

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

ఏప్రిల్ 1983

గమనించు మిత్రమా

వారాయణరెడ్డి

వినుతి వినోదము

వరసింహాచార్యులు

గుండెకు అండ

దాశరథి

నారాయణబాబు

నవకవిత

గంగప్ప

సెర్రిజ్ కార్చెవ్స్కి

బ్రహ్మనంద

చైతన్య ప్రవంతి

రంగారావు

ఇంకా కాళిదాసు, రమేష్‌బాబు, శేషగిరిరావు, అంజయ్య, సోమసుందర్,
సాంధ్యశ్రీ, మాణిక్యరావు, రాధాకృష్ణశర్మ, శ్రీరామమూర్తి,
రామచంద్రరావు, సత్యవారాయణరెడ్డి ఇతరుల రచనలు

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

భారతి

మా స ప త్రి క

❦

శివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

❧

ఏప్రిల్ 1983

పరిష్కటము : 60

సంచిక : 4

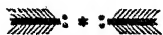

విడివత్రిక వెం నాలుగు రూపాయలు

విషయానుక్రమణిక

ఏప్రిల్ 1983

ఉల్కాపాతాలు	శ్రీ వజ్జిల కాళిదాసు	3
వదార్చన	డా॥ పోచిరాజు శేషగిరిరావు	4
నారాయణబాబు నవకవిత	డా॥ ఎన్. గంగప్ప	5
ప్రేమదే ఆ ఘనత !		
ద్వైతమా ! అద్వైతమా ?	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	12
అపర నన్నయభట్టు - లక్షణ సారము,		
ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి	డా॥ కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తి	14
అపూర్వ త్యాగఫలం	శ్రీ చల్లా రాధాకృష్ణశర్మ	19
గమనించు మిత్రమా !	డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి	20
సెర్గిజ్ కార్చెవ్ స్కీ సంకేతదృష్టి	డా॥ హెచ్. ఎస్. బ్రహ్మానంద	22
చైత్రం	శ్రీ సోమసుందర్	29
గుండెకు అండ	డా॥ దాశరథి	31
రాయవాచక రచనా కాలము - దాని చారిత్రకత	డా॥ సి. వి. రామచంద్రరావు	32
కిరణ స్పృహ	శ్రీ కె. అంజయ్య	44
కాదు ముఖ్యము - ఉనికి తీరు	శ్రీ వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు	45
చైతన్య ప్రవంతి విధానం	శ్రీ మాదిరాజు రంగారావు	46
వినుతి వినోదము	శ్రీ వేముగంటి నరసింహాచార్యులు	53
పుప్పొడి చినుకులు	“సాంధ్యశ్రీ”	54
భూసంస్కరణలు - దాని అమలుపై ఒక పరిశీలన	శ్రీ ముదిగంటి సత్యనారాయణరెడ్డి	55
కళగూరగంప		63
గ్రంథవిమర్శలు		71

ఉ ల్కా పా తా లు

శ్రీ వజ్రుల కాళిదాసు

౧

అకాశంనుంచి పడుతున్న పిడుగులన్నీ
దారిద్ర్యాన్నీ, ధన మదాన్నీ,
స్వార్థాలనీ, అనర్థాలనీ,
అసత్యాలనీ, అఘూయిత్యాలనీ,
భస్మం చేస్తే బాగుండును!

౨

కానులను కుంటాయి
దేముడుకి నాలుగు ముక్కులూ,
ఎనిమిది రెక్కలూ,
ఉరుములాంటి కంఠనూ,
ప్రగాఢాంధ కార వర్ణమూ,
ఉంటాయని!

౩

నిజం చెప్పడం చాలా సులభం,
సజావుగా ఎవరేనా చెప్పవచ్చు;
అబద్ధం అడాలంటే
అవసరం బుద్ధిమం చాకచక్యం!

౪

అవసరాలు అనర్థాలు
ప్రతి జీవినీ కలుగుతాయి;
అవి లేనిది నిర్జీవ జడపదార్థం!

౫

అవకాశాలు దొరకలేదని
అవిచేకు లుచుకుంటారు:
అవకాశాలూ, అదురులూ
దొరికించుకో గలవాళ్లే
దొరకాతారు!

౬

గొప్పలు చెప్పుకొని వాడికి 'నిన్న'
ఏమీ చేతకానివాడికి 'రేపు'
కార్యాచరణ దీక్షా దక్షత
కలవాడికి 'నేడు' కావాలి.

౭

అపజయం కలుగుతుందేమో
అని ఉడుసుకొనే వాడికి
జయం ఎన్నడూ కలగదు.

౮

అనుభవ జ్ఞానం
బాధా సహన జన్యం!
అనందం కేవలం క్షణికం
అనంతర ఫలం చూన్యం!

౯

అసమానత్వం 'అర్థం' వల్ల కలుగుతుంది
అనర్థాలకి అదే దారి తీస్తుంది.

౧౦

వెర్రి కేకలు వేస్తే విప్లవం రాదు
ప్రజల కడుపులూ హృదయాలూ
భగ్గుమనాల!

౧౧

ప్రజాభిప్రాయం ప్రకృతి అంతాదే,
ప్రభాత మంద మరుదం కురాలూ
ప్రగాఢ నిరంధ్రాంధ కారాలూ
ప్రశాంత శరత్ చంద్ర శాలలూ
ప్రళయ భయంకరాశిని పాతాలూ
ప్రమోదికర వనంత సౌరభాలూ
ప్రభుజన విదారిత వస్త్రనతీ
ప్రసాదిస్తుంది కనక!

~~*~*

పదార్థన

డాక్టర్ హోచిరాజు శేషగిరిరావు

“నైట్టుకొని కొలుతు నన్నయ
భట్టోపాధ్యాయ సార్యభౌముని- కవితా
పట్టాభిషిక్తు- భారత
ఘట్టోల్లంఘన పటిష్ఠ గాఢ ప్రతిభున్”

రాజితనత్కపింద్రబుధరాజి మహాధరణీలలామ సం
పూజితమైన ఆంధ్రమును పూవులపల్లకిలో న నిల్పె వి
భ్రాజిత శోభతోడను, ధరామరవంశ విభూషణుండు - రా
రాజుల కంటిచల్వ-కవిరాజు-మహామతి-నన్నయార్యుడే!

అశచ నుతయించు శ్రీనాథు నమల వాణి
ఆత్మలోపల మున్ని- మోదాబ్ధి-తేలి
పొలప మొలయగ- భావ విస్ఫూరి మెరయ-
శబ్ద శాసను నన్నపాచార్యుఁ గొలుతు.

అక్షర రమ్యతం బొదివి ఆంధ్రమునందున కుష్టవోసె, ప్ర
త్యక్షము సౌనటుల్-సుకవితా మధుధారలు చిందునట్లు-నీ
యక్షయ కావ్యభిక్ష కెదురన్నది యున్నదె నన్నయార్య! నీ
శిక్షిత కావ్య తత్త్వ మృదు శింజిని మోత్రతె
గౌతమీ ఝరుల్

గౌతమీ వారి రుచులను గారవించి
భట్ట నారాయణుని స్నేహపాత్రు నెంచి
వ్యాసవాణికి బక్తిమై సంజలించి
భావతాను వాదమున కుపక్రమించె.

భావుకుడైన పంపకవి భారతమందలి వంపుసొంపులున్
ద్రావిడ కావ్యసారణుల రమ్యరసజ్వురి నాదమోదముల్
ధీవీలసన్నయాభముల తేజము చిప్పిలు దేవభాషలో
తావులు చిమ్ము కావ్యసుమదామము నిండెనో నీ
మనీ!లో!

‘మద మాతంగ తురంగ కాంచన లసన్మాణిక్యగాఢిక్య సం
పదలం’దేలు చక్రుక్యవల్లభుండు ప్రాపైనిల్వ, వాగ్వైకుఠీ
పదవిభ్రాజితుడైన నన్నయ కవిప్రాలేయశైలమ్ము - నె
మ్మది వేయేండ్లకు మున్ను భారతము నిర్మాణించె
నుడ్డోలుడై.

సారమతిన్ గపీంద్రులు ప్రిసన్న
కథా కవితార్థయుక్తి లో
నారసినారు - ప్రాజ్ఞులు ప్రహర్ష
ముతో తలయూపినారు - క
ర్పూర పరాగ పాండు రుచిపూరము
లం దనివొందినారు - నీ
భారత భారతీ శుభగభస్తి
చయమ్ములు నిల్పుకొంటుకై

నారాయణబాబు నవకవిత

బృహదాది సందర్భంలో ఒక సాహితీ వేత్త తెలుగు కవులను ఉద్దేశించి “కొందరు మహాప్రతిభావంతులైనా అడుగున పడిపోతారు. కాని మరికొందరిని అదృష్టం వరించి, అనుకోనంతగా అత్యంత ప్రచారంలోకి వస్తారు” అన్నారు. నిజమే! కొందరి విషయంలో ఇది చాలా వాస్తవమనిపిస్తుంది. మొట్టమొదటి ఉదాహరణగా ఇందుకు ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులు, కోలాచలం శ్రీనివాసరావు అనే ఇద్దరు స్వతంత్ర నాటక కర్తలు గ్రహించవచ్చు. ధర్మవరంవారి కొద్దిసంత ప్రచారప్రాముఖ్యాలు, కోలాచలం వారికి రాలేకపోయాయి. కారణం ధర్మవరం వారిని అదృష్టం వరించడమే అని నిశ్చయించుకు చెబుతారు. ఈనాటికి జీవించి ఉన్నవారు, బళ్లారి రాఘవ శిష్యులలో ఉత్తములూ అయిన పూజ్యులు దోరణిరాసి దొడ్లనగొడగారి నడిగితే, నిజానికి బళ్లారి రాఘవ ప్రముఖనటుడుగా పైకి వచ్చింది కోలాచలంవారి నాటకాలవల్లనే. అందులోను ప్రసిద్ధ నాటకమైన ‘ది ఫాల్ ఆఫ్ విషయనగర్’ అనిపిలువబడే రామరాజు చరిత్ర లేక విషయనగర పతనమనే నాటకంలో పటాన్‌వస్తువు ప్రాత్రను పోషించి ‘షేక్స్పియర్ వివాదాంత నాటకాల్లోని వివాద నాయక ప్రాత్రల్లోని పలుకరాల భావాల్ని మెతుకువతో చూపించి మహానటుడుగా నిరూపించుకొన్నారా రాఘవ. కోలాచలంవారు కేవలనాటకాలే గాక అనేకమైన ఇతర రచనలుచేశారు. అందులో చాలా ముఖ్యమైన గ్రంథం వారుఅంగ్లంలో రచించిన “ది డ్రమెటిక్ హిస్టరీ ఆఫ్ ది చరల్డ్” అన్నది. దీని ప్రతులినాడు అనింపపు. సాహిత్య అకాడమీలాంటి సంస్థలు పునర్ముద్రించవలసిన అగత్యం ఎంతైనా వుంది. ప్రప్రథమంగా 1905 లో బళ్లారిలో జాతీయలాస నాటకకాలను నిర్వహించేయడమే గాక ప్రపంచనాటక చరిత్ర రచించిన ఘనత వీరిది. వేదాలు, భగవద్గీతలపై ఉపన్యాసాలెన్నో ఉన్నాయి. అయినా వీరికి రావలసినంత ప్రచారప్రాముఖ్యాలు రాలేదంటే ఆశ్చర్యం లేదు.

అలాంటి అదృష్టం వరించని వారికోసకు చెందినవారు శ్రీరంగం నారాయణబాబు. తనకాలాన్ని అధిగమించి, భవిష్యత్తులో రాబోయే తెలుగుసాహిత్యంలోని నవ్యదోరణులెన్నింటికో నాంది పలికైన అభ్యుదయ కవిశేఖరుడు నారాయణబాబు. సమకాలికంగా శ్రీ ఆచంద్ర సోమసుందర్ లాంటి కవి విచారకులు ఎందరెన్ని

దృక్కోణాలనుంచి రుచిరజ్యోతిర్వర్ణనం గాంచినా, ఇంకా రావలసింది, దర్శించవలసింది నారాయణబాబు కవితలో ఎంతో మిగిలి వుంది. ఆయనకు రావలసినంత కీర్తిగాని, ప్రఖ్యాతిగాని, లేదంటే సాహితీవేత్తలెన్నో రకాలైన కారణాలు చెబుతారు. వాటితో మనకు పనిలేదు. పై పెచ్చు పాతకుడనే తుమ్మెద అస్వాదించవలసింది కవి కవితా మకరందాన్నే గదా! తద్వారా ఆ కవితలోని మనోజ్ఞత, రసార్ధగ్రత, భావిజీవితానికి, మనిషి మనుగడకి పరిజీవని ఎంతగా చెప్పాడో, అవి ఎంత ఎంతగా ఉపకరించగలవో చూడడమే సహృదయ హృదయ లక్ష్యం! ఆ మేరకు రుచిరజ్యోతిలోని నవ్యకవితా దోరణుల్ని పర్యాలోకించి పరవశించడమే ఈ వ్యాసోద్దేశం.

ఏ కవి అయినా - పూర్వముగాని, నవీనుడుగాని - అపూర్వంగా చెప్పిందే అత్యుత్తమ కవిత అనే విషయం అందరూ అంగీకరించిందే. అందుకే కవికి ప్రతిభనవనవోన్నేవమై పుండాలనడంలోని రహస్యం ఇదే. భావుకత అనే లక్షణం కవికిలేనినాడు ఆ కవి తిరికాలాపదికమైన, సార్వజనీనమైన కవిత చెప్పలేదనడం అతి శయోక్తికాదు; అత్యుక్తి అంతకంటేకాదు; అది స్వభావోక్తి. అంటేనే అతుకుతుంది. వాస్తవానికి అప్పుడు ఒకడు కవికాగలవని గూడా మనకు స్పష్టమవుతుంది. నారాయణబాబులో వస్తుపై విధ్యంతోపాటు ఈ భావుకత నిస్తులంగా ఉంది. అందుకు ఆయన కవిత అంతా ఉదాహరణే అవుతుంది. మచ్చుకు ‘నగ్నగీతలు’ అనే ఖండిక తీసుకొందాం. పురాణవర్ణిద్ద విషయాల్నే తీసుకొని, లోకంలోని సామాన్యసంగతుల్ని, సంఘటల్ని గ్రహిస్తూనే ఎంతో వైభవోపేతమూ, వాడిగా వేడిగా, చూటిగా హృదయంలో బాణంలా చూసుకుపోయేలా, కనుక్కున గుచ్చుకొని బయటకు వచ్చే ఈ బెల్లా చెప్పడం నారాయణబాబు కవితలోని నైపుణ్యం; అది అంటే తెలుగుజాతి చేసుకొన్న పుణ్యం.

“సరికొత్త శరీరంలో, నెత్తురుపాడిన పాటకు నగ్న కోభ

నందనవనమై
పూచింది”

ఇందులో ‘నెత్తురుపాడిన పాట’; ‘నగ్నశోభ’ అన్నవి సవ్యాతిసవ్యమైన జ్యోయోగాలు. ఆ “సరికొత్త శరీరంతో నెత్తురు పాడిన పాటకు నగ్నశోభనందనవనమై పూచిందట” ఎంతమనోజ్ఞమైన భావన! ఎంతటి మనోహరమైన భావన! నందనవనం పూయటంమామూలే! పురాణప్రసిద్ధమే. లేదంటే కవి కాళిదాసు కుమార సంభవంలో అకాలవసంతర్పు ప్రాదుర్భావంతో పూయటమూ మనమెరుగుదుము. ఈ సరికొత్త శరీరంలో నెత్తురు పాడిన పాటకు నగ్నశోభనందనవనమై పూయడం మాత్రం కొత్తలో కొత్త. సవ్యంలో సవ్యమేకాదు భవ్యమూను. అలాంటి నందన వనమై పూచిన నగ్నశోభను

“అవలోక్తిస్తే
అవినీతని
బుద్ధులుచెప్పే
బుద్ధికికాదు”

“కన్నులనిండే
అందంకోసం
కళవళపెడు
దెందాలె”

అని నిత్యమైన సత్యాన్ని చెప్పి చివరికంటూ కవి-

“చూపులతో
అందుకోండి!” అని.

ఈ చూపులు భౌతికమైనవి కావు. అంతశ్చక్షువులు; మన శ్చక్షువులు; తద్వారా గ్రహించి ‘నందన వనంలా పూచిన నగ్న శోభను’ పరమానంద పరవశుల్ని కమ్ముంటున్నారు నారాయణబాబు పాఠకుల్ని.

“అదేమిటి
వండ్లరుచి తెలిసిపూడా
సచ్చికాయలు రాయికుంటూ
పారిపోయే.
ఉడుతసరదా!”

అన్న సత్యాన్ని తెలుపుతూనే ఆశ్చర్యాన్ని వ్యక్తం చేయడంలో ఉంది ధ్వని! ఆ వెనువెంటనే భారతప్రసిద్ధ విషయాన్ని గ్రహించి, అనాటినుంచి ఈనాటివరకు ఎడతెగకుండాలేదా మరింత

పెచ్చు పెరిగిపోయి జరుగుతూన్న విషయాన్ని ఏనాడో వివరించా అభ్యుదయ భావకవి—

“వారెవరు ?

ఏదో

కీచకభావం

నా సైరంధ్రీ గీతాన్నే

చెరబడితే

చూస్తూ ఊరుకొనే

నారత్తం

ధర్మరాజు” అంటారు మెల్లగా చల్లగా. ఇందులో

ఎంతో ధ్వని ఉంది. సైరంధ్రీ వేషంలోని ద్రౌపదిని కామాంధుడై కల్లుగానక కీచకుడుచెరబట్టితే కంకుభట్టయిన ధర్మరాజు ఏమాత్రమూ చలించకుండా నిబ్బరంగా ఉండగలిగాడు. కానీ వలలుడైన భీముడో భీమా నెత్తురున్న మనిషిలా ఊగిపోయి పుష్పవల భరితమైన వ్యజ్ఞిన్ని పెకలించబోయాడు. ఇది భారత కథ. ఆ కథనే ప్రతీకగా గ్రహించి నారాయణబాబు అలతి అలతి పదాలతో అతిశయితమైన అర్థంతో భావగర్భితంగా ఎంతోగొప్పగా చెప్పారు. కొండంత భావాన్ని చిన్న అర్థంలో బింబించారు. ఇది కవిత. ఇది భావుకత. ‘వాక్యం రసాత్మకం కావ్య’ మృన్ను విశ్వనాథుని నిర్వచనం అంత కంటే “రమణీయార్థ ప్రతిపాదక శబ్దః కావ్య” మృన్ను జగన్నాథ పండిత రాయల నిర్వచనం ఇక్కడ ప్రత్యక్షమే సత్యం. సహృదయైకవేద్యం.

తన నగ్నగీతాన్నిగూర్చి చేసిన నారాయణబాబు భావన అసత్య సామాన్యమేకాదు. అనితరసాధ్యమన్నా అసత్యంకాదు.

“జగమంతా

కన్నయితే

చీకటి కజ్జలమైతే

నాగీతం

చూపు: ” - ఇంతటితో ‘అగక మరణానంతరం జీవి వైతరణిని దాటాలంటే గోదానం చేయాలన్న మన హైందవమత సంప్రదాయాన్ని ఎంతో చక్కగా ఆ గోదానమే తన గీతమని సవ్యాతి సవ్యంగా విప్లవఘుషిగా వ్యక్తీకరించారు-

“నీవునేను

ఈ ప్రపంచ వైతరణి

దాటేందుకు

నీ కోసం

నే చేసిన

గోదానం

నా గీతం: అంటారు.

వైతరణి అంటే ఎక్కడో. ఈ ప్రపంచమే వైతరణి: దాన్ని దాటడానికి చేసేదే తన గీత మనే గోదానమంటారు నారాయణబాబు. ఇలా ఎవరూ చెప్పలేదు: ఇలా చెప్పడం. ఎవరికీ చేతకాదు: అదే నారాయణబాబులోని ప్రత్యేకత. అదే అతనిలోని భావుకత:

సంప్రదాయ కవితపై తిరుగుబాటు చేసినవాళ్ళు. కొత్త పుంతలు తొక్కినవాళ్ళు భావ కవులు. అలాగే భావకవులతో కలిసి కవితల్లిన కొందరు భావకవితపై ఎదురు తిరిగి అభ్యుదయ పరి గాములయ్యారు. అలాంటి అభ్యుదయ భావోప సంపన్నుల్ని శ్రీ నారాయణబాబును మనం ఉట్టంకించడం అవసరం. శ్రీశ్రీ చక్కటి భావ కవిత-భావకవిలేమిటి- ప్రబంధ కవిగా అల్లాట అరంభంలో: కాని ఆ వెనుక అభ్యుదయ కవులకే అధీనే అయ్యారు.

“భావకవి న్యాయమే కా నేనీ

సహంభావకవి” నని సత్యాభిషేకుర్రాగారి డజన్ లో తన కవి నంతటినీ తీర్చుకొన్నాడు. పోతే నారాయణబాబు ప్రేయసితో నరకానికి అనే ఇంటికలో భావకవితో ద్వైతం: నిరసన వ్యక్తీకరించారు

“రా,

నాతో నరకానికి

స్వాహా వల్లభు

పూడించే

సోమయాజుల మాటలు

బ్రతుకే బరచి

బంధరముల్ని తిరుగు

భావకవుల పాటలు

విని మోసపోయిన

వచిత:

వనత:

నత:

స్వర్గం అంటూ ఉంటే

ఎప్పుడైతే నా మాటొచ్చు

నతకం ఇటు ఎన్నాకో ఉండదట!”

అలా కొందరు చూస్తున్నా: “భావ కవిత”గా ఈ సదీహితులొంటూనే చివరిగా ఇలా అంటారు వారు -

“చిత్రగుప్తుని

చిట్టాలన్నీ చింపి

పత్రాలు పకోడీల సుబ్బయ్య

పొట్టాలకు యిస్తా

యముని మహిషానికి

ఏడుపూసి

బంజరుభూములు దున్నించి

పంటలు పండిస్తా

లే, నద: వేళ్ల పోతున్నాది

వనితా వనతావతానన!”

అని చెప్పి అల్పాక్షరాలతో అనంతార్థ స్వర్గ నరకాలకున్న తేడాని కొంట్రాష్టుగా ఎంత గొప్పగా చెప్పారో చూస్తే నారాయణబాబు నవత, పింపిసిటి, ఎకనామీ ఆఫ్ వర్డ్స్ మొదలైన కవికుండవలసి లక్షణాలు స్పష్టంకాక మానవు.

“అనర్థం

స్వార్థం

నాకం:

సర్వార్థం

యథార్థం

నరకం!”

బహుశా తెలుగులో మరేకవి స్వర్గనరకాల్లో నరకానికుండే విశిష్టతని వివరించిన కవి లేడేమో! వాస్తవానికి భావకవులంతా అదర్శవాదులు. అప్రాప్త సుందరికై, ఈశాశ్రేయసికై ఆరాట పడి అనందానికి బదులు శోకాన్ని, నిర్వేదాన్ని సృష్టించిన వారన్న విషయాన్ని ఈ కవి మనకు స్పష్టం చేస్తున్నారు. అందుకే నరకమే నయమంటూ రమ్మని తన ప్రేయసిని పిలుస్తున్నారు.

నారాయణబాబు తన కవితలో ఉపయోగించిన ఉపమా సామాగ్రి సవ్యమేకాదు: భవ్యమూను: అందరికీ సాధ్యమయ్యేదీ కాదు: అసన్నసాధ్యమూను. కొన్ని ఉదాహరణలు:

“...ండ్రియుని

బుద్ధి -

జేగలబలాగు

కిటికీలో

దీపం!” అనడం. అంతకంటే

“గోడవతల
గదిలోపల
పేరుకొన్నకాంతి
గోడవతల
చీకటి!”

అనడం అందులోను ‘గదిలోపల పేరుకొన్న కాంతి’ అనడంలోను
మరింతకంటే గూడా

“హృదయంలో
ఒకటిరెండు

వెలుతురు గాయాలు” అనడంలో నారాయణబాబు
నవ్యాతీతవ్యమైన ఉపమాప్రయోగం నైపుణి ప్రకటితమవుతుంది.
“వెలుతురు గాయాలు” అని ప్రయోగించిన కవులెందరున్నారో :

“గోడవతల
చీకటివచ్చింది ?”

ప్రయోగం అనంతాప్రయోగం స్ఫూర్తిమంతం.

ఇంకా గ విచించండి కమనీయమైన ఈ ఉపమాప్రయోగాల్ని-

“రుధిరశ్శీతిర్
జ్వలనాలలనా
ప్రియుండః
విషవణుషిని
విద్రోహకవిని
అహవరంగం నా
హృదంతరంగం
ఃగిలిన ఖలేజాలె
నా
పాటల శలేజాలు”

అనడంలో ఉంది అయిన నవ్యత.

“మర ఫిరంగినె
మహాతిగ మీటి
కదవకుతూహలరాగం
వివిపస్తాను
అగ్నిని కురిపిస్తారు.”

అనడంలో నారాయణబాబు నవ్యత అంటే తిరుగుబాటు ధోరణితో
ఎంత విస్ఫుర్ణం చేశారో తెలుస్తుంది మనకు. “గాలి పెదవులు,
బావుబావులు, వెన్నెలకత్తి” అని చెప్పడమేకాదు; చివరికి

“మహాశక్తి నై
మారణమంత్రం
పారణచేస్తూ
చివురించిన ఈ
జనాభియుద్ధం
జైత్రరథమ్ముగ
కజ్జలకాళి
గజ్జలగుర్రం
కాలభుజంగం
కశ్శెంలాగి
‘చలో! చలో!’ యని
సాగిపోయెదను”

అని తమ నవ్యకవితా దృక్పథాన్ని, విప్లవ విరాటస్వరూపాన్ని
వివిధ రీతుల వివరించారు.

ఇంకా ఈ ఉపమాప్రయోగాలెన్నో రకాలు—

“అమరపు ప్రమిదలలో
వెలిగేదీపాలు
హృదయంలో బావాలు”

“కాలిన ప్రేయసి
దేహం
చమురుకంపు
ఈ లోకం”

“మక్కున విడి
త్రాచె వేలాడగ
పటివట్టిలాగుతుంది”

“గాలికికిగే
తెరచాపై కదిలింది
రెక్కలు విప్పింది
ఎవరో బంధించిన
ఎముకల పంజరమ్ములో
అత్మ
ఎగరాలని”

“హేమంత శర్యరీ కురులు

ఇరులు” — ఇలా చెబుతూపోతే మొత్తం పుస్తక
మంతా ఉదాహరించవలసి వస్తుంది. సహృదయులు చదివి ఆనందం
దిశారని అజ్ఞానం.

ఇకపోతే నారాయణబాబు కవితలోని నవతను చవిచూడాలంటే ఆయనలో ప్రస్ఫుటంగా కొట్టవచ్చినట్లు కనిపించే అధివాస్తవికత, నగరవర్ణన, ప్రతీక కవిత, శబ్దచిత్ర భావచిత్ర కవితాధోరణుల్ని పరిశీలిస్తే ఆయన ప్రతిభావ్యుత్పన్నతలు మరింతగా మనమనస్సులకు ఆనందం అందించి నవకవితలజ్ఞునిగా స్వరూప స్వభావాలతో కన్నట్టకపోదు. అద్దంలో కొండను చూచినట్లు స్థూలంగా ఒకటి రెండు ఉదాహరణలతో వీటిని పరిశీలిద్దాం.

నగరవర్ణన చేసిన మొదటి అభ్యుదయ కవి నారాయణబాబు. ఒకనాటి విశాఖపట్నాన్ని గూర్చి ఆయన చెప్పిన ఈ కవితలో ఎంత వాస్తవికత - కాదు - అధివాస్తవికత? విశాఖపట్నం సుమారు మూడువదులవెనుక చూసినవారికిది ఎంతో సహజమూ, వాస్తవమూ అనిపిస్తుంది. సందేహమేలేదు.

“విశాఖపట్నం
విశాఖపట్నం
జోడులేక
పోకూడదు
నీగ్రో శ్రీ బుగ్గల్లాగ
నిగనిగలాడే తారురోడు.”

ఇందులో ‘తారురోడ్లని నీగ్రో శ్రీ బుగ్గల్లా’ పోల్చడం నారాయణబాబు కొక్కరికే చేతవుతుందనిపిస్తుంది. ఈ నగర వర్ణన 11 పుటలు సాగింది. ఉల్లేఖిస్తూపోతే మొత్తం అంతా చేయవలసి వస్తుంది. అలాకాక కొన్నింటిని చవిచూద్దాం. నా వ్యాఖ్యానం అనవసరమనే భావిస్తూ మానేస్తున్నా.

“ఇక్కడ -
స్వర్గం నరకం
సురక్షించి
కంపు కొడతాయి.

ఇక్కడ
చావుబ్రదుకు
అత్తా కోడళ్ళలా
అభిమానించుకుంటూ
కాట్లాడుతాయి.

పడిపోయిన కొంపల్లో
పాతివ్రత్యం
మురికి గుడ్డల్లో కంపుకొట్టి
వలవిసే

రంకునెంటు వాసనతో

రైంయని
కారులో పి

కారు చేస్తుంది.”

“సిరాబుద్దీలో అత్మహత్య
విమానంలో భూజహత్య
పెట్టెబండిలో గర్భస్రావం
మాటులో సుడిగుండం”

“మనీషర్సులో దొంగలు”

“చలగా మెలగా హాయిగా
అమదాని కౌగిలిలా రాత్తులు
లెంపకాయ కొట్టినట్టు పగళ్లు”

“దోసెడంత నందుల్లో
గోదావరంథ కుళ్లు కాలవలు”

“సాయంత్రం

చందమామ

సినిమా చూశాకే

వెన్నెల కాస్తాడు”

“మేడలపై

మెడికల్ కుర్చీలు

ఎముకలతో

ఫలపు జాబు

లిఖితారు”

“తల్లులు

పాలియని

పిల్లలె

తాండవ కృష్ణులు”

“త్రాగేందుకు నీరులేకపోయినా
డయాబిటీస్కు లోటులేదు.

పిలవకుండా

శలికే నుండలకు

పిలిస్తే పలికే జబ్బులు”

“సకలరోగ విచారిణి

సావి

దొరసావి

నరనమ్మ”

“పురిటిగది అనుపత్ర”

“బోగందానింటికే

బాగుండినవాడుండొచ్చు.

లాయర్ యింటికే

లాభం పొందినవాడు సున్న

గుమాస్తాగాళ్లంతా

గుల్లదాళ్లు.

వీరవాణ నెత్తురు
వీరులొగ తాగేస్తారు”

“దొరసానిలాంటి
విశాఖ కట్టానికి
వా లేరు వజ్రజం
ధనవంతుం ధనుష్కోటి”

“అంధుల విశ్వవిధ్యాలయం
ఓడల సహాయం
అరవ పండితులు
మార్కులొస్తే
మహా మహాపాఠ్యాయ
రాకపోతే
రాలుగాయ”

“అపీనులు అశ్రమాలు
అపీనరే ఋషులు
లంచం కోనం తవస్సు
అచ్చర కన్నెలు
రూపాయలు”

“ప్రజల పాపం హర్షయ చేమేందుకే
హర్షయ
భర్యామీటరలాంటి
కాయ్యలతో
ఎనిమా దొక్కుల్లాంటి
స్వీయరు
నగ్గుంగాత్రీ
స్నానం చేసేటప్పుడు
ఎదురుగుండా పరాయమోగాదు
వీరకొండ
అరీవా
అం—”

ఇది విశాఖ విస్మయమైన వర్ణన. ఇంతగా వర్ణించిన కవిచూపు
ఎంత సూక్ష్మత సూక్ష్మమైందో, ప్రశంసన ఎంత పరిపక్వమైందో
వేరుగా చెప్పనవసరంలేదు. దీన్ని వివరించబోవడం విధూరం.
అందుకే వదిలేస్తున్నా. ఇలాగే సతాభినైతం ముద్రానునగరవర్ణన
చాలా చక్కగా చేశారు. తమ “ఫిడెయిరాగాలడజన్” లో.

పదచిత్రాలు, భావచిత్రాలు నారాయణబాబు కవితలో
కోకొల్లులు. ‘విశాఖపట్నం’ ఖండికలో మూర్ఖం శత్రువులించినవన్నీ
ఇందుకు ఉదాహరణలే. కొన్ని ముచ్చట ‘సామిరేని’ ఖండికలో—

“కాలంవారు
వినుపీదులలో
వెన్నెలదగ,
విప్పింది,

శారదరాత్రి
శంకరు పాలం
బూది పవిత్రత
బూరాపూడిడి”

ఇలాగే ‘కావాలి’ అనే ఖండికలో—

“ఆరిన చితిలో
బూడిదవెన్నెల
జారి నమస్కృతుడక
ఒకజేతుక్క,
సమాధిలో
మృతశిశువట్టుల
జలబాంతర శశి”

“ఇందులో కవికిగల ఆర్తి అర్థమవుతుంది, ఇంకా ఇంత
కంటే ‘భావం’ అనే ఖండికలో ‘ఇమేజరీ’ పరాంకోచనంపింది—

“వేడిగ గీతం
విప్పుగప్పిన నివ్వు
హృదయం
కుదిపిన కుంపటి
టీవితం
హేమంత శిశు
మంచు దెబ్బ
నహించుకోలేక
పుడమి
అంచులు వెలసిన
విశానీల దుప్పటి
కప్పుకొని
మూడంతే వేసి
నిద్రిస్తే
పుండ్రమీద చేయిలా
బాధారంగా గాలి”

ఇంకా ఇలాగే “తెలుగురాత్రి”, “వల్లసాలి”, “వెన్నెల
లోతుల్లా” అనే ఖండికలో ఎంతో స్ఫూర్తిచుంకమైన ‘ఇమేజరీ’
మనం చూడవచ్చు.

నారాయణబాబు నవ్యాతి నవ్యంగా చెప్పిన అధివాస్తవికతకు
“చిన్నా”, “గేదెపెయ్య”, “నేనెవరే” ఖండికలు చక్కటి ఉదాహర
ణలు. ఈ నవ్యరీతిలో అయినకాయనేసాటి. ఎవరూ లేదు
పోటీ ఈనాటికీ. ఇలాగే విశిష్టతకవితకు ‘గడ్డివరక’, ‘కిటికీలో
దీపం’ నిక్కమైన వివరణలు.

ఓ చక్క సంప్రదాయ ప్రతికల్పి వాడుతూనే సంప్రదాయ విరుద్ధంగా నినదించడం నారాయణబాబు కవితలోని మరోనవ్యత.

కొన్ని ఉదాహరణలు —

“నల్లని త్రాచుకోరలు
తెల్లని మకుచికుండలు
గగనమ్మున
తారలు!”

“ఒక తెలియని
పుళ్ళ బావతో
వెక్కి వెక్కి
ఎడ్డినది
చుక్కల అకాశం!”

“అహవరంగం నా
హృదంతరంగం”

“నగిలిన ఖలేజారే
నా పాటలజరేజాలు”

“మరపిరంగినె
మహతిగ మీటి
కదన కుతూహలరాగం
వివిపిస్తాను
అగ్నిని కురిపిస్తాను.”

ఇలాగే ‘జ్వలనా’, ‘అగ్ని వీణ’, ‘దులుపు బూజు’, ‘ప్రేయసితో నరకానికి’ మొదలైన ఖండికల్లో ఎన్నో చిత్రాలు చూడవచ్చు. ఇంకా “ఎదారి పుప్పించింది”, “విహయన! విపినమటుల, విహరించె ఐరావతపు వంది! అర్థచంద్రుడు! అందపు నా! చందమామ! మనలో మనమాట! మనవితివా! మనవితివా!” “తీకుక! తుమ్మచెట్టుమించి! ‘తీ’యవి ‘తీ’యని! ప్రేమగీతి! వినిపిస్తే!” ఇలా ఎన్నైనా చూపించవచ్చు. తద్వారా నారాయణబాబు ‘కదన కుతూహల రాగం’లో —

“దుదిరజ్యోతిర్
జ్వలనాలనా
ప్రియుండ!”

విప్లవముపిని
విద్రోహకవిని” —

అని చెప్పుకొన్న మాటలు అక్షరసత్యం.

చివరిగా ఒకవిషయం ముచ్చటించుకోవడం అత్యవసరం. నారాయణబాబు ప్రభావం దిగంబర కవులపై ఎక్కువగానే కనిపిస్తుంది. అంటే దిగంబర కవులు నారాయణబాబు కవితవల్ల బాగా ఇన్ స్పైర్ అయి రాసారవడానికి ఎన్నైనా ఉదాహరించవచ్చు. అఖ్యుడయ్య కవి నారాయణబాబు ఏనాడో రాసిన ‘దేశమాత’ కవిత చదివి చెరబండరాజు ‘వందేమాతరం’ దిక్ చవిచూస్తే ఈ భావం ప్రస్ఫుటమవుతుంది.

“ఉసురుసురైంది
ఉమ్మలించింది
అమవులు వీడి
చచ్చివదేశమాతయై
చావచుటగ
నేలకువారింది”

(దేశమాత - నారాయణబాబు)

“ఓ నా ప్రియమైన మాతృదేశమా

.....
అంతర్జాతీయ విపణిలో అంగంగం

..... తాళట్టుపెట్టిన అందం నీది.

.....

ఒంటిమీద గుడ్డలతో జండాలు కుట్టించి

విపత్తుపై ఊరేగుతున్న ధైర్యం నీది

.....

అకలికి ఎండి మాడి ఎరువుసొమ్ములతో

..... వీధినబిడ్డ సింగారం నీది

అమ్మా భారతీ నీగమ్యం ఏమిటితల్లీ!”

..... (వందేమాతరం - చెరబండరాజు)

ఇలాగే నారాయణబాబు “కదనకుతూహలరాగం”, మహావ్యష్ట ‘గ్లావిర్సవతి భారత’ ధైరవయ్య ‘చెరబిడ్డ గీతాన్ని ‘ఉదాహరణలుగా చెప్పవచ్చు. ఇంకా ఎన్నైనా చూపించవీలుంది.

ఇలాగా తెలుగుసాహిత్యాభ్యుదయకాళంలో అనంతకాలమూ అత్యున్నతంగా ప్రియించే “జ్వలనాలనా ప్రియుండు” మాత్రమే కాదు! దుర్గవతార నారాయణబాబు!

భవసాగరమగ్నుల జన్మబాధా ప్రళయనమునకై పరమేశ్వరుడే “ఓం నమశ్శివాయ” అను నీ మొదటి మంత్రమును వదిలించెనని వాయువీరు సంహితయందు కలదు.

స పక్షోటి మహామంత్రములు చిత్తవిభ్రమము గలుగజేయును. అందఱికి నొక్క పంచాక్షరీ మంత్రము మాత్రము మనోబాంధవ్యము గలుగజేయక మోక్షము నొనంగును.²⁶

పంచాక్షరీ మంత్రము పంచభూతాత్మికము. నకారాదిబీజములు పంచభూత స్వరూపములు. ఎటులన నకారము భూమి యనియు, మకారము ఉదకమనియు, కికారము అగ్నియనియు, వకారము వాయు వనియు, యకార మాకాశమనియు, మంత్ర మంతయు శివస్వరూప మని చెప్పబడినది.²⁷

పంచాక్షరీ శివపదేన విభూతిరుద్రా!

ద్యాంయస్తయాస్పర్శతీతేన చతుర్థకాండః

కాండేన సర్వయజురేవ విభాతితేన

ఋక్సామ మధ్య మణికాచ విభాంతివేదా!

వైదికం²⁸

వైదికమగు నీ పంచాక్షరీ మంత్రముచేతనే వేదమున కంతయు బంగారమునకు పరిమళ ముద్దినటుల గుణాధిక్యము గలిగినదని పై శ్లోకమున జెప్పబడినది.

అన్ని విద్యలలో వేదముత్కృష్టమైనది. దానిలో నమకమును అందు (పంచాక్షరీయు దానియందు ‘శివ’ అనుమంత్రమును సుత్ర మోత్తమములు.²⁹ పంచాక్షరీ మంత్రమునకు ముందు ‘ఓం’ కారము చేర్చి ఓం, న, మ, శ్శి, వా, య అని యుచ్చరించినచోనది హఠాక్షరీ మంత్ర మగును.

“విలాప్రణవకం మంత్రం శ్రీశూద్రాజాంబసాథకం”

శ్రీశూద్రాదులకు వేదాదికారమీయగమున లేదని శాస్త్రములు నుడుపుటచేతను, జంకారము వేదస్వరూపమగుట చేతను అదికారి భేదమునబట్టియు ఓంకార రహితమగు పంచాక్షరీయే వారికుపాస్య మని చెప్పబడినది. తారక మంత్రమేది - ? “నమో పృత్యేభ్యో హరికేశేభ్యో నమస్తారాయనమః”³¹

అనిశ్రుతియందు ‘నమస్తారాయ’ అని యీశ్వర నామమే తారకముగా సూచించబడినది. “మంత్రాదీశాభాతి పంచాక్షరీయం” అను కాశీసారమునందలి శంకరుని వాక్యమును పంచాక్షరీయే సంసార తారకమగునని యుపదేశించ బడినది.

“రామనామమస్మరణీయమా?” అని ప్రశ్నించుకొని శాస్త్రి గారిట్లు సమాధానము నిచ్చుచున్నారు. శ్లో॥ శివలింగ ప్రతిష్ఠాశాసర్వా వగుణ వరిత”³²

శ్రీరామచంద్రుడు సేతువునందు దువపేరున లింగమును బ్రతిష్ఠించి అగస్త్య మహర్షివలన శివగీతలువిని, నదాశివ ద్యానము సేయు మహా శివభక్తుడు. అట్టి మహా భక్తుని నామస్మరణము బస వేశ్వర నామమువలె యున్నతగతి సౌధమునకు సోపానమగుటలో సంశయములేదు. “నాకంచె నధికులు నా భక్తవరులు” అను ప్రభు లింగ లీలయందలి వచనమును, పరమేశ్వరుని కంచె భక్తులే యధి కుని నిరూపించుచున్నది వీరకై వులు ‘దధీచిరామాన్’ అని స్మరించు చునే యున్నారు కాన శివభక్తుడగు రాముడు బస వేశ్వరునివలె స్మర జీయుడనియే దాధాంతము.

పంచాక్షరీ ప్రభావము — స్కాందమహా పురాణమున పార్వతితో పరమేశ్వరుడు పంచాక్షరీ మహాత్యమును వివరింపుచు “లోక ములు, వేదములు, మహర్షులు, ఈ చరాచర ప్రపంచ మంతయు పంచాక్షరీ ప్రభావముననే నిలిదియున్నవి సుమా!” అని వదించెను.

కలియుగమునందు మానవుడు పండితోత్తముడైనగాని పామరు డైనగాని, అంత్యజుడైనగాని అగ్రజుడైనగాని పంచాక్షరీ మంత్ర మును జపించినగాని సమస్త కుభముల (బొంది ముక్తి నొందజాలి డని ఈశ్వరుడు వాయు సంహితలో తెలిపెను.

అగ్ని హోత్రములుగాని, వేదత్రయముగాని, యజ్ఞముగాని పంచాక్షరీ జపము యొక్క కోటిభ్యంశము తోడను సమానములు గావు.³⁴

ఉపమన్యు మహర్షి పరమేశ్వరుని నుండి కైవశాత్త రహా న్యముల గ్రహించి బోధకుడై ప్రకాశించుటకును, వశిష్ఠ, వామదేవాది యోగింద్రులు ముక్తకల్పిమై మహాశేఖోపంతులగుటకును, సర్వులు విగతపాపులై మోక్షలక్ష్మిని కైవసము జేసికొనుటకు పంచాక్షరీయే మూలమని, మంత్ర ప్రభావము వర్ణనాతీతమని సిద్ధాంత సంపకమున జెప్పబడినది. సర్వకాల సర్వావస్థలయందు పరిశుద్ధుడైనను, అపరి శుద్ధుడైనను, శివస్వామి స్మరించు మానవుడు సిద్ధినిందగలడని ‘తత్వజ్ఞ’ అందు చెప్పబడినది.

మహాపాకునకుడగు శ్రీహరిని స్మరించు చున్నానని శాస్త్రిగారు శ్రీహరిమూర్తినిట్లు కనులకు గట్టినట్లు వర్ణించుచున్నారు.

శ్లో॥ హృదంతరే శంకర తత్త్వచింతనం శ్రీహృంతరే కైవసదక్షరం

పాంప్రదేశే శివశూరిచిహ్నం ధరంహరింపాకుసతంస్మరామి³⁵

పంచాక్షరీ మంత్రార్థము :

నమఃపదము అంగమనియు, లేక జీవుడనియు, శివపదము లింగ మనియు, లింగాంగ సంబంధము, అయి అను పదముచే బోధింపబడి

కాకికి పిండాన్ని పెడుతున్నాను
పితృశేషాన్ని తింటున్నాను
అస్థిత్యవాదినై అలారం మ్రోగిస్తున్నాను
అనంతవారధివై హ్యూమన్ ఛైన్స్ రౌండు
కొట్టిస్తున్నాను

ఎలా ఉన్నా ఏంచేసినా ఎప్పటికీ ఒకటేరకం
ఈ ప్రత్యగాత్మ అనవగతం!
ధ్యానం
నిశ్చల నిర్మల్యం!
జస్ట్ ! మెడిటేషన్!!

ఆమె కావాలని
కళ్ళు కాంక్షించి వాంఛించేవి
ఆమె పొందు కావాలని
గుండె తల్లడిల్లి తలమునకలయ్యేది
విరహంలో వినూత్నా వేగం రూయిన్ చేసేది
సంగమంలో సాటిరాని ఉద్వేగం అసిడ్ రెయిన్ కురిపించేది
అయినా అదేమో
ఆత్మఘాత్రం సృదించదు!

ప్రతిధ్వనిస్తుంది!
ఇటీజ్ హెల్ప్ లెస్ లీ అన్ యిమాజినబుల్ !!

ఆమె నన్ను విడిచి వెళ్ళింది
నా కోసం “మిచీ”ని వదిలి వెళ్ళింది
ఆమె నన్ను ధమ్మంతు రంపు పెడుతోంది
నా “మిచీ” కోసం యీ దేహం మొరాయిస్తోంది
వియోగంలో ఎంతబాధ ఆల్ మోస్ట్ కిలింగ్
కర్తవ్యపరాయణంలో ఎంత బాధ్యత

ఒహో! థ్రిల్లింగ్.

అయినా అదేమో
ఆత్మ అసలు పట్టించుకోదు!
ఏమాత్రమూ విస్మించుకోదు!
ఇట్ సీమ్స్ హైలీ యిడియాటిక్ !!

ఎన్ని రాత్రులు గడిచాయి
ఎన్ని సమాధులు నడిచాయి
ఎన్ని ఉదయాలు వెలిగాయి
ఎన్ని పురిటి నొప్పులు కేరింతలేసాయి
ఈ ఆత్మ చిద్విలాసంగా నవ్వుతుంది!
ఆల్ట్రా డి హిచ్ కాక్ సస్పెన్స్ లా వీడుస్తుంది!
ఏదీ అరంకాదు
అసలు బోధపడదు!

ఎన్ని ఎక్స్ పెరిమెంట్స్ చేశారు
ఎన్నెన్ని కామెంట్స్ మొదలెట్టారు
ఎన్ని యిజాలు నిజాలకోసం బయలు దేరాయి
యిన్ని కత్తులు నెత్తుటి మడుగుల్లో మునిగితేలాయి
అయినా ఈ ఆత్మ చూస్తూనే ఉంటుంది!
అనంతంగా ఆనందిస్తూనే ఉంటుంది!
అదో విచిత్రం
అరంకాదు దాని వైనం!

చూడు మనూ!
ఆత్మ అనేది ఉంటే
పరమాత్మ ఎవర్ గ్రీన్!
ఆత్మ అనేది లేదనుకొంటే
ఈ జీవాత్మే నోమోర్!

♦ (“మిచీ” అనేది “మైఖిలం” పేరుకి పొట్టి చూడం).

డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

పర నన్నయభట్టు అంబాసారము శబ్దచింతామణి

(గత సంచిక తరువాయి)

అంధ్రశబ్ద చింతామణి అధికవి నన్నయభట్టు కృతము కానిచో, మధ్యకవి నన్నయభట్టు కృత మగునా? అనగా లక్షణ సారము, ఇంద్రవిజయము, రామవాభ్యుదయము రచించిన నన్నయభట్టు అగునా? అని. వశిలేనియము.

అధికవి నన్నయభట్టు కాలము పదోకందవ శతాబ్ది. మధ్య కవి నన్నయభట్టు కాలము పదునైదవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థము, పదు నారవ శతాబ్ది పూర్వార్థము అని (1450-1550) పూర్వోక్తము. ఇది ప్రాతినిధిక. ఇక -

‘అదిని శబ్దశాస్త్ర మహాకవి చెప్పిన భారతంబులో నేది వచింఁగాఁబడియె నెందును దానినె కాని సూత్ర సంపాదన లేదుచేఁ దెనుఁగువల్లఁ మఱొక్కటిఁగూర్చి చెప్పఁగా రాదని చక్షవాటి కవి రాక్షసుఁడీ నియమంబుఁ జేసినన్’ - 48 ప. , 1 అ.

అని కాకునూ అప్పకవి అంధ్రశబ్ద చింతామణి యందే కలదు. అంధ్రశబ్ద చింతామణి అధికవి నన్నయభట్టు కృతమని అంగీకరించిన కాకునూరి అప్పకవియేఁయి విషయమును ప్రతిపాదించుట గమనార్హమైన విశేషము విషయము నందు తెలుగు భాషకు సూత్రసంపాదనము అనగా వ్యాకరణము లేకపోవుట వాన దక్షిణామములోని కవిరాక్షసుడు పయ నియ పము చేసినట్లు కలదు. అనగా కవిరాక్షసుని కాలము పతనం తెలుగు వ్యాకరణమైన అంధ్రశబ్ద చింతామణి లేదని అవగాహన మగును. కవి రాక్షసియమను ఛందోగ్రంథమును, అది నారాయణ చరిత్ర మను పూర్వకావ్యమును రచించిన కవిరాక్షసుని కాము నన్నయ, తిక్కనా నడిమి కాలము.¹⁹ కనుక తిక్కనకు పూర్వము అంధ్రశబ్దచింతామణి లేదని కరతలా మలకము. మఱి,

‘మున్ను తెలుగునకు లక్షణ మెన్నఁడు నెవ్వరును జెప్పరేఁ జెప్పెద వి ద్వన్నికరము మది మెచ్చఁగ నన్నయభట్టాది కవి జనంబుల కరుణన్’

క్రొత్తగ నాంధ్రభాషకును గొంపక లక్షణమిట్లు చెప్పనే యుత్తమబుద్ధి యాతఁడని యొరలవోవక విన్నఁజాలు మీ రాత్తిన మీకు మాఱునకు నుత్తరమిచ్చుట చాలయెగ్గు మీ చిత్తమునందు నన్నెరవు సేయకుఁడి కవులార మొక్కెదన్’ 10

అని కేతన అంధ్రభాషా భూషణమునందు కలదు. ఇందు కేతనకు పూర్వము తెలుగునకు లక్షణము అనగా తెలుగుభాషకు లక్షణము అనగా తెలుగువ్యాకరణమును ఎవ్వరును ఎవ్వరును రచింపలేదని, కేతనయే క్రొత్తగ అనగా మొట్టమొదట తెలుగు వ్యాకరణమును రచించినట్లును కలదు. కేతన తెలుగు వ్యాకరణము అంధ్రభాషా భూషణమే. అది కర్ణాటకభాషా భూషణమును అనుసరించినది²⁰ గాని, అంధ్రశబ్ద చింతామణిని అనుసరించినది కాదు. అనగా కేత నకు పూర్వము అంధ్రశబ్దచింతామణి లేదని అవగాహన మగును. కేతన, తిక్కనలు సమకాలికులు. కనుక తిక్కనకాలము నందును అంధ్రశబ్ద చింతామణి లేదని కరచదరకము.

అంధ్రశబ్దచింతామణికి తొలి అలవాటు బాలసరస్వతీయము.

అందు

‘కవిభల్లఁజైఁగియాజాం నామ్నాంబోల్లోప ఇష్టతేహ్యోమ స్సోథమైక వచనమాత్రే వికృతౌ నాస్తాదయోఽపి కథ్యతే’ - 18 శ్లో. హ. ప.

అని కలదు. ఇందు కవిభల్లఁడుని మతము కలదు. కవిభల్లఁడును సంస్కృతమున పదమంజరి, గణమంజరి, తెలుగున విక్రమార్క

చరిత్రము రచించెను.²¹ పదమంజరిని బట్టి బుద్ధన్యపాలుని కాలము వాదని, గుణమంజరినిబట్టి దక్షరామము వాదని, సకలభాషా కవితా నిర్వాహకుడని తెలియును. అంతేకాదు. కాళునూరి అప్పకవి పేర్కొన్న కవిభల్లటవక్త్రుక (5 వచ., 1 అ.) కవిభల్లటుని తెలుగు వ్యాకరణ గ్రంథమే అగును. అదిహడా కేకన ఆంధ్ర భాషాభూషణము కంటె అనంతర గ్రంథమే అగును. కనుక, కవి భల్లటునికి సంబంధించిన బుద్ధన్యపాలుడు కవిసారస్వభౌముడు, కవి కల్పతరువు, కవిలోకభోజుడు, కవిపురందరుడు, సమసిషిషోషణో త్సుక సుఖోన్నతుడు, రంగనాథ రామాయణకర్త అయిన గోన బుద్ధమూర్తివిడు కావచ్చును. రంగనాథరామాయణ రచనాకాలము పదమూడవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థము. ²² కనుక బుద్ధన్యపాలుని కాలమువాడైన కవిభల్లటుని కాలమును పదమూడవశతాబ్ది ఉత్తరార్థమే. కనుక పదమూడవశతాబ్ది ఉత్తరార్థములోని కవిభల్లటుని ముఖమును పోలిపాదించిన ఆంధ్రశబ్దచింతామణి పదమూడవశతాబ్ది ఉత్తరార్థము కంటె అనంతరకాలములోని గ్రంథము కావచ్చును.

ఆంధ్రశబ్దచింతామణిలోని 'కవిభల్లటై' అను పదమునకు 'కవిభల్లటై = కవిభల్లటాచార్యు లనెడి పురాతన లక్షణకర్త చేత' అని ఎలయూని బాలసరస్వతి టీక. "కవిభల్లట సంప్రదాయమువాడు" అని పారసీక రామకృష్ణులుగారి అర్థము. కవిభల్లటుని కాలము కంటె కవిభల్లటుని సంప్రదాయము వారి కాలము అనంతర మగును. కవిభల్లటుని కాలము పదమూడవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థము కావున, కవిభల్లటుని సంప్రదాయము వారి కాలము పదునాల్గవ శతాబ్ది కావలయును. అయిన కవిభల్లట సంప్రదాయము వారి మతము కలదన్న ఆంధ్రశబ్దచింతామణి పదునాల్గవశతాబ్ది కంటె అనంతరగ్రంథ మగును.

ఆంధ్రశబ్దచింతామణికి తొలి ఆ వాలమైన బాలసరస్వతీ యము నందే ఇట్లుకలదు -

'దీర్ఘాక్షాం హృస్వస్వాన్నపదేశ్యపదే నైకవర్ణేష్'

- 47 శ్లో. అ. ప.

ఇందు 'దీర్ఘాంతములైన శబ్దములకు హృస్వము వచ్చును. దేశ్యపుఁ దెలుగుపద ముందురాదు. ఏకాక్షర తత్సనుపద ముందును దీర్ఘమునకు హృస్వమురాదు' అని బాలసరస్వతి టీక. లక్ష్మీ అను సంస్కృత శబ్దములోని, సీరి అను ప్రాకృతశబ్దములోని అంతిమ దీర్ఘమునకు హృస్వమువచ్చి లక్ష్మీ, సీరి అను తత్సనుపదములు సిద్ధించును. అట్లు దేశ్యశబ్దము లందు అ.తి.మ దీర్ఘమునకు హృస్వము రాదని నిషేధింపఁ బడినది. నిజమైన దేశ్యశబ్దములు దీర్ఘాంతములు కావు. కనుక దేశ్యశబ్దములందు అంతిమ దీర్ఘము

నకు హృస్వము రాదని నిషేధింపనక్కరలేదు. కాని దేశ్యశబ్దము లుగ వ్యవహృతమైన అన్యదేశ్య శబ్దములు దీర్ఘాంతములు కలవు. కనుక సూత్రములోని నిషేధమునకు నిమిత్తము అన్యదేశ్యశబ్ద ములు; 'నవలా, నవలలు; జేజే, జేజేలు; తేజో, తేజీలు; నేజా, నేజాలు; లకోరీ, లకోరీలు' అని బాలసరస్వతి ఉదాహరణములు. ఇందు 'జయ జయ' అను సంస్కృత పదబంధమునకు 'జేజే' అనునది వికృతి అయినను మఱి అసలు శబ్దము జయశబ్దమే. జయశబ్ద వికృతి జే. అది ఏకాక్షరశబ్దము. జేజే యనునది ఆమ్రే డిత రూపము. ఏకవర్ణమునందును అంతిమదీర్ఘమునకు హృస్వము రాదు అను నిషేధమునకు అది విషయము. నవలా, తేజీ, నేజా, లకోరీ, మొదలైన శబ్దములు అన్యదేశ్యములు. ఇట్టి శబ్దములందు అంతమదీర్ఘమునకు హృస్వము రాదని నిషేధించుటకు - వచ్చిన సందర్భముగాని, వచ్చునా? రాదా? అను సందేహము గాని ఉండ వలయును. కవుల అన్యదేశ్య పరియోగములు ప్రథమతః తిక్కన భారతమునందు కలవు. తిక్కన, మారన పరియోగించిన కైపు, తామ్ర అను శబ్దములు అన్యదేశ్యము లైనను దీర్ఘాంతములుకావు. దీర్ఘాంతమైన అన్యదేశ్యపరియోగము ప్రథమతః శ్రీనాథుని హర విలాసము నందుకలదు. అది అన్యదేశ్య శబ్దములోని అంతిమ దీర్ఘమునకు హృస్వము వచ్చిన సందర్భము.

'ఋషిమీన సురధాణి నిండుకొలువై కూర్చున్నచో'

ఇందు 'ఋషి' అను పదమునకు మూలము 'ఋషి' అను పారసీక పదము. కనుక అన్యదేశ్యము. అది దీర్ఘాంతము. కాని శ్రీనాథుని పరియోగము హృస్వాంతము. ఇట్టి పరియోగము తిక్కన వికృతమార్కు చరిత్ర యందును కలదు.

'అన్నవల ముద్దుమోమును

దిన్నని నెన్నడుము నగవుదేతెడు కన్నుల్' - 78 ప. 5 అ.

ఇందు 'నవల' అను పదమునకు మూలము 'నవలతా' అను సంస్కృత పద బంధమునకు సంబంధించిన 'నవలత' అను ప్రాకృతరూప ముని కొందఱి అభిప్రాయము. నవలక అనగా క్రొత్తతీగ అని అర్థము. శ్రీ క్రొత్తతీగ వలె ఉండును గాన నవ లతా = నవలత = నవల = అనది అనుట వ్యక్తిగత కాదు, పుష్పవృత్తాభాసము. నవల అను పదమునకు జిక్కన వికృతమార్కు చరిత్రకు పూర్వము కవి పరియోగము మృగ్యము. అది ప్రాకృత వికారమైనచో, అర్వాచీన పరియోగము కావలసిన అవశ్యకము లేదు. కవిచరిత్ర పరియోగమే కన్నులకు కట్టును. అర్వాచీన

ప్రయోగమైన 'నవలా' అను పదమునకు మూలము 'నుబలా' అను పాఠసీక పదము. అది దీర్ఘాంతము. కాని జక్కన ప్రయోగము ప్రాస్యాంశము. అదేశబ్దము అల్లసానిపెద్దన మనుచరిత్రమునందు ఇట్లు కలదు.

'నకనాభిన్ నవలా నొకానొక మరున్నాఠి శిరోరత్నమున్'

ఇందు 'నవలా' అను పదము దీర్ఘాంతముగ కలదు. 'నుబలా' అను పాఠసీక పదమునకు తెలివైన అడది అను అర్థము వచ్చును. అది తెలుగున 'అడది' అను అర్థవ్యాకోచము నందును, కలికి శబ్దము వలె. కనుక 'నవలా' అను పదమునకు మూలము 'నుబలా' అను పాఠసీక పదమే. అది దీర్ఘాంతము. పెద్దన ప్రయోగమును దీర్ఘాంతము. అనగా అన్యదేశ్య శబ్దములోని అంతిమ దీర్ఘమునకు హ్రస్వమురాని సందర్భమిది. వచ్చిన సందర్భము ముందు కలదు. రాని సందర్భము తర్వాత కలదు. కనుక వచ్చునా? రాదా? అను సందేహము ఆ తర్వాత కలుగును. వచ్చుననియో రాదనియో వ్యాకరణము చెప్పవలయును. 'ప్రయోగ శరణం శరణం'. రాదని అంధ్రశబ్దచింతామణియందు కలదు. కనుక అంధ్రశబ్దచింతామణి అల్లసాని పెద్దన మనుచరిత్రకంటె అనంతర గ్రంథము కావలయును. మనుచరిత్ర రచనాకాలము పదునారవ శతాబ్ది ప్రథమ పాదము. కనుక అంధ్రశబ్దచింతామణి రచనా కాలము పదునారవ శతాబ్ది ద్వితీయ పాదము కావచ్చును. ఆ కాలము 1528-1550.

నన్నయభట్టు-లక్షణ సారము రచనా కాలము స్థూలముగ 1450-1550 అని పూర్వోక్తము. నన్నయభట్టు అంధ్రశబ్దచింతామణి రచనాకాలము స్థూలముగ 1528-1550. కనుక లక్షణసారమును రచించిన నన్నయభట్టు, అంధ్రశబ్దచింతామణి రచించిన నన్నయభట్టు ఒకటే కావలయును. అంతేకాదు. లక్షణ సారము ఛందోలక్షణ గ్రంథము. అంధ్రశబ్దచింతామణి వ్యాకరణ లక్షణ గ్రంథము. ఉపరి, అంధ్రశబ్దచింతామణియందు ఛందోవిషయము అలరిగ కలదు. కనుక లక్షణసారమును రచించిన నన్నయభట్టు అంధ్రశబ్దచింతామణి రచించిన నన్నయభట్టు అగును. అనగా అంధ్రశబ్దచింతామణి అదికవి నన్నయభట్టు కృతము కాదని, మధ్యకవి నన్నయభట్టు కృతమని అర్థము.

అంధ్రశబ్దచింతామణి రచనా కాలము 1528 - 1550 కావున లక్షణసారము రచనా కాలమును అదే. ఇంద్రవిజయ, రాఘవాభ్యుదయముల రచనా కాలమును అదే. ఇంద్రవిజయ, రాఘవాభ్యుదయములు అష్టాధములు. లక్షణసారాంధ్రశబ్దచింతామణులు పౌరాణాష్టాధములు. అధ్యక్ష కారికావళి అంధ్ర లేనిచో అంధ్రశబ్దచింతామణి అనమగ్గము. అష్టాధము. ఇంద్రవిజయ,

రాఘవాభ్యుదయ, లక్షణసారాంధ్రశబ్దచింతామణులు పౌరావ్య పర్యక్రమము కావచ్చును. కనుక అంధ్రశబ్దచింతామణి రచనా కాలము 1550 పూర్వము.

1550 పూర్వమునందు ఆపర నన్నయభట్టు రచించిన అంధ్రశబ్దచింతామణి ఎలయచి బాలనరస్వతికి లభించినది. ఎప్పుడు? ఎక్కడ? - ఎట్లు? ఎలయచి బాలనరస్వతియే చెప్పినవిషయమిది-

'మున్నొక్కనాడు విద్యానగరిలో నచింత్యకారణోపాగమ స్నేహసాహచర్యుండగు శివయోగివర్యుడే దైవచోదనం బరిప్రాప్తమైన యాంధ్రశబ్దచింతామణి గ్రంథంబునకు లోకోపకారార్థముగాఁ దీక్షఁ గావించఁగోరి నెమ్మనంబున-

'ఉ॥ ఏమి మహద్భుతంబిది హఠీ! హఠీ! యెక్కడి యాంధ్రశబ్దచింతామణి ఖక్కి? యెక్కడి మతంగ నగంబు? యుగాదిపంథపుం దైమని చన్న నన్నయమహాకవి యెవ్వఁడు? సిద్ధుడెవ్వఁ? డాహ! మనగణ్యత్యుంబునగృతఁ జేతుఁడెగాదె యిన్నియున్

ఇలఁబిఱ్ఱాడికులొ కవుల మునుపు లేరే! వారువ్యాఖ్యాన కర్తలుగా నోపరే! పెక్కు వర్సములంశర్మాతమైయున్న యీ తెలుఁగువ్యాఖ్యకరణంబు నాకొనఁగఁబ్రీతిన్ దీక్షగావింపు మం చలసిద్ధుండు మదిన్వదేవత విరూపాక్షుండు నిక్కంబుగన్'

ఇది ఎలయచి బాలనరస్వతి తన ఇష్టదైవమైన విరూపాక్ష స్వామి సాక్ష్యముగ చెప్పిన విషయము. అనగా, దేవునిమీద ప్రమాణము చేసి చెప్పిన విషయము. కనుక నిజము కావలయును.

విరూపాక్షస్వామి హంపీవిజయనగర లోని దైవము. హంపీవిజయనగరమే విద్యానగరము. విద్యానగరము నందే ఎలయచి బాలనరస్వతికి అంధ్రశబ్దచింతామణి లభించినది. అది కూడ శివయోగి న. ఆ శివయోగి సిద్ధుడు. సిద్ధుడైన శివయోగి మతంగ నగ సమీపము నందు మతానిపతి కావచ్చును. తంగ నగము విజయనగర ప్రాంతమునందే కలదు.²³ మఱియు లందు తాళవత్ర గ్రంథములే కాదు; తాళవలక కావనములును చేరును. అట్లు చేరిన అంధ్రశబ్దచింతామణి తాళవత్ర గ్రంథమును శివయోగి బాలనరస్వతికి ఈవచ్చును. టీక రచింపు మనియును చెప్పవచ్చును. అట్లు లభించిన అంధ్రశబ్దచింతామణి పరిష్కరముల చివరి సరిబాషా వాగమతానన నన్నయభట్టు విరచితాంధ్రశబ్దచింతామణి అని కలదు. అది చూడగానే విపుల శబ్దకావనమైన అదికవి నన్నయభట్టు బాలనరస్వతి దృష్టికి వచ్చును. కాని అదికవి నన్నయభట్టు అంధ్రశబ్దచింతామణి రచించినట్లు అప్పటికి ఎవ్వరికిని తెలియదు. బాలనరస్వతికిని తెలియదు. కనుక 'పెక్కు వత్సరము

లంతర్దానమైయున్న' దను భావము కలుగును. అంతేకాదు. ఎవ్వరికిని తెలియని, అదికవి నన్నయభట్టు కృతమని భావించిన, ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి తనకే లభించినందున ఎంతో ఆశ్చర్యము కలుగును. అదే 'ఏమి మహద్భుతంబిది హరి! హరి' అను ఆశ్చర్య ప్రకటనము. ఉపరి, ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి అదికవి నన్నయభట్టు కృతమని అనుకొనుట వలన 'పృజ్ఞానిధుల్ కవుల్ మునుపు లేలే! వారు వ్యాఖ్యానకర్తలు గానోవరె!' అను భావమును కలుగును. కనుక విరూపాక్షస్వామి సాక్ష్యముగ బాలసరస్వతి చెప్పినదెల్ల నిజమే. కాని భౌతికమూలకము.

ఇంతకు, ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి అదికవి నన్నయభట్టు కృతము కాదు. అగ్రాధీనకవి అపరనన్నయభట్టు కృతము. అది కూడా బాలసరస్వతికి తెలియకపోవచ్చును. అపర నన్నయభట్టు కృతమైన లక్షణసారము, ఇంద్రవిజయము, రామవాఙ్మయము కూడ బాలసరస్వతికి తెలియకపోవచ్చును. అదెట్లు సంభవము ?

ఎలకూచి బాలసరస్వతి 'పాకనాటి నుకవి పండితముఖజనా చార్యుడైన కృష్ణయార్యవర్యుని' తనయుడని బాలసరస్వతీయము నందు కలదు. అంతేకాదు. బాలసరస్వతి పెదముతాత 'తిరుమలేంద్రుఁ డశ్వరూపావనీశఁడ త్రయేడవల్లి నామ సద్గ్రామహోమచార వృత్తవల్యంతికా మణివిభూషుడై వైద్యసింహుర్నిఁబొలుపు మించె' నని కూడ అందే కలదు. బాలసరస్వతి జన్మస్థలము నెల్లూరు మండలము కావచ్చును. కాని బాలసరస్వతి భర్తృహరి సుభాషిత రత్నావళి జటపోల్లి సంస్థానాధిపతికి అంకితము. పండికపరిణయము పర్తియాల సంస్థానాధిపతి ప్రేరణమున సరస్వతికి అంకితము. జటపోల్లి సంస్థానము మహబూబునగర మండలములోనిది. పర్తియాల సంస్థానము కృష్ణామండలము లోనిది. ఇప్పటి పరిటాల. విద్యానగరము బళ్ళారిమండలములోనిది అట బహుదేశాటనబందురుడైన బాలసరస్వతికి ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి లభించినది. కనుక ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి రచించిన అపరనన్నయభట్టు విద్యానగర ప్రాంతీయుడు కావచ్చును.

బళ్ళారిమండలము వాడగు అపరనన్నయభట్టు ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి రచనకాలము 1550 ప్రాంతము. అది బాలసరస్వతికి కీలకనామ సంవత్సరమున లభించినదని అప్పకవి అందిచ్చిన సమాచారము (50 వ., 1 అ) ఆ కీలకనామ సంవత్సరము 1808. కనుక 1550 ప్రాంతమునందలి బళ్ళారిమండలము వాడగు అపర నన్నయభట్టు ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి, 1808 వ ప్రాంతము వరకు నెల్లూరిమండలము వాడైన ఎలకూచి బాలసరస్వతికి ఆ కాణము నందు తెలియకపోవుట సంభవమే. అంతేకాదు, ఆ ముద్రకాలము

నందు అనగా పదునారవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థము నందు అపరనన్నయ భట్టు ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి పరిసీద్ధము కాకపోవుటకూడా సంగతమే.

నన్నయభట్టు లక్షణసారములోని ఒక పద్యము లింగమగుంట తిమ్మకవి సులక్షణసారము నందు కలదు గాని, నన్నయభట్టు లక్షణసారము నుండి అనిలేదు. మఱొక పద్యము ముద్దరాజు రామన కవినంజీవని యందు కలదు గాని, అందును నన్నయభట్టు లక్షణసారము నుండి అని లేదు. అనగా పదునారవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థమునందు, పదునేడవ శతాబ్ది పూర్వార్థము నందును, అపర నన్నయభట్టు లక్షణసారమును అంత పరిసీద్ధము కాదని అవగాహనమగును. గుణపవరపు వేంకటకవి ఆంధ్ర ప్రియోగరత్నాకరము నందు నన్నయభట్టు లక్షణసారమునుండి లక్ష్యలక్షణములు ఉండుటయేగాక, అన్ని స్థలము లందును నన్నయభట్టు లక్షణ సారము నుండి అని కలదు. కనుక అపరనన్నయభట్టు లక్షణ సారము పదునేడవ శతాబ్ది ఉత్తరార్థము నందు పరిసీద్ధము కావచ్చును. అయినను లింగమగుంట తిమ్మకవికి, ముద్దరాజు రామనకు, గణపవరపు వేంకట కవికి నన్నయభట్టు లక్షణసారము లభించినది. ఇదెట్లు సంభవము ?

లింగమగుంట తిమ్మకవి 'వృద్ధకుండికాతీర లింగమగుంట నామ పట్టణస్థితకుండ' ని సులక్షణ సారమునందు కలదు. లింగమ కుంట నెల్లూరు మండలములోనిది. లింగమగుంట తిమ్మకవి నెల్లూరి మండలమువాడైనను, తెనాలి రామకృష్ణుని అల్లుడు లింగమగుంట రామకవి తమ్ముడు. రామకవి ఆనందకావన మాహాత్మ్య, చతుర్వాటికా మాహాత్మ్య, వేంకట మాహాత్మ్య, మత్స్యపురాణ రామన పురాణాద్యనేక గ్రంథముల కర్త. ²⁴ తెనాలి రామకృష్ణుడు విద్యానగరములోని విద్యకర్కవి అన్న మావగారి ఇంటికి తమ్ముడు వెళ్లవచ్చును. కనుక విద్యానగర ప్రాంతీయుడైన అపర నన్నయభట్టు లక్షణసారము, లింగమగుంట తిమ్మకవికి విద్యానగరమునందు లభించుట సంభవమే.

ముద్దరాజు రామన నివాసము తెలియదు. విలాసమును తెలియదు. కవి సంజీవయందు కానరాదు. కాని కవినంజీవనియందు కవివ్రతయము వారి భారతముతోపాటు కృష్ణదేవరాయల అముక్త మాల్యద, పెద్దన పినుచరిత్ర, పింగళి మూరన రామన పాండవీయము ప్రసక్తమైనవి. అముక్తమాల్యద నుండి అధిక ప్రయోగములు కలవు. కనుక ముద్దరాజు రామన విద్యానగర ప్రాంతీయుడు కావచ్చును. అయిన, విద్యానగర ప్రాంతీయుడైన అపర నన్నయ భట్టు లక్షణసారము ముద్దరాజు రామనకు లభించుట ఆవశ్యకమే.

గణపవరపు వేంకటకవి 'కామపల్లి' యొక్క గణపవర గ్రామ శేఖ' రు డని ప్రబంధరాజ వేంకటేశ్వర విజయ విలాసమునందు

కలదు. కాని కాపెవలీముఖ్య గణపవరము జాడ కానరాదు. అయినను వేంకటకవి విద్యావతీ దండకము మధుర నాయక రాజైన ముద్దళమరి వృత్తాంతము. వేంకటకవి 'కర్ణాటకుండీర చోళపాండ్య మండల ప్రముఖాఖిల మహిమండలాఖండలదత్త' రాజు లాంఛనములు కలవాడని అతని గృంథాంత గద్యలందు కలదు. బాలసరస్వతిని మించిన బహు దేశాటనశీలి. కర్ణాటరాజులన విజయనగర రాజులు. వారు ఒనగిన 'మత్తసింధుర సైంధవాందోళికాచిరత్న రత్న కాంఠనాంబరాది వస్తు' వు లందు ఏదీ గ్రహించుటకై నను గణప వరపు వేంకటకవి విద్యానగరమునకు విచ్చేయవలయును. విద్యా నగరమునకు విచ్చేసిన గణపవరపు వేంకటకవికి విద్యానగర ప్రాంతీయుడైన అపర నన్నయభట్టు లక్షణసారము లభించుట సంభవమే.

గణపవరపు వేంకటకవి ఆంధ్రప్రయోగ రత్నాకరము నందు ఇరువదిమూడు లక్షణ గృంథముల నుండి లక్ష్య లక్షణములు కలవు. అవి - 1. విన్నకోట పెద్దన కావ్యాలంకార చూడమణి (40); 2. అధర్వశాచార్య చందము (20); 3. కవిరాక్షసుని చందము(6); 4. భీమన చందము(17); 5. జయదేవ చందము (19); 6. ఆంధ్రశ్రీధరచ్చందము(18); 7. అనంతని చందము (43); 8. సీకంఠచ్చందము(21); 9. మద్దరాజు రామన కవిజన సంజీవని(20); 10. గణపవరపు వేంకటకవి సర్వలక్షణ శిరోమణి (1); 11. ఉత్తమగండ చందము(33); 12. నన్నయభట్టు లక్షణ సారము(25); 13. తాతంభట్టు చింతామణి(8); 14. ఆంధ్రగోకర్ణ చందస్సు(19); 15. కవి కంఠాభరణము(2); 16. బాస్కరదేవుని చందము(19); 17. సర్వదేవచ్చందము(6); 18. భైరవ చందము (9); 19. సరస్వతీ విలాసము(2); 20. కవికంఠ భూషణము(1); 21. చందోదర్పణము(5); 22. లక్షణదీపిక(3); 23. సాహిత్య చింతామణి(2); ఇందు పోసిద్ధా పోసిద్ధములు కలవు. పోసిద్ధముల ములును కలవు. పోసిద్ధములైన లక్షణ గృంథములు యథార్థము, అప్రోసిద్ధములైన లక్షణ గ్రంథములు కథార్థము అగుట కేవలము అవినాశ మూలకము.

ఇంద్ర విజయములోని పద్యములు ఉత్తమగండచ్చందము నందు, శ్రీధరచ్చందము నందును కలవు. అవే గణపవరపు వేంకటకవి ఆంధ్రప్రయోగ రత్నాకరము నందు, కస్తూరి రంగకవి అనందరంగరాజ్యుండము నందును కలవు. కనుక ఇంద్రవిజయము గణపవరపు వేంకటకవికిని లభించినట్లు కాదు. లభించిన చిత్రపు భీమన ఉత్తమగండచ్చందము

శ్రీధరుని చందము నేడు లభించునని కావు. కనుక చిత్రపుభీమన, శ్రీధరుల ఉక్తి తెలియునది కాదు. కాని, ఉత్తమ గండచ్చందము, శ్రీధరచ్చందము ప్రథమతః లింగమగుట తిమ్మకవి సులక్షణ సారమునందు ప్రసక్తము లయినవి. కనుక చిత్రపు భీమన, శ్రీధరులు లింగమగుట తిమ్మకవి జన్మ స్థలమైన నెల్లూరు మండలము వారుగాని, తెనాలి రామకృష్ణుని వాసస్థలమైన విద్యానగరము ప్రాంతము వారు గాని కావచ్చును. కనుక విద్యానగర ప్రాంతీయుడైన అపర నన్నయభట్టు ఇంద్రవిజయము విద్యానగర ప్రాంతీయులో, విద్యానగర సమీప ప్రాంతీయులో అగు చిత్రపు భీమన, శ్రీధరులకు లభించుట అసంభవమే.

గణపవరపు వేంకటకవి ఉట్టంకించిన ఇరువదిమూడు లక్షణ గృంథము లందు సర్వదేవచ్చందము ఒకటి. సర్వదేవచ్చందము నుండి ఆంధ్రప్రయోగరత్నాకరము నందు అయిదు ఉపాహరణము కలవు. అందు మూడు లక్ష్యములు కలవు. రెండు బాస్కరరామా యణము లోనివి. సర్వదేవచ్చందము అనగా సర్వదేవకవి కృతిమైన చందోగృంథ మని అర్థము. సర్వ దేవకవి ఆదిపురాణ, విరాటపర్వముల పద్యములు పెదపాటి జగ న్నాథకవి ప్రబంధరత్నాకరము నందు కలవు. అవి ప్రాస్తాననయ గ కావ్యములు కాక ఆర్వాచీనయగ కావ్యములని ప్రతిపాది తము.²⁵ ఇది తద్దనబలకము. ఆదిపురాణ, విరాటపర్వముల కర్త అయిన సర్వదేవకవియే సర్వదేవచ్చందకర్త అగును.

సమష్టిపై ఇంద్రవిజయము, రాఘవాభ్యుదయము, లక్షణ సారము, ఆంధ్రశబ్దచింతామణి అనలు నన్నయభట్టు కృతములు కావని అవి అపర నన్నయభట్టు కృతములని, కందునారవశతాబ్ది ద్వితీయ పాదములోని (1536-1550) గ్రంథములని స్పష్టము

నూ చి క లు

1. ఆంధ్రకవుల చరిత్ర, ప్రథమభాగము, పు. 68
2. ఆంధ్రకవికరంగిణి - మొదటి సంపుటము, పుటలు 45 - 8
3. ఒకటి వలె
4. రెండువలె, పు. 47
5. ప్రబంధరత్నావళి-ద్వితీయముద్రణము, పీఠిక, పు. 10
6. తెలుగుభాషలో చందోరీతులు, పు. 403

7. సమగ్ర ఆంధ్రసాహిత్యం - ఏడవసంపుటం, పు. 49	16. ప్రాచీనాంధ్రకావ్యాలు, పు. 68
8. ఒకటివలె, పుటలు 88 - 9	17. అదే, పు. 141
9. రెండువలె, పు. 47	18. అదే, పు. 154
10. ఒకటివలె, పుటలు 89 - 84	19. ఒకటివలె, పు. 684
11. అదే - పుటలు 41 - 64	20. కేశన, పు. 101- 5
12. చింతామణివిషయ పరిశోధనము	21. ఒకటివలె. పు. 683
13. నవభారతి - 1979, సెప్టెంబరు, పుటలు 51- 56 అక్టోబరు, పుటలు 32 - 42	22. ప్రత్యేకవ్యాసమును ప్రకటింతును.
14. కాననపద్యమంజరి, ప్రథమభాగము, పు. 1	23. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రకభూగోళము, పు. 295
15. అదే, పు. 3	24. రెండువలె, తొమ్మిదవ సంపుటము, పు. 175
	25. నవభారతి, 1978, ఏప్రిల్, పుటలు 7 - 18
- (అయిపోయింది)

అ పూ ర్వ త్యా గ ఫ లం

చల్లారాధాకృష్ణ శర్మ

నినమొన్నటిదాకా
మహావృక్షాలంటే
మరిచెట్టు మొదలై నవి.
ఈనాడు
సంపాదించింది
వటవృక్ష విఖ్యాతి
గరికపోచ సైతం.
ఒకప్పుడు
ఉన్నతసాధాలే
ఆకట్టుకునేవి నలుగురిని.
ఇప్పుడు
పూరిపాకకూడా
పరవశింపజేస్తున్నది
పెద్దల మనస్సుని.
ఒకనాడు
ప్రభుత సాగింది
విద్యావంతుల చేతుల్లో

ఈనాడు
నిరక్షరాస్యుడు సైతం
ప్రభుత్వ కార్యకలాపాలలో
పంచుకుంటున్నాడు పాటు.
ప్రభుస్వామ్యానికి
సమాధి కట్టింది
జనశక్తికి
నివాళి పట్టింది
సమాజంలో సమతకు
పునాది వేసింది
సామాన్య మానవుణ్ణి
గద్దెను నిలిపింది.
వరిల్లాలి చిరకాలం
ప్రజాస్వామ్యం !
అపూర్వ త్యాగఫలం
మా ప్రజాస్వామ్యం !

గ మ ని ం చు మి త్ర మా !

డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి

నడిచింది ఒక్కమైలు అంతలోనే ఆత్రమా
తొలిపొద్దు వేళలోనే తలపైన ఛత్రమా?
నీ అడుగులకో తుదిగమ్యం అందాలంటే
ఎడతెగని యెదురుదెబ్బలు - గమనించు మిత్రమా!

ఎంతెంత దుమ్ము కమ్మిందో నిలిచి చూసుకో
నీ గుండెను ఒక అద్దంలా తుడిచి చూసుకో.
ఎన్నెన్ని ఎగుడు దిగుడులూ ఈ జీవయా
ఎదలోని బొమ్మ చెబుతుందిక తెరిచి చూసుకో.

పసపుంటే సుడిగాడ్చులైన వీగుతాయిలే
పదమంటే గిరి పంక్తులైన సాగుతాయిలే.
నీ పలుకులోన మొక్కవోని పదునేవుంటే
ఏ పడగలైన కోకిలలై పాడుతాయిలే.

ఇది కాదు నేటి ఘర్షణ; ప్రతినిత్య సంగరం.
ఒక నువ్వుకాదు అక్రమ వంచితుల మందరం.
అనుకున్న సమత అమృతంలా దొరకాలంటే
జన జలధి హఠించాలి మరోక్రాంతి మందరం.

ఏ మనిషిని హింసించవద్దు మతం పేరుతో
ఏ కొత్తను నిరసించవద్దు గతం పేరుతో.
తరగెత్తి కాలవాహిని నిను వెరపిస్తుంటే
నీ శిరసు వంచవద్దు పురాకృతం పేరుతో.

తెలుగునాట
వెలుగుబాట

21

సర్దిజ కార చెవెస్సు సంకేత దృష్టి

ఆధునిక భాషాశాస్త్రానికి పైతాళికుడుగా చెప్పబడుతున్నవాడు ఫ్రెంచ్. డి. సమూర్. సెగ్నెట్ కార్చెవ్స్కి సమూర్కి స్వయానా శిష్యుడు. 1884లో ఈయన రష్యాలో జన్మించాడు. 1905 నాటి విప్లవంలో రాజకీయ ఖైదీగా ఒక సంవత్సరం జైలులో గడిపాడు. తరువాత స్విట్జర్లాండ్కు తరలించబడ్డాడు. అక్కడే ఈయన సమూర్ శిష్యునికం చేసాడు. రష్యాలో 1917 - '19 ల మధ్య సమూర్ ప్రతిపాదించిన ఆధునిక భాషాశాస్త్ర దృక్పథాలతో అనాటి రష్యా యవతరాన్ని ఎంతో ఉత్తేజితం చేసాడు. అక్కడి కమ్యూనిస్టు పాలనతో ఆనంత్యపుడై మళ్ళీ రష్యాను వదిలి పారిగ్లో విల్నిపోయాడు. ప్రాగ్ భాషాశాస్త్రసదస్సులో ఒక ముఖ్యవ్యక్తి అయ్యాడు. 1930లో మళ్ళీ స్విట్జర్లాండ్కు వచ్చాడు. అక్కడే జెనీవా భాషాశాస్త్ర సంస్థని ప్రారంభించాడు. 1955 లో ఈయన చనిపోయాడు.

సమూర్ సంకేతదృష్టి

సమూర్ని అనుసరించి భాష ప్రాథమికంగా సామాజికమైన అస్త్రీత్వాన్ని కలిగింది. అది అవగాహన రూపమైనది. సమూర్ పరిభాషలో ఇది లాంగ్ అని పిలవబడింది.

భాషావ్యవహారం వక్త శోభితల మధ్య అభిప్రాయ నివేదనకు మాధ్యమికంగా ఉంది. ఎలాగంటే భాషాసంకేతం ఒక వస్తువును సూచించే పేరుకాదు. ఒక భాషాన్ని బింబించే శబ్దచిత్రం. అంచేత సంకేతంలో భావమూ, శబ్దమూ ఇవిరెండూ ఒకే నాణాని కున్న బొమ్మా బొమ్మలులాంటివి. భాషలో శబ్దానికి, భావానికి మధ్య ఇక్కడ మాత్రమే అన్వయం ఉంది.

కాని భాష ఒక నిర్మాణాన్ని సంతరించుకుంటోంది. ఆ నిర్మాణం సంకేతగతమైన శబ్దభావ అన్వయాన్ని ఆధారంగా కాకుండా సంకేతాల సందాన ప్రత్యామ్నాయ క్రమ విన్యాసంవల్ల ఏర్పడుతోంది. ఈ విన్యాసం ఒక సంకేతం, ఇంకో సంకేతం కంటే భిన్నంగా ఉండటంవల్లనే సాధ్యమవుతోంది. వక్త శోభితలమధ్య అభిప్రాయ వినిమయం సంకేతాలమధ్య ఉన్న ఈ

వ్యతిరేకతను ఆధారంగా పుడుతున్న అవగాహన కారణంగా ఏర్పడుతోంది. అంచేత సంకేతాలమధ్య నున్న భిన్నతే భాషలో నిర్మాణమటన సమర్థమైన అంశ.

సమూర్ భాషలో రెండు ప్రధాన అంశాలను గుర్తించాడు. ఒకటి - సంకేతానికున్న భావజనక శక్తి (సిగ్నిఫికేషన్). రెండు - సంకేతాల భావనివేదన వ్యాపారం (కమ్యూనికేషన్).

భాషాశాస్త్రం - సంకేతవాదం

సమూర్ తరువాత ఆయన చేసిన పై రెండు ప్రతిపాదనల్ని ఆధారంగా రెండు భిన్నశాఖలు భాషాసంకేతాన్ని గురించి విచారించటం మొదలుపెట్టాయి. 1) భాషాశాస్త్రం 2) సంకేతవాదం (సెమియటిక్స్). అమెరికాలో బ్లాం ఫీల్డ్ సంప్రదాయం, వాటన్ ప్రభుత్వాల మానసిక ప్రవృత్తి వాదాన్ని భౌతిక ప్రక్రియాదృష్టితో భాషను ఒక ప్రక్రియగా నిరూపించింది. ఇక్కడ లుప్తమైన అంశం భాషకున్న సామాజిక అస్తిత్వం. ఛామ్స్కీ రంగంలోకి వచ్చి మొదటిసారిగా సమూర్ ప్రతిపాదించిన లాంగ్ అన్న అంశాన్ని బయటకు లాగాడు. సామాజికమైన ఆ అవగాహననే ఆయన 'ప్రతిభ' అన్నాడు. అది మానసికమని గుర్తించాడు. కాని పరిశోధన అంతా సమూర్ ప్రతిపాదించిన రెండవ అంశాన్ని ఆధారంగా జరిగిందే ఉన్న మొదటిదాన్ని అనుసరించాడు.

బ్లాం ఫీల్డుకు సమకాలికునిగానే ఛార్లెస్ మోరిస్ ప్రవృత్తి వాద దృష్ట్యా సంకేతాన్ని వక్త, శ్రోత, సందర్భం, ప్రయోజనం అనే అంశాల్ని ఆధారంగా వివరించడానికి ప్రయత్నిస్తూ సాహిత్య భాషను పూర్తిగా వదలి సంకేత సిద్ధాంతాన్ని చేసాడు. బ్లాం ఫీల్డుకు ముందు సీర్, మోరిస్ ముందు పేయర్స్ సంకేతాలను మానవ చిహ్న వ్యాపారంగా, సామాజికమైన సంపదగా వ్యాఖ్యానించడానికి ప్రయత్నాలు చేసారు. ఏదీఏమైనా సమూర్ ప్రతిపాదనల్లోని మొదటి అంశం మాత్రం ఎక్కడా గణనలోనికి రాలేదు. స్థూలంగా నిర్మాణవాదం అన్న ఒక మార్గం ఏర్పడటానికి సమూర్ చేసిన రెండవ ప్రతిపాదనే కారణం. ఈ మార్గంలో దాదాపు 30 ఏళ్ళ నుంచి శ్రమిస్తున్న పరిశోధకుడు రొలాన్డ్ బారెస్. బారెస్ను

అనుసరించి సంతకానికి అర్హులైదు. భావం మాత్రమే ఉంది. భావ గ్రహణ దశలు కొన్ని ఉన్నాయి. సంతకం ఒక నిర్దిష్ట క్రియాశీలత నాన్ని అందించి ఒక నిర్దిష్ట మార్గంలో విస్తృతమై ఆయా భావ దశల్ని వ్యక్తీకరించే గలుగుతుంది తప్ప ఈ సంతకానికి ఇది అర్హతను 'అభిజ్ఞ' ఇటు వక్రము కాని అటు శోభనకాని ఇద్దరికీ లేనప్పుడు భాషా పరిశీలకులు మాత్రం ఎందుకు? బార్టెస్ ఈ విధంగా అలోచించడానికి కారణం ఆయన సాహిత్యభాషను గురించి అలోచించడం.

ఫ్రాన్స్ లో బార్టెస్ ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న నిర్మాణ వాదమే కాకుండా మరొక యథాతథవాదం (ఫైనమెనలిజం) కూడా వుంది. ఈ వాదం ప్రకారం సంతకం కేవలారమూ నిర్దిష్టకమూ కాదు. మానవుడికి భావతోఉన్న మానసిక భౌతిక సంబంధం నిరసించడానికి వీలులేనిది. చేత, రాత, మాట ఈ మూడూ ఒకదానిని వదలి మరొకటి ఉండవు. అంచేత శబ్దసంతకం భావజనక సమర్థమైనది ఈ వాదం విశ్వసిస్తుంది. హజర్ట్ అన్న యథాతథయుడు భాషను వైయక్తిక దృష్టితో వ్యాఖ్యానించడానికి ప్రయత్నించాడు. ఈ దృష్టి శబ్దసంతకం భావానికి అవ్యక్తీకృతి. ఇది సమూహ ప్రతిపాదనలోని మొదటిఅంశాన్ని తాకుతోంది. ఇక్కడ శోభన గురించి కొన్ని నిర్దిష్టమైన అంశాలు ఉన్నాయి. శోభన క్తకో సమానమయిన మానసిక నిర్మాణం కలవాడని భావజగత్తులోని ఈ అద్వైతం కారణంగా సంతకం భావాన్ని సదృశ్యురీతం చేయకలుగుతోందని హజర్ట్ వాద తత్పర్యం.

సంతకవాద అశాస్త్రీయత - ఖండనలు

భాషాశాస్త్రం, సంతకవాదం కుడిఎడమలుగా ఎదుగుతూ వచ్చిన సంతకవాదంలోని అశాస్త్రీక విషయ శ్రేణు వలన భాషా శాస్త్రానికి వచ్చిన శాస్త్రీయ మర్యాద దీనికి రాలేదు. జాక్స్ డెరిడా 1978 లో సమూహ హజర్ట్ ప్రతిపాదనలను పురస్కరించుకొని మొత్తం సెమియటిక్ కాబినే అశాస్త్రీయమని ఖండించడానికి ప్రయత్నించాడు. కల్లర్ కూడా కమ్యూనికేషన్, సిగ్నిఫికేషన్ ల మధ్యనున్న వైరుధ్యాన్ని గురించిన సెమియటిక్స్ ఈ భావ వైరుధ్యంనుంచి ఎలాబయటపడగలుగుతుందా అన్న సందేహాన్ని వెలిబుచ్చాడు. జార్జెయిసర్ లాంటి వాళ్లు సాహిత్యం ద్వారా అభివ్యక్తమవుతున్న భావం సాహిత్యాన్ని మొత్తాన్ని సంతకంగా భావిస్తూ అది పరితలో కలిగించే భావవికల్పాల్ని, పొందే సూత్ర అనుభవాన్ని ఒక హెమియటిక్ పద్ధతిలో విశ్లేషిస్తున్నారు. ఈ రెంటిమధ్యా ఒక సమన్వయ రూపమయిన మార్గం ఒకటి కనిపిస్తూ

ల్లిన అవసరం ఉందని కల్లర్ అభిప్రాయపడుతున్నాడు. అంతే సెమియటిక్స్ చెప్పాల్సింది సంతకానికున్న అభిప్రాయసంధాన శక్తి గురించా, భావవ్యక్తీకరణను గురించా అన్నది ఇంతవరకూ తెలిసి సమన్వయ అన్నమాట.1

జాక్స్ డెరిడా సెమియటిక్స్ లోని అభౌతికతత్వాన్ని నిరసించడం వరకూ భాగానే ఉంది. అంతమాత్రాన సెమియటిక్స్ అశాస్త్రీయమని నిందించాల్సిన అవసరం లేదంటూ సిగ్నిఫికేషన్, కమ్యూనికేషన్ అన్న ఈ రెండు అంశాలు విరుద్ధంగా కావని భాగా వ్యవహారమే ఈ రెండు అంశాల సమన్వయ రూపంగా ఉంటుం

1. భాషాశాస్త్ర సంప్రదాయాల్లో కూడా ఈ రెంటిమధ్య వైరుధ్యమున్నదనే అనిపిస్తుంది. ఎంచేతనంటే బ్రూంఫీల్డు సంప్రదాయం అర్థాన్ని గురించి అసలు పట్టించుకోవోగా అసలు భాషా శాస్త్రంలో అర్థానికిచోపే లేదనిగూడా తేల్చివేసింది. అప్పటినుంచి ఇప్పటిదాకా ప్రసిద్ధమైన మార్గాన్నీ భాషానిర్మాణ సూత్రీకరణకు ఇచ్చిన ప్రాధాన్యం అటు భాషకున్న అనుసంధాన గుణాన్ని గురించినానీ, ఇటు భావ వ్యక్తీకరణ గురించినానీ చూపటంలేదు. వెరసి భాషా శాస్త్రజ్ఞుడంటే మెకానిక్ లాగా కార్టలోని భాగాలన్నింటినీ వేటికేవాలని విశ్లేషిసి ఆయాభాగాల్ని వాటిలోని సమాన లక్షణాలద్వారా ఒగ్గికరించి ప్రదర్శిస్తాడన్న అభిప్రాయం ఒక్కటే స్థిరపడి పోయింది. ఇది సమగ్రమయిన అభిప్రాయం కాదు. భాషా శాస్త్రానికి ఒక్క చారిత్రక దశలో భిన్నశాస్త్రాల సంవర్కంతో నేపథ్యంతో ఏర్పడ్డ స్వరూపమేకప్పు ఇదమిక్తిమయిన నిర్వచనం ఏదీలేదు. ఏదీ ఉండదు. ఉండకూడదుకూడా. అధునికంగా భాషా శాస్త్ర సంప్రదాయాలకు పాదు సంపన్నమయిన ఒక దేశం కావటం వల్ల అక్కడకు వెళ్లి చదువుకు రావటంవల్ల ఆ సంప్రదాయమే అత్యుత్తమమనిగాని అదే సమగ్రమనిగానివి భాషావిజ్ఞానీ విశ్వసించడు. భాషకు సమగ్రమయిన వ్యాఖ్యానం చేయడమే ద్యేయం. ఆ వ్యాఖ్యానం సాదించడంలో ఉన్న సంప్రదాయాన్ని కాదనడానికి కాని భిన్నసంప్రదాయాల్లోంచి ఎదువు తెచ్చుకోవడానికి కాని, మరో మార్గాన్నిత్రపుకోవడానికికాని వెనుకాడడు. భాషమీదసరిశోధనఅంతా 'గుడ్డెడ్డ చేల్లో పక్ష చందమే'. అంతే తప్ప మనం ఒక మార్గాన్నీ, ద్యేయాన్నీ ముందుగా విధ్వంసించడానికి అనుగుణంగా పట్టి సంతకరతే భాషను విశ్లేషించడం తక్కిన విషయాల్ని నాకు సంబంధించినవి కావనికాని, అవి అశాస్త్రీయాలనిగాని మడిగట్టు కోవటం శాస్త్రప్రగతికి సహకరించే పద్ధతికాదు. భాషాశాస్త్రంలో భాగాగా ఎదిగిన 'సెమియటిక్స్' కన్నా 'సెమియటిక్స్' వేరుపడుతున్నది 'సిగ్నిఫికేషన్' అన్న అంశంలో మాత్రమే. వివరాలకు చూ. బ్రూంఫీల్డు(1981: ఆధ్య: 1)

దని సంకేతానికన్న చుట్టూకొత్త వర్ణిత(డ్యూయర్ అసెమిబ్లీ) సంకేత ప్రథమ ధర్మమి కార్చెవేసిని అధారంగా ప్రతిపాదించినవాడు పీటర్ స్ట్రెయిసర్ (1981). ఈ అవగాహన సంతృప్త వివరణం ఇది:

కార్చెవేసి ప్రతిపాదనల పారాంశం

'భాషాసంకేతం' భావనివేదనకు అనుగుణ్యరూపకల్పనం. దీనికి నిదర్శనం ఒకే శబ్దం అనేక వ్యాపారాలని కల్గివుండటం. ఒకే అర్థం భిన్నశబ్దాల ద్వారా చెప్పబడగలిగి వుండటం. పృథి భాషాశబ్దానికి ఈ ద్వితీయత స్థితి వుంది. పృథి వదమూ - వాక్యమూ - ఒక 'వ్యాయవాచకమే' వాటి అర్థాలు 'నానార్థ' లలో ఒకటి మాత్రమే. అంటే 'అర్థ' మనబడేది 'శబ్దం' తో సహా నిర్వచనం వున్నదికాదు. వ్యాయవాచకత X నానార్థ కతల మధ్యగల స్పర్శతో నిర్వచనబడుతున్న మానసికాంశమన్న మాట. ఒక ఉదాహరణ చూడం.

తెలుగులో 'తేలు' అన్నమాట వుంది. దీనికి విశేషార్థం (ఇంగ్లీషులో) స్కార్పియన్, క్రియార్థం 'టూ ఫ్లోట్' (తేలటం) 'తేలు' అన్నపుడు 'టూ డీసయిడ్ (విర్ణయించటం) అన్న సవ్యార్థ స్ఫూర్తి వుంది. [తేపు 'ఇరక్ట్' గ తేలు (రాయలసీమ) నలుల వ్యత్యయం].

చారిత్రక పరిణామకారణాలవల్ల 'తేలు' - రెండు భిన్న మూల రూపాలనుంచి ఏర్పడుతూ చునాడు రూపాభిన్నతను పొందింది. (చేక్ → తేక్ → తేలు. తేర్ → తేలు). వ్యవహార అవగాహనలో ఈ రెండురూపాలు భాషాశక్తి (లింగ్వెస్టిక్ పొటెన్షియల్) కి సంబంధించినవి అయిపోయాయి - 'యసలి మానులు' అని ప్యెయోగించి - సాదించిన 'కవిత్వ ధర్మం' ఈ అంశంవల్లే భాషలో ఏర్పడుతోంది.

కాని భాష అంతటా ఇలాంటి పదాలే వుండవు. ఉదాహరణకి అద్దె. వాడుగ, కిరాయి అనే వ్యాయవాచకాలున్నాయి. వక్ర పీటిలో మూటిని తెలిసివున్నా మూటిని వాడడు. అంటే ఒక వ్యాయవాచకాన్ని వాడుతున్నాడు. వాడటం ద్వారా శ్రోతను ఒక సందిగ్ధంలో పడవేస్తున్నాడు. 'అద్దె' మాటను వాడాడు. 'వాడుగ' ఎందుకు వాడలేదు? అన్న మీమాంసకు మాత్రం సంబంధించింది కాదు ఆ సందిగ్ధత. 'అద్దె' అనే మాటద్వారా వక్ర ఉద్దేశించిన భావాన్ని కనుక్కోవడానికి సంబంధించింది అది. దీన్ని 'విచికిత్స'

అందాం. వక్రకు 'వివక్ష': శ్రోతకు 'విచికిత్స' - ఈ రెండూ వ్యాయవాచకత, నానార్థత అనే అంశాలకు సంబంధించిన మానసిక వ్యాపారాలు (మెంటల్ ట్రాన్స్మిక్షన్స్).

నిత్య వ్యవహారంలో వివక్షకు - విచికిత్సకు ఒకరకమైన సంబంధం ఉంది. అది శబ్ద సంకేతానికి అర్థనిర్ణయం చెయ్యడంలో బుద్ధికి సంబంధించిన మెలకువ - స్పృహలక్షణం - పనిచేస్తూండటం వల్ల ఏర్పడేది. దీని ఫలితంగా ఏర్పడుతున్నదే 'కమ్యూనికేషన్'. ఒక ఉదాహరణం చూద్దాం. వార్తాశ్రోతలు చదువుతుంటారు. ఎవరైనా ఇది అర్థం కావడంలేదనికాని - ఏమిటో నానార్థాలతో చచ్చిపోతున్నామనికాని - ఎడిటర్ ఏమి చెప్పాడన్నా; అనికాని ఆలోచిస్తూ కూర్చునే సమయం ఇవ్వగూడకా శ్రావ్యత వడటమే ప్రతిభావిలేఖరి 'వివక్ష'. ఎంత ఆలంకారికంగా మార్పాడినా - సామెతలు, జాతీయాలు వక్రీకృతాలు, ద్వంద్వ వాచన - విషయాన్ని - వార్తను - బొద్దికంగా అందించి పాఠకుడికి 'అభిప్రాయనివేదన' కల్పించడంకోసమే వార్తాపత్రిక ప్రయత్నిస్తుంది. ఈ లక్షణం నిత్య వ్యవహారంలో ప్రధానం కాబట్టి సాధారణంగా సంకేతం. ప్రసిద్ధమైన ఒక అర్థంలో స్థిరపడి సాక్షాత్కరించినట్లుగా ఉంటుంది.

నేను ఇంటికి వెళ్తున్నాను

సాయంత్రంయింది

మా అవిడ నాకోసం కాదుమా చునుంటుంది.

ఇవి మామూలుగా రోజువాడేవాక్యాలే. కాని 'కవిత్వం'లో వీటిని వాడేటప్పటికి - ఇవి 'అభిప్రాయ నివేదన' కోసం కాకుండా 'భావవ్యంజకాలు' (సిగ్నిఫికేషన్)గా పనిచేస్తాయి. ఆ భావం వక్ర వివక్షకు సంబంధించింది. దాని అభివ్యక్తి శ్రోతలో కల్గడానికిముందు జరిగేపని 'విచికిత్స' - నిత్య వ్యవహారంలోనూ కొన్ని సందర్భాల్లో ఈ సమస్య రావడం ఉంది. తిట్లకోవడం (బూతు పదాలు వాడుకోవడం); స్నేహితులతో మాట్లాడే కల్లబొల్లి కబుర్లు; పెళ్ళాంతో కోసే కోతలు - ఈ సందర్భాల్లో (వివక్ష. విచికిత్స) 'కమ్యూనికేషన్' వుండదు. 'ఎక్స్ప్రెషన్' వుంటుంది. ఇక్కడ శబ్ద సంకేతం - తనకున్న బొద్దిక వ్యాపారాన్ని మాని హృదయ వ్యాపారం మొదలెడుతుంది. శబ్దం - చేష్టతో సమానత్వం పొందుతుంది. అభినయ పువుతుంది. పురుష సంకేతాలతో సమానమౌతుంది. రచయిత వాడే ప్రతిమాటా ఒక వ్యాయవాచకమే. దాన్ని మరెన్నో రీతుల్లో చెప్పడానికి వీలుందని భావం. కాని అలాగే వాడటంలో రచయిత 'దృష్టి' ఏమిటన్న విచికిత్స

మొదలై - పతిత అర్థాన్ని తవ్వడం మొదలు పెడతాడు. పతితకు రచనలోని ఏ వాక్యమైనా 'నిలుపుటద్దం' కాదు. గాజు పట్లకం. రంగుల కళ్ళతోడు. ఇలా కావడం వల్లే రచనకు 'భావనీయ' శక్తి వస్తోంది. ఆ శక్తివల్లే మాటలద్వారా రచయిత చెప్పలేని విషయం - పతితకు 'అనుభవం' లోకి వస్తోంది. అది పదానికున్న అర్థాన్ని నిర్ధారించడంవల్ల రావడంలేదు. పదాన్ని హృదయదర్శి (సబైమ్) తో భావించడంవల్ల వస్తోంది. నిత్య వ్యవహారంలో అర్థనిర్ణయం చేసుకొని మాట్లాడుకున్నామా; అనే సందేహం రావచ్చు. కాని 'వాచకాలలో' జాతి/వ్యక్తి భేదాలున్నట్లుగానే 'వాచ్యం' లో కూడా ఉంది. రెండు మూడు వాచ్యార్థాలలో ఉన్న సామ్యాన్ని ఆధారంగా నిర్ధరిస్తున్నదే లక్ష్యార్థం - అంటే మనిషికి భేదాల మధ్య సామ్యాన్ని దర్శించే మానసికధర్మం వుందన్నమాట. సాహిత్య సృష్టి ఈ సామ్యధర్మనం వల్లనే జరుగుతోంది. పండు, అన్నం, మనిషి లాంటి జాతి వాచకాలు ఈ దర్శనంవల్లే ఏర్పడుతున్నాయి. లేకపోతే మామిడి పండు కి ఒకపేరు, అరటి పండు కి మరోపేరు వచ్చివుండాలి. రాగిదుడ్లకో పేరు, జొన్నన్నానికి మరోపేరు వచ్చి వుండాలి. శ్రీ పురుషలిద్దరినీ 'మనిషి' అని పిలవడానికి అవకాశం లేకుండాది. ('మనిషి' అంటే మనకి వెంటనే మగవాడు స్ఫురిస్తాడు. 'అడమనిషి' అనే వాడుకలో మూత్రమే అడవాళ్ళు కూడా మరుమ్యలుగా తెలిసేది. ఇలా ఒక 'పదం' నియమితమైన సాంఘిక చరిత్రను వ్యంజిస్తూ ఒకవైపు వ్యక్తి వాచకంగా; మరోవైపు జాతి వాచకంగా - రెండుగా ఉపయోక్తమవటంలోనే భాషా సంకేతానికున్న భావ వినిమయ; సమర్పణ శక్తులు రెండూ కలిసి వున్నాయని అర్థం చేసుకోవాలి.)

అంచేత వాచకత, వాచ్యత కార్చెవ్వీని అనుసరించి సంకేతానికున్న 'శాశ్వత విలువ' (పర్మనెంట్ వాల్యూ) కాదు. మానవుడి అంతశ్చేతనం సంకేత ఉపయోగంద్వారా ఏ దశలో భావవినిమయం/చిత్రికన జరపాలని 'విషక్తి'స్తుందో; దానికి అనుగుణమైన 'విచిత్రిత'ను రేకెత్తించే దానిగా 'సంకేతాన్ని' సృష్టిస్తుంది. అంచేత సంకేతాలు 'గోడలో ఇటుకల్లా' గా నింకడగా వుండేవికావు. అవి శరీరంలో ప్రసరిస్తున్న రక్తకణాల్లాంటివి. రక్తకణాలు చలించకపోతే; ఆ చలనంలో భిన్నగతులు లేకపోతే భిన్నమైన హిత మానసిక స్థితులు ఎలా వుండవో; సంకేతాలు కూడా నిశ్చలంగా వుంటే భిన్న దశల్లో వాచ్య; వాచక

సంబంధాతిరక్తంగా అవి ప్రసరించడానికి వీలేదు. కాని వాచ్య, వాచకత లేకుండా దానికి నిర్మాణం లేదు. అంచేత 'సంకేతం' స్థిరంగా ఉండునట్లు కనిపిస్తూ చలించే భూగోళంలాంటిది. సంకేతం వాచ్యతను కోల్పోకుండా మరికొన్ని పరిధుల్లో అర్థప్రసరణ శక్తిని కల్గివుంటుంది.

కార్చెవ్వీని ప్రకారం భావ/శబ్దాల మధ్య బింబ / ప్రతిబింబ భావంలేదు. శబ్దం గాజు అర్థం కాదు. అటున్నది ఇటు నీటుగా కన్పించడానికి. సంకేతసృష్టి వ్యక్తిగత చేతనలో జరగ్గా; అవగాహన సామాజిక చేతనలో జరుగుతోంది. ఈ రెంటి మధ్య చెప్పలేనంత దూరంవుంది. ఏ వ్యవస్థలోనైనా మానవుడికి స్వయార్థితమైన అంతశ్చేతన సామ్రాజ్యం వుంది. అక్కడ వ్యక్తి 'సామాజిక జంతువు' మాత్రం కాదు. ఈ సామ్రాజ్యంలో సృజించుతున్నది సంకేతం కాబట్టి; ఒకవైపు భావాభివ్యక్తిని; కాని ఆ సంకేతోపయోగం సమాజంలో కాబట్టి భావ వినిమయ శక్తిని - రెంటినీ హాదీసుకుంటోంది.

అంచేత వక్తవాదే ఏ శబ్దరూపమైనా అది వ్యక్తివాచకంగా కాకుండా జాతివాచకంగా (అంటే ఒక పర్యాయవాచకంగా) వాడబడుతోందన్నమాట. పదానికున్న ఈ జాతిలక్షణ స్పృహ సామాజిక చేతనా ధర్మం కాబట్టి పదాన్ని వినగానే మొదలయ్యే బౌద్ధిక విచిత్రిత 'జాతి' నుంచి 'వ్యక్తి' ని నిర్ధరించు కొంటోందన్నమాట. కాని 'జాతిని' సామ్యధర్మనంతో వున్నస్థితిని కోవడంలో మాత్రం పనిచేసేది 'హృదయ దర్శి స్ఫురణ' తప్ప బౌద్ధిక విచిత్రిత కాదంటారు కార్చెవ్వీ. ఈ కారణంవల్లే సంకేతంలో ఈ రెండు లక్షణాలూ సహజీవనం చేస్తున్నాయి - అని అయన అభిప్రాయం. గురువుగారిని ఒకవైపు అనుసరిస్తూ - మరోవైపు సవరించాడు.

కార్చెవ్వీ ప్రతిభ ఈ రెంటినీ సమన్వయించడంలో వుంది.

సంకేతానికున్న ఈ ద్విధాకృత వ్యతిరేక విన్యాసానికి కొన్ని ఉదాహరణలు చూద్దాం.

'చెట్టు' అనే పదం వుంది. గుట్ట కానిది. పుట్ట కానిది, మొక్క కానిది, మాను కానిది అని 'నేతి' వాదానుసారంగా దీన్ని వ్యతిరేక ముఖంగా అర్థంచేసుకొంటున్నామా? లేక ఆ పదం వివగానే కలిగే అవ్యయ రూపంగానా;

'చెట్టు' అనే రూపం చిత్రికృతమై ననులో ముద్రితమై 'వృక్షత్వ' భావరూపంగా ప్రతితిలుగువాడి అనుభవంలో నూపుంది. తెలుగు రాని వాడిగతి ఏమిటి? 'మర(ం)', 'పేడ్', 'ట్రీ', వృక్ష:

అనే రూపాలతోనైనా ఈ 'చిత్రం' ప్రతి వ్యవహార మనః ఫలకం పైనా వుంది. ఈ వృక్షత్వభావాన్నే సమూహతోపాటు కార్ చెవ్స్కి కూడా సంకేతానికున్న అన్వయరూప విన్యాసంగా గుర్తిచింది. కాని సమూహ ప్రకారం ఈ అన్వయం సామాజికంగా వ్యవహారాలందరికీ ఉన్న వాటి నిర్వహణ శక్తి 'లాంగ్' కి సంబంధించింది. నిత్యవ్యవహారంలో ఎన్నో సమస్యలున్నాయి. ప్రధానసమస్య ఎదుటివాడితో తన భావాన్ని వినిమయం చేసుకోవటం. ఈ వినిమయంలో సాయపడేది అన్వయరూపమైన భావాభివ్యక్తి కాదు - సంకేతగత 'విలక్షణత' - అది ఇతర సంకేతాలతో స్పర్ధించుకోవటంవల్ల సిద్ధిస్తుంది.

'చెట్టు' పెట్టు' అనే రెండు మాటలు తెలుగులో వున్నాయి. మొరటి వడ్డాలు చకార చకారాలు. ఇవి ఒకదాని బదులు మరొకటి వాడటంవల్లనే ఇద్దరు తెలుగు వ్యవహారాలు ఇది చెట్టనీ అది పెట్టనీ గుర్తిస్తున్నాయి - నిత్యవ్యవహార సమాచారి సూత్రం ఈ 'వివేద' పరిగణనం మాత్రమేనని సమూహ వాదం.

కార్ చెవ్స్కి ప్రకారం గురువుగారు సంకేతంలో విబిడీ కృతంగా ఉన్న పై రెండు ధర్మాల్ని సమన్వయించలేకపోయారు. కారణం చకార చకారాల్ని ఒకదాని బదులు మరొకటి వాడటం వల్లే 'చెట్టు', 'పెట్టు'లు ఏర్పడటం లేదు. చకార చకారాలు ఈ రెంటి మధ్యాఉన్న తేడాని చెప్పగలుగుతున్నాయి. వ్యవహార 'చెట్టు' అని అంటున్నప్పుడు 'పెట్టు' అనే మాటకు కూడా వ్యతిరేక ముఖంగానైనా ఉద్దేశించడంలేదు. 'చెట్టు' అనే మాటకు బదులు 'వృక్షత్వ' భావాన్ని చెప్పే మరోమాటను కూడా అనగల్గిన పరిస్థితిలో వుంటూ 'చెట్టు' అనే అంటున్నాడు. ఇది వక్త్ర వివక్షకు సంబంధించింది. శోధిత 'చెట్టు' పదం ద్వారా తనలో చిత్రీకృతమైన వృక్షత్వభావాన్ని తోడి తెలుగుంటున్నాడు - దీన్నే 'వినితత్వ' అన్నది. ఉదాహరణానికి

'చెట్టె 2 వంగిది మానై వంగుతుందా!'

అన్నప్పుడు 'చెట్టు', 'మాను' లు పరిణామబోధకతలైన 'భావ' రూపాలై పిల్ల, పెద్ద అన్న మానవ విభాగంతో అన్వయరూపాన్ని

2. మొత్తం - అని మరొకాన్ని పొంగితాల వ్యవహారం.

పొంది 'సార్థక' లభిస్తున్నాయి తప్ప చెట్టుకానివానితో; మాను కానివానితో - వ్యతిరేకాన్వయం పొంది - అర్థవివేదక శక్తివల్ల - భిన్నంగా గుర్తింపబడటంచేతకాదు.

ఇంతేకాకుండా ఒక 'పదా' నే ఎప్పుడూ ఎవ్వరూ నృప్తిం చదు. రెండు పదాలు నృప్తిస్తారు. ఒకటి వ్యక్తి సంబంధి (ఇండి విడ్డువల్), రెండోది జాతి సంబంధి (క్లాస్). వక్త 'వ్యక్తి' ని ప్రయోగించినపుడు శోధిత 'జాతి' ద్వారా 'వ్యక్తి' అర్థాన్ని నిర్ధరించుకొంటున్నాడు. ఇది 'సంకేతం' వ్యవహారాన్ని పొందేటప్పుడు కలిగే 'వ్యతిరేక విన్యాస' స్వరూపం. ఈ లక్షణం వల్లే ఒకవైపు భావ వినిమయాన్ని; మరొకవైపు భావాభివ్యక్తిని - సంకేతం ఒకే సారి సాధిస్తోంది - అని కార్ చెవ్స్కి ప్రతిపాదించాడు.

సంకేతం' భాషా పదమే కానక్కరలేదు. భాషాపద ప్రయోజనంకూడా నిర్వాణ సౌష్ఠవంమాత్రంకాదు. ఈ సౌష్ఠవం చారిత్రక గతిలో మారుస్తు పొందకుండా స్థిరంగా వుండటమూ లేదు. సరిగ్గా ఈ సమస్యను పరిష్కరించడానికి సమూహ చారిత్రక భాషా 'విజ్ఞానం' చేసుగా చూడదగి దని సూచించాడు. అంటే భాషలో ఎప్పటి కప్పుడు స్థిరత్వం+ మార్పు కలిసి వుంటాయని సమూహ అంగీకరించలేదన్న మాట. ఇది చాలా అశాస్త్రీయ మార్గం. భాషలో కొత్త పాత అన్నది లేదు. పదాన్ని ఉపయోగించడం వల్లనే భాష జీవిస్తోంది. అప్పుడే దానికి 'వ్యక్తి' త్వం వస్తోంది. రూపం సిద్ధిస్తోంది. 'సందర్భం- ప్రయోజనం- వక్త- శ్రోత' లు లేకుండా పదానికి స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వం లేదు. ఇతర సంకేతాలు (చేష్టలు, గుర్తులు మొ॥) ఎలా 'సార్థక' కారో అలాగే పద సంకేతం కూడా.

ఉదాహరణానికి ఈనాటి తెలుగుని చూద్దాం.

ప్రయోజనాలకోసం మాత్రమే అచ్చతెలుగుని; తెలుగులో దేశీయ (ద్రావిడంశమనీ), అన్య దేశీయమని- విభాగించి ప్రదర్శిస్తున్నాం. కాని ఎలా జ్ఞానికి స్వచ్ఛత ఉండదో అలాగే భాషకుకూడా ఎన్నో భాషాంశాలు కలిసి ఈనాటి తెలుగు 'ఇంగ్లీషు' స్థాయిలో రచనలు చేయడానికి అనుకూలమైన స్థితికి చేరుకుంది. కేవలం అచ్చతెలుగు మాట్లాడే వ్యవహార ఎవడూ దొరకడు. మరో భాషో, భాషా పదమో కనుకుంటూ ప్రత్యక్ష అవ్యత్యక్ష భావ ప్రభావమో - లేకుండా ఎవ్వడూ మాట్లాడడు. ఈ కారణంగానే కింది పదాలు ఒకధానికంటే మరొకటి గౌరవపదమని గుర్తిస్తాడు. (చూ. బ్రహ్మానంద - 1982 చి.)

1. బువ్వ (కడి)	పెండ్లి	చూడం	బాట	వాకలి గుంపు
2. భోజనం	వివాహం	దర్శనం	రోడ్డు	రజక సంఘం

వ్యవహారంలో 1, 2 లు రెండూ వున్నాయి. సందర్భం బట్టి 'బువ్వ, కడి, అన్నం, బోజనం, బోజనం' అన్న పదాలని వ్యవహార వాడుతున్నాడు. ఈ పదాలన్నీ పర్యాయ పదాలే. కాని దేనికది విలక్షణ అర్థ ప్రసరణక క్తి కలిగింది. ఈ శక్తిలోని భేదమే వ్యవహారాల్ని వేరు చేస్తున్న అంశం. ఈ నాటి తెలుగులో 'భాగవతం' అనే వక్త అభిప్రాయం - 'భాగవతం' అనే వక్త అభిప్రాయం పరిశోధకులు గుర్తిస్తున్నారు. కాని చావు, పెద్ద, డామ్మని, ఫెళ్ళని లాంటి పర్యాయాలు అభిప్రాయ సమానమే. ఇక్కడ పై భేద పరిగణన సూత్రం ఎందుకు పని చెయ్యడంలేదు? తెలుగులో 'భర్మ' అనే మాటలో మహాప్రాణముంది. ('ఫేట్' అనే అర్థంలో) 'కర్మ' అనే మాటకూడా ఉంది (అట్ నెక్స్టిస్ అనే అర్థంలో) - ఇతర తాళి ఎక్కడా అల్పప్రాణ మహాప్రాణ భేదం అర్థ విభేదకం కాదు - ఇక్కడ అందు - అని ఎవరైనా అంటే అది తప్పు. మొదటి కారణం 'కర్మ' కు రూపాంతరం; అర్థాంతరం రెండూ ఏర్పడి 'భర్మ' అనే తెలుగువాడి ఉచ్చారణ, భావాభివ్యక్తి ఏర్పడ్డాయి. క/ఖలు ఏకస్థానవాదాన్ని, అర్థ భేదాన్ని సూచిస్తున్న అవి ప్రత్యేక వర్ణాలు కావు. 'చావు' లోని మహాప్రాణమూ ప్రత్యేక వర్ణం కాదు. కాని 'నొక్కి' చెప్పడాన్ని సూచిస్తుంది. ఇది భావాభివ్యక్తి (సిగ్నిఫికేషన్); 'భర్మ' అన్నపుడేర్పడుతున్నది ప్రత్యేక పదం కాదు. 'కర్మ' కు ఒక పర్యాయపదం మాత్రమే. కాని అర్థ విశేషం వుంది. ఇది 'కర్మ' పదానికున్న జాతీయత (కనాటేషన్) నుంచి అవగతమవుతోంది. దీన్నే 'కాగ్నిషన్' అంటారు. అందుకే కర్మ - భర్మలు భావవినిమయ వాహికలుకూడా (కమ్యూనికేషన్).

సాహిత్య సృష్టిలో - అనుభవంలో కూడా ఈ రెండు పర్యాయాలన్నీ సాహిత్య సంకేతం సాదిస్తోంది. కవి ఒక మాట వాడుతాడు.

'మాట్లాడని మల్లెమొగ్గ మాదిరిగా నడచిరా'

- (దాశరథి)

ఇక్కడ వాక్యార్థం లేదంటారు విమర్శకులు. ఇంగ్లీషు విమర్శకులూ పడుతున్నవాడు ఇందులో 'అనిర్వచనీయత' వుందంటారు. (చూ. చి. సుబ్బారావు - 1987). ఇక్కడ వున్న సంకేత వ్యాపారంలో కార్ చెప్ స్కి చెప్పే రెండు వ్యాపారాలు ఎలా వుండో పరిశీలిద్దాం.

తను మధ్యమ; శూన్యమధ్యమ అన్నపుడు ఎలా తను, శూన్య పదాలు మధ్యమ పరిమాణ వ్యంజకాల్లో; అలాగే 'మాట్లాడని మల్లెమొగ్గ' ఒకవైపు ఆమె మాటని గూర్చి; మరో వైపు ఆమె సౌందర్యాన్ని గూర్చి ఒకేసారి చెబుతోంది. 'ఆమె బుంగమాతి పెట్టుకుని కూర్చుంది -' అనే భంగిమనూ తెలుపుతోంది. ఇంకా ఏమేమో తెలవవచ్చు. ఇదంతా మనం చేసే ఊహ సర్కుస్సులు.

దాశరథి దేన్నో ఉద్దేశించాడు. దాన్ని చెప్పడానికి ఒక మార్గం అలా అనటం (కమ్యూనికేషన్); ఆ పదాలు ఒకదానితో ఒకటి 'రాముడు అన్నం తిన్నాడు' లాగా కలిసి వుండటంలేదు. కాని ఒక భావాన్ని నివృత్తం చేస్తున్నాయి (సిగ్నిఫికేషన్); అది రియలిస్టు కవిత్వంనా, సర్వీయలిస్టు కవిత్వంనా - ఈ రెండూ ఉంటాయి. ఈ రెంటిలోనూ మొదటిది లేకుంటే రచయిత చెప్పవల్యకున్న దానికి 'టైట్ లెట్' ఉండదు. రెండోది లేకపోతే మొదటిది అనుభవంలోకి రాదు. వక్త - ఎవరికి వారే - యజ్ఞమంతిరంలో విహారం చెయ్యాలిందే.

కాబట్టి సాహిత్యమంతా ఇలా 'ఏమో' చెప్పడం, 'ఏదో' అర్థం కావడమూ - అయితే ఈ కావ్యంలో ఇదే చెప్పబడదని విశ్వనాథ లాగా ఒకడు ఎలా చెప్పగలుగుతున్నాడు? ఒక వెయ్యేళ్ల క్రితం రాసిన పుస్తకం ఈనాడు ఎలా అర్థమవుతోంది? ఒక భాషనుంచి మరో భాషలోకి ఎలా అనువదలిస్తున్నాం?

గురజాడ శ్రీశ్రీకి మాత్రమే ఎందుకర్థమయ్యాడు? ఇద్దరికీ వస్తుతత్వావగాహనలో సామ్యాలు ఉండటంవల్ల - అన్నది ఒక్కటే సమాధానం. (వివరాలకు చూ. బ్రహ్మానంద 1982 ఎ.) అంటే (సాహిత్య) భాష ఒక 'అవగాహన' మన్నమాట. ఒక వాక్యంలో పదాలు ఒకదానితో ఒకటి కలిసి స్పర్శించుకొని - తాత్పర్యంగా ఒక భావాన్ని అందిస్తాయన్న మాట. ఆ భావం ఆ పదాలలో దేనిలోనూ సంపూర్ణంగా ఉండకపోవచ్చన్నమాట.

అంటే ఆ భావాన్ని సూచించడానికి ఆ వాక్యంలో వాడబడ్డ పన్నీ పర్యాయవాచకాలు కాకపోతే భావావిష్కరణకు మరో మార్గం లేదు. దీన్ని తిరగేసి చెబితే ప్రతిపదమూ స్వతంత్రంగా ఒక అర్థాన్ని (విభేదక శక్తివల్ల); అస్వతంత్రంగా ఒక భావాన్ని (అభివ్యక్తివల్ల) చెబుతుందని సారాంశం. అనందవర్ధనుడు ధ్వని నిర్మాతంగా ఈ అంశాన్నే ప్రతిపాదించింది. కల్లర్, బార్తెస్ మొదలైన వాళ్ళు ఈనాడు గుర్తిస్తున్నది ఈ అంశాన్నే.

కార్యైవస్మి- శతభ భాషాసంకేత ధర్మంగా ఈ వ్యతిరేక అన్వయ విన్యాసాన్ని గుర్తించడంలో వుంది. 'వ్యసినీ' వాన్వ్యాసారమన్న అనందవర్ధనుడు కూడా ఒక కార్యైవస్మి వంటివాడే.³

'సెమియాటిక్స్' అన్న విభాగాన్ని ఇంకా సమగ్రం చెయ్యడానికి; మన భాషా స్వరూపావగాహన విస్తరించుకోవడానికి కార్యైవస్మి ప్రతిపాదనని పట్టుగొమ్ముగా వాడుకోవచ్చు.

3. వివరాలకు చూ. బ్రహ్మనంద(1981. ఎ. అధ్యాయం 2) భారతీయ ఆలంకారికుల్లో కుంతకుడికి ఒక ప్రత్యేక స్థానం వుంది. అనందవర్ధనుడి వాచ్య/వ్యంగ్య భేదపరిగణనం అశాస్త్రీయమనీ 'స్పంద' మార్గానుగామిగా కుంతకుడు భావించాడు. ఆ దృష్టితో 'భావం', 'వాచకం', 'వాచ్యం' అన్న మూడు అంశాలు మాత్రమే వుంటాయి. 'వాచకం' అంటే 'శబ్దం', 'వాచ్యం' అంటే అర్థం. సగ్గా కార్యైవస్మి లాగే 'శబ్ద' మంటే ఏమిదో కుంతకుడు ఇలా చెబుతున్నాడు :

'శబ్దో వివక్షితార్థైక వాచకోఽన్వేష్య సతస్త్వపి'

(చక్రక్తిజీవితం 1-9)

ఇతర శబ్దాలు (వర్ణాయవావకాలని వీటినే మనం అన్నది) ఉన్నా వివక్షితమైన అర్థాన్ని ప్రతిపాదించే ఏకైకమైన శబ్దాన్నే 'వాచకం' అంటాం - అని అర్థం. అర్థవిషయం ఇక్కడ ప్రస్తావించడం లేదు, కాబట్టి వివక్షిత/అవివక్షిత - అనే భేదపరిగణనం అనవసరమని కుంతకుడి ఆలోచన. (కుంతకుడి మీద పరిచయానికి చూ. బ్రహ్మనంద 1981. అధ్య. 2. పుటలు 172-177.)

[ఈ వ్యాస రచయిత ఆంధ్రవ్రత్రిక ఉగాది సంచిక (1978, 79, 80, 81) ల లోనూ, భారతి ఏప్రిల్ (1982) లోనూ, 'వ్యంజన సూత్ర ఖండనం' అన్న వ్యాసం (ముద్రణలో; భారతిలో) లోనూ చర్చించిన, చర్చిస్తున్న విషయాలకి ఈ వ్యాసం కంటిన్యూయేషన్ కాబట్టి పాఠకులు ఆ వ్యాసాలతో కలిపి దీన్ని చూసుకోవాలి. ఈ వ్యాసాల్లో వాదబదులున్న పరిభాషకు ఒక కొత్త విమంతువును తయారు చేసుకోవాల్సిన అవసరమూ కనిపిస్తోంది. ఆ ప్రయత్నమూ జరుగుతోంది.]

వ త నీ య వా జ్ఞ యం

1. బ్రహ్మనంద, హెచ్. ఎస్.

2. —

3. —

4. స్వెయినర్, పీటర్

5. సమూర్, ఫర్దినాండ్ డి.

6. సుబ్బారావు, చిరుమామిళ్ళ

'వ్యంజన సూత్రము' అక్షర ప్రసార పర్యచరణ (1981)

'తెలుగు సాహిత్య విమర్శ: పాశ్చాత్య ప్రభావం' (అము) (1982 ఎ)

'భాషలో ప్రతిబింబన ధర్మం' ప్రపంతి అక్టోబరు సంచిక (1982 బి)

'ఎడిఫెన్స్ అఫ్ సెమియాటిక్స్ — ది డ్యూయర్ ఆఫ్ సెమిట్రీ ఆఫ్ కల్చరల్ సైన్స్', న్యూ లిటరరీ హిస్టరీ (లో) 12 - 3 పు. 415-436 (1981)

[కార్యైవస్మి- (1929) ఫ్రెంచి భాషలో రాసిన వ్యాసాన్ని అదారంగా పీటర్ స్వెయినర్ ప్రతిపాదించిన విషయాల్ని ఈ వ్యాసం చర్చించింది. పాఠకులు స్వెయినర్ వ్యాసంలో వివరాలు చూసుకోవచ్చు.]

'కోర్స్ ఇన్ జనరల్ లింగ్విస్టిక్స్' (ఫ్రెంచినుంచి అనువాదం) వాడ్చాస్కిన్ న్యూయార్క్ (1959).

'కవిత్వంలో అనిర్వచనీయత', తిరువతి సాహిత్య సమితి వ్యాసావళిలో (1987).

చె

శ్రీ సోమసుంద

పూవులు పెళ్ళి చేసుకుంటున్నాయి -

వస్తారా చూసొద్దాం !

ఆరామ వాటికల ఆనందనిలయాలలో

తపోవనాల కళ్యాణ వేదికలలో

పూవులు పెళ్ళిచేసుకుంటున్నాయని

ఎంత సరదా ? ఎంతనంబరం ? !

గుచ్చాలేతప్ప కులాలులేని పూవులు-

స్తబకాలేతప్ప మతాలెరుగని పూవులు-

మాధుర్యమేతప్ప మదమత్సరాలెరుగని పూవులు-

మంచితనాలకు మారుపేర్లు!

ఈ ఉగాది వేకువనే-

ఈ సుహాస సదస్సునే-

సందడిగా పెళ్ళిచేసుకుంటున్నాయి పూవులు

వస్తారా చూసొద్దాం!

ఆమని కోమలగాంధర్వం పూరించింది

ఆవని శ్యామలవసనం ధరించింది

మలలూ పొలాలూ ప్రతిరుతించాయి....

కాననాలూ కాసాతాలూ ప్రతివలించాయి!

ప్రతికొత్త కెరటమూ

ఒక కొత్త పేరుతో-

ప్రతి కొత్త ప్రసవమూ

ఒక కొత్త శోభతో,

ఈ ప్రభాతానిల శ్రవణాల నూదింది-

నవ జీవనానంద మంతాగ్నిక్షరాలు ....

సెలయేటి తటాలు

నిలువుకాళ్ళ నిలచాయి ....

పంటకాలువ గట్లు

ఉడికాడల పూలబూరా లూదాయి...

చెరువు నడిబొడ్డులో నిలచి

జలక్రిడలాడుతున్న కలువలూ తామరలూ

మోమెత్తి పరకాయించిచూసి

గట్టునున్న మావికొమ్మ కొంటెచూపులకు

సిగ్గుపడి మొగం చాటుచేసుకుంటున్నాయి!

నిరంతరశ్రమ జీవనులు మధుపాలు

కషనిమర జీవితం గడచిపోయిందనీ-

ఇకపై శ్రమఫలితంగా పుష్కలంగా మధువు

లభిస్తుందనీ ఒక్కటే రొదగా ఝంకరిస్తున్నాయి !

తలిరాకు జొంపాల పరదాలు తొలగించుకొని

అప్పుడేవచ్చింది అసూర్యంపశ్య కోకిలభామ!

తానుమంగళగీతం వినిపించనిదే

పూవులపెళ్ళి ఎలా జరుగుతుందని-

ఆమె కెంత గర్వం ? ఎంత స్వాతిశయం ?

ఇంకేముంది ? మిత్తినెత్తి మొత్తింది

అనుకున్న పలాశం ఎర్రని చీరలతో

ముస్తాబై పచ్చల పళ్ళెరంలో

పసుపూకుంకుమా రవికలగుడ్డా తగవుతెస్తోంది!

పలాశం తీవిగా నడిచివస్తూంటే

చుప్పనాతి ఈత తుప్పలు సైతం

దారితప్పకొని ప్రక్కల కొత్తిగిలుతున్నాయి!

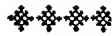
చైత్రరథాన్ని లాగిలాగి
ఎత్తు కొండ లెక్కలేక ఎక్కలేక
అయాసంతో రొప్పుతున్నాయి చిలుకతేజీలు!

నల్లగా దర్జాగా నిలచిన తాళవృక్షాలు
తలలవంటి గెలలు భుజాలకెత్తుకొని
కోరమాపులు చూస్తున్న యమకింకరులు!
తోటనంతా ధిక్కరించి చేస్తున్నాయి ఎగతాళి....

అదేమిటీ....ఆ కొండవార - తుప్పల్లో ?!
ముళ్ళే ఎర్రగా పూసినట్లు -
ఏమిటా నెత్తుటి మడుగులు ?
ఏ త్యాగధనుల ఆత్మార్పణ లొలికించిన నుదులు ?
కుసుమోద్వాహ శుభవేళ ఎందుకా రక్తకళ్యాణం ?

ఎక్కడపెళ్ళిపందిరి ? అనలెక్కడ ఎక్కడ ?
అనుకుంటూ తొందరగా దిక్కులు వెదుకుతూన్న
దారి తెలియని వెర్రినాగమ్మలకు
తన పొడుగాటి బారుచేతులు చాపి -
కొబ్బరిచెట్టు
ప్రక్కనేఉన్న వేపగుబురు చూపుతోంది!

అప్పుడు ప్రారంభమైంది
వివాహ వైభోగం!
విందులూ పనందులూ అంతటా కోలాహలం!
పూవులపెళ్లి! జరుగుతోంది—
వస్తారా చూపవద్దాం.....!

ఆంధ్రపత్రిక

ఆంధ్రపత్రిక ఇప్పటికీ ఇంచుమించు ఏడు దశాబ్దాలుగా తెలుగువారికి సేవ చేస్తోంది.

విజయవాడ, హైదరాబాద్ ల నుండి వెలువడుచున్నది.

తాజా వార్తలు, పక్షపాతం లేని వ్యాఖ్యలకి ఆంధ్రపత్రిక పెట్టింది పేరు.

ఇవి కాక అన్ని రకాల అభిరుచులనీ సంతృప్తిపరచే ఇతర శీర్షికలు ఎన్నో
మీరు ఆంధ్రపత్రికలో చదవగలరు !

★ పవనవిమాలు	★ దాక్షరకబుద్ధు	★ కలెండ్రోస్కోపు కార్టూన్లు
★ దినవారఫలాలు	★ వర్తమానము	★ శ్రీకృష్ణభాగవతం
★ జ్యోతిషశాస్త్ర ఫలహాలు	★ యుద్ధకాండ	★ చింతయత్కారం

★ ఇంతా — వ్యాసాలు, గేయాలు, కార్టూన్లు ....

ఎప్పటికప్పుడు ఆంధ్రపత్రికలో సరికొత్త ఆకర్షణలు ప్రవేశపెడుతూనే ఉంటాము.

వెంటనే ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుగా చేరండి !

గుండెకు   ండ

డాక్టర్ దాశరథి

నా గుండెకు

నేనే అండను;

నా ఆత్మకు

నేనే కైదండను

వర్షా నదిలా పొంగను

ఇసుక మేటులా క్రుంగను

ఎలాటి నియంతకైనా

ఎలాటి హంతకైనా లొంగను

అదృష్టమే ఆగ్రహించినా

ఆ ప్రళయమే ఆవరించినా

రవ్వంత చలించను

నవ్వుతూ యెదుర్కొంటాను

కష్టాలను ఇష్టపడతాను

నమ్మిన సిద్ధాంతం కోసం నష్టపడతాను

కాలమహాప్రవాహంలో కెళి విలాసంగా

లీలా విహారం చేస్తుంటాను

కలంలో బలం పున్నన్నాళ్ళు

కవితలు వ్రాస్తూవుంటాను

గళంలో బలం పున్నన్నాళ్ళు

కవితలు వినిపిస్తుంటాను.

డా॥ సి. వి. రామచంద్రరావు

రాయవాచక రచనా కాలము

దాని చారిత్రత

I

ముందు మాటలు

విజయనగర సామ్రాజ్య చరిత్రకు సంబంధించి అతి ముఖ్యమైన సారస్వతాధారము రాయవాచకము. ఇది ప్రత్యేకించి సాహితీ సమరాంగణ సార్వభౌముడు, అప్రతిహత చక్రతు అయిన శ్రీకృష్ణదేవరాయల జీవిత విశేషాలను, పరిపాలనా విశేషాలను, అన్నిటికన్న మించి అతని దిగ్విజయాలను గూర్చి అమూల్యమైన,

రాయ వాచకం తెలుగు భాషలో, అందునా వ్యావహారిక భాషలో, వెలువడిన మొదటి వచన కావ్యాలలో ఒకటి. అందుచే దానికి చారిత్రకాధారంగానే కాక, ఆంధ్ర వచన వాఙ్మయంలో ఒక విశిష్టస్థానం ఉంది. ఒక సాహిత్య పేత్తనుడివినట్లు, 'దేశ చరిత్రకు పఠన తెలుగు వచన చరిత్రకున్న అది ముఖ్యమయిన గ్రంథము.'²

రాయ వాచకానికి రెండు తాటకు ప్రతులు పుడుక్కుటలో లభించాయి. కీ. శే. జయంతి రామయ్య పంతులుగారు వీనిని

విజయనగర రాయలను గూర్చి అనేక విలువైన విషయాలు తెలుపునది కాబట్టి 'రాయవాచక' మని దీనికి సార్థక నామధేయము. ఈ విషయాన్ని రాయవాచక రచయిత, గ్రంథం మొదట్లో రెండు పద్యాల్లో క్లుప్తంగా ఇలా చెప్పాడు:

విజయనగర వృత్తాంతము
సుజనులచే విన్నయట్టి సూక్ష్మతవాక్కుల్
ప్రజలకుఁ దేటపడంగా
సృజించితిఁ గృష్ణరాయశేఖరు చరితల్.

విజయనగర జనపాలుడు
విజయపురి గోలకొండ వీరుల శోడన్
గజపతి నాజిగెలిచిన
విజయందో కృష్ణరాయ వీరుని చరితల్.

నిర్ణయించుటమైనది. భాష తఱచుగా విరుద్ధమయినను జరితాంతములే ప్రధానముచేసియు దక్షిణదేశము నందానాడు వ్యాపించియున్న వ్యావహారికాంధ్రభాషా స్వరూపము లోకమునకుం దెలియుట మంచిదనియు వాక్యరచన మున్నది ఉన్నదే ప్రకటించు చున్నాము. శీఘ్రముగానే యీ గ్రంథము టిప్పణముతో పుస్తక రూపముగ ప్రకటించదలచినాము." ³ రామయ్య పంతులుగారు రాయవాచకాన్ని ప్రకటించిన నాటినుండి అది విజయనగర సామ్రాజ్య చరిత్రకారుల దృష్టి నాకర్షించి, అందులోని చారిత్రక విషయాలు చర్చలోనికి తెచ్చుట జరిగింది. ఈ వ్యాసం ఉద్దేశం రాయవాచకంలో విజయనగర చరిత్రకు సంబంధించిన అనేక విషయాలను ముఖ్యంగా శ్రీకృష్ణదేవరాయల దిగ్విజయాలకు సంబంధించిన విషయాలను చర్చకు తేవడంకాదు; అది పెద్ద గ్రంథమవుతుంది. ఈ వ్యాసం రాయవాచక రచనాకాల నిర్ణయానికి, చారిత్రకాధారంగా దానికి గల విలువను నిగ్గుదెల్పుటకు ఫరిమిత మయింది.

II

రచయిత - రచనాకాలము

రాయవాచక రచయిత తనను 'శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర కాశీవిశ్వనాథ నాయనయ్య వారి స్థానావతి' నని పదవిచే తెల్పుకొన్నాడుగాని తన పేరును తెల్పలేదు.⁴ విజయనగర సామ్రాజ్య కాలంలో విజయనగర రాయల సామంతులు, అమర నాయకులు రాజధాని నగరమైన విజయనగర మందలి రాజకీయ వృత్తాంతాలను ఎప్పటికప్పుడు తమకు చేరపేయడానికి, తమకు చక్కవర్తలకు మధ్య రాజకీయ లావాదేవీలు కొనసాగించడానికి తమ స్థానావతులను విజయనగర మందుంచెడివారు. ఇట్లే ఒక రాజ్యమువారు తమ ఇరుగు పొరుగు రాజ్యాలలో ఇట్టి స్థానావతులను నియమించెడి రాజకీయ ఆచారముండెడిది. గజపతిరాజ్యంలో కర్నాటకంవారి స్థానావతి కమలనాభయ్యను,⁵ పరస్పరంగా ఉన్న తదితర రాజ్యాల రాజ్యాధిపతుల, అమర నాయకుల స్థానావతులను రాయవాచకం పేర్కొంటుంది.⁶ కాశీవిశ్వనాథ నాయనయ్యవారి తరపున విజయనగరంలో ఉన్న స్థానావతి ('పొలిటికల్ ఏజెంట్') పంపిన విన్నపం లేక 'రిపోర్ట్' యీ రాయవాచకం.

రాయవాచకంలో 'కాశీ విశ్వనాథ నాయనయ్యవారి స్థానావతి భక్త పరాధీనుడు సద్వినయ భయ భక్తులనున్న శాయంగల విన్నపం' అని చెప్పి ఉండడం⁷ చేత 'భక్త పరాధీను' డనేడి యీ స్థానావతిపేరా అని వ్రాసినచోవచ్చు; షష్టితత్పురుషంలో ఉన్న ఇట్టి పేరు అరుదైనది; ఎంతైనది. ఒకవేళ ఉండినదనుకొన్నా సమకాలిక సారస్వతంలో, కాననాలలో తటస్థ పడదు. అందుచే మనం ప్రస్తుతానికి రాయ వాచక రచయితను విశ్వనాథ నాయకుని స్థానావతి అని పదవిపరంగానే చెప్పుకోవలసి ఉంటుంది. దీనినిబట్టి ఈ విశ్వనాథ నాయకుడెవరో అతని కాలమేదో నిర్ణయించ గలిగితే రాయవాచక రచనాకాలం నిర్ణయించడం సాధ్యమవుతుంది.

విజయనగర చరిత్రలో సుప్రసిద్ధుడైన విశ్వనాథనాయకు డొకడున్నాడు. ఇతడు కొటికం నాగమనాయని పుత్రుడు. శ్రీకృష్ణ దేవరాయల (క్రీ. శ. 1509 - 1580) చివరి ఏండ్లలో తంజావూరు పాలకుడైన వీరేశ్వరవోళుడు మదురరాజ్యంపై దండెత్తి అపట రాయల సామంతుడుగు మదురను పాలిస్తున్న చంద్రేశ్వర పాండుని పారవోలగా, పాండుడు తన రాజ్యాన్ని తనకు దక్కించువలసిం

దని రాయలతో మొరపెట్టుకొన్నాడు. వీరేశ్వరవోళుని దండించి పాండునికి రాజ్యమిప్పించవలసినదని రాయలు నాగమనాయకుని ఆదేశించి పైన్యాలతో పంపాడు. నాగమనాయకుడు చోళుని తరిమి మదురరాజ్యాన్ని ఆక్రమించి ఆ రాజ్యాన్ని రాయల ఆదేశం ప్రకారం పాండున కప్పగించక, అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకొని రాయల కెదురు తిరిగాడు. రాయలు నిండు పథలో ఈ తిరుగుబాటు దారును శిక్షించగల సమర్థుడు లేడా అని ప్రశ్నించగా, విశ్వనాథనాయకుడు తానున్నానని ప్రకటించుకొని రాయల అనుమతితో తన తండ్రిపై దండెత్తి అతనిని బంధించి తెచ్చి రాయల సమక్షంలో ఉంచాడు. రాయలు విశ్వనాథనాయకుని అనన్య సామాన్య స్వామిభక్తికి మెచ్చి, నాగమనాయకుని డీమించి, విశ్వనాథనాయకుని, మదురరాజధానిగా, పాండువోళ రాజ్యాలకు అధిపతిని చేసినాడు. ఈ వృత్తాంతం మనకు 'తంజావూరు ఆంధ్ర రాజుల చరిత్ర' లో కనబడుతుంది.⁸ 'కర్ణాట కొటికం రాజుల కైఫీయతు' ప్రకారం అయ్యతరాయలకాలంలో విశ్వనాథనాయకుడు మదుర రాజ్యానికి పట్టాభిషిక్తుడై పట్లు తెలుస్తుంది.⁹

పై వృత్తాంతాల ప్రకారం విశ్వనాథనాయకుడు శ్రీకృష్ణ దేవరాయల చివరికాలంలోనో లేక అయ్యతరాయల కాలం (1530 - 1542) లోనో మదుర రాజ్యానికి పట్టభద్రుడై, మదుర నాయక రాజ్యస్థాపకుడును, మదుర నాయక రాజులకు మూలపురుషుడును అయినాడు. విశ్వనాథనాయకుడు క్రీ. శ. 1563 వరకు జీవించి పురిసెట్లు తెలుస్తుంది; కాననాలను బట్టి అతడు క్రీ. శ. 1560 వరకు పదవిలో ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. పై వృత్తాంతాలలోని విశ్వనాథనాయకుడిని, రాయవాచకం పేర్కొన్న కాశీవిశ్వనాథనాయనయ్యను ఒకరుగానే ఊహించి, గుర్తించి, అమూల్య ఛంగస్వామి సరస్వతి¹⁰, యస్. కృష్ణస్వామి అయ్యంగర్¹¹, జయంతి రామయ్యపంతులు¹², అరుణకుమారి¹³ మొదలుగా కొందరు చరిత్రకారులు, రాయవాచకాన్ని విశ్వనాథనాయకుని స్థానావతి పడునారవ శతాబ్ది పూర్వార్థంలో, కృష్ణదేవరాయల చివరి ఏండ్లలోనూ, అయ్యతరాయలకాలం (క్రీ. శ. 1530 - 1542) లోనో వ్రాసి ఉండవచ్చునని అభిప్రాయపడ్డారు. కొందరు రాయవాచకం 16 వ శతాబ్ది ఉత్తరార్థంలో, విశ్వనాథనాయకుని కాలం (క్రీ. శ. 1529 - 1584) లో వ్రాసిందని భావించారు.¹⁴

విజయనగరచరిత్ర పతురాననురైన వెంకటరమణయ్యగారు మొదట్లో పై అభిప్రాయాన్నే కలిగి ఉండినారు.¹⁵ కాని తరువాత

ఈ విషయంలో విశేష పరిశోధనగావించి, పై అభిప్రాయంతో విధేయంగా ఉన్నాను. సమకాలిక రచనలు, శాసనాలు, సారస్వతము, తైలయకులు ఆధారంగా, విశ్వనాథనాయకుడు కృష్ణదేవరాయల కాలంలో అడపం (తాంబూలకరంద వామకుడు)గా మాత్రం ముండినవాడని, అమృతరాయల కాలంలో అతడు కొంతకాలం (క్రీ. శ. 1530-42) అతడు సామంత రాజ్యాలపై చింతించిన మహామండలేశ్వరాది బిరుదులు లేక తనను అమృతరాయల 'ఉండిగ' (నేవకుడు) గా మాత్రమే చెప్పుకొన్నవాడని, అటుతర్వాత అమర నాయకుడుగా మాత్రమే ఉండినాడని, మధుర నాయక రాజ్యము కృష్ణదేవరాయల కాలమున గాని, అమృతదేవరాయల కాలమునగాని, విశ్వనాథ నాయకుడు స్థాపించలేదని, అది రాక్షస-తంగడి లేక తక్కిన యుద్ధము (క్రీ.శ. 1585) తర్వాత, సహజవరాయల కాలం (క్రీ. శ. 1542-1576) లో అప్పటి అల్ల కల్లాల పరిస్థితులు అదుగుగా తీసుకొని అప్పటివరకు అమరనాయకుడుగా ఉన్న విశ్వనాథనాయకుని కుమారుడు కృష్ణప్ప (క్రీ. శ. 1581-1570) స్థాపించినాడని వెంకట రమణయ్యగారు నిర్ధారించారు¹⁶. అంతేకాక, రాయవాచకంలో పేర్కొన్న 'కాశీ విశ్వనాథనాయక' మధురనాయక రాజ్యస్థాపకుడుగా తలచబడే నాగమనాయకుని పుత్రుడు విశ్వనాథనాయకుడు కాదని నిరూపించి, రాయవాచక గ్రంథకర్త "మధుర రాజ్యస్థాపకుడైన విశ్వనాథనాయకుని యొక్క స్థానావతీయుగాడు, పదునారవ శతాబ్దము నందీ గ్రంథము వ్రాయబడనులేదని తీర్మానించారు.¹⁷

వెంకటరమణయ్యగారు చెప్పినట్లు, నాగమనాయకుని కుమారుడు విశ్వనాథనాయకుడు మధుర నాయక రాజ్యస్థాపకుడు కాకపోగా, రాయవాచక మందలి అంతఃస్పృశ్యం కూడా అది విశ్వనాథనాయకుని కాలంలో, అనగా క్రీ.శ. 1580 లకు ముందు వ్రాయబడినట్లు తెలుపదు. రాయవాచకంలో క్రీ. శ. 1580 కి తర్వాత ఉండి ప్రసిద్ధికెక్కిన చారిత్రక వ్యక్తుల, సంఘటనల ప్రస్తావన అది కంటే ఉంది. రాయవాచక రచనకాలానికి సంబంధించి ఈ అంతఃస్పృశ్యంవల్ల తెలియజేయబడిన చారిత్రక వ్యక్తులను, సంఘటనలను కొన్నిటిని వెంకటరమణయ్యగారు తెలిపిఉన్నారు: వారు తెలిపినవిగాక నేనుగా గమనించిన విషయాలు కొన్ని కలవు. ఈ గ్రంథరచనకాలానికి సంబంధించి వెంకటరమణయ్యగారు తెలిపిన విషయాలను కొంత విస్తరించినప్పటికీ, నేనుగా గమనించినవాని ఈ క్రింద పొందుపరుస్తున్నాను. కాని ఈ అంతఃస్పృశ్యమంతా రాయవాచకం వలానినవత్పరాల మధ్య వ్రాసి ఉండవచ్చునని చెప్పడానికి తోడ్పడుతుందే కాని, ఖచ్చితంగా రచనకాలాన్ని

గుర్తించడానికి పీలుగాలేదు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల (క్రీ. శ. 1509-1530) తర్వాత కాలానికి సంబంధించి రాయవాచకం పేర్కొన్న సన్నివేశాలను, వ్యక్తులను, ఈ క్రింద, పీల్చినంతవరకు వాని కాల క్రమంలో పొందు పరుస్తున్నాను.

(1) మొదటగా రాయవాచకం వలానకాలానికి ముందుగా రచించినదని చెప్పడానికి గట్టి ఆధారముంది. ఈ రాయవాచకం ఆధారంగా కుమార ధూర్జటి 'కృష్ణరాయవిజయ' మనే పద్య కావ్యాన్ని, అప్పటి చిన వెంకటపతి కోరికపై రచించి, శ్రీరాముని కంకితమిచ్చాడు. ఈ చిన వెంకటపతిని క్రీ. శ. 1630-1642 లో తర్వాతసామ్రాజ్యాన్ని పాలించిన ముమ్మడి వెంకటపతిదేవరాయల తమ్ముడు చిన వెంకటపతిగా గుర్తించి, వెంకట రమణయ్యగారు, ఈ కాలం (క్రీ. శ. 1630 - 1642) నాటికి "రాయవాచకము రచియింప బడియుండెనని నిశ్చయముగ జెప్పవచ్చును" అని అన్నారు¹⁸. కాని ఈ చిన వెంకటపతిని గుర్తించుటలో వెంకట రమణయ్యగారు పొరపాటు పడ్డారు. ఈ చిన వెంకటపతి, ముమ్మడి వెంకటపతి దేవరాయల తమ్ముడయిన చిన వెంకటపతికి మనుమడైన అప్పటి కోడందరామరాజు రెండవకుమారుడు, అనగా క్రీ. శ. 1630 - 42 తర్వాత రెండు తరాలుదాటి ఉన్నవాడు. అందుచే 'కృష్ణరాయ విజయం' క్రీ. శ. 1675 తర్వాత వ్రాసినదై ఉండాలి¹⁹. ఇది రాయవాచకానికి పద్యానుకృతి కాబట్టి, రాయవాచకం క్రీ. శ. 1675 లకు ముందు వ్రాయబడి పొరుగురాన్ని పొందినట్లు చెప్పవచ్చును.

(2) రాయవాచక కర్త అందలి విషయాలు తాను నేరుగా చూచి వ్రాసినవిగాక, ఇతరులనుండి విని వ్రాసినట్లు, అవతారికా పద్యాలలో మొదటిదానిలో 'విజయనగరవృత్తాంతము సుజనులచే విన్నయట్లు సూన్యతవాక్కుల' అని సూచించి ఉన్నాడు. రాయవాచకం శ్రీకృష్ణదేవరాయల అన్న వీరనరసింహరాయల (1504-1509) దినచర్యను గూర్చి, శ్రీకృష్ణదేవరాయల దీక్షిజయ విశేషాలను గూర్చి తెలుపుతుంది. రాయవాచకకర్త వారి కాలంలో విజయనగరంలో ఉన్నవాడుకాకపోవుటచే అటుతర్వాత కాలంలో తాను ఇతరులవల్ల విన్న విషయాలను వ్రాయడం జరిగింది. అందు చేతనే కాలవ్యతిరేకముయిన సన్నివేశాలను, వ్యక్తులను, విషయాలను రాయవాచకంలో చేర్చడం జరిగింది.

(3) రాయవాచకకర్త, రాయవాచకంలో సమకాలానుభవాలను విరచిత 'కవికర్త రసాయనం' నుండి రెండుపద్యాలను ఉద్ధరించాడు²⁰. సాహిత్యచరిత్రకారులు 'కవికర్త రసాయనము'

శ్రీకృష్ణదేవరాయల అనంతరము (క్రీ. శ. 1540) జరిగిన రచనగా అభిప్రాయపడ్డారు.

(4) శ్రీకృష్ణదేవరాయల ప్రత్యర్థి అయి అతని కాలంలో ఉన్న గజపతి వంశపాలకుడు ప్రతాపరుద్రగజపతి (క్రీ. శ. 1497 - 1588). కాని రాయవాచకం శ్రీకృష్ణదేవరాయల సమకాలికుడుగా బాహుబలేంద్ర ముకుందగజపతిని పేర్కొంటుంది. తెలుగువాడయిన ఈ బాహుబలేంద్ర ముకుంద గజపతి క్రీ. శ. 1580 నుండి క్రీ. శ. 1588 వరకు కళింగోత్కలాలును పరిపాలించాడు.²¹ అందుచే రాయవాచకం క్రీ. శ. 1588 తర్వాతనే వ్రాసి ఉండాలి.

(5) విద్యారణ్యులు విజయనగరస్థాపకులు “శాలివాహన శతాబ్దిములు లెక్క ౧౧౭౭ యేండ్లు వెయ్యింనున్నులు యరువై ఏదేండ్ల మీద చెల్లె ప్రభవ నామసంవత్సరం చైత్ర శుద్ధ పౌర్ణమి స్థిరవారం శుభయోగ శుభకరణములు గూడిన శుభముహూర్తముందు ముహూర్తముజేసి, కృష్ణవక్షం అమావాస్యనాటి రాత్రి, సరిసమయ మందు శంకుస్థాపనం” చేసినిట్లు రాయవాచకం తెలుపుతుంది.²² అంతేగాక, వీరనరసింహరాయల కాలనాటికి ఇరవై తొమ్మిది మంది రాజులు మున్నురేండ్లు పాలించారని జరిగిపోయిన కాలాన్ని చెప్పి, భవిష్యత్తులో “ఇంక అరువై యేండ్లు పట్టణమున్ను సింహననమున్ను నిలియుండును” అని కూడా చెప్తుంది.²³ ఇక్కడ చెప్పిన బృహివనమనంవత్సరం చైత్ర శుద్ధ పౌర్ణమి స్థిరవారానికి సరిఅయిన శాలివాహన శకసంవత్సరం 1129; 1127 అని చెప్పటం భారపాటు. దీనికి సరిఅయిన క్రీస్తుశకకాలము 1207 మార్చి 15 గురువారం.²⁴ చైత్రకృష్ణ అమావాస్యకు సరిఅయిన క్రీస్తుశకకాలం 1207 మార్చి 30 శుక్రవారం.²⁵

కాని ఇచట కాలనిర్ణయానికి రాయవాచక కర్త చెప్పిన శాలివాహన శకం 1127 నే లెక్కలోనికి తీసుకోవటం సరిఅయినదిగా కనబడుతుంది. ఈ శకసంవత్సరానికి సరిఅయిన క్రీస్తువత్సరం $1127+78=1205$. అదారభ్యం వీరనరసింహరాయల కాలనాటికి మున్నురేండ్లు అయినట్లు రాయవాచకం చెప్తుంది. అనగా క్రీ. శ. $1205+300=$ క్రీ. శ. 1505. ఇది సరిగా కృష్ణదేవరాయల ముందు పాలించిన అతని అన్న వీరనరసింహరాయలు పట్టాభిషిక్తుడైన కాలానికి సరిపోతున్నది. అటుతర్వాత అరవై ఏండ్లు అనగా క్రీస్తు శకం $1505+60=$ క్రీ. శ. 1565 వరకు పట్టణమున్ను, సింహననమున్ను నిలిపిఉంటాయని రాయవాచకం భవిష్యత్తును చెప్పింది. ఇది రక్షణ - తంగడి యుద్ధం జరిగి విజయనగరం విధ్వంసమయిన సంవత్సరం. రాయవాచకంలో ఈ విషయం భవిష్యత్తును

గూర్చి చెప్పినట్లు ఉండినా, యథార్థానికి ఈ రాక్షణ - తంగడి యుద్ధం (క్రీ. శ. 1565) తర్వాతనే రాయవాచకం వ్రాయడం జరిగిందని మనం అనుకోవాలి. చరిత్రలో జరిగిపోయిన విషయాలను ఇట్టి భవిష్యపురాణాలుగా చెప్పడం మనకు సంప్రదాయమే.

విజయనగరస్థాపన జరిగింది. క్రీ. శ. 1336 లో అని చరిత్రకారులు ఏకగ్రీవంగా అంగీకరించిన విషయం. రాయవాచకం 180 ఏండ్ల తేడాతో విజయనగరకాలాన్ని శవ్వుగా చెప్పినా, అప్పటినుండి వీరనరసింహరాయల కాలానికి (క్రీ. శ. 1505-1509), అటు తరువాత విజయనగర విధ్వంసకాలానికి (క్రీ. శ. 1565), రాయవాచక కర్త చెప్పిన కాలం లెక్కింపు సరిపోతున్నది.

(6) రాయవాచక కర్త క్రీస్తుశకం పదహారవ శతాబ్దిపు పూర్వార్థంలో రచించిన ఏకామృతాదుని ‘ప్రతాపవరిత్ర’²⁶ చూచినట్లు, రాయవాచకంలో చెప్పిన “ధిల్లిలోనున్న ప్రతాపరుద్రుని వృత్తాంతము”²⁷ సూచిస్తుంది. అట్లే, పదహారవ శతాబ్దిపు మధ్య కాలంలో రచించినట్లు భావించబడిన ‘సభాపతివచనము’²⁸ నుండి రాయవాచక కర్త చాలా విషయము ఉద్భుతమైనావు.²⁹

(7) రాయవాచకంలో రాయలవారు వేగర్లను సంపించిన పట్టణాల జాబితాలో మైసూరు, చెన్నైలు చెప్పబడినాయి.³⁰ అట్లే బాగానగరం లేక భాగ్యనగరాన్ని కూడా రాయవాచకం పేర్కొంటుంది.³¹ ఈ పట్టణాల నిర్మాణకాలాలు రాయవాచక రచనకాలాన్ని నిర్ణయించడానికి ఉపకరిస్తాయి.

క్రీ. శ. 1571 లో కాని మైసూరు పట్టణం ఏర్పడలేదని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం.³²

ఇచట పేర్కొన్న చెన్నపట్టణం కర్ణాటకంలోని చెన్నపట్టణం. విజయనగర దళపతి, సామంతుడు అయిన రాజా ఇమ్మడి జగదేవ రాయడు దీనికి క్రీ. శ. 1580 లో కొట ఏర్పరచి, తనకు రాజధానిగా చేసుకొని పాలించినాడని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం.³³

బాగానగరం లేక భాగ్యనగరం నేటి హైదరాబాదుకు మరొక పేరు. దీనిని గోల్కొండ నుల్లానై న ముహమ్మద్ కులీకుతుబ్ షా (క్రీ. శ. 1580 - 1612) క్రీ. శ. 1591 లో నిర్మించాడని చరిత్రకారుల నిర్ణయం.³⁴

(8) రాయవాచకం శ్రీకృష్ణదేవరాయలవారి సామంతుల, అమరనాయకుల, దళపతుల పేర్లను మనకు తెలిపింది. వీరందరు చరిత్రకృత వ్యక్తులే. వీరిలో రాజాజగదేవుడు, మల్లు అనంతరాజు, వెలిగోటి యాచమనాయకు, సాళువ మేకరాజు, చెవ్వపనాయకు

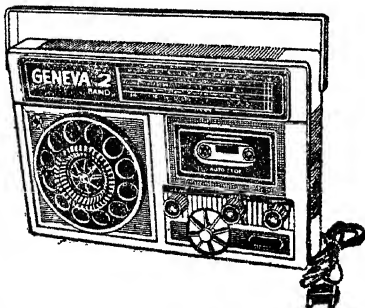
కృష్ణపూనాయడు, అయ్యనమలక పేర్కొనబడినారు.³⁵ కాని వీరు కృష్ణదేవరాయలకాలంలో చారిత్రక పరిస్థితిపరిచినవారుకారు; కృష్ణదేవరాయలనాటి శాసనాలలోకాని, సమకాలిక సారస్వతంలో కాని వీరిపేరు వినపడదు. అచ్యుతరాయల కాలం (1580-1584)లో కూడా వీరు చారిత్రక పరిస్థితి వహించలేదు. సదాశివరాయలకాలం క్రీ. శ. 1542 - 1576) లో, రక్షన - తంగడి యుద్ధానంతరం, క్రీ. శ. 1570 మొదలు విజయనగరసామ్రాజ్యాన్ని పాలించిన అరవీటి వంశపాలకుల కాలంలో, వీరు రాజకీయ ప్రాముఖ్యం వహించడం, వీరి పేర్లు సమకాలిక శాసనాలలో, సారస్వతంలో కనపడడం జరిగాయి.

పైన పేర్కొన్న వారి చరిత్రను కొంత ఇతర క్లుప్తంగా చెప్పడం అవసరం.

రాజాజగదేవుడు కర్ణాటకరాష్ట్రమందలి చెన్నవట్టణపాలకుడయిన ఇమ్మడి జగదేవుడు. ఇతడు ఈ చెన్నవట్టణానికి క్రీ. శ. 1580 లో కోట కట్టించి, దానిని రాజధానిగా పాలించాడని పైన చెప్పితిన్నాము. ఇతడు ఆళియరామరాయల కాలమాదిగా విజయనగరరాజులను పట్టభద్రులగు చేయుటలో ప్రముఖపాత్ర వహించి

లోపాలు నిరూపించి రు. 200 లు తీసుకోండి

చక్కనివనితనానికి
పుత్రము మైనది
ఎన్నుకొనండి.
జెనీవా వి.ఐ.పి.
ఆల్వర్ట్ ట్రాన్సి
స్టర్ ప్రెస్ బూ-
ఇన్-ఓన్ మోడల్
1983 జపనీస్
సాంకేతిక సృష్టి

(దాన్నింగ్ మ్యాజిక్ లైట్ తో) ఇప్పుడు ప్యాక్టరీదరు. 170లకే (వస్తులు కలుపుకొని) లభిస్తున్నది. ఇంట్లో, ప్రయాణంలో చక్కనితోడు. పుటిసరోజు, వివాహము, పండుగ కానుకలకు విశిష్టమైనది. మీ అడ్రసుకు వి.ఐ.పి. ద్వారా పుచ్చిత కానుక రిస్కువాని చెయినతో సహా పంపబడును. ఇష్టం లేకపోతే 30 రోజులలోగా మీ డబ్బు వాపసు. 2 సం||లు గ్యారంటీ. నేడే మీ ఆర్డరు పంపండి. మీ అడ్రసు ఇంగ్లీషు లేదా హిందీలో వ్రాయండి.

GENEVA ELECTRONICS,
136, New Lajalpur [D. 72], DELHI-51.
Phone : 212453

నట్లు పొన్నతోట ఓడశకవి ఇతని కంఠితమిచ్చిన వామనపురాణం పీఠికలోని ఈ క్రింది పద్యం తెలుపుతుంది.

ఆళియరామాజనీతుః దివ్యలన్యపాల
వరుల శ్రీరంగరాయల సరసుడైన
వీరవెంకటరాయని వెలయరాయ
పట్టభద్రులఁజేసె నప్పాధిపుండు.

ఇతడు రెండవ వెంకటవతి దేవరాయల కాలం (క్రీ. శ. 1586-1614) లో, అధికారానికై అప్పుడు ఉన్న అంశఃకరితంలో, తిరుగుబాటులో, వెంకటవతిదేవరాయల పక్షం వహించి అతనిని సింహాసనంపై నిలబెట్టినవాడు.³⁶

మట్ల అనంతరాజు సాహిత్యవేత్తలకు 'కకుత్స్థ విజయ'

కార్యకర్తగా తెలుసు. ఇతడు పై చెప్పిన జగదేవరాయనితోపాటు, రెండవవెంకటవతి దేవరాయల కాలంలో ఏర్పడిన తిరుగుబాటునణచి, యవనదాడుల నెదిరించి ఆ రాయలకు సింహాసనమును నిలకడ గలిగించినవాడు. 'కళాపూర్ణోదయ' కృతివతి నందేల ప్రిష్టమరాజు తిరుగుబాటు నణచి రాయలకు మినుమిక్కిలి సహాయపడినవాడు.³⁷ క్రీ. శ. 1606 (శా. శ. 1527 గత విశ్వావసు సంవత్సరం) నాటిది. సీరమాలికలో, అనంత భూపాలుని సిద్ధపట శాసనం బడిటి లభించింది.³⁸ ఈ శాసనం "వీర వెంకటరాయ విధుండు చంద్రగిరింద్రగిరి సీమసామ్రాజ్యంబు సేయుచుండ" అని రెండవ వెంకటాదిదేవరాయలను పేర్కొని, అనంత భూపాలుని, "విజయ కకుత్స్థుని విజయ ప్రబంధాది కావ్య నిబంధన గౌరవకర్త" "అఖిలకర్ణాట సింహాసనాధీశ్వర దక్షిణ భాషాభిధానధారి" అని వర్ణించింది అతని ఇతర ఘనకార్యాలను పేర్కొన్నది.

వెలుగోటి యాచమనాయడు కస్తూరి రంగప్పనాయని

పుత్రుడు. ఇతనికే పెద్ద యాచమనాయడని, యాచ శూరడని పేర్లు. ఇతడు క్రీ. శ. 1601 - 1602 ప్రాంతంలో తమిళ దేశంలోని తిరుగుబాటు నణచి రెండవ వెంకటవతి దేవరాయల నుండి పెరుంటేడు (చెంగల్పుట్టు, మదురాంతకం తాలూకాలు) ను అమరంగా పొందినవాడు. రెండవ వెంకటవతి తర్వాత నాలుగు సంవత్సరాలు మాత్రమే పాలించిన శ్రీరంగరాయల (క్రీ. శ. 1614 - 1619) పర్యక్తర్థుల నెదిరించి, అతనిని సింహాసనముపై కుదురుపరచవలెనని తీవ్ర పరియత్నము చేసినవాడు. శ్రీరంగరాయల తర్వాత రామదేవరాయల (క్రీ. శ. 1619 - 1629) ను విజయనగర సింహాసనమున నిలుపు పరియత్నంలో సుప్రసిద్ధమున తోపూరు యుద్ధం (క్రీ. శ. 1617)లో గొప్పూరు జగ్గ

రాయాది ప్రత్యక్షుల నెదిర్చి జయించినవాడు. ఈ యాచమనాయని పీఠాధిక కృత్యాలు వెలుగొటివారి వంశావళిలోను, అనేక తైపి యత్తులలోను, చాటుపులలోను వర్ణింపబడినాయి.³⁹

సాళువ మాకరాజు రెండవ వెంకటపతి కాలంలో, రెండవ శ్రీ రంగరాయల కాలం (1614 - 1619)లో ఉండి వారి ప్రత్యక్షి వర్గంలో చేరినవాడు. ఈ సాళువ మాకరాజు తండ్రి అయిన సాళువ తిమ్మరాజుకే చదలువాడ మల్లన కవి తన 'విశ్వనాథాయణ చరిత్ర' నంకితమిచ్చాడు. పై చెప్పిన తోపూరు యుద్ధంలో మాకరాజు గొబ్బూరి జగ్గరాయలవైపు పోరాడాడు.⁴⁰

చెవ్వననాయకుడు తంజావూరు నాయక రాజుల మూల పురుషుడయిన చెవ్వననాయకుడు (క్రీ.శ. 1535-1580) అయి ఉండవచ్చు. ఇతడు అమృతదేవరాయల దేవియైన తిరుమలాంబ (?) చెల్లెలు మూర్త్యాంబ భర్త. కొటికం విశ్వనాథ నాయకుని సమ కాలికుడు. ఇతడు క్రీ.శ. 1580 వరకు జీవింపి ఉండినా, ఇతని పరిపాలన క్రీ.శ. 1572 కు పరిమితమయింది.⁴¹

కృష్ణననాయకుడు విశ్వనాథనాయకుని పుత్రుడై ఉండవచ్చు. ఇతడే మధుర నాయకరాజ్య స్థాపకుడని వెంకట రమణయ్యగారి అభిప్రాయమును పైన చెప్పిఉంటిమి విశ్వనాథుని పుత్రుడైన ఈ కృష్ణననాయకుడు గాక, సదాశివ రాయల కాలంలో అడపం బయ్యననాయకుని పుత్రుడు మరిఒక కృష్ణననాయకుడు కానవస్తాడు. ఇతడు హసన దేశాన్ని అమరనాయకంగా పాలించాడు. క్రీ.శ. 1582, 1583 నాటి కర్ణాటక శాసనాలు మూడు ఇతనిని పేర్కొంటాయి.⁴²

అయ్యన మలుక సదాశివరాయల కాలంలో దుమ్మె సీమను అమరంగా పాలిస్తున్నట్లు క్రీ.శ. 1582 నాటి ఒక కర్ణాటక శాసనం చెప్తుంది. ఈ శాసనంలో ఇతడు అయ్యన మలుక వాడెయరు అని పిలువబడ్డాడు.⁴³

పైన కనుపరచిన వ్యక్తులు, సన్నివేశములు రాయవాచకము అచ్చితముగా క్రీ.శ. 1575 కు పూర్వము వ్యాపించి కాదని సూచించును. రాయవాచకముందలి బాగా నగర లేక బాగ్యనగర పర్యవక్తి అది అనగర నిర్మాణము (క్రీ.శ. 1591) తర్వాతనే వ్యాపి ఉండవలెనని సూచిస్తుంది. పోగా,

9) రాయవాచకము పైన కనఃరచిన చారిత్రక వ్యక్తులతో పాటు కొటికం విశ్వనాథ నాయకుని కూడా కృష్ణరాయల దశ నాయకులలో ఒకనిగా పేర్కొనింది.⁴⁴ ఇతనిని మహామండ

లేశ్వరుడనిగాని, మధుర రాజ్య పాలకుడనిగాని రాయవాచకము ఎక్కడా చెప్పలేదు. రాయవాచకమును రచించిన 'మహా మండ లేశ్వర కాశీ విశ్వనాథనాయని స్థానావతి' ఈ 'దశనాయకు' డయిన విశ్వనాథనాయని స్థానావతి. కాదనుటకు, ఈ విశ్వనాథ నాయకులు వేర్వేరు వ్యక్తులనుటకు ఇది బలవత్తరమైన సాక్ష్యము. ఇక

10) రాయవాచకము పేర్కొనిన ఈ మహామండలేశ్వర విశ్వనాథ నాయనయ్య ఎవ్వరనునది విచారణీయము. మధుర నాయక రాజులలో వారి మూలపురుషుడుగా ఎంపబడే నాగమ నాయని పుత్రుడు విశ్వనాథ నాయకుడు గాక మరి ఒక విశ్వనాథ నాయకుడు ఉన్నాడు. ఇతడు క్రీ.శ. 1595 మొదలు 1602 వరకు మధురను పాలించిన రెండవ కృష్ణనన తమ్ముడు. ఇతడు తన అన్నతో కలిసి రాజ్యము పాలించినాడని చరిత్రకారుల అభి ప్రాయము. రాయవాచక రచయిత అయిన స్థానావతి, 'విశ్వనాథ' అనబడే ఈ విశ్వనాథ నాయకుని స్థానావతి అయి ఉండవలె.

పై ఉపవక్తులన్నీ రాయవాచక కర్త రెండవ వెంకటపతి దేవ మహా యయల కాలం (క్రీ.శ. 1586-1614) లోనో, అటు తర్వాతనో ఉన్నవాడని సూచిస్తాయి. కాని ఇతడు మహా మండ లేశ్వర విశ్వనాథ నాయనయ్యవారి స్థానావతి అగుటచే, ఈ విశ్వ నాథ నాయనయ్యను రెండవ వెంకటపతి దేవరాయల కాలం (క్రీ.శ. 1586-1614)లోనే ఉండి, క్రీ.శ. 1595 మొదలు 1602 వరకు మధురను తన అన్నతోపాటు కలిసి పాలించిన రెండవ కృష్ణనన తమ్ముడు విశ్వనాథ నాయకునిగా గుర్తించవలసి వస్తుంది. అందుచే రాయవాచకాన్ని క్రీ.శ. 1592, 1602ల మధ్య ఎప్పుడో వ్రాసి ఉండవలె. ఇది తరువాత జన బహుళ్యంలో బాగా ప్రచారంలోకి వచ్చి ఉంటుంది. అందుచేతనే, సుమారు యాభై ఏండ్ల తర్వాత ఉండిన కుమార ధూర్జటి, అప్పటి కోదండరామ రాజు రెండవ కొడుకైన చిన వెంకటపతి అదేశంమీద రాయ వాచకాన్ని 'కృష్ణరాయ విజయ'మనే పేర వద్యకృతిగా మలచడం జరిగింది. ప్రస్తుతానికి రాయవాచకం క్రీ.శ. 1592, 1602ల మధ్య వ్రాసినట్లే నిర్ణయించవలసి ఉన్నది. ఇంతకన్నా సూక్ష్మంగా రచనా కాలాన్ని నిర్ణయించడానికి ఆధారాలు లేవు.

క్రొత్తయ్యానికి సంబంధించిన ఈ వర్సను ముగించేముందు ఒక అనుమానాన్ని పాఠకులముందు ఉంచాలి. రాయవాచక కర్త రెండవ వెంకటపతి (1586 - 1614) కాలంలోనే ఉన్నవాడయితే, రాయవాచకంలో, రెండవ వెంకటపతి కాలంలోనే రాజకీయ ప్రాముఖ్యాన్ని వహించినట్లు మట్ల అనంతరాజు, రాజాజగదేవు

మొదలైన ప్రసిద్ధ వ్యక్తులను కృష్ణదేవరాయల ఆస్థానంలో ఉన్నవారుగా ఏలచెప్పవలసివచ్చింది? దీనికి ప్రస్తుతంలో సరియైన సమాధానంలేదు. బహుశా తనకాలంలో రాజకీయ ప్రాముఖ్యం వహించిన ఈ వ్యక్తులు, కృష్ణదేవరాయల కాలంనాటికి రాజకీయ ప్రాముఖ్యం వహించక పోయినా ఆ నాటికి వయసు తక్కువవారై ఉన్నవారే కాబట్టి, వారిని రాయలవారి ఒడ్డులగంలో సమీపంగా పెంకొనుట వారికి గౌరవప్రదముగా రాయవాచక కర్త భావించి ఉండవచ్చును. రాయవాచక కర్త, పై అనుమానంమీద, రెండవ వెంకటపతి కాలం తర్వాత ఉండిన వాడని చెప్పడానికి, అతడు విశ్వనాథ నాయనయ్యవారి స్థానాంతరిత అనే విషయం అడ్డుతగులు కుంది.

III

రాయవాచకము - చారిత్రకాధారము

రాయవాచకం చరిత్రకారులకు బంగారు గని. విజయనగర చరిత్రకారులకు, అందును పృథ్వీకముగ సాహితీ సమరాంగణ సార్వభౌముడయిన శ్రీ కృష్ణదేవరాయల చరిత్రపై కృషిచేయు వారికి ఇది అమూల్యమైన మూలికాధారము. చరిత్రకాధారంగా దీని విలువను చరిత్రకారులనేకులు గుర్తించారు. కాని ఈ గ. చరిత్రవివి విజయనగర చరిత్రలో బంగారు పంట పండించినవారు, విజయనగర చరిత్రలో అర్థశతాబ్దమునకు మించి అవినశక కృషి గావించిన డాక్టర్ నేలూరు వెంకట రమణయ్యగారు. విజయ నగర చరిత్రకు సంబంధించి, కృష్ణ రాయల పరిపాలనా కాలానికి పృథ్వీకంచి, రాయ వాచకంలోని అనేకానేక విషయాలను, ముఖ్యంగా అనాటి పరిపాలనా యంత్రాంగానికి, కృష్ణరాయల దిగ్విజయాలకు సంబంధించిన విశేషాలను, సమకాలిక సార స్వతంత్ర, శాసనాలలో చెప్పిన విషయాలతో, విదేశీయుల రచనలతో సమన్వయించి, తైపారులేసి, దానిలోని గుణ, దోష నిరూపణచేసి, దానినిగ్గు తేల్చిన మహిషి వెంకట రమణయ్యగారు.⁴⁵ వెంకట రమణయ్యగారు విశేష కృషి సలిపి ఉన్నప్పటికీ, రాయ వాచకంలోని చారిత్రక విషయాలకు అండ్ల, అండ్ల భాషలలో సమగ్ర వ్యాఖ్యా నాన్ని సంతరించి ప్రకటించ వలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది: కాని అది పృథ్వీకమయిన విపుల గ్రంథం అవుతుంది; దానికిది చోటు కాదు.

చరిత్రకాధారంగా రాయ వాచకానికి గల ప్రాముఖ్యం గూర్చి పండితులు వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలను కొన్నింటిని ఇచ్చట చెప్పడం అవసరం. విజయనగర చరిత్రకు గల మూలక సారస్వతాధారాల సంకల మయిన 'సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర

హిస్టరీ' 1919 లో ప్రచురించబడింది. దాని అంగ్ల ఉపోద్ఘాతంలో, సంకలనకర్త రంగస్వామి సరస్వతి ఇట్లా వ్రాశాడు: "ది హిదర్ టు నాట్ వెర్ ఎక్స్ ప్లాయెడెడ్ 'కృష్ణరాయ విజయమ్' అండ్ ది 'రాయవాచకమ్' తో మచ్ లైట్ అసాన్ ది యాక్యువల్ కోర్స్ ఆఫ్ కృష్ణరాయస్ క్యాంపెయిన్ ఎగ్జెన్స్ బరిస్సా."⁴⁶ 1933 లో అంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు (కాకినాడ) వారు తమ 38వ ప్రచురణగా రాయ వాచకాన్ని పుస్తక రూపంలో ప్రచురించారు. దాని 'ఫోర్వర్డ్' లో యస్. కృష్ణస్వామి అయ్యంగర్: "ఇట్ సెలెబ్రిటీస్ వల్ వల్ పబ్లికేషన్ యాన్ ఎ వర్క్ ఆఫ్ హిస్టారికల్ క్యారెక్టర్ బేరింగ్ అసాన్ ది రెయిన్ ఆఫ్ ది గ్రేట్ విజయ నగర్ ఎంపర్వర్ కృష్ణరాయ ...."⁴⁷ దాని 'ఇంట్రాక్షన్' లో జయంతి రామయ్య పంతులుగారు: "దిస్ క్రాకర్ .... ఈస్ నో రిపబ్లిష్డ్ ఇన్ బుక్ ఫామ్ ఫర్ ది యాస్ ఆఫ్ దోస్ యెంగేజ్డ్ ఇన్ హిస్టారికల్ రిసిర్చ్ ఇన్ సమ్ పార్స్, ఇట్ రిసీవ్స్ రిమార్కబుల్ కన్సర్వేషన్ ఫ్రం ది అకౌంట్స్ ఆఫ్ ది పోర్చు గీస్ వైర్ట్యుస్ పెయిన్ అండ్ న్యూనిక్ .... గిల్స్ యాన్ ఇన్ సైట్ ఇన్ ది డైలీ లీటిన్ ఆఫ్ వైఫ్ విచ్ ది కింగ్స్ ఇన్ దోస్ డేస్ వెర్ ఎక్స్ ప్లైడ్ టు లివ్ అండ్ విచ్ డె ప్రాబ్లీ లివ్డ్"⁴⁸ అని దాని ప్రాముఖ్యాన్ని వివరించినారు. "రాయ వాచకము, చారిత్రక విషయముల పట్టిక (క్రానికల్) అగుటచే వర్ణనలేమియులేవు. కవి కేవలము చారిత్రకాంశములను వరుస క్రమమున చెప్పెను .... పెక్కు చారిత్రక విషయములను క్రమ ముగ తెల్పుటచే విజయనగర చరిత్ర తెలిసికొనగోరు చరిత్ర కారులకిది మిక్కిలి తోడ్పడును .... వచన చారిత్రక గ్రంథముగు 'రాయవాచకము', పందోబద్ధముగు చారిత్రక కావ్యముగు 'కృష్ణరాయ విజయము' కృష్ణదేవరాయల చరిత్రను అంధ్రులకు అందచేయు అపూర్వ గ్రంథములు" అని అరుణకుమారిగారు చెప్పినారు.⁴⁹ 'అంధ్ర వచన వాఙ్మయ' సిద్ధాంత వ్యాసకర్తలైన కులశేఖరరావు గారు ఇట్లు చెప్పినారు: "చారిత్ర వచనైక గ్రంథములందు రాయ వాచకమొకటి. ఇదివరకు వెలువడిన చారిత్రక గ్రంథములగు ప్రతాప చరిత్ర, సిద్ధేశ్వర చరిత్రములకన్న నిది విశిష్టమైనది ఇందలి చారిత్రక విశేషములు, మరికొంత యథార్థములుగు నుండు

టయే దీనికి కారణము.... ఇట్లే గ్రంథకర్త వ్రాసిన విశేషములు ప్రతాప చరిత్ర కన్నును, చరిత్రకు సన్నిహితముగానున్న పనుట సమంజసము.... జరిగిన సన్నివేశములపైన, చరిత్రకాంక్షములమీద నీతని దృష్టి యుండుటచే, భాష, శైలి మున్నగువాని నీతడంత శ్రద్ధగా పాటించి యుండలేదు. అందుచేత వ్యావహారిక ప్రయోగము లిందున్నవి. సాహిత్యకమైన ప్రాధాన్యము నాతడు పాటించియుండక పోవుటకూడ నీ కర్తకు చరిత్రకమైన యభినివేశమును స్పష్టపరచుచున్నది”⁵⁰

రాయవాచక మందలి విషయాలను, విజయనగర చరిత్రకు సంబంధించి తాను వ్రాసిన గ్రంథాలలో అతి విస్తారముగా ఉపయోగించుకొన్న నేలటూరు వెంకటరమణయ్యగారు, “వాటవర్ బి ది దేట్ ఆప్ ఇట్స్ కంపోజిషన్, ఇట్ స్టాండిస్ ది టెస్ట్ ఆఫ్ ఫ్యాక్ట్స్ రికార్డ్స్ బీ వెర్. ది ఇన్వెన్షన్ ఆఫ్ ది వేరియస్ ఐటమ్స్ ఆఫ్ ఇన్ ఫార్మేషన్ విత్ ఇట్ నైస్ క్వస్ బి పూర్వ్ టై ఎ కంప్యూరిజన్ విత్ ది ఇన్ స్క్రిప్షన్స్ అండ్ ది పోయ్ గీస్ రికార్డ్స్” అన్నారు.⁵¹ కాని వేరొకచోట వెంకట రమణయ్యగారు ఈ క్రింది అభిప్రాయమును వెల్లెబ్బిస్తారు. “రాయవాచక మంతటి విశ్వాసరాజ్యమైన యాదార గ్రంథము గాదు. రాక్షస తంగడి యుద్ధానంతరము కావేరికి దక్షిణ మందుండు రాయ రాజ్యము నాక్రమించుకొనిన మధుర నాయకులు కృష్ణరాయలచే దక్షిణ రాజ్యమున బ్రతిష్ఠింపబడినను ననత్యక్తిపైత గాథను ప్రవారము లోనికి దెబ్బట ఈ గ్రంథముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము. కాని యందు వర్ణించియుండు కృష్ణరాయల జైత్రయాత్రా కథన మన్య చరిత్రాధారముల మూలమున వాస్తవమని తేలుచుండుటవలన దానిని మన మంగీకరించవచ్చును.”⁵² వెంకట రమణయ్యగారి ఈ అభిప్రాయమందలి మొదటి రెండు వాక్యములు, ఆంగ్లములో వారానగిన పై అభిప్రాయానికి కొంత వ్యతిరేకంగా ఉన్నాయి. వారు రాయవాచకంలో కొట్టవచ్చినట్లు కనబడే ఒకటి రెండు చరిత్రక విరుద్ధ విషయాల జ్ఞప్తి యందుంచుకొని ఇట్టి అభిప్రాయాన్ని వెలుబుచ్చారనుకొంటాను. వారి రచించిన ‘విజయ నగర చరిత్ర’ (2 భాగములు), ‘కృష్ణదేవరాయలు’ అను ప్రామాణిక చారిత్రిక గ్రంథాలలో, ‘స్టడీస్ ఇన్ ది థర్ట్ డైనాస్టి

5 విజయనగర్ మొదలుగా ఆంగ్లంలో రచించిన చారిత్రిక గ్రంథాలలో, రాయవాచకము నుండి విశేషముగా, విస్తారముగా

విషయాల నుద్ధరించి వాని చారిత్రిక ప్రామాణ్యతను నిరూపించి ఉన్నారు. అట్లే పై అభిప్రాయంలో, రాయవాచక ముఖ్యోద్దేశ్యము మధుర నాయక రాజ్యస్థాపన- గూర్చిన అనత్యపు గాథను ప్రవారములోనికి తెచ్చుట అని ఏల వెంకట రమణయ్యగారు చెప్పిరో, అర్థమగుటలేదు. రాయవాచక ప్రారంభంలో దాని రచయిత తనను విశ్వనాథ నాయనయ్య స్థానావతిగా పేర్కొనుటకప్పు, ఇక ఆ గ్రంథంలో ఎచ్చటా మధుర నాయక రాజుల వర్ణన క్రి మూట వరనైనను లేదు. పైన కనుపరచినట్లు మధుర నాయక రాజ్య స్థాపకుడని తలచబడే కొటికం విశ్వనాథ నాయకుని కూడా రాయ వాచక కర్త, ఆ రాజ్య స్థాపకుడనిగాని, మధుర నాయకరాజుల మూలపురుషుడని కాని చెప్పలేదు; అతనిని కృష్ణదేవరాయల దళ నాయకులలో ఒకడుగా మాత్రమే పేర్కొనినాడు. బహుశా, రాయవాచక కర్త, మధుర నాయక రాజ్య కాలంలో ఉన్న ప్రసిద్ధులయిన కొందరు చరిత్రక వ్యక్తులను కృష్ణరాయని కాలములో ఉన్నట్లు చెప్పుట వెంకట రమణయ్యగారి ఈ అభిప్రాయానికి కారణమై ఉండవచ్చు; కాని ఈ వ్యక్తులకు మధుర రాజ్యంతో వర్ణన ఉన్నట్లు రాయవాచకం ఎక్కడా చెప్పలేదు. అందుచే, చరిత్ర కాధారగ్రంథంగా రాయవాచకమును గూర్చి వెంకట రమణయ్యగారు ఆంగ్లములో తెలిపిన అభిప్రాయమే సరిఅయినది.

రాయవాచకంలో కొట్టవచ్చినట్లు కనబడే ఒకటి రెండు చారిత్రిక విరుద్ధ విషయాలన్నాయని చెప్పితిమి. వాని నిఫట కొంత ప్రస్తావిస్తాము. మొదటిది విద్యానగర్ లేక విజయనగర నిర్మాణము. విద్యానగర నిర్మాణము శ్రీ విద్యారణ్య మునీంద్రుల ప్రోత్సాహముతో (క్రీ. శ. 1385/86 - 1393) ప్రారంభించినాడన్న నది పరిశోధనాఫలితంగా చరిత్రకారులంగీకరించిన సత్యము. కాని రాయవాచకము విద్యానగర నిర్మాణ ముహూర్త, శంకుస్థాపనలను గూర్చి, “శాలివాహన శతాబ్దిములరెక్క ౧౧౨౭ యేండ్లు వెయ్యిం నూటయిరుదై యేదేండ్లమీద చెల్లె ప్రభావనామ సంవత్సరం చైత్రశుద్ధ పౌర్ణమి స్థిరవారం శుభయోగ శుభకరణములు గూడిన శుభముహూర్తమునందు ముహూర్తముజేసి, కృష్ణవక్షం అమావాస్యనాటి రాత్రి నిశి సమయమందు శంఖుస్థాపనం”⁵³ జరిగినట్లు తెలుపుతుంది. అనగా క్రీ. శ. 1205 లో విద్యానగర నిర్మాణం ప్రారంభమయినట్లు తెలుపుతుంది.

ఇట్లుంటేదే కొంత వారితోక కాల వివర్యయంతోకూడి ఉన్నా, అసక్తికరమైన విషయము. శ్రీ తిరుమల తిరుపతి వెంకటేశ్వర దేవస్థాన ప్రాంగణంలో శ్రీకృష్ణదేవరాయల, అతని దేవేరులైన తిరుమలదేవీ, చిన్నాదేవుల తామ్ర ప్రతిబింబాలను అందరూ చూచే ఉంటారు. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తన కళింగ దిగ్విజయానంతరము, రాయచూరు, కలుబరిగెలను జయించిన తర్వాత, తిరుపతి, కాళహస్తి దర్శించి, ఈ తామ్ర ప్రతిబింబాలను “శ్రీముఖ సంవత్సర అశ్వజ కుర్ద 12ది”కి, ఏ ఒకటో, రెండో రోజుల ముందుగా నిలిపినట్లు చెప్పుతుంది.⁵⁴ ఈ తేదీ క్రీ.శ. 1513, అక్టోబరు 12, మంగళ వారానికి సరిపోతుంది. కాని కృష్ణరాయల పూర్వ దిగ్విజయయాత్ర క్రీ.శ. 1517 నాటికిగాని పూర్తికాలేదు. రాయచూరు, కలుబరిగె దండయాత్రలు క్రీ.శ. 1520 నాటికిగాని ముగియలేదు.⁵⁵ అందుచే రాయవాచకం, ఈ సంఘటనల తర్వాత క్రీ.శ. 1513లో ఈ తామ్ర ప్రతిబింబాలను నిలిపినారని చెప్పడం కాల వ్యతిరేకమయిన విషయము. కాని దీనిని బట్టి, రాయవాచకము చెప్పిన ఈ విషయమును ఉపేక్షింప తగదు. ఏలనన, క్రీ.శ. 1513లో శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పూర్వ దిగ్విజయయాత్రను ప్రారంభించి ఉగయగిరిని ముట్టడిస్తున్న కాలంలో శక 1435 శ్రీముఖ వైశాఖ బి. 12 సోమవారం (క్రీ.శ. 1513 మే 2) నాడు, మరలా శక 1435 శ్రీముఖ అషాఢ కు. 11 సోమవారం (క్రీ.శ. 1513 జూన్ 13) నాడు వెంకటేశ్వరస్వామిని దర్శించినట్లు తిరుపతి - తిరుమల దేవస్థాన శాసనాలవలన తెలుస్తుంది.⁵⁶ ఈ సందర్భాలలో ఒక దానిలో శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తనయొక్క, తన దేవేరుల తామ్ర ప్రతిబింబాలను ఆచట నిలవడం జరిగి ఉండవచ్చు; కాని ఈ విషయం ఎక్కడా శాసనస్థం కాలేదు: రాయవాచకాన్ని బట్టి శ్రీముఖ సంవత్సరంలోనే మరలా, మూడవ సారి, రాయలు వెంకటేశ్వరస్వామిని దర్శించి, ఈ తామ్ర ప్రతిబింబాలను నిలిపినట్లు తెలుస్తుంది. రాయవాచక కర్త చెప్పిన చారిత్రక సంఘటనల (పూర్వ దిగ్విజయము, రాయచూరు, కలుబరిగె విజయాలు) కు, శ్రీముఖ (క్రీ.శ. 1513) సంవత్సరానికి, అయినా సంవత్సరాల తేదీతో కాలం కుదరకపోయినా, కృష్ణరాయలు తామ్ర ప్రతిబింబాలను శ్రీముఖ (1513) సంవత్సరంలో నిలిపినాడని రాయవాచకం చెప్పిన విషయం యద్భుతమని తోస్తోంది. రాయలు ఈ తామ్ర ప్రతిబింబాలు నిలిపిన విషయాన్ని, ఎప్పుడు నిలిపాడనే విషయాన్ని ఒక్క రాయవాచకం మాత్రమే చెప్పుతుంది.

నాకు తెలియవచ్చినంత వరకు సమకాలిక సారస్వతంలోకాని, శాసనాలలోకాని ఈ పరిస్థాపన కానరాదు.

చరిత్రలోని అతి పరిసిద్ధ విషయాలను గూర్చి చెప్పడంలో కొంతపొరపాటును కనుపరచిన రాయవాచకము చరిత్రకారుల స్థూలదృష్టికి అందని అతిసూక్ష్మ విషయాలు ఎట్టి పొరపాటులేక చక్కగా తెలియజేస్తున్నది. అట్టి విషయం ఒకటి ఇవట ప్రస్తావిస్తాము. కళింగోక్కలపాలకుడైన గజపతి వారి స్థానావతిగా, చారుడుగా సుబుద్ధి అనే నియోగి విజయనగరంలో రాయలవారి సభలో ఉన్నట్లు రాయవాచకం చెప్పుంది. ‘మంచ బుద్ధిగలవాడు’ అని అర్థమిచ్చే ఈ పేరు యద్భుతమైన వ్యక్తినామంగాక, రాయవాచక కర్త ఎదో సందర్భాలవలన సృష్టించిన పేరు అనుకోవడం సహజం. ఇట్లు అనుకొని చరిత్రకారులు ఈ సుబుద్ధిని చారిత్రక వ్యక్తిగా పరిగణించలేదు; కల్పిత వ్యక్తిగా భావించారు. కాని గజపతి వారిని యోగి అయిన ఈ సుబుద్ధిని, ప్రతాపరుద్ర గజపతిని ఓడించిన తర్వాత, కృష్ణరాయలవారు శన ఆశ్రయం లోనికి తీసుకొని, అదరించి, అతని జీవనానికై రెండూళ్లు ఇచ్చినట్లు ఒక తిరుమల - తిరుపతి దేవస్థాన శాసనం తెలియజేస్తుంది.⁵⁷

రాయవాచక కథనంలో ఆయువుపట్టనడగినది, ఆత్మంత ప్రధానమయినది కృష్ణరాయ దిగ్విజయ వృత్తాంతము. రాయవాచకంలో ఇచ్చిన ఈ దిగ్విజయ వివరాలు, కాలక్రమం, సమకాలిక శాసనాలనుండి, సారస్వతం నుండి తెలియవచ్చు విషయాలతో చాల వరకు సరిపడి, విజయనగర చరిత్రకారులకు మిక్కిలి ఉపయోగకంగా ఉన్నాయి. ఇంతేగాక రాయవాచకం, విజయనగర సామ్రాజ్య పరిపాలనాయంత్రాంగం, మంత్రాంగం, కోశాదివివరణము, రాజోద్యోగులు, పదవులు, సేనావివరాలు, సాంఘిక మర్యాదలు, రాజసభామర్యాదలు, రాజుల దినచర్య మొదలయిన అనేక విషయాలను గూర్చి తెలియజేస్తుంది; వేషభాషలు మొదలగు విషయాలను గూర్చి కొంత తెలియజేస్తుంది. అనాటి రాజ్యాల, రాజుల బలాబలాలు తారతమ్యం, వారి అంగబలం, అర్థబలం, వారి రాజకీయపు చైత్రుగడలు, రాజ్య విస్తీర్ణాలు, దండన విధానాలు వేరు, మొదలగు అసక్తికరమగు ఎన్నో విషయాలను మనకు ఎరుక పరుస్తుంది.

చరిత్రకారులనే గాక, వాఙ్మయ చరిత్రకారులకు, సాహిత్య పరిశోధకులకు కూడా రాయవాచకం అత్యంతోపయోగపడుచున్నది. కృష్ణరాయలవారు తమ దిగ్విజయాలన్నీని ముగించుకొన్న తర్వాత “కీర్తి శాశ్వతముగా నిలిచేటందులకు” తన మంత్రుల సలహాపై “కృతు లిందుకోవలెనని” విశ్వయించి, అల్లసాని పెద్దనను ‘మనుచరిత్ర’ను చెప్పవలసిందనిన్ని, ముక్కు తిమ్మనను ‘పారిజాతాపహరణము’ వ్రాయమనిన్ని ఆనతిచ్చినట్లు రాయ వాచకం చెప్పుతుంది.⁵⁸ రాయవాచక మందించిన ఈ సమాచార మాధారంగా సాహిత్య పరిశోధకులు మనుచరిత్ర, పారిజాతాప హరణ కావ్యాల రచనాకాలాన్ని నిర్ణయించడానికి ప్రయత్నించారు.⁵⁹ అష్టదిగ్గజ కవీశ్వరులలో రాయవాచకం ముక్కు తిమ్మయ్యను, అల్లసాని పెద్దన్నను, మాదనగారి మల్లయ్యను మాత్రమే పేర్కొంటుంది.⁶⁰ అష్టదిగ్గజ కవులందరూ ఆంధ్ర కవులు కారని, వారిలో తమిళ, కన్నడ భాషా కవులు కూడా ఉండినారని ఒక వాదముంది; బహుశా రాయలకు సమకాలికులయిన “అష్టదిగ్గజ” ఆంధ్రభాషా కవులు వీరు ముగ్గురే అయిఉండవచ్చు. అట్లే, తురకల మీద రాయల విజయాన్ని గూర్చి ముక్కు తిమ్మన చెప్పిన చాటువాక్కి రాయవాచకంలోని తెక్కింది.

చరిత్రకారులు త్రవ్వకొద్దీ అమూల్యమైన చారిత్రక సంపద నందియ్యగల స్వర్ణభవి రాయవాచకము.

సూచికలు

1. రాయవాచకము. (సం. డా॥సి. వి. రామచంద్రరావు), ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాద్, 1982, పు. 1 ఇందుమీదట రా. వా. అని సూచించడమైనది.
2. తెలికవర్ల వెంకటరత్నం ‘పదన రచనా పరిజామము’, విజ్ఞాన సర్వస్వము, III (1959) పు. 632
3. ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రిక, (1914), పు. 11.
4. రా. వా, పు. 2
5. రా. వా. 88: 24; 69: 26; (ఇట్లు ఇచ్చిన సంఖ్యలలో, మొదటి సంఖ్య రాయవాచకంలోని పుటను తరువాతి, సంఖ్య రేక సంఖ్యలు, ఆ పుటలోని పంక్తులను తెలుపుతాయి.
6. 35 : 18-19; 43 : 15; 45 : 4; 49 : 14; 50 : 25-28; 79 : 16.
7. 2 : 3-5.

8. మాడు యస్. కృష్ణస్వామి ఆయ్యంగార్, “సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ” (1919), పు. 327 మొ॥
9. ప్రభాకరశాస్త్రి. వేటూరు, తంజావూరి ఆంధ్రరాజుల చరిత్ర పు. ౧-౧౫; వెంకట రమణయ్య నేలటూరు, “పర్వత సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ” (1946), II, పు. 32 మొ॥
10. “సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ” (1919), పు. iii
11. రాయవాచకము (1933), “ఫోర్ వర్డ్”, పు. 12
12. అదే, “ఇంట్రడక్షన్”, పు. 2
13. అరుణకుమారి, ఆంధ్ర చారిత్రక కావ్యములు (1978), పు. 165
14. కులశేఖరరావు, ఆంధ్రభవన వాఙ్మయము (1974), పు. 509.510
15. “పీనినేకాక కొటికము విశ్వనాథనాయని స్థానావతి రచించిన ‘రాయవాచకము’ ను కూడా ఇవట స్మరింపవలసియున్నది.” - వెంకట రమణయ్య “తెలుగుదేశ చరిత్ర - ఆధారములు” - విజ్ఞానసర్వస్వము, III, పు. 62
16. వెంకట రమణయ్య, “స్టడీస్ ఇన్ ది థర్డ్ డైనాస్టీ ఆఫ్ విజయనగర్” (1935), పు. 239-241 య.
17. వెంకట రమణయ్య, ‘మధుర తంజావూరు నాయకరాజుల నాటి ఆంధ్ర వాఙ్మయము’ భారతి, 1954, ఫిబ్రవరి, పు. 148.
18. అదే, పు. 148
19. కొన్ని ఉపపత్తులను బట్టి ‘కృష్ణరాయ విజయము’ యదాధానికీ 18 వ శతాబ్దం మొదటి దశకంలో వ్రాసినట్లు చెప్పవలసి వస్తుంది. ‘కృష్ణరాయ విజయ’ రచనాకాలాన్ని, నేను పరిష్కారగా ఆం.ప్ర. సాహిత్య అకాడమీవారు ప్రియమించిన ‘కృష్ణరాయ విజయము’లో విపులంగా చర్చించాను. చూడు కృష్ణరాయ విజయము (సం. డా॥ సి. వి. రామచంద్రరావు), ఆం. ప్ర. సాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాదు, (1991), పు XIV-XXIII.
20. 62 : 21-26; 83 : 1-4; కవికర్త రసాయనము (సం. మోచర్ల రామకృష్ణకవి), II. 61, 65.

21. చుకుంద దాహబలేంద్ర గజపతి శివ అంకవత్సరం, రౌద్ర చైత్ర శు 1, బుధ (క్రీ. శ. 1580 ఏప్రిల్ 10) నటి తెలుగు శాసనము ఉంది. దీనిని బట్టి ఇతడు క్రీ. శ. 1558-59 లో రాజ్యానికి వచ్చినట్లు తెలుస్తుంది.
22. 10 : 7-12
23. 11 : 3-6
24. స్వామికన్ను పిళ్ళై : "ఎఫ్ మెరిస్"
25. అదే
26. "ప్రతాపరుద్ర చరిత్రము" (తణుకు, 1969). దీని రచనాకాల నిర్ణయానికై చూడు ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం గారి ఉపోద్ఘాతము పు 1-8 లు; ఏకామ్రనాథుడు క్రీ. శ. 1823 ప్రాంతంవాడను ఆచార్యగారి గణంపు (సమగ్ర ఆంధ్ర సాహిత్యం, సం 9, పు. 77)ను లక్ష్మీరంజనంగారు సరికాదన్నారు లక్ష్మీరంజనం గారివాదం సమంజసంగా ఉంది.
27. 45 : 21-24; 46 : 1-13; 48 : 13-18; ప్రతాపరుద్ర చరిత్రము, పు. 84-85 లు.
28. "ఎ డిస్కొవ్రీడ్ కేబాలాగ్ ఆఫ్ తెలుగు మ్యూజిక్స్ ఇన్ ది మహారాజ నర్సోజి'స్" ఎరస్మీతిమూర్ లైబ్రరీ, నం. 815; "సభాపతి లక్షణము", ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు త్రిత, నం. 13 (1923), సంచిక 1; పు. 69-71.
29. రాయవాచకంలో, "కృష్ణరాయనికి మంత్రులు రాజనీతి యువ దేశింబు" అనే శీర్షిక క్రింద, "తరుణుండై ..... అరి ప్రారంభమయిన కందవద్యం మొదలు, "దుష్టజన నిగ్రహం జను శిష్టజన పరిపాలనంబును జేయవలయు" అనునంతవరకు గ్రాంతికథావలోకిందే 'అరుపుటల గ్రంథముం' 'సభాపతి వచనము' నుండి రాయవాచక కర్త యథాతథంగా గ్రహించాడు. చూడు రా. వా. పు 13-18
30. 21 : 9; 21 : 17
31. 49 : 20
32. చూడు, నెవెల్, "ఎ స్కెచ్ ఆఫ్ ది డైనాస్టీ ఆఫ్ సౌత్ ఇండియా" (థిల్లి, పునర్ముద్రణ 1975) పు. 54, సంచిక. 3
33. లెవిస్ రైస్, "ఎపిగ్రాఫియా కర్ణాటకా", వాల్యూం. 2. బెంగుళూరు. నిమిదవోలు వెంకటరావు, "మైసూరు చెన్నపట్టణ నిర్మాత ఇమ్మడి జగదేవరాయుడు" భారతి, 1953, జనవరి, పు. 76-79 లు.
34. చూడు, షేర్వాని. హెచ్. కె, "మహమ్మద్ కులీకుతుబ్ షా" (బాంబే, 1967), పు. 14, 135 లు, సిద్దికీ. ఎ. ఎమ్, "హిస్టరీ ఆఫ్ గోల్కొండ" (హైదరాబాద్, 1956), పు. 91, 389; విజ్ఞాన సర్వస్వము, III పు. 429.
- నేలటూరు వెంకట రమణయ్యగారు ఈ భాగానగరం క్రీ. శ. 1580 తర్వాత నిర్మించారని ఒకచోట (ప్రెస్ ఇన్ ది థర్డ్ డైనాస్టీ, పు. XXV), "భాగ్యనగరము క్రీ. శ. 1589 వ సంవత్సరమున నిర్మింపబడిన" అని మరియొకచోట (భారతి, 1954, పు. 143) చెప్పినారు.
35. 41 : 15-25
36. చూడు, నిమిదవోలు వెంకటరావు, "మైసూరు చెన్న పట్టణ నిర్మాత ఇమ్మడి జగదేవరాయుడు", భారతి, 1953, జనవరి, పు. 76-79 లు; దక్షిణ దేశీయాంధ్ర వాఙ్మయము. (1960), పు. 483 మొ॥; జగదేవరాయని వంశవృక్షానికై చూడు. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, వాల్యూం. 2, శేటిల్ నం. 170.
37. వెంకట రమణయ్య. యన్, "ఫర్వర్ సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయ నగర్ హిస్టరీ", I, పు. 314, 316, 319, 323-3'4 లు; చాగంటి శేషయ్య, 'ఆంధ్ర కవి తరంగిణి', II వ సంపుటం, పు. 67 మొ॥
38. "సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ" (1919), పు. 238; చాగంటి శేషయ్య, "ఆంధ్ర కవి తరంగిణి", సంపుటం II, పు. 73-75; మల్లు వంశవృక్షానికై చూడు, "తిరుమల-తిరుపతి దేవస్థాన శాసనములు, వాల్యూం 2, శేటిల్ నం. 34.
39. "ఫర్వర్ సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ" (1946), I, పు. 321 మొ॥, 327, 332, 334. లు.
40. చాగంటి శేషయ్య, 'ఆంధ్ర కవి తరంగిణి', సంపుటం. 10, పు. 67; "ఫర్వర్ సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ, I."

41. కురుగంటి సీతారామయ్య, 'తంజావూరు నాయక చరిత్రము, 47. రాయవాచకము, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తుచురణ. 33(1933) (1932), పు. 76 మొ॥
42. "ఎపిగ్రాఫియా కర్నాటక", V, హెచ్.యన్ 15 (క్రీ. శ. 1562); అదే హెచ్.యన్. 6 (క్రీ.శ. 1563); అదే హెచ్.యన్. 2 (క్రీ. శ. 1563)
43. "ఎపిగ్రాఫియా కర్నాటక" VII పిఐ. 69 (క్రీ. శ. 1562; మరియొక కర్నాటక శాసనం "ఎపిగ్రాఫియా కర్నాటక" IV, యన్.జి, 28 (క్రీ. శ. 1563) లో "అలకమలక", జగదేకరాయని కార్యకర్తగా చెప్పబడినాడు.
44. 44 : 20.
45. రాయవాచకంలోని చారిత్రక విషయాలకు సంబంధించిన చర్చ వెంకటరమణయ్యగారి ఈ క్రింది గ్రంథాలలో సందర్భానుసారంగా చూడవచ్చు.
  - i) స్టడీస్ ఇన్.ది థర్డ్ డైనాస్టి ఆఫ్ విజయనగర్, మద్రాస్, 1935
  - ii) ఫర్థర్ సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ, మద్రాస్, 1946
  - iii) 'కృష్ణదేవరాయలు', హైదరాబాదు, 1972
  - iv) విజయనగర చరిత్ర, భాగములు 1, 2, హైదరాబాదు 1976
46. సోర్సెస్ ఆఫ్ విజయనగర్ హిస్టరీ, పు. 11
47. రాయవాచకము, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తుచురణ. 33(1933)
48. అదే
49. అరుణకుమారి, ఆంధ్రచారిత్రక కావ్యములు, పు. 198
50. కులశేఖరరావు, ఆంధ్రవాచక వాఙ్మయము, పు. 507-508 లు.
51. స్టడీస్ ఇన్ ది థర్డ్ డైనాస్టి, పు. xxvi
52. కృష్ణదేవరాయలు (1972), పు. 3.
53. 10 : 7-12
54. 76 : 25 నుండి 77 : 17; రాయలు శ్రీముఖ సంచత్సర ఆశ్వజ శుద్ధ 12 న కాళహస్తిలో ఉన్నట్లు రాయవాచకం చెపుతుంది. అందుచే ఒకటి రెండు రోజులముందు తిరుపతిలో ఉన్నట్లు ఎంచడమైనది.
55. వెంకటరమణయ్య, విజయనగర చరిత్ర, భా. 2, పు. 10 మొ॥
56. రిపోర్ట్ ఆన్ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ఇన్స్పెక్టివ్స్ న్స్. (సాదు సుబ్బిహ్మణ్యశాస్త్రి, 1930), పు. 151 మొ॥
57. అదే, పు. 206
58. 79 : 19 నుండి 80 : 5 వరకు
59. ఉవాహరణకు, కుందూరి ఈశ్వరదత్తు, "పారిజాతాపహరణ మనుచరిత్ర రచనా కాలములు", ఆంధ్రపత్రిక, 1930 ప్రమోదూత, పు. 103 మొ॥
60. 61 : 18, 19, 25 ; 80 : 3.

రణ స్వరూప

శ్రీ కె. అంజయ్య

చూప కింది నీరులా రెప్పపాటు అజాగ్రత్తలో
నిన్ను కబంధ హస్తాల్లో బంధి చేస్తుంది చీకటి
కన్ను కుట్టటంలో మొలకేస్తుంది చీకటి
మనిషి అత్యాశలో పరుచుకు పోతుంది చీకటి
మూర్ఖుని ఆయుధం వెదజల్లేది చీకటి
శ్మశాన వైరాగ్యాన్ని నూరిపోసే సైనేడ్ చీకటి
గద్దెపై కెక్కిన చీకటి
పొరలు పొరలుగా ప్రపంచాన్నాక్రమించాలని

ప్రయత్నిస్తుంది

బాబాల, కాడీల, ప్రవక్తల స్పేకర్ డబ్బాల్లోంచి
డైరెక్ట్ గా మెదడు నరాల్లోకి ఎక్కించబడుతుంది.
చీకట్లో తచ్చాడుతూ కాలాన్ని తినేవాడు బానిస
చీకటి మేస్తూ చీకటి చిమ్మే బ్రోకర్ బురాక్రాఫ్
గొడ్డలా అనుసరించే కాళ్ళ ప్రవాహం
శూన్యలక్షణ చర్యలకు చప్పట్లు చరిచే చేతులు
అన్నింటికీ తలాడించే ట్యూబులైట్లు
అడ్డగాడిదల్లా ఎదిగి నన్నాళ్ళూ
చీకటి సూర్యున్ని మింగగలనని గంతులేస్తుంది.
నదిఒడ్డున పిండ ప్రవచనాలు
గుడి నుదుట మొక్కుబడుల నమ్మకాలు
మన జుట్టుకు కట్టి ఆడించాలని చూస్తుంది చీకటి
అడివి నంటించి చీకటిని పారదోలాలని
కిరణం మెదళ్ళు కంకణం ధరిస్తాయి
చుక్కల్ని చూపి మురిపించే నక్క చీకటి
కిరణాల అడుగుజాడలు నాటుకోకుండా

బహిరంగ మైక్ మాయా వాగ్దానాలై
నమ్మించే కాగితం మీద ముద్దరేసి
నిముషంలో బుర్ర ఖాళీ చేసి ఊపిస్తుంది.

కళ్ళు తెరిస్తేచాలు

కళ్ళల్లో దుమ్ము కొట్టాలని చూస్తుంది చీకటిగాలి
చీకటి నియంతరాజ్యాన్ని కూలదోస్తారని
గుడ్డి వెల్తురు అర్ధినెన్నుల చంద్రునిగద్దె కెక్కించి
మురిపంగా మరిపించి ముచ్చటగా దోస్తుంది
చీకటి తాగేవాడు కార్మే అక్షరాలు
అస్థానకవి పొగడ్డల్లా నవ్వుల పాలొతాయి
చంద్రునిలో నమస్త కవిత్యం చవిచూసే సుఖజీవి
వెలుతురు గోదాలో దిగి ప్రజాసమస్యల్ని ఎదుర్కోలేడు
చీకటి గాలి సోకిన ప్రబుద్ధుడు
తాడును పాముగా భ్రమసి బెదురుతాడు
రేడియో వనంత తుంపరల్ని నిజమనుకొని
అనుభూతి పైత్యంలో వడ్ల పిట్టయై
ప్రకృతి ప్రవృత్తి మరిచి
ఊహకలల్ని ప్రతీకల్లో ఊస్తూ ఆనందిస్తాడు
ఆయుధాలున్నా చీకటిగూట్లో పాదం మోపలేని పిరికిపంద
అయోమయ అధివాస్తవికతలో కొట్టుకుపోతాడు
చీకటికి గుండు కొట్టించి పారదోలేవాడు
ఏ ఆయుధం అసరా రాకున్నా
రెండు రాతి మెదళ్ళను రాపిడి చేసి
వెలుగు పంట ప్రపంచంపై కుమ్మరిస్తాడు.

కాదు ముఖ్యము - ఉనికి తీరు

శ్రీ వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు

నీవు లింగము అయితేమానె
నేను జంగము కాను కాను.

ఎవరు లింగమో
ఎవరు జంగమో

ఏది కదలికొ
ఏది నిలకడొ

ఏది ఘనమో
ఏది ద్రవమో

ఏది జడమో
ఏది జీవమో

ఎందుకీ మీమాంస ఇప్పుడు
ఏల తర్జన భర్జనమ్ము

చరము పురుషుడు అయిననేమి
స్థిరము ప్రకృతి అయిననేమి

కలయికే మన లక్ష్య
కాదు ముఖ్యము ఉనికితీరు.

నీవు నేనను మాట మరచి
ఒకటిగానే ఉండిపోదము.

అందుకే రావోయి సఖుడా
అందుకొన అధరామృతమ్ము

లింగమై ఒకచోటునుండకు
భ్రమరమై నాచుట్టు తిరుగుము

మల్లెతీగకు మొగ్గనై
నేనుండి పోదును ప్రియతమా

కొలనులోనే కమలమై
తేనెలను ఒలికింతును

భ్రమరమై నా పొందు గూడుము
భ్రమలు తీరునులే!

చైతన్య స్రవంతి విధానం

చైతన్య స్రవంతి సంవిధానం మనస్తత్వ శాస్త్ర ప్రభావం వల్ల సృజనాత్మక సాహిత్యంలో ప్రవేశించింది. కొత్త ప్రపంచాన్ని దర్శించే అవకాశమూ కలిగింది. పాశ్చాత్య సాహిత్యంతో పరిచయం వల్ల కొత్తదనాన్ని అన్వేషించే లక్షణంతో సుప్రసిద్ధ రచయితలు శ్రీశ్రీ, బుచ్చిబాబు, గోపీచంద్, రాచకొండ తమరచనల్లో దీన్ని సమర్థవంతంగా నిర్వహించారు. ఇటీవల నవీన్, నాగరాజు మొదలైన ఆధునిక రచయితలు ఈ సంవిధానం అవలంబించి ఉత్తమ నవలలు వ్రాసారు. దీన్ని నిర్వహించడానికి మనస్తత్వ పరిజ్ఞానం అవసరం. దీనితో ఎంత ఘట్టంగా పరిచయం ఉంటే, అంత చక్కగా తమ లక్ష్యమూ, పరిమితులూ అర్థమవుతాయి. పాత్ర చిత్రణలో లోతునూ, వేగస్నీ కలిగిస్తూ కొత్తదనాన్ని భావింపజేసే స్థితి చేహుతుంది. ఫ్యాంట్ అడ్డర్ యంగ్ మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్తల గొప్ప పరిశోధనల కృషి ఫలంగా మనః ప్రపంచానికి సంబంధించిన చైతన్యరూపం గురించి ఎన్నో రహస్యాలు బయటికి వచ్చాయి. ఎంతో ఆలోచనకూ అవకాశం కలిగింది. జీవితాన్ని వెనుకనుండి నడిపే అదృశ్యమాన చైతన్య శక్తుల పాత్ర గురించి, అవగాహనలో సంపూర్ణమైన మార్పు వచ్చింది. ఇది ఆధునిక యుగానికి పరిహరింపరాని లక్షణంగానూ నిలిచింది.

‘చైతన్యం’ అనేమాట ఇక్కడ కాంషన్ నేన్ కు అనువాదం. దీనికి అనేకమైన అర్థాలున్నాయి. ఇందులో కొన్ని- అనుభవ పూర్వకమైన జ్ఞానరూపం. మెలకువ. వ్యక్తి కోరికల ఆలోచనల అనుభూతుల సమాహారరూపం. ఒక విషయాన్ని గురించి మనస్సుకు గల జ్ఞానం, ఆలోచన అనుభూతులకు సంబంధించిన స్ఫూర్తి, మనస్సుయొక్క క్రియాశక్తమైన స్థితి. ఇలా ఎంతైనా వివరిస్తూ పోవచ్చు. ఎంత చెప్పిన ఎంతో కొంత మిగిలేకన్నట్లు అనిపిస్తుంది. ఏమైనా సంగ్రహంగా ప్రస్తుత విషయాన్ని బట్టి మనోవ్యాపారం యొక్క శక్తిరూపంగా భావించవచ్చు. కాంషన్ నేన్ అంటే చైతన్యం అనీ ఈ సంవిధానంలోని పరమమైన ఉద్దేశాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని, తెలుగులో శ్రీశ్రీ, బుచ్చిబాబు వంటి ప్రముఖులు స్త్రీమ అవ కాంషన్ నేన్ అంటే ‘చైతన్య స్రవంతి’ అనీ ప్రయో

గించడం జరిగింది. ఒకవ్యక్తి చైతన్యంగా ఉన్నాడంటే అతనిలో మానసికమైన కృమగతి (మెంటల్ ప్రాసెస్) జరుగుతుందని అర్థం. ఒకరు అచేతనంగా (అన్-కాంషన్) గా ఉన్నారంటే ఈ కృమగతి విరామాన్ని పొందడమో లేదా నిరోధింపబడడమో జరుగుతుంది. మిక్కిలిగాడమైన నిద్రలోనూ, స్వప్నావస్థలవల్లూ ఇది సంభవిస్తుంది. వ్యక్తి చైతన్యంగా ఉన్నాడంటే అతనికి తన మానసికమైన స్థితి గురించిన జ్ఞానం లేదా ఎరుక (ఎవేర్ నెస్) కూడా వర్తిస్తుంది. తాను ఆలోచిస్తున్న, అనుభవిస్తున్న జ్ఞానమూ కొంతవరకు ఉంటుంది. బాగా తెలివిలో ఉన్నదానికీ, అసలే తెలివిలో లేదాదానికి మధ్య ఎన్నో దశలున్నాయి. నిద్ర చెందిన వ్యక్తి కేవలం అచేతనంగా ఉండాలనేలేదు. ఎందుకంటే అతడు కనే కంటలు, వాటిని గురించిన అనుభవ ముద్ర- నిద్రాప్రాయోపుడు కలిగిన స్వర్ణ, ధ్వని మొదలుగా విషదీతమైన లేదా విశిష్టమైన అనుభవజ్ఞానం ఉంటుంది. అందువల్ల చైతన్యం అంటే వ్యక్తిలో ఎక్కడో స్థిరంగా నిలిచి ఉండేదికాదు. అతనిలో మానసికంగా జరుగుతున్నది; సరిస్తూన్నది అని భావం.

ప్రాయోగ్ స్థితితాన్ని బట్టి చైతన్యస్వరూపం మూడు విధాలు. 1. కాంషన్ - మొదటి చైతన్య స్థాయి 2. పి-కాంషన్ చైతన్యం క్రిందిస్థాయి. చైతన్యం వెనకనే (అరుగున) ఉండేది. వ్యక్తికి ఆ సమయంలో ఒక విషయం జ్ఞప్తికి ఉండకపోవచ్చు. కాని వెంటనే దాన్ని స్మృతి పదానికి తెచ్చుకోగల ఆలోచనకు స్థానమైంది. 3. అన్-కాంషన్. ఇది చైతన్యం అట్టడుగునకు చెందింది. ఎంతో లోతైంది. సాధారణ పరిస్థితుల్లో బయటికి రాని విషయాలు, ఎప్పటివో ఇందులో పడి ఉంటాయి. ఈ స్థాయి చాలా ముఖ్యమైంది. సాహిత్యంలో ఇది సముద్రంగానూ, సరస్సు గానూ లోతైనలోయ, లోయలో సరస్సుగానూ అక్కడి సందర్భాన్ని బట్టి రచయిత అజిం చే ప్రయోజనాన్ని బట్టి ఎంతో ప్రతికాత్మకంగా చిత్రీకరణపడం గమనించవచ్చు. నీరు సాధారణంగా అవ్యక్త చేతనకు ప్రతీకగా కన్పిస్తుంది. లోయలో సరస్సు చేతనలో లోతైన పొరలో దాగిన పురాణావ (ఆర్కైటయిప్) రూప సంచయాన్ని సూచిస్తుంది. ఇది సామాహిక అవ్యక్త చేతనస్థాయి (లెవెల్) కి చెందింది. ఇది నిర్బుందేహంగా పైకి కన్పించని

గంభీరతతో లోలోన పడిఉన్న అనేకమైన పురాణావ జాలం నమూనాల (ఫాక్టర్స్, మోడల్స్) తో నిండి ఉంది, ఎంతో మహనీయమైనదనీ మనస్తత్వశాస్త్రవేత్తల అభిప్రాయం. ఆధునిక కాలంలో సృజనాత్మక రచయితలను ప్రాయీద్-మనస్తత్వ విశ్లేషణం, అథర్- న్యూనతాభావం, యుంగ్ - సామూహిక అవ్యక్త చేతనం సిద్ధాంతాలు ఎంతగానో ప్రభావితం చేసాయి. జీవిత ప్రపంచంలో ఇంతకుముందు కన్పించని, చూడని ప్రదేశాలపై దృష్టి పోసరించి ఎన్నో రహస్యాలు కనుగొనడమూ జరిగింది. ఇంకా మనస్తత్వ పరమైన సాహిత్య విమర్శలో ఇటీవల ప్రత్యేకంగా పురాణావరూపాలకు సంబంధించిన వివేచన కూడా చెప్పుదగిన స్థానాన్ని పొందింది.

సృష్టక విషయానికి వస్తే - ప్రాయీద్ దృష్టిలో అవ్యక్త చేతన విస్మృతమైన, అణచబడిన, అనేక విషయాల సంచయ స్థానం. ఈతని సిద్ధాంతం ప్రకారం అవ్యక్తచేతన ప్రత్యేకంగా వైయక్తిక (పర్సనల్) గుణోపేతమైంది. యుంగ్ తన సరిశోధనలతో దీనిపై మరికొంత అభివృద్ధిని సాధించాడు. ఈతని సిద్ధాంతం ప్రకారం అవ్యక్త చేతనయొక్క వైపార నిస్సందేహంగా వైయక్తికమైంది. దీన్ని ఇతడు వైయక్తిక చైతన్యం (పర్సనల్ కౌంషస్) అంటాడు. ఇది లోతైనపొరపై నిలిచి ఉంది. ఈ లోతైన పొరగలస్థాయిని సామూహిక అవ్యక్త చేతనగా కనుగొని స్థాపించడంలో ఇతని సిద్ధాంతంయొక్క ఆయుధాట్టు నిక్షిప్తమైంది. ఇది వ్యక్తిగతం కాదు. అందరిలోనూ, ఉండేది. సర్వసాధారణమైంది. ఇందులో ఉండేవన్నీ పురాణావ రూపాలు.¹ ఇవి బహు పురాతనమైనవీ, ఎన్నో యుగాల నాటివీ. అసంఖ్యాకమైనవీ ప్రతి రూపాలు స్వతంత్రమైనవీ. ఇవి కలలో సాక్షాత్కరిస్తాయి. దైవందిన జీవితంలో మన ప్రవర్తనలోనూ జీవనపద్ధతుల్లోనూ విదోఒక రూపంలో ప్రతిఫలిస్తాయి.

చైతన్యంయొక్క వివిధమైన పొరలలో, నిహితమైన దృశ్యాదృశ్య జీవిత ప్రపంచం అంతా - 'చైతన్య స్రవంతి' రచనలో నియతమైన కాలస్రావహంగా రూపొందిన అనేక స్థితులు, ఆలోచనాతరంగాలుగా భావలయతో మనకు విశిష్టమైన గతితో దర్శనమిస్తుంది.

స్ప్రిమ్ ఆఫ్ కాంషనెస్ (తెలుగులో చైతన్యస్రవంతి) అనే పదబంధం మనస్తత్వశాస్త్ర పరమైంది. దీన్ని విలియమ్ జేమ్స్ 'అన్ ప్రిన్సిపల్స్ ఆఫ్ సయికాలజీ అనే గ్రంథంలో మొదట రూపొందించాడు.² ఇది దోరోతిరిచార్డ్సన్ చేత సాహిత్యంలో ప్రముక్తమైంది. ఈ సంవిధానానికి గూర్గదర్శకురాలుగా ప్రశస్తి

పొందింది.³ హెన్రీ జేమ్స్ ద్వారా ప్రవేశ పొగమ్యాన్ని పొందింది.⁴ వర్జినియా వూల్ఫ్ రచనలతో ఒక స్థిరమైన స్థితిని పొందింది.⁵ ఈమెలో సుకుమార ప్రవృత్తితో అన్వేషణతో చైతన్యసీమల్ని దర్శించే శక్తి కన్పిస్తుంది. "సామాన్యమైన రోజున సాధారణమైన మనస్సును పరిశీలిస్తే- మనకు ప్రకాశవంతమైన పరివేషం కన్పిస్తుంది. చైతన్యం అరంభం మొదలు చివరిదాకా కొంత స్వచ్ఛమైన కాంతి సంప్రసారమైన పొర మనచుట్టూ వ్యాపించి ఉంటుంది."⁶ అన్న మాటల్లో పై భావం చక్కగా ఉన్నది లభిస్తుంది. 'వేవ్స్' లో వాస్తవికతయొక్క వైయక్తిక దర్శనం బాగా కన్పిస్తుంది. జేమ్స్ జాయ్స్ కృతుల్లో⁷ ముఖ్యంగా యులిసెస్ మహాగ్రంథంతో ఇది ఒక శక్తివంతమైన సంవిధానంగా కళాత్మకమైన విలువలు కలిగి తన వైశిష్ట్యాన్ని నిలుపుకుంది. నవలను చైతన్యంతో ఉజ్జీవింపజేసాడు. యులిసెస్ మానవ జీవితం యొక్క వ్యంగ్య చిత్రం. ఇందులో భౌతికమూ, ఇంకా అధికంగా మానసికమైన భూమికల్లో జీవితంయొక్క స్థూల సూక్ష్మమైన రూపాలు ఎంతో వివరంగా విశ్లేషింపమైనాయి. జీవితంలో ఎదురయ్యే సమస్యలు- మానసికమైన భ్రాంతి, సంఘర్షణ, అదర్బాలు వాస్తవానికి కల్పనకూ మధ్య అంతరం రెండూ కలసే ప్రదేశాలు, ఎంతో నిశితంగా చైతన్యంయొక్క వివిధస్థాయిల్లో దర్శితమైనాయి. మానవ మనస్తత్వ పరిశీలనలో విస్తృత వైవిధ్యమూ వైచిత్రీ గలగొప్ప రచన. ఆ తరువాత విలియమ్ ఫార్క్ కినర్ మొదలైన రచయితలు దీనికి కొత్త కొత్త పార్శ్వాంతో చిరమైన కీర్తిని ఆర్జించి పెట్టారు. ఫార్క్ కినర్ లో వర్జినియా వూల్ఫ్, ఇంకా జేమ్స్ జాయ్స్ యొక్క చక్కని జీవితాదర్శ సమ్మేళనం గోచరిస్తుంది. ఇతని రచనల్లోకి పాత్రయొక్క అంతర్దర్శనం ముఖ్యం. లిలికో యొక్క అవ్యక్త చైతన్యా విష్కారం, స్వప్న విధాన రూపం మొదలుగా మనస్తత్వ ప్రకాశనం అధికం. సాహిత్య విమర్శలో మే స్లింక్లియర్, దీన్ని మొదట దోరోతి రిచార్డ్సన్ వ్యాసంలో వివేచన చేసింది.¹⁰ ఈనాడు సాహిత్య రంగంలో ఈ సంవిధానం గురించి తెలియక పోవడం అంటే, ఆధునిక చక్షరానికి కొంత లోపం కలిగినట్లే!

చైతన్య స్రవంతి సంవిధానం నవల్లో పాత్ర, మానసికమైన క్రమగతి (మెంటల్ ప్రాసెస్) సంబంధించిన అనేకమైన

మనస్తత్వ పరమైన అంశాలపై నిర్మితమౌతుంది. దీనివల్ల పాత్ర అంతరంగ దర్శనం సిద్ధిస్తుంది. ఇంతకుముందు తెలివి బయట పడని స్వప్నంకాని ఎన్నో సూక్ష్మమైన విషయవర్ణనలూ అవకాశం కలిగింది. పాత్రల మనస్తత్వ పరమైన అనేక పార్శ్వాలు ఒక బొకటి ప్రకాశమానం కావడంతో దీని ప్రాముఖ్యం ఇటీవల బాగా గుర్తింపుకు వచ్చింది. ఇందులో స్మృతి (మెమరీ) అంతరం, ప్రవహించే చైతన్యంగా రూపొందుతుంది. స్మృతి కీలకమైన పాత్రయొక్క నిర్వహిస్తుందని చెప్పవచ్చు. పాత్రల మానసికమైన క్రమగతిని స్మృతి నియమించడంచేత పాత్రకర్తాణంలో సంప్రదాయనల్లోకన్నా ప్రత్యేకమైన రూపాన్ని పొందుతుంది. ఈ విధమైన రచనచేసే రచయిత, పాత్రస్మృతి పరంపరా సమయంలో కాలంతో ప్రవహించే వ్యక్తిత్వాన్ని సృష్టించే ఉద్దేశం కలవాడవడంచేత, ఇందులో చైతన్యం యొక్క ప్రేరేపకతను చేదించుకొని వివిధ స్థాయిలలో అనేక దశల్లోని రహస్యాలను అవిష్కరించే ప్రయత్నం జరుగుతుంది. ఇవి అనంతమైనవి. మనం సాధారణంగా ఊహించలేనివి. ఇవి ధరించే ఆకృతులు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తాయి, ఉత్సుకతను పెంపొందిస్తాయి. ఈ జీవితంలో ఉంటూ దీని వెనుకనున్న కొత్తప్రపంచంలో తిరుగుతూన్న మానసిక స్ఫూర్తి కలుగుతుంది. కాబట్టి మనస్సుయొక్క బాహ్యమైన అవరణలు క్రమిస్తూ, లోలోపల అతుగున నిహితమైన రూపాలపైనే పాత్ర వ్యక్తిత్వం ఆధారపడి ఉంటుందని చెప్పవచ్చు. చైతన్య రూపం వస్తు నిష్కాసానికి స్థానమవుతుంది. చైతన్యం క్రింది స్థాయి నుండి పై స్థాయి వరకూ పాత్ర మనస్తత్వ సమర్పంగా చిత్రించడంలో రచయిత సందర్భానికి తగిన విధంగా వివిధాంశాలు ఎన్నుకొనే విజ్ఞు ఎంతో అవసరం.

చైతన్యరూపాన్ని రెండు భాగాలు చేస్తే, ఒకటి కింది స్థాయిలో, రెండోది పై (ఉన్నత) స్థాయిలో ఉండేది. కిందిది మనక మనకగా అన్వష్టంగా ఉంటుంది. పైది వికాశవంతంగా ఉంటుంది. మొదటిది వాక్కుల పూర్వమైన దశ (ప్రిస్వెల్వెల్), ఇది సాధారణంగా మన కంఠం. రెండోది వాక్ దశ (స్వెల్వెల్) కు చెందింది. మన కంఠభాటలో ఉండేది. చైతన్య సృజనం రచనలో ఆ అందని స్థాయిలో అన్వష్టంగా మనక మనకగా, ఇంకా కిందికిపోతే విస్మృతమై ఎప్పుడో, లోతుగా చీకటిలో ఉన్న మనస్తత్వపరమైన, జాతి సామూహిక లక్షణయంతమైన ఎన్నో అంశాలు అనేక రీతుల్లో విచిత్ర సామరస్య రూపంలో అవిష్కృతమౌతాయి.

ఇవి ఉద్గమనంలో, ఏ కత్తిరింపులకూ లోను కాకుండా నియమితమూ కాకుండా, యథాతథంగా అవలీలగా మనస్సునుండి

ప్రసరిస్తాయి. రచనలో కళాత్మకమైన విలువల దృష్ట్యా క్రమబద్ధం చేయబడతాయి. ఇది శిల్పం క్రిందికి వస్తుంది. లేకపోతే సాహిత్య వరంగా ఉతి ఏర్పడుతుంది. వివిధస్థాయిలలో ప్రసరించే చైతన్యంతో పాత్ర క్రియాత్మకమైన మనోరూపాన్ని పొందుతుంది. మనస్సు బాహ్యమైన అనేకావరణలు దాటి చైతన్యంలోపల ఉన్న పొరల్లోకి ప్రవేశించి అందులో దాగిన వ్యక్తిత్వ రూపాలను బయటికి లాగడం జరుగుతుంది. మొదటి నుండి చివరివరకూ రచయిత ఈ పనిలో కేవలం నిర్వాహకుడు (స్టేజీ మేనేజరు) గా మాత్రమే ఉంటాడు. ఏ విధంగానూ పాత్రలను నిర్దేశించడు, ప్రవర్తనను నియమించడానికి పూనుకోడు. ఎంతో తటస్థంగా ఉంటాడు. ఈ కారణంగా పాత్రలు స్వేచ్ఛగా ప్రవర్తించే అవకాశం ఎక్కువ. ఏ నీతి నియమాలకూ కట్టుబడవు. ఎంతో నిర్భయంగా అభిప్రాయ ప్రకటన గావిస్తాయి. రచయిత ప్రభావం ఏ మాత్రమూ లేని స్వతంత్రమైన వ్యక్తిత్వాలతో ప్రవర్తించడం దీనిలోని విశేషం. బాష కూడ సాధారణ సూత్రాలకూ నియమాలకూ కట్టుబడదు సహజమైన ప్రసంగదోరణి కలిగి ఉంటుంది. పదబంధాలు, పదరూపాలు కొత్తగానూ వాక్య విన్యాసం ఖండ బంధాలుగానూ, ఒక్కొక్కపుడు దీర్ఘదీర్ఘంగానూ, ఆకర్షణీయంగా సహజత్వంతోపాటు శిల్పగుణమూ కలిగి ఉంటాయి. రచన ప్రవాహంగా ఆలోచన తరంగాలతో బావలయతో పరిక్రమిస్తుంది, గతంనుండి వర్తమానంలోకి, వర్తమానంనుండి గతంలోకి పాత్రలు మస్తాబోతూ ఉంటాయి. కాలం ఒక క్రిమిలోనూ ఉండదు. అయినప్పటికీ రచన మొత్తంమీద, పాత్ర స్వరూపాన్ని బట్టి ఒక ఏర్పాటు, ఒక వద్దతి పర్యాప్తమై ఉంటుంది.

కాలానికి సంబంధించినంతవరకు రెండు రకాలైన రచనలు కన్పిస్తాయి. 1) కొన్ని రచనల్లో కథ ఒకరోజులో లేదా కొన్ని గంటల్లోనో సమాప్తమౌతుంది. ఒకరోజులో లేదా కొన్ని గంటల్లో ఎంతో కాలాన్ని వివిధ స్మృతి విశేషాలతో, అనుభవ పరంపరలతో అనేక సంఘటనల మధ్యమైన ఇతివృత్తం, అన్నిటిని తనలో ఇమడుకొని అవయవ పూర్ణమైన ఆకృతిని శిల్పగుణం చేత పొందుతుంది. మరికొన్ని రచనల్లో ఇతివృత్తంలో అనేకమైన సంఘటనలు పురస్కరించుకొని సాధారణమైన సంప్రదాయ దోరణిలో కథ నడుస్తూ మధ్యమధ్య ఈ సంవిధానం అవిష్కృతమౌతుంది. ఈ వద్దతిలో అటు సంప్రదాయగతమైన నవలా వద్దతిలో, ఈ నవ్యమైన సంవిధానం అనుసరితం కావడం ఇందులో విశేషం. తెలుగులో అనమధుని జీవయాత్ర, అల్పజీవి పేర్కొందగినవి. ఇది మొరటిదానికన్న సులభమైంది. చైతన్య సృజనం సంవిధానానికి మొదటివద్దతిలో అంపే కొన్ని గంటల్లో

లేదా ఒక రోజులో జరిగి కాలంలో అనేక కోణాలనుండి రూపొందిన ఇతివృత్తంగల కథారూపమే సంపూర్ణమైన పౌరతనిద్యం నమిస్తుంది.

పాత్రల సజీవమైన దర్శన శక్తి (రైవ్ ఇన్ ట్యూషన్) తో వివిధ చైతన్య దశలను ప్రతిఫలంపజేసే స్వభావంతో, ఆకర్షణీయమైన సృజన రూపాన్ని ఉన్నత ప్రమాణాల్లో కలిగి ఉండడమనేది, రచయిత పరిణతమైన సృజన శక్తికి, కళావరమైన శిల్ప దృష్టిపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

చైతన్య స్రవంతి - రచన రచయిత చేసే ఏ వ్యాఖ్యానమూ, విశ్లేషణమూ లేకుండా పాత్ర మనస్సునుండి నేరుగా ఉద్గమించే కళాత్మకమైన విధాన రూపం.¹¹

3

ఒకే రచయిత స్వయంగా వివరించడానికి, విశ్లేషించడానికి లేదా వ్యాఖ్యానించడానికి ఉపక్రమిస్తే అది అంతర్వీక్షణం (ఇంటర్వ్యూ ఎనాలిసిస్) అనే పద్ధతికి చెందుతుంది.¹² ఎందుకంటే రచయిత ప్రమేయ స్వరూపం పాత్ర రూపొందిే వ్యక్తిత్వమే వేరవుతుంది. ఇందులో పాత్ర అంతరమైన జీవితరూపం నేరుగా అవిష్కృతం కావడానికి బదులు పాత్రకూ పాఠకునికీ మధ్య రచయిత చోటు చేసుకుంటాడు. దీనితో పాత్ర నిర్మాణంలోనే కాక పాఠకుని మనస్సుపైనా ఏదో ఒక విధమైన ప్రభావాన్ని నెరవేరుతాడు. ఇది పాత్రలపై మనకొక అభిప్రాయాన్ని కలిగించేదిగా ఉండవచ్చు లేదా పాత్రలను ఉప అభిప్రాయానికనుగుణంగా ప్రవర్తించజేసేదిగా ఉండవచ్చు. ఇంకా అనేకవిధాలుగా ఉంటుంది. అభిప్రాయాలకూ సిద్ధాంతానికి చెందినవి కావచ్చు. ఏమైనా ఇది సూచనగా ఉండవచ్చు, తప్పదు. కాని ప్రమేయంగామూ చివరకు పాత్రలపై అది పశ్యం వహించి వాటి "క్రియబాహుళ్యం" చేయడం ఈనాటి నవలా ప్రపంచంలో ఎక్కువమంది అంగీకరించడం లేదు. అయితే అభిప్రాయ భేదం ఎప్పుడూ ఉంటుంది. తెలుగులో అల్పజీవి నవల, రచయిత ఎంతో తటస్థంగానూ, ఏ విధమైన ప్రమేయస్వరూపం లేకుండా నిర్వహించే ప్రయత్నం జరిగింది. దీనివల్ల రచనకు ఎంతో సహజత్వం, సజీవమైన వాస్తవ గుణంతో నిండి వెలిసి మిలిట్యూడ్ లక్షణం చేకూరింది.¹³ అందువల్ల ఈ నవల తక్కిన వాటికన్నా ఏదో విలక్షణంగా మనల్ని ఆకర్షిస్తుంది. ఈ ఆకర్షణకు వేరే గుణాలూ లేకపోలేదు.

చైతన్య స్రవంతి రచనలో పాత్రల మనస్సునుండి నేరుగా ఉద్గమన రూపం (డయరెక్ట్ కోన్ టేషన్) పొందిన రచన అంతా నాటకీయత కలిగి ఉంటుంది. సంభాషణకు ప్రాధాన్యం హెచ్చుగా

ఉండడమూ ఒక కారణం కావచ్చు. వాచికంతో పాటు అంగికమైన వర్ణనం, హేతుకృమంలో సంఘటనల ఏర్పాటు శ్రవ్యంతోపాటు దృశ్యానుగుణమైన పర్యవేక్షకరణ పద్ధతి మొదలై సవి వేరే కారణాలూ ఉండకపోవు. ఒక్కొక్క రచయిత ఒక్కొక్క విధంగా సాధిస్తాడు కాబట్టి ఇలా అనడం జరిగింది. ఈ సంవిధానంలో మూర్త (కాన్క్రీట్) లక్షణం ప్రమాణంగా ఉండడమూ పేర్కొనదగిన అంశం.

ఇంతకుముందు చెప్పినట్లు గ్రంథమంతా ఈ విధానమే అవలంబితం కావచ్చు. కొంతభాగం లేదా మధ్య మధ్య ఖండఖండాలు గానూ ఉండవచ్చు. అంతర్వీక్షణంలో రచయిత ప్రమేయం ఉంటుంది. ఇందులో అమూర్త (అబ్స్ట్రాక్ట్) లక్షణావికవకాశం ఎక్కువ.

ఈ సందర్భంలో పేర్కొందగిన మరొకటి—అంతర్భాషణం (ఇంటర్నల్ మానోలాగ్). ఇది స్వగతం కాదు, ఏకాంతభాషణమూ కాదు. దీన్ని చైతన్య స్రవంతిగా భావించే ప్రమాదమూ సంభవిస్తూ ఉంటుంది. ఇందులో మనస్సులో కదలికనుబట్టి ఒక భావం తరువాత మరొకటి క్రమిస్తుంది. మనస్సులో అది వచ్చినది వచ్చినట్లుగా పాత్ర సాధారణ సంభాషణలో రూపొందుతుంది. ఈ సమయం బుద్ధి చాలా వేగంగా పనిచేస్తూ ఉంటుంది. మూర్తమైన ఇంద్రియానుభవ ముద్ర సుండి అమూర్తమైన ఆలోచనలు, భావరూపాలు (ఇమేజెస్) ప్రసరిస్తూ ఉంటాయి. ఇది చాలా పరిమితమైన పరిధి కలిగింది. పాత్ర తీవ్రమైన, అనిర్దిష్టమైన (అన్ డయరెక్టెడ్) ఆలోచనా గతికి గురైనప్పుడూ, ఇంకా స్వప్నస్థితిలోనూ, కాలానిక దోరణిలో ఇంద్రియానుభవాన్ని వ్యక్తం చేసేప్పుడూ ఈ విధానం ఉపయుక్త మౌతుంటుంది. పాత్ర మనస్సు ఒక లక్ష్యంతో విశ్రథన (లాక్ మె) దోరణిలో పనిచేస్తూ ఉంటుంది. అంతర్భాషణమూ, చైతన్య స్రవంతి ఒకటికాదు. దీనిలో దశాకృమం (పెరియాడిక్ మానర్) లేకపోవడంవల్ల, అస్పటిస్థితి బట్టి రచయిత ఎంతో మెలకువతో ఉపయోగించవలసి ఉంటుంది. లేక పోతే 'అయోమయం' గా రూపొందిే ప్రమాదం ఉంది. దీన్ని డుజార్బన్ (ల మోనోలోగ్ అంతర్) కనుగొన్నట్లు చెబుతారు. దోష్టావిస్కినవల్లో పాత్ర మనస్సునుండి ఖండ ఖండాలుగా వెలువడిన ఆలోచనా వరంపర ఈ పద్ధతిలో ఎంతో కళాత్మకంగా అవిష్కృతమైనాయి.

చైతన్య స్రవంతి రచనా నిర్మాణం అనేక సంఘటనల వరంపరరూపం. దీనికి "ప్లగిన్" లేదా ప్రవహించే ప్రసం లేదా క్రియాత్మకత అవశ్యమైన లక్షణం. పాత్రపై దృష్టితో, దాని నిర్మి

తీనిబట్టి- అంతరంగ చిత్రీకరణంవల్ల, ఆలోచనలో అవిచ్ఛిన్న స్థితిచేత ఈభావం వ్యక్తమైంది, అంతరంగ ప్రసారం- ఒక కృమివ్యవస్థలో అర్థవంతంగా రూపొందాలి. ఇక్కడ అంతరంగ రూపం, జీవిత ప్రపంచం రెండూ అవిభాజ్య సంబంధం కలిగి ఉంటాయి. పాత్ర మిక (ప్రయిమరీ కాంషన్ నెస్) ఆవల ఉన్న స్వభావాల ఆలోచనలూ అనుభూతులూ అన్నీ కలిసి ఏ అదుపూ, అణచివేత లేకుండా ఒక కృమిలో అంటే గొలుసుగా కాక ప్రవాహం వలే సరిస్తూ ఉంటాయి. దీన్నే థెర్గోన్ అభిప్రాయానుసారం కాం ప్రవాహకత్వాన్ని బట్టి ఫ్లక్స్ అనడం జరిగింది. గొలుసు కూడా అవిచ్ఛిన్నంగా ఉండవచ్చు. ఒక కొక్కానికి మరొకటి చేర్చబడే నిర్మితం కావచ్చు. ఇందులో సహజమైన ఉద్గమనం ఎక్కడుంది? లేదు. శ్రమచేత సాధించిన పర్యవర్తనం ఇది. ఇందులో స్వజనశక్తి లేదు. సహజమైన అవిచ్ఛిన్నం. లేదు. ఇంకా ఈ రూపంలో ఘనత్వం ఉంది. నిలకడ ఉంది. అయితే ప్రవాహంలో గతి వర్తనం ఉంది. వదారంలో దృవత్వం ఉంది. అందువల్ల "స్ప్రీమ్" అన్నమాట ఎంతో అర్థవంతంగా ప్రయోగమైనట్లు విధితమౌతుంది. పైగా అంతో ఇంతో ప్రవాహం లోతూ ఉంటుంది. నీటి లోతు అవ్యక్త చేతన (ఆన్ కాంషన్ నెస్) కూ, నీటి ఉపతలం క్రింది భాగం ఉపచేతన (నాన్ కాంషన్ నెస్) కూ ప్రతీకలు. ఇది చాల ప్రసిద్ధమైందే. రెండు తీరాం మధ్య ప్రవహించే ప్రవాహం, మానసికమైన కృమి గతిని సూచిస్తుంది. ఈ ప్రవాహ క్రియ కాలాను బంధమై ఉండడం విశేషం. అవిచ్ఛిన్నత్వమూ మరీ ముఖ్యం.

ఇందులో భౌతికమైన పస్తు విన్యాసం, అంతరంగ కథనానికి కేవలం ఆశ్రయ భూమిగానే ఉంటుంది. ఈ అంతరంగ కథనం, మనస్తత్వ ప్రధానమైంది. ఒకటి లేదా అంతకన్నా ఎక్కువ పాత్రల చైతన్యం విషయ రూపం కందికాబట్టి- చైతన్య సృజనంతి సంవిధానం (ఐక్విక్)గా గుర్తించినారా లేకపోలేదు.¹⁴ ఈ అభిప్రాయాన్ని గురించి ఆలోచిస్తే పాత్ర సమన్వయ కేంద్ర స్థానం వహించడమే హేతువవిపిస్తుంది. ఇది అన్ని సవలలోనూ ఉంటుంది ఇక్కడ దీని అవిష్కారంలో ఎంతోవిశిష్టత ఉంది. అదే చైతన్య సృజనంతి దోరణి, కాబట్టి సంవిధానమని సమాధానం.

స్వజన సాహిత్యంలో స్థూలమైన స్వరూపం దీన్ని గురించి నిర్దిష్టమైన ఒక్కొక్క రచయితకు బట్టి ఒక్కొక్క విధంగా రూపొందడం సహజం. రచయితలూ రచయితకూ, రచయిత రచనకూ రచనకూ ఈ భేదం గుర్తించవచ్చు. పాత్రస్వేచ్ఛ, సంఘర్షణతో అరంభమై అన్నీషణలో కొనసాగుతూ సజీవ దర్శనంగా రూపొందుతుంది. ఇక్కడ పాత్ర సహజత్వానికి భంగం రాకూ

దదు. అయితే దీని వెనుకనుండి సనిచేసేవీ వాస్తవికాలే, కాని మనకు తెలిసినవి, అందనివి కావడంవల్ల ఆశ్చర్యానికి ఆస్కార కాలవుతాయి.

ఈనాటి రచయితకు మనస్తత్వ శాస్త్రంతో అంతో ఇంతో స్థూలమైన పరిచయమైనా ఆవసరం. ఈ సంవిధానం మనః ప్రపంచాన్ని దర్శించే, పరిశోధించే సాధనం. జీవితం అంతః పార్శ్వాలను గురించిన విశ్లేషణమూ, వివేచనమూ దీనిసహాయంతో చేయబడుతుంది. ప్రత్యక్షమైన జీవితం నుండి అప్రత్యక్షమైన చైతన్యం వరకూ అంతా అనుభవ లోకమే. "అనుభవం ఎప్పుడూ మితం కాదు. అది ఎన్నటికీ సంపూర్ణం కాదు"¹⁵ మనిషిలో కోర్కెలు, ఆలోచనలు, ప్రవర్తనలతో సంబంధం గల చర్యలు, ప్రతి చర్యలు కలిసి ఏర్పడిన సంఘటనల క్రమం జీవితం. దీని అనుభవం చైతన్యం ఉపరితలపైని సామాన్యమైన పొరనుండి, అట్టడుగున ఉన్న మహనీయమైన లోపొరకూ వాస్తవమైంది. ఈ కారణంగా చైతన్యపుటర (ఛాంబర్ ఆఫ్ కాంషన్ నెస్) నకు అనుభవపుటర (ఛాంబర్ ఆఫ్ ఎక్స్ పీరియెన్స్) గా పేర్కొనడం జరిగింది. ఇది ఒక ముఖం కాదు. సామాన్య వ్యక్తిగా సంఘనభ్యుదయ, కుటుంబ సభ్యుడుగా, మానవుడుగా, ఇలా ఇందులో ఇంతెన్నో! స్నేహితుడు పరిచయస్థుడు. వైయక్తికమైన జాతి, సంస్కృతి పరంగా మానవతా లక్షణంతో ఎంతో వైవిధ్య విశిష్టమైంది. దేన్ని కదిలించినా ఒక తరంగంవలె ఉద్గమిస్తుంది. దీన్ని ఒక కృమిలో కదవడంలో ఒక రీతిగా సంయోజించడంలో రచయిత శిల్పం ఎంతో అవసరమౌతుంది. దీని అతిశయమైన ప్రాముఖ్యాన్ని బట్టి చైతన్యసృజనంతిని సంవిధానంగా గుర్తించడానికి అవకాశం లభిస్తుంది.

స్వభావాల, ఆలోచనలు అనుభవాల వెనుకనున్న మానవ మనోజీవితాన్ని యథార్థ జీవితతలంపై చైతన్యత్వకంగా ప్రవహించజేయడంలో ఇతర ప్రక్రియలకన్నా నవల్లో ఈ సంవిధానం బాగా విజయవంతమైంది. ఈ విధమైన నవలొక సాహిత్యంలో అత్యంతమైన స్థానమూ ఉంది. పాతకునికి దీన్ని గురించిన పరిచయం చల్ల ఇంకా బాగా అనుభవంలోకి తెచ్చుకొని, అనందించగలడు. ఆ పైన ఆలోచనకూ అవకాశం ఉంది. దీనివల్ల అతడు రచన చదివి పొందే అనుభవానికి, చేసే ఆలోచనకూ ఎంతో ప్రయోజనకరమైన విస్తృతి కలుగుతుంది. ఇంకా వ్యక్తుల సమాహారమైన సమాజపరంగానూ, ఎన్నో మానసికమైన అవలక్షణాల తొలగింపుకూ, విషమస్థితుల్ని సరిచేయడానికి ఉపకరిస్తుంది. వ్యక్తుల్లో దాగిన ఎన్నో రహస్యరూపాలనూ దర్శించజేస్తుంది. మొత్తం మీద గుప్తమైన స్వస్వరూపం. అవగతికి రావడంవల్ల

మానసికంగా ఆరోగ్యకరమైన వాతావరణానికి దారి తీస్తుంది. అయితే చివర ఒక మాట, సృజనాత్మక సాహిత్యంలో కళాత్మక వివేచనలో, మనస్తత్వ పరమైన పరిశీలనకూ కొన్ని పరిమితులు లేకపోలేదు. సాహిత్య దర్శనంలో ఇది ఒక పరిహారింపరాని భాగంగా గుర్తింపజేయడమే ప్రస్తుతాశయం.

వ్యాస మాచికలు

1. ఆర్కె (i) : "ఫీస్ టయిస్ ఆర్ మాడెల్; ఒరిజినల్ టయిస్ ఆర్ పాటర్న్ ప్యూమార్షియల్ ఇమేజ్" అనీ అంటారు. దీన్ని పురా (భావ) రూపం అనడం జరిగింది.

2. విలియమ్ జేమ్స్ : (1842-1910) అమెరికన్ తత్వవేత్త. తత్వశాస్త్రం, మనస్తత్వశాస్త్రం వ్యాసంగంలో జీవితమంతా గడిపాడు. ఇతని రచనలు: 1. ప్రిన్సిపల్స్ ఆఫ్ నయకాలజీ 2. వెరయటిస్ ఆఫ్ రెలిజియన్ ఎక్స్ పీరియన్స్. 3. ది మీనింగ్ ఆఫ్ ట్యూత్.

3. 1) డోరోతి రిచర్డ్సన్ : నావెల్; పిల్
: "ఇన్ వెంచెడ్ ది ఫిక్షనల్ డెపిక్షన్ ఆఫ్ ది ఫ్లో ఆఫ్ కాంషన్మెన్ట్" - బొలింగ్.

2) "ఇట్ ఈస్ నయకాలజికల్ ఆబ్జెయిగ్టివ్" - బొలింగ్.

4. హెన్రీ జేమ్స్. : (1843-1916) ఆంగ్లో అమెరికన్ నవలా రచయిత. ఇతని నవలలు: 1. వెర్మిక్ హడ్సన్ 2. పోర్ట్రెయిట్ ఆఫ్ లేడీ 3. ది గోరెస్ బౌర్.

5. చక్రినియా పూర్వ : నవంలు 1. మిసెస్ 2. ది లెట్ హవుస్ 3. జేవెస్

8. "ఎక్స్ మిన్ యాన్ ఆర్డినరీ మయిండ్ ఆన్ యాన్ ఆర్డినరీ డే .... రయిఫ్ ఈస్ ఎ లామినెస్ హోలో, ఎ సెమీ ట్రాన్స్పెరెంట్ ఎన్వలప్ నరపుండింగ్ అఫ్ ఫ్రమ్ ది బిగినింగ్ అఫ్ కాంషన్మెన్ట్ టు ది ఎండ్" - వేవెస్

7. జేమ్స్ జాయ్స్ : నవంలు 1. యులిసెస్ 2. ఎ పోర్ట్రెయిట్ ఆఫ్ ది ఆర్టిస్ట్ యాన్ ఎ యంగ్ మాన్. రెండవ రచనలో పాత్ర స్త్రీపెన్ ముసుగులో రచయిత కళా రూపంయొక్క పరిణామ సిద్ధాంతాన్ని వ్యక్తం చేశాడు - హెరాల్డ్ ఇ లాల్వర్.

8. విలియమ్ ఫాల్కనర్ : 1. ది సౌండ్ ఆఫ్ ప్యూరీ 2. యాస్ ఐ లే డయింగ్

9. లివిడో : లైంగిక వాంఛారూపం (ప్రాయోద్)

10. మేసింగ్లేర్ : డోరోతి రిచర్డ్సన్ మీద వ్యాసంలో "దేర్ ఈస్ నో డ్రామా, నో సిమ్యులేషన్, నాట్ సెట్ సెన్స్, నతింగ్ హుమెన్ ఇట్ ఈస్ జస్ట్ లయిఫ్ గోయింగ్ ఆన్ ఎండ్ ఆన్. ఇట్ ఈస్ మిరియమ్ స్ప్రిమ్ ఆఫ్ కాంషన్మెన్ట్ గోయింగ్ ఆన్ ఎండ్ ఆన్." ఇగాయిస్ట్ - ఏప్రిల్, 1918.

11. "స్ప్రిమ్ ఆఫ్ కాంషన్మెన్ట్ ఈస్ ఎ మెతడ్ ఏచ్ గివెస్ అజ్ ఏ డయరెక్ట్ కొనెషన్, ప్రమ్ ది మయిండ్, ఏకపుట్ ది ఆథర్స్ కామెంట్ ఆర్ ఎనాలిసిస్" - లారెన్స్ ఎడ్వార్డ్ బొలింగ్ - స్ప్రిమ్ ఆఫ్ కాంషన్మెన్ట్.

12. "ఇవ్ ది ఆథర్ హిమ్సెల్ఫ్ యింటర్వెన్స్ టు యింటర్ప్రెట్, ఎనాలిసిస్ ఆర్ కామెంట్, హువెవర్ హి ఎంప్లాయిస్ ఎడిఫరెంట్ మెతడ్, ఏచ్ షల్ బి రేబిర్డ్ యాస్ ఇంటర్ప్రెట్ ఎనాలిసిస్."

13. వెర్ సిమిలిట్యూడ్ : (జీవిత) సత్యాన్ని పోలిన భౌతికం కావచ్చు. మానసికమూ రూపం : నవలలో వాస్తవికతకూ, రూపకల్పనకూ గల స్థానాన్ని గురించిన చర్చకు 14. వాలస్ ఏమ్. బాకన్.
- అధారమైన ప్రధానాంశం, ఈ సత్యం జీవితంలోని యథార్థ పీఠిక సంబంధించింది. ఇది 15. ఎక్స్ పీరియన్స్ ఈస్ నెవర్ లిమిటెడ్ ఎండ్ ఇట్ ఈస్ నెవర్ కంప్లీట్ - హెన్రీ జేమ్స్.

ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక

(స్థాపితం : 1908)

గాంధీనగరం :: విజయవాడ - 3

ఇంట్లో అందరికీ అనందాన్ని ఇచ్చే కిక్కికలు! కథలు!! బొమ్మలు!!!

★ సాహిత్య విలువలున్న సీరియల్ కథలు

★ వైవిధ్యం వున్న కథానికలు

★ అన్ని తరాలవారి అలించే "ప్రశ్నావళి" "ధర్మపథం" "కార్టూన్స్" లు

మొదలైన వాటితో ఏ వారాని కా వారమే కొత్తదాన్ని పుణికిపుచ్చుకుని మీకు అందుతుంది.

నిడి ప్రతి వెల రు. 1-50

ఆరుమాసాలకు (పోస్టుద్వారా) రు. 42-90 పై.

మీ స్థానిక ఏజెంటు ద్వారా తెప్పించుకుంటే ప్రతీ వారం

పంపత్సర చందా (పోస్టుద్వారా) రు. 85-80 పై

తెల్లారేసరికల్లా మీ ముందు వుంటుంది.

రచనలు పంపే చిరునామా :

ఎడిటర్, ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

ఇతర చిరునామలు :

బిజినెస్ మేనేజర్, ఆంధ్రపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

వినుతి వినోదము

శ్రీ వేముగంటి నరసింహాచార్యులు

సీ॥ శిరముపై గాంగ నిర్ఘ్రిణి సంతానించి
నుదుట చిచ్చరకన్ను పొదిగినావు
జడముడి నమృతాంశుబుడుతను సవరించి
గళమున విషమును నిలపినావు
సర్వమంగళను మైసగమున ధరియించి
కాటికాపురమును గాంచినావు
పులితోలు చలువదువ్వలుగా దాలించి
ఎద్దు వాహనముగా నెసగినావు

గీ॥ చిత్ర చిత్రముల్ నీచేయుచేష్టలెల్ల
నీ ప్రభావము నెన్నగా నేర్చునెవడు ?
పరమ భుజగాధిపాకల్ప! భక్తకల్ప!
కామదాహక! చండిశ! వ్యోమకేశ!

సీ॥ స్థాణువై నీవు నివాణము నొసగ
అపర్ణయై తా నుఖపాత్రమూను
గిరిశుడవై నీవు సరసత చూప తా
గిరిజయై నీలోన కరగిపోవు

రుద్రుడవై నీవు భాద్రములీయ తా
చండికయై సౌమ్యసరణి నెరపు
ధవళా కృతిని నీవు నవరక్తి వెలయింప
గౌరియై తాను రాగంబు నిలుపు

గీ॥ ఈశ్వరుండవై నీవు వహిమ వహింప
ఆర్యయై తాను పూజలనందుకొనును
నీవు పార్వతి దంపతిభావమొంది
వెలయు తెంతయు ఉచితము విశ్వనాథ!

గీ॥ అంతరాయ సంతప్తలోకాళికి తత
విఘ్న సంహారకుండు ప్రాప్తించుటయును
దనుజబాధితులై కడు వనటనొందు
వేలుపులకు సేనాని లభించుటయును
భవ్యమైన మీ దాంపత్యఫలముగాదె ?
విశ్వహితులార! జగదేకపితరులార!

ప త్ర య వ ము

పు ప్పొ డి చి ను కు లు

“సాంధ్య శ్రీ”

ఎవడన్నాడో కానీ
దేశమంటేకాదని.... ?

కాదన్నవాడికేం తెలుసు ఈ క్రమాన్నా తకవ్రతం.

ఒక్కబిడ్డను కని శ్రీ మాతృశబ్దానికి నిఘంటువైతే
ఇందర్ని కన్న మట్టి
ఏ నైఘంటికార్థానికి లోబడుతుంది.... ?

ఋతానికి

సత్యానికి

మధ్య

మండిగంమీద పెట్టిన మహాదీపం నేల....

సత్య ఋత శౌర్యాల్ని ఆవహించుకొని

దీక్షాతపస్సుల్ని సమీకరించుకొని

జ్ఞానయజ్ఞాల్ని

కత్తితో - సుత్తితో

నాగలితో - దాగలితో

సమారాధనకు సమర్పిస్తే

సప్తర్షిత్వాల్ని సంతరించుకుంటాడు మనిషి

బిడ్డల్ని కన్నతల్లికి

ఈ పృథివికి

ఇంతకన్నా మహాపర్వం మరొకటుందా.... ?

పులకించి ఒడిని పూలబుట్టు చేసుకొని

పుప్పొడిని చల్లుతున్న పృథివిని

అమానుషుడెవ్వడో —

అట్టహాసంగా చాపచుట్ట చుడితే

దేశంకాదు లెమ్మని - ఊర్కొన్న

నిద్రారోగికాదు మిత్రమా - ! మన దైవం....

మేల్కొన్న - నువ్వు నేను....

విశ్వాసపాత్రమైన

నిప్పుల్తోమండించే ఉద్రేకంలో

ఉనికిని పోగొట్టుకుంటాడని

ఎంత ఓర్పును నేర్పుతోందో నేల మనిషికి....

మనిషి మర్నూడేకానీ -

చచ్చిపోయి బ్రతుకుతారు శాశ్వతంగా - కొందరు

వాళ్ళకోసం....

భీకరాకారంతో ఒళ్లు విరుచుకుంటున్న తుఫాను

కెరటాలతో విరుచుకుపడుతున్న మహారణం

యుద్ధాగ్ని జ్వాలల్లో మదించిన చలనికాచుకుంటున్న పదవి

నేలమీద - ఉద్రేకంతో ఉన్నాడ చర్యలకొడిగడితే

మౌనసమాధిలో ఔదార్యాన్నావహించిన

మహాక్షమావ్రత క్షితి....

చూశావా - తూట్లువడ్డ హృదయంలోంచి

మూలికాబీజాలు తలెత్తి నమస్కరించటం

గాయపడ్డ శరీరంమీద కూడా

ఓర్పుగా ఆకుపచ్చను పులుముకొనటం... ?

మిత్రమా...

మానవతకన్న ఒక మెట్టు ముందున్న మాతృశక్తి

శక్తినిలయ శబ్దస్పందనాజాత విశ్వానికి

అక్షరాభ్యాసం చేసే తొలిదినాల్లో

మనిషికన్నముందు మనసును పరివ్యాప్తం చేసింది.... !

శ్రీ ముదిగంటి సత్యనారాయణ రెడ్డి

భూ సంస్కరణలు

దాని అమలుపై ఒక పరిశీలన

(గత సంచిక తరువాయి)

గ్రామీణ ఆరోగ్య పూర్వ రంగము

ఈ గ్రామములో పరిస్థితులు సరిగా లేవని సర్వే వలన వెల్లడి అయినది. వీరి ఆరోగ్యము బాగుగా లేనందులకు కొన్ని దురలవాట్లకు పాలుపడుటవలన మరియు కొన్ని పరిసర ప్రాంతాలు కుభ్రంగా లేకుండా అవి తెలియుచున్నది. ఆ దురలవాట్లలో ముఖ్యమైనవి మద్యపానము, పొగత్రాగుట (చుట్ట త్రాగుట) మరియు మురికి నీటి పారుదల సరిగా లేకుండుట. వారిలో అనేకులు మద్య పానము చేయుటకు ఈ క్రింద సుదహరించిన కారణములు తెల్పినారు.

1. ఋణ బాధను మరచుటకై.

2. కుటుంబ భారము వలన.

3. ఆరోగ్యము బాగుగా లేక వారికిగల చాలి నొప్పిని మరియు ఉదీతర బాధలను మరచుటకై.

4. కష్టము ఎక్కువ చేయుటవలన.

ఈ కారణాల వలన మద్యపానము చేయుటకు అలవాటైనా వుని, తత్ఫలితంగా గ్రామ ప్రజలలో కొందరు అసారోగ్యులై వరించుచున్నట్లుగా వ్యక్తము అవుచున్నది. ఈ అసారోగ్యులను దూరంజేసి, ప్రజలను అదుకొనే ఆరోగ్య పనులు మరియు ఆరోగ్య సిబ్బంది లేరు. దవాఖానాలు కూడా లేవు. ఈ గ్రామము నుండి సుమారు 8 కి. మీ. దూరములో నువ్వు మల్కాల తాలూకా కేంద్రమునకు వైద్య సహాయానికి పోవలసి ఉన్నది. వీరు ఎక్కువగా ప్రైవేటు ఆసుపత్రులకు పోవుదురు.

వీరిలో అనేకుల అభిప్రాయాలను సరికిలించగా తెలిసినది ఏమనగా వాద్య ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులకు వైద్య సహాయం

పోవనియు వానికి ఈ క్రింద సుదహరించినవి కొన్ని ముఖ్య కారణములు అని తెలియుచున్నది.

1. ప్రభుత్వ ఆసుపత్రుల వారు బాగుగా చూడరని.

2. అది వారి పరిసర ప్రాంతములకు దూరముగా ఉన్నదని.

3. ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులలో ఎక్కువ కాలయాపన చేయవలసి వచ్చునని.

4. ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులలో వెచ్చించే కాలములో సంపాదన దెబ్బతీసునని (ప్రైవేటు ఆసుపత్రులకు పోవుచున్నామని).

5. ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులలో కూడా డబ్బులు అడుగు

మొదలగు కారణాల వలన ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులకు కాకుండా ప్రైవేటు దవాఖానాలకు వెళ్లుచున్నట్లు ఈ సర్వేలో తెలిసినారు.

గ్రామీణ రాజకీయ పూర్వ రంగము

ఈ గ్రామములో రాజకీయంగా ఆలోచించినచో ఎక్కువ మంది కాంగ్రెస్, జనతా పార్టీలలో అగ్రకులాలవారు ఎక్కువగా ఉన్నారు. వారికి వ్యతిరేక పార్టీగా కమ్యూనిస్టు బావాలు కలిగి అగ్రకులాలలోని బీదవారు, వెనుకబడిన తరగతులవారు మరియు షెడ్యూల్డ్ కులాలకు చెందిన యువకులు కాంగ్రెస్, జనతా పార్టీలోని దనిక వర్గాలకు వ్యతిరేకంగా వున్నారు. ఈ కమ్యూనిస్టు బావాలు కలిగిన యువకులను సంఘటిత శక్తి కాకుండా వీరిలో వీరికి కలతలు ద్వేషాలు లేవటం, ఏవో నేరాలను పెట్టి పోలీసులకు పట్టి ఉవ్వడముద్వారా అగ్రకులాలకు చెందిన దనిక వర్గాలవారు వీరిని నెరగగొట్టు చున్నారు. కాని, వీరిని కొందరు ఎదుర్కొని

ముందడుగు వేస్తున్నారని చెప్పట నిస్సందేహమైనదే. వీరు (యవకులు) ఒక సంఘటిత సంఘంగా ఏర్పడకపోవుటకు కారణాలను ఈ సర్వేలో వెలిబుచ్చినారు. వాటిలో ఇవి కొన్ని —

1. ఆర్థిక స్థోమత లేకపోవుట.

2. నిరక్షరాస్యత.

3. తమకు మిగులు సమయము లేనందున.

4. వారు ఐక్యతను పొందకుండా వారి ప్రయత్నాలను అగ్రకులాలకు చెందిన ధనిక వర్గమువారు విఫలము చేయుటనలన.

మొదలగు కారణాల వలన వారు గ్రామీణ రాజకీయాలలో చురుకుగా పాల్గొనలేక పోవుచున్నారని, ఈ సర్వేలో తెలిసికొన నే నది.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో భూసంస్కరణల అమలుపై ఒక గ్రామ ప్రాంత పరీక్ష - గ్రామ ప్రజలు వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు

కరీంనగర్ జిల్లాలోని జగిత్యాల తాలుకా ప్రస్తుతము మల్కాల తాలుకాలోని మేడంపల్లి గ్రామములో ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వముచే 1975 సంవత్సరములో భూసంస్కరణల అమలు చేయుటకై సన్నాహాలు జరిగినవి. ఈ సంస్కరణలు “ఆంధ్ర ప్రదేశ్ భూసంస్కరణలు [సీలింగ్ లో అగ్రికల్చరల్ హోల్డింగ్స్] చట్టము 1973” మూలముగా చేయుటకై సంకల్పించబడినది. ఈ చట్టము ఆంధ్రప్రదేశ్ 1-1-1975 నుండి అమలులోనికి వచ్చినట్లుగా తీర్చిదిద్దడము జరిగినది. ఈ చట్టానికి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ భూసంస్కరణల అమలుకై రూల్స్, 1974ను కూడా రచించి ఆయా రెవెన్యూ ఆఫీసర్లను భూసంస్కరణల ట్రీబ్యూనల్స్ గా నియమించి భూసంస్కరణలను అమలు చేయుటకు కృతనిశ్చయమైనారు. అయితే కరీంనగర్ జిల్లాలో మూడు భూసంస్కరణల ట్రీబ్యూనల్స్ కు సంబంధించి ప్యెషల్ తహశీలు దారు [భూసంస్కరణలు] ఎ. ఓ. ప్రభుత్వ తరపున మరియు ఇతర నిపుండితో నెలకొల్పినారు. ఇది కరీంనగర్ జిల్లాలోని జగిత్యాల, కరీంనగర్, పెద్దపల్లి రెవెన్యూ డివిజనులలో స్థాపించి వారిని సర్వేక్షించుటకై జిల్లా భూసంస్కరణల అధికారి [డి.ఎల్. ఆర్. ఓ.] కరీంనగర్ జిల్లా కేంద్రములో స్థాపించబడినవి. ఈ విధముగా స్థాపించిన భూసంస్కరణల కార్యాలయములు 1-1-1975 నుండి పనిచేయుట ప్రారంభించి సుమారుగా 1977 సంవత్సరము వరకు ముమ్మరంగా పనులు కొనసాగించబడి, రెండు ట్రీబ్యూనల్స్ [జగిత్యాల మరియు పెద్దపల్లి] రద్దవేయబడి వాటి రికార్డులను కరీంనగర్ ట్రీబ్యూనల్ కు అప్పగించబడినవి. ప్రస్తుతము కరీంనగర్ ట్రీబ్యూనల్ మరియు దాన్ని సర్వేక్షించుటకై డి.ఎల్. ఆర్. ఓ. ఓ. [జిల్లా భూసంస్కరణల కార్యాలయము] జిల్లా కేంద్రములో వనిచేయుచున్నవి.

ఈ చట్టము ప్రకారము భూ పరిమితిని ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని వివిధ ప్రాంతాలలో వివిధ రకాలుగా నిర్ణయించబడినది. భూమిని ముఖ్యంగా తరీలో 3 రకాలుగా [ఎ, బి, సి, డి, ఇ, యచ్.] మరియు ఖుష్కిని 6 రకాలుగా [జి, హెచ్, ఐ, జె, కె, టె] విభజించి ఆయా రకానికి కొంత భూపరిమితిని నిర్ణయించినారు. వీటి వివరాలు ఈ క్రింద సుదహరించి బడినవి.

	రెండు వంటల తరీ భూమి	రెండు వంటల పరిమితి తరీ భూమి
ఎ తరగతి భూమి	10 ఎకరాలు	15 ఎకరాలు
బి. "	12 "	18 "
సి. "	13.20 "	20 "
డి. "	15 "	22.20 "
ఇ. "	16.20 "	25 "
యచ్. "	18 "	27 "
జి. "	—	35 "
హెచ్. "	—	40 "
ఐ. "	—	45 "
జె. "	—	50 "
కె. "	—	54 "

ముఖ్యంగా కరీంనగర్ జిల్లాలో తరీకి సంబంధించిన భూములలో ఇ. యచ్ తరగతులకు మరియు ఖుష్కి సంబంధించిన భూములో హెచ్, ఐ, జె, కె, తరగతులకు చెందిన భూములు ఉన్నట్లు విజ్ఞానద్వారా తెలిసికొనడమైనది. అదే ప్రకారముగా ఒక వ్యక్తి లేక ఒక కుటుంబ యావీటు (బడుగురు కుటుంబ సభ్యులుగా మించకుండా ఉండునట్లుగా) కు ఒక్కొక్కరికి ఒక స్టాండ్ డ్ ల హోల్డింగ్ భూ పరిమితి అని నిర్ణయించ బడినట్లుగా ఆ యచ్. హెచ్. సి వివిధ భూములు వివిధ రకాలుగా ఉండునట్లుగా తెలుసుకొన్నాను. భూమిలో మార్పు వచ్చిన భూమి పరిమితిలో మార్పు వచ్చే అవకాశము ఉన్నదని తెలుసుకున్నాను. అయితే ఈ ప్రస్తుత సర్వే ఆ గ్రామా

నిక నీటి పారుదల కల్పించకముందే చేయవలెనని. పశ్చిమకము కొంత భూమి నీటి పారుదల క్రిందకు తీసుకొని వచ్చినారు.

ఈ విధముగా చేసిన భూ సంస్కరణల అమలుపై నేను పరిశీలించ దలచి ఒక సమగ్ర పశ్చిమావళి సమకూర్చుకొని మ్యాడంపల్లి గ్రామ నివాసులైన 100 మంది రైతులను కలుసుకొని వారి వారి అభిప్రాయాలను పేకరించనైనది.

వారి అభిప్రాయాల నివేదికను ఈ క్రింద నుదహరించ నైనది. దీనితో ఆ గ్రామములో భూ సంస్కరణల అమలుపై ఒక చక్కని అవగాహన ఏర్పడవచ్చుననే ఆశాభావముతో చేయనైనది.

భూ సంస్కరణలపై పశ్చిమావళి మరియు 100 మంది ఇచ్చిన అభిప్రాయాలు :

1. భూకమతాలపై పశ్చిమకము ఆందరు విన్నామని చెప్పినారు. పరిమితులను విధించినట్లు వినియుంటే :

2. ఎన్నచో ఎటువంటి పరిమితులను విధించడం జరిగింది :

ఇందులో ఎక్కువమంది 5 ఎకరాలు చెప్పినారు.

3. ఎవరిద్వారా వింటిరి :

4. మీ ఈకోర్ ఎంతమంది ఈ పరిమితిలోకి వస్తారు.

5. భూమి ఎక్కువ ఉన్నవారు ఏదోవిధంగా భూమి పోకుండా చేసుకుంటున్నారని తెలిసినది.

6. వారు పరిమితిలోనికి రాకుండా ఏవిధంగా తప్పించుకొనుచున్నారు.

వారు పరిమితిలోనికి రాకుండా తప్పించుకొనే మార్గాల వివరాలు :

క్ర. సం.	వారు అవలంబించే మార్గాలు	అభిప్రాయాలు ఇచ్చిన వారి సంఖ్య
1.	కొడుకులు, బిడ్డల తరపున	47
2.	వారి జీతగాండ్ల తరపున	10
3.	వంట మనుషుల తరపున	9
4.	బంధువుల తరపున	20
5.	అమ్మకొనుట వలన	88
6.	మిగులు భూముల మీద అప్పులు తీసికొనుట వలన	4
7.	గుమాస్తాల తరపున	1
8.	దాసీల తరపున	2

వీరి అభిప్రాయాల ప్రకారము భూమికలవారు ఎక్కువ శాతము భూములను అమ్మకొనుట వలన ప్రథమము మరియు ద్వితీయ మార్గము కొడుకుల, బిడ్డల తరపున భూములను మార్చించి భూపరిమితి నుండి తప్పించుకొనుచున్నారని ఈ సర్వేలో తెలియ వచ్చింది.

7. భూమి పరిమితిలో నుండి తప్పించుకొనేందులకు ఎవరు సహాయ పడుచున్నారనే ప్రశ్నకు ఈ సర్వేలో అనేకులు ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క తీరుగా తమ అభిప్రాయములను వెల్లెబ్బినారు. వారి అభిప్రాయాలను ఈ క్రింది పట్టికలో చూడవచ్చు.

భూమి పోకుండా తప్పించుకొనడంలో సహాయపడు వారి వివరాలు

క్ర. సం.	సహాయ పడువారు	అభిప్రాయాలు ఇచ్చిన వారి సంఖ్య	శాతం
1.	పట్నాధీ		89 %
2.	తహశీలుదారు	16	
3.	కలెక్టరు	8	8 %
4.	న్యాయవాదులు	4	4 %
5.	గిర్తావరు	1	1 %
6.	సర్పంచ్	1	1 %
7.	పోలీసు పట్టెలు	1	1 %
		100	100 %

దీనిని బట్టి చూడగా పట్టారీలు 69%, తహశీలుదార్లు 18% ఈ భూమిని కోర్టుకుండా భూకామందులకు సహాయకారులుగా ఉన్నట్లుగా వారిది ప్రభుత్వ ద్వితీయ స్థానాని తెలియజేస్తున్నది.

8. దున్నేవారికి భూమి ఇవ్వడం అవసరమూ అనే ప్రశ్నకు ఈ సర్వేలో అధిక శాతం మంది అవసరమే అని తమ అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చారు. ఎందుకనగా మంచిగా ప్రత్యేకపన్ను మరియు భూమి అందరికీ లభించనని, మరియు భూమి కలవారిలోని అసమానతలు తొలగిపోవునని.

9. భూమి కొంత మంది చేతులలో ఉండటానికి కారణమేమి అని ప్రశ్నించగా ఈ సర్వేలో ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్కరకంగా తమ అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చినారు. వారి అభిప్రాయాలను పట్టిక-18 లో కోడికరించవలెనని.

పట్టిక - 18.

భూమి కొంత మంది చేతులలోనే ఉండుటకు కారణాలు :

క్ర. సం.	కారణము	అభిప్రాయాలు ఇచ్చినవారి సంఖ్య
1.	అప్పులు పెట్టి	29
2.	నిరక్షరాస్యత వలన (తెలివితేక)	61
3.	బెదిరించి	19
4.	తహశీలు చెల్లించలేక	10
5.	పట్టారీలు, అధికారులు అగ్రకులాల వారసులవలన	10
6.	శారీరక, కాపు సుఖాలకై కొందరు భూమిని అమ్మగించుటవలన (కొందరు ఉంచుకొనుట వలన)	7
7.	ఇద్దరి మధ్యలో తగవులు, స్పష్టించి	4

మీ అభిప్రాయాల ప్రకారము తమ తమ భూములను కొందరి చేతులలో కేంద్రీకృత మగుటకు కారణములు వారు నిరక్షరాస్య లగుట మరియు తెలివితేకపోవుట వలన, వారి దగ్గర అప్పులు తెచ్చుకొనుటవలన, అగ్రకులాల వారి బెదిరింపుల వలన, భూమి కిస్తున్న చెల్లించే అవకాశము లేదని మొదలగు కారణాలను ఈ సర్వేలో వెల్లడించారు.

10. మీ కెంత భూమి ఇస్తే బాగుంటుందనే ప్రశ్నకు జవాబుగా ఈ సర్వేలో ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క రకంగా

తమ తమ అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చినారు. వారి అభిప్రాయాలను ఈ క్రింది పట్టికలో గమనించవచ్చు.

పట్టిక - 17

ఎంత భూమి ఇస్తే బాగుంటుంది అనే వివరాలు :

క్ర. సం.	భూమి ఏకరాలు	అభిప్రాయాలు ఇచ్చినవారి సంఖ్య	శాతం
1.	0-1		
2.	1-2	22	22%
3.	3-5	66	
4.	6-8	7	7%
5.	9-10	5	5%
		100	100%

దానినిబట్టి చూడగా 66% మంది 3-5 ఏకరాల భూమిని, 22% మంది 1-2 ఏకరాల భూమిని పంపిణీ చేస్తే బాగుంటుంది అనే అభిప్రాయాలను ఇస్తే 7% మంది 6-8 ఏకరాల భూమిని, 5% మంది 9-10 ఏకరాల భూమిని ఇస్తే బాగుంటుందని అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చినారు. అయితే ఏ ఒక్కరూకూడా 0-1 ఏకరాల భూమిని తీసికొనుటకు సుముఖత తెలియ చేయలేదు. అధికశాతం 3-5 ఏకరాల కొరకై చెప్పినారు [66%].

11. ఈ సర్వేలో 31% ఏకరాల భూమిని కావాలన్న 66% మందిని అంతే భూమి ఎందుకు కావాలని అనుకొంటున్న వారిని పరిశీలించగా వారు ఈ క్రింద సుదహరించిన అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చినారు.

1. ఎక్కువ భూమి అయినచో సక్రమంగా సాగుచేయలేరని
2. ఎక్కువ పెట్టుబడి పెట్టలేమని.
3. అందరికీ పంపిణీ అందాలని.

12. మీ గ్రామములో భూమి పంపిణీ చేసినట్లయితే ఎవరైనా వ్యతిరేకిస్తారా అని ప్రశ్నించగా ఈ సర్వేలో అందరు భూమి ఉన్నవారు వ్యతిరేకిస్తారని చెప్పినారు. అటువంటి వారు ఎంతమంది ఉంటారని అనుగగా వారిలో కొందరు 4 గురు అనియు మరి కొందరు 8 మంది అనియు ఇంకొందరు 20 మంది అని చెప్పినారు. 20 మంది ఉన్నారని చెప్పిన వ్యక్తులను తిరిగి ప్రశ్నించగా 20 మందిలో ఎవరిది పోకున్నను వారికి సంబంధించిన బంధువులకు పోతుందని వ్యతిరేకిస్తారు. వ్యతిరేకించే 4 గురు

నుండి 8 మంది భూస్వాముల గురించి ప్రస్తుత సర్వేలో పాల్గొన్న వారిని ప్రశ్నించగా వారు ఈ క్రింద సుదహరించిన కారణాలు వెలిబుచ్చినారు.

1. భూమి పోతుందని.
2. తెల్లబట్టలు వేసుకొని తిరుగలేమని
3. ఇతరులు చెప్పినట్లుగా వినరని
4. వారి పెత్తనము పోతుందని
5. జీతగాండ్లు ఉండరని
6. కల్లబులకు తిరుగలేమని

మొదలగు కారణాలను వారు తెలియజేసినారు.

13. మీ గ్రామములో భూమి పంపిణీ ఎంతమంది సమర్థించారని ప్రశ్నిస్తే ఈ సర్వేలో పాల్గొన్న వారిలో 95 % మంది సమర్థిస్తారనే చెప్పినారు. అయితే వారందరు కలిసికట్టుగా సమర్థించరు. సమర్థించలేక పోవుటకు సమగ్రపరిశీలన చేస్తే వారిలో ఐకమత్యం, కలిసికట్టు కనం లేకపోవుట అని తెలియ వచ్చింది. ప్రజలు ఐక్యంగా లేకుండుటకు కారణాలను, వారి అభిప్రాయాలను సేకరించి ఈ క్రింద సుదహరించిన పట్టికలో పొందుపర్చ బడినది.

పట్టిక - 18

ప్రజలు ఐక్యంగా ఉండకపోవుటకు కారణాల వివరాలు:

క్ర. సం.	కారణాలు	అభిప్రాయాలు ఇచ్చినవారి సంఖ్య	శాతం
1.	దొర భయానికి	87	87 %
2.	చట్టము తెలియక	6	6 %
3.	ఆర్థిక స్తోమత లేక పోవుట	4	4 %
4.	పోలీసుల భయానికి	4	4 %
5.	దొర భయానికి, చట్టములు తెలియక	14	14 %
6.	విరక్షరాస్యత వలన	2	2 %
7.	దొరల అప్పుల భయానికి	3	3 %
		100	100 %

దీనిని బట్టి చూడగా 87 % మంది తెలియబడిన వారి అభిప్రాయాల ప్రకారము ప్రజలు ఐక్యంగా ఉండకపోవుటకు కారణము

“దొర భయము” అనియు, 14 మంది అభిప్రాయాల ప్రకారము దీనికి కారణములను “దొర భయానికి, చట్టములు తెలియక” అని తెలియచున్నది.

14. ప్రభుత్వము భూమి పంపిణీ చేస్తున్నదని మీకు నమ్మకముందా అని ప్రశ్నిస్తే, ఈ సర్వేలో పాల్గొన్న వారు రెండు విధములుగా వెలిబుచ్చినారు. అవి ఒకటి నమ్మకమున్నవారు మరియు నమ్మకము లేనివారు. ఈ విషయాలను పట్టిక 19 లో చూడవచ్చు.

పట్టిక - 19

క్ర. సం.	అభిప్రాయాలు	అభిప్రాయాలిచ్చిన వారి సంఖ్య	శాతం
1.	నమ్మకం ఉన్నవారు	70	70 %
2.	నమ్మకం లేనివారు	30	30 %
		100	100 %

దీనిలో ప్రభుత్వం భూపంపిణీ చేస్తుందా అనే నమ్మకం ఉన్నవారు 70 % మరియు 30 % నమ్మకంలేనివారని తెలియచున్నది.

ఆ పంపిణీ గురించి నమ్మకం లేనివారు వెలిబుచ్చిన కారణాలను పట్టిక 20లో చూడవచ్చు.

పట్టిక -

క్ర. సం.	కారణాలు	అభిప్రాయాలిచ్చిన వారి సంఖ్య	శాతం
1.	భూసంపద ఉన్నవారే అధికారులలో (కాంగ్రెస్) భాగమై యుండుటవలన వారు పంపిణీకి కోర్కెదరని అభిప్రాయాన్ని చెప్పినవారు.		8 %
2.	ఇంతవరకు గ్రామములో పంపిణీ జరగలేదని చెప్పినవారు.		88 %
3.	భూమి కలిగినవారే ఉద్యోగ బృందంలో ఉన్నారు కాబట్టి వారు పంపిణీ సమర్థించరు అనే అభిప్రాయాన్ని ఇచ్చినవారు		

100 100 %

దీనిని బట్టి చూడగా 86% మందికి ఇంతవరకు తమ గ్రామముతో భూపంపిణీ జరగలేదనే కారణమువలన భూసంస్కరణలు అమలుపై నమ్మకం లేనివారు అని తెలియుచున్నది. ఈ నమ్మకం లేని 86 మందిలో 86% మంది ఈ ఒక్క కారణమును చూపించిన వారే. వీరిలో మిగిలిన 14% మంది వేరే కారణాలను తెలిపినారు.

15. భూమి పంపిణీ ఏ విధముగా అమలు చేస్తే బాగుంటుందని ప్రశ్నించగా ఈ సర్వేలో ప్రజలు మూడు పద్ధతులను సూచించినారు. వారి అభిప్రాయాల ప్రకారము వారి పద్ధతులను పట్టిక - 21 లో పొందుపర్చ బడినవి.

పట్టిక - 21

క్ర. సం.	వారు సూచించిన పద్ధతులు	అభిప్రాయాలు ఇచ్చినవారి సంఖ్య	శాతం
1.	సంఘముల ద్వారా	81	81 %
2.	ప్రభుత్వ మనుషులద్వారా	36	36 %
3.	కలెక్టర్ల ద్వారా	3	3 %
		100	100 %

స్వయంరక్షణ పిస్తల్

రై సెన్సు అవసరములేదు. వెల: రు. 66-50 మాత్రమే.

అటోమాటిక్ 50 పాల్సు. ఒరిజినల్ రెడర్ లేను మరియు 100 పాల్సు ఉచితము. అదనపు 100 పాల్సు ఖరీదు రు. 5/- పోస్టేజి రు. 10-50 అదనం.

దొంగలు, క్రూరమృగముల బారినండి మిమ్ము రక్షించు మరియు నాటకముగా ఉల్లాస ప్రయాణమునకు కూడా ఉపయోగపడును. దీన్ని ఉపయోగించునపుడు మిరుమిట్లు గొల్పే మంట మరియు పిడుగుపాలు వస్తుకు ఏర్పడును.

★ నేడే మీ పూర్తి అద్రసుతో ఇంగ్లీషులోగాని హిందీలోగాని వ్రాయండి:

Ajanta Enterprise (B-4)
8, Sita Road, Chandausi - 202 412

దీనినిబట్టి తెలియునది ఏమనగా 81% మంది భూపంపిణీని సంఘములద్వారా, 36% మంది ప్రభుత్వ మనుషులద్వారా అనియు మరియు 3% మంది కలెక్టర్ల ద్వారా అనియు తమ అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చినారు. అయితే ఎక్కువశాతము ప్రజలు సమర్థించిన పద్ధతి సంఘాలు. వారు మౌలికంగా వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయము ఏమనగా సంఘాలలో షెడ్యూల్లు కులాలకు చెందిన అభ్యర్థులకు సరి అయిన ప్రాతినిధ్యము ఉండాలని.

ముగింపు

ఈ చివరి అధ్యాయములో గ్రామీణ రైతుల యొక్క విద్య, నివాసము, ఆర్థిక వనతుల గురించి మరియు వారికున్న భూవనతి గురించి, భూములులేని వారి బాధలగురించి, వారియొక్క చెడ్డ రోజులు దొడ్ల పోవుటకు, భూమి కలిగిన వారి మధ్యలోనున్న అహంభావాలను తగ్గించుటకై భూసంస్కరణల అమలు చేయుట ఎంతై నా అవసరమైన విషయాలను గురించి, రైతులందరిలో నమ సమానత్వం భూపంపిణీ గురించి, వీని అమలుకై ప్రభుత్వము తీసికొనవలసిన చర్యలలో కొన్నింటిని పొందుపర్చబడనవి. భూసంస్కరణల వంటి సాంఘిక మరియు ఆర్థిక విషయాలతో ముడిపేయబడిన సంస్కరణలను తూ. చ. తప్పకుండా పరివంతంగా అమలు జరుపుటకు ప్రభుత్వము మరియు ప్రజల సహకారము ఎంతో అవసరమై యున్నది.

ఈ గ్రామీణ ప్రజలలో అధికశాతము వెనుకబడి మరియు బీదతనముతో కృంగడియబడిన వారని తెలియుచున్నది. ప్రస్తుత పరిశోధనలో కొర్రడికరించిన విషయపరిశీలన చేసిన గ్రామీణ ప్రజలు పొందుచున్న విద్యా అవకాశములు చాల తక్కువగా యున్నవి. వారిలో అనేకులు నిరక్షరాస్యులు అయినప్పటికిని వారికి ఉన్న పిల్లలకు కూడా విద్యాభ్యాసము గడుపుటకు ఉత్సాహముతో ఉన్న అవి చాలినంత అనుకూలముగా లేనందున వారికి కూడా విద్యాభ్యాసము చేయు భాగ్యము దూరమైపోతున్నదని గ్రామీణ ప్రజలు వాపోవుచున్నారు. ఈ గ్రామీణ ప్రజలు మార్కెటిక స్థాయి పాఠశాల వనతికై సుమారు 5-10 కి.మీ. దూరము పోవలసి యున్నది. ఈ గ్రామములో నున్న ధనిక వర్గపు పిల్లలందరు పట్టణములలో విద్యాభ్యాసము చేయుట ప్రారంభించి, గ్రామీణ వయోజనులకు విద్యాభ్యాసము చేయించుటకై రాత్రి పాఠశాలలు కూడా ఈ గ్రామములో లేవు. ఈ గ్రామీణ పేద ప్రజల బిడ్డలకు ఈ గ్రామములోనున్న విద్యావకాశాలు చాల తక్కువే అని చెప్పుట నిస్సందేహము. కావున ఈ విద్యావిషయంలో ప్రభుత్వము తగిన చొరవ తీసికొని గ్రామీణ ప్రజలకు వయోజన విద్య

మరియు వారి పిల్లలకు సరైన విద్యా అవకాశాలను కల్పించే ఏర్పాట్లు చేయాలి. మరియు వారి పిల్లలకు నిర్బంధ ఉచిత విద్యను, భోజన వసతి సౌకర్యములను కల్పించి తగిన ప్రోత్సాహము ఇప్పించాలి. ప్రస్తుతము ప్రభుత్వము కల్పించుచున్న రిజిస్ట్రేషన్ల మరియు హస్తల వసతులను ఈ గ్రామీణ ప్రజలకు తెలియజేయు ఏర్పాట్లు చేయుచు వారు వాటిని వినియోగించే విధంగా ఏర్పాట్లు చేసిన వారి విద్యా విషయాలు మెరుగు పడవచ్చు. ఎందుకనగా ప్రభుత్వము చేయుచున్న సాంఘిక సంక్షేమ కార్యక్రమములు చాల మందికి తెలియక పోవుట వలన వానిని వారు సక్రమముగా వినియోగించుకొన లేకపోవుచున్నారని తెలియుచున్నది.

భూసంస్కరణల అమలు విఫలము కావటానికి

కొన్ని ముఖ్య కారణాలు

1. ప్రభుత్వం గరిష్ట పరిమితులు నిర్ణయించిన కాలానికి, వాటిని అచరణలో పెట్టిన కాలానికి మధ్య ఎక్కువ తేడా ఉండటం వల్ల చాల మంది భూస్వాములు ఈ క్రింద సుదూరీంచిన మార్గాలను అవలంబించి తాము చట్టాల పరిధిలోనికి రాకుండా చూసుకొనుచున్నారని ప్రస్తుత సర్వేలో వెల్లడి అయింది.

1. కొడుకుల, బిడ్డల తరుపున భూమి మార్పిడి.

2. జీతగాండ్ల తరుపున భూమి మార్పిడి.

3. వంట పునుపు తరుపున భూమి మార్పిడి.

4. బంధువుల తరుపున భూమి మార్పిడి.

5. అమ్మకొనుటవలన.

6. మిగులు భూములపై అప్పులు తీసికొనుట వల్ల.

7. గుమాస్తాల తరుపున భూమి మార్పిడి.

8. దాసిల తరుపున భూమి మార్పిడి.

ఈ విధముగా కాలయాపన వలన వివిధ మార్గాలను అవలంబించి తాము మిగులు భూమిని భూమి మిగులకుండా చేయుచున్నారు.

2. ప్రభుత్వ విధానం మొదటినుంచి భూమి యజమాన్యానికి సహకరిస్తు పొంత వ్యవసాయదారుని గురించి శ్రద్ధ చేయడం

లేదు. భూమి కొలుదర్ల క్రిందనున్న భూస్వాములు వారి నుంచి తిరిగి భూమిని స్వంత సేద్యము గురించి తీసికొనగలిగారు. అంతే గాక భూములకు గల మినహాయింపులను తమ భూములకు వర్తిం చేసిగా శాసనాలను సవరించడం జరుగుచున్నది. శైద్ధ భూస్వాముల ఒత్తిడిలకు ప్రభుత్వాలు చట్టాలకు కొన్ని మినహాయింపులు తేవలసియుంటుంది.

3. సరైన రికార్డులు లేకపోవుట వలన ఈ భూ సంస్కరణల అమలులో జాప్యము జరుగుచున్నది.

4. రాజకీయ వేత్తలు కూడా భూసంస్కరణ అమలుకు సహకారాన్ని అందించక పోవుటము.

5. ప్రభుత్వోద్యోగులు కూడా భూసంస్కరణల అమలుకు పూర్తి సహకారము చేయడంలేదు.

6. చట్టాలు, కోర్టు తీర్పులు, పరిపాలనా సంస్కరణలు, అవకాశాలు ఎంత కాలమైతే ప్రైవేటు అస్తుల రక్షణ కోసం మెరుగు చూపుతాయో, భూసంస్కరణలు ప్రత్యేకంగా గ్రామ ప్రాంతాలకు వర్తింపజేసేవి, అమలు చేయటం అంత కష్టసాధ్యమైన పని అని విశదమవుచున్నది.

భూసంస్కరణల అమలు కోసం ఈ సలహాలను ఆచరించటం అవసరమని ఈ సర్వేలో తోచుచున్నది.

1. జిల్లాలో మరియు గ్రామీణ ప్రాంతాలలో కమిటీలు (సంఘాలను) ఏర్పరచి ఆ సంఘాలలో భూస్వాములు కాకుండా భూమిలేని ఉత్సాహపంతులను మరియు పె. కు. లకు తగిన ప్రాతినిధ్యము ఏర్పరచుటకు సభ్యులుగా నియమించవలెను.

2. భూసంస్కరణ చట్టానికి మరియు వాని అమలుకు మధ్యనున్న కాలయాపనను అరికట్టి ఆ జాప్యము జరుగకుండా ప్రజ్వర చర్యలు తీసికొన్న భూసంస్కరణల అమలులో మెరుగు ఏర్పడవచ్చు.

3. భూమికి సంబంధించిన రికార్డులు ఎప్పటి కప్పుడు సక్రమముగా తయారు చేయవలెను.

4. భూసంస్కరణల అమలుపై రాజకీయ నాయకులుగాని లేదా అయా ప్రభుత్వ ఉద్యోగులుకాని సుదూర చూపునో

వారిని సత్వరమే వదలి భృష్టులను చేయవలెను, అదే విధముగా చేసినచో భూసంస్కరణలు ఫలవంతంగా అమలు చేయవచ్చు.

రీ. కోర్టులు, చట్టాలు అవలంబించే ప్రైవేటు ఆస్తుల రక్షణ మార్గాలలో కొన్నింటిని భూమికి సంబంధించిన వాటిలో ప్రమేయాలను నడవించినచో కొంత మేరకు సులభముగా ఈ భూ సంస్కరణల అమలు సక్రమంగా కొనసాగుతుందని చెప్పవచ్చు.

భూసంస్కరణలు అమలు పరిచినప్పటికీ పూర్తి ఆర్థిక సమావేశము సాధించలేము. వీనికి తోడు గ్రామీణ ప్రాంతాలలో నున్న వారికి వ్యవసాయ మార్కెట్ల పౌకర్యము, పరపతి పౌకర్యాలను కల్పించి వ్యవసాయ సాంకేతిక నైపుణ్యాన్ని సమకూర్చు వలసిన అవసరము ఎంతైనా కలదని చెప్పవచ్చు.

వ్యవసాయ వ్యవస్థ పునర్నిర్మాణంలో భూసంస్కరణల అమలు వల్ల ఎన్నో ప్రయోజనాలు సమకూర్చు బడుతాయి. సవ సమాజం సృష్టించ వలయునన్న, శ్రేయోరాజ్య స్థాపన చేయాలన్న, గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థను సుస్థిర ప్రాతిపదికపై న పునర్నిర్మాణము చేయవలయునన్న లెఫ్ట్, మార్క్స్, గాంధీ మొదలగు సామ్యవాద సిద్ధాంతాల కలలు పరిచాలన్న భూకమతాల గరిష్ట పరిమితి [సి. ఓ. హెచ్.] ఎంతైనా అవసరము. ఈ విషయములో ప్రభుత్వము ఎంతో శ్రద్ధాశక్తులతో కృషిచేయవలసిన అవసరము ఎంతైనా కలదు. దానికి ప్రజలు ఎంతయో సహకరించినపుడే భూసంస్కరణ చట్టాల వలన ప్రయోజనము చేకూరుతుందని చెప్పవచ్చు.

కృతజ్ఞతలు

ఈ పరిశోధన వ్యాసమును వ్రాయుటకు అనుమతించిన మరియు తగినంత సమయాన్ని కల్పించిన ఆచార్య పి. ఎ. శేష్స్ గారికి కృతజ్ఞతలు.

ఈ వ్యాసమును వ్రాయుటలో తమ అమూల్యమైన సలహాలను అందించి, ఉత్సాహాన్ని కల్పించిన డా॥మురళి మనోహర్ గారికి నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు.

ఈ వ్యాసము వ్రాయుటలో తగిన సహాయ సహకారాలను అందించిన లెక్చరర్స్ బృందము వారికి నా యొక్క హృదయ పూర్వక కృతజ్ఞతలు.

ఈ వ్యాసము వ్రాయుటలో సహకరించిన మ్యాడంపల్లి గ్రామప్రజలకు నా యొక్క కృతజ్ఞతలు.

ఈ వ్యాస రచనలో తోడ్పడిన మిత్రులందరికి నా యొక్క కృతజ్ఞతలు.

— ముదిగంటి నత్యవారాయణ రెడ్డి

కలగూరగంప

అల్పర్స్ పేరడాక్స్

యావజ్జీవ జాలానికి ఆధారభూతమైన సూర్య గోళానికి సంబంధించిన కొన్ని వివరాలనైనా తెలిసిన వారికి ఒక సందేహం కలుగుతుంది. దానిని ఈ విధంగా అనుకోవచ్చు :

“ఇది యేమి విపరీత

మెట్టి విపరీత మిది :

కోటి తారల వెలుగు కొల్లగొట్టుచునున్న
ఏటికో విళ చిమ్మ చీకటులు వేసింది :
ఒక్కొక్క నక్షత్ర మొక్కొక్క సూర్యుడై
చిమ్ము శక్తిని అకనమ్మేమి చేసింది :
చీకటికి మితిలేని అకళో : కాంతితో
నింపుగా తన పొట్ట నింపుకొంటున్నది :
తన కాంతి నహసించెడు కాంతిని వెలార్చు
మన తారలను వగల్ భానుడెటు కన్పనో :
ఒక్క తారక పట్ట సగలు కావించుటా :
ముక్కొటి తమనమున బిక్కుమని మునుగుటా :
ఇదియేమి విపరీత మెట్టి విపరీత మిది!”

సూర్యుడొక సామాన్య నక్షత్రమని తెలుసు. కోట్లాది నక్షత్రాలు ఆకాశంలో నున్నాయి. సూర్యులకంటే దీప్తిమంతమైనవి చాలా ఉన్నాయి. కాని సూర్యాస్తమయం కాగానే చీకటి పడుతుంది, చీకటిలో వెలుగు చుక్కల్లాగ రక రకాల నక్షత్రాలు కనిపిస్తాయే కాని, చీకటిని పోగొట్టలేవు.

వగటి పూట కూడా నక్షత్రాలు ఆకాశంలో ఉంటాయి. సూర్యుని మ్రింగగల నక్షత్రాలూ ఉన్నాయి. అయినప్పటికీ వగటి పూట సూర్యుని కాంతితో అవి మునిగి పోవడమే కాని వాటి కాంతిని ప్రదర్శించలేవు.

వీటికి కారణం ఏమై ఉంటుందన్న ప్రశ్న హైన్ రిక్ అల్పర్స్ అనే విజ్ఞానికి 1828 లో కలిగింది. అప్పటికి అమలులో నున్న ఖగోళ శాస్త్ర జ్ఞానం ఆధారంగా సమాధానం చెప్పడానికి ప్రయత్నించాడు.

ఆ సందర్భంలో కొన్ని ఊహనలు చేసేడు. అవి:

1. ఆకాశం అనంతం; 2. అది యొక్క డ్ క్షేత్ర గణితాన్ని అనుసరిస్తుంది; 3. విశ్వం అనాది; 4. కాంతి విరళమై నక్షత్రాల వంటి గోళాలు ఆకాశంలో సర్వ సమానంగా పంపకమై ఉన్నాయి; 5. ప్రతి నక్షత్రం ఒకే దీప్తితో శక్తిని వెలువరిస్తుంది; 6. నక్షత్రాలనుండి భూమికి వచ్చే కాంతిని అడ్డడానికి కాని, హరించడానికి కాని, వాటికి భూమికి మధ్య పదార్థం ఏమీలేదు.

ఈ పరికల్పనలతో నక్షత్రాలనుండి భూమికి చేరే కాంతి పరిమాణం గణించేడు. ఆకాశాన్ని అవరించే కాంతి పరిమాణం అనంతం అన్న ఆశ్చర్యకరమైన ఫలితం వచ్చింది. రాత్రి చీకటి ఏమిటి? మరోలాగ అనుకోవచ్చు. ప్రతికాంతి జనకము సూర్యునిలాంటి నక్షత్రమై, వెనుకనున్న కాంతి జనకాలను వాటి ముందున్నవి కప్పి వాటి కాంతిని నిరోధించేయి అనుకొంటే, ఆకాశం యొక్క దీప్తి సూర్యుని ఉపరితలం యొక్క దీప్తితో సమానంగా ఉండాలి. కాని, రాత్రిళ్లు చీకటి ఎందుకు వ్యాపించాలో తెలియలేదు. అందుకే ఈ సమస్య “అల్పర్స్ పేరడాక్స్” అనే విరోధాభాసంగా మిగిలిపోయింది.

పోసీ, నక్షత్రాలకు నక్షత్రాలకు మధ్య పదార్థం ఉంది అనుకొంటే అది కొంత కాంతిని అడ్డుతుంది. కాగా ఆకాశం దీప్తి తగ్గుతుంది. దీనికో ప్రతి బంధకం ఏర్పడింది. పదార్థాల కాంతిని హరించిన వక్షంలో అది కల్గిమంగా వేడెక్కి కాంతిని వెలువరించే స్థితిని చేరుకొంటుంది. అంటే హరించిన శక్తిని మరోవిధంగా వెలువరిస్తుంది. కాగా నక్షత్రాంతరాళంలో నున్న పదార్థంవల్ల ఆకాశం యొక్క దీప్తి తగ్గదు.

లేదా, విశ్వం సాంతము, దాని వయసు పరిమితము అనుకొంటే ఏమౌతుందో చూద్దాము. విశ్వం సాంతం అనడానికి అదా రాలి లేవు. యంత్రాల చూడే శక్తి ఎక్కువ అవుతున్న కొద్దీ దూరదూరాన నక్షత్రాలు గేలక్సీలు కనిపిస్తూనే ఉన్నాయి. కాబట్టి విశ్వం సాంతం కాదు అనడమే సహజం. విశ్వం వయస్సు పరిమితం అనుకొంటే పరిష్కార మార్గం కనిపించేట్లుంది. విశ్వం పుట్టి X నెకనులు గడిచిఉంటే ఈ కాలంలో ప్రయాణం చేసే కాంతి మాత్రమే భూమిని చేరుకొంటుంది. కాంతి వేగం C. కాబట్టి CX దూరంలో నున్న నక్షత్రాల నుండి వెలువడే కాంతి

మాత్రమే భూమిని చేరుకోగలదు. కాని ఈ భావం అంత సహజంగా కాక కృతకంగా కనిపించినా, సమస్యను పరిష్కరించడంలో అదే కొంత సహాయ పడుతున్నట్లుంది.

సుమారు 80 ఏండ్ల క్రిందట ప్రారంభమై బలం పుంజుకొంటున్న “విశ్వం వ్యాకోచిస్తోంది” అన్న సత్యం, చాలా వరకు చిక్కు విడతీసింది.

గేలక్సీల కాంతియొక్క వర్ణపటం తీసి, దానిలోని రేఖల స్థానాలను ఇతరవర్ణ పటంతో పోల్చినప్పుడు, అ రేఖలు ఎక్కువ అలపొడవువైపు జరుగుతున్నాయని - అదే “రెడ్ షిఫ్ట్” - కనుగొన్నారు. ఈ పరిశీలన గేలక్సీలు చెడిపోతున్నాయనీ, విశ్వం వ్యాకోచిస్తోందనీ సూచిస్తుంది. గేలక్సీలన్నీ ఒకదానినుండి ఒకటి దూరంగా పారిపోతున్నాయి. మన చుట్టూ ఉన్న గేలక్సీలు అన్ని వైపులా చెడిపోతున్నాయి. అట్లు పారిపోయే వేగం దూరం తో బాటు ఎక్కువ అవుతుంది. అంటే దూరంగా ఉన్నవి ధగ్గరగా ఉన్న వాటికంటే ఎక్కువ వేగంతో చెడిపోతున్నాయి. ఒక గేలక్సీ విషయం యోచిస్తే దాని దూరం ఎక్కువ అవుతుంది కాబట్టి విలోమ వర్ణ నియమం ప్రకారం దానినుండి భూమికి చేరే కాంతి తీవ్రత ఎలాగా తగ్గలి. అదికాక మరో రెండు విధాలుగా తీవ్రత తగ్గుతుంది.

ఒక గేలక్సీ వర్ణపటరేఖలు ఎక్కువ అల పొడవువైపు జరగడమంటే దానినుండి వచ్చే కాంతి యొక్క పౌనఃపున్యం తగ్గడం. ν పౌనఃపున్యం గల కాంతి పోతాను శక్తి E అయితే వాటి సంబంధము $E = h\nu$, ఇందులో h ప్లాంక్ స్థిరాంకం. దీని ప్రకారం ν తగ్గినప్పుడు E విడిగా తగ్గుతుంది. కాంతి జనకం నుండి భూమిని చేరే ప్రతి పోతాను యొక్క శక్తి తగ్గుతుంది. అంటే, పోతాను కొంత శక్తి కోల్పోతాయి.

ఇక రెండవది, ఇది కాల బాహునికి సంబంధించినది. అన్ని లోకాలలోని గడియారాలు ఒకే విధంగా పని చేయవు. కాలాకాశ వక్రత్వం బట్టి మార్పు కలుగుతుంది. మాటకు ఒక గేలక్సీలో గడియారం ప్రకారం ఒక సెకనులో బయలుదేరి వచ్చిన కాంతి భూమిని చేరుకొన్నప్పుడు దానిని భూమి గ్రహించడానికి భూగడియారం ప్రకారం ఒక సెకనుకంటే ఎక్కువ సమయం తీసుకొంటుంది. దాని మూలంగా కూడా కాంతి తీవ్రత తగ్గుతుంది.

విశ్వం పుట్టి 1000 కోట్ల ఏండ్లలో, 1500 కోట్ల ఏండ్లలో అయిందని అంచనా. పెద్ద పేర్లుడుతో విశ్వం పుట్టగా అందులోని పదార్థం తునాతునకర్త పేర్లుడు బిలానికి అన్ని దిక్కులా చెడి

పోతుంది. అమ్మక్కలు గేలక్సీలు. వాటికాంతి తీవ్రత దూరంలో తగ్గడమే కాకుండా గేలక్సీలు చెడిరి. పోవడంచేతకూడా తగ్గుతుంది. కాగా దూరంగా ఉన్న కాంతి జనకాలవల్ల భూమినిచేరే కాంతికాని, కాంతి లేకపోవడంకాని అంతగా లెక్కించ తగినవికాదు. అకాశంలోని వెలుగు చీకటుల విషయంలో గేలక్సీల కాంతికి స్థానం లేనప్పుడు సూర్యగోళం ఒక్కటే రాత్రింపగళ్ళను నిర్ణయిస్తుంది. సూర్యుని వెలుగులో గేలక్సీలుకూడా ముగిపోయి పగటిపూట అకాశంలో ఉండి కూడా కనిపించవు. సూర్యుడు కనిపించని రాత్రి వేళ చీకటి అలడుకొంటుంది. ఈ విధంగా అల్పార్ధ పేరడాక్స్ కు సమాధానం లభించింది.

శ్రీ వసంతరావు వేంకటరావు

బ్రతకవలసిన క్షణాలు!

“బ్రతికిన క్షణాలు” పేరిట శ్రీ వేగుంట మోహన ప్రసాద్ గారి రచనల్ని చదివాక నాలో కన్పించిన మనుభావాల్ని అక్షర రూపంలో పెట్టేందుకు ప్రయత్నిస్తానో అదీ ఒక లక్ష్యంతోనే! ఎంతటి మేధావినైనా కదిలించగలిగే శక్తి, ఆ “క్షణాల”కున్నాయి. వాటికి స్పందింపజేసే రసస్ఫూర్తి కూడ ఉంది. అయితే అర్థంకాని అస్పష్టత, అయోమయత్వం, పూర్తిగా భౌతిక దృక్పథం నిండుకొన్న జడవాదం, ఏదో విషాదంతో అలమటించే తూన్యవాదం అందులో కనిపిస్తాయి. పోనీ నాకు కనిపించాయి. భౌమిక పరిధిలో, దైహిక చింతనతో ఆ క్షణాలు పరితపిస్తాయి. వెరి ఆనందంతో తడిసి ముద్దవుతాయి! భ్రమలో కొట్టుమిట్టాడుతూ ఉంటాయి.

ప్రతిభ రాజీంచడం లేదని నే ననను కాని సామాన్యునివరకు వెళ్ళలేకపోతోందని అంటాను. ఎవడి అవగాహనా స్థాయి వాడిది అని అనుకుంటే అది వేరే విషయం. మహా ప్రస్థానాన్ని రాసి, మరో ప్రస్థానాన్ని చూపి - అది రాసింది, ఇది చూపింది రిక్షావాడికోసమని, కూలివాడికోసమని - చెప్పకోవడం, మహాకవి అయిపోవడం - ఇక్కడ గుర్తు చేస్తున్నాను. చెమటలుంటే అర్థమయ్యే వానికి ఘర్మజలం అని చెప్పి సగప్రదాయ కవిత్వాన్ని తిట్టిపోయడం అర్థరహితం! అన్యాయంకూడా!!

నవ్యత అంతా ఆదరించదగ్గదికాదు. దేనికైతే సృష్టత, విశిష్టత ఉండి, మనిషిని లోకశ్రేయోక్రియాపరునిగా తీర్చిదిద్దగల శక్తి ఉంటుందో దానిని - అది క్రొత్తదైనానరే - ఎటువంటిదైనానరే - ఆదరించవలసిందే. అది పద్యంకావచ్చును, గద్యంకావచ్చును, కావ్యంకావచ్చును, కవిత కావచ్చును, పాట కావచ్చును, మాట కూడా కావచ్చును! భావప్రాధాన్యానికే పట్టాభిషేకం కాని, శిల్ప సౌందర్యానికి కాదు. అయితే అందమైన భాషలో యిమడ్చబడ్డ అద్భుతమైన భావానికి లోకోత్తరమైన శక్తి ఉంటుంది రసవంతమైన పరిపుష్టి ఉంటుంది. అది పద్య కవిత కావచ్చును, గేయకవిత కావచ్చును, మినీకవిత కావచ్చును, అకవితకూడా కావచ్చును - ఇంకేమైననూ కావచ్చును. రూపంతో నిమిత్తంలేదు. భావాన్ని విశిష్టంగా ప్రకటించగలిగే శబ్ద సౌందర్యమే అతముఖ్యం. అలాగని శబ్దమే కవిత్వమని అనుకోంటే కనిపించే ప్రతి "అడ్వర్ టైజ్ మెంటూ" ఒక కవిత్వమౌతుంది. శిల్పం, భావం - రెండూ సమపాళ్ళలో ఉండి, స్పష్టంగా అర్థమయ్యేలా ఉండి, ఏదైతే లోకానికి హితమయ్యే కార్యాన్ని సాధిస్తోందో వానిలా మానవుని కార్యోన్ముఖుని చేస్తుందో అదే ఉత్తమమైన సాహిత్యం! ఇది అందరికీ తెలిసిందే. మరి "బ్రతికిన క్షణాలు" పేరిట చేస్తున్న ఈ రచనల సంగతేమిటి? ఇలాంటివింకెన్నో ఉన్నాయి. వాటికి అసలు పరమార్థమంటూ ఉన్నదా? ఏమి సాధించడానికని రచయిత ఆరాటపడుతున్నాడు? అందులో ఏంకనిపించిందని "భారతి" దాన్ని పాఠకులపై రుద్దుతోంది? - అన్నది నా మటుకు నాకు అర్థం కాలేదు. ఎవరె నా హితేషులు నెలవిస్తే అలకిసాను.

ఒకటి మాత్రం మళ్ళీ మళ్ళీ చెబుతున్నాను. నవ్యత పేరుతో అస్పష్టతను సృష్టించి సాహిత్యాన్ని బ్రష్టు పట్టిస్తే, కాలగర్భంలో కలిసి నశించి పోయేది, ఆ క్షుద్ర సాహిత్యమే! విప్లవమంటూ కొనసాగిస్తున్న రచనలు కానివ్వండి, భావబంధురకైలిలో తళుక్కు మంటున్న మినీ కవితా జ్యోతులు కానివ్వండి కాలప్రవాహంలో కొట్టుకుపోయేవే! ఎప్పటికైనా నిలిచేది, మనిషిని లోకశ్రేయోపరునిగా తీర్చిదిద్దడానికి ప్రయత్నించిన ఉత్తమ సాహిత్య గ్రంథాలు మాత్రమే! తోకచుక్కల మెరుపు లెక్కువైనా వాటి ప్రయోజనం శూన్యం! అయినా ఇవి తారసపడుతూనే ఉంటాయి. ఎన్ని నక్షత్రాలు రాలినా

సూర్యచంద్రులు ఎక్కడికిపోరు. ఇదే నిజమైతే ఒక శతాబ్దం గడవనివ్వండి (నిజానికి దశాబ్దం చాలు!) మహా ప్రస్థానం అన్న మాట వినిపించదు. మినీ కవితల ఛాయలుండవు. అయినా భగవద్గీత అద్భుతంగా, ఆశ్చర్యం గొలిపే విధంగా కొనసాగుతూనే ఉంటుంది. ఇది తిరుగులేని మాట! అయితే దానిలో లేనిదేమిటి? మరి దీనిలో ఉన్నదేమిటి? - అన్నది ఎవరికివారే చర్చించుకొని తర్కించుకోవలసిన అంశాలు.

బ్రతికిన క్షణాలను ఎలాగూ వదలిపెట్టద్దాం. గతం కనుక. ఇకమీదటైనా బతకవలసిన క్షణాలను జాగ్రత్తగా గడుపుకొందాము. నా అభిప్రాయంతో ఏకీభవించని వారెందరో ఉండవచ్చును. ఎవరెవరో ఏదేదో చెప్తుంటారు లెమ్మని త్రోసిపారేసేవారూ ఉండవచ్చును. అయినప్పటికీ నా మాటలను శ్రద్ధగా ఆలకించవలసిందిగా మరీ మరీ మనవి చేస్తున్నాను. నా దృష్టి చిన్నది. పెగా దోషం కూడా ఉండవచ్చును. అయినా అది నడుస్తున్న గమ్యం మాత్రం నూటికి నూరుపాళ్ళూ సరిఅయినదేనని నా నమ్మకం. నేను ఎంతో ఆరితో రాసి నాను. పాఠకమహాశయులు నన్నర్థం చేసుకోగలరని విశ్వసిస్తున్నాను. "భారతి" సమాధిరిస్తుందని ప్రగాఢమైన నమ్మకం!

డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

శాండ్రకొట్టసు మౌర్య చంద్రగుప్తుడా?

పాశ్చాత్య చరిత్రకారులు కల్పించిన భారతదేశ చరిత్ర, శాండ్రకొట్టసు మౌర్య చంద్రగుప్తుడన్న ఒంటి కంబముపై నిలబెట్టిన మేడ. ఆ పాతిన ఒంటి కంబము, పాశ్చాత్య చరిత్రకారుల అంద వివాసము, కుటిల రాజనీతి అను ముడిపదార్థములతో నిర్మించినది. అట్లు కానిచో పురాణములలోని రాజ వంశావళులు, ఆయా రాజుల పరిపాలన కాలములు శాసనాధారములతో సరి పోవుచున్నవని అంగీకరించుచునే, ఆయా రాజుల ప్రాచీనత సంగీకరించకపోవుటకు వేరే కారణము లేదు.

"ది పురాణాస్ ఆర్, యాజువల్క్యే ఛైర్లీ ఇన్ ఆగ్రి మెంట్ విత్ ది యెవిడెన్స్ ఆఫ్ ఇన్ స్క్రిప్షన్స్ యండ్ కోయన్స్

సో ఫార్ యాట్ ది నేమ్స్ ఆఫ్ ది కింగ్స్ యండ్ ది లెంగ్త్ ఆఫ్ దైర్ రెయిన్స్ ఆర్ కన్సెర్న్డ్." (యేన్-షెంక్ ఇండియా టై రాప్సన్.)

రాజుల పేళ్లు, వారి పరిపాలన కాలములు శాసనాదులతో సరిపోయినట్లు చెప్పుచు, వారి ప్రాచీనత మాత్రము సరికాదని తిరస్కరించుటకు హేతువులు రెండు. (i) సృష్టి పుట్టి సుమాదగ ఆరువేల సంవత్సరములు మాత్రమే అయినదని అర్చి బిషప్ మెనర్ సొంత ఊహ. పాశ్చాత్య చరిత్రకారులు దీనినే వరకు ప్రిమాణముగా నమ్మినారు. (ఇది వానివల వింత కాదు. ఆమెరికా విద్యాలయములలో ఇప్పుడు గూడ ఆ రోజులలో సృష్టి యావత్తు ముగిసినదన్న "క్రియేషన్" పాఠమును బోధించుచున్నారు. దైన్యు దారి నైన్యుదే మత మార్గము దారి మత మార్గముదే.)

(ii) వలస ప్రజల ఆధిక్యమును వీలయినంత తగ్గించి చూపుట పాలకులకు అవసరమన్న కుటిల రాజనీతి తంత్రము రెండవ కారణము. అర్హులు విదేశీయులగుట మొదలయినవి యీ కుటిల రాజనీతిలోని భాగములే.

పై రెండు కారణములచే, భారతదేశ చరిత్ర ప్రాచీనతను తగ్గించుటకు పూనుకొన్న పాశ్చాత్య చరిత్రకారులకు, దొరకన పాచిక, శాండ్రకొట్టసు.

అలగ్నాండరు దండయాత్రా కాలము, క్రీ.పూ. 327. చరిత్రకారులకు లభించిన సరియైన కాలమిది ఒక్కటే. ఇంతకు మించి ఇంకేమియు దొరకలేదు. అలగ్నాండరు దండయాత్రాకాలమున మగధలో శాండ్రకొట్టసు, శాండ్రసిప్తసు అను వారుండిరి గ్రీకుల వ్రాతల వల్ల తెలియుచున్నది. వీరిలో శాండ్రకొట్టసు, మౌర్య చంద్రగుప్తుడని పాశ్చాత్య చరిత్రకారుల నిర్ణయము. చంద్ర=శాండ్ర- కావచ్చును గాని, శాండ్రకొట్టసు మౌర్య చంద్రగుప్తుడయినచో శాండ్రేమ్ము, శాండ్ర సిప్తసు-అన్న వారెవరు? మౌర్య చంద్రగుప్తుని తండ్రి మహాపద్మనందుడు. కుమారుడు బిందుసారుడు. మహాపద్మనంద శబ్దము శాండ్రేమ్ము

గాను, బిందుసార శబ్దము శాండ్రసిప్తసు గాను మారుట అసంభవము. ఈ పేళ్ళకు బొత్తిగా బోలిక లేదనుట నిర్వివాదము. కనుక శాండ్రకొట్టసు మౌర్యచంద్రగుప్తుడు కాదు. కానిచో వారెవరయి యుండును? ఎవరయి యుండునో తెలియదని చెప్పుట ఋజు వద్దతి. ఎవరితోనో ఒకరితో ముడిపెట్టుట చరిత్రకారుల వద్దతి.

ఇంతకు, శాండ్రకొట్టసు గుప్త చంద్రగుప్తుడని 'ట్రాయర్' అను పాశ్చాత్య చరిత్రకారుడును, కుప్పయ్య అను పేరు గల భారతీయ చరిత్రకారుడును, సహేతుకముగా నిర్ణయించినారు. 'ట్రాయర్' మహనీయుడు తన నిర్ణయమును మౌక్యములగు దృష్టికి చూడ తెచ్చినాడు. కాని ఆయన మౌనము వహించినాడు. విలియం జోన్స్ పృథ్వుకులు కూడ తమ తప్పుడు చరిత్రను దిద్దుకొనక దాటవేసినారు. అంగేయ ప్రభుత్వమునకు కావలసింది జోన్స్ పృథ్వుకుల తప్పుడు చరిత్రయే గాన, వారు దానినే భారతీయ విద్యాలయములలో ప్రవేశ పెట్టినారు. భావ దాస్యమునకు లోనయిన భారతీయులకు నాటి నుండి నేటి వరకు కనువిప్పు కలుగనే లేదు.

శాండ్రకొట్టసు గుప్త చంద్రగుప్తుడయినచో శాండ్రేమ్ము' శాండ్రసిప్తసు - అన్నవారెవరు? శాండ్రేమ్ము చంద్రశ్రీ అను అంధరాజు. చంద్రగుప్తుని కుమారుడగు సముద్రగుప్తుడు శాండ్రసిప్తసు. అలగ్నాండరు దండయాత్ర నాటికి గుప్త చంద్రగుప్తుడు సముద్రగుప్తుడు అంధ్ర (సాతవాహన) రాజగు చంద్రశ్రీ కొలువులో నుండిరి. చంద్ర శబ్దము శాండ్ర, శాండ్ర శబ్దములు గాను, సముద్ర శబ్దము శాండ్రకొట్టసుగాను మారు అవకాశము కనబడును. కనుక, శాండ్రకొట్టసు గుప్త చంద్రగుప్తుడే గాని, మౌర్య చంద్రగుప్తుడు కాదు; అనగా అలగ్నాండరు దండయాత్రా కాల మగు క్రీ.పూ. 327- అన్నది పాశ్చాత్య చరిత్రకారులన్నట్లు మౌర్య చంద్రగుప్తుని కాలము కాదు; గుప్త చంద్రగుప్తుని కా మన్న మాట. ఇది గుప్త చంద్రగుప్తుని కాలమే అనుటకు రాజుల పరిపాలన కాలములే, తార్కాణము. భారత యుద్ధానంతరము కలి పూర్వము 36 వ సంవత్సరము నుండి ఆయా రాజ వంశముల పరిపాలన కాలములు :

రాజ వంశము	సంవత్సరములు	కలి శకము	మాణ శకము
బౌద్ధుల వంశము	1008	కలి పూ 86-కలి 970	క్రీ.పూ 3188-2182
ప్రద్యోత వంశము	138	కలి 970-1108	2182-1994
శత్రుగా వంశము	380	1108-1468	1994-1634
నంద వంశము	100	1468-1568	1634-1534
మౌర్య వంశము	318	1568-1884	1534-1218
కుంగ వంశము	300	1884-2184	1219-918
కాట్ట వంశము	85	2184-2269	918-833
అంధ్ర వంశము	508	2269-2775	833-327

అంధ్రవంశాంతమగు క్రీ. పూ. 317- అన్నదే అంగాంధరు దండయాత్రా కాలము. అప్పుడు మగధలోనున్న అంధ్ర (సాత వాహన) రాజు, చంద్రగ్రీ= కాండోర్ని. అతని కొలుపులోనున్న గుప్త చంద్రగుప్తుడు= కాండోకొట్టము. సముద్రగుప్తుడు= కాండో సిద్ధము.

పురాణ శ్లోకములలోని పాత భేదములు మున్నగు వాని నుప యోగించుకొని పాశ్చాత్య చరిత్ర కారులు భారతదేశ చరిత్ర ప్రాచీనతకు భంగము కలిగించుటకు పాలు పడిరేగాని, సాదుపాత నిర్ణయమునకు నిదనపడలేదు. ఈ విషయమే అంద్ర మత్స్యపురాణపు టిదోజ్ఞాపికలో ఇట్లు తెలిపి యున్నారు.

“ఈ ముదిత పురాణములలో భారతదేశ ప్రాచీన చరిత్ర కాలమునుదగ్గించుట కుద్దేశించిన వ్యక్తులదే నీ పురాణ శ్లోకములు కావలయు చేసియు, కొన్ని తిప్పివేసియు, కొన్ని యవ పాతములు కలిపియు భృష్టము చేయబడినట్లు స్పష్టముగా కనిపించుచున్నది. ‘శతం పూర్ణం శతేద్వేష’ అని 300 సం॥ లని స్పష్టముగానుండగా ‘శతం పూర్ణం దశద్వేష’ (112 సం॥) అని దిద్ది కుంగ కాలము తగ్గించబడినది”.

రాజవంశావళుల కాలములు సరిమాచుకొనుటకు పురాణ ములలో సప్తమండల చరిత్రమాధారముగా నిరూపించబడినది. సప్తమండలము త్రాంకివృత్త (ఎక్లిప్స్) మార్గముననున్న అశ్వి న్యాది నక్షత్రముల యొద్ద నూరేసి సంవత్సరములుండునని బిగోళ వేత్తల సిద్ధాంతము. ఇది వైజ్ఞానిక సత్యముగాని, పాశ్చాత్య చరిత్ర కారుల యాహవాహనంబడిన కాదు. సప్త మండలము మహా నక్షత్రమున ప్రవేశించిన 78 వ సంవత్సరములో కలియుగము

ప్రవేశించినది. అప్పుడు సప్తగ్రహములు మేష రాశిలోనున్నవి. అది క్రీ. పూ. 3102 వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి నెం 20 వ తేదీ రాత్రి 2 గంటల 27 నిమిషముల 30 సెకెండ్ల కాలము.

“ఎకార్డింగ్ టు ది యెష్ట్రోనోమికల్ కాలక్యులేషన్ ఆఫ్ ది హిండాస్, ది ట్రెజెంట్ పీరియట్ ఆఫ్ ది వర్లడ్, ‘కలియుగ’ కమెన్స్ ద 3102 యయర్స్ బి. సి. ఆన్ ది ట్వుంటియత్ ఫిబ్రవరీ యెట్ 2 అవర్స్ 27 మినిట్స్ 30 సెకెండ్స్, ది ట్రైం బీయింగ్ దత్ కాలక్యులేషన్ టు మినిట్స్ అండ్ సెకెండ్స్ .... ది కాలక్యులేషన్ ఆఫ్ ది బ్రాహ్మిన్స్ ఈజ్ సో యగ్జాక్ట్లీ కన్ ఫర్మ్డ్ బై అవర్ ఓన్ ఎష్ట్రోనోమికల్ ఛేబిల్స్ దత్ సథింగ్ బట్ యన్ యాక్చువల్ అబ్జర్వేషన్ కుడ్ హేవ్ గివెన్ సో కరస్పాండెంట్ ఎ రిజల్ట్” (కెంట్ జారస్ జర్నా)

అల్యూని, క్రీ.శ. 1031 వ సంవత్సరము, కలిశకము 4182 సంవత్సరమునకు సమానమని వ్రాసినాడు. 4182 - 1030 = క్రీ. పూ. 3102.

సప్త మండలము మహాసదృశంబుని పట్టాభిషేకమునాటికి శ్రవణ నక్షత్రము నొద్దనుండునని, 24 వ నక్షత్రముననుండగా అంధ్ర (సాతవాహన) సామ్రాజ్య స్థాపన జరుగునని పురాణ కథనము.

“శ్రవణేతే భవిష్యంతి, కాలే నందస్యభూవతేః చక్రవ్యంశేదః నక్షత్రే, భవిష్యంతి శతం సమాః అదప్ర రాజ్యారంభకాలా, దారభ్యేతే మర్యదయః” (పురాణము)

నక్షత్రము	కడపిన కాలము	కలి శకము	పూరాణ శకము
1 మఘ	61 సం॥	కలి పూర్వము 36 - కలి 25	క్రీ.పూ. 3137 - 3076
2 ఆశ్లేష	100	కలి 26 - 125	3077 - 2977
3 పుష్యమి	100	126 - 225	2978 - 2877
4 మనర్వసు	100	226 - 325	2878 - 2777
5 ఆర్ద్ర	100	326 - 425	2778 - 2677
6 మృగశిర	100	426 - 525	2678 - 2577
7 రోహిణి	100	526 - 625	2578 - 2477
8 కృత్తిక	100	626 - 725	2478 - 2377
9 భరణి	100	726 - 825	2378 - 2277
10 ఆశ్విని	100	826 - 925	2278 - 2177
11 రేవతి	100	926 - 1025	2178 - 2077
12 ఉత్తరాభాద్ర	100	1026 - 1125	2078 - 1977

నక్షత్రము	కడపిన కాలము	కలి శకము	హరణ శకము
18 పూర్వాషాఢ్య	100	1126 - 1225	1978 - 1877
14 శతభిషము	100	1226 - 1325	1878 - 1777
15 దనిష్ఠ	100	1326 - 1425	1778 - 1677
16 శ్రవణము	100	1426 - 1525	1678 - 1577
17 ఉత్తరాషాఢ	100	1526 - 1625	1578 - 1477
18 పూర్వాషాఢ	100	1626 - 1725	1478 - 1377
19 మూల	100	1726 - 1825	1378 - 1277
20 జ్యేష్ఠ	100	1826 - 1925	1278 - 1177
21 అనూరాధ	100	1926 - 2025	1178 - 1077
22 విశాఖ	100	2026 - 2125	1078 - 977
23 స్వాతి	100	2126 - 2225	978 - 877
24 చిత్త	100	2226 - 2325	878 - 777

సప్తర్షి మండలము మఘలోనుండగా భారత యుద్ధము జరిగినది. ధర్మరాజు పరిపాలన కాలము 38 సంవత్సరములు సప్తర్షి మండలము మఘలో, కలియుగమున కడపిన కాలము 25 సంవత్సరములు. వెరసి $38 + 25 = 81$ సంవత్సరములు. (సప్తర్షి మండలము మఘలో ప్రవేశించిన 38 వ. సంవత్సరమున భారత యుద్ధము జరిగెనన్నమాట.) అతిసుండ్రి అవసర్య గమనమున శ్రవణములో ప్రవేశించి యుండగా మహావన్మనందుని పట్టాభిషేకము జరిగినది. మహాపద్మ నందుని పట్టాభిషేకము కలిశకము 1488 = క్రీ. పూ. 1894. సప్తర్షి మండలము శ్రవణములో నున్న కాలము, కలి శకము 128 - 1525 = క్రీ. పూ. 1878 - 1577. అనగా సప్తర్షి మండలము శ్రవణములో ప్రవేశించిన 48 వ సంవత్సరమున మహావన్మనందుని పట్టాభిషేకము జరిగెనన్నమాట. మహాపద్మనందుని పట్టాభిషేకము నాటికి సప్తర్షి మండలము శ్రవణములో నున్నదన్న పురాణోక్తి సరిగా సరిపోవుచున్నది. ఇట్లే సప్తర్షి మండలము 24వ నక్షత్రములోనుండగా అంధ్ర సామ్రాజ్య స్థాపన జరిగెనన్న విషయముకూడ సరిగా సరిపోవుచున్నదని వైశిష్టికవల్ల స్పష్టమగుచున్నది.

శాండ్రకొట్టను మౌర్య చంద్రగుప్తుడను కమ నిర్మూలపుటాహను సమర్థించుకొనుటకు భారవేలుని హతిగుంప సనములో కాలము యాహించిన తీరు, పాశ్చాత్య చరిత్రకారుల దోరణికి, వారి అనుయాయుల, వరప్రకృత్యయనేయ బుద్ధికి నిదర్శనము. ఈ కాసనములో తేదీని తెలుపు వాక్యము వేయబడి యుండవచ్చునని, అది శిథిలము యుండవచ్చునని కొంతమంది యాహించినారు. తేదీ వేయబడి యుండదని మరికొంతమంది యాహించినారు. తేదీ వేసి యున్న పక్షమున 18 వ సంక్రతో వేయబడి యుండవచ్చునని కొంతమంది యాహించినారు. ఆ 18 వ సంక్రతో తేదీ వేయబడిన పక్షమున, ఆ వేయబడిన తేదీని తెలుపు వాక్యము 'రాజా మురియా' అయి యుండవచ్చునని మరికొంతమంది యాహించినారు. ఈ 'రాజా మురియా' = 185 మౌర్యరాజుల పరిపాలన కాలమునుగాని,

ఎవడో ఒక మౌర్యరాజు పరిపాలన కాలమునుగాని తెలుపునని యాహించినారు. అట్లుండరు కాలమగు క్రీ. పూ. 323 సంవత్సరమునుండి 185 తీసివేసి భారవేలుని శాసనకాలము క్రీ. పూ. 158 అని తేల్చినారు. ఇటు విరూపాక్షుడౌక కల్పించిన భారవేలుని శాసన కాలము. క్రీ. పూ. 158, అట్లుండరు దండయాత్రా కాలమగు క్రీ. పూ. 327, మౌర్య చంద్రగుప్తుని కాలమును ఊహకు, పరిమాణమన్నమాట. ఈ శాసనమునుగూర్చి 'రాసన్' వ్యాఖ్య వాక్యము లిట్లున్నవి.

"అప్ ఇట్స్ నెవేర్స్ లెన్స్ ఓన్ ది ఫస్టపోర్ రిమెన్ ఇన్ డైర్ ఎంట్రెంటీ .... అర్ ది అదర్ లెన్స్ ఆర్ మోర్ ఆర్ లెన్ ప్రొగ్నెంటరీ .... ఓవెన్ ది ఫండ్ మెంటరీ క్వశ్చన్ వెదర్ ది ఇన్ స్క్రిప్షన్ ఈజ్ డెడెడ్ అర్ నాట్ ఈజ్ పీర్ ఓన్ డిస్కవరీ. సమ స్కాలర్స్ కంటెండ్ దట్ ఏ పానెల్ ఇన్ ది సెక్ సెన్స్ లెన్ తెన్ ఓన్ ది ఇంటర్ ప్రెటెడ్ టు మీన్ దట్ ది ఇన్ స్క్రిప్షన్ వజ్ ఎన్ గ్రేవెడ్ ఇన్ ది 185 క్, ఇయర్ అప్ ది మౌర్య కింగ్స్ అర్ అప్ ది మౌర్య కింగ్స్, లెక్ అదర్స్ డిస్టెంట్ ఎగ్జిస్టెన్స్ అప్ యెన్ సవ్ డేట్. (ఎన్ షెంట్ ఇండియా బై రాసన్)

పై వాక్యములను బట్టి శిథిల భాగములో మౌర్యరాజు (ల) 185 వ సంవత్సరమును తెలుపు 'రాజా మురియా' అను అక్షరములు కొందరు పరిశీలన చేసినారనుట స్పష్టము. ఈ పరిశీలన వాక్యమే తరువాత తిరుగులేని స్థావరమునది. శాండ్రకొట్టను మౌర్య చంద్రగుప్తుడనుట శకార భాషితము వంటిదేగాని సప్రమాణము కాదు. గుప్తచంద్రగుప్తుడన్నదే సహేతుకము, సరిమాణము.

(అధారము : కీ. శే. కోట వేంకటా చలముగారి గ్రంథములు.)

శ్రీ వంతరాం రామకృష్ణరావు

“బొబ్బిలి” కథ

సెప్టెంబరు 1982 భారతిలో విజయ దత్తాత్రేయ శర్మగారి “విజయనగరం గ్రామ నామములు” - ఒక పరిశీలన చదివితిన.

చక్కని వ్యాసము.

అందు “బొబ్బిలి” కాపేరు ఎట్లు వచ్చినదో వారిచ్చిన వివరణ ఇప్పుడు చర్చించును.

“బొబ్బిలి”కి ఆ పేరు వచ్చుట కీ పద్యము నిచ్చిరి :

“షేరనఁ ధరుష్కభాషనుఁ జెంగను బులి
పెద్దపులియను పదమయ్యె బెబ్బలియను
బెబ్బలియె నాడు నాటికి బొబ్బిలియను ।
బొలిచె నక్షరములు మార్పుఁబొంద విపుడు.”

- ప్రవచన పారిజాతము - అవతారిక, పు. 8

దీనికి శర్మగారి వివరణ ఇట్లున్నది :

“సంస్థానప్రదాత చిత్తాకోకనవాబు షేరు మహమ్మదుఖాన్ షేర్ నిర్మితమైన బెబ్బలి (షేర్ అనగా పెద్దపులి) జరులవాడుకలో “బొబ్బిలి” అయినదనే వివరణ ద్వని పరిజామ సూత్రముమేరకు కూడా విరుద్ధముగా లేదని విజ్ఞుల అభిప్రాయము.”

నా మట్టుకు పద్యముకానీ, శర్మగారి వివరణ కానీ సరిగా ఉన్నట్లు అనిపించదు. కారణములు ఇవి :

1. సంస్థాన దస్తావేజు లేననుచున్నవి ?
2. షేర్ భాన స్మృతినిహితమైన ఊరిపేరు “షేర్ భాన్ షేట్” అయితే “షేర్ మహమ్మద్ నగరం” అనియో ఉండవలె గాని ఉత్తర “బెబ్బలి” ఏమిటి ?
3. మొదట ఊరిపేరు “బెబ్బలి”గా పలుకుబడును, రాను రాను “బొబ్బిలి” అని పూర్తిగా మారిపోవుటకు స్థానికముగా సాక్ష్యధారములు కలవా ?
4. అన్యదేశీయ పదము తర్వానీకరణం కావచ్చును.
(తేజ్ సింగ్ → దేసింగు, ఇబ్రహీం → ఇబ్రాం అయినట్లు).

కాని అచ్చ తెలుగీకరణం అగుట కానివని. ఇది మద్రాసు లోని “బార్బర్స్ బ్రిడ్జి” వ్యవహారము లాంటిది కాదని నా భావం.

శర్మగారి ప్రణాళికను ఇట్లు సమీకరించవచ్చును.
షేర్ మహమ్మద్ ఖాన్ = పెద్దపులి → బెబ్బలి → బొబ్బిలి.

ఇందు ఒక భాషాంతరీకరణం, ఒక సంధికార్యం, ఒక ద్వని పరిజామం అనే మూడు భిన్న భాషాశాస్త్రవక్రియ లున్నవి. ఇదియంతయు కొంత అసంభవముగ కన్పించుచున్నది. “బెబ్బలి” అనే పదము ప్రసిద్ధమైనది. చెక్కు చెదరక జనులలో నానుట ఉంది. అట్టి సుప్రసిద్ధ పదము మారిపోయినది యనుటలో సామం జన్యము లేదు. “బొబ్బిలి” అని పలుకుట “బెబ్బలి” అని పలుకుట కంటే కష్టము. కావున “బెబ్బలి” ఉచ్చారణ రానురాను బొబ్బిలిగా మారుటకు వీలు కనబడుటలేదు.

తాండ్ర పాపారాయని “బొబ్బిలి బెబ్బలి” అనుచునే ఉన్నారు. దీన్నిబట్టి “బెబ్బలి” పదము “బొబ్బిలి” గా ద్వని పరి జామము చెందలేదనియు, “బొబ్బిలి” అవతరించుట వేరు విధ మనియు స్పష్టము. దానిని వివరించెదను.

విజయనగర ప్రాంతములో “బిల్లి” అని ముగింపుకల గ్రామములు చాలా యున్నవి. ఉదాహరణములు:—

- తంగుడుబిల్లి (కొత్తవలస)
- రేగుబిల్లి (పెదమజ్జిపాలెం)
- గరుగుబిల్లి (గజః తి నగరం)
- అణగుబిల్లి (దర్భవరం)

ఇవట “బిల్లి” అనే నామాంతమును గమనింపుడు. అటులే ఇప్పుడు చర్చనీయాంశమైన “బొబ్బిలి” మొట్టమొదట “బొబ్బి బిల్లి”గా ఉండెడిదని మన మనుకొనవచ్చును. “బొబ్బి బిల్లి” “బొబ్బిలి”గా ఎట్లు మారిందో వివరింతును.

సింకోపేషన్ అని పిలువబడే స్వరలోప లక్షణము ప్రకారము “బొబ్బి బిల్లి” లోని “బ్బ” ఎగిరిపోయి “బొబ్బిల్లి” అయినది. ఉచ్చారణ సౌభ్యము కొరకు “బొబ్బిల్లి” పదము “బొబ్బిలి” అయినది. అచ్చతెనుగులో “ల” కు ఉండు “ల్” ఒత్తు ఉండిన ఉండును, లేకున్న లేదు. ఒకసారి యుండును. మరియొకసారి యుండదు. ఉదా: జొబిల్లి, జాబిలి. కావున “బొబ్బిల్లి” తుదకు “బొబ్బిలి”గా అవతరించిినది.

ఈ మార్పును ఒక ప్రణాళిక ద్వారా చూపించవచ్చును.
(బొబ్బి+బిల్లి) → బొబ్బిల్లి → బొబ్బిల్లి → బొబ్బిలి.

“బొబ్బి బిల్లి” నుండి “బొబ్బిలి” వరకు గల పరిజామములన్నియు ఉచ్చారణ పలికములే. ఇట్టి శాస్త్రము “ఫోనాలజీ” అందురు. తక్కిన “బిల్లి” లు మారకుండ, “బొబ్బిబిల్లి” మాత్రము పిల్లి మొగ్గులు వేయుటకు కారణమేమందురా ? చెప్పెదను. ఆ పేర్లు

పలుకుటకు సులభమైన అక్షరములు కల్గియున్నవి. “బొబ్బ బిల్లి” విషయములో అట్లుకాదు. ఒక అక్షరము ఒక సాధికంఠె ఎక్కువగా ప్రక్క ప్రక్క ఉండిన, ఉచ్చారణా సమస్యలుద్భవించును. అటువంటప్పుడు “సింకో పేషను”, కుదింపు, ద్విత్వములు మున్నగు మాచ్చులు వచ్చును.

ఉదా: “హొలలిగుంది” → “హొలగుంది”

“అకుకూరలు” → “అక్కురలు”

“సింబిలబ్బి” → “సింబిలాబ్బి”

ఇంకొక మచ్చు కన్నడభాష నుండి ఇచ్చెదను. “హొబ్బి” అను ప్రసిద్ధ పట్టణమునకా రూపము వచ్చిన వైనము.

(హొవ్వు+బిల్లి) = హొవ్వు బిల్లి → హొబిల్లి → హొబ్బిల్లి →

(1) (2) (3) (4)

హొబ్బిల్లి → హొబ్బి

(5) (6)

ఈ పరిణామాలు “బొబ్బ బిల్లి”కి వచ్చినట్టివే. ఇప్పుడు, బ్రతుకు వేగములో ఓపికలేని తెనుగువారు “బొబ్బిలి”ని “బొబ్బి” అని కూడా అనుచున్నారు. “బొబ్బి”ని వలె.

ఇదీ “బొబ్బిలి” కథ.

లేఖ

“కూరాకు” పద వివరణ

డిసెంబరు 1982 భారతిలో మిత్రుడు శ్రీ గంగప్ప వ్యాసం “అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనములు రాయలసీమ మాండలిక పరియోగం” చదివితినీ. చక్కని రచన.

అందులో “కూరాకు” కు ఇచ్చిన అర్థం పొసగదు. “అకుకూర” అని ఉంది. అది సరికాదని నా అభిప్రాయం.

“కూరాకు” రాయలసీమ మాండలికమైతే, “అకు కూర” ఏ పాఠ్యపు మాండలికం? “అకుకూర” కూడా

మాండలికమా, వ్యాకరణయుక్త సమానతా? ఇతర మండలాలలో ఈ పదార్థాన్ని ఏమని పిలుస్తారు? ఇవేవీ వివరించకుండా “కూరాకు” ను మాత్రం రాయలసీమ మాండలికమంటూ దానికి అర్థం “అకు కూర”

ఇచ్చుట సరికాదు. అకుకూర” అనే పదం తప్పు. “కూర” అంటే అకు ఉదా: తోటకూర, దంటకూర. “అకుతో” చేసిన వ్యంజనం అనే పరిమితార్థంలో “అకు కూర” వాడవచ్చును. వంకాయకూర, ఉల్లగడ కూరల వలె. “కూరాకు”ను కూర + అకు గా విడగొట్ట పిలువడదు. ఎందుకంటారా? అది మిశ్రమ దుష్ట సమానం. (మొదట సంస్కృతం, తర్వాత తెలుగు పదములుండుట వల్ల). ఇది పండితులకే చెల్లుకాని అచ్చపు తెలుగు మాటలు దొర్లించగల గ్రామీణులిట్టి పదజాలాన్ని వాడరు.

దీన్నిబట్టి “కూరాక”, “అకుకూర” కాదని తెలిసింది. “కూరాకు” కోసం మనం వేరే అంగటో వెదుకవలసి వస్తుంది.

“కూరాకు” అనే పదం రాయలసీమ పల్లెలలో “మాంసము”నకు పర్యాయపదంగా వాడబడుతూ ఉంది.

“కూరాకు” పదం “ఖురాక్” ను డి నిష్పన్నమైంది. “ఖురాక్” అంటే, ఉర్దూ (అరబ్బీ లేక పారశీక)లో ఆహారం అని అర్థం. పై రెండు భాషలు మాట్లాడే దేశాల్లోని వారికి మాంసమే, ఖురాక్ కదా! జీవాలను హలాల్ చేసి ఖురాక్ ను తయారుచేస్తారు. ఆ మాంసాన్ని కొనుక్కునే పల్లీయులకూ ఆ పరిభాష అబ్బింది. ఆహారం అనే సామాన్యార్థంకల “ఖురాక్” పదం, పై పరిస్థితులలో మాంసం అనే విశేషార్థం కలదైంది. ఆ “ఖురాక్” ఏ, మన “కూరాకు”. “కూరాకు” “ఖురాక్” శబ్ద తద్భవం కానీ, అకుకూరకు మాండలికం కాదని తాత్పర్యం.

గ్రంథ విమర్శలు

పంగళి సూరన కవితా వెభవం

[రచన : శ్రీ రంగవార్య. డెమీ 40 పుటలు. వెల 3 రూ.
ప్రకాశకులు : యువ భారతి, 5, కింగ్స్ వే, సికిందరాబాదు - 5.
ప్రతులు లభించు చోటు 1. యువ భారతి, 5, కింగ్స్ వే, సికిందరాబాదు-5 లేదా 2. యువ భారతి కార్యాలయము, ఆంధ్ర సారస్వత భవనములు, తిలక్ రోడ్డు, హైదరాబాదు - 500001.]

సుప్రసిద్ధులైన తెలుగు కవుల కవితా వైభవాన్ని అందరికీ సంగ్రహంగా అందించడం 'యువ భారతి' లక్ష్యాలలో ఒకటి. ఆ సంస్థవారు, ఆయా కవులను గురించి ప్రత్యేక కృషిచేసిన విద్య ద్విమర్శకులచేత ఉపన్యాసాలిప్పించి, వాటిని గ్రంథ రూపంగా ప్రకటిస్తున్నారు. ఇట్టి చిన్న పుస్తకాలలో ఈ "పంగళి సూరన కవితా వైభవం" ఒకటి.

ప్రబంధ యుగం నాటి ప్రవాస కవులలో పంగళి సూరన ఒకడు. ఆ కాలపు కవులందరూ గతాను గతికంగా ప్రసిద్ధ ప్రబంధాల ధోరణిలో అనుసరిస్తే సూరనమాత్రం కొత్త పద్ధతిని అనుసరించాడు. అద్భుత సన్నివేశాలతో ఒక కల్పిత కథను ఇతివృత్తంగా తీసుకుని కళాపూర్ణోదయమనే ప్రబంధంగా రచించాడు. ఇది శత్య రూపంలో ఉన్న నవల అనే చెప్పవచ్చును. ఇతని ప్రభావాలే ప్రస్తుతంలో ప్రఖ్యాతకథకుల కొంతకల్పితకథచేర బడింది. అందులోని సంభాషణలు ఎంతో హృదయంగమంగా కానవస్తాయి. రెండర్థాలుగల పద్యాలతో రాఘవ, పాండవీయమనే ద్వ్యర్థితావ్యాన్ని రచించడం ఇతనిలోని ప్రత్యేకత. ఇందులో రామాయణ, భారత కథలు జోడించబడినవి.

సూరన రచనలను గురించి, ప్రతిభా పాండిత్యాలను గురించి వివరించే కవితృ తత్త్వ విచారం వంటి విమర్శ గ్రంథాలిదివరకే ఉన్నాయి. అందువల్ల రచయిత అతన్ని గురించి విపులంగా చెప్పదలవలేదు. అతని గ్రంథములలోని కొన్ని రచనంతాలయిన పద్యాలను తీసికొని వాటి వైశిష్ట్యాన్ని వివరించడమే ఆయన లక్ష్యం. ఈ విషయంలో రచయిత కృతార్థులైనారని చెప్పవచ్చును.

ఇందులో మూడు ప్రకరణాలున్నవి. మొదటిదానిలో కళా పూర్ణోదయంలోని వైశిష్ట్యం, రెండోదానిలో ప్రభావతీప్రద్యుమ్నంలోని చమత్కృతి, మూడవదానిలో రాఘవ పాండవీయంలోని ప్రత్యేకత వివరించ బడినవి.

ఇట్టి సంగ్రహగ్రంథాల ప్రకటనవల్ల, సాహిత్యాభిమానులు సులభంగా, ఆ యా కవుల కవితావైభవం గ్రహించడానికి వీలవుతుంది. ఇట్టి రచనలకు ప్రోత్సహిస్తున్న యువ భారతి సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థవారు అభినందనీయులు.

శ్రీ బులుసు వేంకట రమణయ్య

కనువిప్పు (నవల)

[రచన: అకెళ్ళ వెంకట సూర్యనారాయణ. ప్రచురణ: విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, చంద్రం బిల్డింగ్స్. విజయవాడ-4 వెల: తొమ్మిది రూపాయలు. పేజీలు: 188.]

1982 లో విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్ వారు నిర్వహించిన నవలల పోటీలో తృతీయస్థానాన్ని పొందిన నవల. ఇది దీనిలోని విషయం గాఢ రాజకీయాలకు చెందినది.

అదొక గ్రామం. అందులో ఇద్దరు పెద్దమనుషులు. ఒకరు పెదరెడ్డి, పెద్ద భూస్వామి. మరొకరు పంచాయితీ పెరిసిడెంట్ చౌదరి. ఇద్దరికీ పడదు. ఇక రాజకీయాలకేం కొదవ? వారి ఆటకు పావులు ఆ పూర్ణో హరిజనులు, అశ్రీతులు.

ప్రసాద్ అనే యువకుడు, ఆ పూరి పంచాయితీ స్కూలు మాష్టారు కృష్ణమూర్తి కమ్మడు. అన్నదమ్మలిద్దరూ ఆ గ్రామ ప్రజల్లో, హరిజనవాడలో వారి మధ్య వైషమ్యాలు పోగొట్టి కను విప్పు కలిగిస్తారు.

నవలంతా ఇరుపక్షాల రాజకీయపుటెత్తులతో నిండి పాఠకుడు వదలటానికి అసక్తికరంగా వుంది. కాలక్షేపం కోసం రాయని మంచి నవల అని చెప్పవచ్చు.

వాసుదేవమూర్తి (నవల)

[రచన: బి. ఎల్. సత్యనారాయణశాస్త్రి. శబ్దీకర్ష, శ్రీదేవి పబ్లికేషన్స్, ౧ మిలింగేశ్వర అగ్రహారం, కాకినాడ-533004; పేజీలు: 237, వెల: పద్మానిగు రూపాయలు.]

ఇదొక ప్రత్యేకమయిన నవల. ఈ నవల రాయటానికి గల ప్రేరణ గురించి రచయిత ఇలా చెప్పారు:

శ్రీమదువాసంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి గారు వారి ద్వితీయ పుత్రుణ్ణి కోల్పోయారు. “ఆ కుర్రాడు పోయేముందు తండ్రికి ఒక లేఖ వ్రాసాడట. పూర్వజన్మలో రామకృష్ణపరమహంసతో కలిసిఉండినట్లు తనకు తన పూర్వజన్మ వృత్తాంతం జ్ఞప్తికివస్తట్లు, తనకు గాయత్రీసాక్షాత్కారం కలిగినట్లు వాసిపెట్టి వెళ్ళాడట.”

తర్వాత అతని దైరీ కూడా రచయిత చదవటం, ఈ నవల రాయాలన్న కోరిక కలగటం జరిగాయని చెప్పారు.

నవలలో వాసుదేవమూర్తి పాత్ర చాలా ప్రత్యేకమయినది. అతను గాయత్రీ ఉపాసకుడు. “మనకు సప్తకోటి మహామంత్రాలున్నాయని, వాటిలో గాయత్రీ మంత్రం పరమోత్కృష్టమైనదని ప్రతీతి. గాయత్రీ వేదమంత్రం. ‘గాయత్రీ త్రాయతే చ గాయత్రీ’ అని వేదమే చెబుతోంది. అంటే దీనిని ఎవరు గానం చేస్తారో వారిని రక్షించునది. అని అర్థం.... ఏ మంత్రసిద్ధితైనా కుదీటాత మైన అనుష్ఠానం ముఖ్యం.... సర్వేంద్రియాల సంయమనం బ్రహ్మ చర్యం ద్వారా మాత్రమే వీలవుతుంది ...” ఇదీ అతని మనస్తత్వం.

వాసుదేవమూర్తి ఎన్నో వేదాంతవిషయాలు చర్చిస్తాడు. ఎక్కువ భాగం ఇలాంటి చర్చలతో, తర్కాలతో నిండివుంది.

ఈ నవల ఒక వ్యక్తిని ఆధారం చేసుకొని రాసింది గాబట్టి పూర్తిగా కల్పితం అని చెప్పలేం. ఈ రోజుల్లో వాసుదేవమూర్తి లాంటి వాళ్ళు పుంటారా అని కొంతమందికి అనిపించటం సహజం. నవలలోని ‘విషయం’ మీద నమ్మకం గలవారికి మంచి అనుభూతి నివ్వవచ్చు. నమ్మకం లేనివారికి వాసుదేవమూర్తి మనస్తత్వం అంతపట్టు నరకదా, అంతమూర్ఖంగా తన దేహాన్ని కుమ్మింప జేసుకోటాన్ని హర్షించలేదు. దైవభక్తి అంటే ఇలా బ్రహ్మాండమైన మాయలోపడి కొట్టుకుపోవటమేనా అనిపిస్తుంది.

బతుకు పోరు (నవల)

[రచన: బి. ఎస్. రామలు. ప్రచురణ: కరీంనగర్ బుక్ ట్రస్టు ప్రచురణలు. ప్రతులకు: వృజన, హనుమకొండ, వరంగల్ - 506 001 లేక పీస్ బుక్ టెంకర్, 4-5-421, సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాద్-500001. పేజీలు: 111. వెల: అయిదురూపాయలు.]

ఈ నవలలో ప్రధానవిషయం శ్రీమణిపుల జీవనపరిస్థితులు. కొత్తదనమేమిటంటే అందులోని వాతావరణం. నవల ముందు మాటలో చెప్పినట్లు బీడీ కార్మికుల గురించి రాయబడ్డ నవల ఇదే మొదటిది కావచ్చు.

కథాంశం ఒక్కటే - బీడీ ప్యాక్లలో యజమానులచేత వారి దగ్గర వనిచేసే కూలీలు ఎట్లు దోపిడీకి గురిఅవుతున్నారు, అన్నది.

రచయిత చెప్పేది మామూలు భాషలో వున్నా, పాత్రలచేత మాత్రం తెలింగాణా భాషలో పలికిస్తారు. ఇది ఇతర ప్రాంతాల పాఠకులకు అర్థం కాకపోవచ్చు, కానీ నవలకి అదే ప్రాణం అయి కూర్చుంది.

పుస్తకం చాలా నిరాదంబరంగా వుంది. ధరకూడా తక్కువని చెప్పవచ్చు. రచయితను, ప్రకాశకులను అభినందించడం పుస్తకం.

బొ బు

గణపతి రామాయణ సుధ

[పద్య కావ్యము. గ్రంథకర్త : శ్రీ చర్ల గణపతి శాస్త్రి. డెమోస్టో 74 + 238 పుటలు. వెల 15 రూ. ప్రతులకు గ్రంథకర్తకు వ్రాయవలెను. చిరునామా : శ్రీ చర్ల గణపతిశాస్త్రి, కిర్లం పూడి కాలనీ, ఆంధ్ర యూనివర్సిటీ, వాల్తేరు - 3.]

అధికావ్యమైన వాల్మీకి రామాయణానికి తెలుగులో వచ్చిన పద్య రచనలు ఎన్నో ఉన్నాయి. వాటిలో ప్రసిద్ధమైనవి పాగిచీనా లైన భాస్కర, రంగనాథ రామాయణాలు, నవీనాలైన గోపీనాథ రామాయణం, వావిలికొలనువారి రామాయణం, రామాయణ కల్ప వృక్షం మున్నగునవి. రామభక్తులైన చాలామంది కవులు తమ రామాయణ రచనలను సాగిస్తూనే వున్నారు. అలాంటి రచనల్లో ఈ “గణపతి రామాయణ సుధ” ఒకటి. 238 పుటలు గల కథా భాగం బాలకాండం మాత్రమే! దీనిని బట్టి మొత్తం గ్రంథం ఒక బృహద్గ్రంథంగా తయారు కావచ్చునని తోస్తున్నది.

చర్ల గణపతిశాస్త్రి గారిది పండిత వంశం. వీరి తండ్రిగారు నారాయణశాస్త్రి గారు గొప్ప విద్వాంసులు. తండ్రివలెనే కుమారుడునూడా సంస్కృతాంధ్రాలలో గట్టి పండితులు. వ్యాకరణాలంకారాది శాస్త్రాలలో సమర్థులు. వ్యాకరణాలంకార శాస్త్రాలు తెలిసినవారు న్యాయ, వైశేషిక, వేదాంతాలలో సమర్థులై ఉండడం అరుదు. గణపతి శాస్త్రిగారు ఆ శాస్త్రాలకు సంబంధించిన గొంథాలను కూడా రచించి, ప్రకటించడం వల్ల వీరి బహుముఖ ప్రజ్ఞ వెల్లడి అవుతున్నది.

దీనిని రచించడానికి ముందు రచయిత వాల్మీకి మహర్షి మూలాన్ని, భాస్కర రామాయణాన్ని, రంగనాథ రామాయణాన్ని, వావిలికొలను స్వారావుగారి ఆంధ్రీ వాల్మీకి రామాయణాన్ని, జనమంచి శేషాద్రి శర్మగారి రామాయణాన్ని, తాడేపల్లి వెంకటప్పయ్య శాస్త్రిగారి రామకథామృతాన్ని, గోపీనాథ రామాయణాన్ని, బులుసు వేంకటేశ్వర్లుగారి శ్రీమద్రామాయణాన్ని బాగా పరిశీలించి నట్లు వీరి పీఠికవల్ల తెలుస్తున్నది. అంతేకాక రామాయణ కథ వున్న పద్య పురాణం మొదలైన వాటినినూడా పరిశోధించారు. చర్లనీయాంశాలైన 'మానిషాద' శ్లోకార్థం, శాంత వృత్తాంతం, పాయన ప్రదానం, సీతా, రాముల వయోనిర్ణయం, రాముని మానవత్వం, సేతుబంధం, ఇంద్రగిజిత్తు కథ, సీత పూర్వజన్మ వృత్తాంతం, శంబూక పథ మున్నగు విషయాల వివరణ కలదు.

గణపతిశాస్త్రిగారు ఇతర కవుల రామాయణాలనూ, తమ రచనకూ గరిష్ఠత్యాసాన్ని పెక్కు ఉదాహరణలతో వివరించాడు. కథాప్రారంభశ్లోకమైన "తపఃస్వాధ్యాయ నిరతం" అనే శ్లోకంతోనే తులనాత్మక విమర్శ ప్రారంభమైంది. దీనినిబట్టి వీరి నిశిత దృష్టి స్పష్టంగా తెలుస్తున్నది.

ఇందులో ఆయోధ్యనుండి లంకావరకూ గల మార్గాన్ని తెలిపే దేశపటం చేర్చబడింది. ఇది పాఠకులను ఎంతో ఆకర్షిస్తుంది. దీని విషయసూచికలో 97 శీర్షికలు ఉన్నవి. వాటినిబట్టి ఇందులో గౌహించబడిన కథాంశం స్పష్టంగా తెలుస్తుంది.

పద్యకావ్యాలలో అక్కడక్కడ సుదీర్ఘమైన గద్యలు ఉండడం పరిపాటి. ఆ గద్యలు పద్యాలకంటే కఠినకరమైతే లోలో ఉండి పాఠకులకూ, శ్రోతలకూ విసుగు కలిగిస్తాయి. ఈ పద్యకృతిలో కూడా అక్కడక్కడ వాటిదీర్చాలైన వచనాలూ ఉన్నవి. కాని పూర్వభాగంలో గద్యలవలె కఠినంగాకాక చాల సులభమైతే లోలో ఉండడం ఇందులోని ప్రత్యేకత.

రచయిత గట్టిపండితులయినా, ఇందలి పద్యాలు చాలా సులభమైతే లోలో ఉండి పాఠకులు సులభంగా అర్థం చేసుకునే రీతినే ఉంటున్నవి. మచ్చునకు రెండు ఉదాహరణలు-

సీ. జ్యేష్ఠమండలంబునఁ గలనైనదొరకక
దొరకిన యమ్మకంపు దొన్నెవోలె,
నీతైన లేనట్టి నిండుపెడారిలోఁ
బూర్తిగ గురియు వానపోతవోలె,
సంతానమేలేని జనునికిఁ దనభార్య
లకుఁ గల్గిన సుపుత్ర లభివోలె
ధనముపోయి మిగుల వనటలఁగుండెడి
నరునికిఁ బెన్నిది దరియు నగిది,
గొప్పయుదయము హర్షముఁగూరినటుల
నీదురాక నాకు ముదంబు నింపివైచె,
అనఘ! యోముని! నీ కిదే స్వాగతంబు
హృష్టఁడనగు నేనడుగు నీకేమికోర్కె? [పుట 92]

శ్రీమహాగొప్పైకి యాశ్రమంబిదియ పూర్వం బాదు నిందే త్రివి
కృష్ణుఁ డుండెఁజుమి; మేము వామనునికై రాజిల్లు భక్తిన్ వసిం
తుమిటన్, రాక్షసు లిష్టి విఘ్నముల నెందున్వచ్చి గాచింతు రా
శ్రీమమందే యిట రాక్షసాశిని వడిన్ జంపందగున్ రాఘవా! [పుట 118]

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారి ఆర్థికసహాయం కొంత ధీని ముద్రణకు లభించింది.

అక్కమహాదేవి వచనములు

[అనువాదము: శ్రీ రేకళిగమఠం వీరయ్య. క్రొను 40+70+179 పుటలు. ప్రకాశకులు - శివానుభవ సమితి, 4-7-247, ఇసామియా బజారు - 500 027. వెల : సభ్యులకు - రు. 7 య. ఇతరులకు - రు. 10.]

శివ శరణులని ప్రఖ్యాతి చెందిన శివభక్తగృగణ్ధులలో అక్క మహాదేవి యొకరు. ఆమె పుట్టినది కర్ణాటక ప్రాంతము. మానవ మాతృని వివాహమాడ నొల్లక శ్రీశైల ప్రాంతమున కదశీవనము నందలి చెన్న బసవేశ్వరునే తన భర్తగా భావించి, బహిరములను చొరవొల్లక అచటనే శివైక్యము పొందినట్లు వర్ణిస్తే, ఉత్తర దేశమునందలి మీరాబాయితో తులనాగగల మహాభక్తురాలిమీ. కన్నడ, సంస్కృత భాషల యందు గొప్ప పాండిత్యము ఈమెకు సహజసిద్ధంగా లభించినది.

కన్నడ భాషలో భక్తి భావమును, తత్త్వమును బోధించు ప్రవచనములు వచనములుగా ప్రసిద్ధమై ఉన్నవి. అక్క మహాదేవి ప్రవచనములే ఇందు ఉన్నవి. కన్నడ భాషలోని ఆ వచనములను అనువాదకులు పీఠ్యులుగా తెలిగించి ఈ గ్రంథరూపంగా ఇస్తున్నారు.

ఇందులో ఆమె రచించిన భక్తి, మాహేశ్వర, ప్రసాద, ప్రాణలింగ, శరణ, ఐక్య స్థలాల వచనాలున్నవి. తర్వాత సృష్టి వచనం ఉన్నది. అధికపాఠాలైన వచనాలు కూడా అందులో చేర్చబడినవి. చివర వచనాల అనుకృమణిక ఉన్నది.

అనువాదకులు దీనికి సంబంధించిన పెక్కు గ్రంథాలను పరిశీలించి అక్క మహాదేవిని గురించిన విషయాలను జీవిత చరిత్రను సమగ్రంగా వివరించారు. ఆయన పరిశీలించిన గ్రంథాల పట్టికనూ ఇచ్చారు. ఆయన తమ విజ్ఞాపనలో తమ పరిశీలనను గురించి వివరించారు. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం ఆంధ్ర భాషాధ్యక్షులు డాక్టర్ బి. రామరాజుగారు దీనిపై సదభిప్రాయాన్ని ఇచ్చారు.

పీఠ్యుగారు సులభమైన శైలిలో అక్క మహాదేవిని గురించి చక్కగా చెప్పారు. వారి అనువాదంపై అందరికీ అర్థమయే రీతిని చాలా సులభమైన భాషలో సాగింది. మచ్చునకు ఒక ఉదాహరణ -

“పంచేంద్రియ గుణములందు ఒక్కదానికి
ప్రియుడైన చాలదా ?
సప్త వ్యవసములందు ఒక్కదానికి
ప్రియుడైన చాలదా ?
రత్నపు సంతెత్తైన నేమి ?
బంధనము వదలునా చెన్న మల్లికార్జునా ?”

[151- వ పదనం]

వచనాలు మాత్రం ప్రాయంగా ఉన్నా వాటివల్ల గ్రహింపవలసిన విషయం ఎంతో విలువైనది. దానిని గ్రహింపడం అంత కష్టం కాదు.

దీని ముద్రాణకు ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీవారు, కొందరు వదాన్యులు సహాయపడ్డారు.

అక్క మహాదేవికి, శ్రీకైల కదళీ వనానికి సంబంధించిన చిత్రాలు కూడా ఇందులో ఉన్నవి. కైపుర భక్తి మార్గాన్ని సులభంగా తెలుసుకొనుటకు ఈ గ్రంథం బాగా ఉపయోగ పడుతుంది.

మాంధూక్య సార సంగ్రహము

[రచన: శ్రీ సందూరు సుబ్రహ్మణ్య శర్మ. క్రొను 10+252 పుటలు. వెల 12రూ. ప్రకాశకులు - అర్చ విజ్ఞాన గ్రంథమాల, శివాలయం వీధి, సత్యనారాయణపురం, విజయవాడ-520 011.]

వేదాంతవిషయాలను బోధించే ప్రాచీన సంస్కృత గ్రంథాలుకొన్ని ఉపనిషత్తులుగా వ్యవహరింపబడుతూ ఉన్నా, వైదిక వాఙ్మయానికి సంబంధించిన దశోపనిషత్తులు మాత్రం అసలైన ఉపనిషత్తులు. అవి ఈశ-కేన-కఠ-ప్రశ్న-ముండక-మాంధూక్యాదులు. వీటిలో అద్వైతమతవిషయాన్ని ప్రతిపాదించే మాంధూక్యోపనిషత్తునకు తక్కిన వాటికంటే ప్రచారం ఎక్కువ. అధ్యాత్మిక ప్రబోధం చేస్తూ వేదాంతోపన్యాసాలిచ్చే విద్వాంసులూ, పీఠాధిపతులూ ఈ ఉపనిషత్తునే అధారంగా చేసుకుని ఉపన్యసిస్తూ ఉంటారు.

రచయిత సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు సంస్కృతాంధ్రాలలో లబ్ధ ప్రతిమైన విద్వాంసులు. 1944 నుండి భగవద్గీతోపన్యాసాలను, భారతోపన్యాసాలను ఇస్తూ తత్త్వజ్ఞానువుల అదరాభిమానాలు చూరగన్నవారు. కుర్తాల శ్రీసిద్ధేశ్వరీ పీఠాధిపతులు శ్రీ విమలానంద భారతీయతీంద్రుల అనుగ్రహంవల్లనూ, గౌడపాద కారికః మున్నగువాని పరిశీలనవల్లనూ, అద్వైత తత్త్వాన్ని సమగ్రంగా అవగాహనచేసుకొని, దురవగాహమైన మాంధూక్యోపనిషత్తాన్ని జ్ఞానువుల ఉపయోగార్థం గ్రంథంగా రచింప నడకల్పించారు. “నేను ఎవరను? సత్యమని దేనిని అనాలి? భగవంతుడు ఉన్నాడా? ఉంటే ఎక్కడ ఉంటాడు? చావుఅంటే ఏమిటి?” మున్నగు ప్రశ్నలకు సమాధానాల రూపంగా తొలుత రచన సాగింది. కాని, ఆ వ్రాతప్రతి అవహృతంకాగా, ఆయన తిరిగీ-ప్రశ్నోత్తర రూపంలో కాకుండా ఉపన్యాసాల రూపంలో సులభశైలిలో దీనిని రచించారు. “ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ” మున్నగువానికి వీరు ఇచ్చిన వివరణం శర్మగారి ప్రతిభాసాంక్షిత్వాలకు చక్కని నిదర్శనం. దుర్భాగ్యుడైన విషయాలను సులభంగా అందరికీ బోధపడేవిధంగా చెప్పేనేర్పుకల వీరివంటి తత్త్వవేత్తలు ఇప్పుడు చాలా కొద్ది సంఖ్యలోనే కానవస్తారు. మాంధూక్యోపనిషత్తులోని సాదాన్ని సప్రమాణంగా తెలిసికొనగోరే వారికి ఇది అవశ్యపరిణయం. సుఃసిద్ధ విద్వాంసులు. తర్క-వేదాంత సమాట్ట శ్రీ మద్భువనలి మూర్తికృతాధిగారు, శ్రీమాన్ కో. వెంకటకృష్ణమూర్తులుగారు దీని ప్రాశస్త్యం వివరిస్తూ చక్కని అభిప్రాయలిచ్చారు. అక్షర జీయమైన ముఖచిత్రంతో గ్రంథం అందంగా ముద్రించబడింది. అద్వైతతత్త్వజ్ఞానువులు దీనికి తగిన ప్రచారం అందించగలరని భావిస్తున్నాను.

భాగవత ప్రభ

[కర్త : శ్రీ పురాణవంద రాధాకృష్ణమూర్తి. డెమ్మీ 32 పుటలు. వెల : శ్రద్ధ, భక్తి, వైరాగ్యాలు. ప్రాప్తిస్థానం : శ్రీ పురాణవంద రాధాకృష్ణమూర్తి, జయశ్రీటాకీస్ రోడ్డు, రాజ మండ్రి - 4.]

పురాణవంద వారిది పండితవంశం. రాధాకృష్ణమూర్తి గారి తండ్రిగారు, సోదరులు, బంధువులు అధ్యాత్మిక విషయ ప్రచారానికి ప్రయత్నిస్తూ, అందుకు ముఖ్య సాధనంగా పెక్కు గ్రంథాలను ప్రచురించారు. ప్రచురిస్తున్నారు. “పురాణ తిలకమై భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్య ప్రబోధాలతో ననాతన హిందూధర్మ ప్రచారానికి సంపూర్ణంగా సహకరించే భాగవత మహా పురాణాన్ని” అరు సంపుటలుగా అందరికీ అర్థమయ్యే శిష్ట వ్యావహారిక భాషలో రెండువేల పుటలలో ప్రకటించడానికి ఏకతక్కుర్త విచ్చయించి, దానికి అనుబంధంగా ముందు బహుళ ప్రచారానికి ఈ “భాగవత ప్రభ” ను ప్రచురించి, ఉచితంగా పంచిపెడుతున్నారు. దీనిని చదివిన వారికి భాగవత ప్రాశస్త్యం అవగతమై, వారు ప్రచురించే భాగవతం పఠించడానికి అసక్తి కలుగుతుందని వారి అభిప్రాయం.

ఈ ‘భాగవత ప్రభ’ లో మొదట, భాగవతంలోని పన్నెండు స్కంధాలలోను గల విషయాలన్నీ చెప్పబడినవి. తర్వాత హరి నామ స్మరణాదుల ప్రయోజనం, భాగవత మాహాత్మ్యం వివరించబడినవి. దీని తర్వాత గోరఖ్ పూరు గీతా వెస్ వారు ప్రచురించిన “శ్రీకృష్ణోపనిషత్తు” నకు తెలుగులో పదనానువాదం ఇయ్యబడినది.

వైదిక వాఙ్మయంలోని ఉపనిషత్తులు పది మాత్రమే : అవి “ఈశ-కేన-కథ-పృష్నాదులు” అయినా ఇతరాలైన ఉపనిషత్తులు రిమారమి నూరు తర్వాతి కాలాలలో తయారై ఉపనిషత్తులనే పేరుతో వ్యవహరించబడుతున్నాయి. ఉపనిషత్తుల వలెనే ఇవి నేదాంత విషయాలను వివరించడం వల్ల వాటి వలెనే పవిత్రములా, ఉపాదేయములా, అయి ఉండడంవల్ల ఈ పేరు వచ్చి ఉండునని తోస్తున్నది. ఈ శ్రీకృష్ణోపనిషత్తువాదా అటువంటిదే : ఇందులో శ్రీకృష్ణావతారం, విష్ణుమాయా ప్రభావం వివరించబడినవి. ఆ తర్వాత ఆత్మ విశ్వాసాన్ని గురించిన కథలు సంగ్రహంగా ఉన్నవి.

పుస్తకం చివర నిత్య పారాయణకు అనుకూలంగా ఉండే ‘కృష్ణం పఠే జగద్గురుం’ అనే మకుటం గల కష్టాష్టకం, అచ్యుత కథా ప్రణాళి (తెలుగుపదనం), ‘జగన్నాథస్వామి

నయన పథగామీ భవతు మే’ అనే చతుర్థ పాదం గల ‘జగన్నాథాష్టకం’ ఇయ్యబడినవి. భాగవతంలో ఉన్న విషయాలన్నింటినీ సంగ్రహంగా తెలుసుకొనుటకూ, శ్రీకృష్ణ తత్త్వాన్ని గ్రహించుటకూ, కృష్ణాష్టక, జగన్నాథాష్టకాలను నిత్యపారాయణ చేయుటకూ ఈ పుస్తకం బాగా ఉపయోగిస్తుంది. రచయితకు వాగ్మి, యీ పుస్తకాన్ని ఉచితంగా పొందవచ్చును.

“అంగీరస”

విశ్వనా

[రచయిత : శ్రీ జోళ్ళుల సూర్యనారాయణమూర్తి. కౌసు సైజు. పుటలు 72. మూల్యం అయిదు రూపాయలు. ప్రకాశకులు : దివీమ సాహితీసమితి, గాంధీ క్షేత్రం, అవనిగడ్డ - 521 121, కృష్ణా జిల్లా]

ఈ గ్రంథానికి, ప్రకాశకులు తొలిపలుకువ్రాస్తూ విశ్వనాథ నత్యనారాయణగారి పూర్వులది దివీమలోని విశ్వనాథవల్ల గ్రామమనీ, బాల్యం తండ్రిగారి మేనమామల యూరైన విశ్వనాథవల్లలో గడిపారనీ, శ్రీమద్రామాయణ కల్పవృక్షంలో “ఒగిని మేమందరము కృష్ణబద్ధజాతి” “అయన ప్రకృతియు నా యది మాయురె యొకజాతి ద్రవ్యమా యనిపించున్” అని మండలి కృష్ణారావు గారిని గూర్చి పేర్కొన్నారనీ వ్రాశారు. రచయిత ఈ గ్రంథాన్ని మండలి వేంకటకృష్ణారావుగారికి అంకితం ఇచ్చారు.

ఈ గ్రంథంలో, జోళ్ళులవారు, వారి తొలిపరిచయం దగ్గరనుండి, విశ్వనాథవారు స్వర్గస్థులయ్యేవరకూ, వారిరువురి మధ్య జరిగిన పర్వవేశాలనూ, కొన్ని సంఘటనలను విర్చి కూర్చారు. విశ్వనాథవారికి రచయితపైకల ఆదరాన్ని గూర్చిన విషయాలు చెప్పారు.

విశ్వనాథవారి వష్టిపూర్తి నవలలో జరిగిన విషయాలు చెప్పారు. విశ్వనాథవారి పనబడే సరసమైన చమత్కారాలతో పాటు, విరసమైన బాషలు కూడా యీ గ్రంథంలో చోటుచేసి కొన్నవి. చిత్రకుద్ధితో, వారినిగూర్చి తాను విన్న, కన్న, విషయాలను ఒకచోట రచయిత సంకలనంచేశారు.

రచయిత నమస్థులు. చదివించదగిన రీతిలో, పచన గ్రంథాన్ని రూపొందించారు. విశ్వనాథవారిని గూర్చి అనేక గ్రంథాలు వస్తున్నవి. అందులో ఇది ఒకటి.

శ్రీ పైడిపాటి సుబ్బరామశాస్త్రి

అంజనేయ చరిత్ర

గద్దర్ పాటలు

[రచన - "దిట్ట కవి" ఎం. ఏ. మూల్యము: రు. 4.00లు.
ప్రతులకు: "దిట్టకవి" ఎం. ఏ. వాసవీ కన్యకా పరిమేశ్వరీ
దేవాలయం, పిడుగురాళ్ళ-522 413.]

[వెల: రు. 3.50 లు. జన నాట్యమండలి ప్రచురణలు.
ప్రతులకు:- 1) పీస్ బుక్ సెంటర్, హైదరాబాద్;
2) నృజన, వరంగల్.]

రామకథ కంటే విశిష్టమయినది అంజనేయ చరిత్ర. సాధకుడు అంజనేయుడు. భక్తుడు అంజనేయుడు. త్రిమూర్తుల స్వరూపుడు అంజనేయుడు. ఈ చిన్న పుస్తకంలో హనుమంతుని జీవితము, హనుమత్తత్వము విశిష్టత, బాల్య సంఘటన, విద్యాభ్యాసము, శివుడే అంజనేయుడై రామునికి దాస్యము చేసినా, హనుమంతుని పూజించిన సర్వ దేవతలను పూజించినట్లే, హనుమంతునికి వివాహం అయిందా? అంజనేయుడు - జీవితాదర్శములు, ప్రాసంధిక వస్తు వ్యామోహము లేకుండుట తదితర భాగాలున్నాయి.

రచయిత చెప్పినట్లు పిల్లల కోసం సులభతైలిలో వ్రాసిన పుస్తకం ఇది. ఒక్కొక్క భాగం ఒక్కొక్క కథగా వున్నది. అయితే ఈ కథలన్నీ విజ్ఞులకే కాక కొందరు వయోజనులకు కూడా తెలిపినట్టివే. హనుమంతుని వివాహం గురించి దీనివిధాని ప్రాయోచిస్తున్నాయి. వివాహం కాలేదు కనుకనే సదా బ్రహ్మచారి యను బిరుదు కలదని కొందరి మతం. వివాహమయినా అంజనేయుడు బ్రహ్మచర్య వ్రతం విడనాడలేదని మరి కొందరి మతము. ఇదే విధంగా శనివారంనాడే అంజనేయుని పూజింపవలసిన అవశ్యకత గురించి కూడా విన్నవిస్తాయన్నాయి.

ఇంతకూ ఈ పుస్తకం ఉద్దేశం పిల్లలకు సత్ప్రేరేపన నలవరచుట. అది అంత సులభమా? పెద్దలే ప్యాషన్లు, అదురేత పేరిట వివరీత బుద్ధుల నలవరచుకొనుచుండగా ఒక పిల్లల సంగతి వేరే చెప్పవలెనా? నిజమే! అంజనేయుడు సులభాతి సుభమైన దైవమే. అసలు దైవంలే సుదైవభావం ఉన్నదనే వాదనొకటి ఉన్నది గదా? దైవభావానికి, దైవానికి, సంబంధాన్ని గురించిన పుస్తకాలు అంత ఎక్కువగా తెలుగులో లేవేమో! "ఉన్నాడనుకుంటే ఉన్నాడు. లేడనుకుంటే లేడు" అనేరకం భావాలు గల వారితో వాదించుటకు ప్రాతిపదిక యేమిటి? దైవం అనే మాటకు బదులు సదార్థము అనేమాటకు వాడడం అదురేత, త్యాగ సంతృప్తికాక మరేమిటి?

1970 తరువాత తెలుగు కవిత్వం విప్లవమార్గంలోకి మలుపు తిరిగింది. శివసాగర్ నడుదో భాస్కరుడా పాట రూప పరంగా విప్లవకవుల దృష్టిని మార్చింది. వచనకవిత్వ స్థానాన్ని పాట ఆక్రమించింది. జనం కోసం కవిత్వం రాపేటప్పుడు ఆ జనం భావలోనే, ఆ జనానికి అలవాటైన రూపంలోనే రాస్తే దాని ప్రభావం అమితంగా ఉంటుందని విప్లవకవులు చాలామంది గ్రహించారు. అట్లా పాటని పాటక జన్మానికి తీసుకుపోయి లక్ష్యసిద్ధికోసం పాటుపడుతున్న కవులలో గద్దర్ ఒకడు. జనంతోనూ, వారి జీవితంతోనూ ఎంతమాత్రం పరిచయం లేకుండా వారి భావలో పాటలు రాయడం సాధ్యంకాదు. గద్దర్ నిరంతరం జనంతో జీవించేవాడు; వాళ్ళనుంచి నేర్చుకుని వాళ్ళకళారూపాన్ని వాళ్ళకే సుబోధకంగా వర్ణింపనే నేర్చుకున్నాడు. "ముఖ్యంగా చాలామంది రచయితలు, కళాకారులు, తమకు ఎంతో జీవితఅనుభవం ఉంది అని ఇక జీవితంలో నేర్చుకోవడం మానేసారు. కాని ఈ కవి అలా కాదు. నిరంతరం జీవితాన్ని, సమాజాన్ని పెద్దబాలికే వదిలినట్లు చదువుతాడు" అంటాడు వర్మన్, గద్దర్ ను గురించి.

శ్రామిక జనయొక్క "శ్రమనిష్ఠులమై జని నిష్ఠురమై"న దళివో వా? హక్కుకోసం, స్వేచ్ఛకోసం, స్వాతంత్ర్యం కోసం పోరాటం సాగిస్తారు. మేధావులు, కళాకారులు, సాహిత్య కారులూ సర్వజనసంక్షేమం కోసం, న్యాయంపై పు మొగ్గుతారు. "ఏయోగ వాదమనో అనుభూతివాదమనో ఏటోపేర్లు మెడల్లో వేసుకుని మధ్య తరగతికింద పాయా పాతకుల్ని ప్రలోభపెట్టేటూ కీర్తి, ప్రతిష్ఠా సంపాదించుకోవచ్చు. అక్కడా కలిగించవచ్చు. ఇవి మిఠుగురులు, కాకపోతే మెరుపులు - వంపులూ, విరుపులూ ఎన్నో ఉంటే యీ మెరుపులు సాహిత్యంలో కలాశాకృతంగా నిలిచిపోయినా అక ర్యంలేదు. అమాయా వన్నెచూకావల్సింది నిలిపి వెలిగే దీపాలు - గుడిసెలో గుండెలో - చిన్న చీకట్లో పొర నిరాళలో, పోరాటసమర్థంలో ఉద్యమ సంరంభంలో - కరదీపాలు వెలిగి వెలిగించేవి. కాలుతూ వెలుగుతున్నట్లేవి. ముందు దారి చూపేవి. వీటికైతే రక్తం" అంటాడు కె. వి. రమణారెడ్డిగారు ఈ పాటల్ని గురించి.

శ్రీ వి. ఎస్. అవధాని

“మన బతుకులు మారనీకీ
మన ఎత్తులు తీరనీకీ
అన్నలార పెల్లెలార
ఎత్తండి కొడవండ్లు
ఎర్రరాజ్య మొచ్చెదనుక
దింపకండి కొడవండ్లు.”

ఇది గద్దర్ దృశ్యం. ఈ పాటలు ప్రధానంగా ఏదో ప్రాంతపు మాండలికమై ఉంటాయి. అన్ని ప్రాంతాల వారికీ ఆ భావం సమగ్రంగా అర్థంకాకపోవచ్చు. అలాంటప్పుడు మాండలిక పదానికి అన్ని ప్రాంతాల్లోనూ ప్రసిద్ధమైన అర్థాన్ని ఇస్తే ఇతర ప్రాంతపు పాఠకులకు బాగుంటుంది.

వర్గీకరణ పాటలు

[వెల.: రు. 3.00 లు. పৃథులకు : 1) పీస్ బుక్ సెంటర్, హైదరాబాద్; 2) సృజన, వరంగల్.]

కష్టజీవులకు పోరాటమార్గాన్ని ప్రోత్సహించే జనం పాటలు ఇవి. ఈ పాటలకు ముందు వర్గీకరణ పాటల పుట్టుక, స్వరూప స్వభావాలను గురించి వివరించారు. జానపదుల్లో పుట్టిన పాటల స్వభావం భూస్వామ్య భావజాలమేనని అయితే ఆరూపంలోనే మారుతున్న సమాజస్వరూపాన్ని, రాగల ప్రజాస్వామిక విప్లవ భావాలను కొత్తదనంతో చెప్పవలసిన అవసరాన్ని వర్గీకరణ పాటల కవులు గ్రహించారు. “నూతన ప్రజాస్వామిక విప్లవం కోసం, నూతన ప్రజాస్వామిక సంస్కృతికోసం తమ తమ కలాలను, గళాలను మంకిస్తున్న కవులు జానపద సాహిత్యపోకడల్ని ఆకళింపు చేసుకొని కొత్తపద్ధతిలో, కొత్తనిర్వచనాలతో ప్రజా ఉద్యమాల పోరాటాల ఉపుతో ప్రజాసాహిత్య సృష్టికి మూల కాగకులవుతున్నారు” అని వర్గీకరణ చెబుతున్నారు. జానపదుల పాటనే కొత్తదనంతో కొత్తభావాన్ని చెప్పాలనేది విప్లవపాటల రచనయొక్క ఉద్దేశం. అనాటి జానపదుల పాటల్లో భూస్వామ్య భావజాలం ముఖ్యంగా ఈనాటి జనం పాటల్లో ప్రజాస్వామిక విప్లవ భావజాలం ఉంటుంది. వక్సర్ బర్ మార్గమే తమ మార్గంగా సకల మైన కృమిక వర్గం తీర్మానించుకుంటే ఈ వ్యవస్థ ఉన్న శతంగా మారే తీరుతుంది. ఆ మార్పుకోసం ప్రజలను సమాయత్తం చేయటానికే ఈ పాటలు.

“ఎండిన నీ యెడనే
మందుతున్న పేనమయ్య
మందుతున్న నీ నెత్తే
సర్దుమనే బండయ్య
ఏగి ఏగిన కండ్లు
చింత నిప్పులయి
కాలిన నీ కాళ్ళేమో
కరిగిన నీసామయ్య
పానం బిగబట్టరా- ఓ నాగులా
పగవారిని గూల్చరా - ఓ నాగులా.”

లాంటి పాటలు, గుతవలందుకొని, మోసపోకోయి రైతన్న, ఆడ సీతకులంల, ఎర్రెర్ర దండాలు ఒకటేమిటి సమస్తమైన పాటలు పీడితజన విముక్తికోసం పీడకులకు ఎక్కు పెట్టిన బాణాలే.

తిరుగుబాటు

[మలయశ్రీ. వెల: రు. 8.00 లు. ప్రథులకు: విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, చంద్రం బిల్డింగ్స్, విజయవాడ - 520 004.]

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్ వారు ఏటా నవలల పోటీ పెట్టి బహుమతులిచ్చి సామాజిక చైతన్యానికి ప్రోద్బలం గావించే నవలలను ప్రచురిస్తున్నారు. సాహితీలోకం, సామాజిక అభ్యుదయ వాదులూ సంతోషించవలసిన విషయమే ఇది.

1982 వ సంవత్సరం నిర్వహించిన పోటీలలో రెండవ బహుమతి పొందిన నవల ఇది. మాధవరావు దొర అతని సంతానం శ్రీకాంత్, సునంద, దొర పాలేరు వెంకన్న అతని సంతానం రాజు, రాములు, మల్లి, ఆచార్యులు అతని కొడుకు రంగనాథ్. వీరి మధ్య ఈ నవల ఇతివృత్తం సాగింది. సునంద, రాజును అకస్మాత్తుగా పేమించడంలో బాధిత్యంలేదు. ఆచార్యులు - అతని కుమారుడు రంగనాథ్ కి మధ్య ఒక తరంలో వచ్చిన భావ పరిణామం కనబడుతుంది. రాజు చదువుకున్న హరిజన యువకుడు. సంస్కరణవాదంతో సమాజం మారుతుందని విశ్వసించినవాడు. సునంద రాజును పేమిస్తుంది; రాజు తిరస్కరిస్తాడు. తండ్రి తెచ్చిన సంబంధం చేసుకుంటుంది. నవల అంతంలో దీర్ఘ వ్యాధితో భర్త మరణిస్తాడు. శ్రీకాంత్ పోలీస్ ఆఫీసర్ అయి విప్లవ భాగస్వామ్యులైన వారిని కాల్చి తను కాలిబడతాడు. రంగనాథ్ మల్లిని వివాహం చేసుకుంటాడు. నవల చివరలో ఎలక్షన్లు, మినిస్టర్లు, ఉప న్యాయాలు, డిన్నర్లు యధావిధిగా జరుగుతాయి.

రచన సిద్ధాంత చట్టంలోంచి రాదు; జీవితంలోంచి వస్తుంది. చాలామంది రచయితలకు తెలియక పోవటం శోచనీయం. కనీసం గోర్కి జీవితం, సాహిత్యం అన్నా చదివితే రచన - జీవితం - అనుభవం వీటికి గల సంబంధం అన్నీ తెలుస్తుంది. ఈనాటి నవల కానీ మజిలీ కథల్లాగా ఉండటం ఆశ్చర్యం కదా!

స్వేచ్ఛాగానం

[కాణిపాకం లింగన్న. వెల : రు. 10-00 ట. పృథులకు :

- 1) కాణిపాకం లింగన్న, 15-7-17/3, డాన్ గార్డెన్స్, చిత్తూరు-2;
- 2) విశ్వప్రభ పబ్లిషింగ్ హౌస్, నేంద్రగుంట, చిత్తూరు జిల్లా]

ఇది కవితా సంకలనం. దీనికి డా॥ బి. భాస్కర చౌదరి గారు చిన్న పీఠిక లాంటి ముందుమాట రాశారు. దాంట్లో కవిగారి తత్వాన్ని వివరించటం జరిగింది. వివిధ సందర్భాలలో లింగన్న గారు రాసిన ఖండికలతో పాటు బంగ్లాదేశపు స్వాతంత్ర్య సమరాన్ని ధ్యేయంగా పెట్టుకుని రాసిన 'స్వేచ్ఛాగానం' ఖండికను చేర్చి ఈ సంకలనం వేశారు. 'విరసం, విప్లవం - ఇవి వినటానికి ప్రగతి సాధకాలని కొందరునుకుంటారు. కాని అది నేల వదలి సాముచేయడమని వీరి అభిప్రాయం' అని లింగన్నగారి దృక్పథాన్ని చౌదరి గారు విశదీకరించారు.

ఈ ప్రగతి ఎక్కడిది ? ఈ ప్రాథమమెక్కడిది ?
అంధాధిపతి నేను అన్నపూర్ణ యైనది
ఈ నవత ఎప్పటిది ? ఈ నవత ఎక్కడిది ?
సల్లె సల్లెకు అటవృద్ధి వధకాలు వెలశాయి
నవ చైతన్య శక్తి నీర్తించే నీర్తించే
ఆంధ్రమాతకు అలంకారాలు హెచ్చాయి."

అని కవి గారి అభిప్రాయం. అభివృద్ధి ఎవరిపాల బడుతోంది ? సంపదను సృష్టించేదెవరు ? దాని ఫలితాన్ని అనుభవిస్తున్న దెవరు? ఇత్యాదులైన ప్రశ్నలు లింగన్న గారికి కలిగినట్లు లేదు.

కవితా కైరీ, కవిత్వపు నడక నేర్చిన కవిత్ ఉన్నత పథాలపై ప్రయాణం చెయ్యాలి. ఇవ్వాళ కనబడుతున్నదే అభ్యుదయం, ప్రగతి అనుకుంటే మనం చూడలేని సమాజ జీవితం ఒకటన్నది. దాని భయంకరమైన స్థితిని కవినేత్రం దర్శించక పోతే ఎవరు చూడగలుగుతారు. లింగన్న గారు జీవితం పట్ల, సమయం పట్ల పరిపూర్ణమైన ఆవగాహనతో మరింత మంచి కవిత్వం రాయాలి.

"జీవితమొక నదీ ప్రవాహం
తీరని కోర్కెల ఆరని దాహం
ఒక గట్టు సుఖ పోషానం
మరో గట్టు దుఃఖానికి స్థానం
సుఖ దుఃఖాలను ఒరుసుకుంటూ
అగక సాగడమే జీవిత పరమార్థం."

అనుకున్న లింగన్నగారు జీవితంలో కష్ట సుఖాలకు కీలకమైన కారణాలను అన్వేషిస్తూ కవిత్వం రాస్తారని ఆశ.

జాషువా కృతులు సమాలోచన

[డా॥ బి. భాస్కరచౌదరి. వెల : రు. 40/- ట. పృథులకు :

- 1) సమతా పబ్లికేషన్సు, 20-11-38/1, జైల్ ఖానా వీధి, చిత్తూరు;
- 2) నవోదయా పబ్లిషర్సు, ఏలూరు రోడ్డు, విజయవాడ - ;
- 3) విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ - 520 004 ;
- 4) విశ్వప్రభ పబ్లిషింగ్ హౌస్, నేంద్రగుంట, చిత్తూరు జిల్లా]

బి. భాస్కర చౌదరి గారు గతంలో జాషువా జీవిత కవితా ప్రస్థానం అనే ఒక లఘు విమర్శనా గ్రంథాన్ని అచ్చువేశారు. చెన్నయ్య గారితో కలిసి కృష్ణశాస్త్రి జీవితం - సాహిత్యం అనే పుస్తకాన్ని అచ్చు వేశారు. రామలింగారెడ్డి గారిపై వారి కాలేజీ తెలుగుశాఖ చేసిన కృషితో భాగస్వాములైనారు. ఈ పుస్తకం జాషువాపై వారు రాసిన సిద్ధాంత వ్యాసం.

విశ్వ విద్యాలయాల్లో తెలుగుభాషా సాహిత్యాలను గురించి పరిశోధన (రిసెర్చ్.డి. వట్టంకోసం) ఎంత ముందుకు పోయిందో పలితం అంత వెనక్కు వస్తున్నది. కొన్ని కొన్ని సిద్ధాంత వ్యాసాలు ఎంత అద్భాసంగా ఉన్నాయో ఇటీవలి కాలంలో తెలుగు సాహిత్య పాఠకులకు విచితమైన విషయమే. చౌదరి గారి సిద్ధాంతవ్యాసం అందుకు అపవాదమై నిలుస్తున్నది. సిద్ధాంతవ్యాసం రాయడంలో చౌదరిగారికి గల చిత్తశుద్ధి, నిజాయితీ, కవిపట్ల అయనక గల అపారమైన ఆర్ధికలను ప్రతి అక్షరం ఋణాపూర్ణమైనది.

కాల్పనిక కవిత్వం కాలంలోనే అందుకు బిన్నంగా వారి వారి విశ్వాసాలతో తెలుగులో కవిత్వం చెప్పిన వారిలో విశ్వనాథ, తుమ్మల, జాషువా ముఖ్యాలు. ముగ్గురినీ ఢిల్లీమైన మార్గాలే. కవిత్వ రూపం మాత్రం ప్రాచీనమైనదే. అభివ్యక్తికరణలో ఎవరి వద్దతి వారికున్నది. జాషువారచనలను కన ప్రశోధనకు విషయంగా ఎన్నుకొని దానిని చౌదరిగారు నిర్వహించిన తీరు శాఖాపాత్ర

మొత్తం సిద్ధాంత వ్యాసాన్ని ఏడు ప్రకరణాలుగా విభజించడం జరిగింది. మొదటి ప్రకరణంలో జాషువ జీవిత ప్రస్థానం, రెండవ ప్రకరణంలో జాషువ కృతుల వర్గీకరణం, మూడవ ప్రకరణంలో పద్య కృతులు-కావ్యబండికలు, నాల్గవ ప్రకరణంలో గద్య కృతులు, ఐదవ ప్రకరణంలో దృశ్యకావ్యాలు, ఆరవ ప్రకరణంలో రచనా విశేషాలు, ఏడవ ప్రకరణంలో జాషువకవిత్వ తత్వాలను గూర్చి వివరించడం జరిగింది. 'నాడు కన్నీటి కథ సమన్వయము సేయ-నా రర్పిహృదయంబుఁగూడ కొంతవసరంబు' అని జాషువ ఆశించినట్లే చొదరిగారు జాషువ కృతులను సమీక్షించడం జరిగింది.

భాస్కర చొదరిగారి సిద్ధాంత వ్యాసంలో మరొక ఉత్తమ లక్షణం - కవి దృక్పథంతో భేదించేటప్పుడు కూడా స్పష్టంగా నిర్వచించడానికి భేదించటం. అక్కడ ఎటువంటి మలిసభాయా శుంధకపోవటం ఇట్లాంటి లక్షణం ఎక్కువ మంది పరిశోధకులలో ఉండదు.

జాషువ పదప్రయోగంలో ఉన్న వైచిత్ర్యాన్ని, అతను ఉపయోగించిన అన్యదేశ్యపదజాలాన్ని, అంశ ప్రపదజాలాన్ని, ఛందోవిశేషాల్ని, అలంకార విశేషాల్ని సోదాహరణంగా వివరించారు. ఆయనపై వచ్చిన శాస్త్రసంబంధమైన విమర్శను, ప్రతి విమర్శను కూడా పాఠకుల ముందుంచారు.

జాషువ సమకాలీనులైన కవుల్లో ఆయన పద్యానికను నడక మరొకరికీ సాధ్యపడక పోవటం పద్యనిర్మాణ శిల్పమర్మజ్ఞులైన వారందరికీ తెలుసు. జాషువ అభ్యుదయ పదానికి చెందినవాడా? భావకవితాపదానికి చెందినవాడా? అనేవి పండితుల చర్చలు. జాషువ రచనలన్నింటిలోనూ, వర్ణవ్యవస్థా ప్రస్తావన ఉండటం సర్వసాధారణమైన విషయం. ఆయన జీవితాంతమూ భారవడినది దానిని గురించే కనుక. సాటి కవులు కూడా ఒకే వేదిక మీద ఆయనను అవతరించినట్లు ఇప్పటివారు చెప్పుకుంటారు.

భవభూతి 'ఏకోరసః కరుణాపావ' అన్నట్లుగానే జాషువ 'కరుణారస మొకండె కలిస రాక్షస ముక్కో/హృదయమలను గరిగి ముదముగూర్చు / వేదికంటి నీటి విలువ సహజమైన/వలువ లీను అభ్యుపేక్ష లేదు/అంటాడు. సందర్భం వేరైనా కరుణ రసానికి గల స్థానాన్ని ఏ కవైనా అంగీకరించి తీరవలసిందే గదా.

"ఒక ఉద్యమాన్ని అలంబనంగా చేసుకొని, శల్లక్షణాలను కవితద్వారా అభివ్యక్తం చేసిన కవి ఆ ఉద్యమపు వేదిక చల్లారి పోవటంతో తెరఘనై పోవటం సాహిత్యంలోకంటే సాధారణంగా కనిపించే విషయమే. ఈ కారణం వల్లనే భావ కవిత్వపు రోజుల్లో వెలుగులోనికి వచ్చిన కొందరు కవులు నేడు పాఠక లోకానికి దూరం కావటం జరిగింది" అని అంటున్నారు భాస్కర చొదరి గారు జాషువ కవిత్వ తత్వంలో. ఇది కొంచెం తొందర పాటు నిర్వచనమేమో. ఏనాడైనా ఏ ఉద్యమ కాలంలోనైనా మిగిలేది కొంతమంది కవులే. ఉద్యమం వేదిక కవులు మిగలడానికి ఏం సంబంధంలేదు.

జాషువ ప్రధానంగా సంస్కరణవాదకవి. వర్ణ వ్యవస్థను మొత్తంగా అతను కాదనలేదు. వర్ణ వ్యవస్థలో ఉన్న లోపాలను అతను దుయ్యబట్టాడు. అన్ని వర్ణాలు సమానం అనటంలేదు, వర్ణ సాహిత్యాన్నికోరటం వేరు. అట్లాగే ఆర్థిక వ్యవస్థకూడా. ముష్టి పడేయటంవల్ల, దానం చెయ్యటంవల్ల శ్రమజీవి దారిద్ర్యం తీరదు. తీరదని జాషువాకు తెలుసు. అయితే అతను కాలం కంటే ముందు చూడలేదు. కనుకనే —

"వాని తెక్కల కష్టంబు లేనివాడు
సర్వ రమ పండి పులికింప సంశయించు
వాడు చెమ్మటలోడ్చి ప్రపంచమునకు
భోజనముఁ చెట్టు వానికి భుక్తిలేదు"

అనిచెప్పి పరిష్కారాన్ని పదిలేవాడు. అయితే గాంధేయ వాదం ఒకటి అతనికి కవచం. దారిద్ర్యానికి గాంధేయవాదం పరిష్కారమా? ఇవన్నీ కేష ప్రశ్నలు.

ఈ సిద్ధాంత గ్రంథంలో చొదరిగారు దర్శించిన జాషువ స్వరూపం సమగ్రమైనది. ఆయన కవిత్వతత్వానికి చాలా దగ్గరగా ప్రస్తావించి ఆయన జీవలక్షణాన్ని, బలాన్ని, బలహీనతని అనితర సాధ్యంగా చూపించారు భాస్కర చొదరిగారు. వారి పరిశోధనా పాటవానికి, వారు పడిన శ్రమకు అభినందనీయులు.

నవోదయం (కవితా సంకలనం)

[డా॥ ఎస్. గంగప్ప. వెల: రు. 8-00 లు. ప్రతులకు : శశీప్రసూరణలు, C-78, శ్రీనివాసనగర్, గుంటూరు - 522006; నవోదయ పబ్లిషర్సు, ఏలూరురోడ్, విజయవాడ - 2; అరంధత్ పేట, గుంటూరు-2]

ఇది గంగప్పగారి పద్య, గేయ, వచనగేయ కవితాసంకలనం. సాహిత్యపరిశోధకులు, పరిశీలకులు అయిన గంగప్పగారు బాలగేయాలతోపాటు కవితాసంకలనాలను కూడా వెలువరిస్తున్నారు. ఈ సంకలనానికి అచార్య తూమాటి దోణప్పగారు, అచార్య జి. ఎస్.

రెడ్డిగారు, ఆచార్య సి. నారాయణరెడ్డిగారు, స్ఫూర్తిశ్రీగారు, చిట్ట చివరకు పొన్నెకంటి హనుమంతరావుగారు అవసరమైనంతగాను, కావంతగాను కూడా ముందు మాటలు రాసి అభినందనలను, ఆవి ప్రాయాసను, అనుశీలనలను అందించారు. ఈ కవితాసంకలనంలో గురజాడ, శ్రీశ్రీ, లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి, రవీంద్రుడు మొదలైన వారిపై అభినందన ఖండికలు, ఉగాదిపై, బిచ్చగానిపై, బాంగ్లా దేశ విజయంపై, రాష్ట్రావతరణంపై ఇంకా అనేక అంశాలపై కవితలున్నాయి. గాంధీని కృష్ణదేవరాయలను గంగప్పగారుకూడా మరోసారి జ్ఞప్తిచేశారు పాఠకులకు. సుబ్బిన్నగారిపై కవితలు రెండుచోట్ల కనబడతాయి. ఏదిరాసినా ఈ సమాజంలో అందరూ సుఖపడాలని, హెచ్చుతగ్గులుండకూడదనే తపన గంగప్పగారిది. రాసిన ప్రతి ఖండికా కవిత్యం కావాలని మనం ఆశించగూడదు. కవిత్యాంశగల కవితాసంకలనం ఇది. వారి ఆశయానికి ఈ ఉదాహరణ చాలు.

‘నల్లటి మట్టే ఆమవస నీశయై
అల్లుకుంది సందింతలేక
బ్రతుకు చీకటి
బరువు బాధ్యత
కరువు కాటకాలు
చీలి హృదంతరాలు’

ఈ వర్తమాన స్థితిలోంచి—

‘బొందుకు బాటలో వెలుతురు ప్రసరించే
అశానూదయం కావాలి
బాధల గాథల చీకట్లు
సంవబంగాళం కావాలి’

అనే అశానూదంతో ఈయన కవిత ముడిపడి ఉంది.

స్వమంతక మజిలీ (గేయ కావ్యం)

[రచన: పెంబమరాజు నరసింగరావు, బి. ఎ. వెల: రేదు. ప్రతులకు: పెంబమరాజు నరసింగరావు, జాతీయోన్నత పాఠశాల, నాగర కర్నూలు - 509 209.]

ఇది స్వమంతక మజిలీ కథ. వినాయకచవితి వండగ చేసుకునే పిల్లలకూ, పెద్దలకూ చదువు వచ్చినా రాకపోయినా తెలిసిన కథ ఇది. ఈ కథను బిడిపిల్లలకు వనికవచ్చే శైలిలో గేయాలగా రూపు నిచ్చారు రచయిత. వారి రచనకు ఈ గేయం ఉదాహరణ.

“ఘనుడైన భగవంతుని
కథను చదువ విన్నగాని
వరమాత్ముని కృప కలిగి
పాపమంత తొలిగిపోవు”

శ్రీ సాయి నాథ కరావలంబ స్తోత్రము

[రచన: బాపట్ల వేంకట పార్థసారథి. వెల: రు. 1.00 బు ప్రతులకు: బాపట్ల వేంకట పార్థసారథి, శ్రీ సాయివిలయమ్, చెరువు-52? 113.]

షిరిడీ సాయిబాబాను స్తుతిస్తూ రాసిన చిన్న పుస్తకమిది. ఈ పుస్తకంలో 27 పద్యాలున్నాయి. అన్నీ భగవంతుని భక్తుడు ఏమి కోరతాడో కోరవలెనో చెప్పేవే. ముచ్చటనకు—

“శాంతి కరువయ్యె సంసారసాగరమున
సుఖము మరుగయ్యె; ఆశయే చుట్టుకొనియె
యమభటుని పాశమట్టుల; అర్చియెలగ
చేయి నందించుమా నాకు సాయి నాథ!”

సాయిభక్తులు పారాయణచేసే తరించటానికి బాగుంటుంది.

శ్రీ టి. ఎల్. కాంతారావు

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక
జూన్ 1983

అహాన్ని చూపించే అద్దం

శ్రీ నివాసులు

చూపు నిలిపి క్షణం

స్వేచ్ఛ - దీక్ష

సాంధ్య శ్రీ

మళ్ళీ తెల్లవారుతుంది

కోటేశ్వరరావు

సమ సమాజం

తిరుమలరావు

జంతు ప్రకృతిలో

రసానుభూతి

రమేష్ బాబు

కేశవనామ సంకీర్తనలు

గోపాలకృష్ణ అబ్బూరి

ఇంకా ఆచార్య తిరుమల, శివశంకరశర్మ, విద్యాసాగర్, కిశోరుబాబు - అశోకుబాబు,
తిరునగరి, మార్కండేయశర్మ, యన్. యన్. రెడ్డి, భవానీశాస్త్రి, మిరా,
దినకర్, సుబ్బరామశాస్త్రి, విజయ దత్తాత్రేయశర్మ, చంద్రశేఖరరెడ్డి,
వేంకటబాలాజి ఇతరుల రచనలు

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

భారతి

మా స ప త్రి క

శ్రీ

శి వ లెం క శం భు ప్ర సా ద్

సం పా ద కు డు

(1938-1972)

శ్రీ

జూన్ 1983

సంపుటము : 60

సంచిక : 6

వి డి ప త్రి క వె ల నా లు గు రూ పా య లు

విషయానుక్రమణిక

జూన్ 1983

సముద్రపుష్పం !	ఆచార్య తిరుమల	3
నవత	మిరా	4
నీలకంఠేశ్వరాలయ శాసనములు - ఒక	శ్రీ నాగాభట్ల మార్కండేయశర్మ	5
చారిత్రక పరిశీలన	శ్రీ తిరునగరి	9
సృష్టి	శ్రీ కె. కిశోరుబాబు	10
మిని కవితలు !	శ్రీ కె. అశోకుబాబు	11
నీలి రాగం !	శ్రీ ధూర్జటి వేంకట బాలాజి	15
నిర్దోషాకరం !	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	17
దీపాల వారి కవిత	శ్రీ టి. చంద్రశేఖరరెడ్డి	23
చరంశృంగార వేది	శ్రీ యస్. యస్. రెడ్డి	24
మిని కవిత - మరొక పరిశీలన	శ్రీమతి శివలెంక భవానీశాస్త్రి	32
రక్షించండి కవిత్వాన్ని	శ్రీ పి. ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగర్	32
చలం !	శ్రీ మద్దూరు శ్రీనివాసులు	33
శైవనద్దాంత దర్శిని	శ్రీ ఎ. విజయదత్తాత్రేయ శర్మ	41
వివిన విహారి	శ్రీ నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు	42
అహం చూపించే అద్దం	శ్రీ కె. దినకర్	43
శ్రీకాకుళంజిల్లా గ్రామనామములు -	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	47
ఒక పరిశీలన	శ్రీ రాణి శివశంకర శర్మ	48
మల్లి తెల్లవారుతుంది	శ్రీ సర్వేశ్వరై తిరుమలరావు	56
జీవన సంగీతం	శ్రీ పైడిపాటి సుబ్బరామశాస్త్రి	57
అంతరంగ విహంగం	శ్రీ గోపాలకృష్ణ అబ్బూరి	63
జంతు ప్రకృతిలో రసానుభూతి ఉన్నదా ?	“సాంధ్యశ్రీ”	64
మానవానుభూతికి అది భిన్నమైనదా ?		76
బాష్ప వర్షం		
మానవాత్మలో సమసమాజం		
శ్రీ శ్రీ - స్వర్గం		
తాళపాక పెదతిరుమలాచార్యుల		
కేశవనామ సంకీర్తనలు		
చూపు నిలిపి క్షణం		
స్వేచ్ఛ - దీక్ష		
కలగూరగంప		
గ్రంథవిమర్శలు		

సముద్ర పుష్పం !

అచార్య తిరుమల

ప్రశ్నించే కళ్ళల్లో ప్రగతికాంతి పోస్తాను
శిశిరంలో రాలిన ఆకుల్ని శిలా శాసనాలుగా వేస్తాను !

నేను- భవిష్యత్తుకు దూసుకుపోతున్న బాణాన్ని
వికసించే పువ్వులో పరిమళించే ప్రాణాన్ని
ఎగిరే జెండాకు ఎనలేని గీర్వాణాన్ని
నిజానికి - అక్షరాల చుక్కల దివాణాన్ని !

నేను- హిమాలయ హిమవేదిక నుండి పిలిస్తే
హిందూ సముద్ర ఘోషతో కన్యాకుమారి
పలుకుతుంది!

తూర్పు వాకిలి తెరచి తీవ్రంగా చూస్తే-
కొండపైనుండి దూకిన సూర్యుడు
పడమటి కడలిలో ఈత కొట్టుకుంటూ
నా వైపే వస్తూ వుండటం కనిపిస్తుంది!

నేను- వానరత్వానికి వారసుణ్ణి కాను;
మానవత్వానికి వారసుణ్ణి !
నాది మందిరం కాదు; మమతా మందిరం!
నా ఆలోచనలు నదీ నదాల్లా ప్రవహిస్తాయి.
నా నమ్మకాలు పంటల్లా పచ్చ తివాసీలు పరుస్తాయి
నా ప్రేమాభిమానాలు కోకిల గీతాలై పల్లవిస్తాయి
నా భాషలు, నా రాష్ట్రాలు కాంతిహారాలై
నా గళాన్ని అలంకరిస్తాయి!

నా పండితుల పాండిత్యాన్ని
గంధపు చెట్లు వహిస్తాయి
నా కవుల పాదాలు కన్నీటి కెరటాలమీద
నడచివచ్చి, మల్లె తోటల్లో విహరిస్తాయి!
జీవనదుల్లో కల్మషం చూసే వారికి
పువ్వుల్లో పురుగుల్ని వెదుక్కొనే వారికి
వెలుగు వాకిళ్ళలో చీకటి ముగ్గులు వేసేవారికి
నేను పాదాభివందనం చేస్తాను;

వెనక్కి తీసుకోని అడుగు ముందుకు వేయమనీ,
చేతులు కడుక్కుని శస్త్రచికిత్సలు చేయమనీ,
పాదాభివందనం చేస్తాను!

దయా ధర్మ సత్య సౌఖ్యాల కోసం
నా గుండెను తీసి సముద్రం మీద పరిచాను
అది సముద్ర పుష్పమై శాంతి బాష్పమై
నాదేశమై నవ్వింది !

ఆ నవ్వుని ఖడ్గంగా మార్చి
నీకు అర్పిస్తున్నాను
మెలకువలోనే కాదు నిద్రలో కూడా
ఆ ఖడ్గాన్ని వీడ్చకు!
మండుబెండలో నీ చూపు కరిగిపోతున్నా
స్వాభిమానాన్ని విడిచి వాడకు!
దండను తెంపకు! పూలు ఏరుకోకు!!

న వ త

ఒక కలం కొత్తదనాలు పూసింది - శిశిరంలో
వసంతంలా సముద్రంలో అనలంలా అర్ధ
రాత్రి చంద్రబింబంలా

నలుగురూ చూసి ఇదేమిటన్నారు - కలం కొత్త
పూలు పూయ కూడదన్నారు; సమాజం ధాని
కలవాటు పడలేదన్నారు; ప్రజలు చెడిపోతారన్నారు;
కొత్తదంతా చెత్త అన్నారు!

నాలుగ్గోడల మధ్య నల్లమంటలు లేచాయి! రంగ
వల్లికల మధ్య నాగుబాములు పాకాయి! శాస
నాల సభల్లో నాటుబాంబులు పేలాయి!

కొత్తదనం కళల్లోనా హవ్వ! రాకూడదన్నారు
లాయర్లు! గతానుగతికంగా పోవాలన్నారు జడ్జీలు!
తమ అభిరుచిని బట్టి రచనలుండాలన్నారు విమ
ర్శకులు! కళ తప్పుదారి పడుతోందన్నారు సమీ
క్షకులు! కొత్తదనం ప్రపంచాన్ని తలకిందులు
చేస్తుందన్నారు సంపాదకులు! తందానా అన్నాడు
తటస్థులు! మనకెందుకన్నారు వాన ప్రస్థులు!!
ఇంత అలజడి జరుగుతూంటే నోరెత్తలేదు
కళాకారులు! మరింత కొత్త ఉత్పత్తయింది!
కొత్తదనానికి బలం పెరిగింది!

ఇదే మాకు కావాలన్నారు ఎక్కడినుంచో వి
ద్యార్థులు! పాతను గోబాక్ అన్నారు ఎదుటి
నుంచే యువకులు!

ఈ సంక్షోభానికి సగంలో ప్రజలు మేలుకున్నారు
అప్పుడర్థమయింది కొత్తదనం అంతే!

నీలకంఠేశ్వరాలయ శాసనములు

ఒక చారిత్రక పరిశీలన

విజయనగర జిల్లా బొబ్బిలి తాలూకాలోని బలిజిపేట గ్రామానికి 4 కి.మీ. దూరంలో నారాయణపురం గ్రామం వున్నది. ఆ గ్రామం సువర్ణముఖి నది ఒడ్డున గలదు. అచ్చట అత్యంత సుందరమైన, చరిత్రాత్మకమైన ఆలయమొకటి కలదు. ఈ ఆలయమున గల శాసనములలో ప్రస్తుత నారాయణపురము 'నిడుంజెలు' ఐనియు, 'నావల్లి' అనియు పేర్కొనబడినది. నిడుంజెలువు లేక నావల్లే క్రమేణ నారాయణపురముగా మారినది. ప్రస్తుతము నీలకంఠేశ్వరుడని పిలువబడుచున్న దైవము శాసనములందు నీలేశ్వరుడని, నీలీశ్వరుడని పేర్కొనబడినాడు. కళింగ గంగ రాజైన నల్లవ నరసింహదేవుని కాలము (క్రీ.శ. 1378-1424) నుండి గ్రామము నారాయణపుర మని పిలువబడినట్లు తెలియుచున్నది.¹

దేవాలయములు ప్రజల భక్తిభావ ప్రదర్శనలకు కేంద్రస్థానములుగానే కాక చరిత్ర రచనకు ముక్తమయిన శాసన సంపదకు కూడా నిలయమైయుండుట విశేషము. దక్షిణమధ్య కళింగములలో ముఖలింగము, శ్రీకూర్మము, సింహశాలము మొదలగు దేవాలయములు శతాధిక శాసనములను కలిగియుండి చరిత్ర రచనకు మహదాదారములుగా నిలిచియున్నవి. నారాయణపుర ఆలయము ఈ కోసకు చెందిన ప్రసిద్ధాలయము. నీలీశ్వరాలయ శాసనముల పరిశీలన క్రీ. శ. 2వ, 13వ శతాబ్దములనాటి సామాజిక జీవితమును, ఆర్థిక స్థితిగతులను తెలుసుకొనుటకు దోహదకారి యగును.

క్రీ. శ. 13వ శతాబ్దములో తూర్పు గంగ వంశరాజులు ముఖలింగమును రాజధానిగా చేసుకొని అచిర్విజ్ఞంక 12వ శతాబ్దము వరకు పరిపాలించిరి. త్రితరళింగపుత్రులైన గాంగరాజులు రాజ్య పరిపాలనతోపాటు చక్కని ఆలయములను నిర్మించి వారి కళాభివృద్ధిని నిరూపించుకొన్నారు. 'ఒనిస్సా శిల్ప వత్తల' ప్రకారం నిర్మించిన నారాయణపుర నీలీశ్వరాలయము భువనేశ్వరుని సున్న పరశురామేశ్వరాలయమును పోలియున్నది. నీలీశ్వరాలయములోని శిలాశాసనము

లను పరిశీలించేముందు ఆలయ నిర్మాణమును, శిల్ప సౌందర్యమును తెలుసుకుందాం.

శ్వరాలయ నిర్మాణ పద్ధతి

ఈ ఆలయము నాలుగు ఆలయముల సముదాయము. వీటిలో ప్రధానమైనది నీలీశ్వరాలయము. ప్రక్కన మరి మూడు ఆలయములు శిథిలావస్థలో వున్నవి. వాటిలో నొకటి ప్రధానాలయమైన నీలీశ్వరాలయమునకు ప్రతిరూపమై యుండగా రెండు ఆలయముల నిర్మాణాకృతి గోపురముల వలకే నిలిచియున్నది. తూర్పు ముఖముగానున్న నీలీశ్వరాలయమునకు ముందు ఒక నందీశ్వర విగ్రహము కలదు. ఆలయమునకు తూర్పు, దక్షిణ దిశలయందు ద్వారములు గలవు. ఉత్తరదిశ యందు ద్వారస్థానమందు ఒక చట్రము వలెనున్న కిటికీ కలదు. ద్వారమున కిరువైపుల నున్న గూడులో కైవస సంబంధమైన శిల్పములు గలవు. గర్భాలయమును ఆనుకొని మండపము గలదు. ప్రధాన గోపురమునకు నల్లవైపుల గోపురాకృతులు వుండి, వానిపై ఒక్కొక్క యోగి విగ్రహము మలచ బడినది. చతురస్రాకారములో నున్న ముఖమండపములో ఎత్తయిన రాతి స్తంభములు వరుసకు నాలుగేసి చొప్పున రెండు పరుసలలో రెండువైపుల అమర్చబడినవి. స్తంభములకు నాలుగు అడుగుల దూరములో ఇరుప్రక్కల పొట్టి గోడలు కలవు. స్తంభముల నుండి యీ గోడలపైకి వంకరాళ్ళచే కప్పు ఏర్పరచ బడినది. ఇది రేడుసుగా, చుట్టూవున్న ఏటవాలు వసానా కప్పు కన్న రెండుడుగుల ఎత్తైన వున్నది. ఈ కప్పు చూచుల యందు పురాజేతిహాస గాథలైన నమద్ర మథనము, శ్రీరామ కథా చిత్రములు అతి సహజముగా జీవకళ ఒప్పారుతూ చిత్రింపబడినవి.

తూర్పుగానున్న ముఖద్వారమున కిరువైపుల కలకలు దరించి మకరముపై గంగ విగ్రహము, తాబేటిపై యమున విగ్రహము మధ్య ఘోర్య, వంద్ర విగ్రహములు కలవు. ఆలయమునకు

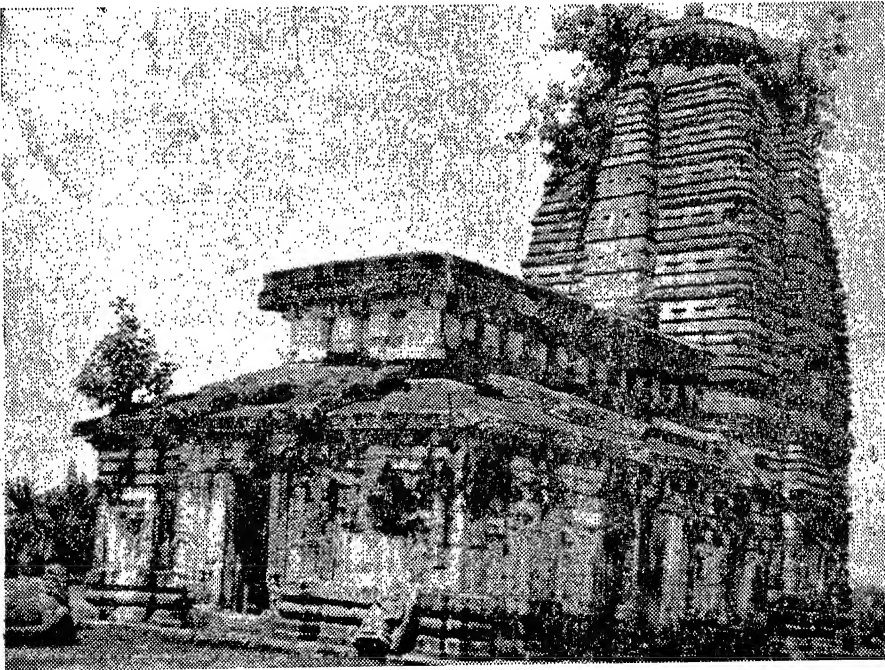
వెలుపలియున్న దక్షిణ, పశ్చిమోత్తరపు గోడలయందున్న గూడలలో గల అర్ధ నాశీకృత శిల్పము యొక్క అలంకారాయుధములలోనూ, ముఖలావణ్యములలోనూ, దృష్టలలోనూ, ఏకముఖమున శ్రీ పురుష స్వరూపముల సమ్మేళనమును చూపుటలోనూ శిల్పితన చాతుర్యమును అత్యంత రమణీయముగా వ్యక్త పరిచెను. మరియు మహేశ్వరుని అవతారములైన ఋషభానమూర్తి, హరిహరమూర్తి, కుమారస్వామి, గణపతి, నటరాజు, ఆలింగనమూర్తి, మహిషాసురమర్దిని, శిఖరంపై నున్న యోగుల విగ్రహములు - నీలీశ్వరాలయ శిల్ప సంపదయొక్క విశిష్టతను తెలియజేయుచున్నవి. ఇచ్చట ప్రధాన దైవము లింగాకారముతో పూజింపబడి నీలకంఠేశ్వరుడని పిలువబడుచున్నాడు.

శాసనములు

నీలీశ్వరాలయ మండప స్తంభములపై సుమారు 50 శిలా శాసనములు చెక్కబడి యున్నవి. ఇవి తెలుగు లిపిలో వ్రాయబడినవి. ఈ శాసన పాఠములన్నియు దక్షిణ హిందూ దేశ శాసన సంపుటి (10)లో ప్రచురించబడినవి. శాసనము లన్నియు దాన శాసనములే. ఈ దానములు ఎక్కువ సంఖ్యలో ప్రజలచే, రాజులచే,

రాజులచే, రాజోద్యోగులచే ఆలయ అఖండ దీపము నడుపుటకై యివ్వబడినవి. అఖండ దీపము నిలుపుట ఒక పుణ్యముగా భావించి, అందు నిమిత్తమై భక్తులు భూమిని, పశువులను, ధనమును సమర్పించు చుండెడివారు. ఈ ఆలయములో మొట్టమొదటి శకవరు సంబంధ 1024 (క్రీ. శ. 1102)లో నీలీశ్వర దేవరకు అఖండ దీపనిమిత్తమై 3 మోదవులను తన అన్నపేరు చెప్పి బేతరాజు నమర్పించెను.⁶ చివరి శాసనము శకవరు సంబంధ 1178 (క్రీ. శ. 1251) లో యివ్వడమయినది.⁷ ఇందుమూలముగా మొదటి చివర శాసనముల మధ్యకాలమైన సుమారు రెండు శతాబ్దములనాటి నారాయణపుర నీలీశ్వరాలయ చరిత్రను యీ 50 శిలా శాసనముల వరిశీలన తెలియజేయుచున్నది.

ఆలయ నిర్మాణం ఎప్పుడు జరిగినదో తెలుసుకొనుటకు ప్రత్యక్ష ఆధారం లేకపోయినను, శ. 1066 లో (క్రీ. శ. 1144) బచ్చనచే చంద్రగ్రహణ కాలమందు యివ్వబడిన శాసనమున, శ. 869 (క్రీ. శ. 947) న బచ్చన వంశీకుడైన మంత్రిపోతన యిచ్చిన దానమును తాను తిరిగి నెలకొల్పినట్లు తెలియబడినది.⁸ అందు వలన క్రీ. శ. 947 నాటికే యీ నీలీశ్వరాలయము వైభవోపేతముగా వెలుగొందియున్నట్లు ఊహింపవచ్చును. పదియవ శతాబ్ద మధ్యకాలం

వరకు దానదర్శాలను, ప్రజల పూజాపునస్కారములను అందుకుంటూ వుండెడిదని చెప్పవచ్చును. నమోదైన యీ శాసనముల వలన మొత్తము 58 అఖండనత్రి దీపముల నిమిత్తమై 222 మాదలు, 3 పశువులు, ముప్పందుముల భూమిని అర్పించినట్లు తెలియుచున్నది.

రాజులు, రాణులు, రాజకుమారులు యిచ్చిన శాసనములు

శ. 1039 (క్రీ. శ. 1117) న పెర్మాడిరాజు భార్య (అయితనకుమార్తె) చంద్ర గ్రహణ కాలమందు,⁹ మరియొక భార్య అయిన సూరమ విషపునంక్రాంతి కాలమందు అఖండనత్రి దీపము నడుపుటకు 5 మాదలు దానము చేసిరి.¹⁰ ఈ పెర్మాడి రాజు తూర్పు గంగ వంశీయుడైన అనంతవర్మ చోడ గంగదేవుని తమ్ముడు. శ. 1051 (క్రీ. శ. 1129) న పెర్మాడిరాజు యొక్క కుమారుడైన రాజేంద్ర చోడదేవుడు 15 మాదలు, మరల శ. 1061 (క్రీ. శ. 1139) లో అఖండనత్రి దీపమునకు 5 మాదలు దాన మిచ్చెను.¹¹ శ. 1054 (క్రీ. శ. 1132) న ఉత్తరాయణ సంక్రాంతి నిమిత్తము చోడగంగదేవుని తమ్ముడైన ఉలయవంద అఖండ దీపమునకు 5 మాదలు నావనల్లి ముప్పదిళ్ళవారి ఆదీనమున వుంచెను.¹²

ఈ పై శాసనముల పరిశీలన వలన మనకు నోడగంగుని తమ్ముడు పెర్మాడి రాజనియు, అతనికి మరియొక నామదేయము ఉలయవంద పెర్మాడి అనియు, అతని భార్యపేరు సూరమ అనియు, వారియొక్క కుమారుడు రాజేంద్ర చోడదేవుడనియు తెలియుచున్నది.

రాజోద్యోగులు యిచ్చిన శాసనములు

తూర్పు గంగులకు సామంతుడైన రాసర్తి ప్రధానులలో నొకడైన సూరవరాజు తన తల్లి తండ్రులైన మేడవరాజు, గుండి దేవుల జ్ఞాపకార్థము రెండు పుట్టు పరిసాయము లభించే భూమిని దానము చేసెను.¹³ రాసర్తి ప్రధానులలో మొదటి స్వక్తి మేడవ రాజు. సూరవరాజు తన అన్న బేతరాజు పేరిట అఖండ దీప నిమిత్తమై 3 మాదలు దాన మిచ్చెను.¹⁴ చోడగంగదేవుని యొక్క మహాసంది విగ్రహ, కాన్యక గోత్రుడైన పద్మసేనావతి శ. 1070 (క్రీ. శ. 1148) లో అప్పయలు, నయ్య మొదలగు సామగ్రితో భోగములు జరుపుటకు ముప్పదిమహలాసేరి కొని స్వామిక అర్చితము చేపెట్టెను.¹⁵ శ. 1073 (క్రీ. శ. 1151) లో రాస పురవరి గుండయ ఉత్తరాయణ సంక్రాంతి కాలమున 5 మాదలు దానము చేసెను.¹⁶ శ. 1050 (క్రీ. శ. 1129) న కామరాజు కొడుకు పురవరి సోమనాథుడు 5 మాదలు నమర్పించెను.¹⁷ పీఠచోడదేవర

లెంక మాంకన్న శ. 1041 న వీరేశ్వరునకు 5 మాదలు నమర్పించెను.¹⁸ లెంక అనగా సేవకుడు లేక వార్తాహరుడు.

ఈ విధముగా రాజులతోబాటు అలవాటి రాజోద్యోగులుకూడా ఆలయ పోషణకు విరివిగా దానములు చేసెడివారు. వీరి శాసనముల వలన రాజోద్యోగుల వదపులు తెలియవచ్చుచున్నవి. సేనావతి, మహాసంది విగ్రహ (శాంతి, యుద్ధములను తీర్మానించువాడు),¹⁹ శ్రీకరణ (కార్యాధికుడు)²⁰ పురవరి (సన్నులు వసూలు చేయు అధికారి),²¹ లెంక (వార్తాహరుడు),²² మండలిక దండనాయక మొదలైన రాజోద్యోగులు మత సంబంధమైన కారక్రమములలో పాల్గొనినది హర్షింపదగిన విషయం. తూర్పు గంగ రాజైన అనంతవర్మ చోడ గంగ దేవుడు శైవమతము నుండి వైష్ణవ మతమునకు మారినను, శైవమత పోషణకు, ఆదరణకు అంతరాయము కలుగజేయలేదు. శ. 1058 (క్రీ. శ. 1132) న అనంతవర్మ చోడగంగుడు తన 59వ విజయరాజ్య వర్షమందు ఉత్తరాయణ సంక్రాంతి నిమిత్తము యిచ్చిన దాన శాసనములో 'సరమ మహేశ్వర' అనియే సంబోధించుకొనడం అతనికి శైవ మతము పట్ల యున్న ఆదరాభిమానాన్ని సూచించు చున్నది.²³

ఆర్థిక సామాజిక పరిస్థితులు

అనాడు సాంఘిక వ్యవస్థ చాలా బలవంతంగా వుండెడి దానములు సక్రమంగా, నిరాటంకముగా నడపు బాధ్యతను స్థానికులకు దాతలు అప్పజెప్పుచుండెడివారు. ఆ స్థానికులు ఒక సంస్థగా రూపొంది ఆ దానము నిమిత్తమై యిచ్చిన దానమునుగాని, భూమిని గాని తమ ఆదీనములో వుంచుకొని, అఖండ దీపమునకు కావలసిన నెయ్యిని సరఫరా చేయుచుండెడివారు. శ. 1058 (క్రీ. శ. 1136) లో పెర్మాడిరాజు దానముగా యిచ్చిన 5 మాదలు నావనల్లి 'ముప్పదిళ్ళ' వారి ఆదీనములో వుంచడమైనది.²⁴ 'ముప్పదిళ్ళవారు' అనగా 30 యిండ్లవారు. ఈ సంఖ్య సావరణముగా మొట్టమొదటిగా ఒక ఊరు ఏర్పడినపుడు వున్న యిళ్ళ/ కుటుంబముల సంఖ్యను తెలుపు చున్నది.²⁵ అందువల్ల నావనల్లి అనగా నారాయణపుర ఏర్పడినప్పుడు 30 యిళ్ళవారు వుండిరిని పూహించవచ్చును.

శాసన విషయములను బట్టి ముప్పది యిళ్ళ నముదాయముతో ఒక ఊరు లేక గ్రామ ఏర్పడినట్లే, కొన్ని గ్రామముల సమూహముతో ఏర్పడిన 'విషయము' నాడు మొదలగు పరిపాలనా విభాగములు ఉన్నట్లు తెలియుచున్నది. పరిపాలనా సౌలభ్యం కొఱకు రాజ్యమును 'విషయములు' గా విభజించిరి. 12 నుంచి 100 గ్రామములు కలిసి ఒక 'విషయము' (డిస్ట్రిక్ట్) గా వ్యవహరించుచుండిరి.

విషయములను నామముగా తిరిగి విభజించి, ఒక్కొక్కనాడులో 12 నుంచి 30 గ్రామముల వరకు ఉంచునట్లు ఏర్పర్చిరి.²⁶ శ. 1074 (క్రీ. శ. 1102) న యిచ్చిన శాసనములో గౌరవ - 30 అను ప్రస్తావన ఉన్నది.²⁷ అనగా గౌరవ ముప్పది గ్రామములు గల ఒక పాలనా విభాగముగా ఉన్నట్లు తెలియుచున్నది. గౌరవను వాడుగా పరిగణించినట్లు ఏ యితర ప్రస్తావన లేకపోయినప్పటికి యీ విభాగము యొక్క పరిధి 30 గ్రామములు ఉండుటచేత దీనిని 'నాడు' గా వ్యవహరించుటకు వీలున్నది. తూర్పు గాంగుల తదుపరి శాసనములను బట్టి విషయమునకు, నాడుకు భేదమున్నట్లు కన్పించదు. అట్లులే కొన్ని దానములు కాంపుల ఆధీనములో ఉంచబడు చుండెడివి. శ. 1050 (క్రీ. శ. 1129) న యిచ్చిన దానము. నావపల్లి కాంపుల ఆధీనములో వుంచబడినది.²⁸ 'కాంపులు' అనగా వ్యవసాయదారులు. ఈలోని వ్యవసాయదారులంతా కలిసి, ఒక సంస్థగా వ్యవహరించి యీ దానమును కాపాడు చుండెడివారు. ఈ విధమైన ఏర్పాట్లు దానములు ప్రక్రమమైన రీతిని నడపబడుతూ, గ్రామ ఐక్యతను, ప్రజల విధి నిర్వహణకై వివిధ వృద్ధిపొందించుచుండెను.

ఈ దానశాసనముల వల్ల అప్పటి ఆర్థిక వ్యవస్థ స్థిరముగా ఉన్నదని ఊహింపవచ్చును. క్రమ పద్ధతిగల తూనికలు, కొలతలు, నాణెముల చలామణి, పట్టివ్వమైన ఆర్థిక వ్యవస్థను సూచించును. ఆర్థిక వ్యవస్థాసము లేకుండా దానమిచ్చిన వారందరూ సమానముగా ర్ మాత్రం నీరీక్షయనకు అర్హులైరి. నావపల్లి సువర్ణముఖినదీ తీరము నందున్నందు వలన వర్తకవాణిజ్యములకు నిలయమై వుండెడిది. అందుచే వివిధ వర్గములకు చెందిన ప్రజలు ధనమునే (మాదలనే) అర్పించిరి. వివిధరకములైన నాణెములు వాడుకలో ఉండెడివి. అవి నంది మాద, బిరుదమాద, ఉంకమాద మొదలైనవి. రాజులు, సామంతులు వాకపేర్లతో నాణెములు ముద్రించి చలామణి చేసెడి వారు. అట్టివి రాజరాజమాద, కులోత్తుంగమాద మొదలైనవి. మొదలగు లను (పశువులను) అతి తక్కువగా యిచ్చు ఆచారము వుండుటకు కారణము లేకపోలేదు. ఇప్పటికిని యీ ప్రాంతమందు పశు సంపద. నమ్మదగ్గి లేదు. అందువల్ల పశుదానము, ధనదానమంత విరివిగా పొగలేదు. భూదానములు కూడా చుండెడివారు. భూమిని

సాధారణముగా గడలతో కొలుచుచుండెడివారు. 20 జేనల పొడవుగల గడను "జేనకోల" అనెడివారు.²⁹ శ. 1070 (క్రీ. శ. 1148) న యిచ్చిన శాసనములో దానము 'జేనకోల' పద్ధతి ప్రకారమే భూమిని కొలచి దైవభోగము నిమిత్తము అర్పించినట్లు ఉన్నది.³⁰

ప్రజలు పుణ్యకాలములైన సంక్రాంతి, నూర్య, చంద్ర గ్రహణ సమయములలో దానము విరివిగా చేయుచుండిరి. ఉదయ దీపము, సంధ్యాదీపము అవి ప్రత్యేకించి యిచ్చిన దాన శాసనములు కూడ గలవు. శ. 1040 (క్రీ. శ. 1119) లో శనివార భోగము జరుపుటకు శనివార మండపమును బనాపతి కట్టించెను.³¹ ప్రజలు తమ పుణ్యమునకే కాక రాజయొక్క శ్రేయస్సు కోరుతూ దానములుచేసి, వారి యొక్కరాజ భక్తిని, దేశ క్షేమాదిలాషని వ్యక్త పంచుచుండిరి.

దక్షిణ భారతదేశ దేవాలయములలో విశ్వకర్మ కులజులలో 'అచార్యులు' శాసనములను చెక్కెడివారు. నీరీక్ష్యులయి శాసనాంతమున శిల్పిని పేర్లుగలవు. వారు ప్రోలాచారి, కాపాచారి, పిన్నోజు, భూమాచారిగా పేర్కొనబడ్డారు.

12 వ శతాబ్దమునకు చెందిన నీరీక్ష్యులయము వైభవోపేతంగా ఒకటిన్నర శతాబ్దములు ఉచ్చస్థితిలో వెలుగొందినది. 13వ శతాబ్దము తరువాత శాసనములేకపోయిననూ ఆలయ నిర్వహణ బాగుగా సాగినది కనుకనే ఎనిమిది శతాబ్దములుదాటిననూ ఆలయ శిల్ప సంపద పట్టివ్వముగా నున్నది. తూర్పుగాంగులు 12వ శతాబ్దమధ్య కాలమందు వారి రాజధానిని ముఠలింగము నుండి కటకమునకు మార్పు చేయుట వలన కొంతవరకు శ్రద్ధాభక్తులు లోపించెను. 13వ శతాబ్దము తరువాత శాసనములు లేక పోవుటకు యిదియే కారణమై ఉండవచ్చును.

మధ్య యుగంలో వైభవోపేతంగా వెలుగొందిన నీరీక్ష్యులయము ప్రస్తుతము అంసా పాలనా లేక నామ మాత్రంగా నిలిచి యున్నది. కొద్దికాలం క్రితం రాష్ట్ర పురావస్తు పరిశోధన శాఖవారు యీ ఆలయాన్ని పరిరక్షణ చేయుటకు ప్రయత్నించడం ముదాపహం. ఎన్నో పర్యటన మరియు పౌరసంబంధ శాఖ వారు యీ నీలకంఠేశ్వరాలయాన్ని చూడవగ్గ న్నట్లుముగా గుర్తించుట ఎంతైనా అవసరము.

సూచి

1. దక్షిణ హిందూ శాసన సంపుటి. 10, సంఖ్య 652, 6, 665, 677	20. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య. 703 శాసన పదకోశము పేజీ 292
2. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 653, 676, 693.	21. ,, ,, ,, ,, ,, 671 శా. ప. కో. పేజీ
3. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 653, 656, 694	22. ,, ,, ,, ,, ,, 667 శా. ప. కో. పేజీ. 259
4. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 652, 665, 676	23. ,, ,, ,, ,, ,, 679
5. కళింగ దేశ చరిత్ర, పేజీ. 348	24. ,, ,, ,, ,, ,, 679, 654
6. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 653	25. ఎడ్మన్డ్స్టోన్ అండ్ సౌసయిటి ఇన్ మెడీవల్ ఆంధ్ర -
7. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 715	డాక్టరు సి.వి. రామచంద్రరావు, పు. 228
8. ,, ,, ,, ,, ,, 695	26. -అదే- పు. 125
9. ,, ,, ,, ,, ,, 658	27. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య. 654
10. ,, ,, ,, ,, ,, 659	28. ,, ,, ,, ,, ,, 671
11. ,, ,, ,, ,, ,, 672, 692	29. ఆంధ్రుల సాంఘిక ఆర్థిక చరిత్ర, పేజీ. 137
12. ,, ,, ,, ,, ,, 679	30. ద. శా. సం. 10, సంఖ్య 716
13. ,, ,, ,, ,, ,, 715	31. అదే 661
14. ,, ,, ,, ,, ,, 653	
15. ,, ,, ,, ,, ,, 716, 704	
16. ,, ,, ,, ,, ,, 708	
17. ,, ,, ,, ,, ,, 671	
18. ,, ,, ,, ,, ,, 667	
19. ,, ,, ,, ,, ,, 716	

- పుస్తకాలు:-
1. కళింగదేశ చరిత్ర
  2. జర్నల్ ఆఫ్ ఆంధ్ర హిస్టారికల్ రివెర్సెస్ సౌసయిటీ వాల్యూమ్లు
  3. ఎడ్మన్డ్స్టోన్ అండ్ సౌసయిటీ (డా॥ సి. వి. రామచంద్రరావు)

సృష్టి శ్రీ తిరునగరి

చైత్రుని పొరిద్రోలి ఎర్రగానవ్వే ఉదయమై
ఉదయంలో సరోవరంలో విరిసే కమలమె
కమలం నుంచి కమ్మగా పీచే పవనమై

పవనం సోకి పరవశించే హృదయమై
హృదయంలోంచి ఉబికే రసఝరమై
నాగీతం!

మి నీ క వి త లు!

పెద్ద చేపలు

చిన్న చేపల్ని మింగుతుంటాయి

కాని

ఈనాడు

చిన్న చేపలే

పెద్ద చేపల్ని

మింగు తున్నాయి

ఊదుకు ప్రబలసాక్ష్యం. ....!!

నీ లి రా గం!

ఉచ్చారణ దక్షచేత

అభిహితంబయిన

శబ్దంలా

వృద్ధి పొందుతుండేది !

వర్ధిల్లుతుండేది !

నిర్యాణమే లేనిది!

ని ర్దో షా క రం!

సంధాకరునిలోనూ

కళంకం ఉంటుంది

ఆ మనక

కస్పించంది

ఒక్క - మాత్ర ప్రేమలోనే!!

శ్రీ కె. కిశోరుబాబు

శ్రీ కె. ఆశోకుబాబు

దీపాలవారికవి

పాల పిచ్చయ్యకాత్రిగారి పేరు వివగానే వెంటనే జ్ఞాపకం వచ్చేది ఆయన విమర్శ. ఈ తరం వారికి ఆయనగొప్ప పరిశోధకునిగా, దురు కైవ విమర్శకునిగా, విశేష వ్యాఖ్యాతగా మాత్రమే పరిచితులు. కాని ఆయన రెండవమూర్తిని ఆయనలోని భావుకుని చాలామంది ఎరిగరు.

విపులమైన ఆయన సాహిత్య సమీక్షలు పదులమీద పరి శోధకవ్యాపాలు, సారంగధర వ్యాఖ్యానం, ఆయనలోని భావుకుణ్ణి కప్పివేసి, ఆయన్ను ఒక పట్టువిడవని విమర్శకునిగా ప్రతిష్ఠించాయి.

నిజమాలిందే ఆయన సారస్వత జీవితం కవిత్వంతో ప్రారంభమైంది. ఆయన సాహిత్యకృషికి అంకురార్పణం 1913లో “భక్తకల్పద్రుమం” అనే శతకంతో జరిగింది. తర్వాత ఒకటి వెంట ఒకటిగా ఆయనచేతనుండి పలు ఖండకావ్యాలు వచ్చాయి. “కాలం, నెల్లారు గాలివాన” వంటివి ఒకజాతికి చెందగా, ‘భారతి, సువర్ణమేఖల, ప్రణయకుసుమం’ వంటివి ఇంకోజాతికి చెందినవి.

ఆయన సంప్రదాయబద్ధమైన సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యాలలో విష్ణుతులై నా, ఆయనచూపు ఆ సంప్రదాయపు పరిధిలోనే నిలిచి పోకుండా ఆధునిక యుగంమీదికి ప్రవరించడం ఒకవిశేషం; అయితే సంప్రదాయబద్ధమైనా, కాకపోతే ఆధునిక సాహిత్య జీవులు అవడం అనాటి సమకాలీన పండితుల లక్షణం. కాని ఈయన సంప్రదాయ భూమిక మీద పాదాలు గట్టిగా నిలబెట్టుకొని ఆధునిక భావప్రకటనంమీద ఆసక్తి చూపించారు. ఆయన ఆధునిక భావదర్శనం ‘కాలం’ అనే ఖండకావ్యంలో స్పష్టంగా కనబడుతుంది. అనాటి సమస్యలను పట్టించుకొని ఈయన ‘కాలం’ అనే కావ్యంలో వ్రాసిన పద్యాలుమాడ దగ్గని. భారతీయుల పరాధీనత, కన్యాశుల్క దురాచారం, వరకులక్కుపు అనాచారం, ఈయన మనస్సును ఎంతగా నొప్పించాయో ఈ పద్యాలవల్ల తెలుస్తుంది. ముందుగా భారతవీరుల శక్తిసామర్థ్యాలను వ్యక్తంచేస్తూ—

“భారతభూమి విప్పటికి భారతవీరుల వింటి మోతయన్
వారల సింహనాదములవారిగవారక మాటుమోగెడిన్

వైరులగుండియల్-వగుల; వాని ప్రయోజన మేమి యింతకున్
నీరసులైరి హైందవులు, నీదయలేమిని జేసి కాలమా!”

జాన్

అనే పద్యంలో కాలయొక్క నిర్దయను గురించి తమ అవేదనను వ్యక్తంచేస్తారు. మరొకచోట కన్యాశుల్కపు అనాచారాన్ని గురించి—

“కన్యాదాన శుభక్రమాచరణ విఖ్యాతాంధ్రులన్ మాయురే
కన్యావిక్రయ పాపకార్య కరణాఖండ ప్రభావాదికుల్
అన్యాయార్జిత విత్తవంతులు ననహ్యచార విస్తార దౌ
ర్జన్యుల్ చేసితిజేమి నేర్పిది పితాచప్రాయ దుష్కాలమా!”

అని విచారిస్తారు. మరొకచోట వరకులక్కుపు అనాచారానికి జీవితాన్ని ఖండాపెట్టిన స్నేహులతాదేవిని స్మరిస్తూ—

“ఈ వరకులక్కుబాధకయి, యావఱతెండలు పూవుఁబోడులో
హా, విమలాంగవల్లల, హఠాశన కీలల పాఱజేసిరి
స్నే; నివరింపనేమిటికి స్నేహులతాదుల నీవెఱురుంగవే
ఈ విలయగురు దుర్గతి యిఁకెన్నటికంతమునందుఁ గాలమా!

అని ఉద్వేగంతో ప్రశ్నిస్తారు.

నెల్లారుకు కనివినియెరుగని గాలివాన వచ్చినపుడు యావత్ప్రే జానీకం ప్రకృతి గావించిన విలయతాండవానికి భీతావహులై తమ ఇలవేల్చెన్న రంగనాథుని మిగిలిన దేవతలను తలచుకొని ఎలా వాపోయినారో ఇట్లాచెప్పారు.

“లాతి పోలికను మూలస్థానమును వీడి
శంకరా; కదలపు స్థాణువువలె;
నిద్దుర చాలించి నేఁదైన సాయమ్ము
రవ్వంత రావయ్య రంగనాథు!
నీ ఫలదీపో; జెప్పియితటి మమ్మెట్లో
బ్రతికింపరా! ప్రకంపన కుమర!
ఉల్లాసపు బండితో బండె డర్పించెద
గణపతి కరుణించి కావవయ్య!

వెడలి రంధయ్య; యో యిలువేల్పులార!
చచ్చిపోవుదునుంటి మాసార్ల సమీత
చంధనాత మహాహతి నిండ్లుగూలి
యెనుచు, బ్రాహ్మిని రొకకొండ అధికభక్తి!”

ఇట్లాంటి రచనలు ఆత్మశ్రయమైన ఖండ కావ్యాలకి చెందితే- భారతి, సువర్ణమేఖల. ప్రణయకుసుమం కథానస్తుకము లైనవి 'భారతి' కావ్యంలో ప్రహతంగా పేర్కొనబడే—

“భూపతిఃజంపితిన మగడు భూరి భుజంగము చేతఁజెచ్చె”

—అనే చాటుపద్యంద్వారా యావత్కావ్య కథావృత్తాంతం నివేదించబడుతుంది. కాని ఈ పద్యానికి లోకంలో “కులట” అని అర్థం చెప్పడముంది. కాని దానిని ఒకసాధ్విమతల్లి పరంగా వ్యాఖ్యానించి పద్యంలోని ఒక్కొక్కదానిని ఒక్కొక్క ప్రకరణంగాచేసి, ఆమె తనశీరాన్ని ఎలానిలుపుకుందో వివరించి పాతకుల్ని ఆశ్చర్య చకితులను చేస్తారు.

‘సువర్ణమేఖల’ ‘ఎరువుసొమ్ముబరువుచేటు’ అన్న దానికి చక్కగా భావకల్పన ‘గైడిమొవసా’ ‘నెల్లెను’ అనేకథతో బోలికలు ఉన్నా, లోకంలో ప్రచారంలోఉన్న అట్టిదే ఇంకోకథను తీసుకొని ఒక దాగ్ధాభరణం జంట ఎరువుసొమ్ముతో ఎన్నిబాధలు పడ్డారో చక్కగా వ్యాఖ్యానించారు.

ఇవన్నీ ఒకపత్తి ప్రణయకుసుమకావ్యం ఒక్కటి ఒకపత్తి. ప్రణయకుసుమం పేర్కొన్నతేనే ఒక భావకావ్యంలా వినిపిస్తుంది. ప్రణయం—ప్రేమ ప్రధానమస్తువులుగా తీసుకొని భావకవులు చాలా కావ్యాలు వ్రాశారు. సరిగ్గా ఆకోవకేదెందకపోయినా, ఆవాసన ప్రణయకుసుమంకోసమిచ్చింది. శాస్త్రిగారి సాండిత్యప్రకర్ష క్రొత్త నాజూనుకు సంతోషించుకొని ప్రణయకుసుమంలో ఒదిగి ఇంపు పుట్టిస్తుంది. ఇది కేవలం శాస్త్రిగారి స్వకపోల కల్పితకథగాదు. భర్తీహారివ్రాసిన ‘నిర్దేష’ నాటకాన్ని ఆధారంగా తీసుకొని మక్కికి మక్కిగా కాక తుదిసకన్న చిర్వేంద్రమార్పి నిఘాంతంచేసారు. ఇందులో నాయకనాయకులు మల్లికా వనంతులు—వారుదంపతులు. వారిగాఢప్రేమ—అన్యోన్య ప్రీతి—కుకుమారమైన గీతపద్యాలలో ప్రసంగకైలిలో వినిపిస్తారు.

ప్రణయకుసుమ కావ్యంలో నాలుగు అంశాలు ప్రస్తుతంగా గోచరిస్తాయి. అవి ప్రకృతివర్ణన, మనస్తత్వ పరిశీలనము, అగ్నిపరీక్ష ప్రేమాన్నత్యం—అనేవి. కావ్యంలోని మొదటిదశలో సతీసతులు మల్లికా వనంతులు ఉపవస విహారానికి వెడతారు. వారు అనురాగబద్ధ జీవనులు, ప్రేమైకమూర్తులు. అందమైన తోటలో వనంతునికొరకు వేదియన్నమల్లిక—పురుషనికొరకు వేదియన్నప్రకృతివలె ఉందట. ఆ సందర్భంలో ప్రకృతిశోభకు పరఃకరించిన వనంతుడు—

“కుకపికళారికాళికుల సుస్వర భాస్వరకానమొన్న, వారకముహూచల తృపుకుతరంగ మృదంగరవంబె సంగగా
ప్రకృతి రహస్యమందలచి పాడుచున్నది భావగీతముల్
నకియరొ, యీసరిద్రమణి సారతరుల్ తలటాచి. మెచ్చగన్”

అంటాడు. రమణీయమైన ప్రకృతి శోభకు వనంతుడేకాదు. ప్రతి రసహృదయం స్పందిస్తుంది.

ద్వితీయ దశలో ప్రేమికులైనటువంటి మల్లికా వనంతుల ప్రేమకు ఒకసార్థకత ఏర్పడుతుంది. వారిరువురిమనసులు గాఢప్రణయంతో పెనవేసుకున్నాయి. ఒకనాడు వారిరువురికి సతీసహగమన దృశ్యం కనబడింది. చనిపోయిన సతికొరకు జీవితం అర్పించేసతి గొప్పదని వనంతుడు అంటే, పతిచనిపోయిన వెంటనే, ఆవార్తనిన్న సతిప్రాణాలు వదలడంలోనే నిజమైన ప్రేమఉంది. కానీ ఈ సహగమనం పట్టి ఆదంబరం, అని అంటుంది మల్లిక. ఇక్కడవారిరువురి మనస్తత్వాలను విశ్లేషిస్తూ కవనసంతుని మాటగా—

“కాంత చునంబునందుఁ గనుఁగందగనీక మృదుక్తి యుక్తులన్ గాంతుడు పుల్కిపుచ్చెలలనా; యిచ్చుదివు వనించినట్టి వృత్తాంతము ప్రేమతత్వము, నితాంతము స్వాంతము దెన్మేమెలు మేలింతటి తత్త్వవేత్తివనియే నెరుగంజుమి యంచు వంచనన్”

అంటారు. వనంతుడు తుదకు గంభీరంగా తలకుంచి మల్లిక ప్రేమ ఎంతటిదో పరీక్షించాలని నిర్ణయించుకున్నాడు.

తృతీయదశం మల్లికకు ఒకఅగ్నిపరీక్షలా భాసిల్లుతుంది. శుక్ర వారపునోమునోది గోరంపచాక్షరీప్రతాన్ని పట్టినమల్లిక ముత్తెడుపులను యధోచితంగా పూజించి వారివల్ల తగు ఆశీర్వాదాలను పొందుతుంది. ఇంతలో ఒకవార్తాహరుడు వచ్చిహతాత్మగా వనంతుని మరణవార్త తెచ్చిగా ‘హా! వనంతా!’ అంటూమల్లిక మరణిస్తుంది. మరికొంతసేపటికి వనంతుడు తనపరీక్ష ఏమయిందో చూడటానికి ఇంటికివచ్చాడు. తన అగ్నిపరీక్షకు ఆహూతియైన మల్లిక మరణానికి మిక్కిలి విచిపిస్తాడు.

“పతిమృతివార్తవిన్న బియ్యప్రాణముతోడను విచ్చునే? పతివ్రత యని నీవునాడనిన వాక్యము నమ్ముకనే భవన్యనో గతినిఁ బరీక్ష సేయఁగఁగు కల్పనజేసితి నిన్నుఁ గోలుపోయినయె మందభాగ్యుడనిసీ; కడుబాపిని మమ్ముప్రేమసీ:”

మల్లికను తాను పరీక్షిస్తే తన్ను ఓదార్చ వచ్చిన మునీం ద్రుడు తన్ను పరీక్షించాడు. యోగి తన చేతి కమండలాన్ని పగుల గొట్టి దానికొరకు విలపిస్తాడు. వనంతుడు ఆశ్చర్యపడగా ముని—

“మృణ్మయంబని నిరసించె దేటికోయి
ప్రేమ తత్త్వము నెఱుగని పిన్నవాడ;
మృణ్మయంబైన కాక పారణ్మయంబై
యైన వెలసమమే ప్రణయాపణమున”

- అంటాడు. దీనినిబట్టి ప్రేమతత్వమేమిటో మనకు విదితమౌతుంది. తుదకు ముసీంద్రునిచేత బ్రతికింపబడిన మల్లిక వనంతునితో సుఖదాంపత్యం నెరపుతుంది.

ప్రణయకుసుమ కావ్యానికి మూలమైన 'నిర్దేశ' నాటకంలో శాంత రసం ప్రదానపాత్ర వహిస్తే, ప్రణయకుసుమ కావ్యంలో ప్రణయం గెలిచింది. ఇట్లాగే గీతగోవిందకర్తయైన జయదేవుని భార్య పద్మావతీదేవి మరణించగా - తుదకు లక్ష్మణసేన మహారాజు దంపతులు జగన్నాథుని ప్రార్థించగా - ఆమె బ్రతుకుతుంది. ఇక్కడ మల్లిక ముసీంద్రునిచే పునర్జన్మను పొందుతుంది. ఇక్కడ భర్తే ఆమె ప్రేమను పరీక్షించ నెంచితే అక్కడ లక్ష్మణసేనుని భార్య పద్మావతీదేవిని పరీక్షిస్తుంది. తుదకు ఈ రెండింటిలో ప్రేమే గెలుస్తుంది. ఉత్తమ ప్రేమకు విజయం కలగడమే ప్రణయకుసుమ కావ్య పరమార్థం.

కథా వస్తువులను తీసుకొని స్వతంత్రకావ్యాలు వ్రాయడమే కాకుండా సంస్కృతం నుంచి ఎన్నో ఇంపైన అనువాదాలు చేసారు. ఈయన తక్కిన పద్యరచనలన్నీ ఒక ఎత్తు. మేఘసందేశపు తెనిగింపు ఒక్కటి ఒక ఎత్త. కాళిదాసు మేఘసందేశమీద మోజువడి ఇప్పటికీ కొన్ని పదులమీద ఆంధ్రీకరణలు వచ్చాయి. కాళిదాసు మాట ఏదీ పొల్లుపోకుండా తెలుగులోకి దింపడమే సరియైన ఆంధ్రీకరణం అని అంతా అనుకొంటే, కాస్త్రీగారు ఒక్కరే విశిష్టంగా అలోచించి మేఘదూతను తెనిగించారు. అసలు మేఘదూత రెండు సర్గలూ నూట ఐదై నాలుగు శ్లోకాలైతే, ఈయన నూటఎనభై ఎనిమిది పద్యాలుగా తెనిగించారు. అయితే ఇంత గ్రంథం ఎందుకు పెరిగింది? ఈయన ఒక్కరే కాళిదాసు నూటల్ని కాకుండా అమాటల వెనుక ఉండే రమ్య భావనను తెలుగులోకి తెచ్చారు. ఈ దృష్టి సంస్కృతంనుంచి తెనుగుచేసిన పూర్వమహాకవులందరికీ ఉండేది. తరువాత లోపించింది. ఏనాడో లోపించిన గొప్పరసదృష్టిని, ఈయన మేఘదూతలో పునరుద్ధరించారు. కనుకనే తెలుగు మేఘదూత అంటే విదిగా దీపాలవారిదే జ్ఞాపకం వస్తుంది. ఉత్తరమేఘంలోని యక్షుని విరహవస్థను ముందుకు తెచ్చి వివరించడం చాలాసాహిత్యక మైంది.

“లలితంబగు ప్రియంగులతఁజూచి తలయూచుఁ
గనులారఁ జిరుతరంగముల నరయుఁ
బుష్పగుచ్ఛముల సొంపుల నెంచి పులకించు
బిరి బిర్లుము సారెఁబారచూచుఁ

బరివక్త బింబంబుఁ బలుమరుఁ బరికించు
నలికిన లేటి చూడుకొలను వలచుఁ
దలిరుటాకుల మెత్తఁదనమిచ్చుఁగడు మెచ్చుఁ
జిలుకు పలుకులకుఁ జెవియొనంగుఁ
బ్రకృతి సొందర్శ తత్సార్థ పాఠపఠన
రీతియో; కాక పూర్వాను భూతరమ్య
వస్తు సంస్కరణ క్షణపరవశతయ్యుఁ
కవికుమారుడో, యాతండు కాముకుడో!”

అంటాడు 'మేఘదూత' కావ్యంలో పేర్కొనదగిన మరొక గొప్ప ఘట్టం 'ఉజ్జయినిపర్ణన' మేఘుడు యక్షుడు చెప్పిన అలకాపురిని చేరడానికి తగు మార్గాన్ని చూపుతూ మధ్యేమార్గంలో వచ్చే ఉజ్జయిని నగరాన్ని, దాని శోభను వివరిస్తాడు.

“కిటికీల వెడలెడు కేశసంస్కార ధూ
వమ్ములచే నింత బలుపుగనుచు
భవనమయూరముల్ బాంధవప్రీతిచే
నలుపు నృత్యములఁ గాన్కలుగఁ గొనుచు
మేడలఁ గామినీ మృదుపదరాగాంకి
తములను నేతౌత్సవముగఁ గనుచు
మొగి గృహాలంకారమునకయి చల్లిన
పూవుల సౌరభంబులను గొనుచు
నుజ్జయిని సౌరవీధుల నొయ్య నొయ్య
విహరణము నల్పుచును బిరీవిభవమందుఁ
గొంతకొంతై వఁ గనుచు విశ్రాంతిఁ గొనుచుఁ
బాపుకొనచుయ్య; నఖుడ, అర్హశ్రమంబు.”

- ఉజ్జయిని నగరపర్ణన తరువాత పేర్కొనదగినది యక్షుని కాపురం : అలకాపురం.

“అశిబ్బంద సంగీతములతోడ నొప్పు వృ
క్షమ్ములు నిత్యపుష్పమ్ములగుచు
గొలకుపు లంచబారులు మొలనూళ్లుగా
దనరారు నిత్య పదమ్ములగుచు
నలరుఁ గేకోత్కంఠములయి బద్ధులు నిత్య
భాస్వదుచ్చైః కలాపమ్ములగుచు
హవణిల్లు నిశఁ నిత్యజ్యోత్స్నలయి స్రుతి
హతతమో వృత్త రమ్యమ్ములగుచు

నవ్వరంబునః నదియఁగా కంబువాహ
నిత్యయౌవనకలితులు : నిత్యనఖలు
నిత్యసంపత్సమృద్ధులు నిత్యభోగు
లచటఁ గాపురమున్నట్టి యక్షలెల్ల”

- తర్వాత దీపాలవారు చూపే క్రొత్త వెలుగులో విరహాజి
యక్షకాంత ఇట్లాకనబడుతుంది.

“తలయంటలేని క్రంకుల వీరునెక్కి చె
క్కల నంటివేలు ముంగురుల దాని
చెక్కల జీరాడు చికురమ్మలను సారె
కోరగావించు నిట్టూర్పు దాని
విట్టలమగు వేడి నిట్టూర్పు నెకలచే
బొలిపొవు చిగురు కెమ్మోవి దాని
కలనైన నా పొందు కల్గనేమోయన్న
పేరాస నిద్దురఁ గోరుదాని
కోరినను నిద్రరామిని సారె సారె :
గడలుకొను దుఃఖబరమునఁ గన్నొలకుల
నిండి కాల్యలగట్టు కన్నీటి దాని
గాంతువు నఖండః హృదయంబు కరిగిపోవ”

తరువాత కురుక్షేత్ర దర్శనం. ఇందు ఆనాటి తెలుగుకవి
మీద స్వాతంత్ర్య జాతీయోద్యమ ప్రభావం ముఖ్యంగా గమనించ
దగ్గది.

“ప్రీతి రఱఘామి కనువులర్పించినట్టి
భరతపుత్రుల రక్త ప్రవాహతతులు
పాటిసాయలు గట్టినపట్టులచటఁ
గన్నరును, నేటికిని మేను గగురుపొడవ

వరుసనచ్చటఁ బొడకట్టు భారకీయ
కదనవీర కపాల కంకాళసమితిఁ
గన్నులారఁగ నొకవరికన్నఁ జాలుఁ
బందకై న మగంటిమి పరిధవిల్లు”

పరిసమాప్తిలో అందరిలాగే మేమూ వెళ్ళి సందేశం చెప్పి
నట్టుగాకాక, అతడు తనదారిన తాను ఎగిరి పోయినట్టుగా చెప్పడం
కవి హృదయం-అవి ఈయన చేసిన పరిష్కారం ప్రశంసించదగ్గది!
ఈయన మేమి దూతనే కాకుండా కొన్ని భాసనాటకాలను
కూడ బొసన్నట్టు తెలిగించారు. అందులో కూడా ఈయన సన్ని
వేశాన్ని బట్టి, సందర్భాన్ని బట్టి కవి హృదయాన్ని సముచితంగా
స్వతంత్రించి వ్యాఖ్యానించారు.

ఆయన కవిగా బయలుదేరి, విమర్శకునిగా రాటుదేలి, పరి
శోధకునిగా స్థిరపడినప్పటికీ ఆయన వ్రాసిన ప్రణయకుసుమం, మేమి
దూత వంటికొవ్వరచనలు ఆయన్ను రసవత్కవిగా నిరూపిస్తాయి.

స్వయంగా గ్రాంథికవాది అయినా వ్యావహారిక భాషావాదపు
బొలిత్యం గ్రహించి, అవసరమైనచోట తానుకూడా వ్యావహారిక
భాషనువ్రాసి కన సమతాదృష్టిని వెల్లడించారు. వినాదూ విరుదాలకు,
ప్రశంసలకు తలఒగ్గని వినమ్రమూర్తి ఆయన!

పలనాటి మండలములో జన్మించి, సింహపురిసీమలో స్థిరపడి,
అధునికాంధ్ర సాహిత్యంలో తన దైన ముద్ర నిలుపుకొని కవిగా,
గొప్ప భావుకునిగా-సాహితీప్రియులహృదయాలలో చెరగిపోని స్థానం
సంపాదించుకొన్నవారు శ్రీ దీపాలవారు.

బ్రతుకుతెరువు కోసం తెలుగుపండితుడై, ఆంధ్ర సాహిత్యానికి
బ్రతుకుతెరువు చూపిన ధన్యులు శాస్త్రిగారు.

సాహిత్యమే ఆయన జీవితం, సాహిత్యమే ఆయన సంపద,
సాహిత్యంకొఱకు పట్టి, సాహిత్యంకో విడిగి, సాహిత్యమే జీవనో
పాధిగా జీవిస్తున్న సహస్ర మాసాధిక జీవి శ్రీ దీపాల విచ్చయ్యశాస్త్రి
గారు.

* చ ర ం శ్చ రై వే తి

డాక్టర్ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

యుగయుగముల సుప్రభాతములు
దివ్య పారిజాతములు చేసి
తరతరముల నవ వసంతములు
ప్రభారవింద గీతములు చేసి
విశ్వమానవ భావకిరణాల కైంకర్యము గావించి
కైవరించెద కైమోడ్చెద అవధరింపుమో ముకుంద!
మాన్యహృదయ సంస్కార కల్పారాల నైవేద్యముగ ఉంచి
కేరించెద కేశించెద అలరింపుమో గోవింద!

సంవత్సరాదుల చైతన్యము
సుసంపన్న భాగ్యోదయాంతరంగము
ఉగాదుల నవనవోన్మేషము
సవి సర సతతహరిత సచ్చిల సంభావము
మంత్ర పుష్పముగా
గాయత్రీ జపముగా
బహూకరించు భాగ్యమిమ్మని వినతి!
భాగ్యాతి భాగ్యుడనై భవహరింప ఆనతిమ్మని మనవి!
తారంగమో ఎదమడుగుల!
తాండవమో గుండె కొండెల!

అనురాగామృత జీవతత్త్వము
అనంతానంత జవనత్త్వము
విద్యుద్విచలిత విచిత్రరూపము
విద్యుద్వికసిత విప! దీపము
సామవేదముగా
గురువాదముగా
సమర్పింప సమృద్ధించుని వేడికోలు!
సమర్పణలో ఆత్మార్పణము గావించ వెన్నెలకోలు!
మృదంగనాదమో మమతా పాదరిండ్ల!
మృదుగంగా నాదమో మానవతా పాలిండ్ల!

సుశాస్త్రవికాసము
సమగ్ర చరిత్ర సారము
అమిత గణిత ప్రాభవము
విచిత్ర గణాంక విన్యాసము
భక్తి గీతముగా
భక్తజన నాట్యముగా
అందించ అనుమతించవని అభ్యర్థన!
అందించుటలో నన్నానందింప జేయుమని విజ్ఞాపన!
ఖగోళ భూగోళ ఆబాలగోపాలము నా కండ్ల!
సాగరాకాశ సమస్త విజ్ఞానతీరము నా పిడికిళ్ళ!

ఈ మహత్తర క్షణంలో
లోకోత్తర రసస్పందనలో
అజ్ఞతని నీవనుకొన్నను సరే నీకోసంగతి చెప్పవలె!
మరి వ్రాకుచ్చ నాకు దయతో శక్తి నొసంగవలె!

సాహిత్య కవిత్వములు రసతప్త సృత్వములు
సాంకేతిక సమీకరణములు రసాయన వైశమ్యములు
భౌతిక పరిశీలనలు భౌమిక, పరిశోధనలు
మానవ సునిశిత మేధో శిల్పసంపదలు మధుర మానస
మనోహరాగ్రహరములు

దారితప్పతున్నవి లక్ష్మశుద్ధిలేక!
అడ్డుదారి త్రొక్కుతున్నవి ఆత్మశుద్ధి కన్రూక!

ఆర్థిక ధోరణులు సాహార్మిక పరమార్థిక యోచనలు
ఆకలిదప్పికల సమస్యలు కామవిదర్పికల కార్పిచ్చులు
వయోజరాభారాలు నిత్యశాంతి రాయబారాలు
ప్రపంచయుద్ధభయాలు మారణాయుధాల బెదరింపులు
ప్రజ్వరిల్లుతున్నవి ప్రళయాన్ని తెస్తూ!
ప్రపంచమున్నవి ఉత్పాత జలపాతములు ఉరకలేస్తూ!

రశ్మిభారక రణరంగాలు రాటుదేలిన చండకాసనాలు
ప్రాథమిక హక్కుల పోరాటాలు స్వజాతి విజాతి
సంఘర్షణలు
సంగటిముద్దల సంకటాలు ధన ప్రాణ మాన రక్షణల
పెనుగులాటలు
రాజకీయాల అరాచక తగవులాటలు అధికారంకోసం
ప్రాకులాటలు

ఎన్నో!
ఎన్నెన్నో!
క్రోధానికి ఆజ్యం పోస్తున్నవి!
ప్రేమను అగ్నికి ఆహుతి చేస్తున్నవి!

పేరుచెప్పి బ్రతుగ్గడిపే గడుగ్గాయిల దొమ్మరాటలు
నిన్నే మ్రొంగేసి శుభ్రంగా భోంచేసే పెద్దమనుషుల
మైకం మాటలు

ముసుగులో గ్రుద్దులాటలు
పొదుగు క్రింద కాలనాగులు
ఇలా ఎన్నో!
ఇంకా ఎన్నెన్నో!

నీకు తెలియదని కాదుకాని
నావంతు చెల్లించుకోవాలని నీకు తెలియ జేస్తున్నాను!
నీవు చర్య తీసుకోవని కాదుకాని
త్వరితంగా తీసుకోవాలని నిన్ను వేడుకొంటున్నాను!
నామొరాలకించి విశృంఖలించవా!
నా ఆర్తినందుకొని దేదీప్తించవా!

ఏమిటిదీ పరమాత్మా!
నీ గర్భగుడిలో దీపమరిపోయింది!
ఈ గుండెగదిలో చీకటి నిండుకొంది!
ఒక్కక్షణం తండ్రీ! పరాత్పరా!
ఇదిగో వెలిగించాను దీపం!
చూడెంత వెలుతురో ఇంకెందుకు భయం!

ఎవరిదా నవ్వు?
పులకరింపజేసే ఆ నవ్వు?
తన్మయం!
చిన్మయం!
“పిచ్చివాడా!
ఇప్పుడు దీపమెలిగించింది ఆ భగవంతుడా?
భలేవాడివే!
ఆ దేవుడెప్పుడో నీలో దీపమెలిగించాడని నీకు తెలియదా?
ఆ వెలుతురులో
మంచి దారొకటి నీవే చూచుకోవాలి!
ఆ దారిలో
నీవారిని నీవే రప్పించుకోవాలి!
ఎవరికి వారే మేలు కొనాలి!
మేలుకొని ముందుకు నడవాలి!”

ఎవరన్నట్లు!/?
అయినా నే విన్నట్లే?
అర్థమయింది ప్రభూ!
పరమార్థం గోచరించింది!
ఇదిగో సూర్యుణ్ణి లేపుతున్నా....
నా ఆత్మారాముణ్ణి మేలుకొలుపుతున్నా....
కార్యదీక్షను అందించిన
నీ ధర్మబిక్ష చాలు!
జాతిశక్తికి నీవిచ్చిన
ఈ రామరక్ష చాలు!

[* ఇది ఐతరేయ బ్రాహ్మణ మంత్రము. నడు,
ముందుకునడు! అని అరం

మినీకవిత - మరొక పరిశీలన

ఈయధ్యక్ష మినీకవిత మీద చర్చలు అనేకం జరుగుతున్నాయి. ప్రతికల్లో రగడలు రగిలినాయి. మినీకవిత స్వరూప స్వభావాలను గురించి, అది పాఠకలోకానికి అందిస్తున్న ప్రయోజనం గురించి విభిన్న భావాలు వ్యక్తమవుతున్నాయి.

పూర్తిగా వివిధ కవుల మినీకవితల్లో నొక సంకలనం వెలువడింది (మినీకవితా విప్లవం- సంకలన కర్త శ్రీ కొల్లూరి). మినీకవిత గుణగణాలని నమగంగా సంక్షేపిస్తూ వో వ్యాస సంపుటి వెలుగులోకి వచ్చింది (మినీకవిత- రచయిత శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు).

సాహితీలోకంలో ఇంత సంవలనం, పాఠక సమూహాల్లో ఇంత కలకలం సృష్టించిన, సృష్టిస్తున్న మినీకవిత పూర్వాపరాం మీద వో చిరు అవగాహనా కోరకం వికసిన చేసేందుకు చేసిన స్వల్ప యత్నం ఈ వ్యాసాంగం.

మినీకవిత అంటే

మినీకవిత అంటే ప్రాస్యకవితగా అర్థం చెప్పకోవచ్చు. ప్రాస్యత పదరాశిదే కాని భావవాసిది కాదు. స్వల్ప పద పరిధిలో ప్రతిభావంతంగా- అర్థం పాఠకుని మేదకు సూటిగా చాటిగా తాకేలా చేసేందుకు వో మాత్రు వాహక మినీకవిత. శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహనరావుగారు చెప్పినట్లు మినీకవితకి ఉచ్చాసనం “క్లుప్తత”, విశ్వాసం “దృఢి”.

కొందరి దృష్టిలో మినీకవిత వచన కవిత్వపు సంక్షిప్తరూపం. మరికొందరి దృక్పథంలో అది పదన కవిత యౌవనరూపం.

గతంలో మినీకవిత పునాదులు :-

వాక సంపూర్ణ భావానికి మినీకవితలాంటి రూపదానం చెయ్యడం సూతనం కాదు. ప్రాచీన కాలంలో నైతం ఉన్నదే. మినీకవితకి ప్రస్తుతం వున్న వస్తు భాషాస్వరూపాల్ని వాక ప్రక్కన వుంచి, మినీకవితకు ప్రాచారముయిన మూలకీర్తిని అవగాహనకు ఆదారంగా ఎంచుకుంటే; శాలివాహన సప్తశతీ, సంస్కృతాంధ్రాల్లోని బాణపులు, శతకాదులు మినీకవితాధోరణికి సమీపంగా

వుండటం గమనించవచ్చు. కొన్ని నాటకాల్లో కావ్యాల్లో కొన్ని భావ వ్యక్తీకరణలని మినీ కవితలుగా దర్శించవచ్చు. ఉదాహరణకి మృచ్చకటికలోని వాక పద్యంలోని ఈ భావం—

“చావులో, దరిద్రంలో

చావేనయం దరిద్రం కంటే

ఆ సమయంలో మాత్రమే దుఃఖమిస్తుంది చావు

వచ్చేదాకా దుఃఖమిస్తుంది దరిద్రం”

కాక - ఉమర్ బియాం రుబాయీలనీ గారిబ్ గీతాల్లాంటి ఉద్దాకవితల్ని కూడా మినీకవితలుగా భావించవచ్చు. గురజాడ కలం నుంచి వెలువడిన కవిత్వంలో కూడా మినీకవిత లక్షణాలని అక్కడక్కడ చూడవచ్చు. ఉదాహరణకి ఈ నాలుగు పంక్తులూ—

“మనిషి చేసిన రాయి రప్పకి

మహిమ కలదని సాగి మొక్కుతూ—

మనుషులంటే రాయి రప్పలకన్నా

కవిష్టంగా చూస్తావేం బేలా!”

విది మొదటి మినీ కవిత

“ఇప్పుడు బాగా ప్రాచుర్యం పొందిన మినీకవితా లక్షణాలని దృష్టిలో వుంచుకుని, వోసారి దృష్టిని నిశితంగా గతంలోకి సారిస్తే మొదటి మినీ కవితగా చెప్పకోదగిన కవిత నొకటి - శ్రీ శ్రీ “మహాప్రస్థానం”లో “ఆః”

నిప్పులు చిమ్ముకుంటే

నింగికి నేనెగిరి పోతే

వివిధాశ్చర్యంకో వీరు—

నెత్తురు కక్కుకుంటూ

నేలకు నే రాలిపోతే

నిర్దాక్షిణ్యంగా వీరే—

“మహాప్రస్థానం” లోని ఈ రెండు కవితలని కూడా మినీ కవితలుగా నిర్ధారించవచ్చు.

నరాజులు :- అలసిన కన్నులు కాంచేదేమిటి ?

తొణకిన స్వప్నం

తొలగిన స్వర్గం !

చెదరిన గుండెల నదిమేదేటి ?

అవతల, ఇవతల

అరులై ఇరులే !

విలసిన ప్రాణుల పిలిచే దెవ్వరు ?

దుర్మతి, దుర్మతి

దుర్మతి, దుర్మతి.

సాహస :- ఎగిరించకు లోహ విమానాలను

కదిలించకు సుప్త భుజంగాలను !

ఉండనీ -

మస్తిష్క కులాయంలో

మనో పశ్చింకంలో

అంతరాళ భయంకర

ప్రాంతరాలనా నీ విహరం ?

ముక్కుదారి నా నీ సంచారం ?

“సంద్యా సమన్యలు” సైతం మినీకవిత లక్షణాలని
మిక్కుటంగా ప్రతిఫలించే కవిత్వే.

మినీకవిత పరిమాణం

ఏ పదనకవితకయినా ఇది నిర్దిష్టమయిన పరిమాణమని
విశేషత ఎక్కడా వుండదు. చెప్పదల్చుకున్న భావాన్ని బట్టి, కవి
వ్యక్తీకరణ కైని బట్టి కవిత పరిమాణం.

పరిమాణం రీత్యా ఇంతవరకూ నాచ్చిన మినీకవితల్లో దిగువన
ఉటంకించిన నాలుగు కవితలూ అతి చిన్నవి.

పన్నెండక్షరాల్లో శ్రీ టి. చంద్రశేఖరరెడ్డి “జీవితంలో”

నవ్వు

గులాబీ పువ్వు

ముక్తు

కన్నీళ్లు.

పద్నాలుగక్షరాల్లో శ్రీ బెల్లంకొండ రామదాసు.

బ్రతుకే వాక క్రాస్

మనిషే వాక క్రైస్తు.

పదిహేనక్షరాల్లో శ్రీ సస్యంగి శ్రీనివాస ప్రసాద్ “సూదిమందు”

వృత్తిరీత్యా దేముడు

ప్రవృత్తిరీత్యా యముడు.

పదిహేడక్షరాల్లో శ్రీ కాళోజీ “జే. పి.”

పుటక నీది

చావు నీది

బ్రతుకంతా దేశానిది.

మినీకవిత జననం

కాలమాన పరిస్థితుల కనుగుణంగా సామాజిక ప్రయోజనాలు
కారణంగా కవిత్వం భిన్నరకాలుగా రూపపరిణామం పొందింది.
కవనం భావకవిత్వంగా, అభ్యుదయ కవిత్యంగా, విప్లవకవిత్వంగా,
దిగంబరకవిత్వంగా రకరకాలుగా దర్శన మిచ్చింది. ప్రతిరూపం తన
సమకాలీన సమాజచేతవాన్ని సంపూర్తిగా ప్రతిబింబించింది. ఆ దృష్టి
తోనే నేటి కాలపు ప్రధాన ప్రక్రియగా మినీకవిత ఆవిర్భవించింది.

కొందరు విమర్శకుల దృష్టిలో మినీకవిత వ్యాపార నాగరికతా
ప్రతిఫలం. మిగిలిన సాహితీ ప్రక్రియల నేకానికీ స్థలం కేటాయించ
టంతో స్థలాభావం వల్ల పెద్దకవితలని విస్తృతంగా ప్రచురించేందుకు
అవకాశంలేక పత్రికలు మినీకవిత ప్రచురణని ప్రోత్సహించాయని
వీరివాదం. మినీకవిత జననానికి కారణం ఇదొకటే కాదు.

వాస్తున్న దీర్ఘకవితల్లో అనేకం పరస్పర ప్రతిధ్వనులుగా
మేధాకి వినిపించటం పాఠకుడికి విసుగు కలిగిస్తున్న సమయంలో
ఆవిర్భవించిన మినీకవిత తన స్పష్టతతో, విస్పష్టద్వనితో జనాన్ని
ఆకర్షించింది. పరిమిత పరిధిలో నొక పరిపూర్ణ భావనని సమగ్రంగా
సంక్షిప్తంగా తీవ్రద్వనితో ధ్వనించింది. కవి హృదంతరాల్లోంచి
అలోచన కలంలోంచి బలంగా వ్యక్తం చేయడానికి వీలయిన వాహి
కగా అవతరించింది. భావ పున్నకై దోషాన్ని, భాషాభేషణాన్ని,
అస్పష్టతని వో చక్కను తోసేసి క్లుప్తత ఉచ్చాసంగా ధ్వని విశ్వా
సంగా దినదిన ప్రవర్ధనమయింది. సాహితీజీవులని తనవైపు ఆకర్షిం
చేసుకుంది.

మినీ కవిత లక్షణం

మినీ కవితకీ ద్వని వెన్నెముక. గోరంత వ్యక్తంచేసి వ్యక్తత
విషయం మీద కొండంత అవగాహన తృటిలో కలిగించడం ద్వని.
అత్యల్ప సంఖ్యలో పదాల్ని, న్యల్ప వాక్యాల్ని వినియోగించి వాక
మినీకవితని వెలుగులోకి తే దలుచుకున్న కవికి ఈ ద్వని రహస్యం
తెలియడం అత్యవసరం. ఈ సందాలో రాయబడ్డ విజయవంతంగా
భావం చెప్పబడ్డ కవిత శ్రీ కాళోజీ “జే. పి.]

పుటక నీది

చావు నీది

బ్రతుకంతా దేశానిది.

స్వరోదనతో పరవేదనలో ఈ రోకంలాకి పూడిపడి, స్వవేదనతో పరరోదనలో రాలిపోయిన జీవి - జనన మరణాలు రెండింటినే తన విగా భావించాడనీ, రెండింటి మధ్యా విరామమయిన జీవితాన్ని దేశం కోసం దారపోసాడని భావన. కవిత చిన్నదయినా జే. పి. త్యాగవిరతీ, జీవనప్రయోజనం విపులంగా ద్వనించింది.

ద్వనినే పునాదిగా చేసుకుని జింబో ద్వనించిన మరో కవిత - బ్రతుకు.

నేను
చచ్చిపోతాననే కదూ -
నీ బాధ
పిచ్చివాడా -
ఈ వ్యవస్థలో
మనం బతికింది
కొమ్మిది మాసాలే.

శవాలకి కోరికలుండవు. కొంతమంది జీవులకి కోరికలుండీ తీరవు. తీరని కోరికల తీర్మాల్లో జీవిస్తున్న జీవి జీవం ఉండి శవం - జీవ చ్చవం. పరిసరాల్లో జీవిస్తున్న ప్రతిజీవి జీవచ్ఛవమే అయితే - ఏ చీకూ చింతా లేకుండా మాతృగర్భంలో వివసించిన కొమ్మిదిమాసాలే నిజా వికి మనిషి జీవించిన క్షణాలని భావం. కవితకంతటికీ ప్రాణమయిన చివరి మూడుచరణాల్లో కవి వివసిన కొనమెరువు కొరడా కొన యుకుపు గమనియమయినవి.

మిని కవిత చదవగానే పాతకుడి మీద పడిన ముద్ర - శిల తగిలిన జలంలో అలల్లా ప్రకంపిత మయి ప్రచలితమయి మెదడంతా అలముకుంటుంది. ఆ అనుభూతి సాంద్రత శాశ్వతంగా మెదడుపొరల్లో చోటు చేసుకుంటుంది.

మినీకవితకి చివరి పంక్తి చివరిదాకా దూకిన భావజలపాతం యొక్క ముగింపు శక్తి బలవత్తరమైనవి. చరణంనుంచి చరణానికి సాగిపోతున్నప్పుడు అందుతున్న అవగాహన తుదిచరణండాకా వాణ్ణి వరికి వాక అనూహ్యమయిన మలుపు విచిత్రంగా తిరిగి ఆ మెలిక మలుపులో మెరుపువిరుపుతో జీగెలు మనిషిస్తుంది. ఈ కవిత "పీల్చ" చూడండి. కవి శ్రీ వెంకట వెంకట కృష్ణప్రసాద్.

అమృతం తాగితే
భానే రాదంసాగుతుంది
విషం మింగితే
బ్రతుకే లేదంటారు
మరి పీళ్ళం కాగారని
అనుక్షణం చస్తూ బ్రతుకుతున్నారు.

గతజీవన విషాదం విషం లాంటిది. స్మరణకొస్తే మనిషి నీరసిస్తాడు - మరణిస్తాడు. భావి జీవితవ్యస్థం అమృతం లాంటిది. తలపు కొస్తే మనిషి కొత్త జీవం పుంజుకుంటాడు. కలలు కల్లలయిన మనిషికి వర్తమానం కూన్యం. వర్తమానమే గతంగా మారేది. అనుభూతమౌతున్న వర్తమానమంతా నైరాశ్యమే ఐనప్పుడు తలచుకుందుకు గతంలో ఏమీ మిగలనపుడు మనిషి ప్రస్తుతంలో ప్రతిక్షణం ఛస్తాడు. నడుమనడుమ వాంచాతీరాల్లో పూచావిహంగమై విహారంచేసి జీవిస్తాడు. వ్యవస్థలో జీవచ్ఛవాల జీవన వైచిత్రిని అంతర్లీనంగా ద్వనించడం కవితలో వివసడుతుంది.

అంత్యచరణంలో వో చేదునిజాన్ని చాచికొట్టినట్లు చెప్పడం శ్రీ అలిశెట్టి స్రభాకర్ కవిత "నా దృష్టిలో" కూడా దౌర్భేదితమవుతుంది.

అంతస్తూ ఐశ్వర్యం
త్రామికుడి బిక్షం
నాదృష్టిలో ధనమధాంధుడే
అరుక్కు - తినేవాడు.

పగలంతా పెగలు కక్కే ఎండలో మాంసాన్ని చెమటగామార్చి శ్రమించే జీవి శ్రమఫలాన్ని మరొకడు దోచుకుపోతున్న వ్యవస్థమనది. వెలుగులో కష్టపడిన రక్తం రాత్రి కిన్నీరు కాగా దోచుకుపోతున్నవాడి జీవితం రేయింబవళ్ళు సుఖమయం అవుతున్నది. అంతస్థుల్లో ఐశ్వర్య మిచ్చిన విలాసాల్లో కులుకుతున్నది. ధనికుడి జీవనసౌధానికి పునాదిని దానం చేసింది త్రామికుడి శ్రమేననీ - ఆ శ్రమని ఆధార చేసుకుని జీవిస్తున్న ధనికడే నిజానికి బిక్షకుడనీ ఈ నాలుగు చరణాల్లో ప్రతిభావంతంగా చెపుతాడు కవి.

అసంఖ్యాకంగా వొస్తున్న మినీకవితల్లో ప్రముఖంగా కనబడే మరోలక్షణం కొన్ని జీవనసత్కాలను అనూహ్య ధోరణిలో అత్యంత ప్రతిభావంతంగా చెప్పడం - మనం విత్యం చూసే వస్తువులనో - అప్రదానంగా కనపడే విషయాన్నో ఆధారం చేసుకుని వో భయంకర సత్కాన్ని బయటికి లాగడం. నిదర్శనం శ్రీ కె. బాలరాజు కవిత "హ్యామనిజం" దర్శించండి.

మరొకంలోని
మంగలి
త్రిప్పినట్లు తిరిగి
తలవెంట్రుకలు
రియించుకున్నట్లు
నేటి ప్రజలు

ప్రజానాయకుల

వెంటి తిరిగి

మానవత్వాన్ని

గొరిగించుకుంటున్నారు.

జైరకాలతో సమాజాన్ని పోల్చి మంగలి త్రిప్పినట్లు మనిషి తిరగడాన్ని ప్రజానాయకుల వెంట ప్రజలు తిరగడంతో ఉపమింపడంలో వ్యక్తమయిన దాస్యధోరణి : తల వెంట్రుకలు తీయించుకోవడంతో మనిషి మానవత్వాన్ని గొరిగించుకోవడంతో పోల్చటంలో ప్రసరించిన దోపిడీ విధానం కవిత స్పష్టంగా తెలియజేస్తోంది. ఈ కవితలో భావం వ్యక్తీకరణమయిన విధానం విమతనం.

ఇలాంటిదే మరోకవిత శ్రీ నందిని ఏదారెడ్డి “అల”.

ఎంత సిగ్గులేనిది

ఆడుకుని, వాడుకుని

నేలకి కసిరి కొట్టివా ఈ కాయితం

మళ్ళా, గాలి పింవగానే

గాల్తో లేచిపోతుంది.

ఊహల్లో ఎగిరే మనసు

అంతే?

ఎంత

నీ

గు

లేనిది ?

గాలి పిలిస్తే లేచిపోయే కాగితంతో పూహ పిలిస్తే వెళ్లిపోయే మనసుని పోల్చడం ఈ కవితలో రమ్యత. ఈ భావనలో పూహని మనసుని లేపుటపోయే గాలిగా దర్శించడంలో కవి పూహశక్తి అభివ్యక్తమవుతోంది. మనసుని కాగితంగా, పూహని గాలిగా కవి తాత్పర్యం దర్శించిన కవి అక్కడితో ఆగకుండా లేచిపోవడం పైన తనకున్న అనవ్యక్తి, అయిష్టాన్ని చివరి నాలుగు పాదాల్లో ఘర్షణ పదాన్ని విరిచి పేర్చి కసిగా నొక్కి వ్యక్తం చేస్తాడు.

కొన్ని మినీకవితలు రెండు భాగాలుగా భావాను పోలగా విడిగా వ్యక్తం చెయ్యబడి రెండింటి కలయికలోంచి శీరికని పూతం చేసుకుని విషయాన్ని బలంగా ద్వంద్వస్థాయి ఇది శ్రీ అలిశెట్టి ప్రభాకర్ కవిత “చెమట వ్యాపారం”.

నీ ప్రమవలం

నీ నమజ్జంలోనే పాతబట్టెలు

విత్తనం -

దాన్నే డబ్బుచెట్టుగా పెంచి

దక్కించుకున్న వాడిదే

పెత్తనం.

శ్రామికుడి శ్రమని విత్తనంతో పోల్చి అందులోంచి అంత రించిన ధనవృక్షాన్ని పెంచి ఎవరో దక్కించుకోవడాన్ని ద్వంద్వంవడంలో - కవితలో - వ్యవస్థలో దోచబడుతున్నదీ, దోచుకుంటున్నదీ ఎవరో స్పష్టంగా తెలుస్తున్నది.

కొన్ని మినీకవితలు సాదారణ వాక్యాలుగా పదాలుగా దర్శన మిచ్చినా చిరుచిరు చిరుపుల్లో చివరిదాకా వో శక్తిని ప్రోదిచేసుకుంటూ వచ్చి తుదిపాదంతో వో తటిల్లతలా మెరిసి అనుభూతి వర్షాన్ని కురిసి పోతాయి. నిదర్శనానికి శ్రీ పురిపండా అప్పలస్వామి కవిత “అడవి పూరు”.

అడవిలో

ఒక్క ప్రాణానికే ముప్పు

ఊళ్లో

ధనానికి మానానికే ప్రాణానికి

అన్నిటికీ ముప్పే.

అడవిలో జంతువులు

ఊళ్లో మనుషుడు.

జనం నివసించని అరణ్యంలో జంతువులు చేసే అపకారంతో పోల్చుకుంటే సంఘంలో మనిషి సాటి జీవులకి చేస్తున్న అపకారం చాలా ఎక్కువ అన్న భావాన్ని ప్రతిపాదిస్తూ మనిషికన్నా జంతువులు నయం అన్న అర్థాన్ని పరోక్షంగా ప్రసరిస్తుందీ కవిత. చివరి రెండు పదాల్లో అభివ్యక్తి - మొత్తం కవితకి ప్రాణశక్తి.

ఒకే రకం పదాన్నే పదబంధాన్నే ఒకే కవితలో విన్నా

కవిత “తలలు” చూడండి.

చెదరన వుట్టనుండే

బెదరన చీమలు పయగలె తన్నట్లు

లేమి కాలిమి నుండే

అకలి పొగ తెగబడినప్పుడు

అకలి తీర్చలేని మంటినిట్ట కూడా

అనవాయతలో

మెడబడతారు

పొంమారిందని మీ తలలమీద మురే

బాదవలసిన తలలు

వేరే వున్నాయని

తెలుసుకునే దెప్పుడు?

పొల మారినప్పుడు తలలు బాదుకోవటాన్నీ, బాదవలసిన తలల గురించీ, వాకే వదలం ప్రయోగంతో పాఠకుడికి స్పృహ కలిగింప చెయ్యటంలో విశిష్టత హృదయాన్ని కదిలించ చేస్తుంది. అన్నాదుల్ని చెదరిన పుట్టనుండి బెదరిన చీమల్తో ఉపమించటం - లేమిని కొలిమిలో ఆకలిని ఆ కొలిమినుంచి తెగబడిన పొగతో పోల్చటం - కవితలో విలక్షణత.

వాక వస్తువునో విషయానో కవిత పొడుగుతా వైవిధ్యంతో వర్ణించి వాక సామాజిక సత్యాన్ని చివరకు బలవత్తరంగా చెప్పడం మినీ కవిత మరో లక్షణం. ఈ కవిత “చరిత్ర చెప్పని గణితం” శ్రీ అలిశెట్టి ప్రభాకర్ రచన.

సామాన్యుడి జీవిత వృత్తాంతం

ఎప్పుడూ కష్టాలు ఇమిడి వుండే

ఒక బిందువే.

అతన్నాదారం చేసుకుని గీసుకునే

వృత్త వైశాల్యాలే

వంపదలు పొబ్బాలు పొదాలు

ఇది చరిత్ర చెప్పిన గణితం కాదు.

ప్రతి పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ

భావంగా ఏర్పరచుకున్న

స్వార్థపు వలయం.

నిత్యజీవితంలో జరిగే సంఘటనలని, సంభాషణల కుషయోగించబడ్డ వాక్యాని యథాతథంగా ప్రయోగించి వో దిగంబర సత్యాన్ని కవిత కలిగిబిన అమగాహనలోంచి వెలిగించడం మినీ కవిత మరో వైచిత్ర్యం. ఈ కవిత శ్రీ టి. జంగమ్మది.

“అమ్మా! కుంటోన్నా”

“పోయిరా!”

“తల్లీ! గుడ్డోన్నా”

“వెళ్ళిరా!”

“మా తల్లీ! మునిలోన్నా”

“పోపో!”

“ఎను కొండలవాదా

వెంకట రమణా”

“వస్తున్నా ఉండో!”

అంగ వైకల్యం పొంది, ముదిమి మీద పడి జీవితలేని దౌర్భాగ్యం మీద కన్నా; శ్రమించగలిగిన శక్తి, అవకాశం వుండీ దేవుడి పేరు వాడుకుని భుక్తి సంపాదించాలనుకునే వాళ్ళపైనే; సంఘంలో కొందరు జీవుల దయాగుణం ప్రసరిస్తున్నదనీ; మనిషికి మానవత్వం కన్నా దైవభీతి అధికమనీ వర్తంంగా నిరూపిస్తుందీ కవిత. నిరాదంపర వ్యక్తికరణ ఈ కవిత విలక్షణత.

కొన్ని మినీ కవితలు కవితాభాగం వొక్కచే చదివి పూరు కుంటే అర్థరహితంగా, అస్పష్టంగా అనిపిస్తాయి. శీర్షికతో అన్వయించుకుని చదివితే వో సంపూర్ణ భావాన్ని సమగ్రంగా ప్రతిఫలిస్తాయి. ఈ మూడు కవితలనీ అవలోకించండి.

శ్రీ అలిశెట్టి ప్రభాకర్ “హృదయం”

రాత్రి మాత్రమే

కాసేపు ఈ రోడ్డు

నిశ్శబ్దంగా....

విద్యానుష్యంజా....

తెల్లారితే మళ్ళీ

ఒకచే రద్దీ....

శ్రీ ఆసు రాజేంద్ర “మృత్యువు”

నా ముంగిలి ముందు నుంచుని

ఓరగా భూముంది

నేనెప్పుడు తలుపు తీస్తానా అవి.

నేను తలుపు తీసానో

అది లోపలికి

నేను బయటికి.

శ్రీ టి. చంద్రశేఖరరెడ్డి “జీవితంలో....”

నవ్వు

గులాబీ పువ్వు

ముక్త

కన్నీళ్లు.

మినీకవితల్లో కవితామయమయిన ఆలోచనలని వ్యక్తం చెయ్యడానికి గణితాన్నో, వ్యాకరణ చిహ్నాలనో వాడుకోవడం కూడా కద్దు. ఉదాహరణలు ఈ మూడు మినీకవితలు.

శ్రీ అంకిత కేళవులు “దబ్బు”

సువ్వు + దబ్బు = హీరో

సువ్వు — దబ్బు = డీరో

పరమాత్ముడి కన్నా

పైసాయే మిన్న.

దేర్ఫోర్ మేరే యారో

దేవుడికి గోలీ మారో.

శ్రీ సారథి “కాదు?”

జీవితమనే వాక్యంలో

ప్రేమ

పుల్లెస్టాప్ కాదు కామా ?

శ్రీ కె. వాసుదేవరావు “1”

జూబాళంతో

కుంగిపోయిన

ఆశ్చర్యార్థకమే

ప్రశ్నార్థకం

అవుతుంది.

అనంతమయిన వేదాంతాన్ని అత్యల్ప పరిమాణంలో ధ్వనిం

చింది మిసికవిత అదపాదదపా అక్కడక్కడా. ఈరెండు కవితల్ని చూడండి.

కవి శ్రీ వసీరా

కాళ్లు తడవకుండా

సముద్రాన్ని దాటగల మేధావియైనా

కాళ్లు తడవకుండా

జీవితాన్ని దాటలేడు.

శ్రీ చంద్రసేన్ “ముక్కుంటి తేలివి”

“కన్ను తెరిస్తే జననం

కన్ను మూస్తే మరణం

రెప్పపాటే కదా ఈ ప్రయాణం.

మిసికవిత - సామాజిక ప్రయోజనం

ఏ కవనం సామాజిక ప్రయోజనం అయినా పాఠకుడిలో

మానసిక చేతనాన్ని అంకురింపజేసి, విస్తరింపజేయడం.

పాఠకుడి మనోచేతనం మీద ఏ సాహితీ ప్రక్రియ ప్రభావం

అయినా దాని పరిమాణాన్ని బట్టి వుండదు. దానిప్రమాణాన్ని

బట్టి వుంటుంది. ఈ సత్యాన్ని దృష్టిలో వుంచుకుని పరికిస్తే

అనేక భావపీచికలని విస్తృతపరిధిలో పీచగల దీర్ఘకవితకే.

వున్న ప్రాధాన్యం మిసికవితకే వైతం వుంది. స్వల్పపరిధిలో

వాకేవాక్కు భావాన్ని విస్తృతంగా పాఠకుడి మీద ముద్రితం

చేయడంతో కవి ఆశించే సామాజిక ప్రయోజనాన్ని మిసికవితే బల

వత్తరంగా నెరవేర్చగలడు.

వాక్కుసారి దీర్ఘకవితలోంచి వీచిన ప్రతి భావపీచిక తాకిడి

పాఠకుడికి శాశ్వతంగా జ్ఞప్తికుండకపోవచ్చును గాని - మిసికవిత

తనలో వాక్కుమృదిగా రగిలించిన అంజుడిని పాఠకుడు విస్మరించ

లేడు.

అందుకే మిసికవితకే నేడింత ఆదరణ - సాహితీ లోకంలో

పోషణ.

[ఈ వ్యాసరచనలో “మిసికవిత” వ్యాస సంకలనం - మరింతెన్నో వ్యాసాలూ - కవిత్వ సంకలనాలూ ఎంతగానో సహకరించాయి. శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు గారికి, తదితర వ్యాసకర్తలూ, కవులందరికీ నా కృతజ్ఞతలు.]

రక్షించండి కవిత్వాన్ని

త్రిశూరిన అకాడమీల నుండి

మూసలో పోసిన యునివర్సిటీల నుండి

కుహనా సాహిత్య సంస్థల నుండి

స్టంట్లు స్టోగన్ సోడాబుడ్ల నుండి

సెక్సు సేమియా సిని పాటలనుండి

విదేశీ విచ్చలవిడి విష వాయువుల నుండి

నా దేశాన్ని రక్షించండి

కవిత్వాన్ని విడుదల చేయండి!

చలం !

స్వేచ్ఛా వాయువు

పీల్చడం తప్పా?

భౌతికంగా రొమ్మగుంటలో

ఉన్నామని తేల్చి చెప్పడం దోషమా?

గోనెనంచి గుండెల్లోని

కుమ్మకుబుసాన్ని

బట్టబయలు చేయడం

పిట్టకథల్ని పిసికి వేయడం

చలం చార్వాకమా?

దేశీయం దేబెగా

ఒప్పుకోలేదు

పాశ్చాత్యం పాడిగా

పిండుకోలేదు

‘మ్యూజింగ్స్’ ‘భగవద్గీత వ్యాఖ్యానం’

“బిడ్డల పెంపకం, “క్రీ”

వ్యాసాలు, నాటకాలు

సానుభూతి కోసం వ్రాయలేదు

స్వతహాగా పుట్టుకొచ్చాయి

నిమ్మగడ్డ ‘శ్మశాన సాహిత్యం’గా

ముద్రవేసినా

యువతకు దారి బతెం!

శ్రీ యస్. యస్. రెడ్డి

తైవ సిద్ధాంత దర్శిని

శ్విభక్తి బోధకములగు గ్రంథము లెన్నియున్నను, ఒక్కొక్క విషయమునే బోధించునవి విశేషముగా గలవు. కాని యన్నివిషయముల నొక్కచో నేర్పిచూర్చిన గ్రంథములతి స్వల్పములు అందుచేత పామరులు తమ భక్తిని పెంపొందింప జేసికొనుటకు, పండితులు శ్రుత్యాగమ పురాణేతి హాసంబులతో గ్రంథాంత రాఖిలాష లేకయే యుపన్యసింది శివభక్తిని దేశమందంతట వ్యాపింపజేయ ముందంజ వేయుటకు సుపయోక్తములగునటులి గ్రంథము ముదిగొండ వీరేశలింగ శాస్త్రిగారిచే రచింపబడి బ్ర॥ శ్రీ॥ లో॥ కొడిమేల రాజ లింగరాధ్యుల వారిచేతైవ ప్రచారిణీ ముద్రాక్షర కాలలో పరంగల్ లో ౧౮౮౮లో ముద్రింపబడినది. హనుమకొండ సిద్దేశ్వర స్వామి కంకిత మీయబడినది. ఈ విషయ మీ క్రింది సీసపద్యమువలన దెలియు చున్నది.

సీ॥ శ్రీ భారతీపతి సేవిత చరణాబ్జ
గంగా జటాజూట కామదమన
శశికలికొత్తంప శాశ్వతా నందద
శర్వ పరాత్పర కాంకరీశ
భక్తపాలన దక్ష పద్మాక్షిహృత్కంజ
భాస్కర శంకర పరమపురుష
సిద్ధసన్నత కార్యసిద్ధి ప్రదాహను
మద్గిరి మందిర మాన్యవరిత
గీ॥ సాంబసిద్ధేశ్వరా పరశ్మతము వినతి
తతుల నర్పించి తైవ సిద్ధాంత దర్శి
ని యమ గ్రంథకుసుమంబునే నీపదముల
నర్పణము సేతు గైకొనుమయ్య ప్రేమ.

ఈ గ్రంథారంభమున గురువరేణ్యులగు ముదిగొండ నాగలింగ శాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహ ప్రోద్బలముల వలన తామీ గ్రంథరచన నారం బించితిమనియు, శ్రీ కొడిమేల రాజలింగరాధ్యులవారు తమపై అపార ప్రేమానురాగములతో నీ గ్రంథమును ముద్రించివారనియు, శాస్త్రిగారు నవనయముగా విన్నవించుకొనిరి.

అగాధమును, దురవగాహమును, భయంకరమును, అనంత దుఃఖముల కాలయమును, అత్యంత హెరదురిత క్రియాపుంజము లకు గాఢాచియును అగు భీకర సంసార పారావారమును దాటి యపవర్గమును (మోక్షము) తొందుటకు ప్రతి మానవ మాత్రుడును తప్పక యత్నింపవలెను.

అత్యున్నతమగు మోక్షతైలాధి రోషణమునకు సోపానము లనేకములున్నను, వానిలో భస్మరుద్రాక్షలింగధారణాది తైవ సోపా నములు అత్యున్నతములు.

అష్టావరణములు “గురుర్నింగం జంగమశ్చ తీర్థంచైవ ప్రసా దకః భస్మరుద్రాక్షమంత్రాశ్చేత్యష్టావరణ సంజ్ఞికాః” గురువు, శివ లింగము, మాహేశ్వరుడు, తీర్థము, ప్రసాదము, భస్మము, రుద్రాక్ష, మంత్రము” అని యెనిమిది విధములుగా ప్రఖ్యాతములై నవి.

“ఇమాని శివభక్తానాంభవదోషతతేన్నదా
నివారణైక కార్యాణి శ్వాతా న్యావరణాఖ్యయా”
సంసార సంబంధముగు దోషజాతము భక్తుల యొద్దకు రాకుండగ పారదోలుననిగాన నీయవి యావరణ సంజ్ఞచేత ప్రసిద్ధము లై నవి.

పైజెప్పబడిన అష్టావరణములోనివగు విభూతి, రుద్రాక్ష, పంచాక్షరీ మంత్రము, గురువు అను ప్రదానములగు నాలుగు విషయ యముల గూర్చి శ్రుతిస్మృతి పురాణేతిహాస ప్రమాణ పురస్కరముగా రచించి, తైవసిద్ధాంతముల ప్రజాహృదయములకు హత్తుకొనునట్లు, శివభక్తి పారమ్యము పెంపొందునట్లు శాస్త్రిగారు వివిధ రమణీయ గాధాపశ్చిద్వారా వ్యాఖ్యాన పురస్కరముగా నీగ్రంథమును రచించిరి. తైవ సిద్ధాంతదర్శిని ద్విజీయ భాగము వైతము కొలది కాలములో ప్రచురింతుమని ప్రథమభాగమున శాస్త్రిగారు మడివినను, అది తదుపరి ప్రచురింపబడలేదు.

భస్మవిధి— ‘త్రయాయుషజమదగ్నిః’ అని ప్ర త్యక్ష ము గా వేదములే భస్మను ధరించుచున్నవి. ‘భూతైశ్చ ప్రమదితవ్యం’ భస్మముచేత అప్రమత్తడవు కాకుండుమని శ్రుతి విధించినది. మనో

రథసిద్ధితై మహర్షిపుంగవు లనేకు లీభస్మను ధరించి వ్రతానుష్ఠాన పరతంత్రులై 'వ్రతమే తచ్చాంభవం' 'వ్రతమే తత్పాకుపతమ్మ'ని పాకుపత, కాంభవ వ్రతములుగా నీ భస్మధారణను గూర్చి వదించిరి.

శ్రు॥ "వ్రతమే తత్పాకుపతం పకుపాశ విమోక్షయేతి" భస్మోష్ఠాలన, త్రిపుండ్రధారణములు పాకుపత వ్రతమనియు, పకుపాశ విమోక్షము కొరకు దీని నాచరింపవలయుననియు నధర్వశరస్సున నుడువబడినది.

భస్మమహిమ యాజ్ఞానసగోచరము. భస్మధారణము శిష్టజన సంప్రదాయము. ముక్తిసాధకము. పాపనాశనము. కాన యట్టి భస్మ నశ్రద్ధ చేయక నత్యంత ప్రేమతో భక్తితో ధరించి యైహిక భోగముల ననుభవించి దేహాంతమున ముక్తినిబొందుమని శాస్త్రీగారు తమ గ్రంథమున భక్తుల నుద్బోధించిరి.

నత్యం శాచం జహోహోమస్తీర్థం దేవాది పూజనం

తస్యత్యర్థమిదం సర్వం యత్రిపుండ్రం సదారయేత్ శా

క్రాద్ధే యజ్ఞే జపే హోమేవైశ్వ దేవే సురార్చనే

దృత తిపుండ్రః పూజాత్మా మృత్యుంజయతి మానవః

(తిపుండ్రం యద్యదృత్యతు కుర్యాద్యత్కర్మ తద్యదాః కా)

తిపుండ్రమును ధరింపక నొనర్చిన జపము, హోమము, తీర్థము, దేవాది పూజనము మొదలగున వన్నియు నిష్ఫలములని శాతాతపులును, క్రాద్ధము, యజ్ఞము, జపము, హోమము, వైశ్వ దేవార్చనము, సురార్చనమును దిపుండ్రధారియై మానవుడాచరించిన మృత్యువును వైతము జయించుచున్నాది. అటుల ననిచో సర్వకర్మములు నిష్ఫలమైనవని శాస్త్రీయజ్ఞములును తమతమ స్మృతుల యందు విధించి యున్నారు. మనువు బ్రహ్మహత్యాది మహాపాతక నివర్తక ప్రాయశ్చిత్తముగా భస్మధారణను విధించి యున్నాడు.

శ్లో॥ ఆయుష్షామోనరో రాజన్ భూతిరా మోధివానరః

నిత్యం వైరాధ్యేభస్మ మోక్షామశ్వవై ద్విజః (భార)

పంచమ వేదమునలరగు శ్రీ మహాభారతము నందు, ఎవరు సర్వధర్మాచరణ కారణంబగు నాయువును, బత్సర్వమును, మోక్షమును గోరుచున్నారో వారందఱు నిత్యము నేమక భస్మను ధరింప నెల నని వచుబడినది.

శ్రు॥ అగ్నిరితి భస్మవాయురితి భస్మ జలమితి భస్మ స్థలమితి భస్మ వ్యోమేతి భస్మ సర్వగ్గం హవా ఇరగ్గోభస్మ వాఙ్మన ఏతాని ఐక్షిగ్గోని భస్మాని (అధర్వ)

పంచభూతములు భస్మ స్వరూపులని అధర్వణవేదమందును, "మహాదేవో మహాభస్మ" జగత్కాణమున మహాదేవుడే భస్మ స్వరూపమని సూత సంహిత యందును, పవిత్రము, అగ్నిహోత్ర జనుగు భస్మను ప్రణవమున గ్రహించి సర్వాంగములందును నభిషేచన మొనరించినచో భస్మస్నాన మాత్రముననే జనుడు తానొనరించిన పాపారణ్యము భస్మీపవలమన పునీతుడై శివసాయుజ్యమునుమన్నాడని లింగపురాణములందు చెప్పబడినది.

మానస్తోకేతి మంత్రేణ మంత్రితం భస్మధారయేత్

ఊర్ధ్వ స్ఫుండ్రం భవేత్పాన మధ్య స్ఫుండ్రం యజ్ఞాపింఛ

ఆరః స్ఫుండ్రంఋచస్సాక్షేత్రస్మాత్స్ఫుండ్రం త్రియా

యుషం త్రియాయుషంజమదగ్నేః కశ్యప

స్య త్రియాయుషం అగస్త్యస్య త్రియాయుషం

యద్దేవానాం త్రియాయుషం తస్మైఅస్తు త్రియాయుషం

(శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్)

"మానస్తోకేతనయే" అను మంత్రమున భస్మను ధరింప వలయును. పైరేఖ సానువేదమనియు, మధ్యరేఖ యజ్ఞర్వేదమనియు క్రిందిరేఖ ఋగ్వేదమనియు నర్థము కావుననే త్రిపుండ్ర (రేఖ) ము త్రియాయుషమని వదిన బడుచున్నది. కశ్యపాది ముసింద్రులు, విష్ణ్వాది దేవతలు, ధరించిన యా త్రియాయుషము నాకు మనగుగాక యని యర్థము.

భస్మోద్ధూళిత సర్వాంగం స్పృశనన్న మనుస్మరన్

రామరహస్యోపనిషత్

భాస్వత్త్రిపుండ్రో భుక్తైస్పృతస్సస్మైని జటావల్కుల వాన్ము

కుండ? (హరివంశే)

అనువచనములచే రామకృష్ణులు భస్మధారలేయని తెలియు చున్నది. శివపురాణమునందు, బృహత్కాణాలమునందు కాలాగ్ని రుద్రో పనిషత్తునందు, అద్వైతమత స్థాపన విదానమగు సూతసంహిత యందు విశేషముగా భస్మరూపిమ వదించబడినది. సర్వమతముల వారును నిత్యోపాసనానంతరము భస్మను ధరించుచున్నారు.

భస్మ నామాంతరములు

నమస్తైశ్వర్య ప్రదాయకమగుటచే విభూతియనియు, తత్వభావ నము వలన భసితమనియు 'సర్వపాపనాశకమగుటచే భస్మమనియు' నిఖిలాపన్నివారకమగుటచే జైరమనియు, భూతప్రేత పితాచాది భయముల నుండి రక్షించునది యగుటచే రక్షయనియు, భస్మమునకు నామములు వచ్చినవి⁹ అని శాస్త్రీగారిచే చెప్పబడినది.

భస్మోత్పత్తి పరమేశ్వరుని యొక్క సద్యోజాత, వామ దేవ, అపార, తత్పురుష, ఈశానములను పంచముఖములనుండి కపిల, కృష్ణ, ధవళ, దూమరక్త, వర్ణ విశిష్టములగు సందాభద్రా సురభి, సుశీల సుమనసులను పంచగోవులు జన్మించగా వానినుండి విభూత్యాదులుత్పత్తి జెందినవని చెప్పబడినది¹⁰.

బ్రాహ్మణ క్షత్రియ, వైశ్య కూడజాతులెల్లరు భస్మధరించుట కర్హులే.

పాలభాగమున ధరింపబడిన భస్మత్రిపుండ్ర విధిచే లలాటమున వ్రాయబడిన దురక్షరములను, అనగా దుష్టవ్రతను నాశనముచేయు చున్నదని చెప్పబడినది. ¹¹

‘ప్రణవేన సర్వాంగముద్ధృత్య’ ఇత్యాద్యుపనిషదాదిపంచన నివయముచే శరీర మందంతట భస్మబూసికొనవలయునని శాస్త్రము అద్దోషించుచున్నవి గాన స్థానవియమము వదిలి శరీరమందంతటను ద్రిపుండ్రోద్ధృత్యాత్మికముగా భక్తులు భస్మధరింపవచ్చును. వర్ణాశ్రమ వివక్షలేక సమంత్రకముగాగాని, అమంత్రకముగాగాని భస్మధారణ గావింపవచ్చును.

“బ్రహ్మజానామయంధర్యః” త్రిపుండ్రధారణము బ్రాహ్మణ ధర్మమని విధిగా ద్విజులకు విధింపబడి యున్నది. శివునకు ప్రియ మైనదై మోక్షము నొసంగు జాలు నీ భస్మము భక్తజనములకు కొంగు బంగారమేకదా !

ఇట్టివిధముగా భస్మవిధి, భస్మోత్పత్తి, భస్మనామంతరములు, భస్మమహిమ గూర్చి శాస్త్రీగారు స్మృతి శ్రుతి ప్రమాణపూర్వకముగా విరూపించుటయేగాక దృష్టాంత పూర్వకముగా మనోహరములగు రమ జీయ గాథావళిద్వారా భక్తుల హృదయముల భక్తిరసతరంగిణులలో నోలరాడించిరి.

పరమేశ్వరుడు సముద్ర మధ్యమున పటపత్రశాయియై మోహా క్రాంతుడగు విష్ణునకు భస్మ నొసటంబెట్టి యాతని యజ్ఞావము సశింప జేసెననియు, తొల్లి పీఠభద్రుడు కృారకర్ములగు సర్వాసుర సంచ మాస్యాసురాదులచే హతులైన యమరులను భస్మచే బ్రతికించెననియు, వామదేవమహాముని శరీర భస్మ స్పర్శచే, అనేకజన్మపంలబ్ధి మహాపాతక పంయుతుడగు యననాధీశ్వరుని బ్రహ్మరాక్షస స్వభావమును పటా పంచలుగా జేసెననియు, ఋషభ యోగీశ్వరుడు, భద్రాయువును భస్మ ప్రణావముచే బ్రతికించెననియు, ధనమదాంధతచే కన్ము మిన్ను గానక భస్మను ధరింపక దానమీయరాదను మహాపండితుడగు సుశీలుని యవ మానించిన భుజంగ రాజుయు, యౌవనమదంబున పండితుని హేళన గావించిన రాజభార్యయు శత్రువులచే రాజ్యభ్రష్టులై, క్రుశ్శిన దేహ ముంతో నికృష్ట షడ్విధిలో బిజ్జుటనము చేసెననియు, చివరకు సుశీ

లుని గంచి తమను క్షమించి రక్షింపుమని వేడికొన నాతని భస్మ ప్రభావంబున తేజోవంతులై, రాక్షసాకాంతమైన రాజ్యమును జయించుటయేగాక తన దర్శనమాత్రముననే భుజంగాధిపుడు రాక్షస స్వరూపుడైన గంధర్వుని శాప విమోచన మొనరించెననియు, వివిధ గాథావళి సహృదయ రంజకముగా జెప్పబడినది. రుద్రాక్ష - రుద్రాక్ష మహిమగూర్చి, రుద్రాక్షోత్పత్తివిగూర్చి, రుద్రాక్షవిధివిగూర్చి, రుద్రాక్ష దారణముగూర్చి శాస్త్రీగారు ప్రమాణ పూర్వకముగా విరూపించినారు.

రుద్రాక్షధారణము విగమాగమ పురాణేతిహాస బోధితము. శిష్టసంపదాయాగతము. రుద్రాక్షధారి సాక్షత్ రుద్రుడే¹² నిత్యము మితిలేని పాతకముల జేయించు యీ సంసార పిశాచము నుండి తొలగించి మానవుని సన్మార్గమున బ్రవేశపెట్టునది రుద్రాక్షమాలికయే.

రుద్రాక్షవిధి నచ్చిదానంద స్వరూపుడగు పరమేశ్వరుని సాయుజ్య పాదాధిరోహమునకుగల నెనిమిది సోపానములలోరుద్రాక్ష రెండవ సోపానము. భస్మవిరహిత దేహాలమై యున్నతటిభూప్రేత పిశాచాది గ్రహములాచే శింఘండుటకును, శరీరరక్షణ కొఱకును, రుద్రాక్షధారణమేర్పడినది. అట్టిపరమ పవిత్రమగు రుద్రాక్షధారణము వలనను, పూజనము వలనను, సమస్తదురితములు తొలగి ముక్తికలు గునుగాన రుద్రాక్షధారణమక్షయ ఫలదాయకమని చెప్పబడినది.

‘భవసాగర తారాయ భగదృగ్లబ్ధి జన్మనే ।

విద్రావితాప, భద్రాయ రుద్రాక్షయ సమోనవః ।

భూతిరుద్రాక్షమంత్రాశ్చ గురుర్నిగంధ జంగమః ।

పాదతీర్థ స్రసాదౌ చేత్యస్తావరణ సంజ్ఞికాః’¹³

అని రుద్రాక్షగొప్పతనమును గూర్చి, అష్టావరణముల గూర్చియు తెలిపిరి.

రుద్రాక్షోత్పత్తి పూర్వమున సనత్కుమారుడు, ఋభు నిదామకాత్యాయన, భారద్వాజ వశిష్ఠాది మహర్షుల ప్రార్థనపై కాలాగ్నిరుద్రుడు సంహరకాలమున సంహరము జేసి సంహరాక్షిని మూసికొనిన సదాశివుని శేత్రమువలన సుదృఢించినవి గనుక, రుద్రాక్షములని వ్యవహరింపబడుచున్నవని¹⁴ రుద్రాక్షోత్పత్తివిగూర్చి శాస్త్రీగారు వివరించిరి.

త్రిపురాసుర సంహార సమయమున (పరమేశ్వరు శేత్రత్రయము వ్యాకులత నొంటి దానినుండి బాష్పబిందువులు పుడమియందుబడి సర్వజగద్దితమునకై శివాజ్ఞచే రుద్రాక్ష పృథక్ములై జనించినవని చెప్ప బడినది.¹⁵

రుద్రాక్షభేదములు కపిలవర్ణ విశిష్టములు, సూర్యశత్రు సమత్పిన్నములునగు రుద్రాక్షములు ౧౬, శ్రేష్ఠములు పంధ్ర శేత్రోదితములునగు రుద్రాక్షములు ౧౭, పహ్నిశేత్రాగతములు, కృష్ణవర్ణములు నగునవి ౧౮ మొత్తము రుద్రాక్షవృక్ష సంఖ్య ౩౮.¹⁶

తెల్లని రుద్రాక్షం బ్రాహ్మణులును, ఎఱ్ఱని రుద్రాక్షం రాజులును, పచ్చని రుద్రాక్షం వైశ్యులును, నల్లని రుద్రాక్షం చతుర్థ కులజులును ధరింపయోగ్యులని బ్రహ్మవైష్ణవర్తనునందు చెప్పబడినను 'గుణోలోపేన ముఖ్యస్య పరిత్యాగః' అను న్యాయముననుసరించి గుణోపపైసను ప్రధానమగు రుద్రాక్షము¹⁷ పరిత్యజించక ధరింప వలయునని క్రియాసారముద్వీపిజుచున్నది కాని పర్జ్వవక్షను పదలియే రుద్రాక్షమునై పను ధరించుట శ్రేయస్కరమని తెలియుచున్నది.

రుద్రాక్షక్షమాణము — ఉపరికాయంత ప్రమాణముగల రుద్రాక్షములు త్రవములవి, రేగుపంధంత క్రమాణముగలవి మధ్యములని, శనగగింజంత ప్రమాణము గలవి క్రియాసారమునరెడు చెప్పబడినది.

అన్ని జనమాలికలలో రుద్రాక్షమాలిక మిగుల ప్రశస్తమైనదని గౌతమీస్మృతియందు చెప్పబడినది.¹⁸

మహర్షులందఱు రుద్రాక్షమాలికాధారులైనటుల సూతసంహిత యందు గలదు.¹⁹

రుద్రాక్షభేదములు — ఏకముఖి, ద్విముఖి, పంచముఖి మున్నగు విధముగా ౧౪ భేదము లిందుగలవు.

రుద్రాక్షను శివస్వస్థునందుంచుకొని స్నానమాచరించిన గంగా స్నానిఫలమును, రుద్రాక్షు జలాభిషేకము చేసిన లింగపూజన ఫలమును లభించునని క్రియాసారము ౧౦ ఉ నందు చెప్పబడినది.

రుద్రాక్షధారణఫలము — రుద్రాక్ష సామోచ్చారణమాత్రమేన వేయి గోదానఫలము,²⁰ స్వర్కనదర్శనములేచే నరుడు పశుత్వము వీడి ముక్తి నందునని²¹ చెప్పబడినది.

రుద్రాక్షముఖము రుద్రుడని, తద్విందువులు సర్వదేవతలని కావుననే రుద్రాక్షధారణ మాత్రమేననే సర్వపాపములు నశించునని క్రియాసారమునగలదు²². నమ నవైదికకర్మలు భస్మ రుద్రాక్షధారులై యాచరించినచో నక్షయఫలము చేకూరును. రేచిచో మోరేపాపము సంభించుటయేగాక కర్మఫల రహితమగును. పర్వకాల సర్వపాపములందును రుద్రాక్షమును ధరింపవలసినదని స్మృత్యందమునగలదు.²³ రుద్రాక్షపూజనఫలము లింగపూజన ఫలముతో సదృశమైనది.

శ్లో॥ అధరామ గిరౌరామః పుణ్యేగోదాపరీ తపే
భూతి భూషిత సర్వాంగో రుద్రాక్షధరః పుణ్యకః²⁴

అను శ్లోకము వలన శ్రీరాముడు భస్మరుద్రాక్షధారియై నటుల పద్మపురాణమునందును, విష్ణుమూర్తి భస్మరుద్రాక్షధారియై శివానుగ్రహము బడసినటుల వై. ప నందును "రుద్రాక్షమాలాభరణో జటావల్గల సంయుతః తపసాతపస్య దేవస్య కేశవస్య మహాత్మనః ప్రాచూరాసీన్మహాదేవశృంగరః కరణానిధిః"²⁵ అనిగలదు. వై. ప. 4.

పసుమతి రుద్రాక్ష ధరించి వారకాంతాలోచడగు భర్తయగు హిమ్యవంతుని బుద్ధి మరల్చగలుగుటకు, హిమ్యవంతుడు శత్రు సంహారదై జయలక్ష్మిని చేకొనుటకు, వారి కుమార్తెయైన సర్వకల సభయందు చిత్ర పటాంతర్గతుడైన విష్ణుమూర్తి సంతటివానిచే 'రుద్రాక్షధారణము సర్వశ్రుతిసీదము, సర్వపాపహరము' అని చెప్పించి భర్తమను మార్చి రుద్రాక్ష భక్తిప్రపూరితుని గావించుటకు, ముప్రతీపుడు పిల్లికానకు రుద్రాక్షధారణ గావించి సర్వర్థమునకుఁ బింపి కల్ప వృక్షముఁ దెప్పించుటకు, ఒక్క రుద్రాక్ష శిరస్సున బిడఁబడి మహా పాపియగు జామిత్రునికి కైలాస పదవి లభించుటకును, రుద్రాక్షధారణమే మూలమని వివిధ రహజీయ కథాంతములే సుమధుర మంజుల పదపుంజరాజితే శాస్త్రగారితే సోదాహరణముగాఁ జెప్పబడినది.

మంత్రము అవాఙ్మనసగోచరము, ముక్తికైదమునగునట్టి తత్సవరిజ్ఞానమునకు మంత్రము మూలము. మంత్రోపాసనమువలనగాని మనశ్శుద్ధి గలుగదు. మనశ్శుద్ధి గలిగినగాని బరమేశ్వర సందర్శనము సంభవించనరదు. కావున మంత్రోపాసన మత్యవసరము.

మంత్రమనగానేమి? — "మననాత్మాయత ఇతి మంత్రమ్" అనగా మననము చేయుటవలన రక్షించునది గాన మంత్రమయ్యెను. మొత్తము మంత్రముల సంఖ్య 7 కోట్లు, కొన్ని మంత్రములు శైవములు, కొన్ని వైష్ణవములు, కొన్ని శాక్తయములు. మంత్ర సిద్ధితే నకలము సిద్ధించుననుటకు అధర్వణవేదము ప్రమాణము.

మంత్రము దేవతాహువనియు, మంత్రార్థము శివుడనియు వైషిష్టాంత శిఖామణియందు కలదు.

"సర్వేషామేవతత్త్వానామూలం శివశ్చిత్త స్మృతంతస్మాన్మూలం మితిజ్ఞేయమ్" సర్వతత్త్వములకును శివతత్త్వము మూలమైనదగుటచే శివమంత్రమునకు మూలమంత్రమను వ్యవహారము కలిగెను.

భువనోగర మగ్నానాం దేహినాం హితకామ్యయా
ప్రాహోన్నమశ్శివాయేతి మంత్రమాద్యం హరస్సవ్యయం

భవసాగరమగ్నుల జన్మబాధా ప్రళయనమునకై పరమేశ్వరుడే “ఓం నమశ్శివాయ” అను నీ మొదటి మంత్రమును వదిలించెనని వాయువీరు సంహితయందు కలదు.

స పక్షోటి మహామంత్రములు చిత్తవిభ్రమము గలుగజేయును. అందఱికి నొక్క పంచాక్షరీ మంత్రము మాత్రము మనోబాంధవ్యము గలుగజేయక మోక్షము నొనంగును.²⁶

పంచాక్షరీ మంత్రము పంచభూతాత్మికము. నకారాదిబీజములు పంచభూత స్వరూపములు. ఎటులన నకారము భూమి యనియు, మకారము ఉదకమనియు, కికారము అగ్నియనియు, వకారము వాయు వనియు, యకార మాకాశమనియు, మంత్ర మంతయు శివస్వరూప మని చెప్పబడినది.²⁷

పంచాక్షరీ శివపదేన విభూతిరుద్రా!

ద్యాంయస్తయాస్పృతీతేన చతుర్థకాండః

కాండేన సర్వయజురేవ విభాతితేన

ఋక్సామ మధ్య మణికాచ విభాంతివేదా!

వైదికం²⁸

వైదికమగు నీ పంచాక్షరీ మంత్రముచేతనే వేదమున కంతయు బంగారమునకు పరిమళ ముద్దినటుల గుణాధిక్యము గలిగినదని పై శ్లోకమున జెప్పబడినది.

అన్ని విద్యలలో వేదముత్కృష్టమైనది. దానిలో నమకమును అందు (పంచాక్షరీయు దానియందు ‘శివ’ అనుమంత్రమును సుత్ర మోత్తమములు.²⁹ పంచాక్షరీ మంత్రమునకు ముందు ‘ఓం’ కారము చేర్చి ఓం, న, మ, శ్శి, వా, య అని యుచ్చరించినచోనది హఠాక్షరీ మంత్ర మగును.

“విలాప్రణవకం మంత్రం శ్రీశూద్రాజాంబసాథకం”

శ్రీశూద్రాదులకు వేదాదికారమీయగమున లేదని శాస్త్రములు నుడుపుటచేతను, జంకారము వేదస్వరూపమగుట చేతను అదికారి భేదమునబట్టియు ఓంకార రహితమగు పంచాక్షరీయే వారికుపాస్య మని చెప్పబడినది. తారక మంత్రమేది - ? “నమో పృథ్వీభ్యో హరికేశేభ్యో నమస్తారాయనమః”³¹

అనిశ్రుతియందు ‘నమస్తారాయ’ అని యీశ్వర నామమే తారకముగా సూచించబడినది. “మంత్రాదీశాభాతి పంచాక్షరీయం” అను కాశీసారమునందలి శంకరుని వాక్యమును పంచాక్షరీయే సంసార తారకమగునని యుపదేశించ బడినది.

“రామనామమస్మరణీయమా?” అని ప్రశ్నించుకొని శాస్త్రి గారిట్లు సమాధానము నిచ్చుచున్నారు. శ్లో॥ శివలింగ ప్రతిష్ఠాశాసర్వా వగుణ వరిత”³²

శ్రీరామచంద్రుడు సేతువునందు దువపేరున లింగమును బ్రతిష్ఠించి అగస్త్య మహర్షివలన శివగీతలువిని, నదాశివ ద్యానము సేయు మహా శివభక్తుడు. అట్టి మహా భక్తుని నామస్మరణము బస వేశ్వర నామమువలె యున్నతగతి సౌధమునకు సోపానమగుటలో సంశయములేదు. “నాకంచె నధికులు నా భక్తవరులు” అను ప్రభు లింగ లీలయందలి వచనమును, పరమేశ్వరుని కంచె భక్తులే యధి కుని నిరూపించుచున్నది వీరశైవులు ‘దదీచిరామాన్’ అని స్మరించు చునే యున్నారు కాన శివభక్తుడగు రాముడు బసవేశ్వరునివలె స్మర జీయుడనియే దాధాంతము.

పంచాక్షరీ ప్రభావము — స్కాందమహా పురాణమున పార్వతితో పరమేశ్వరుడు పంచాక్షరీ మహాత్యమును వివరింపుచు “లోక ములు, వేదములు, మహర్షులు, ఈ చరాచర ప్రపంచ మంతయు పంచాక్షరీ ప్రభావముననే నిలిదియున్నవి సుమా!” అని వదించెను.

కలియుగమునందు మానవుడు పండితోత్తముడైనగాని పామరు డైనగాని, అంత్యజుడైనగాని అగ్రజుడైనగాని పంచాక్షరీ మంత్ర మును జపించినగాని సమస్త కుభముల (బొంది ముక్తి నొందజాలి) డని ఈశ్వరుడు వాయు సంహితలో తెలిపెను.

అగ్ని హోత్రములుగాని, వేదత్రయముగాని, యజ్ఞముగాని పంచాక్షరీ జపము యొక్క కోటిభ్యంశము తోడను సమానములు గావు.³⁴

ఉపమన్యు మహర్షి పరమేశ్వరుని నుండి శైవశాస్త్ర రహస్యముల గ్రహించి బోధకుడై ప్రకాశించుటకును, వశిష్ఠ, వామదేవాది యోగీంద్రులు ముక్తకల్పిమై మహాశేఖోపంతులగుటకును, సర్వులు విగతపాపులై మోక్షలక్ష్మిని కైవసము చేసికొనుటకు పంచాక్షరీయే మూలమని, మంత్ర ప్రభావము వర్ణనాతీతమని సిద్ధాంత సంపకమున జెప్పబడినది. సర్వకాల సర్వావస్థలయందు పరిశుద్ధుడైనను, అపరి శుద్ధుడైనను, శివస్వామి స్మరించు మానవుడు సిద్ధినిందగలడని ‘తత్వజ్ఞ’ అందు చెప్పబడినది.

మహాపాకునకుడగు శ్రీహరిని స్మరించు చున్నానని శాస్త్రిగారు శ్రీహరిమూర్తినిట్లు కనులకు గట్టినట్లు వర్ణించుచున్నారు.

శ్లో॥ హృదంతరే శంకర తత్త్వచింతనం శ్రీహృదంతరే శైవపదక్షరం

పాంప్రదేశే శివశూరిచిహ్నం ధరంహరింపాకుసతంస్మరామి³⁵

పంచాక్షరీ మంత్రార్థము :

నమఃపదము అంగమనియు, లేక జీవుడనియు, శివపదము లింగ మనియు, లింగాంగ సంబంధము, అయి అను పదముచే బోధింపబడి

నది. కావున పంచాక్షరీ మంత్రము శివజీవైక్య బోధకమని తెలియుచున్నది. శివశబ్దతమగు నా పరబ్రహ్మను నమస్కార పూర్వకముగాను పాసింపవలెనని తన్నుమజ్జిత్వాసీత" అని శ్రుతి బోధించుచున్నది.

చూర్వానమహరిచేసంచాక్షరీ మంత్రోపదేశమంది, ఆమంత్రానుస్థాన బలముచే దివ్యతేజస్సునొందుటయేగాక, వారకాంతాలోలుడై అపవిత్ర దేహుడగు దాశార్వానతికి భర్తమహరిచే పంచాక్షరీ మంత్రోపదేశము గావించి పాపరహితుని గావించుటకును, సూర్యశర్మ వంచకుడగు మానవునిహస్తము కనబడదు, అచేతనవృషభంబులను వైతము చేతన స్వరూపమున రప్పించి, స్తుతానుతులను దేనువును బ్రదికించి, ఐహిక సౌఖ్యంబు లనుభవించి యంతమునకై వల్యమందుటకును పంచాక్షరీ మంత్రానుష్ఠానమే మూలమని శాస్త్రీగారు భక్తగాదా పురస్కరముగా నభివర్ణించిరి.

గురులక్షణము :

శ్లో॥ గుకార స్త్యందకారస్యాః యుగారస్తన్నిరోరకృత్
అందకార వినాశత్వాద్గురు రిత్యభిధీయతే స్కా.. ఉ. సం. 37

గుకారమునకు అందకారమని, యుగారమునకు నిరోధమని యర్థములు. అందకార సదృశమగు అక్షానమును బోగట్టి జ్ఞాన మొనగువాడగుటచే గురువని వచింపబడుచున్నాడు. షట్స్యందకార తత్వాతీతుడగు పరశివుడే గురురూపమున వచ్చి చెప్పకుండిన మానవులకిక తరింపులేవని నదానంద శతకమున నుడువబడినది.

"అచార్యదేవోభవ" అని శ్రుతి గురుగౌరవమును ప్రకటించినది తైపసిద్ధాంత శిఖామణిలో గురుపూజయే శివపూజయని వ్యవహరింపబడినది. కావున గురుడే శివుడని భావింపవలయును.

గురుయాత్ర, దేవయాత్ర, తీర్థయాత్రలను త్రివిధములగు యాత్రలలో గురుయాత్రయే యధికమైనవని తైపసిద్ధాంత శిఖామణిలో కలదు.

"గురుర్బ్రహ్మ గురుర్విష్ణు గురుర్దేవో మహేశ్వరః

గురుస్సాక్షాత్ పరబ్రహ్మ" అనడి గురుప్రతీతము వైతము గురువు త్రిమూర్త్యాత్మకుడని తెలియజెప్పుచున్నది.

గురులక్షణము :

శ్లో॥ గురువో నిర్మలాశ్శాంతా స్సానకో మితభాషిణః

కామక్రోధవిదిర్మత్తాననదాచారా జితేంద్రియాః 39.

గురువు నిర్మలుడును, కపటములేనివాడును శాంతస్వభావము గలవాడును, మితభాషియు, కామక్రోధరహితుడును, నదాచారము

గలవాడును, జితేంద్రియుడునై యుండవలెను. శాస్త్రజ్ఞుడు, ధీమంతుడు, తపశ్శాలి, జనవత్సలుడు, తత్త్వవేత్త, లోకాచారరతుడు, మోక్షప్రదుడునగు మహానుభావుడే గురుశబ్ద వాచ్యుడగును.

గురుశిష్య సంబంధము :

గురుశిష్యసంప్రదాయ మనాదిసిద్ధము. గురువులేకుండ నభ్యసించినవిద్యలు, అనుష్ఠించిన మంత్రములు విరర్థకములు. విష్ణులములు. సత్పాత్ర దానమువలె సచ్చిష్యుని విద్యాదానము ముక్తిప్రదమగును.

శిష్యశబ్దార్థము :

"శాసనీయశిష్యః" అనగా శిక్షింప దగినవాడు శిష్యుడని యర్థము. సత్యవాదియు, గురుభక్తియుతుడును, దంభాహంకార రహితుడు, రాగద్వేషభూన్ముడు, శాంతుడు, సర్వజనప్రియుడు గురుజ్ఞాపరిపాలకుడునగు వాడే శిష్యుడు.

గురువు శిష్యునిజ్ఞానమును, ప్రవర్తనను పరీక్షించి విద్య నొసంగుటగాని, మంత్రోపదేశము నేయుటగాని చేయ వలయును. అటులేశిష్యుడును గురులక్షణమును గురుసామర్థ్యమును విచారించుకొనియే విద్యనేర్చుకొన ప్రారంభింపవలెను.

శుభకార్యములందు, వివాహదులయందు, మాన శివరాత్రులయందు, దక్షిణాయన ఉత్తరాయన పుణ్యకాలములయందు గ్రహణ కాలమందు, పర్యమలయందు శిష్యుడు శక్తికొలది గురువు నర్పించిన చాలును. గురు కటాక్షమునకు పాత్రుడైన శిష్యుడు పాపపంకిలము నుండి ప్రజ్వలితుడగును "శరీరమర్థం ప్రాణం చ సద్గురభ్యాః నివేదయేత్" శరీరాద్ధా ప్రాణముల శిష్యుడుగురువునకు నమర్పింపవలెను.

పరశువేది స్వర్గవలన లోహము బంగారమగునటుల గురు కటాక్షప్రసారమున మానవుడు శివుడగుచున్నాడు.

గురువులు సద్గురులక్షణ సంపన్నులై, ద్రవ్యార్జనమే ప్రథానముగా నెందక శిష్యహృత్పాపమును హరించువారలై యుండ వలయును

గురుశిష్యుల విషయమై మూడు న్యాయములు గలవు.

1) మార్జాల కిశోర న్యాయము. 2) మర్కట కిశోర న్యాయము. 3) భ్రమరకీట న్యాయము.

1. మార్జాల కిశోరన్యాయము- శిష్యుడు సదాచార సంపత్తిలేక దుర్వ్యసనుడై తనవద్దకు రాకయున్నచో గురువే సన్మార్గమున లాగి కొనివచ్చి నమనదేశ మొనంగి జ్ఞానోపదేశము చేయవలయును.

2. మర్కట కిశోరన్యాయము : గురువు తప్పద్రోవలనడచిన శిష్యుడేయోతని వెంటబడి గురువుకు విజ్ఞానశక్తిని కలిగించి తాను జ్ఞానమాతనినలన నేర్చుకొనవలెను.

3. భ్రమరకీటన్యాయము : తుమ్మెద తన యంకారముచేదైవముగా తలచి స్వర్గింపడు. గరు ప్రాశస్త్యమీ క్రింది సీసమును పురుగుతు తన స్వరూపము కలిగించునటుల గురువు శిష్యుని జ్ఞాన నిట్లు చెప్పబడినది.
శక్తిచే తనతో సమానునిగా జేసికొని జ్ఞానముపదేశింపవలెను.

తైవసిద్ధాంత దర్శినినవలోకించి అకళింపుజేసికొనిన పాశకున
కాయానము గలుగకుండ ఉపమన్యాది భక్తులగాఢం రచించి శాస్త్ర
గారు వారినుత్సాహపఱచిరి.

ఉపమన్యుడు గురువాజ్ఞా జవదాటక మెరింగి నేత్రముల బొంది
దేవతాసాక్షాత్కారము నొంది, సకలతాప్రపారంగతుడగుటకును, దుర్వ
ర్తన శిష్యులగు చంద్రశేఖరుని, వీరయ్యను మనస్సున శ్రమకలుగ
తుండ నన్యార్థమునకు లాగికొనివచ్చి తైవల్యమొందునట్లుచేయుటకును,
గురువే గురుపదేశమే కారణమని రమ్యముగా నీ గ్రంథమున నిరూ
పింపబడినది.

ఈ గ్రంథసారాంశ మంతయు నాలుగు మాటలలో చెప్ప
బడినది.

1. నిఁకరము భస్మరద్రాక్షిం దఱించి పంచక్షరిని గాని
షడక్షరిని గాని నిత్యము జపించు గురుబోధల విని గురువును

సీ॥ కామాది విషయౌ గహనపాతికి మార్గం. సందర్శకుడు వనే
చరుడు గురుడు.

అజ్ఞాన తిమిరావృతాంద కోటికి జ్ఞానం. కాంతి ప్రదుండు
భాస్కరుడు గురుడు

ఘోర సంస్కృత్యకూపార మజ్జితప్రా. పాణిపద్య
ప్రాప్తవల్లము గురుడు

దారిద్ర్యదుస్సహ క్రూరమహాతుండ. లీ దుష్టులకు జాంగలికుడు
గురుడు.

గీ॥ శిష్యమాననకానన సీమజాత. మోహకుష్క-తృణాగ్ని
సముండు గురుడు

లోకబంధుడు మోక్షైక లోలుడఖిల. కల్పవృక్షినాశకుండు
శంకరుడె గురుడు.

ఉపదేశకాండ⁴²

వికలు

1. 4వ పేజీ
2. 4వ పేజీ
3. 4వ పేజీ
4. 5వ పేజీ
5. 5వ పేజీ
6. 10వ పేజీ కై. సి. ద.
7. 11వ పేజీ కై. సి. ద.
8. 11వ పేజీ
9. 12 వ పేజీ.
10. నందా పుద్రా సురభిస్సుశీలా సుమనా వ్రదా,
పంచగావశ్యవాజ్ఞాతాస్పద్యోజాతాదిన క్రౌఠః
కపిలః కృష్ణధనలధూమ్ర రక్తావధైవచః
నందాదీనాంగవాంఛరాః క్రమేణ పరీక్షితితాః
సద్యోజాతాద్విభూతిశ్చ పామద్భవితమేవచ
అమౌరద్భవ్యసంజాతం పురుషోత్తరమేవచ
రజఃశాసన వక్త్రాచ్చ నందాది ద్వారతో భవేత్
(సి. శి. భూ) 13 వ పేజీ.

11. త్రైపుండితాని రచితాని లలాటపద్మే.
లుంపంతి దైవ లిఖితాని దురక్షరాణిః సోమ, విభూ.
19 వ పేజీ.
12. కంఠేరుద్రాక్ష మాలాంయద్భుత్వాకు క్రియతేయది, సో
పిరుద్రత్యమాప్నోతి (స్కాందము).
13. 37 వ పేజీ
14. అదకాలాగ్నిరుద్రః ప్రోవాచ రుద్రస్య నయనాదు
త్యన్నోరు ద్రాక్ష ఇతిలోకే వ్యాయతే. అదవా పదా
శివస్సంహారం కాలే సంహారం కృత్వా సంహారాక్షి ముఖ
లికరోతి. తన్నయనాజ్ఞాతో రుద్రాక్ష ఇతివ్యాయతే
(రుద్రాక్షజాబాలోపనిషత్) కై వసిద్ధాంత దర్శిని 38 పేజీ
15. శ్లో॥ తదాకులం తస్యబిభూవ చాక్షణం
త్రయంతతో బ్రూణ్యవతంశ్యతేభ్యః
రుద్రాక్ష స్పృశే విటపైర్భు భూపుష్పివాజ్ఞయా
సర్వజగద్వితాయ (కీ. ఉప. కై. సి. ద. 39 పేజీ)

16. రుద్రాక్షవృక్షస్తవనాక్షీ జాతాస్తే ద్వాదశస్యుః
 కపిలాది భేదైః
 చంద్రాక్షిజాష్టోదశ కుభవద్వాః కృష్ణాదశస్యుర్జ్వల
 నాక్షీజాతాః
 (బ్రహ్మవైవర్తపురాణం - శై. సి. ద. 39వ పేజీ)
17. శై. సి. ద. 41 వ పేజీ.
18. 'రుద్రాక్షై రనంత ఫలమచ్యుతే' (గౌతమీ స్మృతి,
 శై. సి. ద. 43వ పేజీ)
19. ఋషయోమృదవస్సస్థాస్థావ్యర్షద్వంద్వ వి వ ర్జితాః
 రుద్రాక్షమాలాభరణస్థిత భస్మావకంతనాః
 సూతనంహిత. శై. సి. ద. 49వ పేజీ.
20. గవాంకోటి ప్రదానన్యయత్సలంభవి లభ్యతే తత్సలం
 లభితే షర్వోనిత్యం రుద్రాక్షధారణాత్ (కాలాగ్నిరుద్రము)
21. "దర్శనాత్స్వర్ణనాచైవ స్వరణాదపి పూజనాత్
 రుద్రాక్షధారణా దేవ పశుత్వం వినివార్యతే" (కాలాగ్ని
 రుద్రము.)
22. రుద్రాక్షధారణాత్సర్వస్సర్వైషాపైః ప్రముచ్యతే
 తన్ముఖం రుద్రమిత్యాహస్తద్బిందు స్సర్వదేవతాః
 (క్రియాసారము - శై. సి. ద. 49వ పేజీ)
23. గచ్చన్, తిష్ఠన్, స్వప్నన్, జాగ్రదున్మిషన్ని మిషన్నపి,
 శుచిర్వాప్యశుచిర్వాపి (స్కాందము.)
24. పార్వపురాణము, శై. సి. ద. 50
25. వై. ప. 4, శై. సి. ద. 50.
26. నస్త్రకోటి మహామంత్రాశ్చిత్ర విభవకారకాః
 ఏకః పంచాక్షరీ మంత్రస్సర్వేషాం మోక్షదాయకః
 శై. సి. ద. 63వ పేజీ
27. నకారాదీని బీజాని సంభూతాత్మికానిచ (నకారః సృధివీ
 జ్ఞేయామకారస్తోయ శికారోగ్నిరితి ప్రోక్తోవాకారోవాయు
 రుచ్యతే. యకారోనభ ఇత్యుక్తం మంత్రో బ్రహ్మమయ
 శ్శివముచ్యతే (శై. సి. ద. 63వ పేజీ)
28. వై. ది. ౧౪. శై. సి. ద. 63వ పేజీ
29. శ్లో॥ విద్యాసిశ్శృతి రుత్కృష్టా రుద్ధైకాదశిస్మృతా
 తత్రపంచాక్షరీ తస్యాం శివఇత్యక్షరద్వయం. (వై.ది.
 ౧౪, 63వ పేజీ శై. సి. ద.)
30. శివజ్ఞానవిద్య, అధ్యాయ, శై. సి. ద. 68వ పేజీ
31. యజుస్సంహిత, శై. సి. ద. 74వ పేజీ.
32. రామాష్టోత్తరశత నామావళి, శై. సి. ద. 80వ పేజీ.
33. పంచాక్షరీ ప్రభావేన లోకావేదా మహర్షయః
 తిష్ఠంతి శాశ్వతాధర్మాః జగదేతచ్ఛరాచరం (స్కాంద
 శై. సి. ద. 81వ
34. అగ్నిహోత్రాస్త్రయో వేదా, యజ్ఞాశ్చ హృదక్షిణాః
 పంచాక్షర జపస్యైతే కోట్యంశేనాపినో నమాః (సిద్ధాంత
 పంచకం, శై. సి. ద. 83వ పేజీ)
35. స్కాంద మహాపురాణము శై. సి. ద. 84వ పేజీ
36. నమః పదం తత్త్వణ జీవవాచిశివః పదంతత్పరమాత్మవాచి
 అయేతి తాదాత్మ్యపదం తదేతన్నమశ్శివాయేతి జగద
 మంత్రః శై. సి. ద. 85వ పేజీ
37. స్కా. ఉ. సం. 98వ పేజీ శై. సి. ద.
38. " గురుపూజైవ పూజాస్యాచ్చివస్య పరమాత్మనః "
 (శైవసిద్ధాంత శిఖామణి)
 గురుగీతలోకలయ. శై. సి. ద. 98వ పేజీ
40. శై. సి. ద. 120వ పేజీ
41. గురోః కలాక్షవేధేన శివోభవతి మానవః. రసవేదా
 ద్యదారోహో హేమతాం ప్రతిపద్యతే ౧౭ సి ప
 (శై. సి. ద. 122వ పేజీ)
42. ఉపదేశకాండ కోడూరి వేంకటాచలకవి, శై. సి. ద.
 143వ పేజీ

వి పి న వి హా రి

శ్రీ పట్టూరి ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగర్

అలసా నిలమా ! అలా అలలు అలలుగా తేలిరాకు
పిచ్చిగా నీ పద పథాల వెంటబడి అర్థవాలు దాటుతాను.
ఈ పచ్చిక మైదానం మీద తొలి ఉషస్సు పరుచుకుంది.
చెల్లా చెదురైన శీతల రస బిందువుల్ని కూర్చి
అజంతా ఎలోరాలి పెరుగోని
తరతరాల చరిత్రకు చెదరని ప్రతీకలు!
ఆ పర్వతాల నంటరితనంతో స్నేహం కట్టి
నదీజల నినాదాల్లో స్నానం చేస్తాను
చెదల చెక్కిలి మీద సిగ్గుల సింధూరం!
ఝుమ్మని పూసిన పూపొదలు
పువ్వులకై టెక్కలు దించిన తుమ్మెదలు,
ఎగిరే విహంగాలు, కదిలే మేఘాలు,

చెదిరే తరంగాలు;
ఈ ప్రకృతి రమ్యకుడ్యాల మీద
హాయ్ ! ఎన్నిమోనాలిసాలు !
వీయ్ ! ఆమని అందాల రాణి ! కోయిలా
తలిరుల సందుల్లోంచి
అలవోకగా అమృత భాండాన్ని వొంచి
అనంతమైన శూన్యంలోకి అంతర్దానంకాకు.
ఇక యిక్కడ యీ ప్రకృతిలో లీనంకాక
వంటరిగా మగోక్షణాన్ని భరించలేని నేను
ఈ అడవిలో వెదురులా పుట్టి
వేణువునై పోతాను.

అహాన్ని చూపించే అద్దం

శ్రీ మద్వూరు శ్రీనివాసులు

అద్దం
ఆడపిల్ల జీవితంలా సున్నితమైందీ
క్రిందపడే ముక్కలౌతుందీ....అని
చెప్పినా వినకుండా
కావాలనే పగులగొట్టేసి
గర్వంగా నవ్వేవాణ్ణి.
ఓరోజు
ఆ అద్దం ముక్కే

నా అరికాలి గుండెల్లో గుచ్చుకునేసరికి
తెలిసొచ్చింది
జీవితమంటే ఏంటో.
అప్పట్నుంచీ
అద్దం
నా ముఖాన్ని చూపించే ముందు
నా అహాన్ని అసహ్యంగా చూపిస్తూంటుంది.

శ్రీ ఎ. విజయదత్తాత్రేయశర్మ

శ్రీకాకుళం జిల్లా గ్రామనామములు

ఒక పరిశీలన

(గ త సంచిక తరువాయి)

సంస్థానములు - జమిందారీలు

జయపురం

నేడు ఒరిస్సా రాష్ట్రాంతర్భాగమైన జయపుర సంస్థానం 15-18 శ|| కాలంలో ఈ ప్రాంతముపై ఆధిపత్యం కలిగిఉండేది. నాటి కేంద్రపట్టణ నామమునుబట్టి జయపురం (పాలగ్రితె) గ్రామ నామములేర్పడినవి. జయపురపాలకులలో ఖైంవదేవు (1510-1527); హరిదేవు (1669-1672), మువ్వరుబలరామదేవులు (I-1571-97, II 1684-86, III-1711-18), వీరవిక్రమదేవు (1687-1689), ముగ్గురు విక్రమదేవులు (I-1758-81, II-1825-80, III-1875-1920), విశ్వనాథదేవులుగా వ్యవహృతులైన ఇరువురు విశ్వంభర దేవులు (I-1527-71, II-1672-76), నల్లరు రామచంద్రదేవులు (I-1708-11, II-1781-1825, III-1860-1889, IV-1898-1931)ఉన్నారు. వారివరంగా ఖైరిపుర (సొం & ఓ), బలరామపురం (పా), విక్రమపురం (సొం & టెగ్రిపాల), విశ్వనాథపురం(న), ప్రతాప విశ్వనాథపురం (ఐ) రామచంద్రపురం (శ్రీ) గ్రామనామములేర్పడి నవి.⁷³

టెక్కలి

“పదకొండవ శతాబ్దములో తైలోద్భవ వంశీ సుపురాజు, తన కుమార్తెయగు కన్కారికామోదినీ, దక్షిణ కళింగాధిపతియగు గంగవం శపు యనంతవర్మ చోడగంగతో వివాహముచేసెను. కన్యదాన సమయమున విశిత దక్షిణదేశమును ‘టికలి’ స్వహాసముగా దానము చేసెను. అది లగాయతు యీ రాజ్యమునకు టికిలియని పేరుగలిగి నది.”⁷⁴ కాం క్రమమున ‘టికలి’ ‘టెక్కలి’ అయినదన్నమాట.

టెక్కలిరాజులకు గోపాలస్వామి యిష్టదేవతము. వారిలో గోపాలదేవుడు (16శ|| ఉత్తరార్ధం) ప్రముఖుడు. దండుగోపాలపురం,

గోపాలదొరపురు, గోపాలపురం, మజ్జిగోపాలపురం (అన్నిటి) గ్రామములు ఆదేశునిపేరుగని, ఆ రాజుపేరుగని ఏర్పడినట్టివి. టెక్కలి పాలకుల వైష్ణవమతాభిమాన సూచికములా అన్నట్లు గోపవల్లభపురం, హరిదాసపురం, బృందావనం(ఐ) గ్రామనామములే ఉన్నవి. పర్లా పాలకుడు నరసింహదేవుని వలన వీరు ‘జగద్దేవ’ బిరుదాన్ని పొందారు. కొత్తజగద్దేవపురం, పాతజగద్దేవపురం (ఐ) ఆ బిరుద సూచికంగా ఉన్నవి. టెక్కలి పాలకులలోగల నరసింహనామదేయులను బట్టి నరసీపురం, నరసింగపల్లి, నరసాపురం(ఐ) ఏర్పడినవిగా తోచును. టెక్కలి పాలకులైన జయకృష్ణ, శివరామ, నీలకంఠ, పురుషోత్తమ, వద్మనాథ, వీరభద్ర, లక్ష్మీనారాయణ, నారాయణ, మధుసూదన, రఘునాథ, జగన్నాథ, రామకృష్ణ, రాజగోపాలయ్య పేర్ల ననుసరించియే టెక్కలి తాబూకాలో కృష్ణరామపురం, కృష్ణాపురం, శివరాంపురం, నరసిరాపురం, తోవనీరాపురం, పురుషోత్తపురం, పద్మనాథపురం, పద్మాపురం, వీరభద్రాపురం, పెద్ద లక్ష్మీపురం, పెద్ద నారాయణపురం, నారాయణపురం, రఘునాథపురం, వీరరఘునాథపురం, ఆకులరఘునాథపురం, రఘునాథపురం, (టెక్కలి) సుంకర జగన్నాథపురం, పూడి జగన్నాథపురం, రామకృష్ణాపురం, ఉద్దానం రామకృష్ణాపురం, వీర రామకృష్ణాపురం, రాజగోపాలపురం గ్రామనామము లేర్పడినవిగా తోచును.

లక్ష్మీనారాయణపురం, నారాయణపురం, నరసింగపురం, పద్మనాథపురం, పురుషోత్తమపురం, రఘునాథపురం, రామకృష్ణాపురం, (అన్నిసొం) గోపాలపురం, పురుషోత్తమపురం, రామకృష్ణాపురం శేఖాపురం, శివరాంపురం, (అన్నిపా) గోపాలపెంబ, నరసింగపల్లి (న) గ్రామనామములకూడ పైనచెప్పబడిన టెక్కలిరాజుల పేర్లవరంగా ఏర్పడినట్లున్నవి.

మదనాపురము (చెడిపా)లకానామము పెక్కలి రాజులలో 'మంగరాజు' బిరుదము బడసిన మీనకేతనునివలనగాని అతని మనుమడు అనంగుని వలన గాని వచ్చియుండ వచ్చును.

11వ శాసనం దు పెక్కలి ప్రాంతమును పాలించిన పద్మ చంద్రుని రాజధాని బిజయపూర్ నేటి బెజ్జిపల్లి (చె)తో పోల్చడమైనది.⁷⁵

కోటబొమ్మాళి (న)

పెక్కలి రాజులలో నొకడగు వనమాలి దన పేరిట గ్రామమును నిర్మించెను. "అది 'వనమాలికోట' యనబడి కాలక్రమమున 'గోట వనమాలి' యయ్యెను. పకారముత్కళ భాషలో బకారమగును గాన, వనమాలి బనమాలియై, యుచ్చారణ పౌంధ్యార్థము 'బొమ్మాళి' యయ్యెను."⁷⁶ ఇది కోటబొమ్మాళి గ్రామ నామ చరిత్ర.

పంతబొమ్మాళి (టె)

ఈ బొమ్మాళి నిర్మాతకూడ వనమాలియే. ఈ గ్రామం వర్తక వ్యాపారాలకు కేంద్రమైన 'పంత' జరిగేదిగా ఉండేది కావడంచేత 'పంత' బొమ్మాళి అని పేరు తెచ్చుకున్నది.⁷⁷

తిర్లంగి (టె)

"చంద్రశేఖరుడు (వనమాలి దాయాది, వ్రత్యర్థి) వనమాలి తన జోలికి రాకుండ బొమ్మాళి రాజ్యమునకు (దన రాజ్యమునకు సరి హద్దులలో నొక గ్రామమున ద్రిలింగ దేశపు పర్వారుని గొప్ప పెట్టెను. ఆ గ్రామమిప్పుడు తిర్లంగియని వ్యవహరింపబడుచున్నది"⁷⁸ కాని, వనమాలి - చంద్రశేఖరుల కాలమునకు చాలమునుపే తిర్లంగి గ్రామనామము కాననములలో కానవచ్చుచున్నది.⁷⁹

రఘునాథపురం (టెక్కలి)

18వ శా. ఉత్తరార్ధమున పెక్కలి పాలకుడు రఘునాథుడు. "అతడు తన పేరిట నొక గ్రామమును చిరస్మరణీయార్థము నిర్మించెను. అదియే 'రఘునాథపుర' మని ప్రకీర్తిత మగుచున్నది. క్రీ. శ. 1747న రఘునాథపుర ప్రతిష్ఠ మహావైభవముతో జరిగెనని రఘునాథజగద్దేవుని స్వీయచరిత్ర వక్కాణించు చున్నందున విప్పటి పెక్కలి రఘునాథపుర జన్మదినములవియై యుండవచ్చునని చరిత్రా స్వేషకుల దృష్టి కొక నివ్యవధము స్ఫురింపుచున్నది."⁸⁰

సంస్థానములు - జమిందారీలు జయపురం

నేడు ఓరిస్సారాష్ట్రాంతర్యాగమైఉన్న జయపుర సంస్థానం 15-18 శతాబ్దాల మధ్యకాలంలో ఈ ప్రాంతముపై ఆధిపత్యంకలిగి ఉండేది. పాలకొండ, పాలూరు, మేరంగి ఇత్యాది చిన్న సంస్థానములన్నియు జయపురం వాఠవలన రూపుదాల్చినవే. 'జయపురం' ఆకాలమున కేంద్రపట్టణము కాబట్టి ఆపేరున గ్రామములు పెక్కలి, పాలకొండ తాలూకాలలో కూడవెలసినవి.

ఇచ్ఛాపురం, సోంపేటతాలూకాలలోని హరిపురములు జయపుర పాలకుడు హరిదేవు (1669-1672) పేరవెలసినవి. అతని పూర్వీకుడు భైరవదేవు ¹⁰⁴ (1510 - 1527) పేరున సోంపేట, ఇచ్ఛాపురం తాలూకాలలో భైరిపురములు గలవు. పాతపట్నం తాలూకాలోని బలరాంపురం జయపురాధీశులైన మువ్వరు బలరామ దేవులలో (బలరామ I-1571-1597, రెండవబలరామదేవు 1684 - 1686, మూడవ బలరామదేవు 1711-1713) నెవరిపేరున ఏర్పడినదో? జయపుర పాలకులలో వీర విక్రమదేవు (1687-1689) మొదటి విక్రమదేవు (1768-1781), రెండవ విక్రమదేవు (1825-1860), మూడవ విక్రమదేవు (1875 - 1920) గలరు. విక్రమపురములు సోంపేట, పెక్కలి, పాలకొండ తాలూకాలలోనున్నవి. జయపుర విశ్వంభరదేవు (1527-1571), రెండవ విశ్వంభరదేవు (1672-1676) ప్రఖ్యాతులు. వీరు విశ్వనాథదేవులని కూడ వ్యవహృతులు. ప్రతాపవిశ్వనాథపురం పెక్కలితాలూకాలోను, విశ్వనాథపురం నరసన్నపేట తాలూకాలో వున్నవి. జయపురేశ్వరులలో నలుగురు రామ చంద్ర నామదేయులున్నారు. (I-1708-11, II-1781-1825, III 1880-1889, IV-1893-1931), శ్రీకాకుళం తాలూకాలో రెండు రామచంద్రపురములున్నవి. వీరరామచంద్రపురం(సొం), సామంత రామచంద్రపురం(సొం), బేరిరామచంద్రపురం (సొం), జయరామ చంద్రపురం(చె) దొడ్లరామచంద్రపురం(చె), బురదరామచంద్రపురం (పాత) తూముకొండరామచంద్రపురం(పాత) మొ॥ ఈ జిల్లాలో రామ చంద్రపురములు పుష్కలముగా నున్నవి. వీటిలో అన్ని జయపుర రాజుల పేరుననేగాక కొన్ని శ్రీరామచంద్రుని పరంగా నేర్పడినవి కావచ్చును. అది యునుగాక, ఈ ప్రాంతంలోని చిన్నసంస్థానములు జయపురం వారివే నేర్పరుపబడినవికావున పాలకులపేరును ఆయాసంస్థానాధీశులు తమవంశాలలో నిలుపుకొనడము జరిగినది. ఉ॥ దా॥ పార్వతీపుర పాలకులలో విశ్వంభరదాట్రాజు, సాలూరు పాలకులలో రామచంద్రరాజు మొ॥ పైనపేర్కొనిన వీటిలో సామంత రామచంద్రపురం(సొం), గ్రామ నామం ఈ విషయాన్ని మరింతగా ధృవీకరించుచున్నది.

పార్వతీపురం

“శ్రీ వెలగం వరీశీతి నాథునకు జమీ దెచ్చియిచ్చిన మంత్రి ధీరు”నిగా తాడూరి కృష్ణశాస్త్రి విరచిత గౌతమీ మహాత్యమున ఎన్నబడిన పార్వతి అప్పల పట్నాయకు పార్వతీపుర పాలకుడు విశ్వంభరదాట్రాజు (1841) మంత్రి.⁸¹ ఈతని పేరున కాబోలు అప్పల పట్నాయకునిపేట (పాల) గ్రామము రూపొందినది.

పోరాము

ఈ సంస్థానం జయపుర మొదటి విశ్వంభరు (1672-76)నిచే పాయకరావు అనే బిరుదుముతో ‘దీనబంధు’ అను వానికీయబడినది. దీనబంధుపురములు (తెలిపా) అతని పేరుమీదగ వచ్చినవై యుండును.

పాలకొండ

“జయపురరాజుగారు గు విశ్వంభర దేవుగారియనను “నరేంద్ర నాయుడను” బిరుదుముతో పాలకొండకు జమీందారుగ జేసిరి. పిమ్మట ఈ బిరుదు ‘నరేంద్రరావు’ అని మార్చబడినది.”⁸² పాలకొండ పాలకుల బిరుదును స్ఫురింపజేసే నరేంద్రపురములు (శ్రీశివతెలిపాలి) గలవు. మొండెముకొల్లాం అడవులలో పాలకొండ పితూరీదారుల నెదిరించిన తెల్లదుమ్మమొఖాసాదారు సంతోషరాయని⁸³ పేర ‘సంతోష పురము’ (పాడితె) నేర్పడినట్లుతోచును.

పాలకొండ సాహిత్య పరిభాషలో ‘క్షీరగిరి’ యైనది. “జైవం బన్నది లేదు క్షీరగిరి దేశబంధు నెందేనియన్” అని బొగిడిన అడిదము సూరకవి (1720-1785)యే “దాశీమీయరు పాలకొండపురిలో దాశీజ్యభూస్వామ్యపాణి పాణి పట్టణమేల వచ్చితిని” అని వాపోవడమూ జరిగినది.⁸⁴ ‘పాలకొండ ధరణి సామాజిధారేయై’ ప్రవర్తిల్లిన ‘బంపమల్’ అని సూరకవిచేత తెగనాడబడిన వారిలోని వారైన వెంకట పాత్ర, క్రిష్ణాపాత్రలు, వెంకంపేట, క్రిష్ణంవలస (పాల) గ్రామనామ కామకురై యుండురాయనిపించును.

18వ శా.లో పాలకొండ పాలకుడైన రామభద్రరాజు పేరున తూర్పు రామభద్రరాజుపేట, కోటకారధరి రామభద్రరాజుపేట అను అయ్యవారిపేట (పాల) గ్రామనామము లేర్పడినవి. 18వ శా. చివరిలో తూర్పు ఇండియా వర్తక సంఘ ప్రభుత్వముపై పితూరీ జరిపిన పాలకొండ పాలకుడు విజయరామరాజు. అతని కుమారుడు వారసుడు సీతారామరాజు. వారిపేళ్ళమీదుగా విజయరాంపురం, పాలమెట్ట విజయ రాంపురం, సీతారామరాజుపేట, రామరాజుపేట (అన్నిపాల) గ్రామ ములు రూపొంది యుండును.⁸⁵ సీతారామరాజు సోదరుడు వారసుడు

వెంకటపతిరాజు (1791-1828) పేర వెంకటపతిరాజుపేట, ఉసిరికా వలస వెంకటపతిరాజుపేట, అతని దివాన్ ఎల్ల మహంతి పరుగురామ పాత్రునిపేర పరగురాంపురం, మరియొక దివాను జగన్నాథ పాత్రుని పేర జగన్నాథపురము, జగన్నాథవలస, మొఖాసాదారుడు వెంకట రాయని పేర వెంకట రాయని అగ్రహారం, వెంకటరాయుడుపేట (అన్నిపాల) గ్రామములు రూపొందినవిగా తోచును.

బొబ్బిలి

బొబ్బిలి పాలకులు ‘రంగరాయ’ బిరుదాంకితులు. గోపాలక్రిష్ణ రంగరాయలు చరిత్ర ప్రసిద్ధిపొందిన బొబ్బిలియ్యుడ (క్రీ. శ. 1857) వీరుడు. అతని కుమారుడు వారసుడు గోపాలవెంకటరంగరావు. రంగ రాయపురం, గోపాలక్రిష్ణ రంగరాయపురం, వెంకటరంగరాయపురం (పాల) వీరి మూలమున వెలసినవై యున్నవి. రాజారాయడప్ప రంగరాయలు (1790-1830) అల్లుడు రామరాయలు పాలకొండ తాలూకాలోని ఉంగరాడ, మంతెన ఎట్టేబుడారుడు. అతని పేర రామ రాయపురం, అతని భార్య సీతయమ్మ పేర సీతాదేవిపురం (పాల) గ్రామములున్నవి.

మందసా

‘రాజమణి’ అనునది మందసారాజుల నామాంత్య పదము. గుడారాజమణిపురం, మందసా సంస్థానము విస్తరించుకొని యుండిన సోంపేట తాలూకాలో కలదు. సోంపేట తాలూకాలోనిదే అయిన వాసుదేవపురం మందసారాజు వాసుదేవ రాజమణి రాజదేవు వలస ఏర్పడినది కావచ్చును.

విజయనగరం

కళింగాంధ్రములోని సంస్థానములన్నింటిలో తలమానిక మైనది. బొబ్బిలియ్యుడ వీరుడు పెద్ద విజయరామరాజు (1708-1757), పద్మనాభ యుద్ధవీరుడు చిన్న విజయరామరాజు (1748-1794) ప్రభావులు. విజయరామ నామధేయలు పాలకొండ జమీందారులలోనూ ఉండుటనుబట్టి ఆ తాలూకాలోని విజయరామపురములు వారి పేరనే వెలసినవని భావించినప్పటికీ, శ్రీకాకుళం తాలూకాలోని విజయరాం పురం విజయనగర విజయరామరాజుల నామపేరకముగా ఏర్పడినదని భావించవచ్చును. మొదటి ఆనందరాజు (1671-1717), ఆనందరాజు (1732-1760) లలో నెవరిపేరునైన ఆనందపురములు (శ్రీశివతెలిపి) నేర్పడి ఉండవచ్చును. పూనపాటి వారి ‘గజపతి’ బిరుదు పరంగా గజపతి నగరములు (నడిపా) ఉన్నవి. నారాయణ గజపతి రాజపురములు (2టి) పూనపాటి నారాయణగజపతి (1786-1845)

పేరున వేర్పడినవి. కళింగ విజయనగర రాజుల సేనాధిపతులుగా నుండిన కమ్మదొరలలో నొకడైన వెలిసేటి మల్లికార్జునదొర బాటు పల్లి (పీ) గ్రామాన్ని నిర్మించినట్లు కాళహస్తి గోళాంతకవి రచించిన 'ధర్మనందన విరాటం' వలన తెలియవస్తోంది.⁸⁶ తిరుపతిపాలెం (పీ) నాటి కమ్మదొరలలో నొకడైన తిరుపతి దొరపేరున వెలిసినట్లు తోచును.

ముస్లిం పాలనా ప్రభావము

18-18 శ శ మధ్యకాలంలో ఈ ప్రాంతంపై ముస్లిం అధికారం సాగినది. గోలకొండ సుల్తాన్ చుట్టతల్లిపా (1512-1543) పట్టుకొనిన కోటలలో శ్రీకాకుళంకోట. 1852-87 సం॥ కాలములో కుతుబ్ షాహీ ప్రతినిధులైన పౌజ్ దారుల పాలనలో 'చికాకోర్' ఒక 'సర్కార్' నకు కేంద్రస్థానం. "ఇస్లులు వసులుచేసి ధనపు మూలభిక్షలు ఇక్కడ కోయించుటచే 'ఇఖ్తార్' గను తరువాత చికాకోర్ గా భ్రష్టం అయిందని చెప్పతారు. చక్కను సుబేదారులు ఇవల వారి ప్రతినిధులనే పేరుతో సామంత ప్రభువులకు సంపే పర్మానంపై వేయబడిన ఇఖ్తార్ (లక్కసీలులను) ఖోర్ తెరిచి బటువాదా చేయుటచే ఇఖ్తార్ నాయు ముసల్మాను పాలకులు కల్పించినట్లు పెద్దలు చెప్పతారు. సిక్కి- (నాజెము) ఖోర్ (తెరిచే) ప్రదేశం అని కూడా చెప్పతారు. ఇఖ్తార్ క్రమంగా ఇకాకోళము, ఇకాకుళము, శ్రీకాకుళంగా మారినట్లు అంటారు."⁸⁷ 'ఇఖ్తార్' క్రమంగా శ్రీకాకుళము అను ఇష్టరూపం సంకరించుకొనినదని ఎంచుటకన్న 'శ్రీకళింగ' పదము శ్రీకాకుళముగా మారినదనుట సమంజసమనిపించును. ఆంధ్ర మహావిష్ణువు స్థానమైన 'శ్రీకాకుళం' పేరుకూడ నా కళింగములోని గ్రామమునకు వచ్చియుండవచ్చును. కోటికల్లాలయ ముండుటచే పూర్వము నీ గ్రామమునకు కోటికల్లాలగ్రహారమని వాడుకకూడ యుండినది. ఏదిఏమైనా, ముస్లిం పాలనా ప్రభావమువలన ఆంగ్లేయుల కాలంలోనే కాక నేటికీ శ్రీకాకుళమును 'చికాకోర్'గా వ్యవహరించడం (వాడుకలో) జరుగుచుండుట గమనించదగిన విషయం.

1887 - 1724 సం॥లో మొఘల్ పాజుదారుల పాలనలో 'చికాకోర్ సర్కార్' ఉండినది. 1724 సం॥ నుంచి ఈ ప్రాంతం ఫ్రెంచివారికి దఖలు పడేంతవరకు ఆన్ ఫణ్ షాహి (నిజామ్) ప్రతినిధులుగా పాజుదారులు ఏరిరి. పౌజ్ దారులలో ప్రముఖుడైన 'షేర్ మహమ్మద్ ఖాన్' (1852 సం॥) 'షేర్ షర్ మహమ్మద్ పురం (పీ) గ్రామం ఉన్నది. అట్లే జఫర్ అలీ (1749 సం॥), ఇబ్రహీం ఖాన్ (1764 సం॥)ల పేరిట జఫర్ బాదా (ద్) (శ్రీ), ఇబ్రహీం బాదా (పీ) ఏర్పడినవి. ఫకీర్ బేగ్ యా, పాజుల్ బేగ్ పేట, కాళింపలన, కాళింపలన పేట, రసూల్ పేట, నిజామాబాదా, తురకపేట (అన్నీశ్రీ), అమీన్ సాహెబ్ పేట (ఇ), మహమ్మద్ పురం, మొహినుద్దీన్ పురం,

రహిమాన్ పురం (న), మొఘలాయ్ పేట, మహల్ పాదా, తురక శాసనం⁸⁸ (సొం), హాకుంపేట, తురకలకోట (చె), రసూల్ పేట, జేగంపేట, హుస్సేన్ పురం (పాల), అరీఖానుడుపేట, మసీదు అగ్ర హారం, షాపురం (పీ) గ్రామనామములు ఈ ప్రాంతంపై రెండు శతాబ్దాల పాటు సాగిన ముస్లిం పాలనా ప్రభావమును తెలియ జేసేవిగా ఉన్నవి.

"మహమ్మదీయులు పాత బెక్కలిని స్వాధీనపరచుకొని, యవల దురకలకోటను గట్టి (ప్రస్తుతపు తురకలకోట) యందు నివసించిరి. కోట బొమ్మికి సమీపమున అగ్గర్ పూరును (ప్రస్తుతపు అక్కవరం) గ్రామమును స్థాపించి యందును కూడ నివసించిరి."⁸⁹

అన్నితావులా అగ్గర్ పూర్ లు అక్కవరములుకాలేదు. కొన్నితావుల పాతపేరు వదలక నిలుచుబయో, లేక క్రొత్తపేరుతో జతకలిసి సహజీవనము చేయుటయో జరిగినది. అందులకుదాహరణ ముగ తురకపేట మూ సౌలాపురం (శ్రీ), సీతానాపురం అను తురకపేట (శ్రీ) గ్రామములను పేర్కొనవచ్చును.

పాశ్చాత్యుల పాలనకూడ నీ ప్రాంతమున బహుకాలము సాగినను, ఫాక్స్ దొర పేట, స్కాట్ పేట (శ్రీ) అను రెండు గ్రామ నామములే ఆ ప్రభావనూచికముగా కానవచ్చుచున్నవి. ఎల్విన్ పేట ఇప్పుడు పితాని (సొం) అని వ్యవహరింపబడుచున్నది.⁹⁰

అను

కొందరు వ్యక్తులకు వలెనే ఈ జిల్లాలోని కొన్ని గ్రామాలకు బహునామధేయములుండుట ప్రత్యేకముగా గమనించదగిన విషయ విశేషం. ఇందుకు కారణములుకూడా బహు విధములు. ఇచ్చాపుర మునకు బెల్లుపాడ అని మరియొక పేరు ఉన్నను⁹¹ నేడది పూర్తిగ మరుగునపడిపోయినది. కొన్ని సందర్భములలో అట్లుగాక క్రొత్త పేరువచ్చిననూ పాతపేరు వదలకుండా ఉంటుంది. అప్పుడే ఈ 'అను' (alias) అవసరమవుతుంది. ఈ సందర్భంలో సాధారణంగా 'అను' తరువాతవచ్చు నామమునే పూర్వనామముగా భావించడానికి వీలుంది. ఉదా॥ బెక్కలి తాలూకాలోని చింతామణి అను నువ్వుగుడ్డి. చింతామణి నిర్మాత బెక్కలి ప్రభువు చంద్రశేఖర జగద్దేవు 17వ శతాబ్దికి చెందినవాడు. 'నువ్వుగుడ్డి' అనుచోటనతడు 'చింతామణి' యను కోటను గట్టుటచే నువ్వుగుడ్డికి ముందు జింతామణి యను పేరు వచ్చిచేరినది. ఒకే ఊరుకు నాలుగుపేర్లుండిన సందర్భములుకూడ లేకపోలేదు. శ్రీనివాసాచార్యులనే వారు తమ కుమార్తె వేణమ్మకు అరణముగా నిచ్చిన గ్రామము 'సఖీరజిష్టార్' వారి లెక్కలలో 'పాండ్రంగి శ్రీనివాసాచార్యులుపేట' ఉరప్ వేణమ్మ

పేట' అని ఉండగా వందాయతీ రికార్డులలో శ్రీనివాసాచార్యులపేట అని ఉంది. ఈ వేణ్మపేట ప్రజలనోళ్ళలోబడి 'యానాంపేట'గా మారినదికూడా వ్రాస్తున్నారు⁹² గాని ఈ పరిశీలనను ప్రమాణంగా తీసుకొన్న గణాంక జాబితాలో శ్రీనివాసాచార్యులపేట (శ్రీ) అనే ఉన్నది ఈ జిల్లాలో రెండు పేర్లుగల ఒకే ఊర్లు లెక్కకు ఇరవైకి పైగానే ఉన్నవి. అవి : భైరవానిపేట అను జగన్నాధపురం, బుడితి పేట అను గొడికొర, హరిశ్చంద్రపురం అను సుబ్రహ్మణ్యపురం, జగన్నాధపురం అను పోమిడివలస, లక్ష్మీపురం అను ముప్పిఅగ్ర హారం, మునగన్నఅగ్రహారం అను ముంగెన్నపాడు, సీతారామ పురం అను తుకపేట, సుమంతపురం అను పొడుగుపాడు (అన్నీ శ్రీ); చిల్లిదాసపురం అను కావనం, లక్ష్మీదేవిపేట అను నువ్వల రేవు, మాకవరం అను మాకయ్యవలస, పల్లిఊరు అను సంగరు వానిపేట, పిట్టనరాయి అను వాసుదేవపురం, వేణుగోపాలపురం అను జూడుపూడి, వీరరఘునాధపురం అను గంగదారపేట(అన్నీఁ) లక్ష్మీపేట అను లచ్చంపేట, లచ్చయ్యపేట అను సీతాదేవిపురం, కోటవాడదరి రామభద్రరాజుపేట అను అయ్యవారిపేట (అన్నీపా) పాసి అను గంగుపేట(పా), దల్లిపేట అను దొంకపుల్లి (చీ), మాకీ వలస అను శ్రీరామక్షేత్రం (స).

కోటలు_పాకలు

'కోట' అను నామ్యాంతమున గల గ్రామాలన్నింటా కోటలుండినవిగాని, 'పాక' పేరు చివరనగల ఊర్లలో పాకలుమాత్రమే ఉంటున్నవిగాని నిర్ణయించలేము. ఈ జిల్లాలో కోటలు ఎక్కువే: కొత్తకోట (శ్రీ & పాల & చీ), పెద్దకోట, కొర్రకోట (శ్రీ), జలాంతరకోట, కుంతికోట, నవగడ (సాం), నొగడ, మీనాకోట, జంపరకోట(పాల), భరణికోట, మరాడి(రి)కోట, సారవకోట(పా), రెంటికోట, తార్లకోట(ఁ). "పాక తాటాకుపాకగాడు. పాక, పాక్, పాక్కుం స్థలవాచకము కేల్పాక్ అనగా అర్థం సముద్రతీరము. మన ప్రాంతాల పాకప్రాచుర్యం తమిళ చోళులనుండి వచ్చెననుట సరిగాదు. రేనాడు తెలుగు చోళులనాటికే పాకస్థలవాచకము."⁹³ ఈ జిల్లాలో పాకలు ఉండాలి దొంపాక (శ్రీ), మురపాక (చీ).

వలసలు

పొరుగుననున్న విశాఖ, విజయనగరం జిల్లాలలోవలసే ఈ జిల్లాలోకూడా 'వలసలు' ఏకేషముగా శతసంఖ్యకు దాపున ఉన్నవి. అవి ప్రధానముగా వ్యక్తుల పేర్లనుబట్టి, స్థానికంగా లభించే పాడి పంటలనుబట్టి ఏర్పడినట్టివిగా వర్గీకరించవచ్చును. ఉదాహరణకు పాత్రుని వలస, వెదుళ్ళవలస (శ్రీ), చిన్నయ్యవలస, చేనులవలస (స),

దాలెంరాజువలస, రావివలస(చీ), పాత్రునివలస, పాకివలస(ఁ), దాసరి రామచాయడవలస, మద్దివలస, నాయిలోళ్ళవలస (పా).

జాతి, కుల, వృత్తి, సంబంధములు

ఏదోఒక జాతి, కుల, వృత్తులకు చెందినవారు తొలుత నివసిండుటను బట్టియో, లేక వారసంఖ్య గణనీయమైనదిగానుండుటను బట్టియో కొన్ని గ్రామములకు తక్కువచాపూర్వక నామములేర్పడినట్లు తోచును. ఉదాహరణకు గుజరాతిపేట, జంగాలవలస, సానివాడ, సింధువాడ(శ్రీ); గొల్లగండి(ఇ); గొల్లవలస, రావులవలస, రెల్లివలస, తెలగవలస(స); గొల్లలపాలెం, గొల్లూరు(సాం); బంటుకొత్తూరు, భట్లపాడు, బ్రాహ్మణ తెలాల, చాకిసల్లి, కంబరిగం, కాపుగోడవలస, కోమలూరు, రాతుపురం, వడ్డితాండ్ర(ఁ), కోదులవీరఘట్టం, సవర గొండి, గొల్లవలస, జంగాలపాడు, జాప్రికోడులగుమడ, కుమ్మరి గుంట, రాజులగుమడ, మహాజనంవారిపేట⁹⁴(పాల), శాలిపేట, కుమ్మరిగుంట, మజ్జిగూడెం, మాలపేట, రెల్లివలస, సానిపాలెం, రాతుపురం, ఉప్పరజమ్మి(పా), బోయిపాలెం, గొండుపాలెం (చీ). ఈ జిల్లాలోగల ఏజెన్సీ (మన్యం) ప్రాంతం ఉన్నది. సవరలువంటి గిరి జనులు గణనీయమైన సంఖ్యలో వున్నారు. వారి గ్రామనామములకు ముందు 'సవర' ఏకేషణం సహజంగా ఏర్పడినది. ఉదాహరణకు సవర కొత్తూరు, సవరలింగాపురం, సవరసీలాపురం, సవరపేట, సవరరామ క్రిష్ణాపురం, సవరపోమనాథపురం (ఁ), సవరగొండి (పాల), సవర బొంతు, సవర చీపురుపల్లి, సవర వలస,⁹⁵ సవరగుడ, సవరశేఖర పురం, సవరసిద్ధి మడుగు (పా)

వృక్ష, జంతు సంబంధములు

శ్రీకాకుళంలో నివ (కదంబి) గాం (పా) గార (శ్రీ), పలాశ ( ) వంటివి చెట్ల పేర్లుగా గుర్తించబడినవి.⁹⁶ మరికొన్ని ఉదాహరణలు ఆముదాలవలస, కానుగులవలస, మట్టివలస, మట్టిపాడు, మునగ వలస, రావివలస, మోడుగవలస (శ్రీ); తులసిగాం (ఇ) కంబికాయ, జిల్లేడువలస, కాకరపల్లి, మామిడివలస (స); మామిడిమెట్టు, నువ్వల గాం (సాం), బొప్పాయిపాడు, చీపుర్లపాడు, చింతలగార, జొన్నల పాడు, కండులగూడెం (ఁ); జిల్లేడుపూడి, భూర్జ, బూరుగ, గరిక పాడు, మొడుగులపేట, వెలగవాడ (పాల); నేరడిగుడ, నిమ్మలపాడు, పువ్వలకొండ, రేగులపాడు (పా) గోరింట, వెలగాడ, తోట పాలెం (చీ).

దోమలపల్లి (శ్రీ), దుప్పలపాడు (స) బాతుపురం (ఁ), బోతులూరు (ఁ), ఏనుగుపేట (పాల), గేదెలపేట (పాల). పులి బండ, పులిపట్టి (పా), అబ్బోతులపేట, చిలకలపాలెం, దుప్పల వలస (చీ)

ఇంటిపేర్లు

గ్రామనామములకు ఇంటిపేర్లకు అవినాభావ సంబంధంగలదు. గ్రామనామములు ఇంటిపేర్లయిన, లేక ఇంటిపేరు గ్రామనామమైన వాటికి ఈజిల్లాలో ఉండదు. దూసి, ఇప్పిలి, కళ్ళేపల్లి(శ్రీ) మరువాడ (నర్సిపాల), కొల్లూరు (సొం), శ్రీరంగం(ఐ), తుమరాడ (పాల), గరిమెళ్ళ కొత్తవలస (పాల), కొటగడ్డ (పా).

పెద్ద-చిన్న; క్రొత్త-పాత వగైరా

ఒకే పేరుగల గ్రామాలను వేరువేరుగా గుర్తించడానికి ఆయా పేర్లముందు చిన్న-పెద్ద అనే విశేషణం చేర్చడం ఒక ఆన వాయితీ.⁹⁷ ఉదా॥ చిన్నకాకితపల్లి-పెద్ద కాకితపల్లి, చిన్న వెంకటా పురం-పెద్ద వెంకటాపురం (శ్రీ). పాలకొండతాలూకాలో 'పెద్ద' పేరు ముందుగలిగిన గ్రామాలు 11, 'చిన్న' విశేషణంగా గలిగినవి 9 ఉండగా, పాతపట్నంతాలూకాలో 'పెద్ద' విశేషణంగా గలట్టివి 18, 'చిన్న' విశేషణంగా గలట్టివి 20 గ్రామములున్నవి. క్రొత్తగా ఏర్పడిన గ్రామాలను అదే పేరుగల పాత గ్రామాలనుంచి వేరుగా గుర్తించడానికి ఆయా గ్రామనామముల ముందు పాత క్రొత్త అని విశేషణములను చేర్చడం సులభమైన పద్ధతి. ఉదా॥ పాత కమలా పురం, కొత్త కమలాపురం (సొం), పాతజగ్గదేవపురం, కొత్త జగ్గదేవపురం (ఐ) కొత్త శ్రీకాకుళం అంటూ లేదుగాని పాత శ్రీకాకుళం (శ్రీ) వున్నది. పాత నొవడా, పాత పెక్కలి (ఐ) వున్నవి. భౌగోళిక విశేషములను పేరుముందు చేర్చటం చేతకూడా ఒకే పేరుగల గ్రామాలను వేర్వేరుచి చెప్పట కలదు. ఉదా॥ రాగోలు (శ్రీ), కొండ రాగోలు (పా), కొత్త పోలవలస-కొండపోలవలస (న), పొప్పంగి-శ్రీకొండపొప్పంగి (పా), రామచంద్రపురం, బురదరామ చంద్రపురం-తూముకొండరామచంద్రపురం(పా)ముకుందపురం-మూటీ ముకుందపురం (సొం), లక్కవరం (సొం) అకాళ లక్కవరం (ఐ).

వేర్పాటుగా గుర్తించడానికి వీలు కల్పించని గ్రామములు కూడ లేకపోలేదు. ఉదా॥ కొత్తూరు (రీపా), గురాండి (రీపా), బొమ్మిక (రీపా), అనంతగిరి (రీపా), రాజపురం, సారిపల్లి (ఐ), కొత్తవలస, పాలవలస, క్రీష్ణాపురం (శ్రీ), అంపాలెం, చిట్టవలస, ఈదులవలస (న) ఇటువంటి ఊరిపేర్లే పూర్తి విలాసంలేవి ఉత్తరాల బహ్యాదా విషయంలో తంతితపాలా కాఖవారిని తిప్పులు పెడుతూ ఉంటవి.

ఊరిపేరుపై మక్కువ

ఒక ప్రాంతపు ప్రజలు వేరొక ప్రాంతమునకు కారణాంతరములవలన పోయి అచ్చోట స్థిరపడినప్పుడు పూర్వనివాస గ్రామంపై మమకారానికి గురైన క్రొత్తనివాస గ్రామానికి కూడా అదే పేరు

పెట్టుకోవడం గలదు. ఉదా॥ బొమ్మిలిపేట, పార్వతీపురం (శ్రీ) ఈ రెండూ పూరుగునున్న విజయనగరం జిల్లాలో ప్రముఖపట్టణములు. విశాఖ జిల్లాలోనిదైన ఎలమంచిలి గ్రామ నామముగా ఈ జిల్లాలో రెండు తాలూకాలలో (శ్రీశీన) వున్నది. వనజంగి ఉన్న శ్రీకాకుళం తాలూకాలోనే వనజంగిపేట, బారువా వున్న సోంపేట తాలూకాలోనే బారువాపేట ఉన్నవి. చీపురుపల్లి గ్రామ నామంగా సోంపేట, పెక్కలి పాతపట్నం తాలూకాలలో ఉన్నది. నేడు ఒరిస్సా రాష్ట్రాంతర్భాగములుగ నున్న బరంపురం, భద్రపురం వరుసగా ఇచ్చాపురం, సోంపేట తా॥ ఉన్నవి. చోడవరం, (న) గజజతినగరం (న & పాల), అన్నవరం (పాల), దోలేశ్వరం (పా), భద్రాచలం (పా) మొ॥ నమీప జిల్లాలలోని గ్రామనామములేకా హరిద్వారం, (పాల) రామేశ్వరం (పా) వంటి ఉత్తర, దక్షిణ భారత దేశాలలోని ప్రముఖ పుణ్యక్షేత్రముల పేర్లకూడా గ్రామ నామములుగా నీ ప్రాంతమున స్వీకరించబడినవి.

రమణీయములు

పెక్కలి తాలూకాలోని 'ఉద్యాన వనం' అవత్రంశం చెంది 'ఉద్దాన'మైనట్లు⁹⁸ కాకుండా చెవికింపైన (చూడటానికి, ఉండటానికి ఎలాఉంటుందోగాని) గ్రామనామములు కొన్ని పేర్కొనదగినవి కలవు. ఉదా॥ దీపావళి(శ్రీ), నెలవంక(ఇ), ప్రియ(న), రాగపురం(సొం) కిన్నెరవాడ, హంస, భామిని (పా), సారంగి(పాల), కామదేవు, బృందావనం ఉన్న పెక్కలి తాలూకాలోనే దోకులపాడుకూడా ఉన్నది. 'లక్ష్మీపురం' అను ముష్టి అగ్రహారం(శ్రీ) అనునది ఈ విషయంలో తుదిమాట.

ముగింపు

పై వివరణలవలన ఈ జిల్లాలోని గ్రామనామములు గతించిన చరిత్రకు సాక్షిభూతములుగ నుండినట్లు తెలియుచున్నది. రాజవంశముల ప్రభావము గ్రామనామములపై నెంతగలదో సంతక దీటుగా సామాన్య జన జీవనానికి అవసరమైన వృక్ష, జంతు సంబంధిపేర్లు కూడ గ్రామనామములుగ విలచినట్లు తెలియపచ్చుచున్నది. చరిత్ర దృష్ట్యా ఈ జిల్లాలోని గ్రామనామముల ప్రాధాన్యత తలిగియుండి మరెంత విస్తృత శాస్త్రీయ పరిశోధనకు తగియున్నవి. జిల్లాలోగల విజన్వీ ప్రాంతప్రభావము, ఒకవైపు సరిహద్దుగానున్న ఒరిస్సా రాష్ట్ర (భావ) ప్రభావము గ్రామనామములపై యుండుటబట్టి అట్టి ప్రభావమునకు లోనైన గ్రామనామములు ప్రత్యేకముగా పరిశీలించదగి యున్నవి. స్థలభావమును దృష్టిలో నుంచుకొని తలస్పర్శగా సాగిన ఈ పరిశీలన ఇంకను ఈ విషయమై శాసనములు, సాహిత్యము మొ॥ సాధనము లాధారముగా పరిశోధన జరుగవలసిన అవసరమును గుర్తించుచున్నది.

అదే జ్ఞాపికలు

1. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞానకోశము, ఎనిమిదవ సంపుటము (హైదరాబాదు, 1971), పు 529-30.
2. వై. వి. కృష్ణారావు & ఏటుకూరి బలరామమూర్తి, ఆంధ్రప్రదేశ్ దర్శిని, (విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ, 1976), పు. 1009.
సౌలభ్యము కొరకు కాలాకాల పేర్లు కుండలికరణములతో సంక్షిప్తముగా పేర్కొనబడినవి. ఆ సంజ్ఞావివరణ : పా = పాత పట్నం, పాం = పాలకొండ, తె = తెక్కలి, శ్రీ = శ్రీకాకుళం, సోం = సోంపేట, న = నరసన్నపేట, ఇ = ఇచ్చాపురం, చీ = చీపురుపల్లి.
3. చూ॥ భారతి, సెప్టెంబర్, 1982, పు. 37-44
'విజయదత్' విజయనగరం జిల్లా చరిత్ర-సంస్కృతి (మాన్సాన్, విజయనగరం, 1983), పు. 15-19
4. డా॥ ఎన్. రమేశన్ (సం) ఆంధ్రప్రదేశ్ డిప్టీ గజెటర్స్ : శ్రీకాకుళం (హైదరాబాదు, 1979) పు. 18.
5. కుందూరి ఈశ్వరదత్తు, ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, (అం॥ ప్ర॥ సాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాదు, ద్వితీయ ముద్రణ, 1979), ప్రథమభాగము, పు. 34-35.
6. భావరాజు వెంకటకృష్ణారావు, ఎల్ల దైనాస్టీస్ ఆఫ్ ఆంధ్రదేశ్, (మద్రాస్, 1942), పు. 385-88.
7. డా॥ ఎన్. రమేశన్, కాపర్ ప్లేట్ ఇన్స్క్రిప్షన్స్ ఆఫ్ ఆంధ్ర ప్రదేశ్ గవర్నమెంట్ మ్యూజియం, వాల్యూం 1 (హైదరాబాద్, 1962) పు 140.
8. జర్నల్ ఆఫ్ ఆంధ్రా హిస్టారికల్ రీసెర్చ్ సొసైటీ, (రాజమండ్రి). పార్ట్-1, జూలై 1928, పు. 40
9. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, ద్వితీయ భాగము, పు. 122, 283.
10. పైది పు 122-123.
11. రాళ్ళబండి సుబ్బారావు (సం) కళింగదేశ చరిత్ర (రాజమహేంద్రవరము, 1930), అనుబంధము, పు. 85
12. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 38, 311-12
13. డా॥ ఎన్. రమేశన్, కాపర్ ప్లేట్ ఇన్స్క్రిప్షన్స్ ఆఫ్ ఆంధ్ర ప్రదేశ్ మ్యూజియం, వాల్యూం 1, (హైదరాబాద్, 1962), పు. 144.
14. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 313
15. పైది. పు 283.
16. యస్. ఐ. ఐ. VI నెం. 1118.
17. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 40.
18. జె. హెచ్. ఆర్. ఎస్. సం III. పు. 49-53
19. పైది. వాల్యూం X పు. 143-144.
20. యస్. ఐ. ఐ. నెం. 1247, 1248.
21. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 93
22. డా॥ నేలటూరి వేంకటరమణయ్య, విష్ణుకుండినులు, (హైదరాబాద్, 1973), పే. 56
23. ఆంధ్రదేశ చరిత్ర - భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము (హైదరాబాద్, 1974), పు. 485
24. కళింగదేశ చరిత్ర, పు. 505.
25. ఆర్. సుబ్రహ్మణ్యం, ది మార్కవంశ గజపతీస్ ఆఫ్ ఒరిస్సా, (వాల్తేరు, 1957), పే. 138, 140.
26. యస్. ఐ. ఐ. IV. నెం. 695.
27. చూ. డా॥ సి. వి. రామచంద్రరావు, ఎడ్మినిస్ట్రేషన్ అండ్ సొసైటీ ఇన్ మిడీవర్ ఆంధ్ర (ఎ. డి. 1038-1538) అంధర్ ది రేటర్ ఈస్టర్న్ గాంగ్స్ అండ్ ది మార్కవంశ గజపతీస్ (నెల్లూరు, 1976) పు. 124
28. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 311-312.
29. అదిభట్ల వేంకట రమణ, శ్రీకాకుళంజిల్లా చరిత్ర (ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల జిల్లాసాయి ప్రచురణ. 1975), పు. 49.
30. ఎస్. ఐ. ఐ. V నెం. 1342, 43, 44
31. జె. ఎ. హెచ్. ఆర్. ఎస్. సం. XXI (జూలై 1950-ఏప్రిల్ 1952) పు. 166
32. ఆంధ్రభూమి (తెలుగు వారపత్రిక, సికింద్రాబాద్, 28-10-82) పే. 42
భూగోళ సర్వస్వము. ప్రథమ సంపుటము, పు. 499
34. జి. ఆర్. వర్మ, కళింగదేశ (కాడేవల్లిగూడెం 1977) పు. 12, 179
35. ఆంధ్రభూమి, 21-10-1982, పు. 54

36. ఎస్. ఐ. ఐ V, నెం. 1186, 1282
37. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పు. 172
38. జె. ఎ. హెచ్. ఆర్. ఎస్. IV, పే. 183
39. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఏడవ సంపుటము, (హైదరాబాదు, 1970) పు. 288
40. శ్రీరామకళింజిల్లా చరిత్ర, పు. 88
41. డా॥ బి. చుప్రానయ్య, ది టెంపుల్స్ ఆఫ్ ముఖలింగం (రాష్ట్రోపనిషత్ కేంద్రం, న్యూ ఢిల్లీ, 1978,) పే. 2
42. జి. ఆర్. వర్మ, కళింగదేవ, పు. 186
43. సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఏడవసంపుటము, పుట 291
44. విజ్ఞాపరపు వెంకట కోదండరావు (అను) విశాఖపట్టణముజిల్లా వృత్తాంత సంగ్రహము (శ్రీ వేణుగోపాలపెన్, విశాఖపట్నం,) పు. 120
45. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పు. 171
46. డా॥ తూమాటి దొణప్ప, ఆంధ్రసంస్థానములు-సాహిత్య పోషణము (ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్తు, వాల్తేరు, 1989), పు. 579.
47. సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఎనిమిదవ సంపుటము, పు. 485
48. జె. ఎ. హెచ్.ఆర్.ఎస్. XXIX పే 24 & బి. యస్. ఎల్. హనుమంతరావు. రెలిజియన్ ఇన్ ఆంధ్ర (గుంటూరు, 1973), పే. 59
49. డా॥ ఆర్. సుబ్రహ్మణ్యం, శాలిహం డాం. (ఆంగ్లం) (హైదరాబాద్, 1984) పే 3-4
50. జి. ఆర్. వర్మ, గుడిగుంపా, (తాడేపల్లిగూడెం, 1974) పు. 103
51. భావరాజు వెంకట కృష్ణారావు, ఎల్లీ డై నాటీస్ ఆఫ్ ఆంధ్రదేశ, పు. 612
52. ఎల్లీ డై నాటీస్ ఆఫ్ ఆంధ్రదేశ, పు. 888
53. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు 290
54. జె. ఎ హెచ్. ఆర్. ఎస్. XXII, పే. 184
55. కళింగదేవ, పు. 18
56. కళింగదేశ చరిత్ర, 461
57. కళింగదేవ, పు 58
58. భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పు. 51
59. డా॥ ఎన్. రమేశన్ (సం) ఆం॥ ప్ర॥ డిప్లొమా గజిటీర్ శ్రీరామకళం, పు. 20.
60. భీమనామదేయుడు ఈ ప్రాంతముపై ప్రభావము నెరపిన తూర్పు చాళుక్య, తెలుగు చోడులలో ఉన్నారు. అట్లే అనంతవర్మలు వాళిష్ఠ, మాతర వంశీకులలో గలరు.
61. కళింగదేశ చరిత్ర, పు. 479.
62. ఎల్లీ డై నాటీస్ ఆఫ్ ఆంధ్రదేశ, పే. 578
63. కళింగదేవ, పు. 53, 54 & 134.
64. డా॥ ఎన్. వెంకటరమణయ్య, ది ఈస్టర్న్ చాళుక్యాస్ ఆఫ్ పేంగి, (మద్రాసు, 1950) పే. 128
65. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 152-153.
66. ఎస్. ఐ. ఐ, వాల్యూం VI, నెం. 1110
67. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పు. 594.
68. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 287
69. జంతర్నాడు. వీరకూటం, శ్రీకూర్మచాళుక్య ప్రభువులలోను పురుషోత్తమ నామదేయులున్నారు.
70. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పు. 45-48
71. పై ది. పు. 30
72. భూగోళ సర్వస్వము. రెండవ సంపుటము, పు. 55
73. జయపురాధీశ్వరులకు పూర్వపాలకులైన నందాపురాధి పతులలో ఒక భైరవరాజు (1870 ప్రాంతం) గలడు. 1776 ప్రాంతంలో గోలుకొండ జమిందారు భైరవ భూపతి రాజుగలడు. పార్వతీ పురం, పాలకొండ, సాలూరు మొ॥ చిన్న జమిందారీలన్నియు జయపురం వారి అనుగ్రహమువలన రూపెత్తినవి కావటంచేత ఆ సంస్థాన పాలకులలోను జయపుర రాజుల పేర్లుదాల్చిన వారు కాన వస్తారు. ఉ॥దా॥ పార్వతీపురం పాలకులలో విశ్వంభర భట్టాజు, సాలూరు పాలకులలో రామచంద్రరాజు మొ॥ ఈ జిల్లాలో పుష్కలముగానున్న రామచంద్రపురములలో నొకటి సామంత రామచంద్రపురం (సొం) ఈ విషయాన్ని మరింతగా దృవీకరిస్తున్నది. రామచంద్రపురములలో కొన్ని శ్రీరామ చంద్రుని పరంగా నేర్పడినవికూడా అయివుండవచ్చును.
74. కళింగదేశ చరిత్ర, పు. 282. తెక్కలికి సంబంధించిన గ్రామ నామముల చరిత్రకు ప్రధానాధారము : కళింగదేశ చరిత్ర (పుటలు 389-392)లోని లక్ష్మీనారాయణ హరిచందన జగద్దేవు విరచిత 'తెక్కలి కావంబరాజ వంశశీతానము' అనువ్యాసము.
75. జె. ఎ. హెచ్. ఆర్. ఎస్., వాల్యూం VII, పే. 92
76. కళింగదేశ చరిత్ర, పు. 990.
77. జె. ఎ. హెచ్. ఆర్. ఎస్., వాల్యూం, V, పార్ట్ 2 (అక్టోబరు 1980) పే. 117.

78. కళింగదేశ చరిత్ర, పు. 390
79. ఇంద్రవర్మపురిశాసనమున 'తిరిలింగవాప్తవ్యాయ' అనుపదము వాడబడియున్నది.
సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞానకోశము, నాలుగవ సంపుటము, పే. 802, 803.
80. కళింగదేశచరిత్ర, పు 391.
81. డా॥ తూమాటి దొణప్ప, ఆంధ్రసంస్థానములు - సాహిత్య పోషణము పు. 561
82. విశాఖపట్నంజిల్లా వృత్తాంత సంగ్రహము
83. పైది. పు 547 అదోక్షాపిక
84. చాణుపద్య మణిమంజరి, పు 39-40.
5. పాలకొండ విజయనగరానికి కప్పముకట్టినది కావడంచేత ఆ కాలంలో విజయనగరపాలకులైన పెద్ద, చిన్న విజయరామరాజులు, చిన్నవిజయరామరాజు సోదరుడు దివాన్ సీతారామరాజు వ్రము ఋలు కావడంచేత పాలకొండ తాలూకాలోని ఈ గ్రామములు విజయనగర పాలకవర్గ నామసంబంధములా యనిపించకపోదు.
86. ఆదిభట్ల వెంకటరమణ, శ్రీకాకుళం జిల్లా చరిత్ర, 181-182
- చ॥ అతఁడు కళింగరాజ్యమున కర్మిగమించి తదీయమేదిసి పతి బహుమాన మందుకొని పౌరుషమారంగ బంటువల్లి ను స్థితి రచించి భోగపురి సీమ రణస్థలి చెంత నందు ను స్థితిముగ నిల్చి యచ్చట ప్రతిష్ఠ యొనర్చెను మల్లికార్జునన్॥
- బంటువల్లి వైభవాన్ని కవి ఈ విధంగా వర్ణించాడు
- [గ్రామ నామముల జాబితా వ్రాయుటలో చేదోడుగా నుండిన చి॥ యస్, కామేశ్వరి, టి. కామేశ్వరులకు రచయిత కృతజ్ఞుడు.]

- తే॥గీ॥ మేలునకుఁదల్లి కీర్తికి పాలవెల్లి
వల్లివల్లికి క్రొత్త ముత్యాల యల్లి
వెండి బంగారములకెల్ల నిండు ఘల్లి
ప్రాభవపుధిల్లి అతడేలు బంటువల్లి॥
87. పైది. పు. 168
88. తురక శాసనమును గ్రామమున్నదే పండశాసనం(తె), 'శాసనం' (ఇర్రిసోంట్రితె) అను గ్రామములున్నవి. కనుక నిచ్చటశాసన మనగా 'భూహ్యుది నానారలేఖ్యము' అనియేగాక 'సరిహదురాయి' అను అర్థమునుకూడ స్వీకరింపవచ్చును. కుంూరి ఈశ్వరదత్తు ఇన్ స్క్రిప్షన్స్ నల్ గ్లోసరీ ఆఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్. (హైదరాబాద్, 1967) పే. 287-88
- కళింగదేశచరిత్ర, పు. 391
90. డా॥ రమేశన్ (సం) ఆం॥ ప్ర॥ డిప్టిక్ట్ గజటిర్స్ 'శ్రీకాకుళం' పే. 134
91. భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పు. 411
92. ఆంధ్రభూమి, (వారపత్రిక, 24-2-1983), పే. 94
. జి. ఆర్. వర్మ, గుడి-గుంపా, పు. 35.
94. "మహాజనము : బ్రాహ్మణవర్గము, గ్రామములోని పెద్దలు" కుంూరి ఈశ్వరదత్తు, శాసనశాఖకోశము, పు. 229
95. 'పనన = పన్ను చెల్లించనక్కరలేవి భూమి' డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణ, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, (హైదరాబాద్, 1971), పు. 377
96. జి. ఆర్. వర్మ, కళింగదేశ, పు. 53, 124
97. జె. ఎ. హెచ్. ఆర్. ఎస్. XXII, పు. 184
98. భూగోళసర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పు. 414

మ ళ్లి తెల్ల వా రు తు ం ది శ్రీ నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు

నడిచేది

నలుగురులోనే

నలుగురిలానే

ఆలోచనలకాళ్ళు

ఆకాశంలో

కళ్ళు అంతరిక్షంలో -

ఈ చుక్కలు చేతికి

చిక్కినట్టే నటించి

వేళ్ళ సందుల్లోంచి

జారిపోతుంటాయి

ఈ పిట్ట

రెక్కలూపుతూ, సాగుతూ

కనుచూపు మేరలో

బిందువై

నిలువునా గుడ్డివాణ్ణి చేస్తుంది

ఈ కథ రోజూ జరిగేదే!

అయినా

మళ్ళీ తెల్ల వారుతుంది!

కాళ్ళు ఆకాశంలో....

కళ్ళు అంతరిక్షంలో.... :

జీవన సంగీత

క్రనులలోని కలలు అశ్రు
కణమ్ములై తొణకినపుడు
గుండెలోని తలపు లగ్ని
గుండమ్ములై మండినపుడు

ఒక చల్లని మాటు చాలు
ఊర్పు సెగలు చల్లారును
ఒక కమ్మని పాటు చాలు
కలత బరువు కడ తేరును

మన బ్రతుకుల బాటలలో
పెనుచీకటి మూగినపుడు
మన మనసుల తోటలలో
చితి మంటలు రేగినపుడు

ఆకామణి దీపద్యుతి
అరుణోదయమై విరియును
ఆత్మీయుల అనురాగమే
అమృత వర్షమై కురియును

పలురకాల అనుభూతుల
వర్ణాలను మేళవించి
అందమైన గతకాలపు
టను భవాల కుంచెలతో

వర్తమాన యవనికపై
భవితవ్యం చిత్రహస్తా
మానముగా సాగిపోవు
మానవాళి జీవితాలు

సాగిపోవు ఆ జీవన
సమీరాలు తాకినంత
ప్రపంచ విపంచి పలుకును
చైతన్యోత్సవ గీతం
మానవతా సంగీతం

మనసే ఒక అరవిందం
మమతే మధుర మరందం
తనివి తీర గ్రోలినపుడె
మన మనుగడ కానందం.

అంతరంగ విహంగం

ఒక మధుర మనోజ్ఞ స్వప్నాన్ని
ఒక విధుర విషాద సత్యాన్ని
రెండు రెక్కలుగా ధరించి
అంతరంగ విహంగం
చింతగా ఎగిరి పోతుంది
ఊహా విహాయన వీధిలోకి
అతివేగంగా ప్రతి ఉదయం

ఏ అనంత దిగంతాలకో పయనించి
ఏ సుదూర తీరాలలోనో విహరించి
రకరకాల అనుభూతుల గింజల్నేరుకొని
జీవనకాసారంలోని వేదనా నీరాన్ని గ్రోలి
తిరిగి తిరిగి అలసి సొలసి
నిశ్శబ్దంగా చేరుకుంటుంది
నిద్ర గూటిలోకి ప్రతి రాత్రి.

డాక్టర్ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

జంతు ప్రకృతిలో రసానుభూతి ఉన్నదా? మానవానుభూతికి అది భిన్నమైనదా?

వృత్తిలో జీవి అవిరూపం - అది వృక్షమైనా కావచ్చును, జంతు వైనా కావచ్చును, రెండింటికీ మధ్యస్థంగా ఉన్నదైనా కావచ్చును, రెండు వర్గాలకు చెందనిదైనా కావచ్చును - ఏది ఏమైనా అది బహు విచిత్రమైనది. మిగుల విశిష్టమైనది. తెలిసి వస్తుందో రాదో కూడ తెలియనంతటి అద్భుతాన్ని కలిగించేది. జిజ్ఞాసకు పెంచి అలోచనను రేకెత్తించ జేసేది. కాలక్రమగతిని జీవ పరిణతిని అర్థంచేసుకోవడానికి విస్తృతంగా వెలువడ్డ మానవ ప్రయత్నమే పరిణామవాద సిద్ధాంతము. మౌలికంగా స్పష్టంగా ఒకే ఒక్క మూలకందం నుంచి (ఇది ఏదీ అంటే ఈనాటికి శాస్త్రార్థకమై నిలబడి ఉంది!) సకల జీవరాతులూ ఉద్భవించాయని, కాల ప్రవాహంలో ప్రకృతిలో కలిగి ఎన్నో మార్పుల కనుగుణంగా తమ తమ జీవిత క్రమాలను సుస్థిర పరచుకొనేందుకు అత్యంత ప్రయత్నిస్తూ ఉంటాయని - ఈ ప్రయత్నాల పరంగా (యాదృచ్ఛికం కావచ్చును, ప్రమాదవశాత్తు కావచ్చును, ఇంకేవిధంగానైనా కావచ్చును) నూతన జాతులు ఏర్పడేందుకు అవకాశం ఉంటుందని పరిణామవాదం ప్రబోదిస్తుంది. జీవులలో వైవిధ్యం, జీవజాతుల ప్రత్యేకికరణం - ఇలాంటివన్నీకూడా ప్రకృతి ప్రభావ ఫలితంగానే ఏర్పడుతాయంటే చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉంటుంది. అందుకే శాస్త్రంలో ప్రకృతి సర్వకర్తవంతమైనది. నేడు అమీబా అనబడే ఏకకణ జీవి అత్యున్నతస్థాయికి చేరిన జంతువుగాను మానవుడు అత్యుత్తమ స్థాయికి చేరిన జంతువుగాను పరిగణించబడడం జరుగుతున్నది. అమీబా నుంచి హైడ్రా, హైడ్రా నుంచి అర్థోప్రోటా, అందుకుంచి ఎఫైనో డెర్మేటా.... అలా అలా చేసలు, కప్పలు, సరీసృపాలు - అక్కడి నుంచి పక్షులొక వైపు మనుష్యులొక వైపు రూపొందాయని భావించడం జరుగుతున్నది. ఒక విధంగా చెప్పాలంటే మనిషికూడా

జంతువే నన్ను విషయం స్పష్టంగా తెలియవస్తుంది. అయితే మనిషి జంతువుకాదని జంతువు నుంచి వేరుపడినాడని మనిషికి జంతువుకు మధ్యన ఎంతైనా వ్యత్యాసమున్నదని ఎక్కువమంది అభిప్రాయ పడుతున్నారు. జంతు ప్రకృతి వేరని మనిషి ప్రకృతి వేరని - మహాన్నతమైన మానవతా గుణంతో జాతి సంస్కృతిని భాగ్యదయ ప్రగతి వైపుకు నడిపించే లోకశ్రేయోక్తియాశయమైన మనిషి యొక్క తత్త్వం జంతు తత్త్వానికి భిన్నమైనదని, జంతువులో కానరాని విశిష్టత, నిర్దుష్టత, విజ్ఞత, వివక్షణ మొదలైన లక్షణాలన్నీ మనిషికి కలిమితమని - క్లిష్టమైన జనాభాలో ఎక్కువ శాతం మనుష్యుల బలీయమైన అభిప్రాయం. సనాతన దర్శనం కానివ్వండి, బౌద్ధం కా. వ్వండి, ఇస్లామ్ కానివ్వండి, క్రిస్టియనిటీ కానివ్వండి - మనిషి జంతువు నుంచి వేరుపడాలనే శ్రవచిస్తున్నాయి. అంత మాత్రాన జంతువు మనిషికన్నా నీచమైనదన్న అభిప్రాయానికి రాదు. తర్కబద్ధమైన శాస్త్రజ్ఞానంతో చర్చిస్తే జంతువుకు మనిషికి ఏవిధమైన తేడా కనిపించకపోవచ్చును. అయితే అది భౌతిక దృక్పథం. ఏదిఏమైనా జంతువుకు, మనిషికి ఉన్న ఏకాదర సంబంధాన్ని గుర్తించి, కొనియాడి అనంతమైన ఆ సంబంధ బాంధవ్యాన్ని అర్థంచేసుకొని సంస్థారంతో నడచుకోవడమే గొప్ప తనం : దానికి ఉపకరిమిద్దాము.

జీవజాలాన్ని సునిశితంగా పరిశీలిస్తే ఒక విషయం స్పష్టంగా బోధపడుతుంది. అత్యంత సూక్ష్మజీవి అయిన అమీబా మొదలు కొని అద్భుతమైన విషయావగాహన, అలోచన, వివేచన ఉన్న మనిషి వరకు జన్మ్యువరమైన ఒక అనుబంధము కనిపిస్తుంది. ఈ బాంధవ్యము ఎక్కడినుంచి మొదలైందని అడిగితే చెప్పడం కష్టమేమోకాని, ఒక్కసారి మొదలైన అనుబంధం మాత్రం నిరంతరం

రంగా నిరభ్యంతరంగా కొనసాగుతునే ఉంటుంది. ఇది శాశ్వత సత్యం. ప్రకృతి ప్రబోధించే దివ్య సూక్రం. భారతీయ ధర్మసారమైన వేదాలు ప్రబలింపించే భగవంతుని తత్వం. ఇందులో మార్పు రాదు. అన్వేషణకు, గవేషణకు అందని జీవవరమార్గమిది. అంతు బట్టని రహస్యమిది. అర్థంకాని విచిత్రమిది. దీనిని గుర్తించి ప్రకృతి గొప్పతనాన్ని కొనియాడడం ఒక్కటే జిజ్ఞాసువు చేయదగ్గ పని.

జంతుజాలా లన్నింటిలోనూ ఏకోదర సంబంధాన్ని నిర్దుష్టంగా తెలియజెప్పే అలూటల్ నెన్నింటినో గుర్తించవచ్చును. ప్రతి జంతువు విధిగా కొన్ని లక్షణాలను కలిగి ఉంటుంది. ప్రపంచంలోని ప్రతి జీవికీ ఆకలి అనునది ఉన్నది. దప్పిక అనునది ఉన్నది. నిద్ర అనునది ఉన్నది. అంతేకాదు. మైథునంపై పీఠి అనునది తప్పని సరిగా ప్రతి జంతువు కలిగి ఉండును. ఈ నాలుగు లక్షణాలు విశ్వజనీనంగా నర్వకాలీనంగా ఎప్పుడూ ఉంటాయి. ఆహార సముపార్జన ప్రతిజీవికీ అవసరమే. కూటి కొరకు కోటి విద్యలన్నది అతిశయోక్తి కాదు. అమీబా బ్యాక్టీరియమలను, డయాటమలను, ఇంకా చిన్న చిన్న సూక్ష్మజీవులను తింటుంది. గాజు ముక్కలను అందిస్తే తిరస్కరిస్తుంది. ఏదీ ఆహారమో, ఏదీ ఆహారముకాదో, ఏదీ శత్రువో, ఏదీ సహజీవో కూడ తెలుసుకొనే స్థితిలో ఈ సూక్ష్మజీవి ఉండడం విశేషమనే చెప్పవలె. ఎక్కువ వేల ఉన్న ప్రాంతాలనుంచి చల్లని ప్రాంతాలకు, ఎక్కువ కాంతి ఉన్న ప్రదేశాలనుంచి తగు మాత్రం వెలుతురు ఉన్న స్థలాలకు అమీబా సంపరిచడం దాని సూక్ష్మ బుద్ధికి స్పష్టమైన దృష్టాంతం: పరిణామరీత్యా ప్రాథమిక స్థాయిలో ఉన్న ఆ విచిత్రమైన జీవశక్తి పరిణామం జరిగేకొద్దీ చిత్రాతి చిత్రంగా పెరుగుతూ వచ్చి మనిషి స్థాయి కొచ్చేవరకీ అనూహ్యమైన స్థితికి చేరుకొని భోజి అనిపిస్తుంది. అయితే నిమ్మ జంతువుకు అనుభూతి ఉంటుందా? అనుభవం తెలుస్తుందా? మంచిచెడ్డలు తరచి చూచే శక్తిని కలిగి ఉంటుందా? ఒక్కసారి చూచిన దానిని మళ్ళీ మళ్ళీ గుర్తు పెట్టుకొనే శక్తి ఆ ప్రాణికి ఉంటుందా? అన్నది ఉత్సాహాన్ని రేకెత్తించ జేసే ప్రశ్నలు. వీటికి సమాధానాలివ్వవలసిన అవసరం ఉన్నది. అమీబా చిరంజీవి (నీరు ఉన్నంత వరకే), మనిషికి నిర్దుష్టమైన జీవితకాలం ఉన్నది. వానపామును తుండ తుండాలుగా (అడ్డంగా మాత్రమే) చేస్తే ప్రతి తుండమూ ఒక వానపామాతుంది. ఒక చెయ్యి పోగొట్టుకొంటే మళ్ళీ మనిషికా చెయ్యి రాదు. శత్రువుల బాంసుంచి తప్పించుకొనేందుకు బిల్లి కోతును పోగొట్టుకొంటుంది. అయినా మళ్ళీ ఆ కోత పెరుగుతుంది.

ఈ రకంగా విశ్లేషిస్తే మనిషి కన్నా అమీబాదే పైచేయి అవుతుంది. అలా అనిపిస్తుంది. అయితే సంగీష్టంగా ఎదిగి ఉన్న నాడే వ్యవస్థ మనిషికొక హోదాను, స్థాయిని తెచ్చిపెట్టింది. ఈ వ్యవస్థవల్లే మనిషీ నాడు జగద్విదితుడౌతున్నాడన్నది నిర్వివాదాంశం.

మనిషి వలె జంతువు కూడ ఆహారాన్ని తీసుకొంటుంది. అంటే ఆకలిని గుర్తిస్తుంది. నీరు తాగి దప్పిక తీర్చుకొంటుంది. శత్రువుల నుంచి తనను తాను రక్షించుకొంటుంది. ఎండ, వాన, చలి-మొదలైన ప్రకృతి పరమైన బాధలనుంచి తప్పించుకోవడాకి పీలుగా గూళ్ళను కట్టుకొంటుంది. పొదరిళ్ళను ఏర్పరచుకొంటుంది. బొరియలను తయారు చేసుకొంటుంది. గుహలలో నివసిస్తుంది. కొన్ని జంతువులు చెట్లకొమ్మల సహాయంతో ఇళ్ళ వంటి వాటిని కూడ ఏర్పరచుకొంటాయి. కొన్ని జంతువులు ఎనుమ్యులవలె సంఘజీవులు కూడ! కలిసి మెలిసి ఉంటాయి. చందను చూచుకొనేందుకు ఒక జంతువు ముందు ఉండి నాయకత్వం వహిస్తుంది. అరువులు చరువులు లాంటి శబ్దాలతో సహా జంతువులతో సంభాషణలను జరుపుతాయి. కష్టసుఖాలను తెలుపుకొంటాయి. ప్రమాదాలను హెచ్చరించుకొంటాయి. సంతోషాలను వెలిబుచ్చుకొంటాయి. విపదాలను వెళ్ళబోసుకొంటాయి. మానవ భావాలకు సరిపోలిన ప్రేమ, వాత్సల్యం, ద్వేషం, ప్రతికారం, ఘర్షణ, అవేళం, ఉక్రోషం, అవేగం, అలసట, కోపం - ఇత్యాది లక్షణాలన్నీ జంతువులకు కూడ ఉన్నాయని చెప్పటానికి సందేహపడవలసిన అవసరం లేదు. ప్రీపురుష జంతువులు కలుసుకొంటాయి. మనుష్యులలో మాదిరే! సంభోగోక్రియ కూడ ఇంచు మించు ఒకే విధంగా ఉంటుంది. ఈ ప్రీపురుష పరపూర్వక లక్షణాలు మేదో ఇంతవరకు తెలియరానిదై ఉన్నది. ఈ అకర్షణా భావము జంతువులకును మనుష్యులకును సమముగనే ఉన్నదని తెలుస్తున్నది. అయితే జంతువులలో కామకేళి విచ్ఛలవిధిగా ఉంటుందని వాని వరుసలు పాటించబడవని - మనిషి ఇక్కడే పేరుకడతాడని కొందరు తాత్వికులు అభిప్రాయపడతారు. కానీ ఈ వాని వరుసలు, సమాజ నిబంధనలు మనుష్యులలో ఐకమత్యము, కృమి శిక్షణ, సంఘభావము పాటించటానికి - నైతికంగా, ధార్మికంగా ఉన్నత స్థితిని చేరుకోవడానికి - మనుష్యుల చేతనే మనుష్యుల కొరకు రూపొందించబడ్డాయన్న సంగతి మానవ వికాసాన్ని అది నుంచి తరచి చూస్తే ప్రస్ఫుటంగా తెలిసి వస్తుంది. అంటే అలోచించి మనిషి నిర్ణయం తీసుకోగలదు, జంతువు అవని చేయలేదని తెలుస్తుంది. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే మనిషికి ముందు చూపు ఉన్నది, జంతువుకు అది లేదు అని చెప్పకోవచ్చును. ఈ ముందు చూపుకు కారణమేమై ఉంటుంది

జంతు ప్రకృతిలో రసానుభూతి ఉన్నదా? మానవానుభూతికి అది భిన్నమైనదా?

దనేది ఒక ప్రశ్న. మనిషికి ఈ విషయం ఏర్పడటానికి ఏ శక్తి దోహద పడి ఉంటుందనేది ఎంతో ఆలోచనను రేకెత్తింప జేస్తుంది.

మానవులలో మమతానురాగాలు ఉన్నట్లే జంతువులలో కూడ ఉన్నాయి. వసిష్ఠులను అవి చూచుకోవడం ఎంతో రస వత్తరంగా ఉంటుంది. ఒక కోడిపెట్ట చిన్న చిన్న కోడిపిల్లలను ఎంతో జాగరూకతతో గమనిస్తూ ఉంటుంది. ఒక కుక్క దాని పిల్లల దగ్గరకి వెళితే విరుచుకుపడుతుంది. కోతి పిల్లను కాని, పిల్లిపిల్లను కాని వాటి వాటి తల్లులు ఎంత జాగ్రత్తగా చూచు కుంటాయో మనం నిత్యం చూస్తూ ఉంటాము. తల్లి ఆవును చూచి అంబా అని పలికే లేగదూడను చూచినప్పుడు ఎవరికైనా సరే తన్మయత్వంతో ఒడలు పులకరిస్తుంది. ధాన్యపు గింజలను తీసుకొని వచ్చి తల్లి పిచ్చుక వాలి వాలగనే నూటిలోనుంచి గొంతులు చించు కొనే పిచ్చుక పిల్లలు కించప లాడుతూ సంబర పడడం చూస్తే ఎవరికైనా ఎంతో ఆనందం కలుగుతుంది. అంటే తల్లి పిల్లల అనుబంధాలు ప్రకృతిలో మనుష్యులకు మాత్రమే కాదు జంతువు లలో కూడ ఉన్నాయని తెలుస్తుంది. జంతువులలో మరొక విచిత్ర మైన లక్షణం కూడ ఉన్నది. ఎక్కువ ఎండను భరించలేక కొన్ని జంతువులు వేసవి నిద్ర పోతాయి. అంటే వేసవి పూర్తి అయ్యే వరకు ఏ విధమైన క్రియా శీలక జీవన వ్యాపారాలలో పాల్గొన కుండా స్తబ్ధంగా ఉండిపోతాయన్న మాట. దీనినే ఈస్టి వేసన్ అని పిలుస్తారు. మనుష్యులు కూడ వేసవి బాధనుండి తప్పించుకోవాలని రకరకాల ప్రయత్నాలున్నాయని అనుసరిస్తూ ఉండడం వేసవి విడుదలకు వెళుతూ ఉండడం గమనించవలసి ఉన్నది. అలాగే మరికొన్ని జంతువులు చలికాలంలో చలి బాధ తట్టుకోలేక శీతాకాలపు నిద్ర పోతాయి. అంటే మంచు దానినుండి తప్పించుకునేందుకు జంతువులు ఒక విలక్షణమైన పథకాన్ని రూపొందించు కొంటాయన్నమాట. ఇక్కడ ఇవి మనుష్యుల తేమాత్రమూ తీసిపోవడంలేదు. ఈ శీతాకాలపు నిద్రను హైబర్ నేషన్ అంటారు. వేసవి నిద్రపోయే జంతువులో కొన్నిరకాల నత్తలను చలికాలంలో నిద్రపోయే జంతువులలో దుర్గవప్రాంతా ఎలుగులను ఉదాహరణలుగా చెప్పుకోవచ్చును. కొన్ని రకాల పక్షులు చలిబాధను తట్టుకోలేక ఒకప్రాంతంనుంచి మరో ప్రాంతా నికి వలసపోతాయి. ఈ వలస పోవడాన్ని మైగ్రేషన్ అంటారు. వానకోయిల (స్పాలో) మైగ్రేషన్ నెరిపే ఒక పక్షి. (మేధావుల వలస ఇటీవల ఎక్కువగా మన దేశంలో ఉండడాన్ని మనమిక్కడ గుర్తు చేసుకోవచ్చును). ఈ విధంగా జంతువు ప్రవర్తనా సరళి మానవ జీవితాలను ప్రతిబింబింప జేసే విధంగా

ఉండడం సనాతన జన్మ సంబంధ బాంధవ్య ఫలితమేనని అనుకో వడంలో పొరపాటు ఉండదు.

జంతువుల భావ వినిమయంలో కూడ మనుష్యులనే పోలి ఉన్నవనడంలో అత్యుక్తిలేదు. అయితే మానవులలో ఉన్నంత సంక్లిష్టంగా స్ఫూర్తివంతంగా పరిపూర్ణంగా విశిష్టంగా అమోఘంగా అద్భుతమనిపించే తీరులో మాత్రం లేదు, అలా ఉండడానికి అవ కాళం కూడ లేదు. శారీరక ప్రవర్తనా సరళిలో 90% వరకు మనుష్యులతో ఏకీభవించే జంతులక్షణాలు మానసిక ప్రవర్తనా సరళిలో అంత ఎక్కువశాతం వరకు ఏకీభవించలేవు. మనుష్యులలో మెదడు, వెన్నుపాము - ఇవి రెండే కేంద్రనాడీ వ్యవస్థకు సంబంధించిన ప్రధాన అంగాలైనా, ఈ రెండింటికి అందని మరొక విచిత్ర భావన ఉన్నది. ఈ భావన శాస్త్రోక్తా మనస్సు కావచ్చును, జాగృతి కావచ్చును, అంతరాత్మ ప్రబోధం కావచ్చును, లక్ష్యాన్ని నిర్దేశించే అంతరాత్మ కావచ్చును. ఈ నాలుగూ ఒకచే ఒకచే కావచ్చును లేదా భిన్న భిన్నములు కావచ్చును. ఈ లక్షణములను ఆధారముగా చేసుకొని రూపొందిన శాస్త్ర భాగమే సైకాలజీ అని తెలియనగును. సైకోట్రానిక్స్, టెలిపత్తి, క్లెయిర్ వోయిస్స్, సైకియాట్రీక్స్ మొదలైనవి ఆ సైకాలజీలోని అంశాలు కావచ్చును లేదా అనుబంధాలు కావచ్చును. జంతువులకు మనుష్యులకు ప్రధాన మైన భేదమున్నది ఈ మనస్సుకు సంబంధించిన విషయంలోనే! అయితే జంతువులలో మనస్సు అనేదే లేదా అంటే చెప్పడం కష్ట మౌతుంది. జంతువులు కూడ స్పందిస్తాయి. ఆర్రివి వెళ్ళబోను కొంటాయి. సంభ్రమాశ్చర్యాలను ప్రకటిస్తాయి. కళ్ల నీళ్లు పెట్టు కొంటాయి. అయినప్పటికీ మానసికంగా మనిషి ఎదిగినంత ఎత్తుకు జంతువులు ఎదగలేక పోయినాయి (అయితే మనిషి మనిషికి మధ్యనున్న వ్యత్యాసం మరింత విచిత్రమైనది!) ఈ విషయం వల్లనే మనిషి మహోన్నతమైనస్థాయిని చేరుకో గలిగాడు. జంతు వులలో కూడ చెప్పుకోదగిన స్థాయిలోనే మానసిక పరమైన మార్పు ఉన్నదని చెప్పడానికి భయపడవలసిన అవసరం లేదు.

తెల్లవారుతునే తెల్లవారుతున్నదని తెలిసి కోడికూకవేస్తుంది. సంకేత స్థలానికి ఒక పావురం ఉత్తరాన్ని చేరవేయగలుగుతుంది. తన యజమానిని ఒక గుర్తిం గుర్తుకట్టగలుగుతుంది. మేతనుంచి ఒక గేదె తన స్థావరానికి తన తిరిగి వెళ్ళగలుగుతుంది. అంటే జంతువులలో కూడ తెలివి, జ్ఞాపకశక్తి ఉన్నాయని అవి ఉండడం వలన అవి ఆలోచిస్తాయని తెలుస్తుంది. జంతువులు ఆలోచిస్తాయని చెప్పడానికి స్పష్టమైనదృష్టాంతాలెన్నో ఉన్నాయి. ఒకసారి కర్కరెబ్బి తిన్న కోతి ఆ కర్ర చేతిలో ఉన్నట్లు అతే మనిషిని చూచి భయపడు

తుంది. హర్న్ శబ్దాలు వినిపిస్తే వెనక్కు తిరిగి చూచి ఎంతో జాగ్రత్తగా ఒక కుక్కపిల్ల నడి రోడ్డుమీద పరుగులు తీస్తుంది. ఒకసారి గేటు దాటబోయి ఆ గేటు దగ్గర పడుపులు రాకుండా కిటికీలాగ ఉన్న ఇనుప కమ్మిలలో చిక్కుకొన్న చూడబిల్లి రెండవ సారి ఆ కమ్మిలలో కాళ్ళు వడకుండా జాగ్రత్త పడుతుంది. ఒక్క ఎగురు ఎగిరి అటువైపుకి చేరుకొంటుంది. పాలు త్రాగడానికొచ్చే ఒక పిల్లి పిల్లను చాటునుంచి దెబ్బ తీస్తే అది ఎంతో మెలుకువతో మరుసటి రోజు పాలు త్రాగడానికి సిగ్గుపడుతుంది. ఒక్కసారి ఇంజక్షన్ ఇచ్చిన ఎలుక పిల్లకు రెండవదాని సూది వెయ్యడానికి సిగ్గుపడుతున్నట్లే ఎంతో కష్టపాద్యం ముచ్చతుంది. సూది పాదను అది ముందుగానే తెలుసుకోవడం వల్ల ఇబ్బంది ఏర్పడుతుంది. బోనులో ఉన్న కోతికి బలవంతంగా ఇంజక్షన్ ఇచ్చి మరుసటి రోజు దా దగ్గరకెళ్ళితే గురుగిమని చూస్తుంది. సిరంజిని లాగి కొరికి పడేస్తుంది. అంటే దానికి నొప్పి అనే విషయం బాగా తెలియ వచ్చిందని అర్థమవుతుంది. ఒక మగ దుప్పి అడదుప్పి వదిలే తొన్ని రకాల స్త్రీవాళలను వాసన ద్వారా గుర్తుపట్టి అడదాని ఉనికిని తెలుసుకోవడం దాని జ్ఞాపక శక్తికి, సూక్ష్మ బుద్ధికి నిదర్శనం. ఇలాంటి ఉదాహరణలు ఎన్నైనా ఇవ్వవచ్చును. జంతు శాస్త్రాన్ని అధ్యయనం చేసేవారికి జంతు శృంగిల ఎంత హృద్యంగా అర్హంగా ఉంటుందో అందరి కంటే ఎక్కువగా తెలుస్తుంది. కాబట్టి జంతువులు మనుష్యుల మాదిరే ఆలోచించగలవని జ్ఞప్తి పట్టుకోగలవని తెలుస్తున్నది. కి సంవత్సరాల చింపాంజీలకు పరీక్షలు పెడితే దెబ్బల రకాల నెగలను, సంకేతాలను ఎంతో వివక్షణతో వెల్లడి చేయడం వాటికన్న జ్ఞాపక శక్తికి ప్రబలిమైన తార్కాణము. మరి మనిషికి, జంతువుకు అసలు భేద మెక్కడ ఉన్నదన్న అనుమానం వస్తుంది. మాటలాడే ఏకైక జంతువు మనిషి అని అనడం వల్ల భాషా విషయంలో మాత్రమే మనిషికి జంతువుకా భేదమున్నదేమోనని అనిపిస్తుంది. నిజానిజాలను పరీక్షిద్దాము.

భావ ప్రకటనను ప్రస్తుతించడానికి మనిషికి భాష అవసరమైనది. విశ్వంలో ప్రకృతి భాష ఒక్కటే. యోచనాశక్తి ఉన్న మనిషి తనకంటూ ఒక ప్రత్యేక భాషను ఏర్పరచుకొన్నాడు. ప్రపంచంలోని మానవ భాష మొక్కటే కాని మానవ భాష మాత్రం ఒక్కటి కాదని మనకు తెలుసు. వాస్తవానికి అలా ఉండే అవకాశం కూడ లేదు. భాషాశక్తి వల్లనే మానవుడు జంతువుపై ఆధిక్యాన్ని కనబరుస్తున్నదేమోనని అనిపిస్తుంది. అయితే జంతువులకు కూడ భాషాశక్తి ఉన్నదని, వేటిభాష వాళ్ళన్నవని, వేటి భాషా భాషా వాళ్ళని పుష్టంగా నిర్ణయించుకోవలసిన అవసరం ఉంది.

గచ్చిలాలు మనం వినలేని శబ్ద తరంగాలను సృష్టించుకొంటూ రక్షణ, పోషణ, ప్రత్యుత్పత్తి - ఇత్యాది ప్రక్రియలను నిరాటంకంగా నిర్వహించుకొంటూ ఉంటాయి. మనం వినలేనంత మాత్రాన ఆ జంతువులో భాష లేదని భావ వినిమయం లేదని అనుకోకూడదు. చేపలలో ప్రత్యేకమైన విద్యుత్తును జనింపజేసే ఉపాంగాలు ఉండి మెరుపుల రూపంలో సముద్ర మధ్యలో భావ వినిమయం జరుగుతుంది. ఇది ప్రకృతిలో అపూర్వమైన విషయం. తేనెటీగలలో మానవ సంగీతాన్ని మరిపించే మధురమైన శబ్దం ద్వారా భావ వినిమయం జరుగుతుంది. ఆహార సముపార్జనకు ముందు, ఆహారాన్ని సేకరించుకొన్న తరువాత - రెండు సమయాలలోనూ తేనెటీగలు ప్రత్యేకమైన శబ్దాలను, కదలికలను ప్రదర్శిస్తాయి. పీతలు భావ వినిమయం కోసం నిర్దుష్టమైన కంపనాలను చూపుతుంది. అగ్ని కీటకాలు నిష్పరవ్వలను ప్రదర్శిస్తూ ఎంతో పలవంతంగా తమ జీవితాన్ని గడుపుకొంటాయి. వృశ్చిక జాతిలో ప్రత్యేకమైన శోభనరాత్రి నృత్యం ఒకటి ఉన్నది. ఈ నృత్యాన్ని మృత్యు నృత్యమని పిలుస్తారు. ఎందుకంటే శ్రీ వృశ్చికము పురుష వృశ్చికం చేసే శబ్దాన్ని బట్టి, ప్రదర్శించే అను కంపనాలను బట్టి తన జాతికి చెందిన వృశ్చికమా? కాదా? అన్నది నిర్ణయించుకొని తన జాతికి చెందిన మగ వృశ్చికమైతే నిర్వాహిణిగా చంపి వేస్తుందని ఒక ప్రతీతి. అది వాస్తవం కూడా! (జాతిలో ఎన్నో ఉపజాతులుండవచ్చు కదా!) పక్షిలో కిల కిలలు, రవ రవలు ఉన్న మాటమనకు తెలిసినదే. మృగాలలో సందర్భానుసారంగా వెలువడే అరుపులు, చరుపులు మనం రోజూ చూస్తున్నాం. మనుష్యులమరే భాష వడదం, సంతోష వడదం, ఆశ వడదం, కోరిక పెంపు కోవడం, భయ వడదం, భయ పెట్టడం వంటి అన్ని లక్షణాలను జంతువులు ప్రదర్శిస్తాయి. అలాగే ఆకలి, అహింస, ప్రేమ పగ, ద్వేషం, ప్రీతికారం, పురుణ, నొప్పి - వంటి లక్షణాలను సయితం జంతువులు మానవుల మాదిరే ప్రదర్శిస్తాయి. జంతువులు మాటలాడలేవు. మనుష్యులు మాటలాడగలరు. జంతువులకు అక్షరజ్ఞానం లేదు. రాదు. మనుష్యుల కొక్కరికే ఉంది ఉంటుంది అనే అధిప్రాయానికి రావడం జరుగుతుంది. అయితే మనుష్యులు మాదిరే జంతువులు కూడ మాటలాడగలవని చిలుక పలుకులు విన్నప్పుడు తెలిసిపోతుంది. చింపాంజీలు ఏ బీ సీ డీ లు రాయడాన్ని చూస్తే జంతువులకు కూడ అక్షర జ్ఞానం ఉండే అవకాశం ఉందని బోధపడుతుంది. ఇదీ పరిస్థితి. ఇటువంటిప్పుడు మనుష్యులకు, జంతువులకు ఏవిధమైన భేదమూ లేదనే నిర్ణయానికి రావలసి ఉంటుంది. అది నిజం కూడా! అమితమునాటి మనిషి వరకు ఒకే విధమైన జన్మ సంభావన ఉండడం - ఉన్నదనడం. శాస్త్ర సత్యం

జంతు ప్రకృతిలో రసానుభూతి ఉన్నదా ? మానవానుభూతికి అది భిన్నమైనదా ?

అస్సాం, మేఘాలయ ప్రాంతాలలో డి. డి. టి. వంటి రసాయనికారులను ఇండ్ల లోపలి గోడలపై చుట్టుకుంటే దోమలు లోపల వాలడం మాని బయట వాలడం నేర్చుకొన్నాయి. కీటక స్థాయిలోనే ఇంత తెలివి తేటలు ఉన్నప్పుడు సరిజామ వరంగా అనూహ్యమైన స్థాయికి చేరుకొన్న మనిషి ఎంతో తెలివిగలవాడై ఉండటంలో ఆశ్చర్యమేమీ లేదు. మనిషి ఆ విధంగా తెలివి పరంగా జంతువు నుంచి వేరుపడు తున్నాడని భావించవచ్చును.

కాబట్టి శాస్త్రాధారాలతో సమీక్షిస్తే మనిషి కూడ ఒక జంతువేనని సందేహం లేకుండా తెలుస్తోంది. అయితే మనిషికి ఉన్న బుద్ధి కుశలత జంతువుకు లేదు. ఆలోచనా శక్తి కూడ లేదు. ఒకవేళ ఉన్నా వాటి శాతం అత్యల్పంగా ఉంటుంది. మనిషి ప్రకృతిని సరికొల్పగలడు. అర్థం చేసుకోగలడు. విశ్లేషించుకోగలడు. ప్రమాదాలను గుర్తించగలడు. భవిష్యత్తును ఊహించి తన ఉనికికి భంగకరం కాని దిశలో తన జాతిని సుస్థిరం చేసుకొనే ప్రయత్నంలో తనదంటూ ఒక ప్రత్యేకమైన పథకాన్ని రూపొందించుకొంటాడు. అతనికి ఆత్మ విమర్శనా శక్తి ఉన్నది. ఆ శక్తి జంతువుకు లేదు. అనుభవాలు మనిషికి, జంతువుకు ఒకటే అయినా అనుభూతం చెందే విషయంలో ఎంతో భిన్నత్వం ఉంది. మనిషి అనుభూతి స్థాయి సంతృప్తం చెంది ఆస్వివేషనతో అలరారుతుంది. జంతు స్థితి అలాకాదు. దాని అనుభూతికి మానవానుభూతి కున్నంత రసస్ఫూర్తి ఉండదు. అయితే కొందరు మనుష్యులు జంతువులలాగా ఉండడమనేది వేరే సంగతి. దీన్ని వివరించడానికి సంస్కారపద ప్రయోగం జరిగింది. పరిపూర్ణమైన మానసిక వికాసంతో విరాజిల్లే ఆత్మ వివేచనా సంపత్తిని సంస్కారమని అనుకోవచ్చు. సంస్కార వంతుడు మాన్య రస భావుకతతో జీవితం పట్ల అర్థవంతమైన అవగాహనను కలిగి ఉంటాడు. అలా కాని వాడు స్వరూపరీత్యా మానవుడు కావచ్చును కాని, భావ ప్రకటన రీత్యా మానవుడు కాలేదు. జంతువుకు సంస్కారం ఉండే అవకాశం చాల తక్కువ (సంస్కారానికి విశ్వాసానికి ఎంతో వ్యత్యాసముంది. ఈ విషయాన్ని విజ్ఞులు గుర్తించాలి). కాబట్టి మనిషికి జంతువుకు ఉన్న భేదమలా ఒక్క సంస్కారమనే తెలుస్తుంది. ఈ సంస్కారంలో ఉండే వ్యత్యాసం వల్లే మానవానుభూతి జంతు అనుభూతికి భిన్నంగా ఎంతో విశిష్టంగా ఉంటుంది. ఈ విషయంలో సందేహం లేదు. దీనిని అంగీకరించడానికి శాస్త్ర పరిజ్ఞానం అక్కరలేదు. మానసియమైన మానవ ప్రకృతిలో లీనమై ఆ రసార్థ్యకలో తల మునకలై స్పందించి దృవించగలిగితే మానవానుభూతి కున్న ప్రాముఖ్యమేసాటిదో తెలిస్తోంది. భారతీయ సనాతన ధర్మం ఈ విషయాన్ని ఎంతో చక్కగా వివరించి ఉండడం మన అదృష్టం. దానిని నిలుపుకొందాము.

[డోనల్డ్. ఆర్. గ్రీఫిన్ రాసిన “ది క్వాల్మెస్ ఆఫ్ అనిమల్ అవేర్ నెస్” చదివాక ఇది రాయాలనిపించింది.]

బా ప్ప వ ర్ష ం

శ్రీ రా శివశంకర శర్మ

ప్రపంచంలోని అనంతమైన దుఃఖాన్ని చూసి
గ్రీష్మంలా మండి మండి
నీటిలోనికి మింగి, మింగి, బిగపెట్టి
ఇక దుఃఖాన్ని ఆపుకోలేక
తనలో మూగిన నల్లని మబ్బులతో ఊపిరాడక,
బోరుమని యెడ్చివేసింది, గుండె చెరువైపోయి
చెరువులే నిండిపోయేలా ఆకాశం.

వానలో తడిసిన చెట్లు ఆకుల కొనల నుంచి
నీటి బొట్లను జారవిడుస్తుంటే
గుండెలు విచ్చిపోయే ఆకాశ దుఃఖాన్ని చూసి
కనుగొనల నుంచి కన్నీరుగా కరిగిపోతున్నట్లునిపిస్తుంది.
జడమైన చెట్లు చేమలు, ఇంటికప్పులు కూడ

చుక్కలు చుక్కలుగా నీటిబొట్లను జారవిడుస్తుంటే
ప్రపంచంలోని దుఃఖానికి, ప్రపంచ హృదయమే,
కన్నీటిగావిచ్చి, మున్నీటిగా మారిపోతోందనిపిస్తుంది.
నిజానికి స్వపర భేదాలులేని సర్వసమాన దృష్టితో
ప్రపంచాన్ని పరికించగలిగితే,
ఈ జీవరాసుల దుఃఖానికి, కన్నీళ్ళు కనుకొనల నుంచి
మొదటి రోదనలోనే పూర్తిగా జారిపోయి,
కన్నీళ్ళు చాలకంనెత్తురెరువు తెచ్చుకొని
అంతిమ రక్త బిందువు వరకు ప్రవహించిపోయి,
“వార్షిక మేఘంలా కరిగిపోయి
ఒక్కొక్క మనిషి ఒక్కొక్క చెరువైపోతాడు.
ఆ కన్నీళ్ళ ప్రవాహం మీద కరుణలేని దేవుడు
పటుపత్రం పరచుకొని నిద్రపోతాడు మామూలుగా.

శ్రీ సర్వేశ్వరాయ తిరుమలరావు

మానవాత్మలో సమ సమాజం

అరణ్య వర్షంలో హనుమంతుడు, భీముడు కలుస్తారు. “అంత పెద్ద ఘటానివి కదా, ఏమి ఇట్లయిపోయినావు? నీవు నము ద్రాన్ని ఎగిరేటప్పటి ఆకారాన్ని చూడవలెనని ఉంది చూపించు” అని భీముడు మారాము చేస్తాడు. దానికి హనుమంతుడు “కాలం మారింది నాయనా, అప్పటి నా ఆకారాన్ని చూడలేవు. ఇంక భూతాలే మారుతాయి. మేము చిరంజీవులమైనా కాలం బట్టి నడచు కుంటాం. కాలం దురతిక్రమం సుమా” అంటూ మందలిస్తాడు.

కాలం అనంతం అయినా, మన అనుకూలం కోసం భూత, వర్తమాన, భవిష్యత్తు అని విభజించుకొన్నాము.

కాలం అనేదేదనీ, అది ఆత్మాశ్రయభావమే కాని వస్త్రాశ్రయ ధర్మం కాదనీ ఒక వాదం. లవణరాజు కలలో (యోగ వాసిష్ఠం) జీవితకాలమంతా కొద్ది నిమిషాలలో అనుభవంలోకి వస్తుంది. అది ఇంద్రజాలం క్రిందా, మనోభావం క్రిందా జమ లోనికి వస్తుంది. ఐన్ స్టీన్ రిలెటివిటీ సిద్ధాంతానుసారం, కాలం ఆకాశంలో భాగం.

సాంఘిక శాస్త్రజ్ఞులు కాలంను “సమస్యల పరివాహం” గా పరిగణిస్తారు. కాలగమనాన్ని రెండు విధాలుగా రూపించుకోవచ్చు. ఒకటి - కాలం బాణం వలె ముందుకు దూసుకొని పోతూ వుంటుంది. పునరావృతం అయ్యే రాత్రింబవళ్ళు, ఋతువులు చూస్తే, కాలం చక్రంవలె దొవ్వుతూ, తిరుగుతూ పోతూవుందనడం. రెండు - కాలం వెనుకకు పోవడం వుండదు. ఉంటే ముసలివాడు పిల్లవాడై, కూనై, పిండమై, శుక్లశోణిబూరై, రక్తమై, అన్నసారమై, అన్నమై, గింజలై పోవలసిఉంటుంది. “ఎచ్చట బుట్టినప్పటికి నేగుట నైజము ప్రాణకోటికిన్” అనే భాగవత పద్యంలో ఇట్టి అర్థ మిప్పే పంచగ్ని విద్య చెప్పబడిందంటారు.¹ దేహాంశుండి వెలు వడిన జీవుడు ఆకాశం చేరుకొని, మేఘాల ద్వారా వర్షింపబడి, ఆహారమై, శుక్ల శోణితాలై పిండమై పుట్టుతాడట. ఇది ఆనంత వలయంగా సాగిపోతుంది. కాంతికిరణం కంటే ఎక్కువ వేగంతో ఏదైనా వస్తువు పయనించే పక్షంలో, సూర్యుని నుంచి ఆ వస్తువు “నేడు” బయలుదేరి “నిన్ను” రావచ్చునని పదార్థజ్ఞానికు లనుచున్నారు.

గతాన్ని మెచ్చుకొనేవారు, వర్తమానాన్ని మెచ్చుకొనే వారు, భవిష్యత్తును మెచ్చుకొనేవారు అని మూడు రకాలవాళ్ళుంటారు. బాల్య కాలాన్ని నెమరుకేసుకొంటూ ఉండేవారు, భూతకాల ప్రేమికులు. వీరి నినాదం “గత కాలము మేలు వచ్చు కాలము కంటెన్”. ఇది వ్యాసుడు తన ముసలి తల్లి సత్యవతితో చెప్పిన వాక్యం. నీ ముని మనుమలు కొట్లాడుకొని చస్తారు. దాన్ని మీరు చూడలేరు. వానప్రస్థానికి పొండి అని అమెకూ, అమె కోడం ద్రకూ హితం చెబుతాడు.

చిన్ననాటి నేస్తాన్ని గురించి స్కాట్ లాండ్ కవి రాబర్టు బర్న్సు వ్రాసిన ఈ విశిష్టమైన పద్యం చూడండి.

బ ము కా ల ద ర్శ నం

చిరకాల నేస్తాన్ని మరచిపోవలెనా
మతికి తెచ్చుకోకూడదా?

పం త పా ట

ఎన్నాళ్ళకెన్నాళ్ళకు ప్రియతమా
ఎన్నాళ్ళకెన్నాళ్ళకు
బహుకాల దర్శనం.

పాతకాలపు నెలపులకు
దయారసం అస్వాదించుదాం మనం
మనిద్దరం కొండ కోనల్లో పడుగెత్తినాం
మంచి బంతిపూలను తెంచినాం
కాగ్లరిగేట్లట్లు తిరిగినాం
ఎన్నాళ్ళకెన్నాళ్ళకు
బహుకాల దర్శనం.

మనిద్దరం వాగల్లో అడిగాం
పొద్దుపొడుపు నుంచీ అంబటిపూటదాక
మనమధ్య సందర్బాలు గర్జించినాయి
ఎన్నాళ్ళకెన్నాళ్ళకు
బహుకాల దర్శనం.

ఇదుగో నా చేయి అనుంగుసోదరా

ఏదీ నీ చేయి ఇయ్య

మంచి పానీయాన్ని తాగుదాం

ఎన్నాళ్ల కెన్నాళ్లకు

బహుకాల దర్శనం.

నీవు నీగిండివి కమ్ము

నేను నాదవుతాను

మనం సౌహార్దరసాన్ని అస్వాదించుదాం

ఎన్నాళ్ల కెన్నాళ్లకు

బహుకాల దర్శనం.

బర్హుని ఒక జానపద గీతం ఆధారంగా స్కాటిష్ ఏనతో వ్రాసినాడు. ఇందులోని అనిర్వచనీయమైన కరుణార్ద్రత చూపించడానికే తెలుగు చేసినాను.

యద్దం ముగిసిన తర్వాత లక్ష్మణుడు ఈ లంక బంగారంలా గుంది. ఇక్కడే ఉండిపోతా" మంటాడు. అప్పుడు శ్రీరాముడు బంగారంలాగే మో ఉండికాని, ఒకే లక్ష్మణా ఇదినాకు నచ్చలేదు. "అమ్మా, పుట్టిన వూరూ స్వర్గం కంటే గొప్ప నాయనా, పద అయోధ్యకు" అంటాడు. జనని సరే. జన్మభూమి ఎందుకు? ఇందుకు. పట్టి, బాల్యం ఎక్కడ గడిపి ఉంటారో ఆ స్థలం ప్రీతికరం. "ఉత్తర రామచరితం"లో శ్రీరాము డిట్లానే అంటాడు. తండ్రి బ్రతికి ఉండగా, తమకు కొత్తగా పెళ్ళయివుండగా, తల్లులు తమ గురించే మాట్లాడుకొంటున్న ఆ రోజులు పోయినాయి. కేవలం జన్మస్థలం ముఖ్యంకాదు. ఒకడు విమానంలో పుట్టతాడు. ఒకడు అర్. టీ. సీ. ఖస్సులో పుట్టతాడు. వారికి విమానం మీదనూ, ఖస్సు మీదనూ మమకారం ఉండిదు. శ్రీకృష్ణుడు మదురలో, జైలులో పుట్టతాడు. ఆయనకి మదుర అన్నా, జైలు అన్నా అంత ఇష్టం పున్నట్లు దాఖలాలేదు. బాల్యాన్ని గడిపిన గోకులమంచేనే ఆయన కిష్టం. వసుదైవ కుటుంబీకుడైన నెహ్రూకు ఆయన బాల్యం గడిపిన అరిహబాదు, అచటి త్రివేణి సంగమం అంటే ప్రత్యేకాభిమానం. నా పిడికెటు చితాభస్మాన్ని అరిహబాదు గంగాతీరాన కూడా చల్లండి అని తన వీలునామాలో వ్రాసుకొన్నాడు.

"మాతావ పార్వతీదేవి, పితాదేవో మహేశ్వర బాంధవా భివ భ్రాతృస్వదేవో భువనత్రయం" అనే స్థాయిలో వుండే యోగి, "కందిమల్లయశలి మామూరు" అంటాడు. ఇదీ కీలకం. "దాని సిగ్గోసిన గోపురం, గోపురమన్నదే కావలసివుంటే మామూరు రండి" అని పుల్లంభట్టు అంటే, నారాయణభట్టు "మీవూరి గోపురం యెవరి క్కావాలిరా! నీకు బోధపడదు. చిన్నతనంలో ఎప్పుడూ ఆ

గోపురం మీదనే" అంటాడు.² ప్రపంచాన్నంతా వర్యటించి విదేశ త్రీని పెండ్లాడి, మాంచి ఉద్యోగం చేసి, రిటయరయి, టంచనుగా పించను పుచ్చుకుంటూ హాయిగా జీవించే దాకరు దేవ బంధుకు, అతడు అంజిగా వుండి చింతలపల్లెలో చెలమనీరు క్రవ్వి త్రాగే పిన్ననాటి రోజులే హఠాత్తుగా కలలో వస్తుంటాయి.³ మన అందరి లోనూ "అంజి" దాగి వుంటాడు. మనం స్మృతి జీవులం.

గురజాడ "మీ పేరేమిటి" కి పోదాము. కథా భాగం - "మనస్సులు గత కాలమునాటి స్థితి గతులను గూర్చిన ఊహలతో నిండి యుండెను. తలపోసి తలపోసి 'అనాడు యీ స్థలం ఎలా వుండెనో' బొద్దులు యేమేం చేసినారో' అని నేనంటిని".

"ఆ పీనుగులూ మనలాగే యేడుస్తూ వుండేవారు. మన కంటే అధ్వానంగా ఉండేవారు" అని సున్నితమైన తలంపులు బెదరి చెదిరే కెళుసు గొంతుకతో వెంకయ్య అరిచాడు. ఖాయదా లావు చేసి తిట్లు తిట్టే మాష్టారు వెంకయ్య.

గతం నశోచామి, కృతం స్మరామి. గతంలో ఏముంది? ఉండేదే ఇంక మీదట అనేది రెండవ వర్గం. వీరి ప్రకారం, "గత కాలము కంటే మేలు కాలము వచ్చున".⁴

సర్ థామస్ మోర్, నీట్జే, బెర్నార్డ్ షా, అరవిందుడు, టీల్ హార్డ్ డిచ్చార్స్, బ్రానోస్కి మున్నగువారు, పురుషుడు పురుషోత్తముడు (సూపర్ మన్) కానున్నాడనీ, మానవుడు అత్యున్నత స్థానానికెదుగు తాడనీ వీరి తవన, తపస్సు. "మానవాళికి విజయంగానే సంచికాలం రహిస్తుందా?" అని శ్రీశ్రీ తపిస్తాడు. "వెనుక చూచిన కార్యమేమోయ్, మంచి గతమున కొంచమేనోయ్, మందగించక ముందు కడుగేయ్, వెనుకబడితే వెనుకెనోయ్" అని గురజాడ అంటే "పదండి ముందుకు పై పైకి" అని శ్రీశ్రీ పురమా యిస్తాడు.

గత కాలాన్ని స్మరిస్తూ వుండేవానిని చాదస్తుడనో, వేదాంతి అనో నవ్వుకొని వూరకుంటాము. భవిష్యత్తు గురించి మాట్లాడే వానిని క్రాంతదర్శిఅనో, విప్లవవాదిఅనో, ఆదర్శవాది అనో, దివాస్వాప్నికుడనో మంచి పదజాలాన్నే వాడుతాము. గతం పోయింది. భవిష్యం రాలేదు. వాటిజోలి మనకెందుకు. ఉన్నది ఈనాడు. ఇప్పుడే మనం ఆనందం ఆనుభవించవలె అనే వానిని నాస్తికు డనీ, హిడొనిస్టు అనీ శావనార్థాలు పెట్టుతాము. ఏమి న్యాయం?

కనవడేవాని కన్నా కనపడనిది బాగున్నట్లు నీతిస్తుంది. అందుకే ఆదర్శపరిస్థితులు భూతకాలంలోనైనా వున్నట్లు చెప్పు తారు. భవిష్యత్తులోనైనా వుంటాయని చెప్పుతారు. రామరాజ్యం

భూతకాలంలో నుండిన అదర్శ రాజ్యమని కొందరుంటారు. తమ గృహాన్ని ప్రాంత ప్రాదాలు తోదే నేటి మంత్రుల వలెనే, శ్రీరాముని రాజ్యమూనూ, అనేది మఱచిపోతారు.

పదనాఅవ శతాబ్దిలో సర్ థామస్ మోర్ ఒక అదర్శ సాంఘిక వ్యవస్థను భావించుకొని ఉటోపియా అనే పేరుతో ఒక గ్రంథంలో ఆ వ్యవస్థను విశదంగా వర్ణించినాడు. గ్రీకు భాషలో 'ఉ' అంటే కాదు. 'టోపియా' అంటే స్థలం. ఉటోపియా అంటే నోవేర్ అని అర్థం. అదర్శంగా ఏదీ ఎక్కడా వుండదు. అటు వంటి అదర్శ స్థలమే ఉటోపియా. ఎక్కడా లేని స్థలం. ఈ పదాన్ని నేను "అతలం" అంటాను. ఇది ఉటోపియాకు సమానం. నా "అతలం" మన అటోలోకాల్లో ఒకటికాదు. "అతలం" ఎక్కడా లేని స్థలమన్నాను. అది అర్థం - మోర్ యొక్క ఉటోపియా.

మేధావులు ఎన్నో అదర్శ వ్యవస్థల గురించి కలలు కన్నారు. వర్ణించినారు. ప్రజాజీవలు తయారు చేసినారు. "బ్లూప్రింటు"లు రచించినారు. కొన్ని అతలాలు భూతకాలమందుండగా, కొన్ని అతలాలు భవిష్యత్తులో ఉండబడ్డాయి. మొదటివి విస్మృతి కంఠంలోనివి కాగా రెండవవి క్రాంత దృష్టికళంలోనివిగా కన్పిస్తాయి. మొదటివి రాత్రి కలలు. రెండవవి వగటి కలలు. బేసన్ నవ్య అట్లాంటిస్, గాంధీ "రామరాజ్యం" భూతకాలంలో వుండినాయనుకొని, భవిష్యత్తులో స్థాపించవలెనని అనుకొనే అతలాలు. ఎక్కడా లేని, ఉండని, అదర్శ వ్యవస్థలని వర్ణించిన అతలాలు స్లేడ్ రిపబ్లిక్, థామస్ మోర్ ఉటోపియా, విలియం మారిస్ "అతలం నుంచి వార్తలు", గురజాడ "దేశభక్తి" గేయం. శాస్త్ర, సాంకేతిక విజ్ఞాన విధంబనం వల్లనూ, ఏకపక్ష నియంతృత్వ రాజ్యాం విజృంభణ వల్లనూ పరిణమించే ఘోరపరిస్థితులను వర్ణించే అతలాలు ఉన్నాయి. వీటిని దుష్టలాలు (డిస్టోపియా) అనవచ్చు. ఆల్డస్ హక్సురే బ్లోవ్ న్యూ వరల్డు, జాన్ అరెస్టర్ "1984", వెర్నో నేటి ఉటోపియా, సోల్జెన్ ట్సన్ వ్యాసిన సోవియట్ రష్యా వ్యతిరేక ప్రహసనాలు దుష్టలాలకు కొన్ని ఉదర్శనాలు.

"ఇవాన్ మూర్డుడు" అనే చిన్నకథలో టార్జెన్ ట్జెవ్ అదర్శ వ్యవస్థను ఎంతో హాస్య పరళంగా చిత్రించినాడు. ఆ కథలో మనుష్యుని పతనం చేసే "స్వంత ఆస్తి"ని బలపఱచే నైతాను "కలకాయ పని" చేస్తూ చేస్తూ ఐర్ర-పగిలి వచ్చిపోతాడు.

జోనాతన్ స్వీట్జర్ మానవుణ్ణి ఎంతవరకు తిట్టవచ్చునో అంతవరకూ నోరార తిట్టి పోసినాడు. "గలివరు యాత్రలు" అనే గ్రంథంలో మానవజాతిని విడిచిపెట్టాడు. గలివరు, యాత్రకు

పోయిన దేశాల్లో "హ్యూమెనెం" అనే ఆశ్చర్యదీప్తం ఒకటి. ఈ దేశంలో గుర్రాలదే పాఠశక్యం. వీనికి చాకిరి చేసేందుకు "యాహూ"లు అనే పరమ నికృష్ట మృగాలుంటాయి. ఈ యాహూ లెవరునుకొన్నారు? మనమే! హ్యూమెనెంల గుణ గణాలని మన గలివరు (ఇతడు వాని దృష్టిలో యాహూయే) ఇట్లా ఉగడ్డిస్తాడు.

స్నేహ దయా దాక్షిణ్యాలు హ్యూమెనెంలలో సర్వత్రా కనిపించే మగుణాలు. "అనత్యము" అనేమాట వాళ్ళ భాషలో లేదు. ఆ దేశంలో వదరబోతులు, పరనిందకులు, చాడీకొదులు, జేబు దొంగలు, దారిదోపిడీగాండ్లు, కన్నుపుదొంగలు, వకీళ్ళు, కుంఠెన కత్తెలు, హాస్యగాండ్లు, వేలగాండ్లు, రాజకీయవాదులు, చిర్రులున్ను లాడేవాళ్ళు, అధికప్రసంగులు, రాధాంతులు, ప్రీనిమానభంగంచేసే వాళ్ళు, హంతకులు, గజదొంగలు, కళాకారులూ లేరు. రాజకీయ వజ్రాల మూలం నాయకులుకానీ, అనుయాయులుకానీ లేరు. ఆశ చూపెట్టికానీ, ఆచరణద్యారాకానీ, వ్యసనాలకు ప్రోద్బలం లేదు. భూగృహకారాగారాలు, గొడ్డొంట్లు, ఉరికందాలు, కొరడాదెబ్బలు వేసేముందు కట్టికందాలు, నేరంచేసినవాణ్ణి జనులు హేళన మొదలగువానికీ గురిచేసేందుకు అనువుగా వాని చేతులను, తలను, రంధ్రంలో బిగించి విమారంగంగా ప్రదర్శించే కొయ్యచట్రాలు లేవు. దగాచేసే అంగడివాళ్ళు, యంత్రకారులూ ఉండరు. గర్వం, దంభం లేవు. దాడులయళ్ళు, పేదీకీరులు, త్రాగుబోతులు, సంచార వేశ్యలు లేరు, గయ్యశిగింపవలెన న భార్యలు, బుద్ధిహీనులు, పండితమ్మన్యులు, ఎప్పుడూ అరుస్తూ, కాట్లాకుకొనే స్నేహితులు, వుండాకోర్లు లేరు. భూస్వామ్య ప్రభువులు, పిదేలు వాయించే వాళ్ళు, న్యాయమూర్తులు, నట్లవకాండ్రూ లేరు.

మన సంఘంలో ఏయే చెడుగులు వున్నాయో వాటిని ఏక రువు పెట్టుచున్నాడు స్వీపు. అదర్శవ్యవస్థలో అవిపుండరాదన చెబుతున్నాడు. ఇక "యాహూ"లనే మృగాల (అంటే మనుష్యులే) ప్రవర్తనను "హ్యూమెనెం" లలో శ్రేష్ఠదోకడు గలివరు కిట్ల చెప్పుచున్నాడు.

"యాహూలు ఇతర మృగములకంటె తమను తాము ఎక్కువగా ద్వేషించుకొంటాయి. ఐదు యాహూలకు, యాభైకి సరి పోయే మేతవేస్తే శాంతంగా మెక్కెక, ప్రతియొక్కటి అంతా తనకే కావలెనని చెవుల బట్టికొని గుంజుట్టుకుతాయి. రంగురంగుల మెరసే రాళ్లంటే (ఇవి నవరత్నాలు) యాహూలకు పిచ్చిపేమ. యాహూల విషయమై ఇంకొక అస్పర్యకర సత్యమేమంటే, వాటికి అకుచిపైనా, గబ్బుపైనా ఉండే ఆకర్షణ. ఇతర జంతువులకు కుభ్రత నైజగుణం.

యాహూలను విహ్వజంతువులుగా చేసే గుణం ఏదంటే, చేతికి చిక్కిందాన్నెల్లా మింగివేసే తీరని భక్ష్యభక్ష్య జుట్టు. ఇంటిలో గాడి వట్లలో వేసిన నాణ్యమైన మేతకంటే, దూరంనుంచి కొల్లగొట్టిన లేదా దొంగిలించిన తిండి అంటేనే ఇష్టపడుట యాహూల ఇంకొక చిత్రగుణం. అన్ని విధాలైన రోగాలు వచ్చేది ఒక్క యాహూలకే. దీనికి బాషనమేనుంటే వాటి పీయ, ఉచ్చ కలిపి కషాయం చేసి వాటి గొంతులో పోయేటే.

గలివరు యాహూలకు పోయిన “మహాకాయం” ద్వీపం (Brobdnag) రాజు గలివరు దేశపు మనుషులు భూమీద ప్రాకే అనహ్యక్రిములలో నికృష్టతములు అని తన తీర్పును ఇస్తాడు.

స్వీపు మానవుని ఆకాపాతకత్వాన్ని, దౌష్ట్యాన్ని, అరమతల దర్పణాలతోనూ, సూక్ష్మదర్శినితోనూ, దూరదర్శినితోనూ అనేక కోణాలలో నితంంగా పరీక్షించినాడు. మైలను బీముని అగ్రరృష్టికి ఏమేమికావలెనో అవి స్వీపు రచనకూ కావలెను. స్వీపు తన కాలము నాటికే ప్రబలిత ధన స్వామ్య వ్యవస్థను చిత్రిస్తున్నాడు.

అస్తి, దనశక్తి, దోపిడీ అనే పెట్టుబడిదారీ విధాన లక్షణాల ఖండనే స్వీపు మహాశయుడు చేస్తున్నది. అస్తులు కల్గిన విరామ వర్గంవారి రాకాసితనాన్ని వెల్లెను, దీనియరీ అవ్ లిషర్డ్ క్లాస్ లో మెత్త మెత్తగా ముత్తినాడు.

వైలు అగస్తేను “దేవరాజ్యం” అనే ఆదర్శకైర్లప్రవ అతలం వ్యాసినాడు. అటువంటిదే యాగంటి లక్ష్యపు “మామూరు”. యాగంటి లక్ష్యపు తత్వం పూర్తి పాతం ఇస్తున్నాను:

“ఏ పూరయ్యా మీదేపూరు - శరవిహ్వ నిర్మాణమే మామూరు - కందిపల్లయ పల్ల మామూరు - కాలకర్మలబాపును మామూరు - కనుల యెదుట నుండును మామూరు - అట్లు కనవచ్చు కనరాదు మామూరు - ఇంటిలోపలి పుట్ట మామూరు - పాములంటితే పలమిచ్చు మామూరు - కర్మ జీవులకెల్ల మామూరు - అంధకారమై యుండును మామూరు - కర్మలు తెగితేను మామూరు - పండునెన్నెల్లై యుండును మామూరు - రోగాలు లేవయ్యె మామూరు - నిత్యభోగాలు కలిగుండు మామూరు - కవికానకున్నది మామూరు - ముక్తికారణమై యుండు మామూరు - పాపల నమను మామూరు - బట్టబయల్లై యుండును మామూరు - శృంగారమై యుండు మామూరు - శ్రీరంగమై యుండు మామూరు - తల్లి గోవిందమ్మ మామూరు - తండ్రి వీరబ్రహ్మ మామూరు”.

ఇందు ఆధ్యాత్మికతతోబాటు ఆ గ్రామం లౌకికాదర్శాలు కల్గినట్లు సూచించబడుట విశేషం.

సంఘం ఎట్లా నిర్మించబడవలెననేందుకు రెండు సమూహాలను ఎంపిక చేయవచ్చును. మార్క్సియ దృక్పథంలోని అదర్శ కమ్యూను, పోపరీయ దృక్పథంలోని “క్రమ క్రమ సాంఘిక ఇంజనీరింగు”. దిగువ పట్టికలో పైని రెండు విధానాలు పొందు పరుసబడ్డాయి.

అంశం	సమస్య పరిష్కార పద్ధతి (పోపరు)	ద్యేయనిర్ణయ పద్ధతి (మార్క్సు)
కాలం	భూతం, వర్తమానం	వర్తమానం, భవిష్యత్తు
తక్షణద్యేయం	సమస్యనిర్వచనం	లక్ష్యనిర్ణయం
అంతర్గతతత్వం	వర్తమానవ్యవస్థలోని లోపాలను కనిపెట్టుట	ప్రపంచం ఎలావుండ వలెనో అనిఅనుకొనుట
రాజకీయ పర్యవసానాలు	స్వేచ్ఛావాదం, విషయాల అందుబాటు, పబ్లిక్ డిబేటు, ప్రభుత్వ విమర్శ	“ప్రణాళిక”నుఅమలులో పెట్టుట. చర్చాబహిష్కారం, వైవిధ్యాన్ని అణచివేయుట
సాగింపు	ప్రస్తుత చెడుగుల నివారణ	భవిష్యత్తులో సుందరి కలుగుట

పైని పట్టిక చూస్తే మొదటి శంభా సంస్కారమనీ, అందు మార్పు క్రమాగతమనీ; రెండవ శంభా విప్లవమనీ, అందు మార్పు హఠాత్సంభవమనీ తెలుస్తుంది.

గురజాడ “దేశభక్తి” గేయంలో మొదటి మార్గం సూచించబడింది. ఉన్నవ “మాలి” నవలలో తత్కైక్ల్యల్లి జగ్గని ద్వారా రెండవ మార్గం సూచించబడింది. వాటిని పోలికలూపంగా పూర్తిగా ఇస్తున్నాను.

దేశభక్తి (గురజాడ)

దేశమును ప్రేమించుచున్నా
మంచిఅన్నది పెంచుచున్నా
వట్టిమాటలు కట్టిపెట్టోయ్
గట్టిమేల్ తలపెట్టవోయ్

పాడిపంటలు పొంగిపొరే
దారిలో నువు పాటుకడవోయ్

తిండికలిగితే కండకలదోయ్
కండకలవాడేను మనిషోయ్

యీసురోమని మనుషులుంటే
దేశమేగతి బాగుపడునోయ్
జబ్బుకొని కళతెల్ల నేర్చుకు
దేశి నరుకులు వించవోయ్

అన్నిదేశాల్ క్రమ్యవలెనోయ్
దేశినుకుల నమ్మవలెనోయ్
డబ్బు తేలేనట్టి నరులకు
క్రీస్తుసంపద లబ్బువోయ్

వెనుక చూచిన కార్యమేమోయ్
మంచి గతమున కొంచమేనోయ్
మందగించక ముందు అడుగేయ్
వెనుక బడితే వెనుకెనోయ్

పూను స్వర్గను విద్యలందే
వైరములు వాణిజ్యమందే
వ్యర్థ కలహం పెంచబోకోయ్
కత్తివైరం కాల్యవోయ్

దేశాభిమానం నాకుకద్దవి
వాటిగొప్పలు చెప్పకోకోయ్
పూని యేదైనాను వొక మేల్
కూర్చి జనులకు చూపవోయ్

ఓర్వలేని పిశాచం దేశం
మూలులు పీల్చెనెనోయ్
ఓరులమేలుకు సంతసిస్తూ
ఐకమత్యం నేర్చువోయ్

పరులకలిమికి పొర్లియేదే
పాపితెక్కడ నుఖం కన్దోయ్
ఒకరిమేల్ తనమేలనెంచే
నేర్పరికి మేల్ కొల్లలొయ్

స్వంతలాభం కొంతమానుకు
పొరుగువాడికి తోడుపడవోయ్
దేశమంటే మట్టికాదోయ్
దేశమంటే మనుషులొయ్

చెట్టపట్టార్ పట్టుకొని
దేశస్థులంతా నడవవలెనోయ్
అన్నదమ్ములవలెను జాతులు
మతములన్నీ మెలుగవలెనోయ్

మతం వేరై తేను యేమోయ్
మనసు వొకటై మనుషులుంటే
జాతమన్నది లేచి పెరిగి
లోకమున రాణించునోయ్

దేశ మనియెడి దొడ్డవృక్షం
ప్రేమలను పూలెత్తివలెనోయ్
నరుల చమటను తడిసి మూలం
ధనం పంటలు పండవలెనోయ్

అకులందున అణగి మణిగి
కవిత కోయిల పలుకవలెనోయ్
పలుకులను విని దేశమందభి
మానములు మొలకెత్తవలెనోయ్

పైని గీతంలో రామన్ పెయిన్, బెంథాము, గాంధీ భావాలు ఇమిడి ఉన్నాయి. అహింస, సామరస్యం, వివృత సంఘం దీని లక్షణాలు. ఇక తక్కిళ్ళల్ని జగ్గని ప్రణాళికను చూస్తాము.

బుర్రకథ (మాలపల్లి)

రామరామ శ్రీరామా రామా - రామా రఘురామా
తక్కిళ్ల జగ్గని వర్మబోధలు తలపున నిలువండి
అదికాలమున అందరు జనులు అన్నదమ్ములండి
నదులు వనంబులు నానామృగములు నాల్గు సంద్రములు
కొండలు తండలు జలములు పొలములు కుంటలు పెరియేళ్లు
కాయలు పండ్లు పాడిపంటలు ఘనమయినా నా యింట్లు
అంతరువులా భేదములేక అందరి సొమ్మండి
కుడవాగట్టా వొకరికి బెట్టా కొడవాలేదండోయ్
నానీ భేదములేక లోకము నడుస్తూ వుండేది
మనసు లోపలా చీకు చింతలు ముందుకైన లేవు
తొత్తుల దొరల భేదములేని తోడుబంటులండి
అందల మెక్కి మోసే భేదము లనలేలేవండి
ధనికుల పేదల తారతమ్యముల్ తలలు జూపలేదు
అరకువ అరలి బాధలప్పుడు అంకురించలేదు
ధనమును గొల్చే దుష్టరోజులు దాపరించలేదు
తిరిపెము కొరకె ధాకుల పీదలు దేవిరించలేదు.

కూటికి గుడ్డకు గుడ్డికుంటలు గోడుచెందలేదు
 మాపులు రెపులు మలసుల మాడును మాలలెండలేదు
 భోగ్యము లొక్కట వస్తులొక్కట పొందియుండలేదు
 దొరలు మత్తులై నీవభోగముల దొర్లుతుండలేదు
 పాటు పడడమే పరువు తక్కువను బ్రాంతిలా పడలేదు
 రామరామ ..... రఘురామ
 తత్కెళ్ల జగ్గని ..... నిలవండి.
 కృతయుగ మందలి ధర్మములెల్ల క్రిందుమీదు గాక
 పాపముతోటి కలియుగమంత పండిపోయెనండి
 పాప ధర్మములు లోకమంతట పరిసిపోయెనండి
 యెక్కడ జూచిన అర్పణములె యెక్కడ ఘోషములె
 యెక్కడ చూచిన పోటీలండి యెక్కడ కలవరమే
 సన్మార్గంబున జీవయాత్రలు సలుపుట దుర్లభము
 లోకమందున చక్రవర్తియై లోభుడేలుచుండు
 లోకమునందలి ద్రవ్యమంతయు లోకుల వరమయ్యె
 అంతా నాదే అంతా నాదే అందురు జనులండి
 అంతా మనదే యనెడి రోజులు అంతరించెనండి
 పరువికు కాకులు యిందల్ల మీదుగా పారవెరచుచుండు
 యెంగిలి చేయూ కాకులవైపు విసరదు యిల్లాలు
 నారాయణమృత్యు యిల్లెయంటు నడుతురు యింటింట
 యెవరో కొందరు అరువు కొందురు యెల్లద్రవ్యములను
 కోటికొక్కెరై పున్నారండి కోటిశ్వరుడంటు
 కుడేలులందరు అయినారండి కోట్లకొలిదిగాను
 కోటిశ్వరులకు నిష్ఠిబిడ్డలు కోట్లకు కర్తలట
 మనుమలె గాదా మనంతరా మామహక్కులంట
 అరువు జెప్పితే అడ్డుగోలి పనికి పాతికెంట
 రామరామ ..... రఘురామ
 తత్కెళ్ల జగ్గని ధర్మములె తలచి బ్రతుకరండి
 ధనికులు బొర్రలు నింపుకొందురు తలవ రొకరిబాగు
 చేతుల వేళ్ళ పనులు ముట్టక చెడి సోమరులైరి
 కాలిమీదనె కాలువేసుకొని కాలం బుచ్చేరు
 బాగ్యవంతులకు మీదలెల్లరు బాంసలైనారు
 పొద్దుగూళ్ళు చాకిరిచేస్తురు బొక్కెడికూటిగా
 యెంతచేసినా తృప్తిలేదయా యజమానులెల్ల
 రాగంరానీ నొప్పిరానీ నాగా దవ్వదయా
 కూలికి విలువగలదని మీరు గుట్టుచెలుసుకొండి
 కూలికి దగిన విలువ బుచ్చుకొనే కూలికి మరిపోండి
 నీళ్ళ కూలికి వొప్పుకుంటిరా నెవరు జెరుపుకొందు
 ప వాండ్లందరు యేకమైతిరా ప్రపంచమే మీది

ఐకమత్యమే అన్ని పనులకు అచారము నుండి
 శ్రేణులు గట్టినమ్మెగట్టితే చెల్లును మీ మాట
 కొట్టావద్దు తిట్టావద్దు కోర్కెలు నిడివేరున్
 అసహాయ యోగము తరుణము జూచి అవలంబించండి
 దానికి మిగిలిన మంత్రితంత్రముల్ ధరలో లేవండి
 శంకలు దక్కి మీరెల్లరు శశభము జేయండి
 సమతాధర్మం ప్రపంచమందున స్థాపింతురుగాని
 కృతయుగధర్మం లోకమంతటా కుదుటబెట్టగలరు
 రామరామ ... రఘురామ

ఇందులో మహాభారతంలోని బావాలు, చారిత్రక భౌతిక
 వాదం, మార్క్సి శ్రీమాదిక మూల్యము, కమ్యూనిస్టు మేనిఫెస్టో
 లోని “ప్రపంచంలోని పనివారలారా ఏకం కండి” మొదలైన
 అంశాలున్నాయి.

ఇంతకన్నా స్పష్టంగా వెంకటవాసు, పురపు జగ్గని విచారణలో ఉన్నవ, ప్రజాశక్తిను విశదీకరిస్తాడు. ఇప్పుడు “మాలవల్లి”
 నుండి పూర్తిపాఠం ఇస్తున్నాను. కోర్టువారికి, జగ్గనికి జరిగిన
 సంవాదమిది. ఇందులో జగ్గని వాజ్ఞానిం సోక్రటీసు న్యాయ
 మూర్తులను ఎద్దేవా చేస్తూ చేసిన “అపాలజీ” వలెనూ, గోర్కి
 “అమ్మా” 1907 అనే నవలలో పావెల్ కోర్టువారి ఎదుట ఇచ్చిన
 స్టేట్ మెంట్ వలెనూ, 1970 లలో శీలంకలో, విచారణ సంఘం
 ఎదుట విప్లవవాది రోహణ విజయవీర ఇచ్చిన వాజ్ఞానిం
 వలెనూ అన్ని కాలాల్లోనూ ప్రతిధ్వనించేదిగా ఉంది. ఇకమాలం
 అనుసరిస్తాము.

“వెం: వెంకట దాసే నాపేరు. మధ్యవచ్చిన పేరు మధ్యనే పోని
 య్యండి - అలోచించుకుంటే నా చరిత్ర యావత్తూ లోకా
 నికి రజ్జునన్న బ్రాంతిగా ఉండకపోదు.

కో: వేదాంతివి కూడానా ?

వెం: వేదాలను అంతమొందించేవాడని అమాట అర్థమిచ్చేటట్టయితే
 వేదాంతివే

కో: వేదాలనే అంతం చేస్తావా ?

వెం: లోక కంటకములయిన ధర్మాలందులో ఉంచేవాటిని.

కో: సాక్ష్యమంతా విన్నావుకదా, ఏమి చెబుతావు ?

వెం: సాక్ష్యమంతా నిజమే. కొన్ని కొత్త సంగతులు చెప్పుకో
 వలసి ఉన్నవి. ఉత్తరువు దయ చేయిస్తే చెబుతాను.

కో: దేనిని గురించి?

వెం: పిర్యాడీ, ఇండియా చక్రవర్తి, నే జేసినవి దొంగతనాలంటాను. నే కాదంటాను. ఆ సందర్భంలో నే జెప్పేది సాకల్యంగా వ్రాసుకోవలసిందని నా కోరిక.

కో: చెప్పుకోవచ్చు. యావత్త వ్రాస్తాను.

వెం: సృష్టించిన హక్కుస్వత్వాలు లేవు. జనులు సోదర భావంతో భూదేవి యిచ్చిన పంటను అశ్వస్త్రనిక భావంతో అందరూ అనుభవిస్తూ ఉండేవారు. గ్రామంలో నిలువ చేసిన ధాన్యాల పాతళ్ళు, గాడెలు, కొట్లు, గ్రామ సంఘాలు గ్రామ సమాహమునకై ఉపయోగిస్తూ వుండే వాంట్లు. జనులందరికీ సంఘ సేవ దన్ను రెండవ సేవ లేదు. ఆహార పదార్థాలే ద్రవ్యం. ధనకాంక్ష వుట్టలేదు. వెండి, బంగారు పెంతులకింకా విలువ లేదు. అహో రాత్రాలు వాటిని కాపాడే కాలం కాదు. అంతా పని చేసుకుండే వాంట్లు. ఆరోగ్యవంతులై అనుభవించే వాంట్లు. ఆ రోజులలో సంపాదన అనుభవించవలసింది గాని దాడుకొని కాపాడడం కోసం గాదు. జనసుకు తృప్తి వుండేది. వ్యాకులమూ, తొందరూ, పోటీలు లేవు. ఋతూ జనస్కులై ఆనందమునుభవిస్తూ వుండే వాంట్లు. అందరూ భాగ్యవంతులే. దారిద్ర్యమే లేదు. స్వర్గం భూమి మీదనే ఉండేది. ఇట్లా వుండగా ఈశ్వరుడు వచ్చి ప్రపంచ మంతా నాదన్నాడు. నేను గొప్ప వాడిని గనుక నాకు మీరంతా సేవ చెయ్యండన్నాడు. తనకు మేడలు కట్టమన్నాడు. తనను రథ మెక్కించి మొయ్యమన్నాడు. ఈశ్వరుడి ఐశ్వర్యం చూచి చిన్న దేవుళ్ళ బయలుదేరారు. త్రిమూర్తులనున్నారు. దిక్పాలకులనున్నారు. చివరకు మా గణితం ముప్పైమూడు కోట్లన్నారు. ఇంకా పెరిగింది. గ్రామ దేవతలూ, గృహదేవతలు కూడా వుట్టారు. జనుల సంఖ్య కంటే దేవతల సంఖ్య ఎక్కువైంది. కొలువులు సాగినవి. వీడ్లను జూచి కొందరు జనులకు కూడా నోళ్ళారినవి. గురువులు భూ దేవతలమని బయలు దేరారు. పుడమి దయ్యాలై ఐశ్వర్య వంతులు వుట్టారు. యథాశక్తిగా దేశాలు, గామీయా, క్షేత్రాలు. ధన ధాన్యాల ఆక్రమించుకొన్నారు. మనుష్యులను బానిసలు చేసి, పశుత్వమిచ్చి వారిమీద సైతం స్వామ్యం సంపాదించారు. పోటీ దారు లెక్కువ గావడంచేత గావాలె, ఈశ్వరుడు స్వర్గాన్ని హరించి భూమి మీద నుంచి యెత్తుకొనిపోయి యెక్కడనో పెట్టుకున్నాడు. స్వర్గం భూదేవతలకూ, ధనికులకు కూడా దూరమే అయ్యింది. ఎవరైనా అక్కడి కడుగు పెట్టగలరుగాని వీడ్లకు సాధ్యం కాదు. అది తెలిసి ఐశ్వర్య వంతులు తక్కినవన్నీ అణచుకున్నారు. స్వర్గం భూలోకం విడువంగనే నరకమూ, దుఃఖమూ, అత్యాశ, అతృప్తి, లోభమూ, దారిద్ర్యమూ వస్తులూ ఆతీతయిందనివి.

ఇనుక మేట చేసినట్లు ధనం యెక్కొద్దమంది ధగ్గరనో చేరింది. ఒక చోట పల్లం చేస్తేనే గాని వేరొక చోట మెట్లు యేర్పడదు. భూమి కుంగి చెరువయితే ప్రక్కన కొండ ఒకటి పై కుటుకుతుంది. ఒక ద్వీపం మణిగి వేరొక ద్వీప మేర్పడుతుంది. అతేష జనులూ దరిద్రులై యెవరో కొందరు భాగ్యవంతులయినారు. భాగ్యవంతులకే భాగ్యం. దరిద్రులకే దారిద్ర్యం నిలకడయింది. రెండూ పెంపు గూడా అవుతున్నవి. సమర్థులయి ఇతరుల ధన మణహరించిన వారికే గాక, అప్రయోజకులయిన వారి సంతానానికే వార సత్వ ప్రకారం రావలసిందని చట్టాలు చేసుకొన్నారు. కష్టపడి, పంటలు పండించి, చేతిపనులు చేసి అమర్చిన పదార్థమంతా ధన వంతులకే హరించి, తిని, తొక్కి, తొందాడి, శ్రమపడి, పనిచేసే వాండ్లకు ఆహారం లేకుండా చేస్తున్నారు. వీడికనుకూలంగా చట్టాలు కూడ చేసుకొన్నారు. భాగ్యవంతులు వీదలను దోచుకుంటే దాని పేరు వ్యవహారం. వీదలు తమ హక్కును తీసుకుంటే చౌర్యం. వీదల దగ్గరనుంచి మోసంచేసి ఆకర్షించిన ధనం మరల వీదలు లాక్కుంటే యెట్లా తప్పయిందో కోర్టువారు నిర్ధారణ చేయగోరు తున్నాను. ఇటువంటి అక్రమచట్టాల కొరత సంతానమే వీదల నేరాలు. అశాస్త్రీయ చౌర్యములకంటే, శాస్త్రీయ చౌర్యములే లోకాని తెక్కువ హని చేస్తున్నవి. భాగ్యవంతులకుపయోగించేది చట్ట సమ్మతం. కానిది నేరం. భాగ్యవంతుల ప్రాణానికి విలువ యెక్కువ. వీదవాడంటే భాగ్యవంతుని శుశకమే ఆతిథ్యం. వీదలోచ్చిన చమటా, రక్తము కరుడుగట్టి ధనికుని భాగ్యం అవుతుంది. కానీ యిది భాగ్యవంతు డంగీకరించదు. భాగ్యవంతుడు పేదవాడెంత అవసరమో, పేదవాడు భాగ్యవంతునకంత అవసరం. కాని భాగ్యవంతుడది గుర్తించదు. వీదవాండ్లను భాగ్య వంతుల క్షేమానికి భగవంతుడు సృష్టించాడనే వాండ్ల నమ్మకం. అంతకు తప్ప వీదల జన్మలు ప్రయోజనకారులు గావు. అందువల్ల భాగ్యవంతుల కుపయోగనడని వీదవాండ్లందరే నవసరం లేదు. ఇది కలియుగ ధర్మం. మతకర్తల బోధలు వారి అనుచరుల కక్కర లేదు. వారి ధర్మోక్తనుగుణమయిన కృతయుగ ధర్మాను పునరుద్ధరించ వలెనని నా ప్రయత్నము. కలియుగములో రాక్షసులు లేరంటారు. గాని ధనికులే కలియుగరాక్షసులు. మా సంతానం చర్యవల్ల ధనికుల భారం తగ్గకుంది. వీదలకు సుఖం కలుగుతుంది. దేశ మాత ప్రసాదించగల సౌఖ్యాలు అమె సంతానమంతా సమానంగా అనుభవించడాని కవకాశం గలిగి ఇహమే స్వర్గమవుతుంది. దేవ రాజ్యం భూమి మీద. తిరిగి పునస్థాపితం కావడమే నా పరమావధి. నా పరమావధి నా దేవుడు. దానిని పొందడమే నా కానందం.

కో: ధనధాన్యాలు, సుఖదుఃఖాలూ పూర్వజన్మ కర్మల వల్ల మానవులకు లభింపవా? తక్కువ నోములు నోచి ఎక్కువ కోరికలు కోరితే యేమి ప్రయోజనం?

వెం: పూర్వజన్మల కర్మలవల్లనే లభిస్తవనుకోండి. భాగ్యవంతులకు ప్రాప్తమండేవారు బీదల ధనాన్ని ఆనహరించారు. ఇప్పుడూ పూర్వజన్మ కర్మఫలం చేతనే బీదలు తమ న్యాయార్జితాన్ని తిరిగి పొందుతున్నారు.

కో: అయితే సంతానులు శిక్షింపబడుతున్నారు గదా?

వెం: అవును. భాగ్యవంతుల బాలు సాగినంతవరకు శిక్షింపబడుతూనే ఉంటారు. భాగ్యవంతులు తమ వర్తనను మార్చుకోకపోతే బీదలే చట్టాలు మార్చి లోకంలో భూతల స్వర్గం స్థాపిస్తారు. ఈ ధర్మం నెరవేరడానికి దయానత్య శోచాలు సాధనంగా తీసుకొంటారు. నా హయాంలో జరిగిన ఒక్క బందిపోటులో కూడా హత్యలు జరుగలేదు. నా అనుచరులు మద్యపానం, వ్యభిచారం విడిచిపెట్టినారు. నాది హృదయ రాజ్యం. నా రాజ్యం నశించదు. నే బోయిన తరువాత గూడా అది నిలిచే ఉంటుంది. జనుల హృదయ పీఠాలలో నా సింహాసనం నిలిపాను. నా ధర్మాలు అమలు లోకి రాకతప్పవు. పాలనా పద్ధతులు అవసరాన్ని బట్టి మారుతుంటవి.

కో: ముగించావా?

వెం: ముగించినట్లే. ఆయాసంగా వుంది. ఇప్పటికే గ్రంథం పెరిగింది".

వెంకటదాసు సాక్ష్యంలో మహాభారతంలో భీష్ముడు ధర్మరాజుకు చెప్పిన భావాలు, బైబిలు భావాలు, టార్నెటాయ్ చిన్నకథ "ఇవను మూర్ఖుడు" లోని భావాలూ, మార్క్సిస్టు దోరణి, అక్టోబరు విప్లవం (బోల్షివిక్ విప్లవం) ప్రభావం. "రామరాజ్య" భావబీజాలూ వున్నాయి. వర్గ విరోధ తత్వం వుంది. కర్మసిద్ధాంతమూ వుంది. ఇదంతా తత్వ సాంకర్యం. ఉన్నవ వ్యాసిన కాలులో బెంగాలులో కుపిత యువకులు హింసాత్మక ఉద్యమం

నడుస్తూ వుండేది. టాగూరు "నాల్గు అధ్యాయాలు", శరచ్చంద్ర చట్ట "పాథేర్ దాబి" (ఇవి బెంగాలు యువకులు విప్లవ చర్యలను వర్ణించే గ్రంథాలు) లు వెలువడిన కాలం. "వేయిపడగలు"లోని వ్యవస్థా విశ్లేషణ శాస్త్రీయంగా లేదు. చాతుర్వర్ణ్యములతోడి మతం తీణిస్తున్నదే అనే బెంగ తప్ప, ఈ సంఘం ఎందుకు తీణిస్తున్నదన్న అలోచన లేదు.

పాశ్చాత్య ప్రభావం వల్ల అనే వాదం వుంది. పాశ్చాత్య ప్రభావం వల్ల సంఘం ఏల చెడిపోవలెననే ప్రశ్నకు విశ్వనాథ దగ్గర జవాబు లేదు. కాలం మార్పు తెస్తుంది. దాని ప్రకారం పోవలె అనే పురాతనుల తెలివిడినైనా విశ్వనాథ కనబరచలేదు.

అ ధో జ్ఞా పి క లు

1. ముండక, ఛాందోగ్య ఉపనిషదులు.
2. గురజాడ కథ "పెద్దమనీషు"
3. మదురాంతకం రాజారాం కథ "చెంమనీరు"
4. నన్నయ పద్యపాదం ఎంత చక్కగా మార్పుబడగలదో చూడండి!

5. వెంకటదాసు జనల్లో ధనశ ప్రబలి భాగ్యవంతులు బీదవారు అని రెండు వర్గాలున్నాయి అంటాడు. భీష్ముడు కూడా (చూ. తరువాత) ప్రలోభం వలన జనం ధనం పోగొడు చేసికొన ప్రారంభించినారు అంటాడు. మానవ నైజం గమనిస్తే దానికి బంగారం మీద ఎక్కువ మోజు అని స్పష్టం కాగలదు. "సర్వేజనాః కాంచన మాశ్రయంతి" అని కదా నానుడి! అతెన్ను నగరంలోని శ్రీమంతుడు టైమన్. అతిథి సత్కారాలు చేస్తూ (షీరేశలింగం "రాజశేఖర చరిత్ర" లోని రాజశేఖరుడూ ఇట్టివాడే) వున్నదంతా పొగొట్టుకొని బుక్కా ఫకీరవుతాడు. ఒక గుహలో దాగుకొని వుంటాడు. ఒక నాడు నేలను తవ్వకుంటాడు. బంగారం కనపడినట్లు వుతుంది. అప్పుడు టైమను కాంచన విలాసం మీద చేసిన "స్వగతం" అర్థ శాస్త్రంలో శాశ్వతస్థాన మాక్రమించింది. బంగారాన్ని "మానవాళి సమష్టిగణిక" అంటాడు టైమన్. పైగా రచన, పేక్కుసయిరు దాయె. టైమను ఉపన్యాసాన్ని మార్క్సి కూడా తన రచనలో ఉద్ధరించుకొన్నాడు.

[సశేషం]

శ్రీ శ్రీ - స్వ ర్గం

శ్రీ పైడిపాటి సుబ్బరామశాస్త్రి

అకాశంలో విహంగాలను
భూలోకం సొరంగాలకు
బ్రెయిన్ గన్ చూపి చూపి
తరలించిన జగజ్జెట్టి....శ్రీశ్రీ....

2

అనియమం భాషలో
అనాచారం జీవితంలో
అరాజకం భావంలో
పూరించెను నీ విప్లవ శంఖం.

3

నా దండటి తీరు కాదు
మీద గుప్పె డుండెద నని
ఎత్తున కెత్తుగ, మఱి, గ
మ్మత్తు లెన్నో చేసినావు.

4

పొగడినారు కొందఱు నిను
తెగడినారు మఱి కొందఱు
పొగడికలును తెగడికలును
నగలయ్యెను నీ కంఠము.

5

అసలు కొంత ప్రతిభ కలదు
కొనరుగా నుద్రేక ముండె

మిశ్రీ యై నీ కవితకు
శ్రీశ్రీ గుర్తింపు వచ్చె.

అగ్ని గోళముల నుమిసెడి
అంగారక గ్రహము రీతి
అహరహమును క్రక్కినావు
అకలి మంటలను నీవు.

కాలపు పెను గుండంలో
కాలిపోతి వొక సమిధగ
పూరా అర్ధ శతాబ్దం
జారీ చేసియు వాక్కుల.

అస్థానము జన్మించితి, వా
స్థానము లేదు - మహా
ప్రస్థానము వ్రాసి, మహా
ప్రస్థానమె చేరుకొంటి.

6

కవిగా నా శుభ చింతన
నాకంలోనే యుండగ
తిరిగి పుట్టవలసిన యీ
దేశంలోనే పుట్టకు.

శ్రీ గోపాలకృష్ణ అబ్బారి

శ్రీతాళ్లపాక పెదతిరుమలాలాచార్యుల కేశవనామ సంకీర్తనలు

శ్రీ తాళ్లపాక పద కవిత్రయంలో రెండవవాడూ పద కవితా పితా మహాదేవ అన్నమాచార్యుల 'చనవరి మతుడూ', శ్రీమద్వేద మార్గ ప్రతిష్ఠాపనాచార్య, శ్రీ రామానుజ విద్వాంథ స్థాపనాచార్య, కవి తార్కిక కేశవరి, శరణాగత వజ్ర పంజరాది విరుదులు వహించిన శ్రీ తాళ్లపాక పెద తిరుమలాలాచార్యులు, తండ్రి తన అవసాన దశలో "దినమొక సంకీర్తన శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు అంకితం చేసి చెప్పజునగాను" సంకీర్తన రచనకు పూనుకొని, చక్కని కవితా శక్తితో రచించి తండ్రికి తగిన కొడుకుగా నిరూపించుకొన్నాడు. ఈ విషయంలో ఆయన తన తండ్రి రచనలనే మేలు బంతిగా స్వీకరించాడు.

తాళ్లపాక వారి సంకీర్తనలన్నీ రెండు వర్గాలుగా అధ్యాత్మ, శృంగార సంకీర్తనలుగా వర్గీకరించబడి వున్నాయి. అయితే ఈ విభజన స్థూలమైనదే. సూక్ష్మంగా పరిశీలించినట్లయితే మరింత అర్థవంతంగా వర్గీకరించడానికి అస్సాధ్యం వుంది. అప్పుడు పద కవితా పరిణామాన్నీ, సంకీర్తన రచన కాలాన్నీ, ప్రేరేపణలనూ అంచనా వేయాడానికి అవకాశం కలుగుతుంది. ఆ ప్రయత్నానికి నాందిగా ఈ వ్యాస రచనకు ఉపక్రమించడం జరిగింది.

కర్ణాటక వాగ్గేయకారుడు శ్రీ పురందరదాసు తాళ్లపాక వారితో ప్రత్యక్ష సంబంధం కలిగి వున్నవాడు. ఆయన రచనలలో అధిక భాగం "దేవర నామా"లుగా కన్నడంలో వ్యవహృత మౌతున్నాయి. ఆ "దేవర నామా" లతో పోల్చదగిన తాళ్లపాకవారి కృతులు స్వల్పమే. అయితే "దేవర నామ" ప్రక్రియ కేవలం నామ స్మరణే ప్రధానోద్దేశంగా కలది కనక వస్తు వైవిధ్యం అంతగా కనిపించదు. తాళ్లపాక వారి సంకీర్తనలలో సమకాలీన సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ పరిస్థితులు తమ ప్రధానం చూపి భావ వైకార్యాన్ని కలిగించాయి.

పెద తిరుమలా చార్యుల రచనలను పరిశీలిస్తున్నప్పుడు హరినామ స్మరణే ప్రధానంగా కనిపించే కొన్ని సంకీర్తనలను

గుర్తించడం జరిగింది. సూక్ష్మ పరిశీలనలో ఈ రచనలను ఆయన వొక ప్రణాళిక ప్రకారం రచించారని వ్యక్తిమాతోంది. ఆయన తన నీతి సీస పద్య శతకంలోని అఖరి పద్యంలో

“మాధవ గోవింద మధుసూదనాచ్యుత
వామన ప్రద్యుమ్న వాసుదేవ
కృష్ణ దామోదర కేశవ శ్రీధర
హరి విష్ణు పురుషోత్తమానిరుద్ధ
సంకర్షణాదోక్షజ త్రివిక్రమ పద్మ
నాభ జనార్దన నారసింహ
శౌరి హృషీకేశ నారాయణోపేంద్ర
తాలాంక ముఖనామ తాళ్లపాక

యన్నయాచార్య సుత తిమ్మయూ హ్యాయుండః
బ్రహ్మతి జేసీతి రహిఃగొమ్ము పద్యశతము
కలిత లక్ష్మీశ సర్వ జగన్నివేశ,
విమల రవికోటి సంతాక వేంకటేశ :”

అంటూ విష్ణు నామాలను స్మరిస్తూ ముగించాడు. ఇందులో స్మరించిన మొత్తం ఇరవై అయిదు విష్ణు నామాలలో వొక్క శౌరి అన్న నామం తప్ప మిగిలిన యిరవై నాలుగు నామాలూ కేశవ నామాలగా వ్యవహృతమౌతూ, సంధ్యావందన సమయంలో ఆచమన సందర్భంలో పఠించే నామాలగా గుర్తించవచ్చు. అయితే సీస పద్య రచనలో గల పరిమితులవల్ల ఈ నామాలను సరియైన వరసలో చెప్పడం కుదరలేదు.

సంధ్యావందన సమయంలో పఠించే నామక్రమం ఇదీ—2

- 1) కేశవ 2) నారాయణ 3) మాధవ 4) గోవింద
- 5) విష్ణు 6) మధుసూదన 7) త్రివిక్రమ 8) వామన
- 9) శ్రీధర 10) హృషీకేశ 11) పద్మనాభ 12) దామోదర
- 13) సంకర్షణ 14) వాసుదేవ 15) పృథ్వీమూర్తి 16) అనిరుద్ధ
- 17) పురుషోత్తమ 18) అదోక్షజ 19) నారసింహ 20) అచ్యుత
- 21) జనార్దన 22) ఉపేంద్ర 23) హరి 24) శ్రీకృష్ణ.

పెదతిరుమలా చాడ్యులవారి అధ్యాత్మ సంకీర్తనలలో 29
రేకులో నాలుగో పాట—

పల్లవి॥

మచ్చ కూర్మ వరాహ మనుష్య సింహ వామనా
యిచ్చ రామ రామ హిత బుద్ధి కలికీ

చరణం॥ నన్నుఁ గావు కేశవ నారాయణ మూడవ
మన్నించు గోవింద విష్ణు మధుసూదన
వన్నెల త్రివిక్రమ వామనా శ్రీధరా
నన్నుతించే హృషీకేశ సారెకు పద్మనాభ ॥మచ్చ॥

కంటిమి దామోదర సంకరుషణ వాసుదేవ
అంటేజాలు ప్రద్యుమ్నుఁడా అనిరుద్ధుఁడా
తొంటి పురుషోత్తమ అధోక్షజ నారసింహమా
జంట వాయకు మిచ్చుత జనార్దన ॥మచ్చ॥

మొక్కేము పుషేంద్ర హరి మోహన కృష్ణరాయ
యొక్కీతి శ్రీ వేంకట మిందిరానాధ
యిక్కవ నీ నామములు యివియే నా జవములు
చక్కఁగా నీ దాసులము సర్వేశ అనంత ॥మచ్చ॥³

ఈ సంకీర్తనలో పల్లవిని వదిలిచూస్తే మొదటి రెండు
చరణాల్లోనూ, మూడవ చరణం మొదటి పాదంలోనూ పున్న
కేశవ నామాలు సరైన క్రమంలో పున్నాయి. పెదతిరుమలా
చాడ్యులు ఈ క్రమంలోనే సంకీర్తన రచనకు ఉపక్రమిస్తూ మొద
టగా ఈ సంకీర్తనను చెప్పి ఉంటాడు. ఈ యిరువైనాలుగు కేశవ
నామాలకు సంకీర్తనలను అదే క్రమంలో చెప్పారనే సంగతి
రేకుల సంఖ్యనూ పాటల సంఖ్యలనూ పరిశీలిస్తే వ్యక్తంకాగలదు.
పెద తిరుమలాచాడ్యుల అధ్యాత్మ సంకీర్తనల రేకులలో కనిపించే
క్రమం ఇది—⁴

రేకు సంఖ్య	పాట సంఖ్య	నామం
20	5	హరి
39	6	నారాయణ
41	3	కేశవ
	6	మూడవ
42	2	అచ్యుత
	3	జనార్దన
43	1	గోవింద

రేకు సంఖ్య పాట సంఖ్య నామం

	2	విష్ణు
	3	మధుసూదన
	4	త్రివిక్రమ
	5	వామన
	6	శ్రీధర
	7	హృషీకేశ
44	1	పద్మనాభ
	2	దామోదర
	3	వాసుదేవ
	4	ఃత్రిద్యుమ్న
	5	అనిరుద్ధ
	6	పురుషోత్తమ
45	1	అధోక్షజ
	2	నరసింహ

ఈ పట్టికను పరిశీలించినపుడు 43, 44, 45, రేకుల్లోని నామ
సంకీర్తనలు (44 వ రేకులో ఉండవలసిన సంకర్షణ నామం
తప్పించి) సంధ్యావందన కృమాన్నే పాటించడం గమనార్వం.
అంటే పదిహేను నామాలు. వొక్క సంకర్షణ నామం తప్పించి
(పైన పేర్కొన్న కేశవ నామంలో 13 వ సంఖ్యది) సరైన
వరస లోనే పున్నాయన్నమాట. దీనిని బట్టి సంకీర్తనలన్నీ సరైన
క్రమంలోనే రాసినా రాసి రేకులమీది కెక్కించడంలో క్రమం
తప్పినట్లు గ్రహించవచ్చు. అచ్యుత, జనార్దన నామాలు ఈ ంధతి
ప్రకారం 45 వ రేకు తరువాత రావలసినవి 42 వ రేకులోనే చోటు
చేసుకున్నాయి. 41 వ రేకులోని మూడవ, కేశవ నామాలు సక్రమ
మైన వరసలో లేవు. హరి, నారాయణ నామాలు 20, 39 రేకుల్లో
చెరాక చోటా నడ్డుకున్నాయి. అయితే ఇవన్నీ అధ్యాత్మ కీర్తనల
రేకులుగా రేకుల్లో పున్నాయి. వొక్క సంకీర్తన తప్పించి నిజా
నికి ఇవన్నీ శృంగార సంకీర్తనలే. అయితే పై పట్టికలో కావరాని
ఉపేంద్ర, కృష్ణ, సంకరుషణ నామ సంకీర్తనలు శృంగార సంకీ
ర్తనల రేకుల్లోని 39వ రేకులో 3, 5, 6 సంఖ్యలతో కనిపిస్తున్నాయి.⁵

అసలు రేకులు చెక్కడంలోనే అధ్యాత్మ శృంగార సంకీర్త
నలుగా వర్గీకరించుకున్నా బాదా, ఆ వర్గీకరణను చెక్కించినవారే
సరిగా పాటించడం జరగలేదు. అలాగే ఈ కేశవనామ సంకీర్త
నలు కూడా కొంత వరస చెడి కనిపిస్తున్నా, పెద తిరుమలా
చాడ్యుల రచనా ప్రణాళికను వెల్లడిస్తున్నాయన్న సంగతిని గుర్తించ
వలసివస్తుంది.

ఈ కేశవనామ సంకీర్తనల రచనలో పున్న విశేషం పల్లవిలోనూ చరణాలలోని ప్రతి పాదాంతానా ఇరవై నాలుగు నామాల్లోని ఏదో వాక నామం మాత్రమే సంబోధన రూపంలో వస్తూ వుంటుంది. వివిధ రాగ తాలాలలో రచితమైనప్పటికీ ఈ లక్షణాలు వాకే వాక్క సంకీర్తనలో తప్ప మరెక్కడా తప్పలేదు. 20 వ రేకులోని 5 వ పాట హరి నామాన్ని స్మరించిన సంకీర్తన మిగిలిన సంకీర్తనలకన్నా భిన్నంగా వున్నది. ఈ సంకీర్తనలో రెండు పాదాల పల్లవీ, మూడు పాదాలు మాత్రమే గల రెండు చరణాలూ అఖిర చరణంలో నాలుగు పాదాలూ వున్నాయి. పాద మధ్యంలోనూ పాదాంతంలోనూ కూడా హరి నామం పునరావృత మౌతున్నది. ఈ సంకీర్తనకూ మిగిలిన కేశవ నామ సంకీర్తనలకూ తేడా యిది వాకపే కాదు. మిగిలిన సంకీర్తనలన్నీ శృంగార సంకీర్తనలు కాగా యిదొక్కటే పూర్తిగా ఆధ్యాత్మిక మైనది.

పల్లవి॥ ఇతని చందము హరి హరి
యేమి చెప్పఁగొలది హరి హరి
అతి రహస్యముల హరి హరి
అదిగో మనకుఁ జిక్క హరి హరి
చరణం॥ అది విష్ణుడితడు హరి హరి
అదె యశోద కొడుకు హరి హరి
వేదమూర్తి ఇతఁడె హరి హరి
వెన్న దొంగిలించె హరి హరి
సాదు బండి విజిచె హరి హరి
చంటి విషము చెరిచె హరి హరి ॥ఇతని॥6

(వ్యాస విస్తర భీతివల్ల పూర్తిగా ఉదహరించలేదు.)

పల్లవిలోనూ చరణాలలోని ప్రతి పాదాంతాన ఒక విష్ణు నామాన్నో కాకపోతే క్షేత్ర నామాన్నో నిలుపుతూ అన్నమాచార్యుల రచనలూ వున్నాయి.

“అనంద నిలయా ప్రహ్లాద వరదా
దాసు శశి నేత్ర జయ ప్రహ్లాద వరదా”7

“నగుమోము తోడి వో వరకేశవ
నగ రూప గరుడాద్రి నరకేశవ”8

అనాది జగమున కౌభళము
అనేకాద్యుతం బౌభళము”9

కేశవ నామ సంకీర్తనల రచనలో అన్నమాచార్యులు రచించిన సంకీర్తనలే పెద తిరుమలాచార్యుడికి ఉత్తేజాన్నిచ్చి వుంటాయని ఊహించడంలో తప్పలేదు. అన్నమయ్య రచనలేవీ ఏదో ప్రాణాళిక ప్రకారం చేసినవి కావు. ఏ ఊహంలో ఆయన్ని ఏ భావం కదిలిస్తే ఆ భావంతోనే ఆ ఉద్యేగంతోనే సంకీర్తనలు పాడుకుంటూ పోయాడు. విజానికి శృంగార, అధ్యాత్మ సంకీర్తనలన్న విభాగాన్ని ఆయన తరువాతి వారు చేశారేమోనన్న అనుమానం కలగకపోదు. పద కవితా ప్రక్రియలో నూతన ప్రయోగాలు ఆయన చేసినంతగా మరెవరూ చేయలేక పోయాడు. ఆయన్ని అనుకరించడమే తరువాతి వారు చేసింది.

అదీగాక అన్నమయ్యకు సంధ్యావందనం మీద అట్టే శ్రద్ధ వున్నట్టు కనిపించదు కూడా. ఈ సంకీర్తనను చూడండి—

పల్లవి॥ సహజ వైష్ణవాచార్య వర్తనుల
సహవాసమే మా సంధ్య
చరణం॥ అతిశయమగు శ్రీహరి సంకీర్తన
సతతంబును మా సంధ్య
మతి రామానుజ మతమే మాకును
చతురక మెరసిన సంధ్య. ॥సహజ॥10

అలాగే తీర్థస్నానాల మీద కూడా అన్నమయ్యకు అట్టే మక్కువ లేదు—

పల్లవి॥ నదుల్లోవు నా స్నానము
సదరము నాకీ స్నానము
చరణం॥ పరమ భాగవత పాదాంబుజలముల
దరుళనమే నా స్నానము
తిరు వేంకటగిరిదేవ నీ కథా—
స్మరణమే నా స్నానము ॥నదుల్లోవు॥11

మరి తిరుమలాచార్యుల మనస్తత్వమే వేరు. ఆయన బిరుదే “శ్రీమద్వేద మార్గ ప్రతిష్ఠాపనాచార్య” అయినప్పుడు నియమ నిష్ఠల మీద ఆయనకున్న పట్టుదలను సులభంగానే ఊహించుకోవచ్చు.

పెద తిరుమలాచార్యుల వారి సంకీర్తనలను కొంచెం సూక్ష్మంగా పరిశీలిస్తే ఈ కేశవ నామ సంకీర్తనలు ఆయన తొలి సంకీర్తనలని అనుకోక తప్పదేమోననిపిస్తోంది. పెద తిరుమలాచార్యులు మంచి పండితుడు. ఆయన రచనలను చూస్తే—
“రేప అకార నిర్ణయం” ఆయనలోని వైయాకరణజ్ఞత, నీతి

సీనఃద్య శతకమూ, శృంగార వృత్తఃద్య శతకమూ, సుదర్శన రగడ, శ్రీ వేంకటేశ్వరోదాహరణమూ, చక్రవాళ మంజరీ మొదలయినవి ఆయనకు సాంప్రదాయిక కవితా రచనలో గల ప్రీతిని సమర్థతనూ వ్యక్తం చేసేవిగా వున్నాయి. శృంగార అధ్యాత్మ సంకీర్తనలలోకూడా ఎన్నో గమను పోకడలుపోయి సుందర కవితా ఖండికలను సృష్టించిన పెద తిరుమలాచార్యులేనా ఈ కేశవ నామ సంకీర్తనలు రాసినది అనిపించేటంత నీరసంగా వున్నాయి కొన్ని.

ఈ నామ సంకీర్తనలలో ప్రతిపాదాంతాన ఏదో వాక కేశవ నామాన్ని సంబోధనగా నిలవడం వలన మిగిలిన పాదభాగం లోనే భావాలను ప్రకటించవలసి రావడం అనివార్యమై కవిస్వేచ్ఛ పరిమితం కావడం తటస్థించింది. కొన్ని సంకీర్తనలు కేశవం లోకటి పాటగా తయారయ్యాయి. చూడండి—

“వరుసలు వెదికేవు వామనా, నీవు
వరుడ విందరికిని వామనా
వరవాత వలపించి వామనా, దే
వరవలె నున్నాడవు వామనా” 12

ఇందులో వామన నామం అవతార పరంగా కాక శ్రీ వేంకటేశుని పరంగా మాత్రమే వాడటం వలన వామన నామానికున్న ప్రత్యేకత అంతరించింది. రచన కూడా పేలవమైపోయింది. సంకీర్తనలోని వస్తువుకూ వామన నామానికి ఏ విధమైన పొందికా లేకపోయింది. కేశవ నామ సంకీర్తనలు రాయ తలపెట్టినప్పుడు అధ్యాత్మ సంకీర్తనలుగా కాక శృంగార సంకీర్తనలుగా రాయడం కూడా ఆశ్చర్యం కలిగించే విషయమే. ఈ ఇరువై నాలుగు కేశవ నామ సంకీర్తనలలోనూ విష్ణువు పేర రచించిన సంకీర్తన చక్కగా వచ్చింది.

“వెట్టి వలపు చల్లకు విష్ణుమూరితి నాతో
వెట్టిదేర మాటాడు విష్ణుమూరితి

వెలసె నీ సేతెరెల్లా విష్ణుమూరితి, మా
వెలుసల, లోన నీవె విష్ణుమూరితి
వెలలేని శ్రీ వేంకట విష్ణుమూరితి, కూడి
విలసిల్లితివి నాతో విష్ణుమూరితి” 13

ఈ రచన అధ్యాత్మ, శృంగార సంకీర్తనల శైలీలను కల గలుపుకొని ఉదాత్తంగా సాగింది.

ఈయన సంకీర్తనల తొలి రాగి రేకుమీద వున్న శాసనం “శాలివాహన. శక వరుషంబులు ౧౫౭౪ అగు నేటి దుందుభి సంవత్సర ఫాల్గుణ బి|| ౧౨ మొదలుగాను, తాళ్ళపాక అన్నమా చార్యులుం గారు తమ కొమారుడు తిరుమలాచార్యులను దిన మొక సంకీర్తన శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు అంకితము చేసి చెప్ప మనఁగాను విన్నపము సేసిన సంకీర్తనలు” 14 పై శాసనంలోని తేదీ (క్రీ|| శ|| 28 గురువారం, ఫిబ్రవరి 1508) అన్నమాచార్యుల నిర్మాణ దినం. అప్పటిదాకా సంకీర్తనా రచనను వాక మహా తపస్సుగా ఆచరించిన అన్నమయ్య తన తదనంతరం కూడా ఆ మహా కార్యాన్ని కొనసాగించమని పెదతిరుమలా చార్యులను కోరగా అతడు ప్రారంభించినట్లు అర్థం చేసుకోవచ్చు. అంటే ఆయన సంకీర్తన రచనను మిగిలిన రచనలకన్నా చాలా తరువాత ప్రారంభించినట్లు భావించవలసి వస్తోంది. కృత్యాద్యవస్తమ అదిగ మించడానికి కేశవ నామాలను సంకీర్తన రచనకు ఎన్నుకొని వుంటాడు. తొలి రచనలు కావడం వలన తన కవితా శక్తిని పూర్తిగా ప్రకటించడానికి సంకీర్తన ప్రక్రియ అప్పటికి ఆయనకు పూర్తిగా లొంగి రాలేదనుకోవలసి వస్తుంది. అప్పటిదాకా తనకు అలవాటైన సాంప్రదాయిక కవితా శైలి కూడా కొంతలో కొంత, పద కవితా శైలిగా మారడానికి ఇబ్బంది కలిగించి వుంటుంది.

అయితే పెద తిరుమలాచార్యులు అనంతకాలంలోనే ఈ ఇబ్బందులన్నింటినీ అధిగమించి చక్కని సంకీర్తనలను రచించాడు. సాంప్రదాయిక కవిత్వంలోని భావ గాంభీర్యాన్ని దేశికవిత్వం లోని సారళ్యాన్ని కలబోసి రచించిన చక్కని కవితాఖండిక లెన్నో ఉన్నాయి. అధ్యాత్మ సంకీర్తనల్లో

“అన్ని పదార్థము లమ్ము నంగళ్ల లోపల
తిన్నఁగా మంచివే కొని తెచ్చుకొన్నట్లు
పన్నినా వర్మములు పొర్రులు తెల్లఁగలవు
అన్నిటా మంచికాన కానందింప వలయు” 15

అన్న విశాల దృష్టినే కాక—

“ఒకవరి యీశ్వరుడ నాదును, పూహపోహలను
ప్రకటపు పట్టా గోపుర ప్రాకారంబులు సృజింతును,
నకలము భోగించిన వాడనాను, చవువారకే కొందును,
అకటా ! అంతలో భిక్షున కేగెను, హరిఁ గొలిచినవాడగా
నైతి.” 16

అన్న మానవ హృదయ దొర్బల్యాన్ని మనోహరంగా ప్రకటించిన కవిత్వాన్ని రాశాడు. ఆయన కవిత్వాన్ని గురించి రాయాలంటే వేరే పెద్ద వ్యాసమే రాయవలసి ఉంటుంది.

అన్నమాచార్యుల జనన నిర్వాణ తేదీలు రాగిరేకుల మీద చెక్కించడంలో శ్రద్ధ తీసుకున్నవారు పెద తిరుమలాచార్యుని జనన నిర్వాణ తేదీలను చెక్కించ లేదు. అనాటికి ఆయన ఇంకా సజీవుడుగానే ఉన్నాడేమో! పెదతిరుమలాచార్యుల జననం నాటికి అన్నమయకు 34 ఏళ్ల వయసు ఉండి ఉండాలి. క్రీ.శ. 1458-60 ప్రాంతాలలో పెద తిరుమలాచార్యులు జన్మించి పుంటాడనే శ్రీ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారి భావన సహేతుకంగా వుంది. 17 అంపే అన్నమాచార్యుల అవసాన దశలో పెద తిరుమలయ్య సంకీర్తన రచనను ప్రారంభించే నాటికి 43, 45 సంవత్సరాల ప్రాయపు వయసు వాడై వుండాలి. కేశవనామ సంకీర్తనల రచనా కాలం ఇంచుమించుగా ఆ ప్రాంతాలకే చెంది వుండాలి. ఇది స్వల్పమైన ఆధారాల మీద నడచిన పూహ అయినా ఆయన తదుపరి రచనలను విశ్లేషించి చూస్తే మరికొంత వివరంగా రచనా కాలక్రమణికను నిర్ణయించు కోవడానికి వీలు వుంటుందని భావిస్తున్నాను.

కేశవనామ సంకీర్తనల పల్లవులు — 18

1. కేశవ

“కిందుపడి మొక్కకుమి కేశవా
కెందమ్మి రేకుఁ గన్నుల కేశవా”

2. నారాయణ

“నన్ను విన్ను నెంచుకోవో నారాయణా
అన్నియు నీ చేతినే అదివో నారాయణా”

3. మాధవ

“మా యింటికి రావోయి మాధవా, నీ
మాయలెల్లా గంటమిదె మాధవా”

4. గోవింద

“కొల్ల వలపులు చల్లై గోవిందరాజ, నిన్ను
గొల్లెతలు నవ్వేరు గోవిందరాజ”

5. విష్ణు

“వెట్టి వలపు చల్లకు విష్ణుమూరితి, నాతో
వెట్టి దేర మాటాడు విష్ణుమూరితి”

6. మధుసూదన

“మానరాని చుట్టమపు మధుసూదనా, నీ
మానిఁ జమ్మి నేను మధుసూదనా”

7. త్రివిక్రమ

“వేగిరించకంటేసి త్రివిక్రమ
వేగుఁజుక్క రానీ త్రివిక్రమ”

8. వామన

“వద్దు వద్దు సఱలింక వామనా, నీ
వద్దనే ఉన్నారమిదె వామనా”

9. శ్రీధర

“చెప్పరాని మహిమల శ్రీధరా, నీవు
చెప్పినట్టు చేసేమ శ్రీధరా”

10. హృషీకేశ

“ఇద్దరము నిద్దరమె హృషీకేశ
యిద్దె సనకాన వచ్చె హృషీకేశ”

11. పద్మనాభ

“బిందుగుడ వన్నిటాను పదునాభ, వట్టి
బందెలు గట్టకు మమ్ము పదుమనాభ”

12. దామోదర

“తప్పని బొంకనియట్టి దామోదర, నాకు
దప్పిదేర మోవియ్యవో దామోదర”

13. సంకర్షణ

“సాధించితివి విద్యలు సంకరుషణా, మంచి
సాదువలె నుండే నీవు సంకరుషణా”

14. వాసుదేవ

“వాడిక లాయె నీ బొందు వాసుదేవుడా
వాడుదేరె గెమ్మొవి వాసుదేవుడా”

15. ప్రద్యుమ్న

“పంతము తప్పదు నీకు ప్రద్యుమ్నా, వొక్క
బంతి గూడేవు సతుల ప్రద్యుమ్నా”

16. అనిరుద్ధ

“అంతా నీకులోనే అనిరుద్ధా, మన
యంతరంగ మొక్కటాయె సనిరుద్ధా”

17. పురుషోత్తమ

“పోకు పోకు మంత నీవు పురుషోత్తమా, వట్టి
బాకలు మే మెఱుంగమా పురుషోత్తమా”

18. అధోక్షజ

“అల్లనాడే కంటి వింటి నధోక్షజా
అల్లకొంటి విని చెలుల నధోక్షజా”

19. నరసింహ

“చిత్తగించు మా మాటలు శ్రీ నరసింహ
చిత్తజ జనకవో శ్రీ నరసింహ”

20. అచ్యుత

“అసలు చెరచకుమి యచ్యుత
అ సుద్దులె యి సుద్దులు అచ్యుత”

21. జనార్దన

“చతురద వన్నిటాను జనార్దనా, మమ్ము
సతముగా నేలితివి జనార్దనా”

22. ఉపేంద్ర

“వౌద్ధివారెల్లా సాక్షి ఉపేంద్రుడా మన
వౌద్ధిక నీ వెలుగవా ఉపేంద్రుడా”

23. హరి

“ఇతని చందము హరి హరి యేమి చెప్పగొలిది హరిహరి
అతి రహస్యముల హరి హరి అదిగో మనకు జిక్క
హరి హరి.”

24. శ్రీకృష్ణ

“కేరక మాచీర లీవోయి కృష్ణరాయ మేని
గీర లేదవోయి నీకు కృష్ణరాయ”

అధోజాపికలు

1. నీతిసీర పద్య శతకము-అంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు పత్రిక నుండి పునర్ముద్రితం. 1917.
2. ఈ ఇరవై నాలుగు కేవల నామాలకు ఆధారమేమిటో తెలియ దంలేదు గాని ‘రూపమండనమ్’ (కలకత్తా ముద్రణ) లోనూ, పద్య పురాణంలోని పాతాళఖండం లోనూ ఉన్నాయి. (విష్ణువు వాక్యం రూపంలో దరించే అయిదాల విషయంలో తేడా ఉన్నాయి.) అంతేకాక పద్యపురాణంలో జనార్దన, ఉపేంద్ర, హరి నామాలు లేనే లేవు. ‘రూపమండనమ్’ శిల్పశాస్త్ర గ్రంథం.
3. పుట 112. శ్రీ తాళ్లపాకవారి గేయరచనలు. సంపుటం 21. అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు పెద తిరుమలాచార్య విరచితములు. పరిష్కర్త డా॥ పి. టి. జగన్నాథరావు. తిరుపతి.

4. ఈ పట్టికలోని సంకీర్తనలన్నీ పై సేహ్వాన్ని గ్రంథంనుంచే.

5. పుటలు 135, 137. శ్రీ తాళ్లపాకవారి పద సాహిత్యము సంపుటము 23, శృంగార సంకీర్తనములు. పెద తిరుమలాచార్య విరచితములు. పరిష్కర్త డా॥ పి. టి. జగన్నాథరావు. తిరుపతి.

పుట 77. అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు పెద తిరుమలాచార్య విరచితములు. సంపుటం 21.

7. సంకీర్తన 213. తాళ్లపాకవారి పదసాహిత్యము, సంపుటి 9.

సంకీర్తన 421. తాళ్లపాకవారి పదసాహిత్యము. సంపుటం 1. పునర్ముద్రణ (1980) తాళ్లపాకవారి కృతులు 1935 నుంచి ఈ నాటికీ కూడా తిక్కిరి విక్కిరిగానే అప్పుపుతుండడం తెలుగువారి దురదృష్టాలలో వొకటి. ఈ పునర్ముద్రణలో సంకీర్తనల వరుస సంఖ్యను మార్చి వేయడంతో పరిశోధకులు తమ వ్యాసాలలో, గ్రంథాలలో ఈ సంపుటికి మాతృకలైన 5 వ సంపుటం, 6 వ సంపుటం నుంచి ఉదాహరించి యిచ్చిన సంఖ్యలు నిరుపయోగమైనాయి. పాతసంపుటాలలోని సంఖ్యలను కనీసం కుండలీకరణాల్లో ఇచ్చి పుండవలసింది.

సంకీర్తన 29. తాళ్లపాకవారి పద సాహిత్యం, సంపుటం 10.

10. సంకీర్తన 10. తాళ్లపాకవారి పద సాహిత్యము 1వ సంపుటం. పునర్ముద్రణ.

11. సంకీర్తన 51. పై సంపుటమే.

12. సంకీర్తన 244. అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు. పెద తిరుమలాచార్య విరచితములు. సంపుటం 21.

13. సంకీర్తన 241. పై సంపుటమే.

14. సంకీర్తనల మొదటి పుటలు - 21, 22 సంపుటాలు. పెద తిరుమలాచార్య విరచితములు. తొలి రేకుల మీది కాసనాల్లో శృంగార, అధ్యాత్మ సంకీర్తనలన్నీ విభాగం సూచితం కాక పోవడం గమనార్హం.

15. సంకీర్తన 322, అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు. పెదతిరుమలాచార్య విరచితములు.

16. సంకీర్తన 387, పై సంపుటమే.

17. పుటలు 88, 87. తాళ్లపాక కవుల కృతులు, వివిధ సాహితీ ప్రక్రియలు. డా॥ వేటూరి అనందమూర్తి.

18. ఈ పల్లవుల పట్టికలో 13, 22, 24 సంఖ్యల నామాలైన సంకర్షణ, ఉపేంద్ర, శ్రీకృష్ణ నామాలున్న సంకీర్తనలు పెద తిరుమలాచార్య రచితమైన శృంగార సంకీర్తనల సంపుటం 23 లోవి. మిగిలిన సంకీర్తనలు 21 సంపుటంలోవి.

చూపు నిలిపి క్షణం

నది

వేగంగా ప్రవహించనిది

ఆగనిది

మెత్తగా మలుపు తిరిగినది

నది ....

అవతల

ఇవతల

తడిసిన తటి తడవనటు

ఒడ్డుమీద వంగి వంగని కొబ్బరిచెట్లు

కొబ్బరి ఆకుల

చీలిన సూర్యుని రేకల

శబల సంధ్యా మిలమిలలు

నిశ్శబ్ద ప్రతపు గలగలలు ....

నీలిమ

నదిలో నీళ్ళు నీలిమ

నీటిలో ప్రతిఫలిత గగనం నీలిమ

నీలిమ ....

ముందు

మెత్తని రాళ్ళ

మధ్య మధ్య గరిక చిగుళ్ళ

ఆకుపచ్చని తివాచి

అరబెట్టుకొన్న వాంఛార్థితమీద

తడిసిన తెలని గాగర

ఒదిగి మోకాళ్ళమీద విలసిత ముగ్ధ
దుకూల పారదర్శక పాటల పాటలి

నీలి వెంట్రుకల విప్పు

మల్లెలు చుట్టిన కొప్పు ....

తేటి

వాలని నాటి

గుర్తుగా

సాంద్ర నీహారస్నాత

గోముగా తిప్పిన మెడ

ఒంపు భుజాల నెలవంక ....

వాలిన కళ్ళు

వేడిని కోరినటు

వేడుకొని నటు ....

తషి ముడతల

మేనంటిన అపరంజి అంచు

శార్కర చేలా వ్యవధన్న చీల్చి

పైకెగ్గబాకి

తొంగి తొంగి చూడాలనుకునే ఉత్కంఠల జంట

నడుమ

ఎగ్గబాకిన సరళరేఖ ....

ఎదలో

తీయని చల్లని నిశ్శబ్దపు జ్వరం ధ్యాస

నిర్నిమేషంగా

చూడాలనే ఏకాగ్రతకు స్వరం శ్వాస.

స్వేచ్ఛ - దీక్ష

వియత్తలంనుండి జగత్తలం చూస్తోంది మంటిమీది డేగ

జగత్తలం నుండి వియత్తలం ఎగ్గబాగ చూస్తోంది

మంటిలోని తీగ

సప్తద్వీపాలు కలేసి తిరగాలన్న కాంక్ష డేగలో

సుప్త సౌందర్యాలు దాచుకుని ఎదిగే సొంపు తీగలో

ఫాలం తడుముకోని డేగలో ఏకైక దీక్షా మేధ

ఫలం పాదులోని తీగతో పైకివచ్చే స్వేచ్ఛాగాఢ

మెలికలు మెలికలుగా తిరుగుతోంది డేగ

మెలేసుకు పెరుగుతోంది తీగ.

“సాంధ్య శ్రీ”

అ గూ ర గం ప

విష్ణు వర్ణనలు

ఫిబ్రవరి '83 భారతి లో వెలువడిన, "కన్యకా పురాణము నందలి విష్ణువర్ణనలెవ్వరు?" అను వ్యాసము ఘట్ట కుటికావధాత న్యాయమునకు ప్రముఖ లక్ష్యము.

1951 వ సంవత్సరమునందు ప్రకటితమైన వాసవీ కన్యకా పురాణము, తెలుగు వచనానువాదము కోడి సంస్కృత గ్రంథము. స్కాండ పురాణోత్తర ఖండములోని సనత్కుజాత సంహిత. సారింకాయన మహర్షి ప్రోక్షము. అందు అభిమన్యుని కొడుకు పరీక్షిత్తు, పరీక్షిత్తు కొడుకు జనమే జయును, జనమే జయుని కొడుకు శతానందుడు, శతానందుని కొడుకు క్షేముడు, క్షేముని కొడుకు విజయాధుడు, విజయాధుని కొడుకు విష్ణువర్ణనుడు, విష్ణు వర్ణనుని కొడుకు రాజ రాజేంద్రుడు అని కలదు. (9-18 శ్లో. 30 అ.) అంతేకాదు. విష్ణువర్ణనుడు అంగ వంగ కళింగ సింహళ, చోళళక పాండ్య తుండీర, కాంభోజ పారశీక బర్హర నిషాద పుళింద మ్లేచ్ఛ, కురు పాంచాల కోసల రాజులను జయించి, స్వస్థానమైన పద్మ శయనమునకు తిరుగు ప్రయాణమై, మార్గమధ్యమునందు జ్యేష్ఠ శైలాఖ్య పురికి వచ్చెననియును కలదు. (20-43 శ్లో. 30 అ.) [జ్యేష్ఠ శైలాఖ్యపురి అనగా పెనుగొండ. మఱి పద్మశయన రాజ ధాని అనగా? తామర పడక = తామరవాడ = తామరాడ అగునా?] ఉపరి, వాసవీ కన్యకకోపాటు నూటరెండు గోత్రముల వైశ్యులును అగ్ని ప్రవేశము చేయుటకు గురుత్వము వహించిన భాస్కరా చార్యులకు, వారు ఇచ్చిన శాసనము కూడ కలదు. (21-34 శ్లో. 44 అ.) అందు శాసనకాలము సహితము కలదు. ఆ శ్లోకమిది:

"కల్యాద్యబ్జ గణేక్షణాబ్జ రసదైన్యంఖ్యాం గతే వత్సరే ప్రాప్తేఽతః ప్రభవే తపస్యవ సితే పక్షే ద్వితీయా గురౌ వైశ్వేత్సాస్కర పండితార్కధరణీ బృందారకాయోత్పతైః పీఠ్యాష్టాదశ పట్టణాధిపతి భిర్దత్తం కుభం శాసనమ్"

22 శ్లో. 44 అ.

ఇది ఆ భాస్కరాచార్యులే ఆంధ్రీకరించిన వైశ్యపురాణము నందు ఇటు కలదు.

"భాస్కరాచార్యులకు జాహ్నువీతీరంబున, తామరవాడయను గ్రామం బగ్రహారంబుగా విడుదల చెప్పి పెనుగొండలో నద్దం

శంబు తత్సరదేవతా మహోత్సవంబున కొనంగి మిగిలిన యర్థంబు కులగురువులైన పండిత వర్గంబుల కిమ్మని పురమధ్యం బున శాసన స్తంభంబు నిలిపి భాస్కరాచార్యులకుఁ దామ్రశాసన పత్రిక లిఖింపం జేసిరి. తత్కృమం బెట్టిదనిన

కల్యాద్యబ్జగణేష్ట నేత్రరస ద్యక్షంఖ్యే గతే వత్సరే ప్రాప్తేఽతః ప్రభవే తపస్యవ సితే పక్షే ద్వితీయా గురౌ ఆర్యా భాస్కర పండితాది ధరణీ బృందారకేభ్యస్పదా పీఠ్యాష్టాదశ పట్టణాధిపతిభిః దత్తం కుభంశాసనమ్"

ఇందు సంస్కృత పురాణమునందులేని పెనుగొండ స్తంభ శాసనము, తామరవాడ తామ్రశాసనము తెలుగు పురాణములోని విశేషములు. అంతేకాదు. సంస్కృత పురాణములోని శాసనసంఖ్యా కాలము కంటే, తెలుగు పురాణములోని శాసనసంఖ్యాకాలము భిన్నము. అది కల్యాద్యబ్జ గణేక్షణాబ్జరసదైన్యంఖ్య. ఇది కల్యా ద్యబ్జ గణేష్ట నేత్రరస దోస్యంఖ్య. ఇందు మొదటి సంఖ్య 642. కలికాలము. కనుక క్రీస్తుపూర్వము 458 వ సంవత్సరము. సరీ క్షిత్తు పరిపాలనము కలియుగాదిని కావున, అతని మనుమని మను మడు విష్ణువర్ణనుని దానకాలము క్రీస్తుపూర్వము 457 వ సంవత్స రము కావచ్చును. వారు పురాణపురుషులు కావున, తరమునకు 20, 30, 40 సంవత్సరములు, శతాబ్దికి మూడు తరములు అను చరిత్ర లెక్కలకు అతిథులు. ఇక రెండవ సంఖ్యకు టెక్కలు వచ్చినవి. పెనుగొండ పురమధ్యమునందు స్తంభశాసనము గోడ కానరాదు. తామరవాడ చుట్టునక్కలయందు తామ్రశాసనము జాడ కానరాదు. కాని, సంస్కృతాండ్రపురాణములలోని భాస్కరా చార్యుల కాలము మాత్రము బమ్మెర పోతన అనంతరము.

అగ్ని ప్రవేశమునకు ముందు అష్టాదశ పట్టణాధి పతులకు సంబించిన నూటరెండు గోత్రముల వైశ్యులు, భాస్కరాచార్యు లకు కావించిన అభ్యర్థనమిది :

"మీరు మహానుభావులు సమస్తవచోవిభవాభిరాము లిం పారంగ వైశ్య వంశము మహాత్మత వృద్ధియొనర్ప దీవనరే ధీరత నిచ్చి గోత్రళత దీప్తయశస్వీతి శీల మూలమై పీఠతలుల్లపిల్లంగఁ గవిత్వకృతిన్ గృతీసేయుటొప్పగున్.

మును మా పెద్దల చరితము
ముని సాలంకాయనుండు ముదమునఁజెప్పెన్
ఘనముగఁ దత్కృతి పొందుగ
ననుగుణమై చేసి చెప్పు డాండ్రోక్తిదగన్."

"భారతరామ సత్కథలు భాగవతంబుఁ దెనుగు నేయఁగా
నేరె సత్కవీశ్వరులు నేర్పి రచించిన సత్కవిత్వముల్
మీఁబుఁ దెనుగు బాస నిల మెచ్చుగ నొక్క తెనుగు
గ్రంథమిఁ
పారఁ బ్రసిద్ధిసేయు మహి మందలి నొప్పఁగఁ బండి
తాగఁజే."

భారతమును తెనుగు సేసినది నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱనలు. రామానుజమును తెనుగుసేసినది గోనబుద్ధారెడ్డి, గోనకాచ, విట్టల రెడ్లు. హాళక్కీ భాస్కరాదులును. భాగవతమును (దశమ స్కంధము మాత్రము తెనుగు సేసినది మడికి సింగన) ద్వాదశ స్కంధములును తెనుగు సేసినది బిమ్మెర పోతన. కనుక భాస్కరా చార్యులు తెనుగు సేసిన తెలుగు వైశ్య పురాణము, భాస్కరా చార్యులు పాత్ర వహించిన సంస్కృత వాసవీ కన్యకాపురాణము, బిమ్మెర పోతన భాగవతము రచనా కాలము కంటె అనంతర గ్రంథములు కావలయును. బిమ్మెర పోతన భాగవతము రచనా కాలము స్థూలముగ 1480 వ సంవత్సరము. భాస్కరా చార్యులు తెనుగుసేసిన తెలుగు వైశ్య పురాణము వ్రాత ప్రతుల లేఖన కాలములందు తెలిసినంత వఱకు పూర్వతరమైన లేఖన కాలము 20-9-1704 వ తేదీ. 1 కనుక సంస్కృతాంధ్ర వైశ్య పురాణ ముల కాలము స్థూలముగ పడునారు, పడునీడు శతాబ్దిల కాలము.

కన్యకా పురాణములోని వాసవీకన్య కథకు మూలము మార్కండేయ పురాణము, గౌరన నవనాథ చరిత్ర అని వ్యాస కర్త అపొందింబు 2 కేవలము అజ్ఞాన విలాసము. వాసవీ కన్య కథకు మూలము మార్కండేయ పురాణమునందు లేదు. ఉన్న మార్కండేయ పురాణోత్తర ఖండములోని కథకు, కన్యకా పురాణములోని కథయే మూలము. కారణము, మార్కండేయ పురాణోత్తర ఖండములోని కథయందు పూసపాటిని జయించిన, జయ పురాధీశుడైన గజపతి సంగతియును కలదు. కనుక మార్కండేయ పురాణోత్తర ఖండము పరమార్వాచీన కాలికమని ప్రసిద్ధము. ఇక గౌరన నవనాథచరిత్రమునందును వాసవీ కన్య కథకు మూలము లేదు. అనలు నవనాథ చరిత్రమునందు అంధ్రదేశమునకు సంబం

ధించిన రాజు కథయే లేదు. మాళవదేశమునకు సంబంధించిన రాజు మహేంద్ర భూవిభుని, మహారాష్ట్రదేశమునకు సంబంధించిన గణ్డా వంతుని, కృష్ణకందార భూపుని కథలు మాత్రము కలవు. సింహాద్రి పురమేలు సింహానుని కథ కలదు గాని, అంధ్రావనిలోని సింహాద్రి ఏనాడును రాజధాని కాదు. కనుక వాసవీకన్య కథ సమూలము కాదు.

సంస్కృత వైశ్య పురాణములోని శాసన కాలమునకు ఢిన్నమైన, తెలుగు వైశ్య పురాణములోని తామరవాడ తామ్రశాసనము నఖిలు కాలము, పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనమునందు దఖలు వడినది. పెద్దచెఱుకూరులోని త్రివిక్రమ స్వామి దేవాలయము నందలి గరుడ స్తంభము నలువర్గకల చెక్కిన శాసనము, పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము, పెద్ద చెఱుకూరు గుంటూరుజిల్లా బావల్ల తాలూకాలోనిది. పెనుగొండ, తామరవాడ (ఇప్పటి తామరాడ) వశ్రుమగోదావరిజిల్లా తణుకు తాలూకాలోనివి. తామరవాడ తామ్ర శాసనము నఖిలులోని కాలమును తెలుపు శ్లోకము పూర్వార్థము, పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనములోని కాలమును తెలుపు శ్లోకము పూర్వార్థమును ఒకటే. అలలి మార్పున అది ఇట్టి గ్రామ తామ్ర శాసనము నందును కలదు. ఇట్టి గ్రామమన చెఱుకూరే. అంతే కాదు. పెద్ద చెఱుకూరే. ఇట్లు మూడు శాసనముల కాలములు ముడిపడియుండుట మఱి ముచ్చట గొలుపు విషయమే.

తూర్పు చాళుక్యుల చరిత్రను తూర్పారఁబట్టిన నేంటూరి వెంకటరమణయ్యగారు, చాళుక్యచోళుల చరిత్రను చాళుసము చేసిన డల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు ప్రక్కను బెట్టిన శాసనము పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనము.

గరుడ స్తంభము మొదటి ప్రక్కను ఒక విష్ణువర్ధన మహారాజు వర్ణనము, మఱొక విష్ణువర్ధన మహారాజు వివరము, తదుపరి కుముదవర్ధన మహారాజు విషయము కలదు. రెండవ ప్రక్కను విగ్రహ వర్ణనాత్మకమైన త్రివిక్రమస్వామి స్తోత్రము కలదు. మూడవ ప్రక్కను కుముదవర్ధన మహారాజు దిగ్విజయయాత్ర, బృహదీశ్వరగ్రామ సమాగమనము, దానము, దానకాలము మొదలైనవి కలవు. నాగవ ప్రక్కను దానమిచ్చిన మూడు గ్రామముల ఎల్లలు కలవు. మొదటిప్రక్క తుదిని, రెండవప్రక్క తొలిని, తుదిని ఆక్షరములు పోయినవి. కనుక మొదటిప్రక్క విషయమునకు రెండవ ప్రక్క విషయమునకు గల అనుబంధము, రెండవప్రక్క విషయమునకు మూడవ ప్రక్క విషయమునకు గల అనుబంధము తెలియు అవకాశము లేదు. అయినను రెండవవర్గక విషయము ముందు చెక్కినది లేక తర్వాత దూర్చినది అని వ్యాసకర్త అ.

ప్రాయపడుట³ అనాలోచన పూర్వకము. పెద్ద చెఱువారు దేవాలయములోని త్రివిక్రమస్వామిని నందర్పించి(దదర్శ), మూడుగ్రామములు దానము చేసినట్లు కల శాసనము నందు విగ్రహ వర్ణనాత్మకమైన త్రివిక్రమస్వామి స్తోత్రము ప్రకరణ విరుద్ధము కాదు. స్తోత్ర శ్లోకముల వలన శాసనమునకు "అప్పుష్టత" కలిగినది, "దరిత్ర పరిశీలకులకు తీవ్రమైన సమస్యగా పరిణమించును" అని వ్యాసకర్త అందోళన చెందుట⁴ అనభిజ్ఞతా స్థాపకము. అందుకు నేలటూరు వేంకటరమణయ్యగారు, మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు పెద్ద చెఱువారు శిలాశాసనమును పక్కను బెట్టలేదు. ఎందుకు పక్కను బెట్టినదియో శాసనమును సరిగా పరిశీలించిన స్పష్టము కాగలదు.

పెద్ద చెఱువారు శిలాశాసనము నందు లేఖక దోష: మాత్రమేగాక, కవి దోషములును కలవు. మొదటి ప్రక్కను "చతుర్విక్రాంతి" అని కలదు. "చతుర్విగ్రాంతి" అని ఉండవలయును. మొదటి ప్రక్కనే "అథ చాళుక్య కులాద్విసుధాకరః కుముదవర్ధన మానవనామకః" అని కలదు. అది చూచి, "అథ"కు ముందు కల విష్ణువర్ధన మహారాజు పేరు కుముదవర్ధన మహారాజు అని వ్యాసకర్త అర్థము చెప్పుట⁵ అవిచార మూలకము. మానవ నామము కలవాడు, దానవనామము కలవాడు అని ఉండదు. విష్ణువర్ధన మహారాజు అను పేరు కూడా మానవనామమే. అంతేకాదు. "అథ" అను పేర్వేళము అర్ధరహితము కాదు. విష్ణువర్ధన మహారాజు తర్వాత కుముదవర్ధన మహారాజు అని శాసనపంక్తికి అర్థము. "మానవ నామకః" అనునది "మానవ నాయకః" అను దానికి లేఖకదోషము. యమలేఖన వ్యక్త్యయము పరిపిద్ధము. ఒక విష్ణువర్ధన మహారాజు మనుచుడు, రామదేవ యువరాజు ఇష్టుడు అయిన పాత్రాక విష్ణువర్ధన మహారాజు తర్వాత కుముదవర్ధన మహారాజు ఎవరు? అన్నది ఒక సమస్య. "కుముదవర్ధన మానవ నాయకః జయతి రాజమహేంద్ర వరో ప్రితో..... శాసిత..... తలం....." అని కలదు గావున, రామదేవ యువరాజు ఇష్టుడైన విష్ణువర్ధన మహారాజు తర్వాత రాజమహేంద్రవర రాజుదానిగ పరిపాలించిన కుముదవర్ధన మహారాజు ఎవరు? అన్నది మఱొక సమస్య. మూడవ పక్కను,

"పూర్వ వైరమును సృత్య జిత్యా కల్యాణభూపతిం
తస్య రాజ్యక్రియం హృత్వా యద్దే లద్ధి వరాక్రమః"

అని కలదు గావున, రామదేవ యువరాజు ప్రియుడు, రాజమహేంద్రవరస్థితుడు మాత్రమేగాక, దిగ్విజయ యాత్రయందు పూర్వవైరమును పురస్కరించుకొని కల్యాణ భూపతిని జయించి,

అతని రాజ్యలక్ష్మిని అపహరించిన కుముదవర్ధన మహారాజు ఎవరు? అన్నది ఇంకొక సమస్య. కల్యాణభూపతి అనగా కాంచీ నగరాధిపతి అని వందితులు అర్థమును కిట్టింతుట ప్రమాదకరము కాదు గాని, అది పూర్వ చరిత్రయొక్క పునరుద్ధరణమని వ్యాసకర్త చరిత్రను కిట్టింతుట⁷ ప్రమాదకరము. "పూర్వవైరము" అను ప్రథమ పురుషలోని పూర్వ శ్లోకమునకు, "తత్రమధ్యే" అను ప్రథమ పురుషలోని తర్వాతి శ్లోకమునకు మధ్య "కించత్త్రైః" అను మధ్యమ పురుషములోని శ్లోకమునకు అన్వయమెట్లు? అన్నది వేటొక సమస్య. ప్రథమ పురుష ప్రకరణము కుముదవర్ధన విషయము. మధ్యమ పురుష ప్రసంగము మరల విష్ణువర్ధన విషయము. అన్నిటికంటె అగ్రేసరమైనది పెద్ద చెఱువారు శిలా శాసనములోని కాలము. కలికాలము. కలిసిరాని కలి కాలము. ఇది అసలు సమస్య.

"కల్యాద్యబ్ది గణేష్వనేత్రరసదో స్సంఖ్యే గతే వత్సరే
ప్రాప్తే ప్రభవే తవస్యపి సితే పక్షిద్వితియా గుర్రా
వారే చేత పురీంధ్రగనామ చెరయారి గ్రామకే శ్రీః తిం
నాత్సనేన పురా త్రివిక్రమ రమానాథాయ దత్తాం స్థితిం."

ఇట్లు పెద్ద చెఱువారు శిలా శాసనమునందు కలదు. ఇందు "పురీంద్ర" అనుటకు "పురీంద్ర" అనునది లేఖక దోషము. "నాత్స" అనుటకు "నాత్సా" అనునది కూడ లేఖక దోషము. ఇందలి పూర్వార్థమే యథా తథముగ, తెలుగు వైశ్య పురాణము లోని తాచెరవాడ తామ్రశాసనము నఖిలనందు కలదు. "దోస్సంఖ్యే అనునెడ "ద్యృస్సంఖ్యే" అని మాత్రము పాఠాంతరము. అర్థాంతరము కాదు.

కల్యాద్యబ్ది గణేష్వనేత్ర రసదోస్సంఖ్యే సంవత్సరము గతిం చిన తర్వాత ప్రాప్తించిన ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘ శుద్ధ విదియా గురువారమునాడు - కుముదవర్ధన మహారాజు - పూర్వము ("పురా") త్రివిక్రమస్వామికి - పురత్రయ - స్థితిని దానమిచ్చెను అని శ్లోకార్థము.

సయి శ్లోకములోని పురాశబ్దము పురాణార్థము కాదు. పూర్వార్థకము. కనుక పూర్వము కుముదవర్ధన మహారాజు త్రివిక్రమ స్వామికి పురత్రయమును దానమిచ్చిన కాలము శ్లోకము నందు కలదుగాని, తర్వాతి శాసనకాలము లేదని కరతలామిశ్రము.

కల్యాద్యబ్ది గణేష్వనేత్ర రసదోస్సంఖ్యే సంవత్సరము గతించిన తర్వాత ప్రాప్తించిన ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘ శుద్ధ విదియా గురువారము శాసనకాలము కాదు. దానకాలము. దాన

కాలము, శాసనకాలమును ఒకటే అగుట సర్వశాసన సాధారణము. కాకపోవుట పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనము ప్రత్యేకత.

“కల్యాద్యర్థి గణేష్వ నేత్ర రసదోస్సంఖ్యే” అను పంక్తి నుండి అష్టనేత్ర రసదోస్సంఖ్య అని గ్రహించుటకు అవకాశము కలదు. గాని, అష్టశబ్దము సంఖ్యావాచకము. నేత్రరసదోశ్శబ్దములు సంఖ్యా వాచకములు కావు. సంఖ్యాసూచకములు. సంఖ్యా వాచకమునకు సంఖ్యా సూచకములకు సాంకర్యము చేయుట సాంప్రదాయిక సరణి కాదు. అంతేకాదు. “గతే వత్సరే పౌష్టికే” అను శాసన పంక్తికి అనుగుణమును కాదు. కనుక ఇష్టనేత్ర రసదోస్సంఖ్య అని గ్రహించవలయును. ఇష్ట శబ్దమునకు యజ్ఞ మని అర్థము కలదు. సప్త యజ్ఞములు ద్వీధా పరినిర్దము. ఇష్ట నేత్ర రసదోస్సంఖ్య 2877 గాని, 2927 గాని అగును. అది క్రిస్తు పూర్వము 478 గాని, 178 గాని అగును. క్రిస్తుపూర్వము 472 వ లేక, 172 వ సంవత్సరము ప్రభవనామ సంవత్సరాదికమైనను కాకపోయినను, తూర్పు చాళుక్యుల, చాళుక్య చోళుల పరిపాలన కాలము క్రిస్తు పూర్వము కాదు. కనుక ఇష్ట (అష్ట) నేత్ర రసదోస్సంఖ్య కల్పితము.

ఇక ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘ శుద్ధ విదియా గురు వారము తూర్పు చాళుక్యుల, చాళుక్య చోళుల పరిపాలన కాలము8 నందు (క్రి.శ. 824 - 1178) ఒక్క-12-1-848 వ తేదీని మాత్రమే కలదు.9 అది సరిగా గుణక విజయాదిత్యుని రాజ్యారంభ కాలము.10 కాని, గుణక విజయాదిత్యుని కాలమునందు రాజమహేంద్రవరము రాజధానికాదు. కల్యాణ కటకము లేదు. కనుక 12-1-848 వ తేదీ పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనములోని దానకాలము కాదు అనగా ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘ శుద్ధ విదియా గురువారమును కల్పితమని అవగాహనమగును.

మఱి శాసనకాలము - పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము లిది పదమూడు, పదునాల్గు శతాబ్దాల లిది కావున, పదునాల్గవ శతాబ్ది లోని ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘశుద్ధ విదియా గురువారము, 14-1-1328 వ తేదీ శాసనకాలమని వ్యాసకర్త సంస్థాయించుట11 కూడ సమంజసము కాదు. 14-1-1328 వ తేదీని సూర్యోదయా త్వరిత్యతి సుమారు మూడు గంటల వఱకు పాడ్యమి కలదు.12 (13) సూర్యోదయకాల తిథియే దినతిథి. కనుక 14-1-1328 వ తేదీ ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘశుద్ధ పాడ్యమి గురువారమేకా విదియా గురువారము కాదు. తత్కాల విదియతిథి వివక్షశాసనము నందు లేదు. కనుక 14-1-1328 వ తేదీ శాసనకాలము కాదు. దానకాలము ఎటును కాదు. అంతేకాదు. శాసన లిపి శాసన

కాలము పదునాల్గవ శతాబ్ది అనుటకు సాధకమైనను, శాసనస్థ విషయము బాధకము. మూడవ ప్రక్కనే శాపోక్తుల చివరి, సీమా చిహ్నాల మొదట శాసనకర్త సంగతి ఇట్లు కలదు.

“విద్యాధికారి శ్రీపతిర్వీర శ్రీ విష్ణువర్ధనః
అకరోద్దానకరో వాచా నిర్మలం ధర్మశాసనం.”

ఇందు లేఖక దోషముతోపాటు కవి దోషములు కలవు. అవి “శ్రీపతిః” అనునెడ ఛందోభంగము. “విష్ణువర్ధనః” అనునెడ వ్యాకరణ దోషము. అది కూడ కారక దోషము. విభక్తి ప్రత్యయ వివర్యయము. నిజముగ విద్యాధికారి అయిన కవి ఎవ్వడును విభక్తి ప్రత్యయ వివర్యయముగ శ్లోచరచన - కాదు - వాక్యరచన చేయడు. కారకదోషమునకు కారకుడు కాదు. ఛందోభంగమునకు గురికాదు. నిజముగ విద్యాధికారి అయిన శ్రీనాథుడు రచించిన పెద కోమటి వేమారెడ్డి శాసనములందు ఇట్లు కలదు.

“విద్యాధికారి శ్రీనాథో వీరశ్రీ వేమభూపతేః
అకరో దాకరో వాచాం నిర్మలం ధర్మశాసనం.”

ఇందు ఛందోభంగము లేదు. వ్యాకరణ దోషమును లేదు. అయినను పెద్ద చెఱుకూరు శాసనములోని అవక తవక శ్లోకము నకు శ్రీనాథుడు మెఱుగుపెట్టెనని పండితులు వ్రాయుట13 ప్రామాదికము. శ్రీనాథుని శ్లోకమునందు పెట్టిన మెఱుగు లేదు. శ్రీపతి శ్లోకమునందు వట్టిన తఱుగు కలదు. “శ్రీనాథః” అను చోట “శ్రీపతిః” అని మార్పుచే వలన మాత్రమే ఛందోభంగము ఘటించును. “వేమభూపతేః” అనుచోట “విష్ణువర్ధనే” అనుటకు పీలు లేదు. అది ఇకారాంత శబ్దము, ఇది అకారాంత శబ్దము. “విష్ణు వర్ధనస్య” అనవలయును. అనిన శ్లోకపాదమునందు అక్షరము పెరుగును. శ్లోకపాదము అక్షరబద్ధము కావలయును. కనుక “విష్ణు వర్ధనః” అని కక్కుర్తి పోయెగము. అనగా శ్రీనాథుని శ్లోకము నకు పెద్ద చెఱుకూరు శాసనములోని శ్లోకము అగతికమైన అను కరణ మని అవగాహన మగును. శ్రీనాథుని శ్లోకము అసలు వజ్రము. శ్రీపతి శ్లోకము నకిలీ వజ్రము. కనుక శ్రీనాథుడు రచించిన పెద కోమటి వేమారెడ్డి శాసనముల కాలముకంటె, శ్రీపతి రచించిన పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనము కాలము అనంతర మగుట అపరిహర్యము.

పెద కోమటి వేమారెడ్డి చిట్టచివటి రుద్రవరము శాసనము కాలము 1491 వ సంవత్సరము.14 కనుక పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనము కాలము 1420 వ సంవత్సరము కంటె అనంతరము కావలయును.

సముల్లంకము తర్వాత “ఉండాలపాలెమితి పూర్వతలేద
ఖండం యామ్యుంచ ఖండమిదమో బళసానిపాలెం..” అని శాస
నము నందు కలదు. ఇందు “పాలెము” అను లేఖనము ఇతోధిక
మైన అర్వాచీన కాలమును సూచించును. పాశెము ప్రాచీన
రూపము. ప్రాచీన లేఖనమును. పాలెము అర్వాచీన రూపము.
అర్వాచీన లేఖనమును. అంతే కాదు. పెద్ద చెఱుకూరు శిలా
శాసనము నందు ప్రాచీన వర్గ వంచమాక్షర లేఖన విధానమును
సరిగా పాటించబడలేదు. అది కూడ అర్వాచీనతాస్పృశకము.

ఇంతకు, 1881 వ సంవత్సరము ప్రాంతమునందు ప్రథ
మతః పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనమును పరిశీలించిన రాబర్ట్
స్టూయెల్ అందఁజేసిన సమాచార మిది:15

“పెద్ద చెఱుకూరు:- 10 మైల్స్ నార్త్-వెస్ట్ అఫ్ బాపట్ల.
ఇన్ ది టెంపిల్ అఫ్ త్రివిక్రమస్వామి ఆర్ టు ఇన్ స్క్రిప్షన్స్
అన్ ది గరుడ స్తంభ.

(1) అన్ దేఱెడ్. గ్రేండ్ బై “విష్ణువర్ధన మహారాజ.”

(2) శ్లోకాన్ ఇన్ ప్రైజ్ అఫ్ ది డెయిటీ.”

ఇందు 1881 వ సంవత్సరము ప్రాంతమునందు, పెద్ద
చెఱుకూరు శిలాశాసనమునందు కాలము లేదని ఇదమితముగ
కలదు. (అన్ దేఱెడ్) అంతే కాదు. త్రివిక్రమస్వామి దేవా
లయములోని గరుడ స్తంభము మీద రెండు శాసనములు కలవని,
ఒకటి విష్ణువర్ధన మహారాజ దానమని, మఱొకటి త్రివిక్రమ
స్వామి స్తోత్రమని స్పష్టముగ కలదు. కనుక దాన కాలమును
తెలుపు పుస్తక శ్లోకము, పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనమునందు,
1881 వ సంవత్సరము ప్రాంతము తర్వాత ప్రవేశించినట్లు కర
తలా మలకము.

ఇది గమనింపకుండ, అది పట్టుకొని వ్యాసకర్త అట్టహాసము
చేయుట16 అక్షంకవ్యము.

ఇక మఱి ఇఱిగ్రామ తామ్రశాసనము - పృథుత్వ శాసన
సందితుడు అందఁజేసిన సమాచారమిది:17

“కింగ్ - విష్ణువర్ధన రూలింగ్ ఫ్రమ్ రాజమహేంద్రవరమ్.

దేట్ - కలి ఇయర్ 2828. (అడ్ - నేత్ర రసదోః రాంగ్
ఫర్ 4428) పృథవ. తపస్. (తపా = మాఘ)
అమావాస్య, థర్సదే = 1328 ఎ.డి. ఫిబ్రవరి 11,
యెస్. డి. టి. 18.

రిమార్క్స్ - రిజిష్టర్స్ ది గ్రేండ్ అఫ్ ది విలేజ్ ఇఱి
గ్రామ టు ది బౌద్ధాని నారాయణ సన్ అఫ్
బౌద్ధయ అండ్ ది గ్రేండ్ సన్ అఫ్ జ్యేష్ఠ శర్మన్
అఫ్ ది హరిత గోకర్ బైది కింగ్. ది లాంగ్వేజ్
అఫ్ ది రికార్డ్ ఈజ్ వెరీ కరెక్ట్. ఇన్ కేరెక్టర్స్
అఫ్ ఎటాట్ ఫోర్టీన్ పెంచరీ. పియచ్. ఎ. ఆర్.
ఇ.పి 1880. పి. 2. నెం IV అల్ఫో. పియచ్. యెస్
ఐఐ. వార్. VI. నెం. 202.”

ఇది కేవలము ఇఱిగ్రామ తామ్ర శాసనమునకు విషయ
సూచిక మాత్రమే. ఇందు “కలి సంవత్సరము 2828, అష.
రసదోః, ప్రభవ, తపస్, అమావాస్య, గురువారము” అని
కలదు గావున, ఇఱిగ్రామ తామ్ర శాసనమునందును,

“కల్యాద్యబ్ది గజేష్ఠ నేత్ర రసదోస్సంశ్యే గతే వత్సరే
ప్రాప్తేఽత పృథవీ తపశ్యపి అమావాస్యే గురౌ వాసరే”

అని ఉండును. అక్షరళః లేకపోయినను అర్థమదే. అంతే
కాదు. “రాజమహేంద్ర వరేస్థితః” అనియును ఉండును. ఉపరి,
విష్ణువర్ధన మహారాజః అని కూడ ఉండును. ‘కుముదవర్ధన
మానవ నామకః’ అని కూడ ఉండవచ్చును. ఇఱిగ్రామ తామ్ర
శాసన లిపి సుమారు పదునాల్గవ శతాబ్ది అని సూచించుటకు
అధారము పెద్ద చెఱుకూరు శిలా శాసనము అని విషయ సూచిక
యందు మూడలింపఁబడినది. శాసన లిపికోపాటు శాసనకవి కూడ
ఒకడే కావచ్చును. శాసన లిపి సుమారు పదునాల్గవ శతాబ్ది నాటి
దని-కలిసిరాని కలికాలము తప్పని కలిసి వచ్చిన ప్రభవసంవత్స
రాధికమును బట్టి కాలము 11-2-1328 వ తేదీ అని ప్రభుత్వశాసన
సందితుని ప్రకటనము. అది నిజమైనచో, 1328 వ సంవత్సరము
ప్రాంతమునందు ఒక విష్ణువర్ధన మహారాజ రాజమహేంద్రవరము
రాజధానిగ, రాజ్యాధిపతిగ ఉండవలయును. రాజమహేంద్రవరము
రాజధాని కాకపోయినను రాజమహేంద్రవరము ప్రాంతమునకైన
రాజ్యాధిపతిగ ఉండవలయును. మఱి 1328 వ సంవత్సరము
ప్రాంతమునందు రాజమహేంద్రవరము ప్రాంతమునకు మాత్రమే
గాక, పారతంత్ర్య సరిముక్తిము కావించిన మద్యాంధ్ర దేశమున
తెల్ల రాజ్యాధిపతి మునునూరి ప్రోలయనాయకుడు18 కడః మును
నూరి ప్రోలయనాయకునికి ఒక విష్ణువర్ధనమహారాజ సామంతుడు
కాడు కడః కనుక 1328 వ సంవత్సరము ప్రాంతమునందు ఒక
విష్ణువర్ధన మహారాజ రాజమహేంద్రవరము ప్రాంతమునకైన
రాజ్యాధిపతి కాఁజాలడు. కనుక ఇఱిగ్రామ తామ్రశాసనములోని
కాలము పదునాల్గవ శతాబ్ది కాఁజాలదు.

1890 వ సంవత్సరమునందు పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనము లిపి పడుచున్నది, పదునాల్గు శతాబ్దాల నాటిదని ఒక ప్రభుత్వశాసన పండితుడు సూచించినను, దానిని బట్టి 1981-82 వ సంవత్సరము నందు ఇజ్జుగ్రామ తామ్రశాసనము లిపి కూడ సుమారు పదునాల్గవ శతాబ్ది నాటిదని మఱొక ప్రభుత్వ శాసనపండితుడు ప్రకటించినను, పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము కాలము అంతరంగిక సాక్ష్యమును బట్టి 1420 వ సంవత్సరముకంటె, అనంతరము కావున, పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము లిపిని పునఃపరిశీలనను చేయించగా, ఇటీవలి అసమగ్రమైన ప్రతిబింబమును బట్టి, అది పదునైదవ శతాబ్ది లిపి అగునని, పదునారవ శతాబ్ది లిపి కూడ కావచ్చునని లిపి కాలజ్ఞులు తెలిపిన సంగతి. పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనము లిపి పడునైదు, పదునారు శతాబ్దాల లిపి అయిన, ఇజ్జుగ్రామ తామ్రశాసనము లిపి కూడ పడునైదు, పదునారు శతాబ్దాల లిపియే అగును. పదునైదవ శతాబ్దిని లేదుగాని, పదునారవ శతాబ్దిని ప్రభవనామ సంవత్సర మాఘమాసామావాస్య గురువారము కలదు. 29-1-1588 వ తేదీ. కనుక ఇజ్జుగ్రామ తామ్రశాసనము లోని కాలము సహితము అర్థాచీనము కావలయును.

ఇంతకు, 1381 వ సంవత్సరము ప్రాంతమునందు ప్రథమతః ఇజ్జుగ్రామ తామ్రశాసనమును కూడ పరిశీలించిన రాబర్ట్ స్కూయెర్ అందఁజేసిన సమాచారమిది: 9

“దేర్ ఆర్ త్రి కావర్ - ఫ్లేట్ ఇన్ స్క్రిప్షన్స్ ఇన్ ది విలేజ్ (పెద్ద చెరుకూరు) ఇన్ పొజిషన్ ఆఫ్ నోరు కృష్ణయ్య ౭ రెసిడెంట్.

(1) గ్రేట్ ఆఫ్ ఏన్ అగ్రహార బై “విష్ణువర్ధన మహారాజ,” నో దేట్. ది కమెన్స్ మెంట్ ఆఫ్ ది ఫ్లేట్ ఈజ్ ఇన్ ది చాళుక్యన్ స్టైల్, అండ్ ఐ ఇమేజిన్ దట్ ది గ్రేట్ మస్ట్ బి బై ఒన్ ఆఫ్ ది ఈస్టర్న్ చాళుక్య పోవర్సెస్ ఆఫ్ ది నేమ్, బట్ ఐ కెనాట్ ఎవర్ రైన్ ఏచ్.”

ఇందు పెద్ద చెఱుకూరులోని ఇజ్జు గ్రామ తామ్రశాసనము నందు కాలము లేదని ఇదమితముగ కలదు. (నోదేట్). ఇది గమనార మెన విషయము.

1881 వ సంవత్సరము ప్రాంతము నందు రాబర్ట్ స్కూయెర్ కు అందిన ఇజ్జుగ్రామ తామ్రశాసనమునందు కాలము లేదు. 1981 వ సంవత్సర ప్రాంతము నందు ప్రభుత్వ శాసన పండితునికి అందిన ఇజ్జుగ్రామ తామ్రశాసనము నందు కాలము కలదు. కనుక ఇజ్జుగ్రామ తామ్రశాసనము నందును కాలమును

తెలుపు శ్లోకము 1881 వ సంవత్సరము ప్రాంతము తర్వాత పరిశీలించినట్లు తరచినదకము.

పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము, పెద్దచెఱుకూరు ఉరపు ఇజ్జుగ్రామ తామ్రశాసనము, తామరవాడ తామ్రశాసనము నఖిలు అన్యోన్యశ్శ్లోకయ గుణభూషితములు కావు. అన్యోన్యశ్శ్లోకయ దోష దూషితములు.

1704 వ సంవత్సరము నాటికి వాతప్రతికల తెలుగువైశ్య పురాణము నందలి తామరవాడ తామ్ర శాసనము నఖిలు లోని, కాలమును తెలుపు శ్లోకము 1881 వ సంవత్సరమునకు తర్వాత, 1890 వ సంవత్సరమునకు పూర్వము- పెద్దచెఱుకూరు శిలాశాసనము నందు, ఇజ్జుగ్రామ తామ్రశాసనమునందును పరిశీలించినట్లు పరిశీలనమానము.

తామరవాడ తామ్రశాసనము నఖిలు మాతృక న-బి.ఎ. పెద్ద చెఱుకూరు శిలాశాసనము, పెద్ద చెఱుకూరు ఉరపు ఇజ్జుగ్రామ తామ్రశాసనము కూటశాసనములు. (స్పూరియస్ ఇన్ స్క్రిప్షన్స్), జనమేజయని శాసనములు.

ఇక వానవీ కన్య కథలోని విష్ణువర్ధనుడు - ఇతడు చాళుక్య విష్ణువర్ధనుడు అని సంస్కృత వైశ్య పురాణమునందు లేదు. అంతేకాదు. అతని రాజధాని రాజమహేంద్రవరము అనికూడ సంస్కృతవైశ్య పురాణమునందులేదు. తెలుగు వైశ్య పురాణము నందు మాత్రమే కలదు.

“శ్రీ మార్కండేయ మునికి
స్వామికి నిలయంబనంగ జగతిన్ దివిష
ద్దామము రాజమహేందుని
నామమున నొప్పు పురము నవ్యస్ఫుర్తిన్.

దూరటి పాదభక్తుఁ డరిదుర్గ విభేదన శౌర్యశాలి న్యః
యార్జిత వై భవుండు విజయవాస కల్పకుఁ డార్యసమ్ముతుం
డగున వంశ వర్ధనుఁ డహర్మతి తేజుఁడు విష్ణువర్ధనుం
డూర్జిత సర్వ సంఘదల నొప్పును రాజమహేంద్రనాథుఁడై

రాజ కళాధర భక్తుఁడు
రాజకులోత్తముఁ డవ్యరాజ యశస్తే
జోజయ శాలిగఁ బరగును
రాజిత చాళుక్య వంశ రక్షకుఁడెలిమిన్.”

సంస్కృత వైశ్య పురాణమునందు లేని సమాచారమిది తెలుగు వైశ్య పురాణమునందు తీగ సాగినదో లేక, తెలుగు

వైశ్య పురాణములోని సమాచారము సంస్కృత వైశ్య పురాణము నందు మూగవాయినిగో ఇంకను పరిశోధనయము. ప్రకృతము తెలుగు వైశ్య పురాణములోని సమాచారమునకు రజై కవచము కలదేనో పరిశీలనము.

1124 వ సంవత్సరమునందు పెనుగొండ పురవాధీశ్వరుడు, మొక్కల గోత్రుడు, కోసానిపెట్టి కొడుకు కామపెట్టి నాదెండ్లలో విశ్వేశ్వర స్వామికి దేవాలయము కట్టించినట్లు, 1144 వ సంవత్సరమునందు పెనుగొండ పురవాధీశ్వరుడు, నాదెండ్లగోత్రుడు, గొంటా కొమ్మిపెట్టి మంటసాలలో జలధరేశ్వర స్వామికి దీపారాధన కొఱుకు 10 రాజహడలు సమర్పించినట్లు, 1145 వ సంవత్సరమునందు పెనుగొండ (పురవాధీశ్వరుడు) మాదిపెట్టి కొడుకు పోలిపెట్టి పట్టినములో పీఠధరేశ్వర స్వామికి 25 గోవులను దానము చేసినట్లు, 1151 వ సంవత్సరమునందు పెనుగొండ పట్టణాధిపతి, వాసయపెట్టి కొడుకు కోనయనపెట్టి కొణిదెనలో చెలువు తగ్గివ్వించి, సోమేశ్వరుని ప్రతిష్ఠించి, ఆలయము నిర్మించినట్లు, ఇంకను పెనుగొండ పురవాధీశ్వరులు వైశ్యులు ఉన్నట్లు పెక్క-శాసనములు కలవు.²⁰ అంతేకాదు. 1233 వ సంవత్సరమునందు పెనుగొండ శాసనము ఆయత పెట్టి ఏమారులో నారాయణమూర్తికి లక్ష్మీయత మూర్తిని పెట్టినట్లు శాసనము కలదు. 21 కనుక పండ్రెండు, పదమూడు శతాబ్దాలందు శివభక్తులైన వైశ్యులు, విష్ణు భక్తులైన వైశ్యులు పెనుగొండ పురవాధీశ్వరాది బిరువాంకితులుగ కలరు. కనుక వైశ్యులు అష్టాదశ పట్టణాధిపతులు అనబడిన కాలము ప్రధానముగ పండ్రెండు, పదమూడు శతాబ్దాలు కావలయును. కనుక అష్టాదశ పట్టణాధిపతులైన వైశ్యుల ప్రామాణ్యము కల వానవీకన్య కథ చారిత్రికమైనచో, అది పండ్రెండు పద మూడు శతాబ్దాలందు జరుగుటకు అవకాశము గలదు.

కథానాయకుడైన విష్ణువర్ధనుని కొడుకు రాజరాజేంద్రుడు అని మాత్రమేగాక, కథాంతమునందు రాజరాజేంద్రుడు వాసవీ కన్యక సోదరుడైన విరూపాక్ష శ్రేష్ఠికి యావరాజ్య పట్టాభిషేకము చేసినట్లు సంస్కృత వైశ్య పురాణమునందు కలదు. (1-50 శ్లో. 53 అ.) ఇది తెలుగు వైశ్య పురాణము అయిదు ప్రకరములు, ముద్రిత గ్రంథము నందు లేదుగాని, ఒక వ్రాత ప్రతియందు అష్టమాశ్వాసమునందు “విరూపాక్ష పట్టాభిషేకము” అను ఘట్టముగ కలదు.²² అందు విరూపాక్షశ్రేష్ఠికి పట్టాభిషేకము చేసినది రాజారేంద్రుడు అని కలదు. ఇట్లు కల తాళపత్ర గ్రంథము లేఖనకాలము 81-3-1787 వ లేదీ.²³ అప్పటికి దక్షిణభారత దేశమునందు అదు క పరిత్య పరిశోధన ఆరంభము కాలేదు. కనుక ప్రక్షిప్తము కావలసిన అవశ్యకము లేదు. కనుక వాసవీ

కన్య కథకు సంబంధించిన విష్ణువర్ధనుడు రాజనరేంద్రుని కందీ కావలయును.

వేంగిదేశమునందు పంపాలనము కావించిన తూర్పుచాళుక్య రాజులు, వారి వంశీయులైన చాళుక్య చోళరాజులు అందును విష్ణువర్ధనులు అగుదురు కాని, రాజనరేంద్రులు కాజాలరు. కాజాలిన రాజరాజనరేంద్రులు ఇద్దఱు ముగ్గురే కలరు. ఒకడు తూర్పు చాళుక్యరాజైన, సన్నయ భారతమునకు నాండివాక్యము పలికిన, మొదటి రాజరాజనరేంద్రుడు. మఱొకడు చాళుక్య చోళ రాజైన ఇమ్మడి రాజరాజనరేంద్రుడు. ఇతడు మొదటి రాజరాజనరేంద్రుని మనుమని (ముని) మనుమడు. ఇమ్మడి కుళోత్తుంగ చోళుని కొడుకు. కాలము 1145-1173. కనుక వానవీకన్య కథకు సంబంధించిన విష్ణువర్ధనుడు మొదటి రాజరాజనరేంద్రుని కందీ విమలాదిత్యుడు కాక, రెండవ రాజరాజనరేంద్రుని తండ్రి రెండవ కుళోత్తుంగ చోళుడు కావచ్చును.

తెలుగు వైశ్య పురాణమునందు వానవీకన్య కథకు సంబంధించిన విష్ణువర్ధనుడు, రాజ నరేంద్రుని కందీ అని మాత్రమేగాక, రాజ రాజ నరేంద్రుని కొడుకు అనిపాడ కలదు.

“గండర్వవతి చిత్రకంఠుడు సొంపున
వైశ్య శాసనమునందు వసుధ నతడు
సోమవంశంబున సురరాజ భోగియై
రాజ రాజ నరేంద్ర రాజనకును
కురుమహారా కురుగ్రహ దృష్టి నేతలఁ
బరమ పాతివత్య భావయైన
సర్వలక్షణయగు శర్వాణి దేవికి
వంశవర్ధన విష్ణు వర్ధనుడు

పరగ జనియించి సత్సరిపాలనంబు
సేయుచుండెను శ్రీరామచంద్రు మాడ్కి
తల్లిదండ్రుల గురువుల దైవములను
భక్తి గొలుచుచు నుండెను రక్తికోడ.”

ఇందు వంశ వర్ధనుడైన విష్ణువర్ధనుడు శ్యామాంగీ రాజ రాజ నరేంద్రుల కొడుకు అని ఇదమిత్థమే గ కలదు. మఱి రెండవ కుళోత్తుంగ చోళుని తండ్రి విక్రము చోళుడు. కాని విక్రము చోళునికి రెండవ కుళోత్తుంగ చోళుడు భార్య పుత్రుడు కాదు. స్వీకృత పుత్రుడు. తాతడు కొడుకు. కనుక రెండవ కుళోత్తుంగ చోళుని తల్లి శ్యామాంగీ నామదేయి, తండ్రి రాజ రాజ నరేంద్ర నామదేయుడు కావచ్చును. పలవ రాయన్ పేట శాసనమును

పరిశీలించ వలయును. అథవా, మొదటి కుళోత్తుంగ చోళుని తండ్రి రాజ రాజ నరేంద్రుడు కావున, అతడు రెండవ కుళోత్తుంగ చోళుని తండ్రిగ, అర్వాచీనాంధ్ర వైశ్య పురాణమునందు ఆపాదితముకావచ్చును; శ్యామాంగి అనుపేరు కవిత్వముకావచ్చును.

ఇక 1184 వ సంవత్సరమునందు “నూటరెండు గోత్రముల వైశ్యుల” సంగతియును ఒక శాసనమునందు కలదు గావున, వానవీ కన్యకతోపాటు నూటరెండు గోత్రముల వైశ్యులును అగ్నిప్రవేశము చేయుటకూడ అచ్చ చారిత్రికమైనచో, అది 1184 వ సంవత్సరము కంటె పూర్వమే జరుగుట కూడ అనుకూలము. కనుక వానవీ కన్యకతోపాటు నూటరెండు గోత్రముల వైశ్యులును అగ్నిప్రవేశము చేసిన కాలము స్థూలముగ 1150 వ సంవత్సరము కావచ్చును.

ఇదొక సంభాష్యమైన సమన్వయము. కాని, ఇందు సంస్కృత వైశ్య పురాణమునందు పాత్ర వహించిన, తెలుగు వైశ్య పురాణమునకు కర్త అయిన, బిమ్మెర పోతనకు అనంతరుడైన భాస్కరాచార్యుల ఉదంతము సంగతము కాదు. అది కూడ సంగతము కావలయును. కనుక మఱొక సంభాష్యమైన సమన్వయము కర్తవ్యము.

ఏదవ శతాబ్దినుండి సంశ్లేషింప శతాబ్ది వఱకు పరిపాలించిన తూర్పు చాళుక్య రాజులు, చాళుక్య చోళ రాజులు మాత్రమే గాక, పదమూడవ శతాబ్దిని వారి పరిపాలనలును మాత్రమే గాక, పదునాల్గవ శతాబ్ది నుండి పదునారవ శతాబ్ది వఱకు విష్ణువర్ధన మహారాజ శబ్ద వాఙ్మయలు అన్యులు కలరు. అందు వానవీ కన్యక తకు రంగస్థలమైన పెనుగొండకు సమీపమునందలి పాలకొల్లులోని రామేశ్వరాలయము నందలి శయనాగార స్తంభముమీది శాసనము ఇట్లు కలదు. 26

“స్వస్తి శ్రీ అమృతయై శాలివాహన శకవర్షములు ౧౩౧౮ అగు నేటి దుష్కలి సంవత్సర ఫాల్గుణ శుక్ల ౧౩ కు స్వస్తి శ్రీ సర్వ లోకాశ్రయ విష్ణువర్ధన మహారాజులైన శ్రీ సాతోదా బెహరా మహా పాత్యులైన శ్రీ శంకర హరిశ్చంద్ర మహారాజులుంగారు సుముహూర్తాన వ్రతిస్త చేసిన [పెరుమాండ్ల నగరము].”

ఇందు “శంకర హరిశ్చంద్ర మహారాజులుంగారు సాతోదా బెహరా మహాపాత్యులు” మాత్రమే గాక, “సర్వలోకాశ్రయ విష్ణు వర్ధన మహారాజులు” అని కూడ ఇదమితముగ కలదు. శాసన కాలము 1518 + 78 = 1596 వ సంవత్సరము. (19-2-1597) ఈ విష్ణువర్ధన మహారాజ కాలములోని భాస్కరాచార్యుల బిమ్మెర

పోతనకు అనంతరుడగుట, తెలుగు వైశ్య పురాణమునకు కర్త అగుట, సంస్కృత వైశ్య పురాణమునందు పాత్ర వహించుట సంభవము. సంస్కృతాంధ్ర వైశ్య పురాణముల కాలము పదు నారు, పదునేడు శతాబ్దిలని పూర్వోక్తము. పదునారవ శతాబ్ది అవర విష్ణువర్ధన మహారాజును అనలు విష్ణువర్ధన మహారాజును చేయుటకు చాళుక్య పంశ వర్ధనత్వము, రాజమహేంద్రవర రాజ దానీత్యము, రాజ రాజ నరేంద్రు పుత్రత్వ పితృత్వములు ఖాస్కరాచార్య కల్పితములు కావచ్చును.

కనుక సంస్కృతాంధ్ర వైశ్య పురాణములలోని విష్ణు వర్ధనుడు పురాణ పురుషుడు గాక, చారిత్రిక వ్యక్తి అయినచో, అతడు రెండవ కుళోత్తుంగ చోళుడుగాని, శంకర హరిశ్చంద్రుడు గాని కావచ్చును. అటు నిటు సావకములు, బాదకములును కలవు. కనుక వానవీకన్యక తకు సంబంధించిన విష్ణువర్ధనుడు చారిత్రిక వ్యక్తి కాకపోవచ్చును.

సూచికలు

1. అంధ్ర కవిచరంగిణి, తొమ్మిదవ సంపుటము, పుట 207.
2. భారతి, ప్రితివరి '83, పుట 43.
3. అదే, అక్టోబరు '80, పుట 16.
4. అదే, పుట 17.
5. అదే, పుట 14.
6. అదే, సెప్టెంబరు '72, పుట 18
7. అదే, అక్టోబరు '80, పుటలు 15-16.

తెలుగు విజ్ఞాన సర్వస్వము. మూడవ సంపుటము, పుటలు 142-153 & 191-223.

9. ఇండియన్ ఎపిమెరిస్
10. ఎన్విడివలె, పుట 148.
11. రెండువలె, పుట 45.
12. తొమ్మిదివలె.
13. అరువలె, పుట 12.
14. హిస్టరీ ఆఫ్ ది రెడ్డి కింగ్ డొమైన్, పుట 187.

15. ఏన్టీక్వరీయన్ ఓమైన్స్ ఇన్ ది పెరిసిడెన్సీ ఆఫ్ మెడ్రాస్, పుట 84.
16. రెండు, ఏడు వలె.
17. ఏన్యూయల్ రిపోర్ట్ ఆఫ్ ఇండియన్ ఎపిగ్రఫీ, పుట 37.
18. ఎన్విడివలె, పుట 282.
19. పదిహేను వలె.
20. రాజరాజనరేంద్ర చట్టాభిషేక సంచిక, పుట 148.
21. దక్షిణ హిందూదేశ శాసనములు, సంపుటము 5, సంఖ్య 171, పుట 85.
22. ఎ డిస్కంప్టివ్ కేటలాగ్ ఆఫ్ తెలుగు మేన్యుస్క్రిప్ట్స్ ఇన్ ది మెడ్రాస్ ఓరియంటల్ లైబ్రరీ, వాల్యూ. 1, పుట 301.
23. ఒకటి వలె.
24. ఎన్విడి వలె, పుట 211
25. అదే, పుట 208.
26. ఇరువది యొకటి వలె, సంఖ్య 185, పుట 64.

డా॥ కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తి

రాయవాచకం - కృష్ణరాయ విజయం

1983 ఏప్రిల్ నెల భారతిలో అచ్చయిన 'రాయవాచక రచనకాలము-దాని చారిత్రకత' అనే వ్యాసాన్ని 'సాహిత్య అకాడమీ 1982లో పునర్ముద్రించిన రాయవాచకానికి పీఠికగా అచ్చయింది. వ్యాసాంశ సూచికల్లో దీన్ని వ్యాసకర్త పేర్కొన్నారు కూడా. అకాడమీ కాంటాలిం అందుకొన్న అదే వ్యాసాన్ని భారతికి వ్యాసకర్తలు ఎందుకు పంపించినా బొచిత్వం మాత్రం కొరవడింది. అకాడమీ ముద్రణలో కంటే ఈ మధ్య కాలంలో అపూర్వమైన సమాచారం వ్యాసకర్తకు అందితే దాన్ని లోకానికి తెలిపడానికి వ్యాసకర్త ప్రతిష్టావ్యాసం ప్రచురణకి సంపుకొనడంలో బొచిత్వం ఉంది. ముందుగా అకాడమీకి నిర్దిష్టమైన దానిని మరో ప్రతికకు 'అమృతం' తప్ప వ్యాసంలో చెప్పుకోదగ్గ అత్యద్భుత నిశోధన విధి కంటే కూడా లేదు. మొదటిదా కి రెండోది నాలుగు.

అయితే "శవాన్నయినా వ్యాకరణయుక్తంగా కట్టమంటాడు జయంతి రామయ్యపంతులు" అనికెట్టి లక్ష్యసరసింహంగారన్నట్లు శ్రీధికలు, ఉపశ్రీధికలు, అధస్తూధికలు, అనుబంధాలు సాంప్రదాయ సిద్ధంగా వ్యాసకర్త అలంకరించడానికి చేసిన ప్రయత్నం మాత్రం మెచ్చుకో తగింది. ఇది ఈనాటి సాహితీ, చారిత్రక పరిశోధకుల ఫేషన్.

ఇది ఇలా ఉండగా కుమార్తె ధూర్జటి కృష్ణరాయ విజయాన్ని సాహిత్య అకాడమీ 1981లో పునర్ముద్రించింది. దాని పీఠిక కర్తలు కూడా డా. పి. వి. రాయభద్రాద్రాపుకూరే. ముద్రణలు ఎన్నోమీ వెలసినా డా. రావుగారు నెల్లూరు చిరునామాతో 80 నవంబరు 1 వ తేదీకే రెండింటికీ పీఠికలు. రాశారు-అకాడమీ కోరికపైన.

రాయవాచక రచనానికి కృష్ణరాయ విజయం పద్యవ్యాసం కాబట్టి రెండు గ్రంథాలు ఒక కే అకాడమీ అప్పగించడం మంచిదే.

విజయనగర చరిత్రకు అతిముఖ్యమైన సారస్వతాధారం రాయవాచకం అని, స్వర్ణఖని అని చెప్పిన వ్యాసకర్త కేవలం రాయవాచక, కృ. రా. వి. రచనలకాల నిర్ణయాలకే పీఠికలను వినియోగించే రెండుకు? కవుల కాల నిర్ణయాలు, పాఠభేదాలు చర్చించే కాలమా ఇది: కృ. రా. విజయంలో లేకపోయినా రాయవాచకంలోని అపూర్వ విషయాలను ఈనాటి వారికి తెలిపేటట్లుగా చెప్పవచ్చుకదా! కాల నిర్ణయానికి అనువైన యుక్తులు చూపించారు. అయినవారిని, కానివారిని ప్రామాణికలుగా పేర్కొన్నారు. వీరేశలింగంపంతులు, నేలటూరి పొరబడ్డారన్నారు. మరి వ్యాసకర్త పొరబాటుగా పైవారి రచనలను గృహింపారంటే విచిత్రమే కదా?

కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారు ఆంధ్రకవుల చరిత్ర మూడు భాగాలలో రాశారు. మొదటి భాగాన్ని (1917) ఆయన చితుకున్న రోజుల్లోనే పరిష్కరించి ప్రకటించారు. ఆపరిష్కృతమైన రెండు, మూడు భాగాలను 1950లో రాజమండ్రి పాఠశాలకు సమాజం ప్రకటించింది.

తెలుగుదేశ చరిత్రలో సాహిత్యం రమైన వ్యాసాలు రాయవలసి వచ్చినప్పుడు వీరేశలింగం పంతులుగారి పై మూడు సంపుటలు 'ఏదో చదివేం' అని కాకుండా నిదానంగా వదలాలి. అట్లా చదివినవారిలో మానవల్లి, వేటూరి, నిడుద్రవోలు, నేలటూరి, కొమర్రాజు, మల్లం: లి. డా. రావుగారు కవి చరిత్రకారులు పొరపాటు వడ్డారని ఈ క్రింది విధంగా రాశారు.

కృష్ణరాయ విజయం కృతిభర్త - "చినవెంకటాద్రి కాల నిర్ణయ విషయంలో చాలామంది చరిత్రకారులు, కవి చరిత్రకారులు, పౌరపాటు చేశారు. ఏలనో కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు ఈ అర్వీటి చినవెంకటాద్రిని అకుపీటి చినవెంకటాద్రిగా పొరపడినాడు" (కృ. రా. వి. పీఠిక XX పుట).

“కుమార ధూర్జటి తన కార్యముల అశ్వాసాంత గద్యంలో అవతారికా పద్యాలలో తనను ‘ధూర్జటి పాత్ర’ అని చెప్పుకొన్నది అదారంగా వీరేశలింగం కృష్ణరాయవిజయం 1550 ప్రాంతంలో రచింపబడి ఉంటుందని కుమార ధూర్జటి 1500 - 70 ల వరకు జీవించి ఉంటునని భావించాడు.” (అదే పుట)

వీరేశలింగం పంతులుగారు కొన్నిచోట్ల భృమ ప్రమాదాలకు లోనైనా తరువాత సందర్భం వచ్చినపుడు సర్దుకొంటూ వచ్చారు. కవుల చరిత్ర మూడో భాగంలో ధూర్జటి వెంకటరాయ కవి గూర్చి రాస్తూ ఈ విధంగా తెల్పారు.

“ఈ కుమార ధూర్జటి తాను కృష్ణదేవరాయల కాలములో నుండి కాళహస్తి మాహాత్మ్యమును రచించిన ధూర్జటి కవికి మనుమడైనట్లు తన కృష్ణరాయవిజయమున ప్రాసీకొనియున్నాడు. 1520 వ ప్రాంతమునందు గృష్ణదేవరాయల కాలములో నుండిన ధూర్జటి కవి మనుమని కొడుకుని లింగకవి 1780 వ సంవత్సర ప్రాంతమునం దక్కరాజు వేంకటపతి కాలములో ననగా నిన్నులు సంవత్సరముల దాటాత నుండుట పొసగ నేరదు. కాబట్టి కుమార ధూర్జటికి ధూర్జటి నరిగా కాత కాక వరుస వాడయి యుండవచ్చును. అందుచేకనే కాబోలు, కుమార ధూర్జటియే యొకచోట ధూర్జటిని దన పెదకాతనుగా జెప్పు కొన్నాడు. ఈ లింగకవియు, దన తండ్రిని ధూర్జటి మనుమనిగా జెప్పక ‘ధూర్జటి వంశ పాదోద్భవంధ’ యని తద్వంశజునిగా మాత్రము చెప్పినాడు. కుమార ధూర్జటి చిన వెంకటాద్రికవి యాజ్ఞాప్రకారముగా దాను కృష్ణరాయ విజయము చేసెడినని చెప్పు కొన్న చిన వేంకటాద్రి నరపతి కృష్ణరాయవిజయ కృతివతి యగు కోదండరామరాజు యొక్క రెండవ కుమారుడగు చినవేంకటాద్రి యైనచో నీ కాలనిర్ణయమిందుమించుగా నుపేయను.” (అంధ్రకవుల చరిత్ర, తృతీయ భాగం, అరుదిక కవులు 1950, పుటలు 129-130.)

కవుల చరిత్ర మూడో సంపుటన్ని ప్రొఫెసర్ రావుగారు చదవక పోబట్టి, అనవసరంగా కాలనిర్ణయ చర్చ పొడిగించారు. అకుపీడును, అరవీడుగా, పాత్రుడనగా మనమడి వరసగా చిన వెంకటాద్రి అరవీటి చిన వెంకటాద్రిగా అప్పడాదులు అక్షింతలు

వేయక మునుపే వీరేశలింగం పంతులుగారు మూడోసంపుటంలో సవరించుకొన్నారు.

ఇక రా. వా. పీఠిక VI లోను, కృ. రా. వి. పీఠిక XX లోను కృ. రా. వి. కృతి భర్త చిన వెంకటాద్రిని గుర్తించడంలో నేల టూరి వేంకటరామయ్యగారు పొరపాటు పడ్డారని డా. రావుగారు అన్నారు. ఆ పొరపాటుకి కారణమేమిటో సోర్సెస్ అప్ విజయ నగర హిస్టరీ పుట 311 పుటనోట్ చూస్తే తెలిసిపోను కదా! అది చూడలేదని తెలుస్తోంది. హిస్టరీ పాఠాలు చెప్పేవారికి కవుల చరిత్ర ఈనడింపు కావచ్చు. సోర్సెస్ వారికి మొదటి తరగతి వాచకం గదా!

కవికర్త రసాయనం లోని పద్యాలు రా. వా. కంలో ఉన్నాయని మొదట చూపినవారు విడుదలవులు వేంకటరావుగారు. (చూ. దక్షిణ దేశీయాంధ్ర వాఙ్మయం). రా. వా. పద్యాలను గుర్తించుటకు పీఠికా కర్తకు సాధ్యం కాలేదని ఒప్పుకోనవచ్చు (L III, పైవిషయాన్ని ఎందుకు ఒప్పుకోలేక పోయారో; కనీసం గుర్తించిన పద్యాలకు అకరాలైనా చూపలేక పోయారే. పైగా “ఏవంక జూచిన” అనే పీసపద్యం మన మెవ్వరయినా గుర్తిస్తే సీ రా. వా. కాల నిర్ణయానికి తోడ్పడుతుందట!

విజయనగర విర్మాణం కాలనిర్ణయం గురించే చెప్పారు. కాని ముల్లండ్ర డిండిమపుంభార సరస్వతిని గూర్చి గాని, విద్యారణ్యులవారు కాశీలో దర్శించిన పేదవ్యాసుడనే యతినిగూర్చి కాని ఒక్క ముక్కయినా విదల్చలేదే. శ్రీనాథునికాలం నుండి విజయనగర దొరల ఆస్థాన విద్యాలసులుగా పేరొందిన ముల్లండ్రం అరుణగిరినాదాది డిండిమ సార్యభృముల పండిత కుటుంబాన్నిగూర్చి డా. రావుగారు వివరలేదేమో! కృ. రా. వి. లో ముల్లండ్రం వంశం పేరు లేదు రాయవాచకంలో కదా!

విజయనగర స్థాపన విషయంలో కర్ణాటకంలో వీరశైవులకు అద్వైతులకు కొంతకాలం క్రితం జరిగిన వాదోపవాదాలను గూర్చి కూడా డా. రావుగారు వినలేదు కాబోలు. విద్యారణ్యులు కాదు కాశీవిలాస క్రియాశక్తి విజయనగర స్థాపకుడని ఒక వాదన అక్కడ లేచింది. రా. వా. లో విద్యనగర స్థాపన నిమిత్తం విద్యారణ్యులు కాశీకి వెళ్ళి అక్కడ వికృత వేషధారిగా అయినకు కనబడిన వ్యక్తి శైవాచారంలోని వామ శాఖకు చెందిన అవతారంగా డా. రావుగారికి గోచరించటం లేదా! మార్దవుని గురువు కాశీవిలాసక్రియా శక్తిగా సూతనంహిత వ్యాఖ్యలో చెప్పారేలేదా? రా. వా. లో జంగమువామ విజ్ఞానకు వచ్చి శంఖనాదం చేసి ముహూర్తం తప్పించలేదా?

వీర నరసింహరాయలు ఆరాధ్య నామావళులు బ్రాహ్మీ ముహూర్తాన్నే లేచి వినేవాడని రా. వా. ఓం ప్రథమంతోనే ఉందే. ఆరాధ్య నామావళులు పాల్కురికి సోమనకృతి. పండితారాధ్య పరిశ్రలో ఉంది. విడిగా ఉంది. పైగా వీరనరసింహరాయలు “విభూతి ధరియించి” పేలోనికి వచ్చేవాడని కూడా ఉంది. అప్పుడు ఆరాధ్య పీఠాలు కూడా ఉన్నట్లు చెప్పబడింది. ఇవన్నీ కాశీవిలాసక్రియాశక్తి వాదానికి తోడ్పడటం లేదా :

ఇకపోతే రా. వా. లో (పుటలు 13-18) ‘సభావతి వచనం’ ఇమిడి ఉంది. 1922 లో మేయూర్ పృథాకక శాస్త్రిగారు చాటుపద్య మణి మంజరి ద్వితీయభాగం చివర అచ్చు వేసిన పాటనుండి పరి శోధకుల కందరికీ తెలిసిన విషయమే. ఇది తెలియక, ఎన్ని పుట్ నోట్లు : ఎంత అనవసర ప్రసక్తి. ఈ సభావతి వచనాన్ని తంజా పూరి నుండి నకలు తెప్పించి కర్నూలు జిల్లా డోన్ తాలూకా ఉ. కొత్తపల్లి ‘గాయత్రీ పృథురాలు’ సంస్థ దా. రావుగారి పీఠికా రచనకు ముందే ప్రత్యేక గ్రంథంగా అచ్చు వేసిన విషయం వ్యాసకర్తకు తెలియదంటే నమ్మటానికి వీలుంది.

అంతః భూపాలుని నిర్వహణం శాసనం లభించడమేమిటి : భూమిలోంచి పైకి తీసినట్లు 15, 20 సంవత్సరాలనుండి తెలుగు ఎం. ఎ. విద్యార్థులందరికీ కొట్టవేసింది. కొందరికి జిహ్వగ్రం మీద కూడా ఉంది (‘శాసన పద్యమంజరి’ పృథులు దొరక్క).

అర్థ వివరణలు విమర్శించాలంటే పాఠకులకు తలనొప్పి. ఈ వ్యాస రచయితకు కందిగబడునేమ. చిన్న విషయం. “కర్తా యుక్తమునిం దేవత కాదు” అని (84 వ పుట) అర్థ వివరణలో ఇచ్చారు. “కర్తా యుక్తము తుర్కల ముగ్ధు” అని క్రీడాభిరామంలో ఉంది.

కృష్ణరాయ విజయం రాయలవాచకాన్ని దగ్గర పెట్టుకొని కుమార ధూర్జటి ఆరవీటి కోదండ రామరాజు చిన్నకొడుకు చిన వెంకటాద్రి పేర్కొనచే శ్రీ రామలవారికి అంకితం ఇచ్చింది. రాయ వాచకానికి మార్గే శిర్వార పుట్టించని ఇప్పటికి అందరూ ఒప్పుకొందాం.

ఇందులో కూడా దా. రావుగారు కుమార ధూర్జటి కృతిపతి చినవెంకటాద్రి కాలానికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. రాయ వాచకాన్ని ఎట్లా కు. ధూ. అనుసరించాడో వనికెలానిరెండు అంశాలు చెప్పి దాక్షిణ్యం.

రామ రాజీయంలో కోదండ రామరాజు అననపురం (హన్) వద్ద మైసూరు దళవాయి కుమారయ్యకు ఎదుర్కొన్నాడు

(రామ. రా. 488 పద్యమాలిక). కుమారయ్య మైసూరు చిక్కదేవ రాయని దళవాయి. 1873 లో దొడ్డ బేలాబులో చిక్కరాయల శాసనంలో కుమారయ్య పేర్కొన బిడ్డాడు. క్రీ. శ. 1874 లో కుమారయ్యపై కోదండ రామరాజు దండెత్తి ఉండవచ్చునని సి. హయవదనరావు హిస్టరీ ఆఫ్ మైసూర్ (1899-1999) 276వ పుటలో రాశారు. కోదండ రామరాజు రెండోకొడుకు చినవెంకటాద్రి 1700 - 1725. మద్య ఉండటంలోను కృతిని స్వీకరించటంలో ఆశ్చర్యమేముంది :

ద్విపద రామాయణ కృతికర్త కట్టా వరదరాజు తండ్రి హరిదాసరాజు 1630 లో శాసనం వేయించాడు. అంటే వరదరాజు 1650 లో ఉన్నాడట మాట. మరి వరదరాజు ముసమరాలు, అప్పలరాజు మాతృమ, అక్కిటి కోదండ రామరాజు తొమ్మిది అయిన తిరువెంగళాంబ 1710 ప్రాంతంలో ఉండొచ్చుకదా (రామం జీయం) కోదండరామరాజు రెండోకొడుకు కృ. రా. వి. కృతిః తి వీరేశ లింగం పంతులు గారు చెప్పినట్లు 1730 లో ఉండటం అసంభవం కాదు కదా :

కొత్త అలోచనలతో కాలం నిశ్చయించడానికి ఈ విధంగా వీలుంటుందే. ఇంతకు పూర్వం పండితుల వ్యాకలము, గుడి గుచ్చటం, ఇప్పటి సిద్ధాంత గ్రంథాలలోని అభిప్రాయాలను మద్య మధ్యే పానీయం సమర్పయామిలా తయారు చేస్తే కొత్తనంగతులు బయట పడే దెప్పదు? అక్కిరాజు ఉమాకాంతం గారు పల్నాటి వీరవరీశ్ర భూమికలో చెప్పినట్లు మనం ఇంకా “ఎత్తి వ్రాసుకొనే దళ”లోనే ఉన్నాం.

రాయలవారు, ఉభయదేవేరుల తామ పశ్చిమిణాలు తిరు మలలో స్వామివారి స్మృతిని విప్పుడు నిలిపింది స్పష్టంగా తెలియక పోవటం విజయేశ్వరి తిరుపతి శాసనాలను కాస్త ఓపికతో తిరగవేస్తే వాటి సంపాదకులు ఏమన్నారో తెలుస్తుంది కదా : క్రీ. 1513 సంవత్సరంలో అవి వెలసినట్లు దా. రావుగారన్నారు. టి. టి. డి. శాసనం సంపాదకులు మాత్రం 1517 ఫిబ్రవరి 2 వ తేదీన రాయలవారు తమ సమక్షంలో పోతణ్ణియించినట్లు నిర్ణయించారు. (చూ. కృష్ణరాయల శాసనాలు, పుట 175, టి. టి. డి. రిపోర్టు 186 వ పుట). పేయసీ, అల్లసాని పెద్దన వర్ణించిన తీరులో రాయలవారి విగ్రహం ఉన్నదని వారు చెప్పారు. టి. టి. డి. దేవస్థానం పూర్వంలో పృథురించిన శాసనాల్లోని ఇంగ్లీషు అనువాదాలు, రిపోర్టు సంపుటం వదిలి చాలామంది పెద్దలు కాలం గడిపే శారు. కాని తమిళ మూలం వదిలి ఆశ్చర్యకరమైన విషయాలు, భాషాపర్యావరణ వైచిత్ర్యం గుర్తించిన వారెందరు :

అందుగుల వెంకయ్య రాసిన రామరాజీయం లేదా నరపతి విజయం కృష్ణరాయ విజయ కృతిభర్త చిన వెంకటాద్రి అన్న పెద వెంకటాద్రి వర్ణనతో అరంభూర్తగా అగిపోయింది. దీనికి కారణం చెప్పలేం. తన వర్ణనలేని కారణం చేతనో, అజమానం చేతనో తండ్రి రామరాజీయం రాయస్తే, కుమారుడు చిన వెంకట పతి ఆ రామరాజు మావగారి చరిత్రను రాయించాడు. రామరాజీయ పరిష్కరణలో గర్జన్ అవర్ణికి తోడ్పడిన వారు భారతవర్ష ప్రభువు మహా మహాపాధ్యాయ బిరుదాంజితలు కొక్కండ వెంకటరత్నం పంతులుగారు.

మొత్తం మీద రాయవాచక, కృష్ణరాయ విజయ పునర్ముద్రాణం ల వల్ల సాహితీ శోధకులకు పుస్తకాలు లభించేటట్లు సాహిత్య అకాడమీ చేసిందేకాని వాటి పీఠికలు మాత్రం ఆ రంగంలో పని చేసిన వారికి ఏ మాత్రం సంతృప్తి పరచలేక పోవటమే కాక ప్రధాన గ్రంథాలలోని అపూర్వ విషయాలను అవిష్కృతం చేయ లేవట్టి సీరస స్థితిలో ఉన్నాయని చెప్పటానికి పీలు కల్పించాయి. అకాడమీకి జమాఖర్చులు, పీఠికాకర్తలకు పేరు ప్రధానమని ఈ పీఠికలే కాకుండా ఇటీవల వెలువడిన ప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథాల పీఠికలు ఋణువు చేస్తాయి. అవకాశ మున్నప్పుడు వాటికో రేపు పెట్టవచ్చు.

- ఒక పాఠకుడు

ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక

(స్థాపితం : 1908)

గాంధీనగరం :: విజయవాడ - 3

ఇంట్లో అందరికీ అవందాన్ని ఇచ్చే శీర్షికలు! కథలు!! బొమ్మలు!!!

★ సాహిత్య విలువలున్న సీరియల్ కథలు

★ వైవిధ్యం పున్న కథానికలు

★ అన్ని తరాలవారి పీ అరించే "ప్రశ్నావళి" "ధర్మపథం" "కార్టూన్" లు,

మొదలైన వాటితో ఏ వారాని కా వారమే కొత్తదాన్ని పుజికిపుచ్చుకుని మీకు అందుతుంది.

విడి ప్రతి వెల రు. 1-50

ఆరుమాసాలకు (పోస్టుద్వారా) రు. 42-90 పై.

మీ సానిక ఏవేంటు ద్వారా తెప్పించుకుంటే ప్రతి వారం తెల్లారేసరికల్లా మీ ముందు వుంటుంది.

సంవత్సర చందా (పోస్టుద్వారా) రు. 85-80 పై

రచనలు సంపే చిరునామా :

ఎడిటర్, ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

చిత్ర వివరాలు :

బిజినెస్ మేనేజర్, ఆంధ్ర సచిత్ర

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

గ్రంథ విమర్శలు

శ్రీ దేవీ భాగవతం

[వ్యావహారిక వచనకావ్యం. రచయిత: కవికిశోర, కవితావిశారద, కవితావతంస, విద్వాన్ శ్రీ పూడి వేంకట రామయ్య. డెమ్మి సైజు. మొదటి సంపుటం. 1, 2, 3 స్కంధములు. 16+274 పేజీలు. వెల 15 రూపాయలు. రెండవ సంపుటం. 4, 5 స్కంధములు. 268 పేజీలు. వెల 15 రూ. ప్రతులకు - శ్రీ పి. శివకుమార్, 486, కొండమిట్ట, శ్రీకాళహస్తి - 517 644, చిత్తూరు జిల్లా.]

భారత భాగవత రామాయణాల తర్వాత ఎక్కువగా ప్రజామోదాన్ని, బహుళ ప్రచారాన్ని పొందిన గ్రంథాలలో దేవీ భాగవతం ఒకటి. దీనిని యిదివరలో దాను శ్రీరాములుగారు, తిరుపతి వేంకటకవులు, పురి పండా అప్పలస్వామిగారు, సరిపెల్ల విశ్వనాథశాస్త్రిగారు, స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు తెలుగులోకి తర్జుమా చేశారు. పిలకా గణపతిశాస్త్రిగారు ఆంధ్రపత్రికలో అనుస్యూతంగా ప్రకటించారు. పిల్లలకు ఉద్దేశించిన చందమామలో కూడా ఇది పడింది. ఇప్పుడు పూడి వెంకటరామయ్యగారు వ్యావహారిక భాషలో దీన్ని రచించి ప్రకటిస్తున్నారు. కొంత కాలం క్రిందట రచయిత సంస్కృత మూలంలోని కొంత భాగం పారాయణ చేస్తూన్నప్పుడు దీనిని తెలిగించాలనే సంకల్పం కలిగింది. దీక్షతో అనువాదాన్ని పూర్తి చేశారు. ప్రస్తుతం రెండు సంపుటాలలో అయిదు స్కంధాల వరకూ ప్రకటించారు. శ్రీ దేవీ భాగవతం చాలా పెద్ద గ్రంథం కావడం వల్ల రచయిత దీనిని నాలుగయిదు సంపుటాలుగా ప్రకటించదలచారు. ఇంత పెద్ద గ్రంథాన్ని ముద్రించడానికి ఎన్నో వేల రూపాయలు కావలసి ఉన్నది. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాల వారూ, శ్రీకాళహస్తిలోని శుక బ్రహ్మశ్రమాధిపతులూ, ఇతరులైన వదాన్యశేఖరులు, మిత్రులూ అర్థిక సహాయం చేసి దీని ముద్రణకు ఎంతో తోడ్పడినట్లు రచయితయే చెప్పుచున్నారు.

పురాణాలన్నీ ఏదో ఒక్క గాథనే చెప్పుకుండా ఎక్కు విషయాలను చెప్పుతూ ఉంటాయి. భాగవతాదుల్లో రామాయణ కథ కూడా కానవస్తుంది. భారతంలో కొరవ పొండవుల వృత్తాంతమే కాకుండా సందర్భానుసారంగా ఎన్నో గాథలు, పూర్వరాజుల వృత్తాంతాలూ చెప్పబడి ఉన్నాయని అందరికీ తెలుసును. ఆ రీతిగానే యీ దేవీ భాగవతంలో కూడా దేవీ మాహాత్మ్యం మాత్రమే కాక అవతారాలకు సంబంధించిన కథలు, ఇతర కథలు కూడా ఉన్నవి.

మొదటి సంపుటంలోని విషయ సూచికలో - మొదటి స్కంధంలో శౌనకుని ప్రశ్న, పురాణ సంఖ్య, హయగ్రీవావతారం, మధుకైటభ వృత్తాంతం, పురూరవుడు, వ్యాస శుక సంవాదం, జనక శుక సంవాదం, ధృతరాష్ట్రాదుల జననం ఉన్నవి. రెండవ స్కంధంలో మత్స్యగంధీ వ్యాసుల జననం, గాంగేయుని జననం, సత్యవతీ శంతనులు, యుద్ధిష్ఠిరాదుల చరిత్ర, ధృతరాష్ట్రాదుల మరణం, పరీక్షితుని, జనమేజయుని చరిత్రలు, వ్యాస జనమేజయ సంవాదం ఉన్నవి. మూడవ స్కంధంలో దేవీ స్వరూపం, బ్రహ్మాదులు భువనేశ్వరిని దర్శించడం, త్రిమూర్తులు భువనేశ్వరిని స్తుతించుట, బ్రహ్మాండోత్పత్తి, సత్త్వాది గుణ స్వరూపం, సత్యవ్రతో పాఖ్యానం, దేవీయజ్ఞ విధి, దేవీ వతం, సుదర్శనుని కథ, నవరాత్ర వ్రత మాహాత్మ్యాలు, శ్రీరామచరిత్రం ఉన్నవి. కాని యివి ఏయే పేజీలలో ఉన్నవి చెప్పబడలేదు. పేజీలను సూచిస్తే పాఠకులకు సౌకర్యంగా ఉండేది.

రెండవ సంపుటంలో విషయ సూచిక లేనే లేదు. పేజీలను తిరగవేస్తూ, హెడ్డింగులను చూస్తూ, విషయాలను గ్రహించ వలసినదే! నాల్గవ స్కంధంలో శ్రీకృష్ణ జన్మ కారణ ప్రశ్న, కర్మగతి, అదితికి శాపం, సంసార విముక్తికి ఉపాయం, ఇంద్రుని యిర్వార్, మన్మథుని దండయాత్ర, ప్రహ్లాద నారాయణుల సంగ్రామం, భృగు శాపం, శుక్ర వృత్తాంతం, కృష్ణావతార గాథ ఉన్నాయి. అయిదవ స్కంధంలో శివకృష్ణుల ఉత్కర్షావకర్షణలు

మహిషాసురుని కథ, దేవీప్రాదుర్భావం, దేవీమాహాత్యం, లోక కల్యాణం, శుంభ నిశుంభులు, శుంభుని వధ, సురభ సమాధుల కథ అనే శీర్షికలు ఉన్నవి. వీటిలో “మహిషాసురుని కథ” అనే శీర్షికలు, “శుంభ నిశుంభుల కథ” అనే శీర్షికలు, “సురభ సమాధుల కథ” అనే శీర్షికలు చాలా ఉన్నాయి. అందువల్ల పాఠకులు సంపూర్ణంగా చదివితే గాని కథ ఎక్కడ ప్రారంభమయ్యేదీ తెలియదు. ఇలాంటి పెద్ద పుస్తకాలలో విషయ సూచికను పేజీల నూచనతో సహా సరియైన పద్ధతిలో చేర్చడం ఎంతో అవసరం.

రచయిత సంస్కృతాంధ్రాలలో విద్వాంసులు. ప్రాచ్య కళాశాలలో అధ్యాపకులు. అందువల్ల సామాన్యులకు సులభంగా బోధపడేటట్లు వ్రాయగలవారు. అందు వల్లనే యీ గ్రంథం సులభంగా బోధపడే సరళ శైలిలో కూర్చబడింది. అక్కడక్కడ మూలంలోని కాల్పా, వాటి అభిప్రాయం ఇవ్వబడినవి. ఒక్క ఉదాహరణ -

“బ్రహ్మ సృజ త్యవతి విష్ణు రిదం మహేశః
శక్త్యా తవైవ హరతే నను చాంతకాలే,
ఈశాని తేఽపి చ భవంతి తయా విహీనా
స్తస్మాత్ త్వమేవ జగతః స్థితినాశకర్తృ.”

కీర్తి రూతిః స్మృతిగతీ కరుణా దయా త్వం
శ్రద్ధా ధృతిశ్చ వసుధా కమలా జయా చ,
పుష్టిః కళా ధీ విజయా గిరిజా జయా త్వం
తుష్టిః ప్రమా త్వమసి బుద్ధి ఉమా రమాద.

[రెండవ సంపుటం, పుట 181]

పై మూలానికి అభిప్రాయం -

“తల్లీ! జగన్నాథా! నీ చెంతనుండి శక్తిని పొంది బ్రహ్మ విష్ణు మహేశులు సృష్టి స్థితి సంహారాలు కొనసాగిస్తున్నారు. వాళ్లు శక్తి విహీనులైతే ఆ కార్యాలు చేయలేరు. అంచేత నిజంగా నీవే సృష్టి స్థితి సంహారాలు కొనసాగిస్తున్నావు. కీర్తి, మతి, స్మృతి, గతి, కరుణా, దయా, శ్రద్ధా, ధృతి, వసుధా, కమలా, జయా, పుష్టి, కళా, విజయా, గిరిజా, తుష్టి, బుద్ధి, ఉమా, రమా, నీవే.... [పుట 182]

శ్రీ కాళహస్తి నివాసులు, సుప్రసిద్ధ విద్వాంసులు, అరుణాచల కృష్ణమూర్తి ఘనపాఠి గారు దీనిపై సదభిప్రాయాన్ని ఇచ్చారు. సులభంగా దేవీభాగవతాన్ని తెలిసి కొనుటకు ఈ గ్రంథం ఉపయోగ పడుతుంది.

అంగీరస”

వెన్నెల వెలుగులు

[పద్మభూషణ్ శ్రీ వెన్నెలకంటి రాఘవయ్య జీవితచరిత్ర. సంకలనం, రచన : అద్వైతి పూర్ణచంద్రరావు. ప్రచురణ : ఆంధ్రరాష్ట్ర ఆదిమజాతి సేవక్ సంఘ, కస్తూర్బాపేట, విజయవాడ-520 010. వెల : రేడు.]

ఆదిమ జాతులను మానవులుగా తీర్చిదిద్దటానికి జీవిత సర్వస్వం సమర్పించిన శ్రీ వెన్నెలకంటి రాఘవయ్య ఆదిమ జాతుల అంధకారానికి వెన్నెల వెలుగుకే. ఆయన జననం 1897 జూన్ 4. మహాప్రస్థానం 1981 నవంబరు 24. రాఘవయ్యగారు ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని ఎఱుకలు, యానదులు, ఇతర ఆదివాసుల అభ్యున్నతికి జీవితమంతా కృషి చేశారు. ఆయన కృషిలో అధిక భాగం నెల్లూరు జిల్లాకు పరిమితం కావటం సహజమే. ఆదివాసులు కూడా మనందరివంటి వారే. నిజానికి వారే భూమి పుత్రులు. ప్రకృతి అందరి సొమ్ము. దానికి పాక్షికత్వం లేదు. ప్రకృతి మాతకు వారు ముద్దు బిడ్డలు.

పెక్కు చారిత్రకాది కారణాలవల్ల ఎఱుకలు, యానదులు ఇతర ఆదివాసుల వారు సంఘంలో వెనుకబడి పోయారు. సమాజంలోని ఇతరు తోపాటు వారు అభ్యున్నతిలో భాగస్వాములయినపుడే స్వరాజ్యం సార్వకలమవుతుందని విహత్తు దేనాదో ప్రబోధించాడు. ఆ ప్రబోధాలను కీర్తిశేషులు ఉన్నవ లక్ష్యీ నారాయణ, గొల్లపూడి సీతారామశాస్త్రి గారలు ఒక రంగంలో ఆచరణలో పెట్టారు. వెన్నెలకంటి రాఘవయ్యగారు ఆదివాసుల అభివృద్ధికే జీవితాన్ని అంకితం చేశారు. ఎఱుకలు, యానదుల ఆర్థికాభ్యున్నతికీ, వైజ్ఞానికాభ్యున్నతికీ అవినశ్య కృషి చేసిన మహనీయుడు వెన్నెలకంటి రాఘవయ్య. ఆదివాసులకు ఆయన చేసిన సేవలను ఈ 188 పుటల పుస్తకంలో పరిచయం చేశారు. ఇది సమగ్ర జీవిత చరిత్ర కాదు. సంఘ సేవ పట్ల యువ తరం శ్రద్ధాసక్తులను పెంపొందించడానికి ఈ పుస్తకం బాగా ఉపయోగ పడుతుంది. “అలవాటు : దిన నేరస్తుల చట్టం” బ్రిటిష్

పాలకులు ప్రవేశ పెట్టినది. ఆ చట్టం రద్దయిన తర్వాత కూడా పోలీసులు కొన్ని తెగలవారిపై దానిలోని నిబంధనల ప్రకారం పర్యటన కొనసాగించారు. శ్రీ రాఘవయ్య గారి నాయకత్వన రాష్ట్ర ఎరుకల సంఘం అవినీతి కృషి చేసింది. 1951లో రాష్ట్రపతి డాక్టర్ రాజేంద్రప్రసాద్ మద్రాసులో విడిది చేసినప్పుడు రాష్ట్రపతి అనుచరుల సంఘం ఆయన చేసిన విజ్ఞప్తిని సమర్పించింది. ఆయన జాతీయ వాదియే అయినా విశాల మానవతా దృక్పథం కలవాడు. ఇటువంటి జీవిత చరిత్రలను వ్రాసేప్పుడు మరొక పరిశీలన జరపాలి. సాధ్యమయినంత వరకూ విషాన్నికాక వ్రాయగలగాలి ఏమయినా “జడ్జ్ మెంట్” పెన్నెలకంటే రాఘవయ్యగారి జీవితం యీనాటి యువకులకు నరసయం చేసే మంచి పుస్తకం యిది.

శ్రీ వి. ఎస్. అవధాని

రామాయణ తనిశ్లోకి

[పెరియవాచ్చామ్మిళ్ళ వ్యాఖ్యానానికి శ్రీ చిలక పాటి వేంకట రామానుజశర్మగారి ఆంధ్రానువాదం. 93 పేజీలు. వెల : 10 రూ. లు. ప్రతులకు : శ్రీ గోదా గ్రంథమాల, మునునూరు - 521 207, కృష్ణా జిల్లా.]

ఆంధ్ర వైష్ణవులు వైష్ణవ సాహిత్యం విషయంలో తమిళ గ్రంథాలను పరమ ప్రమాణంగా భావించడం జగద్విదితం. దివ్య ప్రబంధాన్ని అర్థం తెలియకున్నా పారాయణంచేసి భక్తులు ఇంకా అక్కడక్కడ కనిపిస్తారు. ఆళ్వారుల అద్భుతచరిత్రలను, స్తోత్రాలను అనుసంధానం చేసుకొంటూ సోలిపోతూ ఉంటారు. ద్రావిడ వైష్ణవుల్లో సంస్కృత భాషలో మహా పండితులయిన వారు పలువురున్నారు. వారిలో పెరియవాచ్చామ్న పిళ్ళ చెప్పదగిన వాడు. ఆయన వాల్మీకి రామాయణంలోని కొన్ని ప్రముఖ శ్లోకాలకు తమిళభాషలో ‘తనిశ్లోకి’ పేరిట వ్యాఖ్యానం వెలయించాడు. ‘తని’ అనే పదానికి ‘ప్రత్యేకమైన, ఒంటరి, విశిష్టమైన’ అనే అర్థాలున్నాయి. అలాంటి కొన్ని శ్లోకాలు ఎంపిక చేసి అతివిపులమైన వ్యాఖ్యానం సంతరించాడు. ఒక్కో శ్లోకానికి పూర్వాపరాల్లో వాల్మీకి, కాళిదాసు ప్రభృతుల శ్లోకభాగాలు అసంఖ్యాకంగా ఉదహరించడం జరిగింది. అక్కడక్కడ తమిళ పద్యభాగాలు

కూడా ఉటంకించి వ్యాఖ్యాత తన ప్రాజ్ఞాతను ప్రదర్శించాడు.

ఈ ప్రసిద్ధ గ్రంథంలోని 20 శ్లోకాలను ఎంపిక చేసి శ్రీ చిలకపాటి వేంకట రామానుజశర్మ గారు శతాబ్దం క్రితం చక్కగా తెలిగించారు. ప్రస్తుత గ్రంథం వాటిలో ఓ ఏడు శ్లోకాలకు వారు వ్రాసిన వ్యాఖ్యానం మాత్రమే. ఈ శ్లోకాల్లో ప్రతి పదమూ సార్థకమే అని నిరూపించడమే వ్యాఖ్యాత లక్ష్యం. అనువాదకులు మద్రాసు నివాసులు కావడం వల్ల కావచ్చు, తమ తెలుగులో అడయాళం (గుర్తు) వంటి తమిళపదాలు ప్రయోగించారు. ఇక తమిళ పద్యభాగాల్లో ‘కుట్రం’ అనే పదాన్ని ‘కుత్తం’ అని వ్యావహారికరీతిలో ముద్రించడం కుట్రం (నేరం).

“హరిణీ ఖర మాత్రేణ చర్మణా మోహితం జగత్” (జింక గిట్టుత శ్రీ అవయవ విశేషముచే జగత్తంతయు మోహితమై యున్నది.) ఇత్యాది వైరాగ్యపరమైన శ్లోకాలు ఈ గ్రంథానికి వన్నె తెస్తున్నాయి. మొత్తం మీద రామ భక్తులంతా పఠించవలసిన గ్రంథం యిది.

శ్రీ పులిచెర్ల సుబ్బారావు

నీడలు (కథా సంపుటి)

[రచన, ప్రచురణ: శ్రీమతి ఆర్. వసుంధరాదేవి, 8-241, సువిశేషపురం, రాజమండ్రి - 4. పేజీలు: 140. వెల: తొమ్మిది రూపాయలు.]

ఈ సంపుటిలో పన్నెండు కథలున్నాయి. ఇవన్నీ 1967-1979 మధ్య కాలంలో ‘భారతి’ లో ప్రచురింపబడ్డాయి.

చిన్న కథలనుకుని చిటికెలో చదివేవారికి ఈ కథలు అంతు పట్టవు. మనిషి ఆలోచనలు, మనసు చేసే విన్యాసాలు ఈ సంపుటిలోని కథలకు వస్తువు. ఆలోచనలను చిక్కబట్టుకుని స్పష్టమైన వ్యాఖ్యానాలతో కథారూపం కల్పించటం, రచయిత్రి గొప్పతనాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇట్లాంటి కథలు రాయటం అంత సుభక్తకాదని పిస్తుంది కూడా.

వస్తువుకుగానీ, మనిషికిగానీ, ఆకర్షణకర్తవ్వడాలి. అప్పుడే వాటికి విలువ. ఆకర్షణకర్త లేకపోతే బొద్దింకలాంటి అసహ్యకరమైన జీవిత సమానం. బజార్లో ఏ వస్తువైనా కొనాలనుకున్నప్పుడు

ఎక్కువమందిని ఆకరించే వస్తువునే కొనాలని వుంటుంది. ఆ వస్తువు ఎంతవరకు ఉపయోగం అన్నది తర్వాత చూస్తారు. మనషీ అంతే. మనుష్యులు బొద్దింకలా కథలో కిష్టుకు పడ్డారు గేళ్ళ పని కుగ్రారు. ఏ పని చెప్పినా తప్పించుకోడానికి చూస్తాడు, అయినా మాటలు చెప్పి నెగ్గుకురాగల సమర్థతవుంది. రామయ్య అలాకాదు. చెప్పినపని మౌనంగా, విసయంగా చేస్తాడు. తండ్రి మాట జవదాటనివాడు. ఒక ఉద్యోగం ఖాళీవచ్చినపుడు, రామయ్యకు కాకుండా, కిష్టుడికి ఇప్పించాలని మనసు అనకుంటుంది. కిష్టుడికి వుద్యోగం రావాలి, వస్తే సంతోషిస్తాడు. రామయ్యకు వచ్చినా వాడికి సంతోషించటం తెలిదు. కానీ కిష్టుడుకి రాలేదు, రాకపోవటం చాలా అన్యాయం అని విచారిస్తుంది మనసు.

'మాయ' కథలో సత్యం మేష్టాదు, హెడ్డాస్తాడుగా నీరిపాడు గ్రామం వెళ్తాడు. అక్కడ రెండు వర్గాలు - రైతులు, కూలీలు. ఇరువజెలయింటి కానుకలూ, పేదలూ స్వీకరించి, ఎవరిపక్షాని నిలవ కుండా వాళ్ళకు వేదాంతాన్ని బోధిస్తూ వుంటాడు. పనిమనిషి రత్తితో సంబంధం ఏర్పరచు కున్నాడనే అపోహతో రత్తితాయాకు మనుషులు కాగినచ్చి ఇంటిమీదకి దాచ వాడేస్తాడు.

కథ చదివాక ఎందుకిలా జరిగిందీ, ఏమిటి అనకుంటే కారణం కనిపించదు. వేదాంతం చెప్తున్న సమయంలో సత్యం మేష్టాడు ఒకడు వేసిన ప్రశ్నకు ఇట్లా సమాధానం చెప్తాడు.

'నిజమైన దానికి కారణం వుంటుందిగానీ, లేనిదానికి, మాయకు కారణం ఏముంటుంది?'

కాబట్టి కారణం 'మాయ' అనుకోవాలి. లేకపోతే తన కోసం ఎప్పుడుచేసిన ఇంట్లో అడ్డుమీ మంగళవారం కృత్రిక సత్కృతం వేళ కాలు పెట్టడం కారణమా?

ప్రతి విషయాన్నీ అర్థమని త్రోసిపుచ్చే మనసు ఏ పనినీ సరిగా చెయ్యనివ్వదు. ఇది నళిని విషయంలో. అందువల్లనే తన స్వంత వస్తువు అయిన గిన్నెను సరిగా గుర్తించలేక పోతుంది 'గు' కథలో.

మరిసం అంటుంది మనసు, నిర్మలమైన జీవితం గల దానిగా వుండాలి నిర్మల శాపత్రయం. కానీ సంసార బాధ్యతలు స్వీకరించాక జీవితాన్ని అదర్బార మేరకు నడవటం కష్టమని బానిస్తుంది.

చిన్నతనంలో తమ ఇంట్లో వస్తువులు పోయినప్పుడు తల్లి, ఇంట్లో పనివాళ్ళ మీద కేకలేసేది. ఏ ఋజుపూ లేకుండా దొంగలెవ్వు నిలదీసేది. ఆ సద్ధతి మంచిది కాదనిపించేది నిర్మలకు. అట్లాంటిది ఇప్పుడు తన ఇంట్లో వస్తువు పోయినప్పుడు ఏం చెయ్యాలి? ఎవరు మంచివారో, ఎవరు చెడ్డవారో తెలుసుకో లేని అశక్తత. ఒక వ్యక్తి మంచివాడని ఋజువయినప్పటికీ, మళ్ళీ ఆ వ్యక్తిమీద ఏదో సందేహం. 'మనసా' నిర్మలంగా వుండటం అసాధ్యం అని చెప్తుంది 'నీడలు' కథ.

సత్యం సరిగా చెయ్యకుండా కోడలు అదీ ఇదీ తినే మనిషని, పిలాడికి అలాంటి తలి పాలు ఇస్తే ఎదిగి రాదని తలికి దూరంగా

పిలాడిని వుంచుతుంది అత్తగారు. కోడలికి పిచ్చివట్టి అత్తగార్ని తిడుతుంది. దాంతో నలుగురూ కోడలిని పట్టుకుని తాళ్ళతో కట్టేసి వంటిమీది బంగారుబొట్టు గొలుసు, రెండు గాజులు లాగేస్తారు.

బిడ్డను తల్లినుండి వేరు చెయ్యక పోయినా, పోనీ నగలు లాగేసుకోవోయినా, ఆమెకు పిచ్చి ఎక్కడపోను. తర్వాత బిడ్డను ఆమె దగ్గరకు పంపినా, నగలు ఇచ్చినా పిచ్చి తగ్గేదేమో. తన దగ్గరివస్తువు ఇతరు బలవంతంగా లాగేసుకుంటే, ఎవరికైనా పిచ్చి ఎక్కువైతే కాకపోతే కాస్త ప్రమాణంలో తేడా వుంటుంది, అంతే, అనిపిస్తుంది. 'పిచ్చి' కథచదివాక.

సామాన్య సంసారపుష్టి. ఇంట్లో ఎంతోపని. అన్నీ ఒక్కతే చూసుకోవాలి. పిల్లల గొడవ, చేతివేళ్ళ వాపుల గొడవ. కష్ట రోగమో ఏమో అన్న భయం.... పిటన్నిటికీ కారణాలు ఈ పిల్లలే. వీళ్ళే లేకపోతే హాయిగా ప్రశాంతంగా వుంటుంది. ఇలాంటి ఆలోచన వచ్చిన సమయంలో ఉపాకాయలు పేలి ఆ వీధిలో ఎవరో నలుగురు పిల్లలు చనిపోతే, తన పిల్లలే అనుకుని కంగారు పడిపోతుంది ఓ తల్లి మనసు, 'మధ్య' కథలో.

కేవలం సంపద, స్నేహితులు, పార్టీలు, ఆడంబరాలతో, ఎదుటి మనుషులలోని అపారాయత, అనురాగాలు గుర్తించక, చీకటైన మనసుతో బ్రతుకుతున్న లలితకు, ఇంకా ఎక్కువ ఆడంబరాలతో బ్రతకాలని ఆశ. ఆమెకు సంతానం లేదు. అక్కరేదు. మరణకయ్య మిద వున్న తండ్రిని చూడటానికి బయలుదేరి, మధ్యలో హోటల్లో తన కిష్టమైనవి తినివెళ్ళేసరికి తండ్రి చూపు దక్కదు. ఇది పాత అనుభవం. ఇప్పుడు భర్త కాదు ప్రమాదానికి లోనయి, హాస్పిటల్లో ఉన్నాడని తెలిసినప్పుడు పాత అనుభవం గుర్తొచ్చి వెంటనే బయలుదేరాలను కుంటుంది. మనుషుల నిలువ తెలిసినప్పుడు సమయాలు ఎప్పుడోగానీ రావు అని చెప్పేకథ 'చీకటి'.

పిల్లలు వస్తువులు పాడు చేస్తుంటే, తనకంటూ ఓ వీరువా చేయించుకుని అందులో వస్తువులు పెట్టుకోవాలను కుంటుంది ఆమె. జాన్ పాల్ మంచి వడ్రంగి పని మంతుడు. కానీ డబ్బులు ఎక్కువ గుంజేరకం. ఓ పట్నాన పనిపూర్తి చేయడు. పైగా కాస్త త్రాగుబోతు. అందువల్ల అతనిబార్య, కూతురూ పట్నంలో విడిగా వుంటారు. జాన్ పాల్ కొడుకు పిలివేతో వుంటాడు. అతడు సోమరి, చదువులేదు.

వీరువా తయారు చేయటానికి రోజుల తరబడి టైము తీసు కుంటాడు. ఎన్నో రోజులకు వీరువా పూర్తి చేసి ఇంట్లో పెడతాడు. ఆ సమయంలో కొడుకు ఏటిలో కొట్టుకుపోయినట్టు కబురు విని చదుగెడతాడు. నాలుగురోజుల తర్వాతే మళ్ళీ కోపిస్తాడు జాన్ పాల్. అతనిలో పూర్తి హుందాతనం వస్తుంది. టక్కరి తనం కనిపించదు. ఒక్కొక్కరి జీవితంలో తగిలే దెబ్బ వల్ల వారి విజమైన మనసు, ప్రపంచ బయట పడతాయి. ఇది 'జాన్ పాల్' చేసిన వీరువా' కథ.

ఇద్దరి అక్కా చెల్లెళ్ళ మనస్తత్వాల్లోని వైవిధ్యమే 'గడియారం' కథ. ధృష్ట అక్కియ్యకు జీవితం అంటే హృదయ

నంది. అందులో అనుభూతి వుందొచ్చు గానీ, ప్రగతి లేదు - తను? రాగద్వేషాల్ని తీరిగ్గా నెచుచు వేసుకుంటూ, తనకు తానే కితకీతలు పెట్టుకునే సోపరితనం లేదు. దుఃఖపడి ఏం సాధించ గలం అనుకుంటుంది - సోదరి చనిపోతుందని తెలిసి.

'అమల' ఒక విచిత్రమైన మనస్తత్వం గలది. ఆమె మనసు ఒక్కసారి నిశ్చలమైన లోకంలోకి వెళ్ళిపోతూ వుంటుంది.

'తొందర అనేది ఎక్కడో జారిపోయింది. నాకరలు ఏవని చెయ్యాలని వుండదు. పని చెయ్యటం శ్రమ. దేనికి విలువ, ప్రయోజనం లేవు. నేను క్రమంగా ఒక నిరంతర నిశ్చలస్థితిలోకి మునిగిపోతున్నాను. ఇక్కడ నేను స్వకీకృతిగా వున్నాను. బిచ్చం, బాధ్యతలు లేని స్వేచ్ఛాజీవితం' అనుకుంటూ వుంటుంది.

ఆమె అలోచిస్తున్నప్పుడు తప్ప మిగతా ఎవ్వరైనా చురుకుగానే వుండగలదు. ఎప్పుడైనా ఒకసారి పని మధ్యలో ఆపి, భూస్యంలోకి చూస్తున్నట్లు నిలుస్తుంది. చురుకైన లోనే తిరిగి మామూలు స్థితికి వస్తుంది.

వంట గదిలో ఓసారి అమల అగ్గిపల్ల గీస్తుంది. కానీ స్టవ్ ని ముట్టించదు. మంతుత్తన్న పుల్లెను అలాగే వేసుకుని చెయ్యి దించుతుంది. అగ్గిపల్ల వైలాన్ చీరకంటుకుని కొలిపో తుంది. మనసు భూస్యంలోకి వెళ్ళినప్పుడు మనస్కి ఏం జరుగు తుందో తెలియదు, ఇది 'అమల' కథ.

చిన్నతనంలో తను బుద్ధి తెలియని పసివాడు. అమ్మ ప్రేమమూర్తి. నాన్న క్రమశిక్షిత్వానికి చూపుదైన గుర్తువు. ఆ జీవిత గమనంలో అక్కడ తన సహచరి. ఇదంతా ఇప్పటి వూహ. కానీ వాటితో అతని అనుభవాలు వేరు. రెంటికీ సంబంధమే వుండదు. ఇప్పటి వూహ సత్యమే, అప్పటి అనుభ వాలు సత్యమే అన్న తర్కంతో నిండిన కథ 'సీతాకోక చిలుక'.

శివరావు గొప్పమేధావి. 'మానవ అనుభవాన్ని విశ్లేషణగా మార్చటం ఎలా? అన్న విషయమైదు ప్రశ్నోద్ధేచిస్తుంటాడు.

"దై నందిన జీవితంలో మనిషి ఎన్నో అనుభవాలకు లోనవు తున్నాడు. అందులో కొన్ని అర్థం లేనివి, వ్యర్థమైనవి పోయినా మిగిలిన అనుభవాలు అతనికి మిగలటం లేదు. చురుకైన మనస్థితి తిన్నప్పుడు, ఆ అనుభవం ఆ క్రియతో మాయమై పోతుంది. అలాగే, వానన, సుఖము, భోగము, సవ్య, ఏడుపూ న్ని ఎవరో పోతాయి. కొన్ని అనుభవాలు జ్ఞానకాలుగా కొద్దికాలం విలిచిన తర్వాత జారిపోతాయి. తాను కోరుకున్న కొన్ని ముఖ్యమైన అనుభవాల్ని శాశ్వతం చేసుకుంటే మానవ జీవితానికి పరి పూర్ణత వస్తుంది అనుకుంటాడు. కానీ నితానికి ఆ అనుభవాలన్నీ ఒక్కసారిగా అనుభూతి పొందుతుంటే, మనిషి కట్టుకోగలడా? శివరావు టిటుకోలేక పోతాను.

"తానొ.రిలా వ్యయక పోవటం, ఇంకొకరు తనలా వ్రాయటానికి వీలుండక పోవటం శ్రీమతి వసుందరాదేవి గారి కథలలో విశిష్టత" అని శ్రీ మధురాంతకం రాజారాం గారు అనటం సరైన వ్యాఖ్యానం అనిపిస్తుంది.

- బా బు

గ్రంథ స్వీకారాలు

శ్రీ తనికెళ్ళవారి పంచాంగము : పంచాంగ కర్తలు : శ్రీ తనికెళ్ళ వేంకట సూర్యనారాయణ సిద్ధాంతి, పుత్రులు. వెల : రు. 3-25 పై. లు. కావలసినవారు పంచాంగకర్త పేర మృత్యుంజయ నగరం (కొత్తపల్లం), పార్వతీపురం తాలూకా, విజయనగరం జిల్లా కు వ్రాసి తెప్పించుకోవచ్చును. నూతన (మాసపత్రక) : సంవత్సర చందా రు. 20 లు. ప్రతులకు : నూ తన, సి - 85, వనస్థలి పురం, హైదరాబాద్ - 500 661.

ఎక్స్ ప్లెరే అధునిక కవితా వేదిక. సాలు చందా 6 రూ. లు. ప్రతులు కావలసినవారు ఎక్స్ ప్లెరే, కొల్లూరి హాస్, అమలాపురం 538 2-2 కు వ్రాయవచ్చును.

శ్రీ శ్రీ : సంస్కరణిక. ఉచిత ప్రతులకు : శ్రీ "కాట్ర గడ్డ", పెదపాడు-534 487 అను అడ్రసుకు వ్రాసి తెప్పించుకోవచ్చును.

శ్రీ రామ పూజ : గ్రంథకర్త శ్రీ గుండు విఘ్నేశ్వర శాస్త్రి. ప్రతులు దొరుక చోటు : శ్రీ వీర వెంకట సీతారామ భజన మ దిరము, లలితా నగరము, రాజమండ్రి-5. లేదా భక్తి ప్రబోధ మండలి, అనవరతి-538 342 (నూ. గో. జిల్లా).

నవత్ర : సాహితీ ఉద్యమ వేదిక. సంవత్సర చందా రు. 10 లు. ప్రచురణ : సి. హపురి సాహితీ సమాఖ్య, 10-170, సంతపేట, నెల్లూరు-524 001.

ఊపిరి : వెల : 50 పైసలు. కావలసినవారు చైతన్య సాహితీ మిత్రులు, సిద్ధిపేట అను చిరునామాకు వ్రాయవచ్చు.

సమాలోచన : జాతీయ సాంస్కృతిక పక్ష పత్రిక. సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామ శాస్త్రి. ప్రతులకు సంపాదకుని పేర రాజమండ్రికి వ్రాసి తెప్పించుకోవచ్చును.

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక
నవంబరు 1983

శిరోజాలు విరబోసుకో

మాణిక్యరావు

ప్రయాణం

రామసూరి

చైతన్య సంకల్పం

సోమసుందర్

మన పాడి పరిశ్రమ

రవికుమార్

ఆదిలాబాదు

మాండలిక భాష

వేంకటేశ్వర్లు

విండ

వేంకటేశ్వరరావు

ఇంకా వెంకటరామశాస్త్రి, కిశోరుబాబు - అశోకుబాబు, సాంధ్యశ్రీ, సుధాకరరావు,
రామారావు, అప్పలస్వామి, విజయ దత్తాత్రేయశర్మ, అనంతపద్మనాభశాస్త్రి,
సుబ్బారావు, శ్రీరామమూర్తి, కోణార్క ఇతరుల రచనలు.

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

భారతి

మా స ప త్రి క

శ్రీ

శివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

శ్రీ

నవంబరు 1983

సంపుటము : 60

పంచిక : 11

విడిపత్రిక వెల నాలుగు రూపాయలు

విషయానుక్రమణిక

నవంబరు 1983

నాన్యః తరుః నన్నయ వృక్షఏవ తెలుగుభాష, సాహిత్యంపై ఆంగ్లభాష సాహిత్యాల ప్రభావం	శ్రీ పిడపర్తి వెంకటరామశాస్త్రి ఆచార్య రోణంకి అప్పలస్వామి	
మధురానుభూతి వెలుగు - చీకటి	శ్రీ కె. కిశోరుబాబు - శ్రీ కె. అశోకుబాబు	8
మన పాడి పరిశ్రమ	డా॥ సూర్యదేవర రవికుమార్	9
సఖీ శిరోజాలు విరబోసుకో	శ్రీ వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు	13
లింగాల శిలాశాసనము	శ్రీ చివుకుల అనంతపద్మవాభశాస్త్రి	14
ప్రయాణం	శ్రీ రామసూరి	16
చైతన్య సంకల్పం చైత్రం	శ్రీ సోమసుందర్	17
ఆదిలాబాదు మాండలిక భాష - దాని తీరుతెన్నులు	శ్రీ రేబల్లి వేంకటేశ్వర్లు	19
మనం మనం కలసి జనం	శ్రీ మేకా సుధాకరరావు	24
ఎండ	శ్రీ పాలడుగు వెంకటేశ్వరరావు	25
విరియాలమల్లని గూడూరు సానుబంధ శాసనము విమర్శ - పరామర్శ	డా॥ కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తి	28
చీమకుట్టిన మంట	కోణార్క	39
పశ్చిమగోదావరిజిల్లా గ్రామ నామములు - ఒక పరిశీలన	శ్రీ ఎ. విజయ దత్తాత్రేయశర్మ	41
పుప్పాడి చినుకులు	“సాంధ్యశ్రీ”	54
హిందీ - తెలుగు కవుల భావప్రమత్తయము	శ్రీ ఆర్. వి. ఎన్. సుబ్బారావు	55
కొండలు (ఆ) విరి కనితలు	శ్రీ తమ్మిశెట్టి రామారావు	60
కలగూరగంప		61
గ్రంథవిమర్శలు		77

నాన్యః తరుః నన్నయ వృక్ష ఏవ

శ్రీ విడపర్తి వెంకట రామశాస్త్రి

గోదావరీ తీర నిరూఢ మూలః

ఛాయా పరివ్యాప్త త్రిలింగ భూమిః

మూర్ధవ్య విద్యత్కవి వాక్రప్సిద్ధః

నాన్యః తరుః నన్నయ వృక్ష ఏవ.

ఆదే మహా భారత బీజరూపః

మధ్యే ప్రబంధ ప్రియ వాక్సమూహః

శాఖా ప్రశాఖా పరి వర్ధమానః

నాన్యః తరుః నన్నయ వృక్ష ఏవ.

సారంగ దుర్భాగ్య నిరుద్ధవృద్ధిః

వాణ్యశుధారా హుత హృత్ప్రసూనః

వై దేశికోన్మూలన లబ్ధప్రాణః

నాన్యః తరుః నన్నయ వృక్ష ఏవ.

ఆచార్య రోణంకి ఆప్పలస్వామి

తెలుగుభాష, సాహిత్యంపై

ఆంగ్లభాషా సాహిత్యాల ప్రభావం

ఇప్పుడు మనం గ్రాంథికమంటున్న భాష గ్రంథాలలో స్థిరపడి వుండేది. ఆంగ్లేయుల సంస్కృతము వలన గిడుగు రామమూర్తిగారి నిర్విరామకృషి వలన ప్రారంభంలో శిష్ట వ్యావహారికం తద్వలన వాడుకభాష సాహిత్యంలో సైతం ప్రవేశించి ఈవాడు గ్రాంథికాన్ని పూర్వపక్షం చేసివేశాయి. భాషకవులలో ఎక్కువమంది గ్రాంథికాన్నే వరించారు. గురజాడ అప్పారావుగారు కన్యాశుల్క నాటకంలోనూ ముత్యాలనరాలలోను తన కొద్దిపాటి కథలలోను వాడుకభాషనే వాడ నిశ్చయించి అట్టి భాషకు సాహిత్యస్థాయిని సాధించారు.

మొదటినుండి వాడుకభాషలోనే పండితులు సైతం మాట్లాడే వారు. అయితే సంస్కృత భాష గంభీరతను తెలుగులో సాధించవలె నని ఒక కృతక భాషను తెలుగు గ్రంథాలలో రాయనారంభించారు. కాలక్రమేణ తెలుగు దీర్ఘసమాన భూయిష్టమై జటిలమై జటిలమై అందుకుంది. కవిత్వంలో సంస్కృత వృత్తాలు రాసినవాడే కవినని పించుకునేవాడు. ఈ సంకెళ్ల నన్నింటినీ తెంచుకోమని గిడుగు పిడుగు హెచ్చరించాడు. గురజాడ గిడుగు వలన ప్రభావితమై సూతన శకానికి నాంది పలికాడు. కన్యాశుల్కంలోను, ఇతర అసంపూర్ణ నాటకాలలోను సమర్థవంతంగా వాడుక భాషను ప్రవేశపెట్టాడు. ముత్యాలనరాలలో సూతన మూత్రా ఛందస్సును ప్రయోగించాడు. నారాయణబాబు, శ్రీశ్రీ, పురిపండా నైపుణ్యంతో ప్రజల భాషను కవిత్వంలోను, వచనరచనలోను స్థిరపరచారు.

ఈనాడు కవులు, రచయితలు ఈ భాషలోనే రచన సాగిస్తున్నారు. నవలలలోను, కథలలోను ఆంగ్లపదాలను విరివిగా చొప్పించ నలవాటు పడ్డారు. ఇదేమీ తప్పు లేదు. చదువుకున్నవారు అక్షర శూన్యులు కూడా ఆంగ్ల పదాలను అర్థం చేసుకోగలరు. ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యములో మాత్రం ఒక కృతక భాషను తయారు చేస్తున్నాడు. ఇది సమర్థనీయం కాదు. ఆంగ్ల రచయితలు ప్రపంచ భాష అన్నింటి

నుండి పదాలను అరుపు తెచ్చుకొని ఇంగ్లీషులో స్థిరపరచుకొన్నారు. ఇది సరియైన పద్ధతి. నావెల్ అన్న ఇంగ్లీషు పదము తీసికొని తెలుగు వారు తెలుగుకు తగినట్లుగా మలిచారు. మనుచరిత్రంలో “నవలా నొకానొక మరున్నారీ శిరోరత్నమున్” అని వుంది. అందుచేత నవల అన్నమాట తెలుగులో అతుక్కుంది. హిందీ, బెంగాలీ భాషలలో నవలను ఉపన్యాస్ అంటారు. మహారాష్ట్ర భాషలో గాబోలు కాదంబరి అంటారట. నవల అన్న పదమే అన్ని దేశభాషలలోనుంచే భాగుండేది. తెలుగువారు ఏ భాషనుండినా సరే పదాలను తీసికొని తెలుగులో మలచుకోగలరు. ‘రోజు’ అన్నమాట తెలుగు కాదు. అనాడు, ఈనాడు, కొన్నినాళ్లు, నేడు అంటాము గాని ‘రోజు’ అన్నమాటకు తెలుగుమాట ఏమిటో మరచిపోయాము. పాఠశిక, అరబ్బీ భాషలలోనుండి మహమ్మ దీయ పరిపాలన కారణంగా అనేక పదాలు మన దేశభాషలలో చోటు చేసుకున్నాయి.

కార్లమీద, జీపులమీద “ప్రభుత్వ వాహనము” అని రాస్తున్నారు. ఎవరూ ప్రభుత్వ వాహన మనరు. గవర్నమెంటు లేదా గవర్నిమెంటు జీపు, గవర్నిమెంటు కారు, గవర్నిమెంటు వాను అంటే అంధరికి తెలుస్తుంది. బస్సు, జీపు, కారు అని అందరూ అంటారు. అనుపక్షి అన్నమాట మరకీ స్థిరపడి వుంటే “వైద్యశాల” అనడం సబబుగా లేదు. చదువురానివారు కూడా ఎలోపథీ వైద్యుడిని డాక్టరనే అంటారు. వైద్యుడు అంటే గ్రామీణులు నాటువైద్యు డనుకొంటాడు. పల్లెప్రజలకు కోర్టు, జడ్జి, మేస్ట్రోలు, ప్లీడరు తెలుగు మాటలైపోయాయి. రైల్వే స్టేషన్ని నిర్క్షరాస్యులు సైతం దేనను అంటారు. సిగ్నల్ సిగినేలు అయిపోయింది. అందరూ లంకిలేరు (లైన్ క్లియర్) అయింది అంటారు. టౌటు, సైటు ఈ మాటలకు తెలుగు పదాలు అవసరంలేదు.

కాలేజీ అనడమే మంచిది. రిజ్లావాడిని ‘కళాశాలకు తీసుకు పో’ అంటే తెల్లముఖం వేసి ‘ఎక్కడికి బాబూ’ అంటాడు. కాలేజీ అన్నా,

యునివర్సిటీ అన్నా బోధపడని వాడుండడు. టైమ్ అన్నమాట తీసికొండి. అడుక్కునేవాడు కూడా 'టైమెంటైండ్ బాబూ' అంటాడు. అందరూ టైమైపోయింది, మరి టైములేదు అంటారు. ఇలాంటి పదాలన్నీ తెలుగులోకి జీర్తిండుకొని పోయాయి. మనం శాస్త్రమంటున్న సైన్సు మనకు పాశ్చాత్య దేశాలనుండి సంక్రమించింది. అందుచేత అన్ని సైన్సులు, మాథమాటిక్స్ పారిభాషికాన్ని ఆంగ్లపారిభాషికాన్ని తీసికొని తెలుగులో మలచుకోవడం అన్నివిధాలా శ్రేయస్కరం. విద్యార్థులే కాదు అనేకమంది విద్యాధికులు కూడా పలకలేని సంస్కృత సమాసాలను తయారు చేయడం వ్యర్థం అంటే తప్పులేదు. ప్రయోజన శూన్యము, హానికరం కూడా.

నేను విప్లవీకరించు నుద్యమిస్తే చదువురానివాళ్లు కూడా ఇంగ్లీషు ఏమాత్రం రానివారు సైతం ఇంగ్లీషు భాషలోని అనేక పదాలను ఈనాడు తెలుగులో మలచుకొని ఉపయోగిస్తున్నారు. భాష మారుతూ వుంటుంది. ఇంగ్లీషు పదాలను పారబోలే ప్రయత్నం ఫలించదు. ఇది తెలుసుకోలేని విజ్ఞులను ఏమనాలో వాకు బోధపడడం లేదు. షవెర్ ని శవల లేక శవల పార అంటారు. పిక్ ఆప్ నీస్ ని పిక్కాను అంటారు. నెయిట్ ని మేకు అంటారు గాని నట్ ని నట్టు అనే అంటారు. బోల్డ్ ని బోల్డు అనే అంటారు. సినిమాని సినిమా అనే అంటారుగాని చలనచిత్రం అనరు. ఫిలిమ్ ని చదువురానివారు ఫిలుము అంటారు. ఫొటోగ్రాఫ్ ని ఫొటోగ్రాఫు లేదా ఫోటో అంటారు. పెన్సిల్ ని పెన్సులు అంటారు. ఈ విధంగా విస్తరంపై లెక్కలేనన్ని ఇంగ్లీషు పదాలు ప్రజానీకానికి పరిచితమే. కొన్నిటికి తెలుగు పదాలు అసలు లేవు. ఇంగ్లీషు పదాలు తెలుగు పదాలగా మారిపోయాయనడం సముచితం.

వాడుకభాష అన్నది కేవలం తెలుగేకాక ఇతర భాషలనుండి అవసరానికి ఎరువు తెచ్చుకున్న పదాలతో మిశ్రమమని తెలుసుకోవడం మంచిది. వాడుకభాషకు ఎవరూ సంకెళ్లు వేయలేరు. వేయ నుద్యమించినవారు కృతకృత్యులు కాలేరు. దీవిష్కృతులలో ఎట్టి మార్పులు వచ్చినా రావచ్చు. ప్రజలభాష ప్రజలే సృష్టించుకుంటారు. విజ్ఞుల జోక్యం నిర్లక్ష్యం.

ఇంతవరకూ వాడుకభాషను గురించి ప్రస్తావించాను. ఇకమీదట తెలుగుపై ఆంగ్ల లేక పాశ్చాత్య సాహిత్యం ప్రభావం గురించి చర్చిద్దాం. ఆంగ్లేయులు మనదేశాన్ని పరిపాలించడం వల్ల మాత్రమే ఈ ప్రభావం మన సాహిత్యంపై రాలేదు. మనవారు ఇంగ్లీషు చదువుకొని అందలి సాహిత్యాన్ని చదివి ఘనఘనం చేసుకోవడం వలన వచ్చిందనుకోవడం న్యాయం. పాశ్చాత్యులు సంస్కృత పాఠ్య భాషలను

చదువుకోవడం వలన పాశ్చాత్య సాహిత్యాలలో కొన్ని మార్పులు కలిగినవి. ఇంతేకాక భాషాశాస్త్రం ఏర్పడింది. ఆంగ్ల విద్యావంతులు కొందరు మనదేశ భాషలను నేర్చుకొని పరిశ్రమించి మన తోడ్పాటుతో నిఘంటువులను తయారు చేశారు. వారు మన భాషలకు చేసిన సేవ మరువరానిది. వీరిలో సి. పి. బ్రౌన్ అన్న ఆంగ్లేయ ప్రముఖుడు తెలుగు భాషకు చేసిన సేవ ఇంతింతనలేము. మన లిపిని ముద్రణకు వీలైన విధంగా మలిచేడు. మొట్టమొదట ఈమన వేమన పద్యాలను ఆంగ్లములోనికి అనువదించి అతని ప్రతిభను మనవారు గుర్తించేటట్లు చేసి తెలుగు సాహిత్యంలో వేమనను సుస్థిరమొనర్చాడు. ప్రముఖ తెలుగు రచయితలు వచన రచనను అలవర్చుకున్నారు. మన సాహిత్యంలోని గద్యాన్ని స్వేచ్ఛా కవిత అనాలి గాని వచనమన వీలులేదు. వీరు మొట్టమొదట నవల అనే ప్రక్రియను ఆంగ్లం నుండే గ్రహించారు. స్కాట్ నవలలను చదివి చార్లెస్ నవలా రచనను బహుళంగా ప్రచారంలోకి తెచ్చారు. సాంఘిక నవలలు, డిటెక్టివ్ నవలలు ఆంగ్ల ప్రభావ జనితములే. ముఖ్యంగా చిలకమర్తి, వీరేశలింగం పంతులు మొదలగు వారి కృషి అనల్పం. వీరేశలింగం వచన రచనలలో స్విఫ్ట్, ఆడినల్ లోని ఎగతాళి, అపహాస్య హాస్యాత్మక ధోరణులను సమర్థ వంతంగా తెలుగుపరం చేయగలిగాడు. పానుగంటి హాస్యరచన విధానం దేశీయమనే చెప్పాలి. జీవిత ఛరిత్రాలు, స్వీయ ఛరిత్రాలు ఆంగ్ల సాహిత్యం నుండే మనకు సంక్రమించాయి. గురజాడ గురించి ఇది వరకే ప్రస్తావించడం జరిగింది. మరి విస్తరింపనవసరం లేదు. అతని సాహిత్యకృషి ఆంగ్ల సాహిత్య ప్రభావితం అంటే సరిపోతుంది. ఆంగ్ల సాహిత్యంలో నిష్ఠాతుడవడం వల్ల తెలుగు సాహిత్యాన్ని నూతన మార్గాలు పట్టించాడు.

గురజాడ తరువాత నారాయణబాబు, శ్రీశ్రీలు కవిత్వంలో వాడుకభాష సుస్థిరతను సాధించారు. వీరి ఆధునికతను చర్చించక ముందు భావ కవిత్వాన్ని పరిశీలించడం అవసరం ప్రారంభంలో నారాయణబాబు, శ్రీశ్రీ లిద్దరూ భావకవులనే అనుసరించారు. రాయ బ్రౌన్, కృష్ణశాస్త్రి, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, వేదల, ఊషవా, మొదలగువారు భావకవిత్వంలో అగ్రగణ్యులు. వీరు మెట్లీ, కీట్సు, టెని సన్ మొదలగు ఆంగ్లకవుల వలన ప్రభావితమయ్యారు. వీరిలో కొందరు తమకు తెలియకుండానే ఫ్రెంచి కవులతో వివిధమైన సంపర్కం

లేకుండా వారితో సరితూగ గలిగే సింబలిస్టు పద్ధతి కవిత్వం చెప్పేరు. దీనిని బట్టి చూస్తే సింబలిస్టు ధోరణి తెలుగుభాషకు అనువుగా వుందనుకోవాలి. ఇట్టివారిలో ముఖ్యులు కృష్ణశాస్త్రి విశ్వనాథ అని చెప్పవచ్చు. చావలి బంగారమ్మ రచించిన “అకొండ” ప్రథమశ్రేణికి చెందిన సింబలిస్టు కవి. భాషకివులు అంతకుముందు తెలుగులో లేని ప్రేమకవిత్వాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. గురజాడ శ్రీని ఒకేవిధంగా నఖిళి పర్యంతం వర్ణించడాన్ని తిరస్కరించాడు. ‘కొయ్యబొమ్మలై మెచ్చుకళ్ళకు కోమలుల సౌరెక్కునా’ అని ఈనడించాడు. వేదుల ప్రేమకవిత్వ ప్రాశస్త్యం ఎన్నడగినది. కింది చరణాలు పరిశీలించండి:

ఆమె జగదీశ మకుటాగ్ర సీమ నుండి
యుర్విపై జారిన సుధా మయూఖరీఖ
ఆమె మూడు లోకాల కళ్యాణమునకు
అవతరించిన యొక పవిత్రాను భావ మామె
నా జన్మ జన్మ పుణ్యములు పండి
ప్రాప్తమైన కేళి పరిత్యాగ లీల
ఆమె పద సన్నిధాన దివ్యస్థలాన
భక్తి నమ్మడనై నిలబడిన యపుడు
తలపునకు వచ్చు నాపేదతనమె నాకు.

రామచంద్ర అప్పారావు ఒక జవ్వని వాలు జడను వర్ణించడం ఈవిధంగా ప్రారంభించాడు

కలకలలాడు వాలు జడకై
జగమంత తపస్సొనర్చెనో చెలియ

ఈ ప్రారంభం మధురాతి మధురం. అతిశయోక్తి అయినను పతిత కట్టనిపించదు సరికదా అసలు సిసలైన నిజమనిపిస్తుంది.

కృష్ణశాస్త్రి సింబలిస్టు పద్ధతి చూడండి :
వీడని వియోగమున వేగు మ్రోడు మేను
తరిలు తోరణమై సుమదామ మాయె

ఈ పదజాలం ప్రతి పదార్థ తాత్పర్యాల కతీతం.

చెదరు చేతుల నెటొ కై సేసుకొంటి
మొయిలు వసనమ్ములో ప్రొద్దుపొడుపు నగలో
ఏదో కాలుచు హాయియో ఏదో తేల్చు
భారమో ఏమి సైరింప నేరనైతి.

మరొక ఉదాహరణ చూడండి:

ఈవు తేనియ గొంతె ట్టితేని నీ క
పోలములు చిరునవ్వు నేతాలు కూడ
మరచి సర్వమ్ము, సొగసుగా శిరసు ద్రిప్పు
చెందులకొ పాడినట్లుండు, నేదో ఏదో!
మరియు నేవేవో కలలు, ముంగురుల జారి
వాలి కనుబొమ్మ నునుగొమ్మ వంపులందు
దూరి, చూపుల, చెక్కిళ్ల జేరి, మంద
మందహాసంపు మసకలో మాయమాను.

ఈ ధోరణినే సింబలిస్టు ధోరణి అనాలి. కవి సంగీతజ్ఞుడు సంగతులు వేసినట్లు పదాలు కూర్చు నుద్యమిస్తాడు. ప్రతిపదార్థ తాత్పర్యాలతో నిమిత్తం లేదు. మాటలకు దొరకని దివ్యానుభూతి పతిత అనుభవించడం తథ్యం. విశ్వనాథ సత్యనారాయణ ‘చిన్నమబ్బులు’ ఈ కోవకు చెందినదే.

ఆకాశ మధ్యాన అటనొక్క తెలిమబ్బు
మెరపులా మెరిసిందిలే
వెలుగులో ఒరిసిందిలే

ఈఅనుభవం భార్యకళ్ళ

కదలులాడిన వేళ
కందలించిన వేళ

అంటాడు కవి. ఈ పద్ధతినే సింబలిస్టు పద్ధతిగా ప్రవేశించి రసజ్ఞులు కొనియాడుతారు. నేనింతకు ముందు రాసినతెలుగు కవిత్వంలో సింబలిస్టు ధోరణి అనే వ్యాసం శ్రీశ్రీకి మద్రాసులో జరిగిన సన్మాన సందర్భంలో ప్రచురించిన ప్రత్యేక సంచికలో వెలువడింది.

ఈనాడు కవులలో అధిక సంఖ్యాకులు వాడక భాషలోనే కవిత్వం రాస్తున్నారు. పూర్వకవులను యువతరం చదవడమే మానివేసి నట్టుగా వుంది. వచన కవిత్వం పెల్లుబుకుతోంది. మినీ కవిత్వమని ఒక నూతన ప్రక్రియ బయట పడ్డది. ఇంతకుముందే గురజాడ వాడుక భాషను ప్రవేశపెట్టేడని చెప్పేను. అతను అఖ్యుదయ పథాన్ని చేబట్టి మన సాంఘిక దురాచారాలను, అర్థరహితనమ్మకాలను దుయ్యబట్టాడు. మన పురోగతికి పాటింపవలసిన విధులను విశదీకరించాడు. నారాయణ బాబు, శ్రీశ్రీలు గురజాడవలన, ఆధునిక ఆంగ్ల, ఫ్రెంచి కవుల వలన ప్రభావితమయ్యారు. ఒకే కాలంలో భావకవిత్వానికి నిశితాతి నిశితంగా ఎదురు తిరిగారు. అయితే నారాయణబాబు, శ్రీశ్రీల పద్ధతులు వేరు వేరు. వాచ్యంతో శ్రీశ్రీ ప్రజాసీకాన్ని ఉత్తేజపరచగలిగాడు. పాశ్చాత్య భాషలలో వలె తెలుగులో అంతర్లపాన అధినుంచీ వుంది. ఆంగ్ల కవిత్వ శయ్యలను తెలుగువారి జన్మసొత్తు అనేటట్టు తెలుగులో మలచ గలిగిన దిట్ట. సంస్కృత పదాలను తెలుగు విరుపులతో జనసామాన్య భావోద్వేగాన్ని ప్రజ్వలించజేయగల నైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శించాడు. ఇతని కవిత్వంలో సింఘలిష్టు ధోరణి మొదటగా వుంది. ఇంతటితో తెలుగు కవిత్వ ప్రజల భాషకు అనువైన వుంతలను ఏర్పరచుకుందని చెప్పవచ్చు. నారాయణబాబుది పరోక్షపద్ధతి. నినాదాలను విసర్జించి, సిద్ధాంతాల జోలికి పోకుండా పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలో అధిక సంఖ్యాకుల దీనావస్థను విగ్రహస్పృష్టి పర మొనర్చి, సుఖసంపదలకు నోచుకున్నవారిలో సైతం మానసికమైన మార్పును తేగలిగేటట్టు తన కవిత్వను మలచగలిగేడంటే అతిశయోక్తి కాదు. ఏ పదానికైనా అందరికీ తెలిసిన అర్థమొకటుంటుంది. గాని పూర్వకవులు ప్రయోగించిన సందర్భాలను బట్టి వివిధ తతుకులను సంతరించు కుంటుంది. ఈ తతుకులెరిగిన కవి తన పదబంధాలలో వివిధ స్మృతులను పొందుపరచి, శబ్దాంతర సంగీత గుణగ్రహణ పోషిత ద్వారా పఠిత హృదయ పరిణతిని సంగీత స్థాయికి శ్లోనిపోగల పదకూర్పుతో రసాతి

శయాన్ని సాధించి తీరుచాడు. ఇట్ట నేర్పరితనం నారాయణబాబుకు అమితంగా వుందనక పీలుచేదు. భావకవిత్వానికి ఎదురు తిరగడంతో నారాయణబాబు, శ్రీశ్రీలిద్దరూ అడ్డులే అనాలి. పద్ధతులు వేరైనా కళాకళలలో ఒకరికొకరు తిసిపోరు. నేనింతకు ముందు వీరిద్దరినీ గూర్చి విపులంగా రాసివున్నాను. అయితే శ్రీశ్రీ అధివాస్తవికతను గూడా చేపట్టి కొన్ని కవిత్వలు చేశాడు. ఇంగ్లీషు లిమరిక్కులను 'లిమ బుక్కులు'గా తెలుగులో స్వతంత్రించి రాశాడు. నారాయణ బాబు కూడా 'మానకంఠం' అన్న అధివాస్తవిక కవిత్వను స్వాప్నికంగా మలిచాడు. స్వప్న జగత్తు సరయిల్ని భూయిష్టమనవచ్చు. ఇంతేకాక సరయిల్నిష్ట ప్రయోగాలు చేశాడు. 'బరావతపు పంది అర్థచంద్రుడు', 'పాపారాయుడు తమస్సు' అన్న ప్రయోగాలు ఈ కోవకు చెందినవే.

మనదేశంలో చాలాకాలంనుండి ఇంగ్లీషుభాష నెలకొనివుంది. ఇంగ్లీషును విస్మరించడం ఈ కాలంలో మనకు శ్రేయస్కరం కాదు. ఈ భాష ప్రపంచభాషగా పరిణమించింది. మన భాషకు, మన సాహిత్యానికి, మన శాస్త్రజ్ఞాన విస్తృతికి అత్యవసరం. పాశ్చాత్యులు సంస్కృతం అధ్యయనం చేసి రెండు భాషాశాస్త్రాలను సృష్టించారు. మొదటి భాషాశాస్త్రం 'ఫిలాలజీ' అంటారు. ఈ శాస్త్రం ప్రపంచభాషల ఉత్పత్తి, వాటి సంబంధ బాంధవ్యాలను వివరిస్తుంది. రెండవది పాణిని వ్యాకరణాన్ని నిశితంగా పరిశీలించి భాషలను త్వరిత గతిని నేర్చుకునే పద్ధతులను బోధించే నేర్పింది. ఈ శాస్త్రాన్నే 'లింగ్వెస్టిక్స్' అంటారు. మనం ఇంగ్లీషును దేశభాషలలో ఒకటిగా పరిగణించి ముఖ్యంగా అభ్యసించడం బహుళార్థసాధకం. పాశ్చాత్య భాషజ్ఞులు సంస్కృతాన్ని, గ్రీకు, లాటిన్ భాషలను, ప్రాచీన పాఠశీక భాషను, ఆరబిక్ హీబ్రూలను నేర్చిన గాని సంపూర్ణ పాండిత్యం సంపాద్యం కాదని విశ్వసిస్తారు. మనం సంస్కృతాన్ని సరిగా నేర్వవలసిన అవశ్యకతను గుర్తించక పోవడం విచారకరము.

మ ధు రా ను భూ తి

ప్రియా!

నీవులా నేను

నేనులో నీవు

లీనమైన ఈ శుభగడియల్లో

కొండగాలి తిరిగె

ముత్యాల జల్లు కురిసె

రతనాల మెరుపు మెరిసె

వగలే వెన్నెల విరిసె

లాహిరి లాహిరి లో జగమే ఊయలగా ఊగె !

మనసున మల్లెల మాలలె పొరలె

కన్నుల వెన్నెల డోలలే కదిలె !

తనువు తలిరు తోరణమై సుమదామమే ఆయె !

గోదావరి వరదలాగా కోరికలే చెలరేగె !

ఏదో హాయియో భారమో

ఎదను కాల్యసాగె !

వె లు గు - చీ క టి

ఉజ్వలమైంది వెలుగని

గొప్పగా వర్ణిస్తుంటారు

కాని

అది ఉజ్వలమైందా?

దాని కాంతిలో

ఒళ్ళు నజ్జ అయ్యేటట్లు కష్టించినా

జానెదు పొట్టనే నిండదు !

మీదు మిక్కిలి చిక్కులు - చీకాతులు కలుగుతుంటాయి

మరి అలాంటిది వెలుగా ?

కాదు - చీకటే !!

అనన్యమైంది చీకటని

అనాదరంగా మాట్లాడుతుంటారు

కాని

అది అనన్యమైందా ?

దాని చేరువలో

గుండెల్ని తొలిచివేసే గొడవలన్నింటిని మరచిపోయి

ఖుషిగా నిద్రించవచ్చు

హాయిగా నిషాగా ఉండవచ్చు.

మరి అలాంటిది చీకటా ?

కాదు - వెలుగే !!

శ్రీ కె. కి శో రు బా బు

శ్రీ కె. ఆ శో కు బా బు

మన పాడి పరిశ్రమ

ప్రపంచములోగల పశువులలో సుమారు నాల్గవవంతు భారత దేశమున గలవు. కాని భారతదేశము పాలకత్తుత్తిలో ప్రపంచములోని కొన్ని చిన్నచిన్నదేశాలతో కూడ పోల్చలేని పరిస్థితితో ఉన్నది. మన దేశంలోని 1055 లక్షల ఆవులు సంవత్సరానికి 52,900 టన్నుల పాలను ఉత్పత్తిచేస్తే, జపాన్ లో 18.5 లక్షల ఆవులే 48 లక్షల టన్నులపాలను ఉత్పత్తిచేస్తున్నాయి. నెథర్ లాండ్స్ లో అయితే కేవలం 74 వేలఆవులు 9.5 లక్షల టన్నుల పాలను ఉత్పత్తి చేస్తున్నాయి. దీనినిబట్టి పాలకత్తుత్తిలో మన పశువుల స్థోమతను, ప్రపంచంలో మనదేశస్థానాన్ని సులభంగా ఊహించుకొనవచ్చును.

మన గోజాతి మనదేశవాతావరణమునకు తగినట్లుగా, వనరులకు ఇముడునట్లుగా కొన్ని ప్రత్యేక లక్షణములతో రూపొందింప బడినది. ఆ లక్షణములివి.

మన గోజాతి శరీరపరిమాణము పెద్దది. దీనికితోడు విస్తృతమైన ఉపరితల ప్రదేశాన్ని కలిగించే గంగడోలుబాగా అభివృద్ధి చెందినది. సింధునాగరికతా కాలమునాటి గోజాతిరూపాలను గమనించిన ఈ విషయము స్పష్టమగును. గంగడోలుతోపాటు చర్మపు ముడుతలుకూడా ఎక్కువగా యేర్పడినవి. శ్వేతగ్రంధులీ జాతి పశువులలో దట్టముగాను, పెద్దవిగాను ఉండి ఎక్కువ చెమటను బయటకు పంపుటద్వారా శరీర ఉష్ణోగ్రతను స్థిరముగా ఉంచుటకు సహాయపడుచున్నవి. శరీరమున వెండ్రుకలు తక్కువగాఉండి చర్మము నునుపుదేలి మెరుస్తుండును.

పాలుములుగులు ఈ పశువుల ప్రత్యేక లక్షణము. వీటికి లోగ నిరోధక శక్తి ఎక్కువ. మాతృప్రేమ అధికము. సంతానోత్పత్తి దశకు అలెస్సముగా వచ్చును. ప్రజనన సామర్థ్యము, పాలఉత్పాదక శక్తి తక్కువ.మితాహారాన్నేగాని, అమితాహారాన్ని జీర్ణించుకొనేశక్తి, ముడి ఆహారపదార్థాన్ని పాలుగామార్చే శక్తితక్కువ. మృగశరీరపద్ధి దాకా ముసిలెడ్డుకు రంకెదేసే పీపితకూడా ఉండని యీ ఉష్ణదేశంలో పర్వాకాలంలోనే ప్రపు ఇతర కాలాలలో సహజంగాలభించే పచ్చిగడ్డి తక్కువ.గడ్డి విస్తారంగాలభించే కాలంలో విరివిగాతిని, తిన్న ఆహారాన్ని

క్రొవ్వరూపంలో, నిల్వచేసుకొని, కరువుకాలంలో దానిని శరీరపోషణకు వాడుకొనవలసిన అవసర మేర్పడటముతో పెద్దపెద్ద మూపురాలు క్రొవ్వతో బలిసిన చర్మం యీజాతికి ఏర్పడినాయి. సూపురం గల గోజాతికి భారతదేశమే ప్రథమ నివాసస్థానము (అఫ్రికా ఖండము ప్రథమ నివాసస్థానముని కొందరి అభిప్రాయము). పశుజాతికూడా ఇతర ప్రాచీకోటివలెనే వాతావరణ పరిస్థితుల, వంశపారంపర్య లక్షణాల కలయికలతో రూపొందింప బడినదే.

మనదేశంలోని సింధునాగరికతావశేషాలలో ఎంతో అభివృద్ధి చెందిన గోజాతి కనుగొనబడినది. 'గోవులు పొడుగులతో బలిసియున్నవి' అని, 'అధికమైన వెన్నను ధరించుచున్నవని' వేదాలలో చెప్పబడినది. పశువులే ధనముగా, ఆరు అవులై నా లేనివాడు బీదవాడుగా పరిగణింప బడిన ఆరోజులలో గోజాతి ఎక్కువపాలను ఉత్పత్తిచేసేవని, శ్రద్ధగా పోషింపబడుతుండేవని తెలుస్తున్నది. కాలక్రమేణ అనేక కారణముల వలన మనదేశంలోని గోజాతి పాల ఉత్పత్తి స్థోమత తగ్గిపోయినది.

ఊటుపంటి పశువులతో రోజురోజుకు విపరీతంగా పెరుగుతున్న దేశజనాభాకు అవసరమైన పాలను ఉత్పత్తిచేయటం సాధ్యంకాదు. తరతరాలుగా, శతాబ్దాలుగా గోజాతి పోషణలో భారతీయులకు ఆర్థిక దృష్టిలేదు. గోజాతిని ఎంతో పవిత్రమైన జాతిగా ఉన్నతపీఠమేసి పూజించటమేగాని, దానిపోషణలో లాభనష్టాలవసరి కనబడదు.

మన వాఙ్మయంలో గోవులు ఎంతో పవిత్రమైనవిగా మంగళ కరమైనవిగా పేర్కొనబడినవి. గోమయము, గోక్షీరము పవిత్రమైన నదులతో పోల్చబడినవి. కాశీఖండములోని యీ గోసంక్తిర్తనను గమనించండి.

వినుదనయంబు గోవులు పవిత్రము గోవులు మంగళంబు ధర్మ ధ్వజ ఖురటంకశృంగ వరిముట్టు దశద్దరణే రజ శృటత కనుకని నవ్యుచయము బుర ముత్యరమూర్త జలాతపీ నట ధ్వజపథ సింధువాల్మహరి గర్వభార్యదీ బావనోన్నతిన్.

ప్రతిపదినియించు గోవుల ఖుర్రాగములందు నమస్తతీర్థ సం తతియును నర్వపర్వత విశానము గొమ్ముల మధ్యసీమ న ద్యుత చరితుండు శంకరుడు భూదరకన్యయు దానునుండు ద ద్వింతకుచేభ కుంభపరిధిగ్ధ పదీర పవిత్ర వక్షుడై.

గోమయం యమునా సాక్షా ద్గోమూత్రం నర్వదా కుభా గంగాక్షీరస్తు యాసాం వైకిం పవిత్ర మతః పరమ్.

గవామంగేషు తిష్ఠన్తి భువనాని చతుర్దశ
యస్మై త్రస్మాచ్చివం మేస్యో దిహలోకే పరత్రత.

మహాభారతమున గోప్రభావ మాహాత్మ్యములు వివరింప బడినవి. "సారములగు గోవులు...సౌఖ్యముజేర్చు" నని, "గోవు పవిత్రంబు గోవు హవిర్జన్మభూమి గోవరయంగా భూతములకు నెల్ల నాధారభూతమో నీడ్యవస్తు, వతుల లక్ష్మికి మూల, మత్యంత దురిత జలనిధికి నోడ, నిర్జరసదృమునకు నిచ్చెన, సురలకు మనికిపట్టు" అని కొనియాడబడినవి.

గోజాతి విషయమై మనకున్న ఈ సంప్రదాయ దృష్టిని, ప్రేమాభిమానాలను వీడకుండానే, గోపోషణలో లాభ నష్టాలను బేరీజు వేసికొని, ఆర్థికంగా వ్యక్తి, దేశము పరిపుష్టి చెందేవిధంగా మన దృష్టిని కేంద్రీకరించవలసిన అవసరము ఈనాటి కాలానుగుణము.

పాలు సంపూర్ణాహారముగా చెప్పబడినవి. 'ఓ పాలయందుండు ఉదకములారా! మీరు ప్రపంచమును భరింపు వారలగుడు' అని వేద మంత్ర మాసిండుచున్నది. మనిషికి రోజుకు సగటున 284 గ్రాముల పాలు అవసరమని భారతీయ వైద్య పరిశోధకసంస్థ (ఐ.సి.యం.ఆర్) సిఫార్సు చేసింది. ఈ సిఫార్సు ప్రకారం మనదేశంలోని ప్రజలకుపాలను సరఫరా చేయాలంటే సంవత్సరానికి 550 లక్షల టన్నుల పాలను ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉంటుంది. కాని మన దేశంలో పెరుగుతున్న జనాభాతోపాటు పాల ఉత్పత్తి పెరగక పోవటముతో తలసరి వాడకం నానాటికి తగ్గిపోతున్నది. 1951లో తలసరి వాడకం 192గ్రాములుగా ఉంటే 1961 నాటికి 123 గ్రాములకు 1971 నాటికి 105గ్రాములకు దిగజారిపోయింది. ఈ దుస్థితి తొలగాలంటే పాలు సమృద్ధంలా పొందాలి. కాని ఈనాటి మన దేశవాళీ పశుజాతులతో పాలసంపదాలను ప్రవహింపజేయటం సాధ్యంకాదు. ఇది పొదుగులతో పాల సంపదాలను దాచిన విధో గోజాతులవలననే సాధ్యం కావలసిఉన్నది.

విదో గోజాతులు 15-30°C ఉష్ణోగ్రతలో పుట్టపెరిగాయి. ఆ వాతావరణములో నివసించే ఆ జాతుల లక్షణాలు ఇవి.

ఎత్తుములుగులు గలిగిన యీ జాతి పశువులలో గంగడ్లో, చర్మపుముడుతలు చాల తక్కువ. చర్మము రోమపూరితమై శీతల

వాధను తట్టుకొనటానికి అనువుగా ఉంటుంది. ఈ పశువులకు రోగ నిరోధకశక్తి తక్కువ. రోగకారక సూక్ష్మజీవులకు సులభముగా వశ మౌతాయి. మాతృప్రేమ చాల తక్కువ. లేక వయసులోనే సంతానోత్పత్తి స్థామితను కలిగి ఉంటాయి. ప్రజననసామర్థ్యమధికము. పాల ఉత్పాదక శక్తి ఎక్కువ. ఆహారాన్ని అమితంగా తిని జీర్ణించు కొనుగోరిని గలిగియుండును. ముడి ఆహారాన్ని పాలుగా మార్చే సామర్థ్య మధికము.

ప్రపంచంలో ఈనాడు పశుపరిశ్రమలలో అగ్రస్థానాలను పొందిన దేశాల చరిత్రను గమనిస్తే ఎంతో అద్భుతమనిపిస్తుంది. పాల ఉత్పత్తిలో అగ్రగామిగా ఉన్న న్యూజిలాండ్లోను ఉన్ని ఉత్పత్తిలో అగ్రగామిగా ఉన్న ఆస్ట్రేలియాలోను అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రాలలోను మొట్టమొదట బ్రిటిష్వారు కాలిఫెర్నియాకి అక్కడ సరైన గోజాతిగాని గొర్రెలమందలుగాని లేవు. బ్రిటిష్వారు తమవెంట తమతమ పశువులను తీసుకువెళ్ళారు. వారు శ్రద్ధ తీసుకొని అభివృద్ధి పరిచిన జాతులే ఈనాడు ఆయాదేశాలను ప్రపంచంలో ప్రథమశ్రేణిలో ఉంచుతున్నాయి. ఒక పశుజాతిస్థాయిని బాగా అభివృద్ధి పరిచేందుకు 40సం॥ కాలం సరిపోతుందని అంచనా. మనదేశంలో చరిత్రకు అందిన తొలి రోజులనుంచి పశుజాతులున్నాయి. అవి ఆనాడు ఉత్తమ జాతి పశువులే కావచ్చును. కాని అవి దేశ ఆర్థిక స్థితిగతులను, యజమానుల ఆర్థిక స్థితిగతులను మెరుగు పరిచే విధంగా రూపొందింప బడలేదు. అందుకు మనదేశీయులు తరతరాలుగా ఉత్సాహాన్ని, ఆసక్తిని చూపలేదు. ప్రాచీనకాలంలో వ్యక్తిసంపద అతనికి గల పశువుల సంఖ్యపైనే ఆధారపడినప్పటికీ ఆ పశువుల ఉత్పాదకశక్తిని అభివృద్ధి పరచేందుకు తగినంత కృషి జరగలేదు.

మొన్న మొన్నటివరకు భారతదేశం ఎడతెరపిలేని రణరంగమే. యుద్ధంలో విజయం, పరాజయం ప్రధానంగా ఆశ్చర్య, గజ బలాలను ఆనుసరించి ఉండేది. అయినప్పటికీ ఏ రాజు మన దేశంలోనే ఉత్తమ ఆశ్చర్యజాతిని, గజజాతిని రూపొందించేందుకు, ఉత్పత్తి చేసేందుకు ప్రయత్నం చేసినట్లు కనిపించదు. ఎంతధనమైనా వెచ్చించి అరబ్బు దేశాలనుంచి అశ్వాలను, సింహాళంనుంచి ఏనుగులను ఎప్పుడీకప్పుడు దిగుమతి చేసుకొనేవారేగాని తమ ఆధీనంలో ఒక మేలుజాతిని ఉత్పత్తి చేసే పనికి వారు పూనుకోలేదు. పశుజాతిని రూపొందించటం లేక అభివృద్ధిపరచటం ఒక బృహత్పర్యాజిక. కొన్ని సంధాని ఫలితాలు కనిపింపవు. యుద్ధ ప్రయత్నాలు లేకుండా కొన్ని సంవత్సరాలైనా ఉన్న రాజీచెనప్పుడు ఈ విధమైన పశుజాతి అభివృద్ధి కార్యక్రమాలను రాజులు చేపట్టకపోవటం సహజమే. ఇక సకాలంలో

వర్షాలు లేకపోవటం, పశువుల మేతకు కరువురావటం, విపరీతంగా విజృంభించే అంటురోగాలు- ఈ ఈతిజాధులతో సరమతమయ్యే సాధారణ పశుకామందుకు ఈ విషయంలో తగినంత శ్రద్ధలేక పోవడమూ సహజమే.

ఈస్టండియా కంపెనీ మనదేశంలో కాలూచినప్పచిసులది సైనికావసరములకై పశుజాతుల స్థావరములనేక మేర్పాటుచేయ బడినవి. వీటితోపాటు పశుగ్రాసాభివృద్ధికి కూడా విస్తారమైన భూభాగము ప్రత్యేకించబడినది. దీనితో పశుజాతులపై కొంత శ్రద్ధపర్చి ప్రత్యేక పరిశోధనకు అవకాశము లభించినది. 1929 నుంచి మన దేశంలో ఈ పరిశోధనలు విస్తరించాయి. మన దేశంలోని పశుజాతుల సముగ్రాభివృద్ధికి కృషి ప్రారంభమైనది.

మన దేశంలో 26 ప్రధానమైన గోజాతులున్నాయి. ఇవన్నీ ప్రధానంగా వ్యవసాయపు పనులలో ఉపయోగించటానికే పోషించ బడుతున్నాయి. ఒంగోలు వంటి కొన్ని జాతులు వ్యవసాయానికి, పాల ఉత్పత్తికి కూడా పేరుపొందినా పాల ఉత్పత్తిలో విదేశీ గోజాతులతో పోల్చదగినవిగా లేవు.

మనదేశంలోని ఉత్తమమైన గోజాతులు అత్యుత్తమ పోషణలో సగటున ఈతకు 700 నుండి 2000 కిలోల పాలను మాత్రమే ఇవ్వ గలుగుతాయి. ఇవి గ్రామాలలో రైతుల ఇళ్ళలో సాధారణ పోషణలో ఇచ్చేపాలు చాల తక్కువ. ఒంగోలుజాతి ఆవు మొదటి ఈతలో ఇచ్చే సగటుపాలు 815 కిలోలుగా అంచనా వేయబడింది. మన దేశంలోని ఆవుల సగటు పాలఉత్పత్తి సంవత్సరానికి 173 కిలోలు. ఇటువంటి ఆవులు ఈ దేశస్థుల పాల అవసరాలను తీర్చజాలవు. సాధారణ రైతుల పోషణలో సగటున ఈతకు 2000 కిలోల పాలను ఉత్పత్తి చేయగల ఆవులు ఉండేతప్ప మన పాల అవసరాలు కొంతవరకైనా తీరవు. ఈ లక్ష్యాన్ని సాధించటానికి సగటున ఈతకు రోజు కిలోల పాలను ఉత్పత్తిచేసే విదేశీ గోజాతులతో మన గోజాతిని సంతరపరచటం తప్ప మార్గాంతరం లేదు. ఇందుకు జెర్సీ, ఫ్రీషియన్ వంటి విదేశీ గోజాతులు అనుకూలమైనవి. కనుకనే ఈ దేశంలోని ఒంగోలువంటి వివిధజాతుల ఆవులను, ఇతర నాలు ఆవులను విదేశీజాతుల ఆడోతుల పిర్వముతో సంతరపరచి సంతరజాతి ఆవులను ఉత్పత్తి చేయటం మన జాతీయ విధానంగా నిర్ణయించబడినది. దీనికి కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి విధానమే ఏకైక సాధనముగా అంగీకరించబడినది.

కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి విధానం రెండవ ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో రూపొందించబడినది. మన దేశంలో కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి విషయమై ప్రారంభమైన కృషి బ్రోత్సాహకరంగా ఉండటంతో 1945-47 నుండి లో జెంగుశూరు, కలకత్తా, పాట్నాలలో కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి

కేంద్రాలు నెలకొల్పబడినవి. కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి ద్వారా మనదేశంలో మొట్టమొదటి సంతరజాతి జెర్సీ చూడ జెంగుశూరులో పుట్టింది.

ఐరోపా దేశాలలో పాల ఉత్పత్తికి పేరుగాంచిన ప్రధానమైన గోజాతులు నాలుగు. అవి ఫ్రీషియన్, జెర్సీ, బ్రాన్ స్వీస్, రెడ్ డేన్లు. ఈ జాతు గురించి స్పష్టంగా తెలుసుకొందాం.

ఫ్రీషియన్

ఈ జాతి ఆవులకు హాలెండ్ పుట్టినిల్లు. డచ్ లోని ఫ్రీష్ లాండ్ లో అభివృద్ధి పరచబడిన ఈ ఆవులు ఫ్రీషియన్ ఆవులుగా ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి బొందాయి. ఉత్తర అమెరికాలో ఇవి హోల్ స్టెయిన్ అని పిలవబడటముతో 'హోల్ స్టెయిన్ ఫ్రీషియన్' అను వ్యవహారనామ మేర్పడినది. నలుపు, తెలుగు రంగుల కలబోతతో ఉండే ఈ ఆవులు పాల ఉత్పత్తిలో ఛాంపియన్లు. వీటి తోకకుచ్చు తెలుపు. ఈ జాతి ఆవుల పాలు తక్కువ వెన్న శాతాన్ని (సగటున 3.8) గలిగి ఉంటాయి. ఈ జాతిలో ఛాంపియన్ ఆవు 365 రోజులకు 19,262 కిలోల పాలను ఉత్పత్తి చేసింది.

జెర్సీ

ఇంగ్లీషు ఛానల్ లోని జెర్సీ దీవులలో అభివృద్ధి పరచబడిన ఈ జాతి విదేశీగోజాతులలో శరీరపరిమాణమున చిన్నది. లేతఎరుపునుండి నలుపుదాకా దీని శరీరవర్ణము వివిధంగా ఉంటుంది. తోకకుచ్చు తెలుపుగా గాని, నలుపుగాగాని ఉంటుంది. ఈ జాతిలో ఛాంపియన్ ఆవు 365 రోజులకు 11,984 కిలోల పాలను ఉత్పత్తి చేసింది దీని పాలు లేత గులాబీ రంగులో ఉంటాయి. వెన్న శాతం 5.3.

బ్రాన్ స్వీస్

ఇది స్విట్జర్లండ్ లో రూపొందించబడిన జాతి. పాల ఉత్పత్తితో పాటు, మాంసోత్పత్తికి కూడా ఈజాతి పేరుగాంచినది. దీని పాలు నాలుగు శాతం వెన్న గలిగి తెల్లగా ఉంటాయి. ఈ జాతిలో ఛాంపియన్ ఆవు 365 రోజులకు 15,841 కిలోల పాలను ఉత్పత్తి చేసింది.

రెడ్ డేన్

ఇది డెన్మార్క్ లో రూపొందించబడిన జాతి. ఈజాతి ఆవుల సగటు పాల ఉత్పత్తి (305 రోజులకు) 4522 కిలోలు.

వై నాలుగు జాతులు వివిధ దేశాలలో అయాదేశ వాతావరణ పరిస్థితుల ననుసరించి ప్రత్యేకంగా రూపొందించబడినవి. ఫలితంగా, వివిధ దేశాలలో వీటిపాల ఉత్పత్తిలో వై విధ్యం ఏర్పడింది. ఉదాహరణకు అమెరికాలోని ఫ్రీషియన్ ఆవులు సగటున 305 రోజులకు 8433 కిలోలపాలను ఉత్పత్తిచేయగా అదే ఫ్రీషియన్ ఆవులు రష్యాలో సగటున 305 రోజులకు 3833 కిలోల పాలను మాత్రమే ఉత్పత్తి

చేస్తున్నాయి. మనదేశంలో రికార్డు చేయబడిన జెర్నీ ఆవు మొదటి ఈత పాల ఉత్పత్తి 5798 కిలోలు. కాగా ఫ్రీషియన్ 5256 కిలోలు, రెడ్ డేస్ 9182 కిలోలు, బ్రౌన్ స్పెన్స్ 2121 కిలోలు. జెర్నీ జాతిలో మన దేశంలోని గోజాతిని సుంకరపరచటం మనదేశ వాతావరణ దృష్ట్యా చాల అనుకూలమైన విధానముగా నిర్ణయించబడినది. ఫ్రీషియన్ జాతి ప్రపంచంలో అత్యధికంగా పాలను ఉత్పత్తి చేసే గోజాతిగా పేరు పొందటంతో జెర్నీ, ఫ్రీషియన్ జాతులతో సుంకర పరచిన గోజాతిని రూపొందించే ప్రయత్నాలు మన దేశంలో విరివిగా జరుగుతున్నాయి.

ఈనాడు మనదేశంలో ఉత్పత్తి అయ్యే మొత్తం పాలలో సగం పాలను గేదెలే ఉత్పత్తి చేస్తున్నాయి. అసలు ప్రపంచంలోని మొత్తం గేదెల సంఖ్య (110 మిలియన్లు) లో సగానికి పైగా (52.8 మిలియన్లు) మనదేశంలోనే ఉన్నాయి. బ్రహ్మదేవుడు ఆవులను సృష్టించే విశ్వామిత్రుడు బృరజాతిని సృష్టించాడని చెబుతారు పెద్దలు. మనదేశంలోని మహిషజాతిని 'ఇండియన్ వాటర్ బఫలో' అంటారు. పెద్దకు తగినట్లుగానే వీటికి, నీటికి ఎంతో బంధమున్నది. నీటి గుంటలలోను, కాలువలలోను గంటలతరబడి పడివార్చటం వీటికి సరదా! కాళిదాసు ఋతుసంహారంలో ఈజాతి జంతువులను చక్కగా వర్ణించాడు.

సఫెన్ లోలాయత వక్త సంపుటం
వినిస్సృతా లోహిత జిహ్వ మున్ముఖం
తృపాకులం నిస్సృత ముద్రిగహ్వరా
దవక్ష్యమాణం మహిషీకులం జలమ్.

ఉష్ణతాపం రైంగిక వాంఛని, ప్రజనన సామర్థ్యాన్ని తగ్గిస్తుంది. మహిషజాతి ఉష్ణతాపాన్ని భరించలేవు. వాతావరణంలోని అధికమైన వేడి వీటి ఉత్పాదక శక్తిపై విపరీత ప్రభావాన్ని చూపిస్తుంది. వాతావరణం చల్లబడితేనే తప్ప ఈనజీవయంత్రాలు సక్రమంగా పనిచేయవు.

కనుకనే, సంవత్సరంలోని అన్ని నెలలలోను ఒకే స్థాయిలో ఈ బృరజాతిద్వారా పాలఉత్పత్తి జరగటంలేదు. శీతాకాలంలో అత్యధికంగా, వేసవిలో అత్యల్పంగాను బృరపాలు ఉత్పత్తి కావటంతో దేశంలోని పాలఉత్పత్తిలో ఒక అస్తవ్యస్త పరిస్థితి ఏర్పడింది. జేసవి కాలంలోకూడా బృరజాతి పాల ఉత్పత్తిని ఒక స్థాయికి తగ్గకుండా చూడాలంటే వాటిపోషణలోని మెరుకువలను గ్రహించాలి. ఉష్ణతాపాన్ని తట్టుకొనేవిధంగా పశువులపాకలను ఏర్పాటు చేసుకోవటం, తగినంత నీటివసతిని గలిగిఉండి పశువు పరిసర వాతావరణ ఉష్ణోగ్రతను పశువు శరీర ఉష్ణోగ్రతకు దగ్గరగా ఉంచగలగటం, పచ్చిగడ్డిని సమృద్ధిగా సమకూర్చటం వంటి చర్యలద్వారా వేసవిలోకూడా పశువుల పాల ఉత్పత్తి, ప్రజనన సామర్థ్యాలను తగ్గకుండా చూడవచ్చు.

మన దేశంలోని గేదెలలో అరుదైనవైన జాతులున్నాయి. వీటిలో ముర్రాజాతి ప్రముఖమైనది. ఢిల్లీ, పంజాబ్, హర్యానా ప్రాంతాలు

ఈజాతికి పుట్టినిల్లు. వీటిపాలలో వెన్న శాతం అధికంగా ఉంటుంది. దేశంలోని నాటుగేదెలను ఈజాతితో సుంకరపరచి అభివృద్ధిచేయుచున్నారు.

రైతుకు లాభసాటికాకుండా, అంటురోగాల వ్యాప్తికి దోహదం చేస్తూ, దేశంలోని భూభాగం భరించలేనంతగా ఉన్న మనదేశంలోని నాసరికం పశువుల మందలను త్వరితగతినీ మేలుజాతి పశుసంపదగా రూపొందించుకొన వలసిన అవశ్యకతను ప్రతి పశుకామండు గుర్తించి తదనుగుణంగా వ్యవహరించాలి.

అయితే ఒక్కమేలుజాతి పశువులను రూపొందించుకోవటం ద్వారానే మనం మన పాల అవసరాలను తీర్చుకోగల పనులతోపటం పొరపాటు. ఉత్తమ జాతిని రూపొందించటంతోపాటు వాటికి తగినంత పోషకాహారాన్ని సమకూర్చి శ్రద్ధగా పోషించినప్పుడే మనకు ఆశించిన ఫలితాలు లభించగలవు.

మానవుల కాహారముగా పనికిరానిగడ్డి, గాదములనుపయోగించుకొని మానవునికి కావలసిన పోషకాహారాన్ని మేల్తరముగా ఉత్పత్తి చేయగలిగేది జంతుజాలములోకెల్ల పాడిపశువు ఒక్కటే. పాడిపశువులను అధికంగా లాభదాయకంగా ఉండాలంటే పశువు ఉత్పత్తి స్థావర, దానికి సమకూర్చే పోషకాహారం, దాని పోషణలో శ్రద్ధ ప్రధాన పాత్ర వహిస్తాయి. పాల ఉత్పత్తి ఖర్చుతో సగానికిపైగా పశువుకిచ్చే పోషకాహారానికే అవుతున్నది. పశువుకిచ్చే పోషకాహారాన్ని ఉత్పత్తిచేసే ఖర్చు ఎంతతగ్గితే పాలఉత్పత్తి అంత లాభదాయకంగా ఉండగలదు. దీనికి హైబ్రిడ్ నేషియర్, పేరాగడ్డి, లూసర్నూ, అలసంద, జనుము మొదలగు పుష్టికరమైన పచ్చిమేతలు విస్తారంగా ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉంటుంది. ఈ పచ్చిమేతలను సమృద్ధిగా సమకూర్చ గలిగినపుడు పాడిపశువుకిచ్చే మిశ్రమదాణాను తగ్గించవచ్చు. దీనివలన పాడిపశువుకు సమకూర్చే పోషకాహారపు ఖర్చుతగ్గి పాలఉత్పత్తి లాభదాయకంగా ఉండగలదు.

అయితే, మనదేశంలోగల పెరిగే, పాలిచ్చే పశువులకు తగినంత పుష్టికరమైన పచ్చిమేత ఈనాడు సమకూరటంలేదు. దేశంలో సాగుబడి అయ్యే భూభాగంలో కేవలం 4.4 శాతం భూమిలో మాత్రమే పచ్చిమేత పైరులువేయడమే దీనికి ప్రధాన కారణము. ఈ భూభాగంలో ఉత్పత్తి అయ్యే పచ్చిమేత మనదేశంలోని మూడవవంతు పశువులకు మాత్రమే సరిపోతుంది.

ఈ పరిస్థితులలో పాడిపశువుల పోషకాహార అవసరాలను తీర్చలేని పశుకామందులు ఉత్తమ జాతి పశువులను పోషించటం లాభదాయకం కాదు. పుష్కలంగా పచ్చిమేతను పండించగలవారే పాడి పరిశ్రమను చేపట్టటం మంచిది. అప్పుడే వ్యక్తి ఆదాయముతోపాటు దేశంలో పాల ఉత్పత్తి కూడా అధికమౌతుంది. పాలవెల్లుల దేశాన్ని ముంచెత్త గలుగుతుంది. పాడి పశువుల సంఖ్యలోనే కాక పాల ఉత్పత్తిలోకూడా భారతదేశం ప్రపంచంలో ప్రముఖ స్థానాన్ని ఆక్రమించగలుగుతుంది.

స శి రో జా లు వి ర బో సు కో

శ్రీ వెల్దుర్తి మాణిక్య రావు

సఖీ శిరోజాలు విరబోసుకో

నీలిమి నలుదెసలు వ్యాపించనీ

నీలి ఛాయలో నిండుగా

నీ ముఖలావణ్యం చూసుకోనీ.

తెల్లని వెన్నెల కన్నా

నలుపే మిన్నయనీ

శ్యామలమే సుందరమని

లోకానికి తెలిసిపోనీ.

శ్యామల' మా జాతిది

శ్యామసుందరుడు మా వాడనే

తత్వం తలకెక్కిన శిరోజాలు

మెరుస్తూ మురుస్తున్నవి.

అవి తెల్లబడితే

ముఖం వెలవెల బోతుంది.

శిరోజాలు విరబోసుకో.

శాసనములో మొదట చెప్పబడిన శ్రీ దొమ్మెటు విక్రమా
దిత్యుడెవరో తెలియటం లేదు. అతని దగ్గర అభిమానగుణవంతుడు,
కష్టపడుతున్న పిరుడు అయినటువంటి శ్రీ సుందరీ ఉండటం,
బట్టి, విక్రమాదిత్యుడు ఒక స్వతంత్రరాజుని తెలియచేస్తున్నాను. ఇతనికి,

బాబరాజులకు, సత్తి కుమారులగుగల వైరమెట్టెనో తెలియదు. నీనితో చెప్పిన సత్తికుమారుడు, రేనాటిచోళ రాజయినటువంటి సత్తికుమారుడు కావచ్చునా అని సందేహము కలుగుచున్నది. ఈ సందేహములు ప్రాజ్ఞలెప్పురయిననూ వివరింతురని ఎదురుచూచుచున్నాను. విజయా దిత్యరట్టగుట్ల చోళపులకు అధినేత అతని కుమారుడు శ్రీ జయమేటి.

శాసనమున కొన్ని విశేషములు కానవచ్చును. 'వెఱుళ' 'మెఱుళ' అన్న పదప్రయోగము. ఇవి సాధారణముగా మనకెచ్చటను (శాసనములలో) కనిపించవు. బహుళ 'వెఱుళ' అనగా భయంకర మనియు, 'మెఱుళ' అంటే బొగరు అన్న అర్థముగా తీసుకుంటే, సమయ సందర్భాలకు తగినట్టుగా వుంటుంది. ఇక రెండవది ఛందస్సు. శాసనము చివరిలో సున్నపదములు. ఛందస్సు ప్రయోగించిపూడగా అది 'రగడ'కు సరిపోవు చున్నది. 'రగడ' ఈ శతాబ్దిలో ప్రయోగించటం ఇదే మొదటిది.

స్థానామములయిన వాయూరు, చోళపుళలలో వాయూరు గుర్తించుటకు వీలుకాకున్నది. చోళపుళ చిప్పిలి కావచ్చును.

శా స న ము

1. స్వస్తి[II*] శ్రీ దొమ్మయా [తి]
2. విక్రమాదిత్య మ్హస్టో చో [ఱు]
3. పుళ విజయాదిత్యరట్ట-
4. గుడ్డ కొడుకు అభిమానగు-
5. దియన్ అగణితదాని శ్రీ జయ
6. మేటి వాయూరిపోటున స త్తి-

7. కుమారు పాగుచాంతి వాఱు [జాతి]
8. ది కుమాఱు వఱువరేణు గువ-
9. మవుళ ఒక్కో గాఱు ను నల్లూ-మగ.
10. లను పొడిచి పడియె [న్] [II*]
11. పాణిళో పరి[పరి]వల్లు వెఱుళ పో-
12. అకుక్క మెఱుళ [-] నెవ్వరిఱుంగవా [స్టు]
13. శ్రీ జయమేటి వాస్తిసభ
14. శోన [II*]

అ ధో జ్ఞా పి క లు

1. ఇన్స్క్రిప్షన్స్ అఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్, కడప డిస్ట్రిక్ట్, వాల్యాం 1, పే. 42.
2. పై వాల్యాం సంపాదకులు ఈ శాసనము తొమ్మిదవ శతాబ్దికి చెందినదిగా భావించారు. కాని లిపి పరిజామమునుబట్టి 8 వ శతాబ్దికి చెందినదిగా నిర్ణయించవచ్చు.
3. పై గ్రంథము, పే. 41, ఆంగ్లశీర్షిక సరిగాలేదు.
4. ఫోటో ఆధారముగా చదవబడినది.
5. ఈ అక్షరము పై వాల్యాంలో చదవలేదు.
6. మగన్టుగా చదువవలెను
7. 'వా' సరికాదు 'జా' అయితే అర్థము స్ఫురిస్తుంది
8. దీక్క అని చదివినారు.
9. స్తు అని చదివినారు.

ప్ర యా ణం

రామసూరి

నిరంతర జీవన యాత్రలో మనిషికి

ఎన్ని అనుభవాలు

ఎన్నెన్ని జ్ఞాపకాలు—

అన్నీ

గుండె 'నూట్ కేస్' లో

దాచుకుంటూ

సాగిపోయే ప్రయాణీకుడు మనిషి.

చినుకులు పలకరిస్తే

ఆనందంగా కేరింతలు కొట్టే మనస్సు

వెన్నెల చిలకరిస్తే

హాయిగా సేదతీరే మనస్సు

దట్టంగా మంచు కురిస్తే

గజ గజ వణికే మనస్సు

ఆకులు రాలి రేపటి చైతన్యం కోసం

గాలికి ఊగే చెట్లని చూస్తే

ఆశలు పెంచుకునే మనస్సు

చిగుళ్లు తొడిగిన ఎలమావి తోటలలో

పాటలు పాడుకునే మనస్సు

రకరకాల అనుభూతులు

లయాన్విత్ రసగీతులు

కాల స్రవంతిలో కలలై అల్లలై

పలకరిస్తుంటే—

జీవితం పొడుగునా

తనివి తీరా అనుభవిస్తూ ఆనందిస్తూ—

ఏడ్చి ఓదార్చి నవ్వి నవ్వించి

ఎన్నెన్నో

ప్రపంచానుభూతి ప్రవాహాలతో

నయ్యాటలాడి విసిగినా వేసారినా

వేదనలూ నిట్టూర్పులూ అన్నీ

ఉదయాస్తమయాల కొగిట్లోనే—

ఆనందాన్వేషణలో

దుఃఖాన్ని కొగిలించుకునే వాళ్ళూ

కన్నీటిలోనే

అమృతాన్ని అందుకునే వాళ్ళూ

అందరి గమ్యం ఎక్కడికో మరి

ఏ ఆశ నడిపిస్తోందో మరి

ప్రతి మనిషి కదలికా ముందుకే

జీవితం అసలు రహస్యం తెలుసుకునేందుకే

ఈ ప్రయాణం.

చైతన్య సంకల్పం చైత్రం

ఈ ఉగాదితోపాటు నవయుగాది చైత్రం ఆగమించింది.

ఇరవై ఒకటో శతాబ్దం వచ్చి - నీ నిశాంత దేహాలో నిలచింది.

ఆప్యాయంగాతలుపుతట్టి పిలిచింది.

లే! ఎందుకాలస్యం చేస్తావ్వింకా?

ఉన్నవ పున్నెమా అని ఆరు దశాబ్దాలుగా మనం కలలుగన్న సమధర్మ వ్యవస్థకై సంఘవిజయం సమకూరలేదు. అనైక్య కాలయాపనలలో ఆశాబింబాలు నీరుకారిపోతున్నాయి. అజ్ఞాన తిమిరంలోపడి నీరసించి పోతున్నాయి. అభిప్రాయ విభేదాల విరిగిన చంకెనల క్రిందనుంచి ఎంతెంత జీవజలం వ్యర్థమైపోయిందో చరిత్రనడిగి తెలుసుకో! ఆగామి శతాబ్దం అహ్వనిస్తోంది; చైతన్యాలనన్నిటిని సమీకరించు; మనస్సులన్నీ కేంద్రీకరించు!

మన అలసత్వాన్ని బలహీనతగా పోల్చుకొని స్వార్థం బొర్రలు పెంచు కుంటోంది. నల్లదబ్బుల పరకీయప్రవేశం చేస్తున్నారు కామందులు! పొద్దెక్కిలేచి వికటాట్టహాసం వినిపిస్తున్నారు కామాంధులు! వీళ్ళేవీళ్ళే పసంతాన్ని అడ్డినవాళ్ళు! శిరిరానికి గల సహస్రముండిత శిరస్సులు!

అభిప్రాయ విభేదాలున్నంతలో అన్నతమ్ము లాజన్య శత్రువులు కారు; ఆయుధ ప్రయోగంలో అభిప్రాయ సమన్వయం సాధించాలనుకోవడం - జంతువును చీల్చి చెట్టుకు వ్రేలాడగట్టి అరుణోదయమనుకొని పిచ్చి గంతులు వేయడం వంటిదే!

బుగనాథులు జగన్నాథులుగా అందలా లెక్కతూంటే - పక్షింద్రులు ముక్షింద్రులుగా పరగళ్ళ పాలవుతున్నారు. సంఘం బహిష్కరించ వలసిన దుష్టులు విశిష్టరాజులంభనాలాక్రమించారు. అధికార పర్య త్యాగాలకధిరోహిస్తున్నారు. నా దారులు.కాలిదారివిడిచి విమానాలెక్కి విహరిస్తున్నారు. తృటికాలంలో మనబొక్కసాలు దోచారు, కోట్లకు పడగలెత్తారు. ధనరాశులు పేరుకోన్న ఆ దూరపు కొండలు - పొగ మంచుల జూలు దులిపి, సింహాలై గర్జిస్తున్నాయి; ధనవర్గ రథానికి పూన్చుబద్ధ తురంగాలయ్యాయి ప్రభుత్వాలు!

లే - ఎందుకు తాత్పారం చేస్తున్నావు? అందరినీ ఒక విరిలోనికి పోగెయ్యి... నీకెందుకయ్యా ఈశవభిషలు? తూర్పు పడమరల పట్టెంపులు? విజృంభించే ఉత్తుంగతరంగానికి కోటలన్నీ పాదాకాంతాలు! అదోవిను ఆగామి శతాబ్దం కోటి శంఖనాదాలొలికిస్తోంది! ఆలకించు...

గడవినకాలం కన్నీళ్ళతో వ్రాసుకుంది తన చరిత్ర... దారిపొడుగునా కడగండ్లను ముళ్ళతుప్పల్లై దాచుకుంది. నెత్తుటితో ఉత్తరీయాలు తడుపుకుంది. ఎండుచితుకులతో మంటలు రాజుకుంది. తిరుగుబాటు బాటలు పతాకాలుగా మార్చుకుంది. ఐతే ఏమైనట్లు? నక్షత్రకాంతులే మన ధ్యాంత రాత్రిని పట్టపగలుగా మార్చినా?

అస్సీరియా బాబిలోనియాల మానవీయ విజయాల నాగరకతా పరం పరలు సాధించిన వైభవాలన్నీ ఏమైపోయినట్లు? ఏసాఫల్య గుణపాతా లందిందినట్లు? ఏథెన్స్-పాటలీపుత్రమో, ఏ చిలీస్-హస్తినాపురమో - ఏవైఫల్య కాలగర్భ కార్యక్లాంలో కలసి పోయాయి? సింధునదీతీరాల ప్రాకృత భారతీయులు సాధించిన సామనస్య సస్యాలన్నీ ఏ బూడిద ప్రొగుల క్రింద నిద్రించాయి? ఏ థార్ ఎడారి ఇసుక తుఫానుల క్రౌర్యం మింగేసింది.

ఎలా వెళ్ళి పోయింది నీ కాంతి పరివేషం? చిక్రమాదిత్యుల చల్లని పరిపాలనా వైభవాలు సమకూర్చిన రుచిర కావ్యరత్న వీధులన్నీ ఏ దిశగా తరలిపోయాయి?

తెలుసుకొనే వీళ్ళేవి? ఆనవాళ్ళెక్కడ? పురావైభవాల జ్యోత్సాన్ని విభావరులను ఏ దగ్ధ కామనల కాననాలలో వెదికేది? ఎంతని విలపించేది? ఎలా పోల్చుకొనేది?

దిఘార్జాతాలు - అక్రోశిస్తున్న చరిత్రహృదయారవాలు...నశలవిలా పాలకూ సమాప్తి పలికే ఉజ్జ్వలరేఖ భవిష్యత్తు!

ఈ లోకం తనంత తానేమారుతుందను కుంటున్నావా? ఉత్త్రభ్రమ... దురహంసానల మాయపొరల్ని చీల్చి! డాకురేకుల మెరుపులతో కన్ను

కుట్టే కాచి బంగారాన్ని సమృద్ధు! ఉన్నకాలాని జాబ్బంతో సందేహ! మలిసదుకూలాన్ని విసర్జించు... ఆగామి శతాబ్దం ఆహ్వానిస్తోంది పురోగమించు !

నిజమే గతానేక ప్రకరణాలు కనిపిసియెరుగని మహత్తర మానవతా విజయాలు సాధించింది శతాబ్దం. ఎన్నో కాంతిపుంజాలందించింది. రుచిరజీవన విచిత్ర లామోదాలన్నో సమకూర్చింది ! ఆ సత్పుంజాలానికి ఫలితార్థం ఇదా? సిక్కియా పాతిత్య పాటవ పరీక్షలేనా?

మన శతాబ్దం- పీడితమానవులందరికీ విప్లవ మంత్రోపదేశం చేసిందే! పీడితనారపాత సమధర్మోజ్వల ధ్వజాల భూనభోంతరాకాల నింపిందే? మరింకా ఎన్నాళ్ళలా అవుగాముల పలుభాముల సుడిగుండాలపడి, ఉక్కిరి బిక్కిరి అవుతాం? నిన్నటిలాగే నీరవంగా విలపిస్తాం?

పరాన్న భుక్కులకు అధికారాలందించి అడుగుమెట్లపై నిస్తేజంగా పడి గాపులు పడుతున్నాం మనం ? మరియికనైనా మేలుకో-సాధించు సాగించు జైత్రయాత్ర !

నిర్జీవ జడపదార్థం ఇసుకను మరగించి, కరగించి, తళతళలాడే అందచందాల గాజుపాత్రల్ని మలుస్తున్నామే, శపువై పడివున్న సజీవ మానవులను జీవకాంతులతో మెరిపించలేమా ? శ్రమైకజీవనకుంజర యూధాల తెన్నాళ్లు ఈసంకెళ్ళు? మానవతా సుబంధాలను ముందుకు నడిపించలేని చక్రబంధాలు ?

ఎందుకీలా విరిగినకలల్ని ప్రోగుచేసుకుంటూ బ్రతకడం? గుడ్డపేలికల కోసం, చిత్తుకాగితాలకోసం, ఇనుపమృక్కలకోసం, పందిపెంటల కోసం-పెంటపొగుల్ని తెక్కిరిస్తూ ఎంతకాలం బ్రతకడం ? నికృష్ట జీవులమై, నిర్వీర్యదేహులమై, ఇలాగేనా బ్రతకడం?

ప్రపంచాన్ని పునర్నిర్మించాల్సిన ప్రతిభాసూర్యులకా దుర్యవస్థా మేఘా చ్చాదనలు? లేయింక! విజృంభించు; ఆగామిశతాబ్దం ఆహ్వానిస్తోంది. చేలాంచలమందుకో, కేలందుకో ! మరికిముదునళ్ళ మంచుల్ని దులుపుకుని ముందుకు నడుద్దాంపద ! ఆగామి సకల జగజ్జన జీవస్థ గాయత్రి ! సర్వంకవనవిత్రి !

సోమరిపోతులకే హంసతూలికా తల్పాలందించి, వంపనల పంపలలో తలదాచుకొనే నిర్భాగ్యం మనకెన్నాళ్లు ? పగలంతా కష్టాల కాష్టాలలో కరగిన ఆలుబిడ్డలన్నదమ్ములందరినీ రాత్రంతా దుర్బర యాతనల కడగళ్ళకన్నీళ్ళలో ముంచుతున్నాం! పసిడివెలుగుల మంచి

కాంతిని మెరిపించుకొనిపోయే... పాట ఒకటినీ పాడండి విలపించడం ఆత్మవిమర్శ ఎంతమాత్రం కాదుసుమీ! మనజీవనోద్యాన వనాలు దురంతశృణానాటవులు కారాదు. కర్తవ్యనిశ్చేతికను కూల్చడం వివేకంకాదు. దౌష్ట్యాన్ని పరిమార్చక మృష్టాన్తం లభించదు. కాల యాపనలలో కరగి ఉసిగయినా మిగలదు !

నిన్నలవలెనే నేడులన్నీ పనచచ్చి, ససిచెడిన మ్రోడులై, పుల్లవిరిగి పోతూండే, నీ ఆశాలతలు కుక్కుమూతి పిందెలు దింపుతూండే- ఇంకెంతకాలం దీన్ని కల్పలతగా భావించడం? బావ్వుబిందువుల్ని పైసలుగా మార్చుకుంటూ అడియాసలు పడడం ఎన్నాళ్ళు? ప్రాణంలేని బొమ్మలకోసం చేతులు చాపడం ఎన్నాళ్ళు ?

సర్వాధికారివి నీ ముంగిట కెవడో వేషధారి వాణమ్మవచ్చి ఉత్తుత్ర ఆశల బొమ్మలాంతరు చూపుతూండే- నిష్టివ్రతములా నిలచి నిన్ను నీ మమ్ము కుందుకెందుకు సిద్ధపడతావు? బానిసలా దీనంగా ఓణుకుతావు? లే, ఇక చాలించు; నీ ముఖకళవశికల్ని సొంతం కడిగేసుకో!

నీ కుపితోగ్ర జ్వాలా కీలలతో అశ్రుజలరాశుల్ని సత్వరం ఇంకించు ! క్రుద్ధ సాయుధ యూధంగా పురోగమించు. నైచ్యలోకాన్ని పరిమార్చు! ఆగామి శతాబ్దం ఆహ్వానమందిస్తోంది, సందేశమందుకో !

ఈ నిశాంతవేళ నీ మొగసాలలోనిలచి ఇరవై ఒకటో శతాబ్దం పిలుస్తోంది ! ఆప్యాయంగా చేతులుచాపి, శతారమందిస్తోంది. నీ కోసమే నిరీక్షిస్తోంది.

ముక్కు-పచ్చలారకుండానే మిత్రిని కౌగలించుకుంటున్న మన తమ్ములు నెత్తమ్ములు ! వ్యక్తి నిర్మూలనమే వర్గ శత్రుసంహారణ మనుకుంటున్నారు! ఆదే శ్రామిక విప్లవంగా భ్రమిస్తున్నారు. వాళ్ళందరినీ పిలుచుకురా ! భగత్సింగ్ వంటి మహావిప్లవవీరుల వైవల్యాలు అనుభవ సాధారణ గుణపాఠాలందించు !

అందరమూ కలసి ఈ కష్టాల కందకాలు దాటుదాం ! సమధర్మ సుదర్శనం అవతలిగట్టుపై నిరీక్షిస్తోంది ! అందరమూ కలసి మానవతా మణిహారం ధరించుదాం ! మణికందర్పలమై తరిద్దాం ! సమైక్య కంఠ నాదంతో సురభిశపసంతాన్ని చేరబిలుచుకుందాం ! గుండె గుండెకి చల్లని ద్రాక్షాసపాల వసందులందించి గుబాళిస్తుంది ఆగామి వసంతం!!

ఆగామి శతాబ్దం ఆహ్వానిస్తోంది...
అందరమూ తరలి పోదాం కదలండి...!!

శ్రీ రేబల్లి వేంకటేశ్వర్లు

ఆదిలాబాదు మాండలికభాష దాని తీరు తెన్నులు

ఆదిలాబాదు జిల్లా చాలా పూర్వకాలమునుండి వివిధ రాజవంశముల కాలమున మహారాష్ట్రలతో రాజకీయ, సాంఘిక, సంబంధములు కలిగియున్నట్లు తెలియుచున్నది. నేటికి వీరు వైవాహిక, వ్యాపార, సంబంధములు కలిగియున్నారు. కావున వీరు జరుపుకొను పండుగలు, భాషలలో సారూప్యము గోచరించును. ఉదా :- పోలాపండుగ (ఎడ్లపండుగ)

ఈ వ్యాసమున ఆదిలాబాదు మరియు పరిసర ప్రాంతవాసులు వాడుకొను కొన్ని మాండలిక పదముల వాడుకతీరు వివరింపబడును. ఇందు శిష్ట, శిష్టేతర వ్యవహారములలో తేడా అగుపించుకుండుట గుర్తింప దగినది. భాషలోని వైవిధ్యం మూడు రకాలు 1) చారిత్రకం 2) ప్రాంతీయం 3) సాంఘికం. ప్రాచీన ఆధునిక మాండలికాలమధ్య కన్పించే వైవిధ్యం చారిత్రకాంతరంవల్ల ఏర్పడుతుంది. ప్రాంతీయ వైవిధ్యం నైసర్గిక సీమలు, రాజకీయపు హద్దులవల్ల ఏర్పడుతుంది. సాంఘిక అంతరం వ్యవహారలమధ్య భాషావైవిధ్యాన్ని కలిగిస్తుంది. ¹ పై విభజనలోని చారిత్రకం మరియు ప్రాంతీయ వైవిధ్యాలు ఆదిలాబాదు మాండలికపు తెలుగులో (ఆ. మాం. తె) అగుపించును.

మరాఠీపదాలు

1. “ఆయి” అనగా అమ్మ. చాలామంది తల్లిని “ఆయి” అని పిలుస్తారు. “అవ్వ” అనే అవ్వతెనుగు పదము చాల కొద్దిమంది నోట వినగలము.

నానాయి = నాన + ఆయి = నాయినమ్మ

అమ్మాయి = అమ్మ + ఆయి = అమ్మమ్మ

అత్తాయి = అత్త + ఆయి = అత్తమ్మ

పై పదాలు తెలంగాణా ప్రాంతంలో వాడే పెద్దాయి (పెద్దిమ్మ) అనే పదాన్ని పోలియున్నది. “ఆరె” వాళ్ళు “ఆయి” అనే పదాన్ని

వాడుట గమనింపతగిన విషయము. ఆరేవాళ్ళ పూర్వీకులు మహారాష్ట్ర నుండి వచ్చి తెలంగాణ గ్రామాలలో స్థిరపడినట్లు తలపబడుచున్నది.

2. బాయి = ఆడవాళ్ళందరినీ (చిన్నపెద్ద అనే భేదం లేకుండ) “బాయి” అని పిలుతురు. ఉదా :- పండ్లబాయి, బిచ్చపుబాయి, కూరగాయలబాయి, పనిబాయి మొదలగునవి.

3. బాపు = మగవాళ్ళందరిని “బాపు” అనిపిలుస్తారు. ఉదా :- చుట్టపుబాపు, దుకాణపుబాపు, కూరగాయలబాపు మొదలగునవి.

4. మోషి = చిన్నమ్మ అని అర్థము. “కాకి” అనిగూడ చిన్నమ్మను పిలుస్తారు.

5. కాక = చిన్నాయన. కరీంనగర్, పటాన్ గల్ జిల్లాలలోకూడ కొందరి నోట, “కాక” అనే పదం వింటాము.

6. వైణి = పదిసె.

7. భేటి = భేటి అనగా కిలుసుకొనుట. మహారాష్ట్రల సంవర్కంవల్ల దక్షిణాంధ్ర సాహిత్యంలో కూడ “భేటి” అనుపదం అగుపడును. ఉదా : “తొండమాన్ వంశావళి” అనుగ్రంథమున నిట్లున్నది.² “వారితోనేవినస్వామి భేటికొవ్వ” అనియున్నది. ఇట యుద్ధమున పోరాడుమునకై శత్రువులను “కలిసికొనుట” అను అర్థమున వాడబడినది.

8. పోత = “పోత్” అను మరాఠీపదము “పోత” గా మారినది పోత అనగా బస్త్ర అని అర్థము. ఉదా :- బియ్యపుపోత, పప్పుపోత, సిమెంటుపోత మొదలగునవి.

9. సందాన్ = మరుగుదొడ్డి. “సందాన్” అనేపదాన్ని మనంరైల్వే కంపార్టుమెంటులలోని మరుగుదొడ్డి తలుపులపై చూడగలము.

10. సాకర్ పుడి = (సాకర్ అనగా చెక్కర) పెండ్లికూమార్తెకు నిశ్చితార్థము సమయమున (పెండ్లికిముందు) వీర, రవిక, పూలు, పండ్లు మొదలగునవి పెట్టుటను సాకర్ పుడి అని అందురు.

11. ఎర్రబొట్టు = వరపూజ చేయుటను “ఎర్ర బొట్టు” అందురు.
“పాగాచుట్టింపుట” అనికూడ కొన్నిచోట్ల వ్యవహరింతురు.
12. రత్నపురి గడ్డ = (రత్నాళ. మరాఠీ) కందగడ్డ
13. భరణి = జూడి లేక మర్రబాను.
14. లొకర్ = తొందరగా
15. బొప్పడు = అన్న. *
శబ్దరత్నాకరము
16. సిఠెం = చక్కగా, సూటిగ
17. లెంకుడు = చెటుకుట.

పై మరాఠీ పదాలు యథాతథంగా లేక కొలదిమార్పులతో ఆ. మాం. తె. లో వాడుచున్నారు. ఈ పదాలు వావి వర్తనలకు, నిత్యవాడుకకు సంబంధము కలవగుటచే ప్రాంతీయ వై విభజము సుస్పష్టమగుచున్నది.

తెలుగు పదములు (తెలుగు పదముల సంజ్ఞావివరణ పట్టిక 7)

పదము-1

1. తోడెము = (దే) కొంచెము, లేశము అని అర్థములు. ఈ పదము చిన్నయసూరి మిత్రభేదములో ఆగుపించును.
ఉదా :- “తోడెము” తోడనే ప్రొద్దుపుచ్చుకొనియెద, నేనేమి చేయుదునని సింహము, కాక వ్యాఖ్యజుంబుకములతో యనును.
2. కొత్తలు = (దే) చిల్లర డబ్బులకు హాత (నైజాం), కల్లారు (ఇంగ్లీషు) నాణాలను వాడుకాలమున తెలంగాణా జిల్లాలలో వాడిన పదము. నయాపైసల వాడుకతో ‘కొత్తలు’ అనుమాట అదృశ్యమైనది. కాని నేటి ఆదిలాబాదు ప్రాంత ప్రజల వాడుకలో ఈ పదము నిలిచియున్నది.
3. రణజ = (దే) గాదెంటి కాగు. ఇది నీళ్లు పోసుకొనుటకు వాడబడు మట్టిపాత్ర. ఈ పాత్రకు అనేక సన్ననిరంగ్రములుండుటచే నీరు బయటకు వచ్చుటకు, గాలి పోవుటకు వీలుండి నీరు చల్లగా నుండును. ఈ పాత్రల తయారీ వీరి ప్రత్యేకతను తెలుపును.
4. రజాయి (దే) = చలికి కప్పుకొనెడి దుప్పటి. ఇది 2½ కి॥ దూదితో సన్నని పరుపువలె తయారుచేయుదురు. ఇది కప్పుకొనిన చలి కాలమునకూడ ఒంటికి చెమట పట్టును.
5. లగ్గము (వై) పెండ్లి
బొప్పడు = (దే) మూడుడు-తెలుగు. శబ్దరత్నాకరము

6. మొగులు = (దే) ఆకాశము, మబ్బు. “మొగులు చేసింది” అనగా వాన మబ్బు చేసిందనే అర్థంతో వాడుదురు.
7. రెండక్కల్లు, మూడక్కల్లు = రెండు దిక్కుల, మూడు దిక్కుల (చోట్ల)
8. డాగులు (దే) = మరకలు, గురుతు
ఉదా :- “విరహజనమ్ములన్ మరుడు పీపున డాగులు వేయ బూని” (చంద్రహాసోపాఖ్యానము.)
(డాగులు అనే పదాన్ని మూటల లెక్కలకు ఉపయోగిస్తారు కొన్నిచోట్ల)
9. మరెంక = తర్వాత. ఉదా :- పనికి మరెంక రమ్మనుట.
10. పగలెక్కుట = ప్రొద్దెక్కుట. ప్రొద్దు పోయిందనుటకు ఈ పదమును వాడుదురు.
11. సోలాలు = పచ్చి దినుసులను ముఖ్యంగా పచ్చి బజ్జెర్లను, పచ్చి కందులను “సోలాలు” ని అందురు.
12. పిసికిళ్లు (దే) = జొన్నలు లోనగువాని యూచవియ్యమని అర్థము. “పిసుకుళ్లు”గా రూపాంతరం చెందింది. పలుగురాళ్ళను కాల్చి ఒక గుడ్డలో వేసి, జొన్నలుకూడ పోసి పిసుకుట వలన, వానికో పిసికిళ్ళను పేరు వచ్చినది. ఖమ్మం, వరంగల్ జిల్లాలో కూడ ఈ పదము వాడుకలో కలదు.
13. మస్తు (దే) = సమ్మద్ది, చాల. ఉదా:- మస్తుదూరం, మస్తుపని, మస్తుమంది, మస్తుబియ్యం/వత్కెర మొ॥
14. కాల్యకు పోవుట = (దే) దొడ్డికి పోవుట
15. శనగపిండికి గల పేర్లు = (ఎ) సూన్ పిండి (సూన్ అనగా ఉల్లి గడ్డలు మరియు శనగపిండి కలిపి పండు కూర) వీరు సూన్ ను మదరం (మదనం) అనికూడ అంటారు. (బి) మదరం పిండి.
16. అగ్గిడబ్బ = అగ్గిపెద్దె
17. మంటిసూత = (ద్రవ్య) (మన్ను + సూత) గ్యాసుసూత.
18. కోక(దే) = వలువ, పుత్రమని అర్థము. “చీరె”కు ఈపదం వాడుక కరీంనగర్, వరంగల్ జిల్లాలో చాకలివాళ్లు వాడుదురు. ఖమ్మం, ఆదిలాబాదు జిల్లాలలో చాలామంది “కోకి” అని వాడుదురు.
ఉదా :- ఆ॥ చాకివాడు కోక చీకాకు పడజేసి...
పు.17.ఎస్. వి.గోపాల్ అండ్ కో ప్రచురణ, 1941)
19. చట్టాగొట్టుట = ఎగవేయుట, ఇవ్వకుండుట.
20. తొగరి(వై) = కందిచెట్టు, తొగరుపప్పు = కందిపప్పు.
21. తెల్లబాసస్సు = రాతెండి/అల్పామినియం బొట్ట/పాత్రలు.

వర్గము - 2

క్ర. సం.	అంశం	ఆ. ప్ర. తె. రూపం	ఆ. మాం. తె. రూపం
1	“ఎవ” కు బదులు “ఓ” వాడుక	ఎవరు ఎవడు	ఓలు ఓడు
2	“చి” అక్షరానికి బదులు “స” వాడుక	ఇడిచి పెట్టి చక్కర	ఇడస పెట్టి సక్కర
3	“ని” లావత్తుకు బదులు “డ్ర” వాడుక	మర్నె బర్నె, చెర్నె	మర్నె / మర్నె బర్నె, చెర్నె
4	“వె” కు “వీ” వాడుక	వెరచుట	ఎరసుట
5	“స” కు “స” వాడుక	దినము	దినము
6	“చ” కు “చ” వత్తు	పోచమ్మ	పోచ్చమ్మ

వర్గము - 3

భాషా స్వరూపము మారుచున్నట్లే కాలక్రమమున అర్థములోగూడ మార్పుచూపట్టు ననుటకుదాహరణములు.

క్ర. సం.	పదము - అర్థము	ఆ. మాం. తె. వాడుకతీరు
1	లేక (దే) = మరొకటి	లేక = లేదు అని అర్థము ఉదా :- ఇవట వరి పంట లేక (లేదు)
2	గొలుసు (దే) = సంకెల, చేతధరించెడి సొమ్ము	గొలుసు = గొట్టెము
3	ముంత = (దే) మానిక కొలపాత్ర	ముంత = చెంబు
4	జీతము (వై) = వేతనము జీతగాడు (ద్ర) జీతము + కాడు	జీతము = ఉద్యోగము జీతము చేయుట = ఉద్యోగము చేయుట
5	యేగు (డు). దే. = పూయుట	యేగుడు = ఇల్లు ఆలకుట.
6	పూటకూళ్ళు. దే. = వెల తీసుకొని పెట్టెడి అన్నము.	పూటకూళ్ళు = చిరుతిండ్లు ఉదా :- బిస్కట్లు, పిప్పర్ మెంట్లు, పాపర్, నువ్వుపల్లిముద్దలు మొ॥
7	లేపుట (దే) = లేవజేయు	లేపు = తీసుకొనుట, సర్దిఫికెట్ లేపుట.
8	పగుల కొట్టుట (దే) = ముక్కలు ముక్కలు చేయుట	పగులకొట్టుట = విప్పుట ఉదా :- బియ్యంపోత పగులకొట్టుట, అగ్గిపెట్టెల పుడా పగులకొట్టుట
9	నూకుట = (దే) తోడు, త్రోలు	నూకుట = ఊడ్చుట, వాకిలి నూకుట

అనేక దేశ్యపదములు (అచ్చయెనుగు) మరాఠీ, హిందుస్థానీ (ఉర్దూ)భాషాప్రభావమునకు లోనుగాక నిలిచి యున్నవనుటకు తోడెము, కొత్తలు, రంజణ, రజాయి మొదలగుపదములు సాక్ష్యములు. కిన్సెట్, రాజురా మహారాష్ట్ర ప్రాంతములలోనేటికీ తెలుగు మాట్లాడువారుండుట నైసర్గిక సాన్నిహిత్యమని చెప్పుకొనవచ్చును. (*తెలుగుపదములన్నియు శబ్దరత్నాకరముతో సరిచూసి, పరిష్కరింపబడినవి).

హిందుస్థానీ (ఉర్దూ) పదములు

1. కిన్సెట్ (కిన్సెట్) = అదృష్టము, భాగ్యము.
  2. దుకాన్ = దుకాణము.
  3. కిరాణా (కిరానా) = ఉప్పు, మిర్చి, మసాలా మొ॥ వస్తువులు
  4. కిరాయి (కిరామా) = బాడుగ, కూలి.
  5. హక్ = "హక్కు"గా మారినది.
  6. అల్మారు (అల్మారా) = సొరుగులుగల ఎత్తైన కట్టపెట్టె.
  7. అత్తరు = (అత్తర్) వాసనద్రవ్యము.
  8. హోదా = ఉద్యోగస్థాయి.
  9. ఖబర్ = ఖబరు, కబురుగా మారినది = వార్తఅని అర్థము.
  10. ఖర్చు = ఖర్చుగా వాడబడుచున్నది (వ్యయమని అర్థము).
  11. షబాష్, సెబాసు, శాబాసు రూపములలో వినుచున్నాము. ఇది మెచ్చుకొనుటను తెలుపును.
  12. హుషార్ లేక హుసారనివాడబడుచున్నది. "తెలివిగల" అనిఅర్థము.
  13. జముఖాన, జముకాణ, జంపఖానగా మారినది.
  14. తమాష్, తమాష, తమాస = వింత అని అర్థము.
  15. "ఛప్పన్" "ఛప్పన్న" గా రూపాంతరం చెందినది. "ఏబిది" అని అర్థము. (పేజీ 409 ద.వా.భా.వి)
- ఉదా : "ఛప్పన్నదేశ రాజ్యములచేత ఛప్పములే దెప్పించి గర్వింపినట్టి" (చొక్కనాథ చరిత్రము, పు. 51.)
16. ఫరక్ = తేడా, భేదము. ఉదా :- ధరలో ఫరక్ పడదు.
  17. తుట్టి = తక్కువ. ఉదా :- రూపాయికి పావలా
  18. అంగార్డబ్బి = అగ్గిపెట్టె.
  19. తువ్వర్దాల్ = కందిపప్పు.
  20. కజ్జాడుట/గుసులాడుట = కొట్లాడుట. కజ్జా/ఖజ్జా అను హిందీ పదములు "కజ్జాడుటకు" మూలము నోటు : క్ర. సం 1-8 మరియు 16-20 వరకు శబ్దరత్నాకరముతో సరిచూడబడినది. క్ర. సం. 9-15 వరకు దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయ భాషా విశేషములనుండి తీసుకొనబడినవి.

(సంజ్ఞ వా. భా. వి.)

క్ర. సం.	12 & 13	...	పేజీ.	414	..
..	09	...	..	419	..
..	11	...	..	413	

పై పదాలన్ని హిందుస్థానీ (ఉర్దూ) పదాలు. ఉర్దూను లవ్కురీ (సైనికుల) భాష అని అంటారు. సైనికులు పలు భాషలు మాట్లాడుదురు (పలుప్రాంతముల వారగుటచే). పలుభాషా పదములు కలిసి ఉర్దూ భాషేర్పడినది. ఉర్దూ సుల్తానులకాలములో రాజభాషైనది. కావున ఉర్దూ వ్యవహారభాషలో, సాహిత్యములో చోటు చేసుకొన్నది. తత్ఫలితముగనే మాండలికభాషలో ఉర్దూ పదములు స్వభాషా పదముల వలెనే వాడబడుచున్నవి.

అలు

1. భారతి సెప్టెంబరు 1982. పేజీ 9, రాయలసీమ తెలుగు-అసాధారణ లక్షణములు (చూడుము)రచయిత శ్రీ సి.ఆర్.యస్. శర్మ.
2. దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయ భాషావిశేషములు, పు. 407.
3. తెలుగు పదముల సంజ్ఞావివరణ పట్టిక (శబ్దరత్నాకరము) అ) దే = దేశ్యము. ఆ) వై = వైకృతము. పాకృత సమమును, సంస్కృత భవమునైన పదము. ఇ) ద్వ = ద్వయము. వైకృతమును, దేశ్యమును మిశ్రమమైన పదము.

4. నీతివంధిక. మిత్రభేదము చూడుము. "కాక వ్యాఘ్రములు లొద్దయను జంపించుట" అను కథలోనిది.

సహాయక గ్రంథములు

1. శబ్దరత్నాకరము : విద్యారత్న నిడదవోలు వెంకటరావు పరిష్కరించిన 1981 ప్రచురణ.
2. దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయ భాషావిశేషాలు, డా॥ హేమలత, పిహెచ్.డి. డిగ్రీకొరకెవ్వబడిన సిద్ధాంత వ్యాసముః
3. ఆం. ప్ర. డిస్ట్రిక్ట్ గెజిటీరు : ఎమ్.వి. రాజగోపాల్, 1976
4. ప్రాచీనాంధ్ర నగరములు : ఆదిరాజు వీరభద్రరావు, దేశోద్ధారక గ్రంథమాలా ప్రచురణ.
5. తెలుగు మెఱుగులు : శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి.
6. నలందా హిందీ శబ్దకోష్ఠ : సంపాదక శ్రీ ఎన్. ప్రభాకర్.
7. 1980-82 ఉద్యోగరీత్యా ఆదిరాజు నగరమున ఉన్నపుడు. సేకరించిన పదములందు చేర్చబడినవి.
8. ఎ హిస్టరీ ఆఫ్ సౌత్ ఇండియా : నీలకంఠశాస్త్రి, 1966.
9. లఘుకోశము : సంయోజకుడు-ఉభయభాషా ప్రవీణ దుగ్గిరాల వేంకట పూర్ణభుజంగ శర్మ.

అ గు జం - వెలుగు నిత్యం

కాకతీయుల తర్వాత చెల్లాచెదరైన తెలుగుజాతి ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పాటుతో మళ్ళీ ఒకేచోటుకు, ఒకే నీడకు చేరుకొని అఖండజాతిగా అదృశ్యమైంది. నాటినుండి గత వీర్ల స్మృతులను నెమరువేసుకుంటూ, పరమ-సాన్ని పుణ్యధర్మంగా, సుందరంగా, సుఖప్రదంగా నిర్మించుకుంటూ, భవిష్యత్తును అఖండంగా ఊహించుకుంటూ ప్రగతివైపు పురోగమిస్తున్నది.

ఈ పురోగమన యాత్రను మరింత సంగమం చేయడానికి, రాష్ట్రాభ్యుదయాన్ని, ప్రజాసంక్షేమాన్ని సత్వరమే సాధించడానికి శ్రీ ఎన్. డి. రామారావుగారి నాయకత్వంలో ఏర్పాటైన రాష్ట్రప్రభుత్వం అనేక కార్యక్రమాలు చేపట్టింది.

- ★ 15 అంశాల ప్రగతి పథం కార్యక్రమం ద్వారా బడుగువర్గాల జీవితాల్లో నూతన చైతన్యం వెల్లివిరుస్తోంది.
- ★ సంక్షేమ సేవా కార్యకలాపాలకు నిధుల కేటాయింపు రెట్టింపు చేయబడింది.
- ★ బలహీనవర్గాలకోసం 2,20,000 పక్కా ఇండ్ల నిర్మాణం దశలవారీగా చేపట్టబడింది.
- ★ పేదవారికి కిలో బియ్యం రెండు రూపాయలకే అమ్మించే పథకంవల్ల 94.22 లక్షలమందికి లాభం చేకూరుతోంది.
- ★ ప్రాథమిక విద్యావ్యాప్తికి 16,000 ఉపాధ్యాయులను ప్రత్యేక ప్రాతిపదికపై క్రొత్తగా నియమిస్తున్నారు.
- ★ స్వచ్ఛమైన పాలనా యంత్రాంగాన్ని ప్రజలకు అందించే ఉద్దేశంతో ప్రభుత్వం నెలకొల్పిన లోకాయుక్త 1983 నవంబరు 1 నుండి అమలులోకి వచ్చింది.
- ★ వృత్తి విద్యాలయాల్లో అర్హతకు ప్రాధాన్యం యిచ్చే ఉద్దేశంతో కాపిటేషన్ ఫీజు వసూలు చేయడాన్ని ప్రభుత్వం నిషేధించింది.
- ★ ప్రాథమిక విద్యావ్యాప్తికి మధ్యాహ్న భోజన పథకాన్ని అమలుపరుస్తున్నారు. దీనివల్ల దాదాపు 40లక్షలమంది బలహీన వర్గాలకు చెందిన పిల్లలు ప్రయోజనం పొందుతున్నారు.
- ★ మహిళలకోసం ప్రత్యేకంగా ఒక మహిళా విశ్వవిద్యాలయాన్ని తిరుపతిలో ప్రారంభించడం జరిగింది.
- ★ గ్రామాలలో మంచినీటి ఎద్దడిని తీర్చడానికి కనీసం 100 జనాభాకు ఒక మంచినీటి వనరును ఏర్పాటు చేస్తున్నారు.
- ★ తరచుగా అనావృష్టికి గురయ్యే రాయలసీమ ప్రాంతాల్లో సాగునీటి సౌకర్యాన్ని కల్పించే ఉద్దేశంతోనూ, పొరుగున వున్న తమిళనాడుకు దప్పిక తీర్చడానికి మానవతాదృక్పథంతో తెలుగు గంగ పథకం చేపట్టబడింది.

నవంబరు 1, 1983 నుండి అమలు జరుగుతున్న నూతన కార్యక్రమాలు

గ్రామోదయ : గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ప్రగతి పథకాలను చేపట్టి సౌభాగ్యాన్ని సాధించడానికి, నిరుద్యోగాన్ని నిర్మూలించేందుకు యువతకు స్వయంఉపాధి సౌకర్యాలు కల్పించడానికి కేంద్ర సహాయంతో చేపట్టబడినది. ఈ కార్యక్రమం గ్రామీణాభివృద్ధికి యువత సేవలను వినియోగించుకొనటం ఈ పథకం ప్రధానలక్ష్యం.

దీప : ప్రతి జిల్లాలో ఉపాధి, పారిశ్రామిక పెంపుదల సంస్థను ఏర్పాటుచేసి విద్యావంతులలో నిరుద్యోగాన్ని పరిష్కరించడానికి ఉద్దేశించబడినది ఈ కార్యక్రమం. గ్రామసౌభాగ్య సాధనకు దీనివలన దోహదం కలుగుతుంది.

విముక్తి : అతిహేయమైన పాకీపని నుండి ఆ పనిలో వున్నవారికి విముక్తి కలిగించడానికి, గ్రామాలలో ప్రధానంగా మహిళల సౌకర్యార్థం సెప్టిక్ మరుగుదొడ్లను నిర్మించడానికి ఉద్దేశించినది. ఈ పథకం. ఈ కార్యక్రమం క్రింద అన్ని మున్సిపల్ పట్టణాలలోను, రక్షిత మంచినీటి పథకాలుగల పెద్ద పంచాయతీలలోను తక్కువ ఖర్చుతో సెప్టిక్ మరుగుదొడ్లను దశలవారీగా నిర్మిస్తారు. సామాజిక మరుగుదొడ్ల నిర్మాణంలో ప్రయోగాత్మకంగా బయోగ్యాస్ ఉత్పత్తికి అవకాశం కల్పించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ సందర్భంలో పాకీ వృత్తిని ఆపలంబిస్తున్న వారి సంపాదనకుగాని, ఆర్థిక ప్రతిపత్తికిగాని భంగం, కలగని రీతిలో వారికి పునరావాసం కల్పించబడుతుంది.

ఇటీవలి తుఫాను, వరదలవల్ల కలిగిన నష్టాన్ని భర్తీ చేయాలంటే పెద్ద ఎత్తున నిర్మాణ, సంక్షేమ, సహాయ, పునరావాస కార్యక్రమాల్ని చేపట్టాల్సి వుంటుంది. ప్రభుత్వం చేపట్టే బృహత్తర కృషిలో ప్రతి మేరుడు ముందుకువచ్చి ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలలో భాగస్వామిగా తోడ్పడినప్పుడే యిది సాధ్యమౌతుంది.

మనం మనం కలసి జనం ....

శ్రీ మేకా సుధాకరరావు

ఆశల శిథిలాల అట్టుడుగునుంచి
ఆర్తంగా ఈ ఆక్రందన—
ఎవరో వచ్చి ఈ శకలాలను తొలగించి
లేవ నెత్తుతారని కాదు—
అన్యాయాక్రమాల మబ్బుల క్రింద
దురవకాశాల ఆకాశం క్రింద
అసూయా ద్వేషాల అనల జ్వాలల మధ్య
మానవత మరుగు పడిన చీకట్ల లో
వక్రీ భవించిన మేధస్సుల వికృత నదస్సులో—

రాధాంతలు సిద్ధాంతాలుగా
నటియించే రంగస్థలిని—
పరుల అపజయం స్వీయవిజయంగా
మెలి పెట్టే మీసాల సహవాసాలలో—

ధనాధికారాల దాహం దట్టంగా
పెరిగి పోయిన జనారణ్యంలో—
అసహనం ఆవేశం అవాంఛనీయంగా
పేరుకుపోయిన క్రూరతీరాలలో—

ఏ సినిమాకో బయలు దేరే సందడిలో
పాలకై గుక్క పెట్టే పసిపాప రోదనను
పట్టించుకోని తల్లుల కొల్లల మధ్య—
దాచుకోవడం, దోచుకోవడం
దర్జాగా చలామణీ అయ్యే నాట—
అభిమానం అంతరించిన వీట
వంచన వర్ణాలే చోట

అనారోగ్యం దురాక్రమించిన సమాజంలో
ఈ వ్యవస్థ గాడ్సుల వడదెబ్బకు
ఒడిగిపోయిన నన్నూ నిన్నూ
ఎవరో ఉద్ధరిస్తారనే భ్రమలు లేవు—
నేనే మారాలని—

అనునిత్యం జ్వలియించే
ఆరని ఆశగా;
బీడువారిని జీవిత క్షేత్రాలూ
మోడు వారిని బ్రతుకు వృక్షాలూ
చూచి, కరిగి కన్నీరు కురిసే మేఘంగా—
ఆగిపోతే చనిపోయే
ఆగని హృదయంగా—
అంధకారాన్ని చీల్చే అమరజ్యోతిగా—

రూపు దిద్దుకుని
నేనే మారాలని—
ఆ గమ్యం చేరాలని....

అందుకే
ఈ శకలాలను చెల్లా చెదురుచేసి
బైటపడేబలం, నాలో
పుంజీ భూతం గావించడానికే
ఉగ్రపట్టి బిగ్గరగా ఈ పిలుపు!

గుడ్డను పొడుచుకొని
స్వేచ్ఛగా బైటపడే పక్షి కూనలాగా—
రాతని పగులగొట్టి నవ్వే పువ్వులాగా—

అంతరాంతరాలలో మరిగిమరిగిన
ఆలోచనల అవగాహనలూ, అనుభూతులూ
వికసించిన సుకవితా కిరణంలాగా—
ఉర్విని నిలవాలని

ఉత్తేజంతో ఉరుముతూ
ఊపుప్రియాలను తరుముతూ
నీపూ నేనూ కలసి మనం....
మనం మనం కలసి జనం....!

శ్రీ పాలడుగు వెంకటేశ్వరరావు

ఎండ

ఎండ పేల్చేస్తోంది.

ఎండ వాయించేస్తూ వుంది.

ఎండ దంచేస్తూ వుంది.

*

*

*

వెచ్చటిగాలి ఆవిరు గ్రక్కుతూ వుంది. జీవులు అల్లాడుతు పున్నాయి.

‘అబ్బ’ అనుకున్నాడు అబ్బయ్య.

‘అబ్బాబ్బ’ అని అపసోపాలుపడ్డాడు, అబ్బయ్య. ఊపిరాడ నట్లుగా, ఉక్కిరి బిక్కిరి అయిపోయినట్లుగా, అల్లాడిపోయాడు అబ్బయ్య. మెలికలు తిరిగిపోయి తెగరోహాడు.

‘అయ్యో’ అంటూ బాధకి తోనయాడు.

‘అబ్బా’ అని మూలిగాడు.

‘అమ్మా’ అనుకుని అక్రోశించాడు.

కరెంటు ఆగిపోయింది.

ఎయిర్ కండిషనర్ చచ్చిపోయింది.

గాలి వేదెక్కింది. ఉక్కిరిబిక్కిరి చేసివేస్తూఉంది. వళ్ళు బిగిసి పోయింది. చంటిమీద చెమట్లు ధారలుగా కారాయి-అవిర్లయిపోయాయి.

‘అమ్మమ్మ’ అనుకుంటూ, కరెంటునీ, కరెంటువాళ్ళనీ తెగతిట్టు కున్నాడు, కోటిసావు.

‘నేను, చచ్చిపోతానేమోరా, నాయనా’ అనుకుని గిలగిల్లాడాడు, ఇట్లా ఈ కరెంటు, వాళ్ళు ఎంతమందిని చంపేస్తారోగదా! అనే జాలి కూడా పడ్డాడు.

పేద్రేగి పోతున్న ఈ ఎండలు, చీటికిమాటికి ఆగిపోయి అజ్ఞా పజ్జాలేకుండా పోతున్న ఈ కరెంటు! ఈ ప్రపంచం కాలి, మాడి మనయి పోతుందేమోరా దేవుడా అనుకుంటూ, తెగ యిదయి పోయాడు కోటిసావు.

ఆ ఒక్కచెట్టు మోడులాగఅయింది. అకులు రాలిపోయాయి. కొమ్మలుఎండి గిడసబారినట్లుగా అయాయి. ఆ చెట్టుక్రింద ఇంత చల్ల దనాన్ని అందించే బారెడు నీడకోసం వెతుక్కుంటూ, అల్లల్లాడాడు అబ్బయ్య. ఆ నీడకోసమే వెతుకులాడుతూ, ఎండకి రొప్పుతూ, చొంగలు గార్చుకుంటూ, అటుగా వచ్చి నిలబడింది ఒక గజ్జికుక్క- పిచ్చి ముండ.

ఛీ ఛీ అనుకున్నాడు అబ్బయ్య.

ఫో ఫో అని అదిలింపాడు - అక్కడినించి ఆ కుక్క కదలక పోగా, ఒక మాంచి పలుకురాయిని తీసుకుని నడుం విరిగేటట్టు కొట్టాడు. కుయ్యోమంటూ, పరుగు లంకించుకుంది కుక్క.

‘నీయమ్మ! తిక్కుకుదిరిందా?’ అని అథార్టీగా, ఆ నీడలో సర్దుకున్నాడు అబ్బయ్య. గర్భంగా నలుదిక్కులా పరికించి చూసాడు.

సరిగ్గా సమయానికి ఫోను కూడా మొరాయించింది. ఆలో- హలో అని పిలవగా చివరికి అది పనిచెయ్యటం ప్రారంభించగా- అవతల్నించి ఎంగేజుడు అన్న కూతలు వినవచ్చాయి. ఎంతసేపూ అవే కూతలు!

‘ఛీ... నీయమ్మ. ఇక ఈ దేశం బాగుపడదు. ఎటు బట్టుకుని చూద్దామన్నా అంతా డిస్టర్బరే!’ అని ఆశ్చర్యపోయాడు, ఆ పట్నంలో రెండు సినిమాహాలుకి, నాలుగు పేద వ్యాపారాలకి అధిపతి అయిన కోటిసావు. ఇంటావిడ పూటికి పోయింది. కొడుకులిద్దరూ కేష్మీరు వెళ్ళారు. ఈ ఆస్తిపాస్తలకి ఇక్క కుక్క కాపలా కాస్తూ కోటిసావు మిగిలి పోయేడు, ఈ ఎండల్ని పుష్కలంగా భారీగా అనుభవిస్తూనే!

అబ్బబ్బ !!

ఎండ వాయించేస్తూ వుంది !!!

ఏంట్రానాయనా !

ఈ ఎండకి మనసులేదా?

ఈ వడగాలికి జాలిలేదా ?

ఈ సూరీడుకి బుద్ధిలేదా ?

ఏమిటిది ?

ఇది ఏమిటి అని !

అనుచు మనుషులు బ్రతకాలన్న వద్దా అని ! ఈ చెట్టు చేమలు ప్రాణాలు నిలుపుకుని మళ్ళీ వచ్చే వసంతానికి చివురులు వేస్తాయా, అని!

భగమంతుడా !

నాయనా !

పిచ్చి నాయనా !

నేను సచ్చిపోతన్నానురా ! మూడు దినాల్నుండి తిండి లేక పోయినా భరించాను. ఒక మొండి బండముండా కొడుకులాగా నిలబడ్డాను. బ్రతకాల్ననే తాపత్రయంతోనే 'అమ్మా ఆకలి' అని ఆక్రొశించాను. చీ ఫో అన్న ఎన్నో చీత్కారాల్ని భరించాను. ఎలాగో లాగా ఆ ఎంగిలి ముద్దల్నియినా, ఆ ఆకూ అలముల్నియినా, ఆ పంపు నీళ్ళనయినా ఆ కడుపులో పడవేసి, ఇట్లా నిలబడటానికి ప్రయత్నించాను—

ఎండా ! ?

నిలుపునా జీవుల్ని చంపటమే దీని ఇదా ? ! దీనెమ్మ. పా! పఫా.

*

అబ్బా!

అమ్మా!

ఏమిటిగుండె! ఇదేమి గుండెరా నాయనా? ఒకటి ఇదిగా దడదడా దడదడా కొట్టుకుంటూ వుండే! ఏమయిపోదామనీ?!

లబాడబా

దబాలబా

దబాలబా

ఏమిటని! ఆగిపోదుగదా! అమ్మో ! ఇంకేమయినా వుందా ? అంతవని జరుగుదుగదా కొంపదీసి ! అలాగే అయ్యితే ఇక రక్షించే నాధు డెవరూ?

ఇక లాభంలేదు. బాల్చీ తన్నుడుగా వెధవప్రాణం!

ఏదో ఒకటి చెయ్యాల్సి. చెయ్యాల్సెయ్యాల్సి.

ఆ మోరమే జరిగితే- ఈ చుట్టూ వున్నవాళ్ళు సామాన్యులు. కాదుగదా!

ఆ స్వంతభామ్యురి ఆ సినిమాహళ్ళని స్వంతం చేసేసుకుంటాడు. ఆపార్శ్వర్థ దొంగలక్కలు రాసిపారేసి, తనపెళ్ళాం బిడ్డల నెత్తిన చేతులు పెట్టేస్తారు! రాస్కెల్సు! అందువలనా,

తను పోకూడదు! పోనే పోకూడదు.

తను పోకుండా వుండాలంటే—

ఏదో ఒకటి చెయ్యాల్సి. చెయ్యాల్సెయ్యాల్సి మరి!

తప్పదు... తప్పదు మరి.

అబ్బా! అమ్మా!

ఎండ !

వేడి, ఉక్కు, ఊపిరాడని స్థితి!

పాడు గుండె లబడబ డబబబ

స్వామీ...

దేవాదేవ! అనాధరక్షకా! ఆర్తతాణ పరాయణా.

నీదగ్గరకు వచ్చి నిలుపుదోపిడి ఇస్తాను. కొల్చుకుంటాను.. పూజలు చేస్తాను.

రక్షించు నన్ను.

రక్షించు నా కుటుంబాన్ని.

కాపాడు నన్నూ, నా భార్యాబిడ్డల్నీ, నా ఆస్తిపాస్తుల్నీ, నా అన్నింటినీ.

నా చిన్నిబొట్టకు శ్రీరామరక్ష. సర్వే జనా స్సుఖినో భవంతు

అబ్బా !

అమ్మా !

ఏమిటి ఆయాసం !

సమయానికి, ఇంట్లో ఎవరూ లేకుండా పోయారు గదా ఖర్చు బాబూ ఖర్చు.

* * *

ఏయ్

.....

'ఇదేనో, నిన్నే'

'.....'

'మాట. ఇట్లా. బాబూ !

'.....'

'ఒక్కమాటవినో. ఇదిగో. ఈ పదిరూపాయలూ నీకుఇస్తాను. త్వరగా రా బాబూ! నామాట వినవూ?'

* * *

'ఎవరదీ?'

'.....'

'నన్నేనా, పిలుస్తూంటా! అవునూ. నన్నే.'

'.....'

'ఏమిటబ్బా మాట అంటున్నాడూ!? తెగ సంపాదించి బొజ్జ పెంచుకున్న ఆ సిల్కులాల్సీ, వంగరాల పెద్దమనిషికి తనతో ఏం పని చెప్పా?'

'.....'

'పది రూపాయలిస్తానంటున్నాడే! ఎంత మంచి పెద్దమనిషీ!'

* * *

'చూడుబాబూ ! ఈ పీఠిచివర డాక్టర్ బొజ్జయ్య వుంటారు. నువ్వు అక్కడికి వెళ్ళి ఆయన్ని పిల్చుకొనివా, ఈ పది రూపాయలూ నీకే ఇచ్చేస్తాను. ఏం? వెళ్ళి పిల్చుకుని వస్తావా? అబ్బ! అమ్మ! అయ్య! అయ్యో! ఇక్కడ ఒక పెద్ద మనిషికి ప్రాణం మీదికి వచ్చిందని చెప్పి పిల్చుకురా.'

'.....'

'ఏం నాయనా! నువ్వు మంచి వాడివిగదూ! వెళ్ళవూ! వెళ్ళి ఆ డాక్టర్ని వెంటనే పిల్చుకుని రావూ! సాటి మనిషిమీద నీకు ఆ మాత్రం జాలలేదూ! ఇదుగో. ఈ పదిరూపాయలూ తీసుకో. నీకే.'

అబ్బయ్య తల పైకి క్రిందికి వూపి, వెనక్కి తిరిగి పరుగు లంకించుకున్నాడు. వూపిరి బిగవట్టి మండూతావున్న నిప్పులమీద పరుగెత్తే కూరుడిలాగా, వీరుడివలే, దవుడు తీసాడు.

* * *

'ట్రీంగ్. ట్రీంగ్'

'ట్రీంగ్. ట్రీంగ్'

'ట్రీంగ్. ట్రీంగ్'

ఎయిర్ గండిషన్ ఆగిపోగా ఆ వుక్కకి తట్టుకోలేక, బట్టలన్నీ విడిచి, తడి తువ్వలు నడుంకి చుట్టుకొని, బాత్ రూంలో టబ్

బాత్ రూంలో అయ్యాపప్పుపుప్ప, చాట్టర్ బొజ్జయ్య చెడుబట్టలు వచ్చి తలుపుదీసాడు.

ఎదురుగా, మాసిన జుత్తుతో, వంటిమీద జీరాద్దున్న గుడ్డ పీలికలతో, వెన్నుకి అంటుకుపోయిన కగుపుతో. ఎర్రగా బొజ్జయ్య అయిన కళ్ళతో నిలబడివున్న అబ్బయ్యగొడ్డిచూసి, కళ్ళెర్రజేసి—

'ఎవడా నువ్వు! ఫో. ఫో' అని అరిచాడు, చిరాగ్గా.

అబ్బయ్య నోరుతెరిచి ఏదో చెప్పటానికై ప్రయత్నించాడు.

'హేలీసుల్ని పిలిచి బొక్కతో తోయిస్తాను. నీ అమ్మాబాబులు జ్ఞాపకం వచ్చేలాగా, ఎముకలు నలగ బొడిపిస్తాను. దొంగరాస్కెల్. ఫో. పోరాఫో' అంటూ కర్రతీసుకుని మీదిమీదికి వస్తూ— బొజ్జయ్య—

'టామీ! కమాన్. టామీ. కావ్ దిస్ రెవెడ్ ఫెలో, అంటూ, అల్లెషియన్ని పిలిచాడు. ప్రళయ భీకరంగా వళ్ళు బయటపెట్టి, గర్జిస్తూ ఇంట్లోనించి బయటకి వస్తూవున్న, ఆ విశ్వాసంగల జంతువుని గమనించి, ప్రాణభయంతో వెనుదిరిగి, పెనులాగా కాల్చువున్న రోడ్డెక్కి, మిల్కాసింగ్ని తల్చుకున్నాడు అబ్బయ్యగాడు, అర్భకుడు!

రోప్పూ. రోజూతూ—

చమట్టు కారుస్తూ—

ఆయాసంతో వూగిపోతూ—

భయంకరమయిన పొగలూసెగలూకక్కే ఆ ఎండని చీల్చు కుంటూ కోటిసావు మేడదగ్గరకి వచ్చిపడిన అబ్బయ్యగొడ్డి—

అక్కడ వరండాలో, క్రిందపడి—దిక్కు మొక్కు లేనట్లుగా— పక్షిలాగా—గిలగిలా కొట్టుకుంటూ, హృదయ విదారకంగా మూగ్గుతూ, మృత్యుదేవత తొగిలిన తప్పించుకొనటానికి విశ్వప్రయత్నం చేస్తూ, వాడిపోయే దశలోవున్న కోటిశావుని చూస్తూ—

తోకనివూపుతూ, అసహాయంగా నిలబడి, కళ్ళవెంట ధారా పాతంగా నీరు కార్చుచూవున్న ఆ గజ్జికుక్క కనపడింది. దాని నడుం మీద ఎర్రగా ఆ గాయం! అవతలి వ్యక్తి బాధని చూడలేక, తన నొప్పిని కూడా మరిచి, కన్నీరు పెట్టున్న పిచ్చ జీవి! వూలిష్ ఫెలో!

అప్రయత్నంగానే, అబ్బయ్యగొడ్డి కళ్ళూ చెలమలయ్యాయి. తనకి ఏం చెయ్యటానికి దిక్కుతోచక భోరమని ఏడ్చాడు, వూల్ అబ్బయ్య.

ఎండ పేల్చేస్తోంది.

ఎండ, దంచేస్తోంది.

ఎండ వూలుంచేస్తూవుంది. అప్పుడు అఖరిసారిగా—అయిక్కు జీవుడు గిలగిలలాడాడు.

విరియాలమల్లని గూడూరుసానుబంధ

శాసనము విమర్శ - పరామర్శ

భారతి-మార్చి 'రిపి సంవికలోని "విరియాలమల్లని గూడూరు శాసనమునందలి బొట్టుబేత, కాకతిబేతకాడు" అను శ్రీ కొల్లూరు సూర్య సారాయజ్ఞారి వ్యాసమునందు అపార్థములు, అపార్థీకరణములు కలవు. అవి :

1. "శాసనపు భాషాప్రయోగ సంస్కరణలెట్లు జరిగినను చారిత్రక విషయములు కొన్ని నిష్కారణముగా బలియైపోవుటను బట్టి, వారందు ప్రకటింపిన అభిప్రాయములు కొన్నింటిని వెంటనే సవరించుకొనుమని గోరుటయే యీ వ్యాసపు ముఖ్యోద్దేశము."

విరియాల మల్లని గూడూరు సానుబంధ శాసనములోని తెలుగు పద్యములు కవి రచించినవి, లేఖకుడుచెక్కినవి. కనుక లేఖదోషములు కలవు. అవి పరిష్కరించుకొనుట అవశ్యక ర్తవ్యము. "భాషాప్రయోగ సంస్కరణలు" ఇష్టానుసారము జరుగవు. నియమానుసారముజరుగును. పరిష్కరణము వలన చారిత్రక విషయములు బలికావు. సంస్కరణములేని, శాసనములోని ఏకదేశములను పట్టుకొని కావించిన అందడుకు సమన్వయములు బలికావచ్చును. అది నిష్కారణము కాదు; సకారణము. పరిష్కరణమునందు ప్రమ ప్రమాదములు కలవేని, అవి సవరించుకొనుమని కోరుట సమవిధము. అపశబ్దములనుబట్టి, గణయతి ప్రాసభంగములను బట్టి అల్లాకొనిన అందడుకు చారిత్రక సమన్వయములను, అచ్చమైన చారిత్రక విషయములుగ స్వయము చాటుకొనుచు సవరించుకొనుమని కోరుట వివరీతము.

2. "శాసనపద్యార్థము సూహించవలదని, సమకాలీన చారిత్రక విశేషములను గుర్తింపవలెనని మనవి చేసుకొనుచున్నాము."

శాసనపద్యార్థమేకాదు; ఏ పద్యార్థమును ఊహించునది కాదు. భాషాచ్చందో వ్యాకరణాద్యనేక విషయముల పరిజ్ఞానమును బట్టి గ్రహించునది. పద్యార్థము నిష్కర్షణమైన తదుపరి సమకాలిక చారిత్రక సత్యముల పరిగణనము, బండిమందు, గుఱుమువెనుకకాదు.

3. "పద్యములలోనున్న దోషముల నన్నింటిని లేఖకున కౌక్కినికే అంటగట్టిరి. శాసన రచయితపైనున్న గౌరవముచే నాతనికి దోషము లాపాదింప నిచ్చగించక వారిట్లు గావించియుండురు."

"పద్యములలో నున్న" అచ్చుతప్పులవంటి "దోషముల నన్నింటిని" లేఖకునికిగాక, కొన్నింటిని కవికి కూడ "అంటగట్ట" వలయును కాబోలు! కవిదోషములకు, లేఖకదోషములకు భేదముకలదు. అది సాహిత్య పరిజ్ఞానమువలన తెలియును. తెలియుటచేత లేఖక దోషములను కవికి "అంటగట్ట" లేదు. శాసనరచయితపై గౌరవముచేతకాదు. శాసన లేఖకునిపై అగౌరవముచేత కాదు. శాసన సాహిత్యముపై గౌరవముచేత.

4. "కన్నడ భాగమున దోషములు లేకపోవుటను బట్టి లేఖకుని లేఖన పాండిత్యమును అంతగా శంకింప పనిలేదు."

లేఖకుని లేఖనము పాండిత్య విషయముకాదు. లేఖకులు పండితులునుకారు. కవులు పండితులు కాకపోరు. కవిత్వము పాండిత్య విషయముకాకపోదు కవిదోషములు పాండిత్య విషయక ప్రమప్రమాదములు. లేఖక దోషములు అపాండిత్య విషయక వర్ణస్థానిత్యములు. కన్నడ భాగమునందు లేఖకదోషములు లేకపోయినను, (ఉన్నవో, లేవో కన్నడ సాహిత్య పరిజ్ఞానము కలవారు తెలుప వలయును) తెలుగు భాగమునందు ఉండుటకు హేతువు, లేఖకుడు కన్నడభాషా పరిజ్ఞాత అగుట, తెలుగుభాషా పరిజ్ఞాత కాకపోవుట కావచ్చును. కారణాంతరమును కావచ్చును.

5. "తెలుగుభాషలో అంతగా పరిచయములేని లేఖకునిద్వారా కొన్ని చిక్కులు వచ్చియుండిన వచ్చియుండవచ్చును. కాని మొత్తమన్నింటికి నాతడే బాధ్యుడనుట అసమంజసము".

తెలుగుభాషలో అంతగాకాదు; ఎంతగా పరిచయమున్నను, లేకపోయినను, లేఖకుని వలన వచ్చునవి చిక్కులుకావు. తప్పులు.

అవి తెలియని పరిశీలకులవలన వస్తునవి చిక్కులు. కవి దోషములకు కవివలె, లేఖక దోషములకు లేఖకుడే బాధ్యుడు అగును. కాడనుట అసమంజసము. లేఖక దోషములు కొన్నింటికి లేఖకుడు, కొన్నింటికి కవి బాధ్యుడు అనుట మిక్కిలి అసమంజసము. అప్పతప్పలు కొన్ని ముద్రాపకునివి, కొన్ని గ్రంథకర్తవి అనుటపంజీవి.

6. “కన్నడ శాసనమును వ్రాసిన రచయితయే, తనకున్న పరిమిత పాండిత్యముతో నీ తెలుగు భాగము కూడ వ్రాసియుండెనని అనుమానించుటకు అవకాశమున్నది.”

అనుమానించుటకు ఏమైన అవకాశముండును! — “అవకాశమున్నది” అనుటయేగాని, ఉన్నదనిన అవకాశమును ఉట్టంకించినదిలేదు. కనుక ఊహామాత్ర శరణ్యము కావలయును. అంతయును ఊహామాత్ర శరణ్యమే! — రచయితకు పరిమిత పాండిత్యమును, లేఖకునికి పరిపూర్ణ పాండిత్యమును ఆపాదించుట విపరీతము. శాసనకాలమునందు కన్నడ కవులు తెలుగు పద్యములు వ్రాయుట “సమకాలీన చారిత్రక విశేషము” కాఁబోలు! ఆ కాలమునకు ముందు వెనుకల - తెలుగు వారు కన్నడ కావ్యములు వ్రాసినట్లు, తెలుగు కవులు కన్నడ పద్యములు వ్రాసినట్లు ఆధారములు కలవుగాని, కన్నడిగులు తెలుగు కావ్యములు వ్రాసినట్లు, కన్నడ కవులు తెలుగు పద్యములు వ్రాసినట్లు ఆధారములు కానరావు.

7. “శాసనపు మొదటి పద్యమున పెద్ద మార్పులేమియు సూచింపలేదు.”

కారణము పెద్ది లేఖక దోషములు లేకపోవుటమాత్రమే. ఉన్న చిన్న లేఖకదోషమునకు చిన్న మార్పు సూచింపఁబడినదికద.

8. “రెండవ పద్యమునుండి వీరి సంస్కరణ మొదలైనది... నామవాచకమైన ‘విరియాల’ను విడదీసి ఆతనిని ‘భీమన్యప ఘస్మరుని’గా పేర్కొనిరి. అటువంటి యితర ప్రయోగముల సుదాహరించుచు కటుకూరు శాసనమునందలి “వీరనర్మేంద్ర ఘస్మరే” అను దానిని చూపిరి. కాని కటుకూరు శాసనమీయ బడిన కాలము పదమూడవ శతాబ్ది అరంభము.”

పదమూడవ శతాబ్ది అరంభములోని శాసన ప్రయోగము, పదొకండవ శతాబ్ది అరంభములోని శాసన ప్రయోగమునకు ప్రమాణము కాదు కాబోలు! ఏమి శబ్ద శాసన ప్రామాణిక బుద్ధి! — “భీమన్యప ఘస్మరుడై” అను సమాసము సార్థకమునముకాదు. సిద్ధసమాసము. అది సంస్కృతభాషయందు వుట్టును. సంస్కృతభాష వుట్టినదిమొదలు నేటివరకు మాత్రమే కాదు; ఏనాటి వరకును “భీమన్యపఘస్మరః”

అను సమాసమునకు భీమరాజును సంహరించినవాడనియే అర్థము. “విరియాలభీమన్యపఘస్మరః” అని సమాసమును గ్రహించినచో, విరియాల భీమరాజును సంహరించినవాడు అని మాత్రమే అర్థము వచ్చును. అది ప్రకరణ విరుద్ధము. అనన్వితము. కనుక పరిత్యక్తము.

9. “ఈ శాసనపు తొలి నాలుగు పద్యములు ప్రతిష్ఠాపన కాలము నాటివని అంగీకరించిన, సుమారు నాటికి రెండు శతాబ్దుల క్రిందటివగును. కనుక రెండు శతాబ్దుల తరువాతి ప్రయోగములను బట్టి యిచ్చట పదచ్ఛేదము జరుపుట పద్ధతికాదు. అట్లు జరుపుటయే వారికభిప్రాయమనచో సమకాలీనుడై, తత్త్వాంతమున విరియాలతో కలపించినవలె “భీమన్యపు” నొక్కనిని శాసన ప్రమాణముతో చూపవలసి యున్నది.”

తొలి నాలుగు పద్యముల రచనాకాలము స్థూలముగ 1005వ సంవత్సరము, లేఖనకాలము 1124వ సంవత్సరము అని పూర్వోక్తము. తన్మధ్యకాలము రెండు శతాబ్దులూ? 1124 - 1005 ఎంత? 119. విశోత్తర శతాబ్దికిని ఒకటి తక్కువ. లెక్కలకూడ రావుకాఁబోలు! — “రెండు శతాబ్దుల” తర్వాతివి లేఖనములూ? ప్రయోగములూ? — రెండు శతాబ్దుల తర్వాతి లేఖనములను బట్టి ఇచ్చట పదచ్ఛేదము చేయుట పద్ధతికాదా? ఏల? — నన్నయ భారతమునకు లభించిన లాఁపత్ర గ్రంథములు రెండు శతాబ్దుల తర్వాతివికావు; నాలుగైదు శతాబ్దుల తర్వాతివి. కనుక నన్నయ భారతములోని పద్యములకు పదచ్ఛేదము చేయుట పద్ధతి కాదన్నమాట! ఇట్టి విపరీత సిద్ధాంతములు చేయుట మాత్రమే పద్ధతి కాఁబోలు! — పదచ్ఛేదము చేయుకుండ పద్యాంశము ప్రత్యక్షము కాదు. అయినదనుకొనుటవలని అనర్థకము.

విరియాల సంహరించిన భీమన్యపుని శాసన ప్రమాణముతో చూపవలసియున్నచో, మజి విరియాల సూరడు కాపాడిన రవ్వన్యపుని, రాపాడిన భీమన్యపుని కూడ శాసన ప్రమాణములతో చూపవలయును.

10. “శాసనమునుబట్టి ‘పాండవ మధ్యమ భీముని పోలిన విరియాల భీముడు’ని చెప్పవలెను. ‘భీముడు’ అని తత్సమముగా ఆ పదము లేకపోవచ్చును. ‘విరియాలాడు’ని కూడ లేదు. కనుక ‘విరియాలభీమ’ అనునది ప్రథమైక వచనముతో తత్సమ రూపమని అంగీకరించవలెను.”

శాసనమును బట్టి “పాండవ మధ్యమ భీముని పోలిన విరియాల భీముడు” అని చెప్పరాదు. “పోలిన” అనుటకు పద్యమునందు ఉపమా లంకారము లేదు. ఉల్లేఖలంకార ముకలదు. “విరియాల భీముడు”

అనుటకు “భీమ” అను తత్వమువలన అందు లేదు.

కన్నడభాష యందునులేదు. ఒరియా భాషయందు కలదు. కాని శాసన భాష ఒరియాభాషకాదు. ఒరియా సంబంధము సమకాలిక చారిత్రక సత్యముకాదు. “భీముడు” అనియే తత్వముగా ఆ పదము తెలుగుభాష యందుకలదు. ఉండవలయును. అట్లు “విరియాలుడు” అనిఉండనక్కరలేదు. “విరియాలు” అని కూడ ఉండవచ్చును. అది సాంస్కృతికము. ఇది ఆవృకము. “భీమ” అని లేదు. ఉండదు. కనుక “విరియాల భీమ అనునది ప్రథమైక వచనములో తత్సనురూపమని అంగీకరింప” రాదు. శబ్దజ్ఞానము కల ఎవ్వరును అంగీకరింపరు. ఇది చరిత్ర పరిశోధకులకు మహాబధిరశంభారావమే అయినచో, “అపశబ్ద భయం నాస్తి అప్పలాచార్య సన్నిధి” అని మాత్రమే అనుకొనవలయును. అధవా, చరిత్ర పరిశోధకులు సదృశమైన సమకాలికశాసన ప్రయోగాం తరమునైన మాపవలయును.

పద్యమునందు “పాండవమధ్యమ భీముఁడోయంగా విరియాలు భీమస్వపఃస్వరుఁడై యుదయించె” అని ఉండవలయును. ఇందలి “ఓయంగా” అనునది ఉపమావాచకము కాదు. ఉత్త్రేక్షానుచకము. ఉపమాలంకారముగాక, ఉత్పత్తాలంకారము ఎందుకు కలదు ? అని ఆయోజింపినచో, (ఆయోజనము పద్యార్థమును గ్రహించు పద్ధతి) సంహరింపఁబడినవాడు పేరునకు భీముడు, సంహరించినవాడు తీరునకు భీముడు అనియే అభివ్యక్తమగును. చందోవ్యాకరణాలంకారాది విశేష ములను గ్రహింపని అర్థము పద్యార్థము కాదు. అద్యంతన చరిత్ర అగును కాబోలు !

11. ఇక మూడవ పద్యము... సంస్కరణమున బడి అర్థము మారిపోయినది. ఫలితముగా కాకతీయ ముదిగొండ చాళుక్య చరిత్రలో ముఖ్యమనదగు ఘట్టము నిష్కారణముగా బలియై పోయినది.”

పరిష్కరణము వలన మారిపోయిన అర్థము, బలియైపోయిన కాకతీయ ముదిగొండ చాళుక్య చరిత్రలో ముఖ్యమనదగు ఘట్టము వీరి మాటలలోనే వీరు ఒకసారి “కల్పించి”నది. మఱొకసారి “సరిచేసి” నది. తర్వాత మఱొకరు ఖండించినది.² ఇట్లు కల్పించునది, సరి చేయునది, ఖండింపఁబడునది చరిత్ర అగునా? చరిత్రాభాసమగును.

12. “‘తత్తనయురు’ అను శాసనపదము, ‘తత్తతనయు’ అని యుండవలెనని వీరి సంస్కరణ.”

అవును. శాసన పదము కాదు. శాసన లేఖనము. కారణము “తత్తనయురు” అను శాసన లేఖనము ప్రాసస్థలమునందు కలదు. పద్యమునందు తకారము ప్రాసము. కనుక “తత్తతనయు” అని ఉండి

ను. తెలుగు పద్యము.

ప్రాసభంగము కివికృతము కాదు. కారణము కన్నడమునందును ప్రాసము కలదు. ప్రకృత శాసనములోని కన్నడభాగమునందు ఏడు పద్యములు కలవు. ఏడు కన్నడ పద్యములందును ప్రాసకలదు. ఏడవ పద్యము నందు మాత్రము ఒకచో విలక్షణముగ కలదు.³ అది లేఖక దోషమో, ముద్రణదోషమో, కన్నడ గుణమో కన్నడ సాహిత్యవేత్తలు తెలుపవలయును.

ఎనిమిదవ శతాబ్ది గుణకవిజయోద్యోగి లేక పండరంగని అధికి శాసనము మొదలు పంపొమ్మిదవ శతాబ్ది మండల తమ్మన్న శ్రీకూర్మశాసనముల వఱకును గల శతాధిక పద్యశాసనములందు సహస్రాధిక లేఖకదోషములు కలవు. అందు పద, గణ, యతిమైత్రి, ప్రాస భాగములును కలవు. అవి కవి దోషములు అని గాక, లేఖక దోషములు అనియే లెక్కించి జయంతి రామయ్యపంతులుగారు నూచించిన పరిష్కృత పాఠములు కలవు.⁴ సుష్టపాఠములనుగాక “భ్రష్ట” పాఠములను పట్టుకొని ప్రాకులాడుట దయనీయము.

కవిదోషముకాని, “తత్తనయురు” అను లేఖకదోషమునకు “తత్తతనయు” అనుసోధు పాఠమునుగాక, మరొక సాధుతర పాఠమును ప్రాసభంగములేని ఇతరదోషమురాని పాఠమును- నూచించినచో, అప శ్యము పరిగ్రాహ్యము. వట్టినే “కవిపాఠములుగా భ్రమింపజేయుటకు చేయుచున్న ప్రయత్నమిది. నిరసింపదగినది” అని ఎంతవదరినను ప్రయోజనము సున్న. అపపాఠములను కవిపాఠములుగ, అప సిద్ధాంతములను స్థిరసిద్ధాంతములుగ భవనగఢమున పాఠకులు బాలురుకారు.

13. “వీరు పూర్వపు పండితాభిప్రాయములను మన్నించుటగాని ఖండించుటగాని జరుగలేదు”.

పరిష్కరణమునకు, అర్థవివరణమునకు సంభావ్య సమన్వయ మునకు ఉద్దిష్టమైన వ్యాసము, పూర్వపండితాభిప్రాయముల ఖండన మండనములకు విషయముకాదుగాని, అవి గతార్థములే. అంతేకాదు. పండితాభిప్రాయములు సంభావ్యములైన సమన్వయములు మాత్రమే. వితండ వాదములు, వివరీత సిద్ధాంతములు కావు. ఉపరి ప్రమాదపతిత ములకు పండితులను చీల్చిచెండాడుట ప్రాజ్ఞ లక్షణముకాదు.

14. “‘తత్తనయురు’ అనుపదమునకు ముందున్న ‘ప్రతిష్ఠసేసి’ అను పదమును ‘పేరు’ కు ముడిపెట్టి, ‘పేరు ప్రతిష్ఠచేసి’ అని అన్వయించి ‘నిలబెట్టి’ అని అర్థము చెప్పట జరిగినది. కాని ‘పద్యమునందు ‘ప్రతిష్ఠసేసి’ అనునది కొరవిదేశమున ‘ప్రతిష్ఠింప’ బడిన బొట్టు. బేతనికి సంబంధించి నట్టిది”.

చర్మమునకు పరివహము, చాత్యుత్తము అని ముద్రామాలిక

శ్లో ౧౦౮

“దంతాన్వయము” అని ఒకటి కలదు. అది తెలిసిన, “ముడిపెట్టి, అన్వయించి, అర్థముచెప్పట జరిగినది” అని వృథా వాగ్యయము చేసి కొనుట జరగదు. “చేకొన్న బొట్టు బేతరాజు పేరు కొరవి దేశమునందు నిలబెట్టి” అనియే చెప్పిన అర్థము.⁵

15. “ఇక నాల్గవపద్యము. దీనిని మూడవపద్యమునకు అంతరిక సంబంధము కలదు. దీనిని రెండవపంక్తిలో తొలిభాగము కొద్దిగా పగిలిపోయినది. ఇచ్చటి పదము ‘మేల్గరుడని’ అని పేర్కొనిరి.”

ఇది “అంతరిక సంబంధము” కలదని, స్థలాంతరమున మూడు, నాలుగు పద్యములు ఒక్క ప్రకరణమునుటకు కాదనుట స్పష్టమౌవ్యాపారము. “అంతరిక సంబంధము” ఆకాశమునుండి ఉడివడదు. ఏకప్రకరణమైననే ఏర్పడును.

ఇక రెండవ పంక్తిలో తొలిభాగము ఎంత పగిలిపోయినను, ఎప్పుడు పగిలిపోయినను, అక్కడ ఒక్క అక్షరముకూడ చెక్కుచెదర లేదు. “మేల్గరుడని” అని స్పష్టముగ కలదు. అయిదవ పద్యమునందు “మేలుగ” అను నాలుగు స్థలములందును “మే” ఎట్లు కలదో, “మేల్గరుడని” అను చోట కూడ “మే” అట్లే కలదు. దీర్ఘము అయిదు స్థలము లందును లేదు. అంతేకాదు. “ల” యొక్క ఎడమప్రక్క పిసరంత ప్రేదితినను, “ల” స్పష్టముగ కలదు. అది “య” శేషము కాగల అవకాశము లేదు. ఉపరి “ల” క్రింద “గ” ఒత్తుకలదు. ఇది యెల్ల శాసన ప్రతిబింబమును కంటితో చూచిన కనిపించక పోయినచో, మరి “భూతద్దముతో” చూచిన స్పష్టముగ కనిపించును. శాసనప్రతిబింబ మునకు దీర్ఘకృతచ్ఛాయాపటము తీయించిచూచినచో, ఇంతకు స్పష్టతర ముగ కనిపించును. అట్టి “మేల్గరుడని” అను పదబంధము శాసనము నందు లేదనుట, లేనట్లు ఉదాహరణము నందు “ల్ల” కుండలికరించుట, ఇట్లు పేర్కొనిరని అంగలార్పుట, “అహా! మూలచ్చేదితవ పాండిత్య ప్రకర్షణ” అనిపించునది మాత్రమేకాదు; ఆత్మ వంచనముతోపాటు జగద్ర్వంసము కూడ. అక్షంతల్యము.

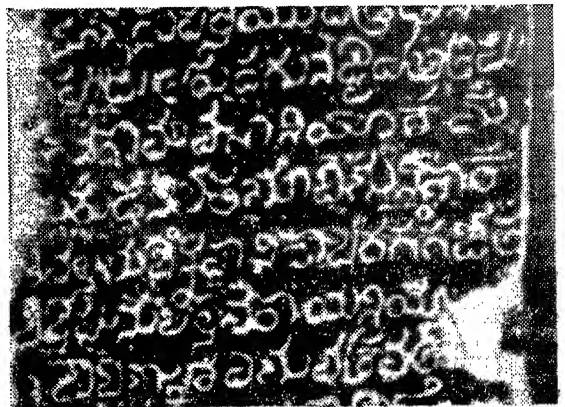
వా పక్షముగ “మేల్గరుడని” కాదు “మెల్గరుడని” అని వాదించినను, పద్యమునందు “గరుడని” అను పదము అపరిహార్యము. అది గరుడు + అని = గరుడని. అని పదచ్ఛేదముకాదు. గరుడని అనుపదము ద్విత్వియాంత విశేషణము. ఇది తెలిసిన బహువర్ణములు భాసింపును. “గరుడని బేత భూవిభుని” అను పంక్తి గరుడబేతరాజు అనియే అర్థము.

పదచ్ఛేదము చేసినయెడల దీనిముందున్న ‘మేల్’ నకు ఏమి అర్థము చెప్పవలసి యుంచును?”

ఇది “రామాయణ మంతయు విని రామునికి సేన నీనుగను?” అని ప్రశ్నించినట్లు కలదు. “మేల్” అనునది యుద్ధరూపము. అచ్చిక వదములందు పదాంతముందలి డ, ల, ట, ర, ల ఉత్సమునకు లోపము రావచ్చును. మేలు అనునది పూర్వరూపము. అసలు శబ్దము. అందరికిని తెలిసిన అచ్చుతెనుగు శబ్దము. ఆ శబ్దమునకు పుండు “కామవసాని యొక్క” అని శాసన లేఖనము. అది లేఖక దోషము. “కామవసాని యొక్క” అని కవి పాఠము. కామవసానియొక్క మేలు అనగా ఉప కారమని అర్థము. కామవసాని కారణమైన ఉపకారమని తాత్పర్యము. ఇంత స్పష్టార్థప్రతిపత్తికల సరళవాక్యమునకు సహితము అర్థము తెలియకుండ, అకాండ లాఠవము చేయుట అత్యంత శోచనీయము.

17. “ఇన్ని శ్రమలుపడి యీ మేలును కామవసానియొక్క మేలుగా పెప్పి దీనిని, గరుడ బేతగా చ్చిత్రింపవలసిన అవశ్యకత ఏమి వచ్చిపడినది?... కాకటి వంశీయుడైన రెండవబేతనితో యీచారిత్రకాంశము సమయానుకూలమై యొప్పుచుండ, యంత నిష్కారణ నిరర్థక ప్రయత్నము దేనికీ?”

పద్యమునందు “కామవసానియొక్కమేలు” అని కలదు. కనుక అది కామవసానియొక్క మేలు అనిచెప్పటకు శ్రమలు పడవలసిన అవశ్యకము వచ్చిపడదు. కాదని చెప్పటకే అన్ని శ్రమలు పడవలసిన అవశ్యకము వచ్చిపడును. పద్యమునందు “గరుడని బేతభూవిభుని” అని కలదు. కనుక గరుడబేతనిగా చ్చిత్రింపవలసిన అవశ్యకము వచ్చిపడదు.

ఇది శాసన ప్రతి బింబమునకు దీర్ఘకృతచ్ఛాయా పటము. మూడవపంక్తి చివరి అక్షరము “మే”. అది “మే” అగును. ఇక నాల్గవపంక్తి మొదటి నాలుగు అక్షర ములు “ల్లగుడని”. కనుక “మేల్గుడని” కవి పాఠము.

గరుడ భేతడు కాధనుడు మాత్రమే ఓ తింపవలసిన ఆవశ్యకము వచ్చి పడును. పద్యములోని చారిత్రకాంశము “కాకతి వంశీయుడైన రెండవ భేతనితో సమయానుకూలమై యొప్పుచుండ” లేదని, వీరి సంయుక్తాభిప్రాయము “చరిత్రను మార్చుచున్న”దని శ్రీ వి.వి. పరబ్రహ్మశాస్త్రిగారి ప్రత్యాఖ్యానము కలదు.⁷ దానికి సమాధానమియ్యక ఈ “నిష్కారణ నిరర్థక” దుస్సాహస దురర్థక ప్రయత్నము చేసికె? - “శ్రీ శాస్త్రిగారి చర్చకు మేమింకను సమాధాన మియవలసియున్నది. కనుక ప్రస్తుతమున కది విషయముకాదు” అనిన సరిపోవునా? అది ప్రస్తుతమునకు విషయముగాక అప్రస్తుతమునకు విషయమా? - పరబ్రహ్మశాస్త్రిగారి ప్రత్యాఖ్యానము వెలువడి పదియేను నెలలు గడచినవి. ఇంకను సమాధానము లభింపలేదు కాబోలు!

18. “ఇచ్చటి ‘అరుదగునట్టి’ అను పదము ఎఱున్పునంగన కామ వసానికి సంబంధించినది. అసామాన్యురాలైన కామవసాని అని భావం. కాని దీనిని ఖామవసాని యొక్క ‘మేలు’కు ముడిపెట్టిరి. ఆ ‘మేలు’ పైన పేర్కొనబడిన ‘మేల్గుడని’ దీనుం విడగొట్టి

ఇచ్చటి అనగా సృష్టార్థపతిపత్తికల సరళవాక్యమున హితము అర్థము కానిచోట! ఆ చోట “అరుదగునట్టి ఎఱున్పునంగనగామవసాని యొక మేల్గుడని” అను లేఖకుని లేఖనము, “అరుదగునట్టి యెఱున్పునంగన గామవసానియొక్క మేల్గుడని” అను పరిష్కృతపాఠము. ఇందు “అరుదగునట్టి ఆను పదము. కామవసానికి సంబంధించి, అసామాన్యురాలైన కామవసాని అని భావ” మైనచో, “యొకమే” అను లేఖకుని లేఖనముతోపాటు “యొక్కమేలు” అను కవి పాఠమునకును దొక్కటే ఉండదు. అది “యొక్కమేలు” కాదు మఱొకటి అని చెప్పినది లేదు. చెప్పగలిగినదిలేదు. “ముడిపెట్టిరి” అని మోరకించుటయే గాని, ముడి విప్పినది లేదు. విప్పగలిగినది లేదు. “విడగొట్టబడినది” అని విహ్వలించుటయేగాని, విడగొట్టుకొండ సరియైన అర్థము చెప్పినది లేదు. చెప్పగలిగినదిలేదు. అసలు పదములను విడగొట్టుకొండ పద్యము లకు అర్థము చెప్పట ఆకాశ చిత్రలేఖనము. “పదచ్చేదము” అను పద బంధమునకు కూడ అర్థము తెలియదు కాబోలు! - “అరుదగునట్టి యెఱున్పునంగన గామవసానియొక్కమేలు” అను వాక్యమునందు “అరుదగునట్టి” అను విశేషణము “మేలు” అను విశేష్యమునకు అన్వయించునని విశేష్యవిశేషణ సంబంధ పరిజ్ఞానము కలదేని తెలియును.

ఇది “అరుదగునట్టి” అను పాఠమునకలదు.⁸ అది కవి పాఠ మైనచో, కామవసానియొక్కమేలు అరుదగునట్టి అని మాత్రమే అర్థము వచ్చును. కామవసాని అరుదగునట్టి అని అర్థము రాదు. అంటగట్టిన

తెలుగు నుడికారము కాదు. ఇంగ్లీషు పలుకుబడి అగును. “బొట్టుబేత, కాకతిదేత” అనుట కూడ ఇంగ్లీషు దుష్ప్రభావమే.

19. “బల్లహారాయనియోగిని ఆశ్రయించునది, చక్రవర్తియైన భాస్కరవిభుని దర్శించునది, ఆ కాలమునందు శ్రీ కాదని పెర్కొన్నారు... కాకతీయ రాజ్య చరిత్రలో శ్రీలు నిర్వహించిన పాత్రను గుర్తించిన ఎవ్వరునూ ప్రై వాక్యము నంగీకరింపరు. సిద్ధేశ్వర చరిత్రాది కథనములు కూడ ప్రై చారిత్రక సంఘటనలను తలపింపజేయుట గమనింపదగినది.”

పయి వాక్యములోని ఆశ్రయణము, అన్యరాజ్య సందర్శనము రాయబారమునకు సంబంధించినవిగ పద్యమునందు ప్రతీయమానము కాకతీయరాజ్యచరిత్రలో శ్రీలు నిర్వహించిన పాత్రను గుర్తించినవారు రాయబారము నెరపిన శ్రీల చరిత్రను తెలిపిన, ఆవశ్యము స్వీకార్యము.

చరిత్రాది కథనములందు ఎఱుక దేవరాజు మేనత్త కుంతలిదేవి గుజరాష్ట్ర ‘మహారాష్ట్ర’ మూర్ఖర యవనరాజులపై దండు వెడలి వారిలోడించి, మరల దండెత్తివచ్చిన కటకబల్లహుని గంగి దేవుడను సేనాధిపతిచేత చంపించి, పందొమ్మిదేండ్లు రాజ్యముచేసినట్లు కలదు.⁹ రాజ్యకాలమును కలదు.¹⁰ మఱి కాకతీయ స్థానాజ్య చరిత్ర కారులు రుద్రమదేవిపేర అధ్యాయమువలె, కుంతలిదేవిపేర అధ్యాయము కాదు - కనినము - ఒక పరిచ్చేదమునైన వ్రాయలేదేమి? ఇక వ్రాయుదురు కాబోలు!

సిద్ధేశ్వర చరిత్రాది కథనములు “పయి చారిత్రకసంఘటనలను తలపింపజేయుట గమనింపదగినది” అయినచో, అవి మొదటి కాకతి బేతరాజు కాలమునందు జరిగినట్లును మఱి గమనింప వలయునుగదా! అనుకూలమైనది ప్రమాణముగ, ప్రతికూలమైనది అప్రమాణముగ ఒకే విషయమును పరిగణించుట అర్థజరతన్యాయదోషమునకు లక్ష్మీ భూతమగును.

20. “వారి అభిప్రాయమున యీ ఘనకార్యములన్నియు ఎఱునవే”

అవును. అందుకు హేతువు పద్యమునందు “తాను” అను సర్వనామము కలదు. అది ఎఱు నరేంద్రునికి ఎట్లు అన్వయించునో పూర్వోక్తము.¹¹ కామవసానికి అన్వయించునది కాదని చెప్పక పోవుటకు హేతువు, అట్లు తలపోయేవారు కూడ ఉండరని, ఉన్నను తలయెత్తుదురని తలంపక పోవుట మాత్రమే. ప్రకరణమును పదలి పద్యార్థమును గ్రహించుట నిరాలంబనృత్యము. పదములను పదలి వాక్యాన్వయము చేయుట తలకింద తాండవము.

“పై మూడు, నాలుగు పద్యముల నొక్క ప్రకరణముగా చెప్పి, రెండింటిలో వర్ణితములైన మనకార్యములను ఎఱుగనరేందునివిగా వివరించినారు. కాని అది అంగీకార యోగ్యమైన వివరణ కాదు. మూడవ పద్యమున ఎఱుగనరేందుడు బాధ్యత వహించిన కార్యమును, నాలవ పద్యమున కామవసాని చేబూని సాధించిన దుర్బటరాజకీయ బాధ్యతను వర్ణించుచున్నవి.”

అర్థవివరణలకు అంగీకార యోగ్యతాయోగ్యతలు నిర్ణయింపవలసినది పద్మార్థము. పద్మార్థము తెలియనివారుకారు. తెలిసినవారు. మూడవ పద్యము ఎఱుగనరేందుడు బాధ్యత వహించిన కార్యమును, నాలవపద్యము కామవసాని చేబూని సాధించిన దుర్బటరాజకీయ బాధ్యతను వర్ణించుచున్నచో, భార్యాభర్తలైన కామవసానికి ఎఱుగనరేందునికి విధాకులు ఈయవలయును. అథవా, ఎఱుగనరేందుని చంపవలయును. అదిహూడ జరుగకపోలేదు. “ఇద్ద మే బిదబ్బో” ఎఱుగనరేందు అవే బిదబ్బో హి కుడ కన్నాలిదేద్ హిజ్ వర్క” అని, ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనము గారి అభిప్రాయము.¹² కాని, “విరియాల ఎర్రన కాకతిబేతరాజ శత్రువులను నిర్మూలించి అతనిని కొరవి దేశమునకు ఏలికగ ప్రతిష్ఠించెను. ఈ యెర్రన భార్య కామవసానిగూడ ఇతనికి సాయముచేసి కాకతి వంశమును సుప్రతిష్ఠితము చేసెను.” అని మారేమండ రామరావుగారి అభిప్రాయము.¹³ “తెలంగాణములోని గూడూరు శాసనము ప్రకారము విరియాల వంశజుడగు ఎఱుగనరేందు కాకతి బేతనృపాలుని శత్రువును నిర్మించి, యాబేత వసుధాధిపుని కొరవిదేశమునందు ప్రతిష్ఠ జేసెననియు దెలియుచున్నది”. అని కుందూరి ఈశ్వరదత్తుగారి అభిప్రాయము¹⁴ కూడ. ఇవి “పూర్వపు పండితాభిప్రాయము”లే. అపండితాభిప్రాయములు కావు. ఇట్టివివేక కలవు.

22. “పొరపాటున ఎఱుకు చంపిన కొరవియందలి శత్రువే ముడిండ్ చాళుక్యరాజుకావలెనని పేర్కొనిరి”.

పొరపాటునకాదు. శాసన పద్మార్థమున. అది పూర్వోక్తము.¹⁵ పద్మార్థము తెలిసిన ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనముగారి అభిప్రాయమును¹⁶ అదే. “విరియాల ఎఱుగిడిచెడ్ దిన్తోకల్ ఫీఫ్చెన్ (పెర్ హేవ్స్ వుయే హేవ్స్ లుక్ వర్ హేమ్ ఇన్ ది ముదిగొండ చాళుక్యాస్) అండ్ ఎస్టాబ్లిష్డ్ బేత[ఇన్ ది కొరవి సీమ్”. ఇందలి బేత[మొదటి కాకతి బేతరాజే. ఇది కూడ “పూర్వపు పండితాభిప్రాయమే”. అపండితాభిప్రాయముకాదు.

23. “కాకతి బేతదట్టి నిస్సహాయస్థితికి చేరుటకు మూలకారణమే ఆ విరియాల ఎఱుకు... పై పద్యమున చెప్పబడినట్లు అతడు

కొరవి దేశమున కాకతియులకు స్థానము లేకుండ చేయుట వలననే యీ స్థితి యేర్పడినది. తమ బాంధవ్యమును పురస్కరించుకొని కామవసాని నడుముకట్టి కాకతి రాజ్యపునర్వ్యవస్థీకరణకుద్యమింపవలసి వచ్చినది.”

కాకతి బేతరాజు నిస్సహాయస్థితికి మూలము విరియాల ఎఱుగడని శాసనమునందులేదు. కాకతి వల్లభుడైన బేతరాజు పిన్నవాడు అని మాత్రమే కలదు. విరియాల ఎఱుకు కాకతియులకు కొరవి దేశమునందు స్థానము లేకుండవేసినట్లు “పై పద్యమున చెప్పబడి” లేదు. ఆ పద్యములోని బొట్టుబేత వసుధాధిపుడు ముదిగొండ చాళుక్యరాజుఅని, అతని శత్రువు కాకతియరాజు అని కల్పించిన అదృతన కథనములందు మాత్రమే “చెప్పబడి” కలదు. అట్లు చెప్పిన భర్త విరియాల ఎఱుకు కొరవిదేశమునందు, భార్య కామవసాని ఆనుమకొండ దేశమునందు ఉండి కాపురము చేయవలయును. అథవా కథలు అల్లవలయును. భర్త విరియాల ఎఱుకు కాకతియ మహారాజును “ఉద్ధృతముగ” ప్రంపగా భార్యకామవసాని కాకతియ యమరాజును ఉద్ధరించుటకు కొరణము “తమ బాంధవ్యము” అయిన, మఱి కామవసానికి - కాకతియమరాజుతోనే గాని, భర్తవిరియాల ఎఱుగితో బాంధవ్యము లేదు కాబోలు! అంతే కాదు. భార్యాభర్త సుఖంధము “తమబాంధవ్యము”కాదు కాబోలు!! ఉపరి వీరు గుర్తించిన, కాకతియ సామ్రాజ్యపరిత్రలోని, స్త్రీలు నిర్వహించిన పాత్రతో - భర్తతోడి బాంధవ్యమును తెగతెంపులు చేసికొని, భూభర్తతోడి బాంధవ్యమును మాత్రమే పునరుద్ధరింపుకొనుట కూడ కలదు కాబోలు!!! ఇట్టి దుర్మమలకు దోహదము చేయు ఛార్మిక సమన్వయములు దుర్దృష్టము.

24. “ఇందు ప్రస్తావించబడినవి యిరువురు శత్రువుల రాజకీయ మునకు సంబంధించిన భిన్న విషయములు.”

ఇట్లు చెప్పటకు పద్మార్థప్రాప్తిని మాత్రమేగాక, ప్రమాణాంతరమును కూడ చూపవలయును. స్వీయపరిత్రకాదు. ఇదే ప్రమాణ మైనచో, పద్మార్థ గ్రహణకై రహితమగును. అంతేకాదు. అన్యోన్యాలశ్రయ దోషదూషిత మగును.

25. “ముందు పద్యమున శత్రుసంహారము జరుగగా, తరువాతి పద్యమున అన్యసహకారము లభించినదట”

ఇది వక్రికరణము. శత్రుసంహారము పద్యమునందు జరుగదు. యుద్ధమునందు జరుగును. అన్యసహకారమును పద్యమునందు లభింపదు. రాయభారమునందు లభింపును. “అన్యసహకారము” లేని శత్రుసంహారము మూడవపద్యమునందు అసహాయకార లక్షణమేకాని, శత్రుసంహారము

రములేని అన్యసహకారము నొల్ప పద్యమునందు పద్యము' అని పూర్వోక్తము! అర్థముకాలేదు కాబోలు! ఏది అర్థమయినది కనుక ఇది అర్థము అగుటకు? కాకతి వల్లభుని చేత(బట్టుటకు, కాకతి (వంశము)ను నిలుపుటకు "బల్లహరాయనియోగిని" ఆశ్రయించినది, భాస్కరవిభు చక్రవర్తిని సందర్శించినది ఎందుకు? ఎత్తుకొనుటకు, ముద్దుపెట్టుకొను టకు కాదు, శత్రుసంహారమునకు. అది వాల్లవ పద్యమునందు లేదు. మూడవ పద్యమునందు కలదు. ముందు శత్రుసంహారమును చెప్పి, తర్వాత తదర్థమైన అన్యసహకారమును వివరించుట-కార్యమును ముందుచెప్పి, కారణమును తర్వాత వివరించుట ప్రమవిరుద్ధముకాదు. తర్కసహజము. సంస్కృతాంధ్ర కావ్యములు చదివిన తెలియును.

26. "గతములో...మేమును ముది గొండ చాళుక్యవంశమున తత్కాలమున కానక (బొట్టు బేతరాజును) యీ అవసరము గడుపుటకై ఒకనిని క్రి॥శ॥ 985 - 1000 ప్రాంతమున కల్పించితిమి. కాని తర్వాత యిందలి విషయములన్నియు శాసనములందు కానవచ్చుచున్న తర్వాత బొట్టు బేతరాజునకు సరిపడుటచే పై నన్నివేళమును క్రి॥శ॥ 1075 - 1110 ప్రాంతమున నున్న బొట్టు బేతరాజునకు సరిచేసితిమి."

ఇందు "అవసరము గడుపుటకై", "కల్పించితిమి", "సరి చేసితిమి" అను పదరాజములు అవశ్యగమనార్హములైనవి. గతములో కల్పనము! వర్తమానములో సరిచేత !! కలనేత. భవిష్యత్తులో? - దిద్దుబాటు కాబోలు!!! చరిత్ర ఇంత చపల చిత్రిమా? ఇంతకు, గూడూరు శాసనమునందలి విషయములు ఇతర శాసనములందు "కానవచ్చినవి" అన్నవి తమకు ఆనుకూలమైనవి, ప్రతికూలమైనవి కావు. వీరి కాలనిర్ణయము ప్రకారమైనను, ముదిగొండ చాళుక్యులందు 1075వ ప్రాంతమునందు బొట్టు బేతరాజు లేడు. వట్టి బేతరాజు కలడు. అతడు బొట్టు బేతరాజు అని సొంత ఆపాదనను!- ఇన్ని పల్లటేలు కొట్టుటకు పేతువు పదార్థగ్రహణశక్తి లేకపోవుటమాత్రమే కావలయును. అధివా, "తా(బట్టి) కుందేటికి మూడేకాళ్లు" అను దృఢ నిశ్చయము కావలయును.

27. "అందు-(క్రిష్ణక శాసనమునందు) ఇరువురు బేతరాజులు కలరు. మా కాలనిర్ణయముననుసరించి మొదటి బేతరాజు క్రి॥శ॥ 1075-1100 ప్రాంతము వాడగును. రెండవ బేతరాజు క్రి॥శ॥ 1125-1150 ప్రాంతము వాడగును... అయితే వీరుకొరవిపురవల్లభులుగా తెలియుచున్నను, ప్రత్యేకముగా నాటినికి "బొట్టు" శబ్దముపేరు ముందులేదు. కాని తరువాత

పాడు సత్తరమేశ్వర, శ్రీకాకుళ శాసనములలో బట్టు అ తమ నామములందునుకొనుటను బట్టి... వీరి సమీప పూర్వికుడైన బేతని కూడ బొట్టుబేతగ పరిగణించుట జరిగినది. కనుక ఆ కాలమునకు సరిపడునట్లు ముదిగొండ చాళుక్యవంశములోని బొట్టుబేతని గూర్చిన శాసన ప్రమాణ మున్నది."

ఇదా శాసన ప్రమాణము అనగా? ఏ కాలమును ఆనుసరించి సరిపడు శాసన ప్రమాణము? "మా కాలనిర్ణయముననుసరించి" అను మాటనుబట్టియే అది మజాకరు అంగీకరించిన కాలనిర్ణయము కాదని. అభివ్యక్తమగుచున్నది. అంతేకాదు. వీరి కాలనిర్ణయము "పురుషాంత రమునకు 25 సంవత్సరముల ననుసరించి"నదని, "మెకానికల్ పద్ధతిలో చేయబడిన"దని పరబ్రహ్మశాస్త్రిగారు ప్రకటించి బెట్టినది.¹⁷ శాసన ప్రమాణములను బట్టి తెలిసిన అంశములకు, తరమునకు 20 మొదలు 40 సంవత్సరముల వఱకు పరిగణించి సమన్వయించుట ఇదివఱకటి చారిత్రక పద్ధతి. తరమునకు 25 సంవత్సరములు మాత్రమే పరిగణించి, శాసన ప్రమాణములను బట్టి తెలిసియు తెలియని అంశములను సరిపెట్టుట ఐవ్వదీ చారిత్రక పద్ధతి కాబోలు! 40 సంవత్సరముల పరిగణనము "అసాధారణమైనది కనుక పరిహరింప దగినది" అనుట ప్రసిద్ధ చారిత్రక పద్ధతికి విరుద్ధము. అట్లు పరిగణించిన సందర్భములు మాత్రమే కాదు; పరిగణించినచో, పంగతములు కాని సందర్భములును కలవు. అంతేకాదు. ప్రాచీన కాలమునందు బహు భార్యా నిషేధ శాసనములు, సంతాన నిరోధ శాసనములులేవు. సంతాన సాగర శాసనములే కలవు. సంతాన నిరోధక వ్రతము సాగుచున్న ఈ కాలమునందే 40వ ఏట సంతానము కలుగుచున్న సంసారములు కలవు. "ప్రమ్ నోన్ టు ఆన్ నోన్" కాని, "ప్రమ్ ఆన్ నోన్ టు నోన్" కాదు. గత్యంతరములేనిచో, తరముల పరిగణనముని తప్ప సరియేగాని, అది స్థిరముకాదు. చరము.

ఇంతకు, "సత్తరమేశ్వర, శ్రీకాకుళ శాసనము"లను బట్టి క్రిష్ణక శాసనములోని రెండవ బేతరాజునకు "బొట్టు" పెట్టనక్కరలేదు. అతనికి "బొట్టు" క్రిష్ణక శాసనమునందే కలదు. శాసనములను చూడగానే సరికాదు. సరిగా చూడవలయును. అంతేకాదు సరిగా అర్థము చేసికొనవలయును. క్రిష్ణక శాసనములోని వాక్యమిది:¹⁸

"కుసుమాయుధు (ధు) నకు పిని (సి) త జనాస్ర (శ్ర) యుజైన బొట్టు బేతఘాపాలుణ్ణ జనిమిం (ప్రిం) చె."

ఇట్లు పరబ్రహ్మశాస్త్రిగారి శాసన పాఠమునందు మాత్రమేగాక శాసన ప్రతిబింబమునందును కలదు.¹⁹ కనుక క్రిష్ణక శాసని ప్రమాణమున లభించు ముదిగొండ చాళుక్య బొట్టు బేతరాజు ఇతడు మాత్రమే కలడు. ఇతని కాలము తెలిసికొనుటకు క్రిష్ణక శాసనమునందు కాల నిర్దేశములేదు. శాసనలిపియందు క్రిసిడలు కలవు. కనుక ఎవరి కాలనిర్ణయము వారిది! ఉభయుల కాలనిర్ణయములందును నిజమైన శాసన ప్రమాణమున లభించు ముదిగొండ చాళుక్య బొట్టు బేతరాజు కాలము, ఇద్దఱు కాకతి బేతరాజుల కాలమునుకాదు. కనుక ఊహాగోనము!

విజయనగరరాజులందు మొదటిదేవరాయలకు, రెండవ దేవరాయలకు, మల్లికార్జున దేవరాయలకు, విరూపాక్ష దేవరాయలకు “ప్రౌఢ” విశేషణము కలదు. ప్రసిద్ధము. అయినను హరిహరదేవరాయలకు, బుక్కదేవరాయలకు “ప్రౌఢ” విశేషణమును ఎవ్వరును తగిలించలేదు. కాకతీయ రాజులందు రెండవ రుద్రదేవునికి “ప్రతాప” విశేషణము కలదు. కనుక మొదటి రుద్రదేవునికి కొండఱు “ప్రతాప” విశేషణమును తగిలించినను, అతడు ప్రతాపరుద్రుడు కాదని ఉద్ఘాటనైన చరిత్రకారుల - నేలటూరి వేంకటరమణయ్య, మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మ ప్రభృతుల - ఉద్ఘాటన. అది ఉద్ఘాటన. కనుక, క్రిష్ణక శాసనము నందు రెండవ బేతరాజునకు “బొట్టు” విశేషణము కలదని, మొదటి బేతరాజునకు కూడా “బొట్టు” విశేషణము తగిలించుట ప్రామాణిక చారిత్రిక పద్ధతికి పరమవిరుద్ధము. అది “శాసన ప్రమాణము” అని ప్రగల్భము కొట్టుట ప్రతారణము.

28. “ఇచ్చటి ‘బొట్టు’ అనునది స్థలనామము. పాల్వంచతాలూకాలోని అడవిలో నేదో ప్రాంతము కావచ్చును. ‘బొట్టున వాని ప్రధానులు’ అని క్రిష్ణక శాసనవాక్యము.”

బొట్టు అనగా “స్థలనామము” అనుటకు, ఆ స్థలము “పాల్వంచ తాలూకాలోని అడవిలో నేదో ప్రాంతము కావచ్చును” అనుటకును గల ఆధారము క్రిష్ణక శాసనవాక్యమే. కాని, ఆ క్రిష్ణక శాసన గద్యవాక్యమును పాపము అర్థము కాలేదు! ఆ వాక్యమిది :

“—ఆతని (కుసుమాదిత్యుని) ప్రథమ రాజ్యంబున భూమి ప్రభుత్వంబు పుట్టిన యవసరంబున బొట్టున వాని ప్రధానులు శ్రీకరణాదిపతియైన యిందపరాజును ఆతని తమ్ముడైన రేమ రాజును సమస్త వస్తువాహనంబులనుం గులధనంబులనుంజేకొని కుసుమాదిత్యుతోడన పరమణ్ణలాభిముఖులై కందమూలప(ప)ల సా(శా)ఖాదులాహరంబుగా గైకొని—”

ఇందు కందమూల ఫలములు కలవుగావున, క్రిష్ణక గ్రామము పాల్వంచ తాలూకాలోనిదని పరబ్రహ్మశాస్త్రిగారి స్థలనిర్దేశమును

కలదుగావున, “బొట్టున” అను శబ్దమునందు బొట్టు అని కలదుగావున, “బొట్టు స్థలనామము పాల్వంచతాలూకాలోని అడవిలో నేదో ప్రాంతము కావచ్చును” అని ఊహాగోనము! ఇది ఏనాడో చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు చమత్కరించిన భాగవత పురాణపరిశోధనమును జ్ఞప్తికి తెచ్చునది!

కుసుమాదిత్యుడు రాజ్యమునకు వచ్చిన తొలి సంవత్సరము నందు భూమిప్రభుత్వము పుట్టినది. భూమిప్రభుత్వమన భూకంపము. అపరచమన సమయము. అవశ్యకము కాదు. “అయ్యవసరంబున” అను ప్రయోగములు కోకొల్లలు. “భూకంపము పుట్టిన సమయమునందు ‘బొట్టున’ కుసుమాదిత్యునితోపాటు వాని ప్రధానులు పరమండలము నకుపోయిరి” అను వాక్యమునందు “బొట్టున” అను పదమునకు “స్థలనామమున” అని అర్థము కాదు. “బొట్టున” అను పదము నిఘంటు పరితముకాదు. కనుక ప్రవరణమును బట్టి అర్థమును గ్రహింపవలయును. భూకంపము పుట్టినపుడు పరమండలమునకు పోవుట ప్రవరణము. ప్రమాదము వచ్చినపుడు “వెంటనే” పోవుట లోకసహజము. కనుక “బొట్టున వాని ప్రధానులు” అను క్రిష్ణక శాసన వాక్యములోని “బొట్టున” అను శబ్దము చట్టున అను శబ్దము వంటిది. చట్టు అను శబ్దమునకు, చట్టున అను శబ్దమునకు సంబంధము లేదు. అట్లు బొట్టు అను శబ్దమునకు, బొట్టున అను శబ్దమునకు సంబంధము లేదు. ఉండనక్కరలేదు. చట్టుకును అను శబ్దము చట్టున అగునట్లు, పుటుకును అను శబ్దము బొట్టున అగును. ఇది భాషాశాస్త్ర పరిజ్ఞానము వలన తెలియునది. “బొట్టున” అను శబ్దము క్రిష్ణక శాసన కాలము నందు మాండలిక పదము కావచ్చును. దేశ్యము.

ఇక పేరునకు ముందు కల బొట్టు శబ్దము తద్భవము. వ్యక్తి నామములకు ముందు భట్ట శబ్దము సహ ప్రసిద్ధము. భట్టతాత, భట్ట నాయక, భట్టనారాయణాద్యనేక వ్యక్తినామములు గ్రంథములందు మాత్రమేగాక, పదవశతాబ్ది తెలుగు శాసనములందును భట్టగణ, భట్టదేవనికి అను వ్యక్తినామములు కలవు.²¹ సంస్కృత భట్టశబ్దమునకు తెలుగు భట్టశబ్దము తత్సమము. అది బొట్టు, బొట్టు అను తద్భవములు అగును. “గొప్పవాణ్ణి కావాలని వుంది కొండుబొట్టా అంటే పెద్దవాళ్ళని పట్టుకు తిట్టరా పెద్దబొట్టా” అను సామెత వ్యవహార ప్రసిద్ధము. వ్యావహారిక పదములను చాలవఱకు స్వీకరించిన సి. పి. బ్రౌను నిఘంటువునందు “బొట్టు అర్. బొట్టు [ఫర్ య్ నెటి భట్ట]” అని కలదు. తత్తదేక వచనములు బొట్టు, బొట్టు. కనుక పేరునకు ముందుకల బొట్టు శబ్దమునకు అదృష్టవశాత్తూ సంస్కృత భట్టశబ్దము సంస్కృత భట్ట శబ్దమునకు పండితుడు అని మాత్రమే గాక, రాజు, యువరాజు అను అర్థ తాత్పర్యములు కలవు.

“ఎలాస్, మాస్టర్, (యూజ్ టు ఏజ్ ఎ టైటిల్ ఆఫ్ రెస్పెక్ట్ ఇన్ ఎన్ థింగ్ ప్రిన్సిప్స్” అని వి. యస్. ఆఫ్టే నిమంటువునందు కలదు. కనుక ధట్ట శబ్ద వికృతి అయిన, పేరునకు ముందుకల, బొట్టు శబ్దము స్థల నామము కాదు. విరుదనామము. అంతేకాదు. యువరాజును సంబోధించు గౌరవసూచకమైన విరుదనామము. ఉపరిప్రభువాచకము.

నాల్గవ పద్యమునందు కాకతివల్లభుడైన బేతభూవిభుడు “పిన్నవాడు” అని కలదు. అనగా చందీపల్లవాడని అర్థము కాదు. తక్కువ వయస్సు కలవాడని తాత్పర్యము. బాలాడని భావము. కనుక యువరాజు కాగలడు. యువరాజైన, కాకతివల్లభుడైన బేతభూవిభుని మూడవ పద్యమునందు బొట్టుబేత వసుధాధిపుడు అనుటయే అర్థవంతము. తదితరము అర్థరహితము. ఇందుకు, మొదటి కాకతి బేతరాజు గరుడ బేతరాజుతోపాటు బొట్టుబేతరాజును అగుట మఱి అసంభవముకాదని పూర్వోక్తము.²² ఇట్లు సుసంభవము.

శబ్దము యొక్క అర్థమును “అధ్వాన్నపు అడవిలో వదిలి” పద్యముయొక్క తాత్పర్యమును కల్లోలపు కడలిలో కలిపి చేయు కల్పనము అధివాస్తవిక కవిత అగును గాని ఆధునిక చరిత్ర కాదని విశ్లేయము.

ఇంతకు, మొదటి కాకతి బేతరాజు “పిన్నవాడు” అయిన కాలమునందు గాని, రెండవ కాకతి బేతరాజు “పిన్నవాడు” అయిన కాలమునందు గాని, ముదిగొండ చాళుక్య రాజులందు బొట్టు బేతరాజు కలదనుటకు ఊహగానము వినా, బచ్చితమైన శాసనప్రమాణము లేదు. ఆ కాలమునందు ముదిగొండ చాళుక్య బొట్టు బేతరాజుకలదని గూడూరు శాసనానుబంధ పద్యమునందు లేదు. పద్యతాత్పర్యమును కాదు. ప్రసిద్ధ ప్రాయము కూడా కాదు. నాల్గవ పద్యమునందు (వంశము), కాకతివల్లభుడు అని ద్విర్విక్రమయినను, మూడవ పద్యము నందు చాళుక్య వంశము, చాళుక్య వల్లభుడు అను ప్రసక్తి లేదు. అయినను ముదిగొండ చాళుక్య రాజునకు గుడిబండ వేసిన పూర్వ వాదమును పునరుద్ధరించుకొనుటకు మఱింత అనభిజ్ఞతను ప్రదర్శించు కొనుట చిత్రము. చింత్యము.

29. “ఇదే ప్రాంతాల్లో సమకాలీన కన్నడ శాసనాల్లో ఒక ‘పల్లవ రాయడు’ కానవస్తున్నాడు. కుమారసోమేశ్వరు డంతటివాడు కూడ వేములవాడలోని అరికేసర దేవునికి దానము సమర్పించడానికి, యీ పల్లవరాయని అనుమతిని పొందటము జరిగింది. కనుక ‘పల్లవరాయని’ గూర్చి చెప్పేముందు యింకా విపులమైన పరిశీలన చాలా అవసరము.”

ఒక లేమడవాడ కన్నడ శాసనమునందు “పల్లవరాయడు” కాదుగాని, “బల్లవరాయడే” కలడు. అతనికి కుమారసోమేశ్వరుడు

విన్నపము చేసి, హరికేశ్వరదేవునికి పూలతోట దానము చేసినట్లు శాసనము కలదు.²³

“శ్రీమతు కుమారం సోమేశ్వరదేవరు శ్రీమతు బల్లవరసర్గి విన్నప హంగ్యం... శ్రీమద్ధరికేశ్వరదేవర నివేద్యశ్కం...”

ఇందలి బల్లవరసు బల్లవరాజే. అతడు బల్లవరాయడు అగును. గూడూరు శాసనానుబంధ పద్యమునందు “ఘను బల్లవరాయ నియోగిఁజొచ్చి” అనియే కలదు. అది “ఘనున్ + పల్లవరాయనియోగిన్” అనియే పదచ్ఛేదము చేయనక్కరలేదు. “ఘనున్ + బల్లవరాయని యోగిన్” అనికూడ పదచ్ఛేదము చేయవచ్చును. కాని, లేములవాడ కన్నడ శాసనము కాలము 10-4-1106 వ తేదీ.²⁴ అది మొదటి కాకతి బేతరాజు కాలములోనిది కాదు. రెండవ కాకతి బేతరాజు కాలము (1078-1108) లోనిదేకాని, అతని బాల్యములోనిది కాదు. కనుక “ఇంకా విపులమైన పరిశీలనచాలా అవసరము” కాబోలు!

ఎంత “విపులమైన పరిశీలన” చేసి, 1106 వ సంవత్సరము నాటి బల్లవరాయని 1076 వ సంవత్సరమునకు లాగికొనివచ్చినను, రెండవ కాకతి బేతరాజు అప్పటికి “పిన్నవాడు” కావున, బల్లవరాయ డును పిన్నవాడే అగును. అనగా యువరాజు. మఱి యువరాజైన కాకతి బేతరాజును ఉద్ధరించుటకు మహారాజు నియోగినిగాక యువరాజు నియోగిని అనగా రాజోద్యోగిని ఆశ్రయించెననుట మఱొక అనుచిత మగును.

“సిద్ధేశ్వర చరిత్రాది కథనములుకూడా పై చారిత్రక సంఘటనలు తలపింపజేయుట గమనింప దగినది” అయినచో, ఆ కాలమునందు కటకబల్లహుడు కలడుకదా! అతనిని ఒకసారి ఆశ్రయించుట, మఱొక సారి చంపించుట రాజకీయములందు సహజమే. అందును కామవసాని “అసామాన్యురాలా” కద!— పూర్వోత్తర విరోధశంకానిరాతంక ప్రకటనములకు మూలము, పూర్వవాద పునరుద్ధరణ ప్రయత్నము కావలయును. అందువలన “తొందరపాటుచర్య, పాడిగాడు, నిరసింపదగినది” మొదలైన అధిక ప్రసంగములు!

30. “ఇక మిగిలిన ఐదవపద్యము... ఇందు ‘వేలుగ’ అనునది పడికట్టు మాటగా పేర్కొనిరి. కావచ్చును. కాని పద్యమునందలి ఆఖరి పంక్తి(ని) శ్రీశాస్త్రిగారు ‘గరెడయరాజు’ అను కన్నడ ప్రయోగముగా పేర్కొన్నారు.”

శాస్త్రిగారు “గరెడయరాజు” అని వ్యతక్కరణము చేసినమాట నిజమేగాని, అది “కన్నడ ప్రయోగముగా పేర్కొన” లేదు. “కన్నడ సంస్కారముతో ‘గరుడయ’ పదమును (గరెడయ అని) వాడెను” అని పరబ్రహ్మశాస్త్రిగారి స్పష్టపరిపాదనము.²⁵ కన్నడ సంస్కార

ముతో వాడినను తెలుగు ప్రయోగము కన్నడప్రయోగముకాదు. తెలుగు ప్రయోగమే అగును. ఇంతకు కన్నడసంస్కారమును ఇదమిత్యముకాదు. అపాదనము. అంతేకాదు. అయిదవ పద్యమునందు ఉత్తరార్థమునకు,

“మేలుగ మూడుముప్పుయిని మేలుగ నేరడు బేటిపాడునుం
మేలుగ బేకు(క్కు) మావిట్లు మేలుగ రెండెయరాజు సంగట్లు”

అని శాసనలేఖనము. మొదటి మూడుస్థలములందు “మేలుగ” అని కల పదము, నాల్గవ స్థలము నందును “మేలుగ” అని ఉండుట సహజము. “మేలు” అనివుండుట అసహజముమాత్రమేకాదు; అనిన్నితముకూడ. కనుక ప్రాస, యతిమైత్రి ఘటితమైన “మేలుగ” అనుపదము నాలుగు స్థలము లందును ఇమ్ముగ, మానుగ వంటి పదీకట్టు మాటయే. “కావచ్చును” కాదు. అగును. నాల్గవపద్యమునందు “గరుడని బేత భూవిభుని” అను పదచ్ఛేదము ఎంతసమంజసమో, అయిదవ పద్యమునందు “గరెండయ రాజు” అను పృథక్కరణము అంత అసమంజసము. అదిసరే, నాల్గవ పద్యమునందు శాసనస్పృహ; ప్రాస, యతి మైత్రిఘటితమైన “గరుడని” అను పదమునకు మూలచ్ఛేదము, అర్థమునకు అన్యథాకరణము-చేసి, అయిదవ పద్యమునందు అనుచితవిభాగమైన “గరెండయ” అను పదమును గౌరవించుటలోని అంతర్యము గమనార్హము. అది గర్వము.

ఒక పద్యశాసనమును పరిష్కరించుటకు మాత్రమేకాదు; ఒక పద్యశాసనము యొక్క మాత్రమేకాదు; ఒకగద్యశాసనము యొక్కయు అర్థమును గ్రహించుటకు ప్రథమతః భాషాచ్చందో వ్యాకరణాద్యనేక విషయముల పరిజ్ఞానము అవశ్యకము. తదవధి సమకాలిక చారిత్రిక సత్యముల సమన్వయము కర్తవ్యము. ఊహామాత్ర శరణ్యములైన చారిత్రిక సమన్వయములు (కన్జెక్చర్స్) సప్రమాణ నిరూపణపణము లైన చారిత్రిక సత్యములు (హిస్టారికల్ ఫ్యాక్ట్స్) కాజాలవు. చరిత్రకు ధ్యేయము సత్యాన్వేషణము. స్వకపోల కిల్పితములైన చారిత్రిక సమన్వయములనుబట్టి శాసనపద్యములకు విపరీతార్థ కల్పనము, శాసనగద్యము నకును విరుద్ధార్థజల్పనము చేయుటకంటె, సరియైన అర్థములను తెలిసికొని, స్వకపోల కల్పితములను సవరించుకొనుట సహృదయ లక్షణము.

చరిత్ర (హిస్టరీ) పురావస్తుతత్వము (ఆర్కియాలజీ) పరి, సాహిత్య పురాతత్వము (లిటరరీ ఆర్కియాలజీ) కలదు. అది ప్రథమతః మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారి ముఖతః విన్నది. వారి పీఠికను కలది.²⁶ తదుపరి వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిగారి (మునుముడు) ముఖతః విన్నది. వారి గ్రంథమునందు కలది.²⁷ తత్తాదృశమైన సాహిత్య పురాతత్వ సరణిని కూడ, విరియాలమల్లని గూడూరు సానుబంధ శాసనములోని తెలుగు పద్యముల రచనాకాలము పరిగణనీయము. పరిగణనార్హము.

విరియాల మల్లని గూడూరు సానుబంధ శాసనములోని తెలుగు పద్యములు చంపకోత్పలమాలలు. అవి సంస్కృతవృందస్ఫుట. కాని సంస్కృత కావ్యములందు కానరావు. మాఘకావ్యమునందు ఒక్క చంపకమాల కలదుగాని, అది సంశయాత్మకము. అయినను చంపకోత్పలమాలలు సంస్కృతవృందస్ఫుటే. అంతేకాదు. వృత్తములు. సంస్కృత వృత్తములకు పాదాంత విరతి విధాయకము. తెలుగు వృత్తములకు తొలుత విధాయకముగ కలదు. నన్నయనుండి వికల్పముగ కలదు. నన్నయ భారతములోని మొట్టమొదటి ఉత్పలమాల మొట్ట మొదటి పాదమునందే పాదాంత విరతి పాదీంపఁబడలేదు. వృత్తరచనమునందు పాదాంతవిరతి పాదీంపకపోవుట సంస్కృత లక్షణానుసారముకాదు. కన్నడలక్షణానుసారము. కన్నడమున అదికవి పంపని భారతమునందు ఇట్లు కలదు.²⁸

“నకలజ్ఞాచరభేదరాంచిత మహామాణిక్యగాణికకృపా
స్తిక—”

తెలుగున అదికవి నన్నయ భారతమునందు ఇట్లు కలదు.

“రాజకులై క భూషణుడు రాజమనోహరుఁడన్యరాజలే
జోజయశాలి శౌర్యుఁడు—”

ఇట్లు వృత్తమునందు పాదాంతవిరతిని పాదీంపకపోవుట నన్నయకు పూర్వము తెలుగునందు లేదు. తర్వాత కలదు. ఎనిమిదవ శతాబ్ది గుణక విజయాదిత్యుని లేక పండరంగని అద్దంకి శాసనములోని తరువాత పద్యమునందు, తొమ్మిదవ లేక పదవ శతాబ్ది యుద్ధమల్లుని బెజవాడ. శాసనములోని అయిదు మధ్యాక్షిప్త, పద్యములందును పాదాంత విరతి పాదీంపఁబడినది.²⁹ 1108వ సంవత్సరము నాటి కొమ్మాసాని అమరావతీ శాసనములోని మూడు ఉత్పలమాల పద్యము లందును పాదాంతవిరతి పాదీంపఁబడలేదు.³⁰ 1118వ సంవత్సరము నాటి సూరని చేబ్రోలుశాసనములోని ఆరువృత్తములకు మూడువృత్తము లందు పాదాంత విరతి పాదీంపఁబడలేదు.³¹ 1120వ సంవత్సరము నాటి రేచని మాచిడు శాసనములోని నాలుగు వృత్తములకు రెండు వృత్తములందు పాదాంత విరతి పాదీంపఁబడలేదు.³² 1124వ సంవత్సరమునాటి భీముని బెజవాడ శాసనములోని రెండు వృత్తములకు ఒక వృత్తమునందు పాదాంత విరతి పాదీంపఁబడలేదు.³³ ఇట్టి వింకను కలవు. కనుక పాదాంతవిరతి పాదీంపఁబడిన శాసనముల రచనాకాలము నన్నయ భారతమునకు పూర్వము, పాదాంతవిరతి పాదీంపఁబడిన శాసనముల రచనాకాలము నన్నయ భారతమునకు తర్వాత కావలయును.

విరియాల మల్లని గూడూరు శాసనములోని మూడు కన్నడ వృత్తములందును కన్నడ లక్షణానుసారము పాదాంతవిరతి పాదీంపఁ

ఆమె అంతిమకేక

'రూపాయి కొరుక్కు తినగా' మిగిలిన

నీ భావాస్తిపంజరంలో కల్పిపోతుంది

దారి తప్పిన నీ దానవత్వంలో కల్పిపోతుంది

అస్త్రనిన్యాసం చేసిన

నీ చాతకాని తనంలో కల్పిపోతుంది

ఆమె అంతిమకేక

మతం గంతులు కట్టిన

నీ టూంగాగుర్రం బానిస బతుకులో కల్పిపోతుంది

తెల్లారి నా చీకటి జ్ఞాపకాల్లో బతికే నీ నీరసంలో
కల్పిపోతుంది

ప్రశ్నించడం నేర్చుని

నీ యూనివర్సిటీ డిగ్రీల చిత్తడిలో కల్పిపోతుంది

కర్మనాశ్రయిచే

నీ నిష్క్రయత్వంలో నీ భావ దారిద్ర్యంలో కల్పిపోతుంది

అది హుసేనుసాగరైనా

వినాయక సాగరైనా.... అంతే!

చీమకుట్టిన మంట

హస్తవమంత బాధగా ఉంటుంది

ఆ బాధ నాది

ఆ బాధంతా ప్రపంచాంది

బాధ్యతంతా ఈ ప్రపంచాంది

ఆమె అంతిమకేక

తోక తొక్కిన నా హృదయంలో

పాపై పడగ విప్పుతుంది

మంటై మాట్లాడుతుంది

తీగ లాగాను..

ఇక దొంకంతా అంటుకుంటుంది

[80—7—'88 నాటి సాయంత్రం హుసేనుసాగరు ఎదురుగా.....]

ఆంధ్రపత్రిక

ఆంధ్రపత్రిక ఇప్పటికీ ఇంచుమించు ఏడు దశాబ్దాలుగా తెలుగువారికి సేవ చేస్తోంది.

విజయవాడ, హైదరాబాద్ ల నుండి వెలువడుచున్నది.

కాజా వార్తలు, పక్షపాతం లేని వ్యాఖ్యలకి ఆంధ్రపత్రిక పెట్టింది పేరు.

ఇవి కాక అన్ని రకాల అభిరుచులనీ సంతృప్తిపరచే ఇతర శీర్షికలు ఎన్నో
మీరు ఆంధ్రపత్రికలో చదవగలరు !

★మన సినిమాలు

★డాక్టరు కబుర్లు

★కలై దోస్కో పుకార్లు

★దినవారఫలాలు

★బొమ్మల సీరియల్

★శ్రీ కృష్ణ భాషవతం

★జ్యోతిషశాస్త్ర ఫలహాలు

★యుద్ధ కాండ

★వీరితయభార్తం

★ ఇంకా — వ్యాసాలు, గేయాలు, కార్టూన్లు ....

ఎప్పటికప్పుడు ఆంధ్రపత్రికలో సరికొత్త ఆకర్షణలు ప్రవేశపెడుతూనే ఉంటాము !

వెంటనే ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుగా చేరండి !

శ్రీ ఎ. విజయ దత్తాత్రేయ శర్మ

పశ్చిమ గోదావరి

గామనామములు - ఒక పరిశీలన

ఆంధ్రప్రదేశ్ తీర ప్రాంతపు జిల్లాలో నాటి మైన శక్తిమ

గోదావరిజిల్లా 1935 సం॥ లో నాటి కృష్ణాజిల్లా నుండి వేర్పడి (1942 సం॥ లో తూర్పు గోదావరి జిల్లాలోని పోలవరం తాలూకాను కలుపుకొని) ఏర్పడినది. 8 తాలూకాలతో, 7780 చ॥ కి. మీ॥ విస్తీర్ణంతో 18°-15'-17°-30' ఉత్తర అక్షాంశ రేఖల మధ్యను, 80°-51'-81°-55' తూర్పు రేఖాంశముల మధ్యను వ్యాపించియున్న ఈ జిల్లాకు దక్షిణమున కృష్ణాజిల్లా, బంగాళా ఖాతము, పడమట కృష్ణాజిల్లా, ఉత్తరమున ఖమ్మంజిల్లా, తూర్పున గోదావరి నది ఎల్లలుగా వున్నవి. 1975 సం॥ ఆంధ్రప్రదేశ్ స్టాటిస్టికల్ ఏజెన్సీ వారు నమోదించి ఈ జిల్లాలోని వివిధ తాలూకాల లోని గ్రామముల/పట్టణముల సంఖ్య వివరము లిక్కించి విధముగా నున్నవి.2

క్రమ సంఖ్య	తాలూకా పేరు*	గ్రామముల సంఖ్య జనావాసము గలవి లేవి	పట్టణముల సంఖ్య	మొత్తము
1.	భీమవరం	85	1	88
2.	చింతకాపురం	102	8	110
3.	ఏలూరు	139	5	145
4.	నరసాపురం	87	—	89
5.	పోలవరం	128	9	135
6.	కొవ్వూరు	100	9	111
7.	తాడేలిగూడెం	104	7	112
8.	తణుకు	98	—	100

జిల్లా మొత్తం 841 39 10 890

చారిత్రక నేపథ్యము

చరిత్ర పూర్వయుగం నుంచి ఈ జిల్లా ప్రాంతం జనావాస యోగ్యమై యుండినదని మైన (ఫీ) మొ॥ చోట్ల అల్పప్రమాణ వరికరములు బయల్పడుట వలన తెలుస్తోంది.3 మౌర్య, శాతవాహన సామ్రాజ్యాంతర్గాగముగ, ఇక్ష్వాకు, బృహత్పలాయన, అనందగోత్ర, సాలంకాయన, విష్ణుకుండిన రాజ్యాంతర్గతముగ, తూర్పుచాళుక్య రాజ్యకేంద్ర బిందువుగ, వెలనాటి చోడ, కోట, కొలను, మలయ, విమలవోలు చాళుక్యాది సామంత మాండలిక వంశముల కాటవట్టుగ, రెడ్డి, ముసునూరి, కోడుకొండ నాయక, గజపతి, విజయనగర రాజ్యములలో భాగముగ ఈ జిల్లా చరిత్ర పుటలలో చోటుచేసుకున్నది. కుతుబ్ షాహి, మొఘల్, అనవ్ జాహిరిపాలన చవిచూసినది. ఆధునిక కాలములో నూజివీడు, వల్లూరు, లక్కవరం, పోలవరం మొ॥ జమిందారీల పాలన ఈ ప్రాంతమున సాగినది. ఆ ఈ రాజవంశముల పాలకుల ప్రభావము ఈ జిల్లా గ్రామనామములపై తగిన మాత్రముగ దోహదకమై నది. ఆ విషయమును విపులీకరించుటకు ముందుగా, ప్రాచీన, మధ్యయుగములందు ఈ జిల్లాలో వివిధ ప్రాంతములకుండిన ప్రత్యేక నామ విభాగములను శాసనాధారములను బట్టి తలస్పర్శగా పరామర్శించుట అవశ్యకమై యున్నది.

ప్రాచీన, మధ్య యుగములలో ప్రాంతీయ భాగములు

కు ర వా ట ము

సాలంకాయన రెండవనందివర్మ (క్రీ. శ. 395 - 410 ప్రాంతము) కంటేరు శాసనములో పేర్కొనబడిన ఈ విభాగము ముమ్మడి నాయకుని కోరుకొండ, (శ॥ సం॥ 1383) శ్రీరంగం శాసనము (శ॥ సం॥ 1383) లందును ప్రస్తావించబడినది. మృయు, శ్రీనాథుని క్రీడావిరామమున "పాపనంబైన తమిలేటి పరి సరమున వేగి కురవావీకా దేశ విజిన భూమి" యని పుండుటను

బట్టి (తమిళేరు చింతపూడి, ఏలూరు తాలూకాలగుండా వ్యవహించుచున్నది) “వేంగీదేశమున నీ తమ్మిలేరు ప్రాంత పరిసరములు- గోదావరికి దక్షిణమున నున్న కొవ్వూరు, ఏలూరు తాలూకాలు. కాబట్టి కురవాటి సేమయనగా నీ రెండు తాలూకాలు అని చెప్పవచ్చును”5 అని పరిశోధకాభిప్రాయము.

కొలను మండలము

పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా యందు మాత్రమే కాక మొత్తం ఆంధ్ర కోస్తాలోనే పెద్దదైన మంచినీటి జలాశయము కొల్లేరును పేర గోదావరి, కృష్ణాజిల్లాల నడుమ నున్నది. రెండవ పులకేశి అయివోలు శాసనమందు ‘కునాలము’గా ప్రస్తావించ బడినది. “కునాల శబ్దమే ‘కులను’, ‘కొలను’గా పరిణామ మందినదని శబ్ద తత్వజ్ఞులు అనుచుందురు. ‘కొలను’ శబ్దము సంస్కృతీకరింపగా ‘నరస్సు’ అయినది.”6 “కొలను మండలము పశ్చిమ గోదావరి మండలములోని ఏలూరు, భీమవరము, తణుకు తాలూకా ప్రాంతము”7 అని పరిశోధక విర్ణయము.

పావార విషయము

7 శ॥ పృథ్వీమహారాజు తాండివాడ శాసనములో ‘పాగుజార’, ప్రథమ చాళుక్య విజయాదిత్యుని యొక శాసనములో ‘ప్రాకునోర’, రెండవ అమ్మరాజు విజయాదిత్యుని వంశ్యము శాసనములో ‘పావునవార’, రెండవ చాళుక్య భీమ విష్ణువర్ధనుని శాసనములో ‘నగుణవార’, మూడవ విజయాదిత్యుని సీసలి తామ్ర శాసనములో ‘పాగుణవార’, ముమ్మడి నాయకుని శ్రీరంగం శాసనములో

‘పానార’ విషయముని పేర్కొన బడిన ఈ విషయ విభాగము “తణుకు, భీమవరము, నరసాపురము తాలూకా ప్రాంతమున వ్యాపించి యుండెనని భావింప వచ్చును.”8 అత్తిలి విషయము (తణుకు, భీమవరం తాలూకా ప్రాంతము) పానార విషయంత ర్భాగముగా పరిగణింప బడినది.9

మలయ మండలము

12, 13 శతాబ్దములనాటి కొన్ని శాసనములలో ప్రస్తావించ బడిన గొల్లమ విర్దేశనమునుబట్టి ఇది వ్యస్తతము కొవ్వూరు, నిడదవోలు (?) తాలూకాలలో గోదావరి తీరము నంటియున్న భాగముగా గుర్తించ బడినది.10

చెన్నూరు పల్లి విషయము

“మొదటి జయసింహ వల్లభుని (641-673) మోహవృద్ధానశాసనమందు గానవచ్చు ‘చెన్నూరుపల్లి’ విషయమెందున్నదో సరిగా తెలియదు. అయితే ఈ ‘మోహవృద్ధాన’ పశ్చిమగోదావరిజిల్లా ఏలూరు తాలూకాలోని ‘ముప్పవృద్ధాన’ - ఈ రెండును ఒకటే అయినచో చెన్నూరుపల్లి విషయము ఏలూరు తాలూకా పావరము.”11

వేంగి మండలము

పై విషయ విభాగము లన్నియు వేంగీదేశాంతర్భాగములే. వేంగి విషయము, వేంగినాడు, వేంగీదేశము మొదలుగా ఈ మండలము 7-12 శతాబ్దాలనాటి అనేక శాసనములలో ప్రస్తావితమైనది.12

శాసనములు - గ్రామనామములు

క్రమ సంఖ్య	శాసనములోని గ్రామ నామము	ప్రస్తుత గ్రామ నామము	తాలూకా	శాసనము - కాలము - ఆధారము
1.	విప్పలు	విప్పర	తణుకు	యస్. ఐ. ఐ. V, నెం. 124, శ॥ సం॥ 1238
2.	దుత్తిక	జుత్తిగ	,,	పైది X, నెం. 10, శ॥ సం॥ 1000, పొలిసీనాంధ్ర శాసనాలు, పు. 326.
3.	కొట్టలపట్టు	కొలాలపర్ర	,,	ముమ్మడి నాయకుని శ్రీరంగం శాసనము - ఎ. ఇం. XIV, పే. 83 - 96, శ॥ సం॥ 1368.
4.	యోనంబిట్టు	మునమర్ర	,,	పైది
5.	వంగిపూడి	నెగ్గిపూడి		
6.	చెలువు	చెరుకువాడ		
7.	తామరవాటక	తామరాడ		

1	2		
8.	పెనుకొండ	పెనుగొండ	పైది
9.	మారెడేరు	మారుపేరు	"
10.	ఉమికిలి	ఉమికిలి	గుణగ విజయాదిత్యుని (క్రీ. శ. 848 - 891) సీసలి తామ్ర శాసనము-భారతి XXIII, పార్ట్ 1, పు. 486.
11.	అరువిల్లి		పైది
12.	కలుచుంబిలు	కంచుమర్రు	ఎ. ఇం. VII, పు. 177-192, క్రీ. శ. 945-70, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పు. 189.
13.			పైది, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పు. 179-180.
14.	గజ్జర	గజ్జవరము	కొవ్వూరు
15.	నందమూరు	నందమూరు	"
16.	దేవ	దేవ	నరసాపురం
17.	విల్లూరు	విల్లూరు	పైది.
18.	పెర్నజీలి	పెనుమంచిలి	పైది.
19.	దిగుంబిల్లు	దిగుమర్రు	పైది.
20.	కొండ్లమట్టి	కొండమంచి	పైది.
21.	అండలూరు	అండలూరు	భీమవరము
22.	కొండెయపూడి	కొండేపూడి	
23.	వేంద్ర	వేంద్ర	
24.	యోంగలను	యోగల్లు	
25.	కోర్కొలను	కోరుక్కల్లు	
26.	పాదొలు	పాండువ్వ	
27.	కొండేరు	కోడేపు	
28.	చిక్కాల	కొమ్మచిక్కాల	
29.	తెన్దుకూర	దెందులూరు	ఏలూరు
30.	ఏలూరె	ఏలూరు	
31.	చిన్నపుర	చింతలపూడి	
32.	చిడెనూరు	వడ్డిగూడెము	
33.	కంబురాంచెరువు	కొమ్మర	
34.	మొవ్వు	మువ్వు	
35.	వేగి	(పెద) వేగి	

పైది

"

గుణగ విజయాదిత్యుని (క్రీ. శ. 848 - 891) సీసలి తామ్ర శాసనము-భారతి XXIII, పార్ట్ 1, పు. 486.

పైది

ఎ. ఇం. VII, పు. 177-192, క్రీ. శ. 945-70, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పు. 189.

పైది, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పు. 179-180.

యస్. ఐ. ఐ. V, నెం. 116, శ. సం. 1170.

పైది.

ముమ్మడి నాయకుని శ్రీరంగ శాసనము.

పైది.

పదవ విష్ణువర్ధనుని (క్రీ. శ. 846-847) శాసనము

డా॥ నేలటూరి వెంకటరమణయ్య, పల్లవులు-చాళుక్యులు, పు. 121 రెండవ చాళుక్యభీముని (835-845) శాసనము, పైది, పు. 120-121

పృథ్వీవహారాజు తాణివాడశాసనము, క్రీ. శ. 680 ప్రాంతము, పైది, పుట 121.

గుణగవిజయాదిత్యుని సీసలి తామ్రశాసనము

యస్. ఐ. ఐ, X, నెం. 510, శ. సం. 1237

ఎ. ఇం. VII, పుట 177-192, క్రీ. శ. 945-70, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పుట 189

రెండవ అస్తరాజ విజయాదిత్యుని (945-70) వంద్రము శాసనము, ఎ. ఇం. IX, పేజీలు 131-135

యస్. ఐ. ఐ., నెం. 148, శ. సం. 1078

అనపోతారెడ్డి కొమ్మచిక్కాల వలస శాసనము, జి. ఏ. హెచ్. ఆర్. ఎస్. III, పుట 229, శ. సం. 1344.

ఎ. ఇం. IV, పుట 193-198, క్రీ. శ. 508, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పుట 520.

శాలంకాయన దేవవర్మ (క్రీ. శ. 300-335) ఏలూరు ప్రాకృత శాసనము.

శాలంకాయన స్కందవర్మ (410-420) కంఠేరు శాసనం.

శాలంకాయన రెండవ నందివర్మ (395-410) కొల్లేరు శాసనం. పైది, పెద వేగి శాసనం.

మొదటి జయసింహ పల్లవుని (641-677) శాసనం.

యస్. ఐ. ఐ. VI, నెం. 102, క్రీ. శ. 1006, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పుట 495.

జటిక అయిన గ్రామముల పొచ్చినతను తెలియజేయుటయే గాక ఉదాహరణ ప్రాయముగా కొన్ని గ్రామనామములు కాలగతిని మార్చుకొంటుంటున్నాయు, మరికొన్ని, వందల సంవత్సరములు గడిచినప్పటికీ ఏ విధమైన మార్పులకు లోనుగాకుండుటయును తెలియజేసేదిగా వుంది.

గ్రామనామముల పరిణామము

కొన్ని గ్రామనామములు కాలగతిని కొన్ని ప్రత్యేక కారణముల వలన తమ పూర్వ రూపములను కోల్పోయి అజభ్యంశ మొందుట గమనించదగిన విషయము. ఈ అంశమును విశదీకరించుటకు మూడు ఉదాహరణ లీయబడుచున్నవి.

గుంటుపల్లి

క్రీస్తు పూర్వ కాలమునాటి పెరిసిద్ధ బౌద్ధక్షేత్రము. టాలెమి (క్రీ. శ. 150) మరియు భారవేయిని హతిగుంఫ శాసనములోను పేర్కొనబడిన పితంబ్ర - జయస్వారా భావించినట్లు వృదు-అండ అనియు, ఆ నామము ఆ స్థలము యొక్క స్థితివలన ఏర్పడియుండి యుండవచ్చుననియు, కాలక్రమమున ఈ గుడ్డుపల్లి (వృదు-అండ) - యే గుంటుపల్లిగా మారినదనియు ఒక అభిప్రాయం.¹³ కాగా, పితంబ్ర - వృదు అండగా అవ్యయించి గుడ్డుపల్లి - గుంటుపల్లిగా శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యులగు తేల్చిరి. ఇది యంతమాత్రము నుంజినముగా తోవదు. గుంటుపల్లి పొచ్చిన నామము మహా నాగ వర్ణకముగా శాసనముల వలన నిరూపితమైనది....గుంటుపల్లియే పితంబ్ర అనువాదము నిరాధారము¹⁴ అని వేరొక సింహతము.

కమ్మరాజోరుపు

కాలంకాయన నల్లివర్మ 10 వ రాజ్యకాలము (క్రీ. శ. 435 ప్రాంతము)నాటి పెక వేగిశామిశాసనములో ముఖ్యులు, చెంజెరువు, కంబరాం చెరువు గ్రామములు ప్రస్తావించినవి. "కంబరాం చెరువు, ముందూరు అనునవి శ్రీస్తుతము శశ్యమగోదావరి జిల్లా ఏలూరు తాలూకాలోని ఉత్తర దక్షిణ కొమ్మరలు, ముందూరు అను గ్రామములు. కంబరాం చెరువును కమ్మర చెరువు గ్రామముగా గుర్తించిరి. పొచ్చినాడ్ర భాషయందు పూర్ణబిందు పూర్వక 'బు' వర్ణము వాడుకలో నుండెను. ఇది తరువాత కాలమున నమీకరణము చెంది 'ము'గా మారినది. వనము, వనంబు, వనమ్ము రూపములు ఇట్లేర్పడినవియే. కంబరాం చెరువు కమ్మరి చెరువుగా పరిణామము పొందుట భాషాసరితికి అనుగుణముగా వున్నది. చెంజెరువు నరసాపురము తాలూకా కాజి ఏర్పాలోని చించినాడ.

చెంజెరువును చించినాడగా దినేశ చంద్ర సర్కారుగారు "కాత వాహనాంతరులు" అను గ్రంథమున గుర్తించిరి. కాని ఇది చాల దూరమైన పేరు. చెంజెరువు అనగా అందమైన చెరువు, ఎర్ర చెరువు అని యర్థము. చెన్ను అనగా, శోభ లేక ఎర్రదనము. చెంజెరువు ఎర్ర చెరువై నది అన్నచో భాగుండును కాని 'చించినాడ'ను సరిక్రొత్త రూపము దాల్చినా అను సందియము కలుగుచున్నది.....తాలపీఠ్యకరణము అను విధానము కూడా తెలుగు భాషయందు అప్పటికే ప్రవేశించినట్లు సూచనలు కలవు. కంత్వాక్షరములు తాలవ్యములైన అచ్చుల సాన్నిధ్యమున తాలవ్యాక్షరములుగా మారుటను తాలపీఠ్యకరణ మందురు. చెంచెలువు కంబరాం చెలువు శబ్దములలోని చెలువు శబ్దము దీనికి ఉదాహరణము. ఈ శబ్దము కన్నడములో కెటె అని యుండగా తెలుగులో చెలువుగా మారినది. కకారము చకారమైనది. ఇ, ఈ, ఎ, ఏ లు తాలవ్యాచ్చులు. వాటి ప్రభావముచే ఈ మార్పు కలిగినది.¹⁵

దెన్నుళూర - దెందులూరు

"విష్ణుకుండినుల రాజధాని దెందులూరు నగరము. ఇప్పటి ఏలూరుకు నమీపమున ఉత్తరమునందున్న గ్రామము. దీని పూర్వరూపము 'దెందులూరు.' తరువాత దెందులూరు. అయితే క్రమముగా దెందులూరు అయినది. పొచ్చిన భాషయందు మూర్తన్యాక్షరములకు గల ప్రవారమునకు ఇది యొక నిదర్శనము..... ఇప్పటి భాషలో మూర్తన్యాక్షరములు ఎక్కువగా వినవచ్చును. ఐ, శ వంటివి. ఇవిగాక పరుషోచ్ఛారణము గల ఒక ఊష్మ వర్ణము వాడుకలో నుండినట్లు కన్పించును. దానిని మనము 'టి' గుర్తుతో వ్రాయవచ్చును. ఇది తెందులూరు వంటి రాష్ట్రమువంటి పదములలో వచ్చినది. ఈ దృవి తెలుగు భాషయందు కొన్ని శతాబ్దములుండి, నన్నయ నాటికి కావ్యభాషనుండి తొలగినది.¹⁶

గ్రామనామ పరిణామముగూర్చి కొంతొకచో ఏవిధముగా విరుద్ధాభిప్రాయ పెరికటనము జరిగినదో గ్రామ నామావిర్భావము గూర్చి కూడ ఆ విధమైన దృష్టాంతములను పేర్కొన వలసి యున్నది. ఉ॥ దా॥ ఏలూరు, వే(ం)గి.

ఏలూరు

"ఏలు+ఊరు=ఏలూరు (ముఖ్య పట్టణము) అన్న రీతిగా ఈ పదమేర్పడినదని కొందరు చెప్పుచున్నారు.¹⁷ 'హేలాపురి' అనునది ఏలూరునకు సంస్కృతీకరణమనియు, ఏల అను చిన్న ఏరు ఈ పట్టణ పరిసరములందు ప్రవహించు చుండుటచే

ఏలేరునుంచి ఏలూరు గ్రామ నామము సంభవమై యుండవచ్చు ననియు 18. అభిప్రాయము వ్యక్తమై యున్నది.

వే(0)గి (ఏ)

“తూర్పు కనుమలనుండి సముద్రము వజ్రము కృష్ణా, గోదావరుల మధ్య వ్యాప్తమై యుండు తీర పార్శ్వ దేశమునకు పూర్వము వేంగి యని పేరు చెల్లుచుండెను. దీనికి దగ్గ రాష్ట్ర మనియు జెప్పుట కలదు. ఒకా నొకప్పుడిది యరణ్య పార్శ్వమై జన నివాసమునకు యోగ్యముగాక యుండగా నా యరణ్యమును దగులబెట్టి వానయోగ్యముగా జేయబడుట వలన దీ కిపేరు వచ్చి యుండును.” 19- ఈ ప్రకారము వేడి-వేగి అను కర్మమున ‘వే(0)గి’ యేర్పడినదనిపించును. కాని ‘వేకుమ’ ‘వేగు’ సంబంధముగా ఈ పదము జనియించి ఘండవచ్చునను అభిప్రాయము 20 పరిగ జించ దగినది.

వా మాం త ర ము లు

కొలనిపాడునకు సరసీపురి, పద్మినీపురము, కమలాకర పురము 21 అను పేర్లుండెడివి. భీమవరం తా.కా.లోని గణప వరమునకు పూర్వ నామం పద్మినీపురం. 22 “పూర్వం బాన్ ప్లాంట్ లో పద్మాకారం వున్న మాట నిజమే కాని అందువలన పద్మినీపురం కాలేదు.” 23 మరియు నాటి కొలని ప్రభువుల ముఖ్య పట్టణ నామ వరంగా ఈ పేరుండినట్లు భావించాల్సి వుండేది. “అప్పుడు రావులపట్టు వుండే శతగరముని రాజుపేర పిలువబడు చుండెడిది.” 24 అను మాట అలా వుండగా “దీనికి పూర్వము దుండిపురము అను పేరు కలదు. కాల కర్మమే ఇది ఉండిగా మారినది.” 25 అను అభిప్రాయమున్నది. కేతకీపురము, కేతవరము మొగల్తాబ్దు (న) నకు సంస్కృతీకరణ రూపములు. పాళిక్ల నకు దుగ్గో: వనపురము, ఉప న్యుపురము అను నామాంతరములు చెల్లినవి. ఖండవిల్లి(క)కి ఒకప్పుటి పేరు ఉత్తరేశ్వర పురము. 26 శ|| సం|| 1344 లో చిక్కా-ర(న)గ్రామమునకు “ప్రొలయ కొమర గిరిపురము” అను నామకరణముచేసి తన అన్నగారి పుణ్యము కొరకు అనపోతారెడ్డి దానము చేసెను. 27 కాని మాతన నామము విలువక నేటి కాగ్రామము కామ్మచిక్కావలస పేర నున్నది. కొన్ని సందర్భములలో మాతన నామము వచ్చి చేరి నిలుచును. అట్టిది గుండేపల్లి అను చోడవరం ఈస్ట(తా). తణుకునకు ‘తార కేశ్వరపుర’ మను వ్యవహారముండెడిది. 27a

పా రా ణి క ము లు

మతం లేని (దే) మనిషిలేదనే మాట పూర్వకాలానికి మరిం సరిపోతుంది. ఈ సంగతి గ్రామనామకరణ విషయంలో

కూడా ప్రస్తుతంగా ద్వేతకమవుతుంది. అందుకు సాక్ష్యంగా ఈ జిల్లాలోని కొన్ని గ్రామనామకరణాల వెనుక పౌరాణిక వ్యక్తులూ, సంఘటనలు దర్శన మవుతున్నవి.

అ త్రి లి (త)

“అత్రిమహర్షి నివసించుటచే ఈ గ్రామము అత్రి అని మొదట పిలువబడి క్రమముగ అత్రి అను పదము అత్రిలిగ మారినదట.” 8

ఆ చం ట (న)

“రక్షణ నిచ్చు మూర్త్యాండేశ్వరి దేవతపేర దీనిని మూర్తాంధ పురమనిరి.” పరమశివభక్తుడైన ఒడయనంది ఒకానొక వేళ ఆత్మ లింగమును పూజించుటకు తగిన వ్యవధానములేక తన ప్రేయసి యైన పరమనాంది వామ ప్రసూచుకమును శివలింగముగా భావించి అర్చించుట మొదలుగా సాగిన గాథను బట్టి ఆచంట నామమేర్పడి నదని నమ్మకగలదు. 29

కాళ్లమారు (భీ)

“చెఱువు గట్టుపై అడుసులో కాళ్ళు కూర్చొనియున్న ప్రితిమను గ్రామస్తులు జూచిరట. ఆ దారిని తిరుపతి తీర్థయాత్రకు పోవుచున్న మొగలికుర్రు జమిందారు కాసంగతి జెప్పిరట. వారిని

ఆటో మాట్ రిస్ట్రవాచ్

ధర: రు. 30/- మాత్రమే

21 జువల్స్ ఆటోమాటిక్ రిస్ట్రవాచ్
చెయిన్ సిస్టంతోనూ, 7 సం॥ల గ్యారంటీతోనూ
రు. 30/- లోకే లభించును.

పోస్టి, ప్యాకింగ్ ఛార్జీలు
రు. 9-95 లు అదనం.

DEEPAK TRADING Co., (A-3)
P. O. LALBIGHA, (NAWADAH)

సరుకు జేయక వెళ్ళిన జమీందారుకు తిరిగివెళ్ళి స్వామి కనిపించ లేదట. వెంటనే తిరిగివచ్చి జమీందారు గ్రామస్తులు చూపిన ప్రతిమనే వెంకటేశ్వర స్వామిగా ప్రతిష్ఠించెనట. దేవునికాళ్ళు ముట్టిలో కూరుకొని యున్నందున ఊరిపేరు కాళ్ళకూరై నదట”30

కొవ్వూరు (కొ)

పూర్వమిది గోపూరన పేర బిగిగెడిది. గౌతమ మహర్షి - గోదావరి నదికి సంబంధించిన గాథామూలకముగ నేర్పడిననామము.

జుత్తిగ (త)

“స్థల పురాణం-అవరణలో అంతర్హతిక, ఊర్లో బహిర్హతిక పేరిట ఊరి పేరు జుత్తిగయట.... చక్కపూట రాజ్యదేవత దంతేశ్వరి నట ప్రతిష్ఠించెను. ఆమె జుత్తిగ దూతిక....బిస్తరు రాజ్యదేవత దంతేశ్వరి. ఈ దంతేశ్వరికీ, జుత్తిగ దూతికపూ సంబంధములేదు. దూతిక దేవతబట్టి గ్రామం జుత్తిగ కాలేదు. ఏదో పరివార దేవతకు కుటుంబాహారము కట్టిన దానిలో చిన్న ప్రతిమను విగ్రహ దూతిక అన్నారే కాని చరిత్రకారు.”31

ద్వారకా తిరుమల (ఏ)

చిన్న తిరువతియని ప్రసిద్ధి. “దారక లేక ద్వారకకుడను విపులొకడు ఏటా తిరువతియాళి చేసేవాడట. ఒకసారి దారిలో వడగాడ్పులకు స్పృహ దప్పెనట... స్వామి పార్థ బ్రాహ్మణుడుగా వచ్చి నేడ దీర్చెనట. కలలో కనిపించి ఇక తిరువతిరావద్దు, నీకై ఇవటనే వెలసెద ననెనట....ద్వారకుని పేరిట క్షేత్రము ద్వారకా తిరుమల యైనదట....ఈగూడలో గూడ ఏదో నొక శిథిల ప్రతిమను వేంకటేశ్వరునిగా ప్రతిష్ఠించుటే స్ఫురించును. ద్వారకా తిరుమల పూజాల దారువులున్నవి. అనేకుల వృత్తి గూడ దారుకము - చెట్లకొట్టి, చీలి, కట్టెలుగా అమ్ముట. ఇటు కోస్తా - అటు మెట్ట పూజాలానికి ద్వారము (గడప) వంటిది ద్వారకా తిరుమల.”32

దువ్వ (త)

దూర్వాళ పురమని వ్యవహారం బడిన ఈ గ్రామము దూర్వాళ మహర్షి చేతనే వెలయుచు బడినదని విశ్వాసం.33

నత్తారామేశ్వరం (త)

“నీతలింగ ప్రతిష్ఠాపనకు అంజనేయుని బాణలింగము తే సంపెనట. ముహూర్తమునకు తిరిగి రానందున ఇసుక (నైకత), మట్టి (ప్రాంధ), గుల్లలు కలిపిచేసిన లింగము-నత్తారామేశ్వరుడు....

నవంబరు

క్రీ॥ శ॥ 1314 నాటి శాసనములో “మూలస్థానము నత దేవర’కు అఖండదీపం ప్రసక్తి వున్నది. ఈ నత్త (నాత) దేవర నెవరో నత్తగుల్లను జేసారు.”34

వట్టి నము (పో)

లము, కాకి, కాళేశ్వరం, శ్రీకాళహస్తిలతోపాటుగా పంచశివక్షేత్రములలో నొకటిగా నెన్నబడిన ప్రదేశము.

తన తండ్రియగు దక్షిణానర్సిన యాగ సందర్భము ననతి దేవి అవమానింపబడి యోగ విఫలమైన మయ్యెను. తమ్ములమునలత్యంత కపిత్థుడై ఆమె భర్తయగు మహాదేవుడు వీరభద్రుడనై తారము తాల్చి దక్షిణ శిరము త్తరింప వట్టనము అను, అయ్యధమును వ్యయోగించెను....ఆ కారణమున నాడనుండి ఆ దేవకూటాగ్రి వట్టసాగి లేక ‘వట్టసాచలము’ అను నామముచే వ్యవహరింప బడుచు వచ్చెను.”35

పాలి కొల్లు (న)

పంచారామములలో నొకటియైన కీరారామమునకు నెంపు కావున ఆ పేరు సార్వకమే అయినది.

పెనుగొండ (త)

“ఏ కొండ పెనుగొండలో లేదు. దేవతలు స్వర్గలోక వాసులు అనే పురాతన విశ్వాసాలలో కొండలపైన ఎత్తైనచోట్ల క్షేత్ర నిర్మాణము పురాతనము. ఆ నమ్మకాలలో ఊరిపేరు చివర కొండ వుండుట పరిపాటి....మన్యకాంత గిరిజనులలో పెన్ అనగా దేవుడట.. పెన్+కొండ=దేవకొండ - పెనుగొండ బనదా?..... పెనుగొండ వైశ్యవర్ణాననాకేంద్రము. సునంపన్న పురము. వారి తూనికలు, కొలకలు నాడు ప్రామాణికము లని పించును. పెనుగోల (పెద్ద తక్కిన, కాటా) కు పెనుగొండలు శబ్ద సంబంధ ముండేనేమో!”36

లక్ష్మణేశ్వరము (న)

శ్రీరామచంద్రుని సోదరుడైన లక్ష్మణునిచే ప్రతిష్ఠింప బడిన లక్ష్మణేశ్వరాలయముండిన గ్రామముగావున ఆ పేరేర్పడి నదిగా తలంప బడుచున్నది.37

మండపాక (త)

“ప్రజలు ఆ యా కావుల కాపేరు వచ్చిన కారణాలు చెప్పడంలో అక్రిముని పేరిట అత్తిలి, దూర్వాసుని పేరిట దువ్వ

అన్నట్లే మండపాకకు మండవ్యునికి ముడి పెట్టారు .... మండపాక నేడు కమ్మటారు. పూర్వం గొల్ల లెక్కవగా వుండేవారట. వారి తావు మండపాక మండపాకగా మారెనా.”³⁸ ఈ విషయమే మరింత వివరముగా విశదీకరింప బడినది. “శ్రీమండవ్య మహాముని లిప్యంత్రాసన తపస్సు చేసుకొను చుండెడి వాడట. అందుచే త త్తీరప్రాంతముననున్న ఈ గ్రామము నకు మండవ్య క్షేత్రమనియు, మండపాకయనియు వ్యవహారము కలిగెనట....వశువుల మండలుండుటచే ఈగ్రామము ‘మండపాక’ యనియు, ఆ మండపాక అను గ్రామము కాలక్రమమున ‘మండ పాక’యని వ్యవహరింపబడ దొడగెనని పెద్దలవలన వినిపిడి.”³⁹

మల్లేశ్వరం (త)

చాళుక్య మల్లవరాజుచే ఈ గ్రామమందు స్థాపితమైన స్వామి ‘మల్లేశ్వరుడు’గా పేరొందాడు. ఆ దేవునిపేర గ్రామం ‘మల్లేశ్వరం’ అయినది.

రేలంగి (త)

“పూర్వం రాముడు తాటకిని చంపినప్పుడు తాటకి తల తెగి ఈ ఊరు వున్న ప్రదేశంలో రాలింది. అందుకని ఈ ప్రదేశాన్ని ‘రాలింది’ అని పిలవసాగారు. వాడుకలో రూపాంతరంచెంది ఆ మాట ‘రేలంగి’ అయింది.”⁴¹

దేవర చెరువు ఖండిక (ఘీ), రామానుజపురం; వేదాంత పురం (పో), అమృతలింగంపేట; నాగులదేవునిపాడు (ఏ); చక్రదేవరకల్లి; దేవరావల్లి; దేవులపల్లి (కొ), గుడిపాడు; గుడి పాడు ఖండిక; శంఖవక్త్రపురం (చిం) మొగ్రామ నామములు కూడ హిందూ దేవతా కరముగా నేర్పడినవిగా ఎంచవచ్చును.

బౌద్ధము

“పేరులో బౌద్ధ సంబంధమనిపించు వడలి, సిద్ధాంతం (త)”⁴² వగైరా గ్రామముల జిల్లాలో నున్నవి.

జైనము

ఈ జిల్లాలో అచంట (న), ఏలూరుపాడు (ఘీ), కలశమూరు (త), పెనుమంచిలి (త) మొదలైన జైన ప్రాభవ సూచక అవశేష ములు లభించినవి. జైనవారిగూడెం (పో) అను గ్రామము స్పష్టముగా జైన ప్రాభవమును సూచించుచున్నది. పెదమిరాం(ఘీ) అనగా పెద్ద చెట్టు అని అర్థంకాగా అది అచంట నేర్పడిన జైన స్థావరమును సూచించేదిగా వున్నదని పరిశోధకాభిప్రాయం.⁴³

రాజ వంశముల, పాలకుల నామ ప్రభావము

గ్రామ నామములకు, పల్లిమనామములకు సంబంధము నిరూపించుటలో సూక్ష్మ పరిశోధన అవసరమైతానావుంది. ఒకే పేరు గల గ్రామములు ఒకే జిల్లాలో పలు తాలూకాలలోను, వేరొక జిల్లాలోను కూడా కానవస్తవి. ఒకే పేరుగల రాజవంశములు వివిధ రాజవంశములలో కానవస్తూ వుంటారు. ఉదాహరణకు తాడేపల్లి గూడెం తాలూకాలోని “గణపవరం అనే పేరు కాకతి గణపతిదేవ మహారాజునుండి వచ్చెను”⁴⁴ అని కేవలం పేరు పోలికనుబట్టి కాక మేరు పర్ణిల సామ్రాజ్యధారము లాధారంగా పరిశోధకులు నిశ్చయించి వుండవచ్చు. గణపవరం అనే గ్రామం పోలవరంతాలూకాలోనూ వున్నది. కోన, కొలను, మలయ మండలాధిపతులలో వుండిన ‘గణపతి’ నామధేయు లెవరైనా ఈ గణపవరములకు కర్తలై యుందురా అనునది వివేచించవలసిన విషయము. మహాదేవపురం (పో), మహాదేవపట్నం (ఘీ) గ్రామములున్నవి. మలయ మండలాధిపతులలో, నిడదవోలు చాళుక్యులలో ‘మహాదేవ’ నామధారులున్నారు. తాడేపల్లి గూడెం తాలూకాలో కూనవరమును గ్రామము ఐది. కొలను కూనవరాజు-కోనుకొండ మందికొండ కూనవ నాయకులలో నెవరి గ్రామమునకు తమ పేరిచ్చిరో? మల్లవరం (కొడిన), మల్లేశ్వరం (తడివిడిచిం), చినమల్లాం-పెద మల్లాం (న) గ్రామములున్నవి. తూర్పు చాళుక్యులలో యుద్ధ మల్లురున్నారు. కల్్యాణి చాళుక్య త్రైలోక మల్ల సోమేశ్వరుడు-ఈ ప్రాంతముపై ప్రభావము నెరపినవాడే. ప్రౌఢ దేవరాయల రాజమహేంద్రవర పర్ణిలినిది మల్లవ ఒడయరు గలడు. వీరిలో నెవరి గ్రామనామ కారకులై యుందురు? రెండవ పులకేశి ‘సత్యాశ్రయ’ బిరుదాంకితుడు. కల్్యాణి చాళుక్యులకు ఈ బిరుదు అనువంశికము. తూర్పు చాళుక్య రాజరాజు ‘సత్యాశ్రయకు’ శిఖర’ బిరుదు కరించాడు. కోన పాలకులలోని ‘సత్య’ నామధేయులు అలా వుండగా, స్థూలముగా సత్యవోలు (ఏ), సత్యవాడ, సత్యవరం (త) గ్రామములు చాళుక్యుల బిరుద్ధ వరంగా వెలసినవని భావించడానికి వీలున్నది. కొప్పుల సామంత స్వపతులలో ప్రోలయ - కావయ లున్నప్పటికీ వారి పెవారెన మునునూరి పోలయ-కావయ నాయకుల పేరుమీదుగనే ఈ మండలములోని పోలవరములు (ఘీఓపో), కావవరములు (ఘీఓనఓత) వెలసినవని ఎంచవచ్చును. “సామాన్యముగా కొటలు-దుర్గములకు సమీపమున కేసవరముని, కావవరముని గ్రామములుండును.”⁴⁵ కనుక కావలిపురము (త) వలె ఈ కావవరములో నేవైన కావలిపురములు కావచ్చును. ఇక కేళవరం (తా) కొలని కేళవదేవరాజులతో సంబంధము కలిగినదిగా

ఎంచుచున్ననుకొందుమన్న “కేసవర మనగా - కేసరులవంటి వీరు లుండెడి గ్రామము”⁴⁶ ను అభిప్రాయమున్నది. బేతపూడి (భీ), (కంసాలి) బేతంపూడి (న) కోటగజపాంబ భర్త బేతరాజు పేరున నేర్పడినవి కావచ్చును. (కోతుల) గోకవరం (చిం), గోకినపల్లి (ఏ) గ్రామముల పూర్వరూపము ‘గోకర్ణ’ శబ్దసారూప్యము కలిగి నవిగా భావిస్తే వెలనాటి గొంక (గోకర్ణ గొంక-గోక) తో సంబంధము సంభావించవచ్చును. ఈ ప్రాంతముపై సాగిన చోళ, చాళుక్య-చోళ, వెలనాటి చోడాది రాజవంశపాలనా పరిభాషాసూచిక ముగా తాడేపల్లి గూడెం తాలూకాలో రెండు చోడవరం గ్రామము లున్నవి. ఈ జిల్లాలో ఒక తాలూకా కేంద్రమైన భీమవరము మొదటి చాళుక్య భీముని పరంగా రూపొందినదిగా భావించబడుచున్నది⁴⁷ రెండవ కోట కేతరాజు పేరకేతవరం (కొ), కొప్పల వంశపు నాయనాయకుని పేర నామవరం (చిం) ఏర్పడి పుండవచ్చును. వేమవరములు (భీమనగర) సహజముగా ‘వేరు’ నామాభిదానముగల రెడ్డిరాజులకే చెందినవైయుండవనుకొనుటకు అభ్యంతరము లేదు. కాని పోలవరమునకు రెడ్డిపోలవరమును వ్యవహారము అది రెడ్డిరాజుల పాలనలో నుండి యుండుటవలననే నేర్పడినది⁴⁸ అని విశ్వయించుటకు చిన్న అభ్యంతరమగుచుచున్నది. శాశ్వతకరవిర్ణయము (1802) నాటికి పోలవరం జమిందారెడ్డి లక్ష్మీనారాయణదేవు. ఇట్టి సంసయగ్రస్తతకు పరిబల ఉదాహరణముగా నడదవోలు [కొ] ను పేర్కొన వచ్చు. (i) “నిడదవోలు, నిడుదవోలు, నిడుదప్రోలు పూర్వనామం నిరవద్యపురము. నరేంద్రచ్యుగరాజు, కలివిష్ణువర్ధన ద్వితీయ విజయాదిత్యుని (క్రీ. శ. 799-839) బిరుదుల్లో ఒకటి నిరవద్య-అ పేరిటి పురము”⁴⁹ (ii) “నిరవద్య” అననది పశ్చిమచాళుక్య రెండవ విజయాదిత్యునకు (క్రీ. శ. 699-729) బిరుదనామము. అతని పేరనే యీ పురమున కాపేరు లభించియుండవచ్చును.⁵⁰ బాదామి, వేంగి చాళుక్యవంశములకు చెందిన సమీపకాలమువారైన ఇరువురు రాజన్యుల కొకే బిరుదులు ఉండుటయేగాక బాదామి చాళుక్య ఉద్యోగవర్గములోని వారికి కూడా ఈ బిరుదు చెల్లియుండుట గమనించదగిన విషయము.^{50-A}

అంతగా చరిత్ర పరిస్థితిగా ని గ్రామ నామముల పుట్టు పూర్వోక్తములను గూర్చి కూడ ‘స్థలపురాణములు’ వేర్వేరు ములుగా పుండుట గమనించవచ్చు. ఉ॥ దా॥ దండగర్ర (తా). “ఉంపుచుకత్తె తన దండకదీయమువెలతో చెరువుకట్టవేయుంచెను. అందువలన “దండకర్ర” అని పేరు వచ్చెను. ఈ “దండకర్రే” ఒక గ్రామముగా రూపొందినది.”⁵¹ “ఒకప్పుడక్కడ యేనా

పల్లకిల ప్రియాణ కాలమున బోయాలు భుజములక్రింది కర్రలను (దండగర్ర) మార్చుకునే మజిలీ కాబట్టి ఆ పేరు వచ్చెనని కొందరి నమ్మకము. దండగర్రలో ఒకప్పుడు దండు (స్కంధావారము, కంబోన్యెంట్) ఉండెనేమో సరిశోధనీయము.”⁵²

ఏరువబోడ భక్తిరాజ కామరాజు (1358-1367) పేరున వెలసినది కామవరపుకోట (చిం), ఈతని రెండవ కుమారుడు అన్న దేవచోడుడు (1377-1418) మహాయోధుడు. అన్నదేవరకేట (కొ) ఈతని పరంగా రూపొందినదికానగును. అన్నదేవ చోడుడు ఉండేటల అల్లుడు. “ఈ ఉండ్రాజుల పేరసినే ఉండ్రాజవరము, ఉండేకపురమిత్వాది నామాంకితములగు గ్రామములు వెలసినేటికి వారల కీర్తి పరితిష్ఠలను వ్యాపింప చేయుచున్నవి.

సంస్థానములు / జమిందారీలు

నూ జి వీ డు

పశ్చిమగోదావరి మండలములోనికి కూడ విస్తరించుకొని పుండిన నూజివీటి తొలి నాటి సంస్థానాధీశులలో విఖ్యాతుడను, ‘అప్పారావుగా’ ప్రసిద్ధుడను (క్రీ. శ. 1667 ప్రాంతము) యైన అప్పన్న పేరిట వెలసినవి అప్పనవీడు (భీ), అప్పారావుకేట (తా). ఈతని కుమారుడు వెంకటాద్రి అప్పారావు. ఈ కోవలోని నిజామునుండి ‘నవై రాజా’ బిరుదు బడసిన మరియొక వెంకటాద్రి అప్పారావు (1772 ప్రాంతము) గలడు. వీరిరువురిలో నెవరి పేరునగాని వెంకటాద్రి అప్పారావుపురం (తా) ఏర్పడినది. పెద వెంకటాద్రి అప్పారావు కుమారుడు, ‘తీన్ హజార్ మిన్నబద్దార్’ బిరుదాంకితుడు కుమార ధూర్జటి ‘ఇందుమతీ పరిణయ’ సినింప కృతిభర్త యైన నరసింహ అప్పారావు. అతని వారసుడు రామ చంద్ర లేక నరసింహ అప్పారావు..... కంకను నూజివీటి వారి వంశమున నరసింహ - రామచంద్ర నాయదేయులున్నారు. నరసింహపురం (ఏడిభీ), నరసింహరాజపురాగ్రహరం (భీ), పెద రామచంద్రాపురం, చినరామచంద్రాపురం (భీ) గ్రామములలో వేటికి ఎవరు పేర్పిచ్చిరో : 1812 సం॥ లో పోలవరము ఎస్టేట్ ను వేరుచులో నూజివీటి రామచంద్ర అప్పారావు ఖరీదుచేసేడు. కనుకనే కాబోలు పోలవరం తాలూకాలో నొక క్రొత్త రామచంద్రపురం అను గ్రామము వెలసినది.

పోలవరం

1803 సం॥ శాశ్వతకర విర్ణయకాలము నాటికి రెడ్డి, లక్ష్మీ నారాయణదేవు పేర నమోదయి యుండిన పోలవరం జమిందారీ

తరువాతి పాలకుడగు రాజా మంగవతి దేవుకాలమున ఏఁము వేయబడినది. పోలవరం తాలూకాలోనివైన లక్ష్మీనారాయణదేవుపేట, మంగవతిదేవుపేట ఈ పాలకుల మూలమున ఏర్పడినవని స్పష్టము.

మొగల్లు

మొగల్లు తొలియేలకలలో నొకడైన పెదబాపరాజు (1740.) పేరున రూపెత్తినది. బాపరాజుగూడెం (ఏ) కావచ్చును. ఇట్లే ఈ సంస్థానాధీశులలోని నారాయణరాజు పేర నారాయణపురం (ఏ), తిరుపతిరాజు (1780-1791) పేర తిరుపతిపురం (ఏ) అని లెక్క వేసుకొన వచ్చునుగాని అందులకు ప్రబల ప్రమాణము స్థానిక పరిశీలనము వలన సాదించబడవలసి యున్నది.

మొగల్లు పాలనా ప్రభావము

రుసుమవూరు (న) పేరు ఆనవోజు (1713-1748) రాజమండ్రి ప్రతినిధి-పండరాసపుడు-మొగల్లు, మజిలీడు, పెద్దపురం మొ॥ జమిందారీలకు కంటకపాగియుడైన రుసుమవూరును స్ఫురణకు దెచ్చును. సవామపాలెం (తా) పలానా ఈ సవామ స్వస్థియని నిర్ణయించుట కష్టమే. కెనెబా (కనుబా.కన్నా) పెంటపాడు (తా) నాటి అధికార భాషయైన ఉర్దూభాష ప్రభావమును సూచించును. “కనుబా పెంటపాడు నాటి సరిపాలనా యంత్రాంగమునకు ముఖ్యస్థలమై యుండును. కనుబా అర్థం గడిపకము, వరకస్థలము, గుజరీ, రెవెన్యూ ఇచ్చే పెద్ద గ్రామము.”⁵⁵ ‘తానాపా’ అని పేరుగాంచిన అబుల్ హసన్ కుతుబ్షా (1873-1887) మంత్రి సేనాధిపతులుగా అక్క-న-మాదన్నలు పనిపెట్టెను.

అకివీడు (భీ)

“అక్క-న్న మాదన్నలు ఇచ్చటనే నివసించిరని ప్రజలు అనుకొందురు. అక్క-న్న నివసించుట వలన ఈ గ్రామమునకు అకివీడు అని పేరు. మాదన్న నివసించుటచే దీనికి సేవారుగా నున్న గ్రామమునకు మాదివాడ అను పేరువచ్చినట్లున్నది.”⁵⁶ కాగా, ఏకమేంద్ర (విష్ణుకుండిన) మహారాజు భుండ్ తామ్రశాసనమున దాన గ్రహీత స్వస్థలము అకి అని శాసనమున చెప్పబడినది. “పరిష్కర్తలు అకి గ్రామము పశ్చిమగోదావరిజిల్లా అకివీడు గ్రామము అయివుండవచ్చునను అభిప్రాయము వెలిబుచ్చిరి.”⁵⁷ ఎక్కడ విష్ణుకుండిన ఏకమేంద్రుని కాలము- ఎక్కడి అక్క-న్న మాదన్నలు.

గూడెములు-పాలెములు

శ్రీకాకుళం, విజయనగరం, విశాఖపట్నం జిల్లాలలో ‘వలసలు’ మిక్కిలిమీదగా నున్నట్లు, ఈజిల్లాలో గూడెములు -

పాలెములు శతాధికముగానున్నవి. వాటిలో మూడు వంతులకుపైగా వ్యక్తి నామములతో వెలసినట్టివిగానున్నవి. ఉదా : అక్కి-రెడ్డి గూడెం, చక్కాయ్యగూడెం, కొండలరావుపాలెం, లింగరావు పాలెం, మేదిసీరావుపాలెం, రాజమ్మపాలెం, రామరావుగూడెం, రామన్నపాలెం, సత్తెగూడెం, మారప్పగూడెం, తిరుమలమ్మ పాలెం, తిమ్మనగూడెం (అన్నీ ఏ); అల్లంచెర్ల రాజుపాలెం, అప్పల రాజుగూడెం, అయ్యవరాజుగూడెం, చంద్రన్నపాలెం, ధర్మాజి గూడెం, గురవాయిగూడెం, కృష్ణారావుపాలెం, లింగరావుపాలెం, మల్లయ్యగూడెం, పట్టయగూడెం, రామనగూడెం, రామన్నపాలెం, శాయన్నగూడెం, తిమ్మారెడ్డిపాలెం, వెంకమ్మపాలెం (అన్నీ చిం) చిన్నయ్యగూడెం, బొప్పరామన్నగూడెం, భూమంతునిగూడెం, కిన్నయ్యగూడెం, తిమ్మరాజుపాలెం, ఎర్రనగూడెం (అన్నీ కొ). ఈవిధమైన గ్రామములన్నియు ఏతత్ గ్రామస్థాపకుల పేర్లమీదగాని గాని, ఏతత్ స్థాపనాకాలమునాటి ప్రముఖ వ్యక్తుల పేళ్ళమీదగాని ఏర్పడినవి. వాచవరకు ఇవి జమిందారీ యుగములో (18-19 శా.) నేర్పడినవి కావచ్చును. స్థలజ్ఞులు ఆయా గ్రామముల పుట్టు పూర్వోక్తముల విషయమై విశదీకరింప గలుగుదురు.

ఇంటిపేర్లు - గ్రామనామములు

ఈ రెండింటికీగల అనినాభావ సంబంధము ఈ జిల్లాలో కొన్ని గ్రామములు ఇంటిపేర్ల ననుసరించియే ఏర్పడుటబట్టి మరింతగా స్పష్టము. ఉ॥దా॥ దాసంవారిగూడెం, దాట్లవారిగూడెం, మడకంవారిగూడెం, రావువారిగూడెం, స్వర్ణవారిగూడెం, (అన్నీ పో), చెలికానివారి పోతపల్లి, మైలవరపువారిగూడెం (ఏ); బండివారి గూడెం, గణపవారిగూడెం, పుష్పలవారిగూడెం, సెట్టివారిగూడెం (అన్నీ చిం); జలగంపారి బండ్రక (కొ). గ్రామనామములు ఇంటి పేర్లుగాను, ఇంటిపేర్లు గ్రామ నామములుగాను అయిన సందర్భము వకు ఉదా॥ నేలబూరు, నిడదవోలు (కొ), సందమూరు (కొడితా); కోవల్లి (భీడిపి) అడవికొనను, తెలికపర్ల, వల్లూరు (తా), కొన్నిగిడ్డి (భీ), ముంజలూరు (పో), అండలూరు, గుమ్మలూరు, కాళ్ళకూరు, నవ్వుడూరు, ఉంగుటూరు, వల్లూరు (అన్నీ భీ).

జాతి, కుల, వృత్తి సంబంధములు

విదియో ఒక జాతి, కుల, వృత్తులకు సంబంధించిన వారు తొలక వివసించుటను బట్టియో, లేక వారి సంఖ్య గణనీయమైనదిగా నుండుటవలననో కొన్ని గ్రామములకు తత్ సూచనా పూర్వక నామము లేర్పడినట్లు శాచును. ఉ॥దా॥ గవంపరం, కోమటిలంక, మాలసానిగుంట, సానిగూడెం, రావులకుంట, వడ్డిగూడెం (అన్నీ ఏ); బ్రాహ్మణగూడెం, గవరవరం, కోమటిగుంట, పట్టిపేట (అన్నీ కొ);

కంపాలి చేతపూడి (న); కోయ రాజమండ్రి (పా); గొల్లం కోడేరు (భీ); రావులపట్టు (తా).

వశు, వక్షి, వృక్ష సంబంధములు

ఉ॥ దా॥ దివ్యకాయలపాడు, చింతలగూడెం, దోరమామిడి, నిమ్మలగూడెం, తాటియాకులగూడెం, దొండపూడి, తాడిమామిడి, గోగుమిల్లి, పూతికపాడు (అన్నీ పో), శృంగవృక్షం (భీ); అముదాలపల్లి, చీపురుగూడెం (తా); కోడుమామిడి, నిమ్మల గూడెం, చెరుకుమిల్లి (అన్నీ కొ); బూరుగునల్లి, చిన్నమామిడిపల్లి, గోరింటాడ, నేరేడుమిల్లి (అన్నీ న); కాకరపాడు, మామిడూరు, తాడిపర్రు, తేవర్రు, (త); అముదాలచెలక, చింతలపూడి, రావికం పాడు, వేములపల్లి, (అన్నీ చి); బూరుగుగూడెం, చలచింతల పూడి, చోడిమళ్ళ, దోశపాడు, జాజలకుంట, పైడిచింతపాడు (అన్నీ ఏ); చిలకలూరు (పో), కాకుల ఇల్లందలపర్రు, [త] కోతులగోకవరం [చి]; నాగులపల్లి శరభపురం, కొక్కిరాయి లంక [ఏ]

భౌగోళిక విశేష సంబంధములు

గుంటుపల్లికి పూర్వరూపముగా భావించుదు పిడుంద [స్వరు+అండ=పెద్దగుడ్డ=గుడుపల్లి - గుంటుపల్లి] పేరు ఆ గ్రామ భౌగోళిక స్వభావముచేత వచ్చియుండునను అభిప్రాయము విదివరకే గమనించడం జరిగింది. అట్టి భౌగోళిక ప్రత్యేకతల సూచించు గ్రామనామములను మరికొన్నింటిని గుర్తించవగును. ఉదా॥ అరుగొలను [తా]. “పూర్వం అరుకొలనులు ఉండేవట. వాటి పేరిట గ్రామం అరుగొలనయినదట.”⁵⁸ అడవికొలను, చినసంద్ర కొలను, పెదవింద్రకొలను, తెలికచెర్ల [పూర్వనామం తెలికచెలవు] [అన్నీ తా], మోగల్లు [మోంగొలను] [భీ], పాలకొల్లు [న]; గుండు గొలను [ఏ] గుండుగొలనుకుండి [చి] మొ॥ పేర్లుకూడా కొలనుల బట్టి ఏర్పడినవియే అయిఉన్నవి. తూర్పువిష్ణు [రుక్షిత], పడమట విష్ణుర్రు [తా], కొమ్మర ఉత్తరదక్షిణ [ఏ] మొ॥ ఆయా గ్రామములున్న దిక్కులను బట్టి విశేషణములను చేర్చుకొన్నవి.

పెద్ద - చిన్న, క్రొత్త - పాత వగైరా

ఒకేపేరుగల గ్రామాలను పేరుపేరుగా గుర్తించడానికే ఆయా పేర్లముందు పెద్ద-చిన్న అనే విశేషణం చేర్చడం ఒక అవసాయితి. ఉదా : పెదకావనరం-చినకావనరం, పెదమిర్రాం-చినమిర్రాం, పెద వుల్లేరు-చినవుల్లేరు (అన్నీ భీ); చిన నింద్రకొలను - పెద నింద్ర కొలను, చిన రామచంద్రపురం - పెదరామచంద్రపురం [తా];

పెదమల్లాం-చినమల్లాం, పెదమామిడిపల్లి-చినమామిడిపల్లి [న]. క్రొత్తగా ఏర్పడిన గ్రామాలను అదే పేరుగల పాత గ్రామాల నుంచి పేరుగా గుర్తించడానికి ఆయా గ్రామ నామముల ముందు పాత క్రొత్త అనే విశేషణములను చేర్చడం ఒక పద్ధతి. ఉదా : పెద్ద-చిన్న రామచంద్రపురములు భీమవరం తాలూకాలో వుండగా క్రొత్త రామచంద్రపురం పోలవరం తాలూకాలోనున్నది. అయితే క్రొత్తపల్లి [ఏడిచింతా] అనే ఊళ్ళు వున్నవిగాని పాత పల్లి అనే ఊరు తటస్థపడలేదు. అట్లే క్రొత్తగూడెం [ఏ], క్రొత్త పాడు[త], కొత్తూరు [ఏ]. పెమ్మరాజు పోలవరం, అయ్యవారి పోలవరం, పోలవరంపున్న తాలూకాలోనేవుండి తమ ప్రత్యేకతను కలిగివుండగా మడుగు పోలవరం భీమవరం తాలూకాలో వున్నది. తణుకు తాలూకాలోనేవున్న కముదపల్లి నుంచి దాసులకుముదపల్లి - కన్నయ్య కుముదపల్లి గ్రామాలను పేరుగా గుర్తించడానికి పీలుగా వున్నవి. వేమవరం గ్రామాలనుంచి తణుకులోగల ఒక వేమవరం తాలూకానుబట్టి ప్రత్యేకంగా తణుకు వేమవరమని పిలువబడుచుండగా అదే తాలూకాలోని మరియొక వేమవరం పిట్టల వేమ వరమని ప్రత్యేకంగా గుర్తించడానికి సౌకర్య వైశేషణం కలిగి యున్నది. నరసాపురం తాలూకాలోని రెండు వల్లూరులోను ఒక దానియందు ఏకాదములోనో పండితులు నివసించుటయున్నది కావున అది పండిత వల్లూరును పేరు కలిగియున్నది.

వేర్పాటుగా గుర్తించడానికి పీలుకల్పించనిగ్రామనామములు లేకపోలేదు. ఉదా : కుముదపల్లి [భీక్షిత], వగైర [నక్షితా], వేమవరం [భీక్ష] సారిపల్లి [తాక్షిపో], నందమూరు [కొక్షితా] గవరవరం [ఏక్షి], నిమ్మలగూడెం[పోక్షి], సిరాపురం[తాక్షి] రామన్నపాలెం [రెండూ చి], లింగారావుపాలెం [ఏడిచిం] శ్రీరామపురం [ఏడిచిం], సీతానగరం [పోక్షిచిం], జగన్నాదపురం [ఏక్షికోక్షినక్షిపో], నరసింహపురం [భీక్షిఏ], నరసాపురం [నక్షి చిం], రామపురం [ఏడిచిం], కేతవరం [కొక్షిచిం], వేగవరం [చిక్షిఏ]. ఒకే పేరునగల గ్రామములు ఏలూరు, చింతలపూడి తాలూకాలలో ఎక్కువగా నున్నట్లు తెలుస్తోంది. ఇది ఆయా తాలూకాల మధ్య జరిగిన వలస పద్ధతిని సూచించేదేగా వున్నది.

ఊరి పేరుపె మమకారం

ఏ కారణముల చేత వలసపోయి వేరొకచోట స్థిరపడిన వారైనా పాతపట్టంపై మమకారమును వదులుకొనలేకపించును. గ్రామనామములందు కొక సాక్ష్యము. చేబోలి-చేబోలి లుండిరిక, తాడేపల్లి - తాడేపల్లిగూడెం [తా], రాపాక-రాపాక లుండిరిక,

కానూరు - కానూరు అగ్రహారం [తా]: గుడిపాడు - గుడిపాడు ఖండ్రిక, రంగాపురం - రంగాపురం ఖండ్రిక [చిం], పాండుప - పాండుప ఖండ్రిక, వేంద్ర - వేంద్ర అగ్రహారం [భీ]. ఈ విధముగా ఖండ్రిక అను గ్రామనామాంత్యమును గలిగియున్నవి. అయితే గ్రామ అనుబంధ సూచికములని భావించిననూ, విజయనగరం జిల్లాలోని భోగాపురం [పి], విశాఖజిల్లాలోని ఎలమంచిలి [న] తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని కాకినాడ [తా], గుంటూరు జిల్లాలోని చేబోలు [తా] వంటి గ్రామముల జిల్లాలో యుండుట గమనించదగియున్నది.

ముగింపు

పై వివరణలను అనుసరించి ఈ కింది నిశ్చయములకు రావచ్చును. 1. పౌరాణిక పరమగా నేర్పడినట్లు చెప్పబడిన గ్రామనామ కారణమైనను గతకాలము నాటి సాంఘిక జీవనముపై మత సంబంధ విశ్వాసములకుండిన పట్టును తెలియజేసేదిగా ఉన్నది. 2. కళింగాంధ్రములో వలెనే ఈ వేంగీ మండలాంతర్గతమైన జిల్లాలో కూడా పూర్వ రాజవంశ పాలక వర్గ ప్రభావము గ్రామనామముపై ప్రభావముగ నున్నట్లు కనుగొనబడినది. కాని ఈ ప్రాంతముపై ఏలుబడి సాగించిన రాజ వంశములలో ఒకే పేరు గల రాజవంశములుండటమే అట్టి గ్రామనామ కారక నిర్ణయ విషయములో ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించవలసి ఉన్నది. 3. ముస్లింపాలనా కాలమున ఏలూరు ఒక సర్కార్ కేంద్రమై యుండినప్పటికిని గ్రామనామములపై ఆ ప్రభావము కన్పట్టలేదు. 4. ఈ జిల్లాలో కొంత ఏజెన్సీ ప్రాంతం కాలాకా ఉన్నది కాని ఆ ప్రాంత గ్రామనామములపై గిరిజన భాషా ప్రభావము లేకుండినది. 5. సంస్థానములు రాసిలో ఇరుగు పొరుగు మండలములకు తీసి పోవుగాని సంస్థానాధీశుల నామవాని గ్రామములకు అంతగా పట్టినట్లులేదు. అయితే, వ్యక్తుల పేర నేర్పడిన 'పాలెము' 'గూడెము' వంటి చరిత్రగతిలో అడువికతను సూచించు గ్రామ నామాంత్యములు గల గ్రామముల సంఖ్య శతస్థానమున నుండుటను బట్టి అయితే గ్రామములు జమిందారీయగమన - తదాశ్రిత ప్రభావ వర్గ ప్రభావజనితములని భావించుటకు వీలున్నది. 6. ఈ విషయముపై సాగవలసిన భవిష్యోద్ధన కేవలము శాసన, సాహిత్య ద్వారామలతో పరిపెట్టుకొనక - క్షేత్రవివారణావనరమును గూడ పరిగణనలోనికి తీసుకొనవలసి యుండునని ఈ ప్రాథమిక పరిశీలన గుర్తించుచున్నది.

అధోబాహికలు

1. ఎమ్. రామమోహనరావు, వెస్ట్ గోదావరి డిస్ట్రిక్టు 1925-1947, ఎ హిస్టారికల్ సర్వే విత్ స్పెషల్ రిఫరెన్స్ లు రెసిడ్యూ ఎడ్మినిస్ట్రేషన్ [ఆంధ్ర విశ్వకళాఃరిషత్, వార్తలు, 1982] అన్ పబ్లిష్డ్ ఎమ్. ఫిల్. థీసిస్.
2. వై. వి. కృష్ణారావు & ఏలుకూరి బలరామమూర్తి [సం] ఆంధ్రప్రదేశ్ దర్శిని, (విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ, 1976), పు. 1031.
- ♦ సౌలభ్యము కొరకు తాలూకాల పేర్లు కుండలీకరణములలో సంక్షిప్తముగా పేర్కొనబడినవి. అసంఖ్యా వివరణ: భీ=భీమవరం; చిం=చింతలపూడి; ఏ=ఏలూరు; న=నరసాపురం; పో=పోలవరం; కొ=కొవ్వూరు; తా=తాడేపల్లిగూడెం; త=తణుకు.
3. మద్రాస్ డిస్ట్రిక్టు గజిటర్స్, గోదావరి, 1907.
4. ఈ ప్రకరణమునకును, శాసనములు-గ్రామ నామములు అను ప్రకరణమునకును ప్రధాన అధికారములు: 1) కుందూరిఈశ్వర దత్తు, ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రిక భూగోళము, [ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్, ద్వితీయముద్రణ, 1978] 2) డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ ప్రాచీనాంధ్రశాసనాలు [ఆం. ప్ర. సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్, 1971].
5. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఐదవ సంపుటము [హైదరాబాద్, 1968], పు. 199.
6. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, మూడవ సంపుటము [హైదరాబాద్, 1962], పు. 93.
7. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రిక భూగోళము, పు. 114.
8. పైది, పు. 22.
9. పైది, పు. 3.
10. పైది, పు. 256.
11. సంగ్రహ విజ్ఞాన కోశము, నల్గవ సంపుటము, పు. 90.
డా. ఎన్. వెంకట రమణయ్య, ది ఈస్టర్న్ బాక్యూస్ అఫ్ వేంగి, [మద్రాసు, 1950], పు. 85.

12. చూ॥ డా. యస్. యస్. మూర్తి, 'సంఖ్యాక ప్రాంతీయ విభాగాలు', భారతి, డిసెంబర్ 1979, పుట 16.
13. డా॥ ఆర్. సుబ్బిహ్మణ్యం, ది గుంటుపల్లి బ్యాప్టిస్ట్ ఇన్ స్టిట్యూట్ ఆఫ్ థియాలజీ, [అం. పృ. గవర్నమెంట్ ఎడిగ్రాఫి కల్ సీరీస్ నెం. 3, హైదరాబాద్, 1988], పే. 5.
14. ఇంగువ కార్తీకేశ్వరయ్య, 'గుంటుపల్లి గుహలు-బ్యాప్టిస్ట్ శాసనాలు', భారతి, జూలై 1978, పుట 24 మరియు అగస్టు 1978, పుట 27.
15. ఆంధ్రదేశ చరిత్ర భూగోళసర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పు. 2 & 486
16. పైది, పుట 485, 486.
17. పైది, పుట 483.
18. డా॥ బుదరాజు రాధాకృష్ణ, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పు. 250
19. ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం - బాలేందుకేశవరం, 'ఆంధ్రుల చరిత్ర - సంస్కృతి, (మద్రాస్, 1985) పుట 47.
20. ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పుట 495-96
21. యస్. ఐ. ఐ. X, నెం. 262, శ. సం. 1140
22. పైది, నెం. 126, శ. సం. 1073.
23. జి. ఆర్. వర్మ, 'గుడి-గుంపా' (చర్చన్ పబ్లికేషన్స్), తాడేపల్లిగూడెం, 1974) పుట 22.
24. ఆంధ్రదేశ చరిత్ర భూగోళ సర్వస్వము, మూడవసంపుటము, పుట 554.
25. పైది, పుట 552.
26. తురగా కృష్ణమూర్తి, 'దాయగజకేశరి ఖండవల్లి శాసనము', ఎడిగ్రాఫియా ఆంధ్రీకా, IV, (హైదరాబాద్, 1975), పుట 106
27. A. అం. ప్ర. డి. గ. వెస్ట్ గోదావరి, పుట 238
27. రెడ్డిసంచిక, పుట
28. భూగోళసర్వస్వము, మొదటిసంపుటము, పుట 155.
29. పైది, మూడవసంపుటము, పుట 36-37, 38. ఆంధ్రభూమి [వారపత్రిక, సికింద్రాబాద్], 21-7-1983, పుట 46.
30. గుడి - గుంపా, పుట 4.
31. పైది, పుట 53, 55.
32. పైది, పుట 5.
33. డా॥ ఎన్. రమేశన్ [సం] అం. పృ. డిప్రీక్ట్ గ వెస్ట్ గోదావరి, పు. 237.
34. గుడి - గుంపా, పుట 44.
35. సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞానకోశము, పదవసంపుటము, పుట 462.
36. గుడి - గుంపా, పుట 57.
37. అం. పృ. డి. గ. వెస్ట్ గోదావరి, పు. 233.
38. గుడి-గుంపా, పు. 35.
39. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞానకోశము, ఏడవ సంపుటము పు. 90.
40. ఆంధ్రపత్రిక (దినపత్రిక, విజయవాడ), 13-2-1983, పు. 7-8.
41. ఆంధ్రభూమి (వారపత్రిక, సికింద్రాబాద్), 21-7-1983, పు. 46.
42. గుడి-గుంపా, పు. 57.
43. యస్. గోపాలకృష్ణమూర్తి, జైన్ వెస్టిజెస్ ఇన్ ఆంధ్ర (హైదరాబాద్, 1983) పు. 38.
44. గుడి-గుంపా, పు. 21.
45. భారతి, డిసెంబర్ 1979, పు. 57.
46. పైది.
47. అం॥ ప్ర॥ డి॥ గ॥ వెస్ట్ గోదావరి, పు. 228

తరువాతి పాలకుడగు రాజా మంగవతి దేవు కాలమున ఏఃము నేయబడినది. పోలవరం తాలూకాలోనినై న లక్ష్మీనారాయణదేవు పేట, మంగవతిదేవు పేట ఈ పాలకుల మూలమున ఏర్పడినవని స్పష్టము.

మొగల్లుట్టు

మొగల్లుట్టు తొలియేలకలలో నొకడైన పెదబాపరాజు (17శం.) పేరున రూపెత్తినది. బాపరాజుగూడెం (ఏ) కావచ్చును. ఇట్లే ఈ సంస్థానాధీశులలోని నారాయణరాజు పేర నారాయణపురం (ఏ), తిరువతీరాజు (1780-1791) పేర తిరువతిపురం (ఏ) అని లెక్క పేసుకొన వచ్చునుగాని అందులకు పూర్వ ప్రమాణము స్థానిక పరిశీలనము వలన సాధింపబడవలసి యున్నది.

ముస్లిం పాలనా ప్రభావము

రుసుమచిరా (న) పేరు అనవ్వా (1713-1748) రాజుమండ్రీ ప్రతిః-చంద్రాననుడు-మొగల్లుట్టు, మాజిపేడు, పెద్దాపురం మొ॥ జమిందారీలకు కంటకప్రాముడైన రుసుమచాన్ ను స్ఫురణకు దెచ్చును. నవాబుపాలెం (తా) పరానా ఈ నవాబు సృష్టియని నిర్ణయించుట కష్టమే. తెనెబా (కసుబా.కస్సా) పెంటపాడు (తా) నాటి అధికార భాషయైన ఉర్దూభాష ప్రభావమును సూచించును. “కసుబా పెంటపాడు నాటి పరిపాలనా యంత్రాంగమునకు ముఖ్యస్థలమై యుండును. కసుబా అర్థం గడిపలము, వర్తకస్థలము, గుజిరి, రెవెన్యూ ఇచ్చే పెద్ద గ్రామము.”⁵⁵ ‘తానాపా’ అని పేరుగాంచిన అబుల్ హసన్ కుతుబ్షా (1873-1887) మంత్రి పేనాధిపతులుగా అక్క-న-మాదన్నలు పనిపెట్టెను.

అకిపీడు (భీ)

“అక్కన్న మాదన్నలు ఇచ్చటనే నివసించిరని ప్రాజలు అనుకొందురు. అక్కన్న నివసించుట వలన ఈ గ్రామమునకు అకిపీడు అని పేరు. మాదన్న నివసించుటచే దీనికి పివారుగా నున్న గ్రామమునకు మాదివాడ అను పేరువచ్చినట్లున్నది.”⁵⁶ కాగా, ఏక్రమేంద్ర (విష్ణుకుండిన) మహారాజు తుండి తామ్రాశాసనమున దాన గ్రాహిత స్వస్థలము అకి అని కాసనమున చెప్పబడినది. “వరిష్కర్తలు అకి గ్రామము పశ్చిమగోదావరిజిల్లా అకిపీడు గ్రామము అయిపుండవచ్చునను అభిప్రాయము వెలిబుచ్చిరి.”⁵⁷ ఎక్కడ విష్ణుకుండిన ఏక్రమేంద్రుని కాంము- ఎక్కడి అక్కన్న మాదన్నలు!

గూడెములు- పాలెములు

శ్రీకాకుళం, విజయనగరం, విశాఖపట్నం జిల్లాలలో ‘వలంబు’ మిక్కిలముగా నున్నట్లు, ఈజిల్లాలో గూడెములు

పాలెములు శతాధికముగానున్నవి. వాటిలో మూడు వంతులకుపైగా వ్యక్తి నామములతో వెలసినట్టివిగానున్నవి. ఉదా : అక్కిరెడ్డి గూడెం, చక్కాయ్యగూడెం, కొండలరావుపాలెం, లింగరావు పాలెం, మేదిసీరావుపాలెం, రాజమ్మపాలెం, రామరావుగూడెం, రామన్నపాలెం, సత్తెగూడెం, సూరప్పగూడెం, తిరుమలమ్మ పాలెం, తిమ్మనగూడెం (అన్నీ ఏ); అల్లంచెర్ల రాజుపాలెం, అప్పల రాజుగూడెం, అయ్యవరాజుగూడెం, చంద్రన్నపాలెం, ధర్మాజి గూడెం, గురవాయిగూడెం, కృష్ణారావుపాలెం, లింగారావుపాలెం, మల్లయ్యగూడెం, వట్లయ్యగూడెం, రామనగూడెం, రామన్నపాలెం, శాయన్నగూడెం, తిమ్మారెడ్డిపాలెం, వెంకమ్మపాలెం (అన్నీ చిం) చిన్నయ్యగూడెం, బొప్పరామన్నగూడెం, భూమంతునిగూడెం, కన్నయ్యగూడెం, తిమ్మరాజుపాలెం, ఎర్రనగూడెం (అన్నీ కొ). ఈవిధమైన గ్రామములన్నియు ఏతత్ గ్రామస్థాపకుల పేర్లమీదను గాని, ఏతత్ స్థాపనాకాలమునాటి ప్రముఖ వ్యక్తుల పేర్లమీదగాని ఏర్పడినవి. చాలవరకు ఇవి జమిందారీ యుగములో (18-19 శ॥) నేర్పడినవి కావచ్చును. స్థలజ్ఞులు ఆయా గ్రామముల పుట్టు పూర్వోత్తరముల విషయమై విశదీకరింప గలుగుదురు.

ఇంటిపేర్లు - గ్రామనామములు

ఈ రెండింటికిగల అవినాభావ సంబంధము ఈ జిల్లాలో కొన్ని గ్రామములు ఇంటిపేర్ల ననుసరించియే ఏర్పడుటబట్టి మరింతగా స్పష్టము. ఉ॥దా॥ దానంవారిగూడెం, దాట్లవారిగూడెం, మడకంవారిగూడెం, రావువారిగూడెం, స్వర్ణవారిగూడెం, (అన్నీ పో), చెలికానివారి పోకపల్లి, మైలవరపువారిగూడెం (ఏ); బండివారి గూడెం, గణపవారిగూడెం, పుష్పలవారిగూడెం, పెట్టివారిగూడెం (అన్నీ చిం); జలగంవారి లండ్రీక (కొ). గ్రామనామములు ఇంటి పేర్లుగాను, ఇంటిపేర్లు గ్రామ నామములుగాను అయిన సందర్భము నకు ఉదా॥ నేలటూరు, నిడదవోలు(కొ), నందమూరు (కొ & తా); కోపల్లి (భీ & ఏ) అడవికొలను, తెలికచర్ల, వల్లూరు (తా), కొల్లివ్విడి (భీ), ముంజులూరు (పో), అండలూరు, గుమ్మలూరు, కాళ్ళకూరు, నపుడూరు, ఉంగుటూరు, వల్లూరు (అన్నీ భీ).

జాతి, కుల, వృత్తి వంబంధములు

ఏదియో ఒక జాతి, కుల, వృత్తులకు సంబంధించిన వారు తొలుత నివసించుటను బట్టియో, లేక వారి సంఖ్య గణనీయమైన దిగా ముందువలననో కొన్ని గ్రామములకు తత్ సూచనా పూర్వక నామము లేర్పడినట్లు తోచును. ఉ॥దా॥ గవంవరం, కోమటిలంక, మాలసానిగుంట, సావిగూడెం, రావులకుంట, వడ్డిగూడెం (అన్నీ ఏ); బ్రాహ్మణగూడెం, గవరవరం, కోమటిగుంట, పెట్టిపేట (అన్నీ కొ);

కంసాలి దేతపూడి (న); కోయ రాజమండ్రి (పా); గొల్లం కోడేరు (భీ); రాపులపట్టు (తా).

వన, వక్షి, వృక్ష సంబంధములు

ఉ॥ దా॥ దివ్యకాయలపాడు, చింతలగూడెం, దోరమామిడి, విమ్మలగూడెం, తాటియాకులగూడెం, దొండపూడి, తాడిమూడి, గోగుమిల్లి, పూతికపాడు (అన్నీ పో), శృంగవృక్షం (భీ); అముదాలపల్లి, చీపురుగూడెం (తా); కోయమామిడి, విమ్మల గూడెం, చెరుకుమిల్లి (అన్నీ కొ); బూరుగుపల్లి, చిన్నమామిడిపల్లి, గోరింటాడ, నేరేడుమిల్లి (అన్నీ న); కాకరపాడు, మామిడూరు, తాడివర్రు, తేపర్రు, (త); అముదాలచెలక, చింతలపూడి, రావికం పాడు, వేములపల్లి, (అన్నీ చి); బూరుగుగూడెం, చల్లచింతల పూడి, చోడిమళ్ళ, దోశపాడు, జాజులకుంట, పైడిచింతపాడు (అన్నీ ఏ); చిలకలూరు (పో), కాకుల ఇల్లిందలపర్రు, [త] కోకులగోకవరం [చి]; నాగులపల్లి శరణపురం, కొక్కిరాయి లంక [ఏ]

భౌగోళిక విశేష సంబంధములు

గుంటుపల్లికి పూర్వరూపముగా జావినబడు పిడుకండ్ల [పుడు+అండ=పెద్దగుడ్డు=గుడుపల్లి - గుంటుపల్లి] పేరు ఆ గ్రామ భౌగోళిక స్వభావముచేత వచ్చియుండునను అభిప్రాయము నిదివరకే గమనింపడం జరిగింది. అట్టి భౌగోళిక ప్రత్యేకతల సూచించు గ్రామనామములను మరికొన్నింటిని గుర్తించవగును. ఉదా॥ అరుగొలను [తా]. “పూర్వం అరుకొలనులు ఉండేవట. వాటి పేరిట గ్రామం అరుగొలనునడట.”⁵⁸ అడవికొలను, చినసింద్ర కొలను, పెదసింద్రకొలను, తెలికచెర్ల [పూర్వనామం తెలికచెల్లపు] [అన్నీ తా], మోగల్లు [మోంగొలను] [భీ], పాలకొల్లు [న]; గుండు గొలను [ఏ] గుండుగొలనుకుండి [చి] మొ॥ పేర్లుకూడా కొలనుల బట్టి ఏర్పడినవియే అయినప్పటికి. తూర్పువిష్ణు ద్రుక్షిత, పడమట విష్ణురు [తా], కొమ్మర ఉత్తర-దక్షిణ [ఏ] మొ॥ ఆయా గ్రామములన్నీ దిక్కులను బట్టి విశేషణములను చేర్చుకొన్నవి.

పెద్ద - చిన్న, కొత్త - పాత వగైరా

ఒకే పేరుగల గ్రామాలను వేరువేరుగా గుర్తించడానికే ఆయా పేర్ల ముందు పెద్ద-చిన్న అనే విశేషణం చేర్చడం ఒక అవసాయి. ఉదా : పెదకావపరం-చినకావపరం, పెదమిరాం-చినమిరాం, పెద పుల్లెరు-చినపుల్లెరు (అన్నీ భీ); చిన సింద్రకొలను - పెద సింద్ర కొలను, చిన రామచంద్రపురం - పెదరామచంద్రపురం [తా];

పెదమల్లాం-చినమల్లాం, పెదమామిడిపల్లి-చినమామిడిపల్లి [న]. కొత్తగా ఏర్పడిన గ్రామాలను అదే పేరుగల పాత గ్రామాల నుంచి వేరుగా గుర్తించడానికి ఆయా గ్రామ నామముల ముందు పాత కొత్త అనే విశేషణములను చేర్చడం ఒక వద్దతి. ఉదా : పెద్ద-చిన్న రామచంద్రపురము భీమవరం తాలూకాలో వుండగా కొత్త రామచంద్రపురం పోలవరం తాలూకాలోనున్నది. అయితే కొత్తపల్లి [ఏఓచింత] అనే ఊళ్ళు పున్నవిగాని పాత పల్లి అనే ఊరు తటస్థపడలేదు. అట్లే కొత్తగూడెం [ఏ], కొత్త పాడు[త], కొత్తూరు [ఏ]. పెమ్మరాజు పోలవరం, అయ్యవారి పోలవరం, పోలవరంపున్న తాలూకాలోనేవుండి తమ ప్రత్యేకతను కలిగివుండగా మడుగు పోలవరం భీమవరం తాలూకాలో వున్నది. తణుకు తాలూకాలోనేవున్న కముదపల్లి నుంచి దాసుల కుముదపల్లి - కన్నయ్య కుముదపల్లి గ్రామాలను వేరుగా గుర్తించడానికి వీలుగా వున్నవి. వేమవరం గ్రామాలనుంచి తణుకులోగల ఒక వేమవరం తాలూకానుబట్టి ప్రత్యేకంగా తణుకు వేమవరమని పిలువబడు చుండగా అదే తాలూకాలోని మరియొక వేమవరం పిట్టల వేమ వరమని ప్రత్యేకంగా గుర్తించడానికి పాకర్వల్లి విశేషణం కలిగి యున్నది. నరసాపురం తాలూకాలోని రెండు వల్లూరులలోను ఒక దానియందు ఏకాలములోనో పండితులు నివసించుచున్నది కావున అది పండిత వల్లూరును పేరు కలిగియున్నది.

వేర్పాటుగా గుర్తించడానికి వీలుకల్పించని గ్రామనామములు లేకపోలేదు. ఉదా : కుముదపల్లి [భీక్షిత], వల్లూరు [వక్షితా], వేమవరం [భీక్షిత] సారపల్లి [తాక్షిత], నందమూరు [కొక్షిత] గవరవరం [ఏక్షిత], విమ్మలగూడెం [పోక్షిత], సివాపురం [తాక్షిత] రామన్నపాలెం [రెండూ చి], లింగారావుపాలెం [ఏఓచిం] శ్రీరామపురం [ఏఓచిం], సీతానగరం [పోఓచిం], జగన్నాధపురం [ఏఓకొక్షితవక్షిత], నరసింహపురం [భీక్షిపి], నరసాపురం [వక్షి చిం], రామవపురం [ఏఓచిం], కేతవరం [కొక్షిచిం], వేగవరం [చిక్షిపి]. ఒకే పేరునగల గ్రామములు ఏలూరు, చింతలపూడి తాలూకాలలో ఎక్కువగా నున్నట్లు తెలుస్తోంది. ఇది ఆయా తాలూకాల మధ్య జరిగిన వలస పద్ధతిని సూచించేదిగా వున్నది.

ఈరి పేరుపై మమకారం

ఏ కారణమునా కేత వలసపోయి వేరొకచోట స్థిరపడిన వారైనా పాతవట్టులపై మమకారమును వదులుకొనలేరనిపించును. గ్రామనామములందు కొక సాక్ష్యము. చేబోగిలు-చేబోగిలు ఖండిగిక, తాడేపల్లి - తాడేపల్లి గూడెం [తా], రాపాక-రాపాక ఖండిగిక,

కానూరు - కానూరు అగ్రహారం [తా]; గుడిపాడు - గుడిపాడు
ఖండ్రీక, రంగాపురం - రంగాపురం ఖండ్రీక [చిం], పాండువ -
పాండువ ఖండ్రీక, వేంద్ర - వేంద్ర అగ్రహారం [భీ]. ఈ విధ
ముగా ఖండ్రీక అను గ్రామనామాంత్యమును గలిగియున్నవి. అయీ
గ్రామ అనుబంధ సూచికములని భావించిననూ, విజయనగరం
జిల్లాలోని భోగాపురం [ఏ], విశాఖజిల్లాలోని ఎలమంచిలి [న]
తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని కాకినాడ [తా], గుంటూరు జిల్లాలోని
చేబోలు [తా] వంటి గ్రామముల జిల్లాలో యుండుట గమనించదగి
యున్నది.

ముగింపు

పై వివరణలను అనుసరించి ఈ కింది విశ్చయములకు
రావచ్చును. 1. పౌరాణిక పరముగా నేర్పడినట్లు చెప్పబడిన
గ్రామనామ కారణవైదిమ గతకాలము నాటి సాంఘిక జీవనముపై
మత సంబంధ విశ్వాసములకుండిన పట్టును తెలియజేసేదిగా
ఉన్నది. 2. కళింగాంధ్రములో వలెనే ఈ వేంగి మండలాంతర్గత
మైన జిల్లాలో కూడా పూర్వ రాజవంశ పాలక వర్గ ప్రభావము
గ్రామనామముపై ప్రగఢముగ నున్నట్లు కనుగొనబడినది. కాని
ఈ ప్రాంతముపై ఏలుబడి సాగించిన రాజ వంశములలో ఒకే పేరు
గల రాజన్యులుండుటచే అట్టి గ్రామనామ కారక నిర్ణయ విషయ
ములో ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించవలసి ఉన్నది. 3. ముస్లింపాలనా
కాలమున ఏలూరు ఒక నర్కార్ కేంద్రమై యుండినప్పటికిని
గ్రామనామములపై ఆ ప్రభావము కన్పట్టలేదు. 4. ఈ జిల్లాలో
కొంత ఏజెన్సీ [మన్యం] తాలూకా ఉన్నది కాని ఆ ప్రాంత
గ్రామనామములపై గిరిజన భాషా ప్రభావము లేకుండినది.
5. సంస్థానములు రాసిలో ఇరుగు పొరుగు మండలములకు తీసి
పోవుగాని సంస్థానాధీశుల నామవాసి గ్రామములకు అంతగా పట్టి
నట్లులేదు. అయితే, వ్యక్తుల పేర నేర్పడిన 'పాలెము' 'గూడెము.'
వంటి చరిత్రగతిలో అదునికతను సూచించు గ్రామ నామాంత్య
ములు గల గ్రామముల సంఖ్య శతస్థానమున నుండుటను బట్టి
అయీ గ్రామములు జమిందారీయగున - తదాశ్రిత శ్రావణ
వర్గ ప్రభావశీలములని భావించుటకు వీలున్నది. 6. ఈ విష
యముపై సాగవలసిన భవిష్యోదధి కేవలము శాసన, సాహిత్య
దాతలతో సరిపెట్టుకొనక - క్షేత్రవిచారణావనరమును గూడ పరి
గణనలోనికి తీసుకొనవలసి యుంచునని ఈ ప్రాథమిక పరిశీలన
గుర్తించుచున్నది.

అధోజ్ఞాపికలు

1. ఎమ్. రామమోహనరావు, వెస్ట్ గోదావరి డిస్ట్రిక్ట్ 1925-1947,
ఎ హిస్టారికల్ సర్వే విత్ స్పెషల్ రిఫరెన్స్ టు రెలీజియస్
ఎడ్మినిస్ట్రేషన్ [ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్, వార్తలు, 1982]
అన్ పబ్లిష్డ్ ఎమ్. ఫిల్, డిసెస్.

2. వై. వి. కృష్ణారావు & ఏటుకూరి బలరామమూర్తి [సం]
ఆంధ్రప్రదేశ్ దర్శిని, (విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్,
విజయవాడ, 1976), పు. 1031.

♦ సౌలభ్యము కొరకు తాలూకాల పేర్లు కుండలీకరణములలో
సంక్షిప్తముగా పేర్కొనబడినవి. అ సంజ్ఞా వివరణ: భీ=
భీమవరం; చిం=చింతలపూడి; ఏ=ఏలూరు; న=నరసాపురం;
పో=పోలవరం; కొ=కొవ్వూరు; తా=తాడేపల్లి గూడెం;
తి=తణుకు.

3. మద్రాస్ డిస్ట్రిక్ట్ గజెటర్స్, గోదావరి, 1907.

4. ఈ ప్రకరణమునకును, శాసనములు-గ్రామ నామములు అను
ప్రకరణమునకును ప్రధాన ఆధారములు: 1) కుందూరిఈశ్వర
దత్తు, ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, [ఆంధ్రప్రదేశ్
సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్, ద్వితీయముద్రణ, 1979]
2) డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ ప్రాచీనాంధ్రశాసనాలు [ఆం.
ప్ర. సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్, 1971].

5. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఐదవ సంపుటము
[హైదరాబాదు, 1988], పు. 199.

6. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, మూడవ సంపుటము
[హైదరాబాదు, 1982], పు. 93.

7. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పు. 114.

8. పైది, పు. 2, 2.

9. పైది, పు. 3.

10. పైది, పు. 2, 8.

11. సంగ్రహ విజ్ఞాన కోశము, నాల్గవ సంపుటము, పు. 80.

డా. ఎన్. వెంకట రమణయ్య, డి ఉస్మాన్ చాళిక్యన్ ఆఫ్
పే: గి. [చంద్రాపు, 1950], పు. 65.

12. చూ॥ డా. యస్. యస్. మూర్తి, 'సంఖ్యాకీత ప్రాంతీయ విభాగాలు', భారతి, డిసెంబర్ 1979, పుట 16.
13. డా॥ ఆర్. సుబ్బియ్యయ్య, 'ది గుంటుపల్లి బ్రాహ్మి ఇన్ స్క్రిప్షన్ ఆఫ్ భారతీ, [అం. పృ. గవర్నమెంట్ ఎపిగ్రాఫి కల్ సీరీస్ నెం. 3, హైదరాబాద్, 1988], పే. 5.
14. ఇంగువ కార్తికేశయ్య, 'గుంటుపల్లి గుహలు-బ్రాహ్మి శాసనములు', భారతి, జూలై 1978, పుట 24 మరియు అగస్టు 1978, పుట 27.
15. ఆంధ్రదేశ చరిత్ర భూగోళసర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పు. 2 &
16. పైది, పుట 485, 486.
17. పైది, పుట 483.
18. డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణ, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పు. 250.
19. ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం - బాలేందుశేఖరం, 'ఆంధ్రుల చరిత్ర - సంస్కృతి, (మద్రాస్, 1985) పుట 47.
20. ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, పుట 495-96
21. యస్. ఐ. ఐ. X, నెం. 262, శ. సం. 1140
22. పైది, నెం. 126, శ. సం. 1073.
23. జి. ఆర్. వర్మ, 'గుడి-గుంపా' (వర్మన్ పబ్లికేషన్స్), తాడేపల్లిగూడెం, 1974) పుట 22.
24. ఆంధ్రదేశ చరిత్ర భూగోళ సర్వస్వము, మూడవసంపుటము, పుట 554.
25. పైది, పుట 552.
26. తురగ కృష్ణమూర్తి, 'దాయగజకేశరి ఖండవిల్లి శాసనము', ఎపిగ్రాఫియా ఆంధ్రికా, IV, (హైదరాబాదు, 1975), పుట 108
27. A. ఆం. ప్ర. డి. గ. వెస్ట్ గోదావరి, పుట 238
27. రెడ్డినందిక, పుట 394.
28. భూగోళసర్వస్వము, మొదటిసంపుటము, పుట 155.
29. పైది, మూడవసంపుటము, పుట 36-37, 39. ఆంధ్రభూమి [చారపత్రిక, పికింద్రాబాద్], 21-7-1983, పుట 46.
30. గుడి - గుంపా, పుట 4.
31. పైది, పుట 53, 55.
32. పైది, పుట 5.
33. డా॥ ఎన్. రమేశన్ [సం] అం. పృ. డిస్ట్రిక్ట్ గజటీర్స్, వెస్ట్ గోదావరి, పు 237.
34. గుడి - గుంపా, పుట 44.
35. సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞానకోశము, వదవసంపుటము, పుట 462.
36. గుడి - గుంపా, పుట 57.
37. అం. పృ. డి. గ. వెస్ట్ గోదావరి, పు. 233.
38. గుడి-గుంపా, పు. 35.
39. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఏడవ సంపుటము పు. 90.
40. ఆంధ్రపత్రిక (దినపత్రిక, విజయవాడ), 13-2-1983, పు. 7-8.
41. ఆంధ్రభూమి (చారపత్రిక, పికింద్రాబాద్), 21-7-1983, పు. 46.
42. గుడి-గుంపా, పు. 57.
43. యస్. గోపాలకృష్ణమూర్తి, జైన్ వెస్టిజెస్ ఇన్ ఆంధ్ర (హైదరాబాద్, 1963) పు. 38.
44. గుడి-గుంపా, పు. 21.
45. భారతి, డిసెంబర్ 1979, పు. 57.
46. పైది.
47. ఆంధ్ర ప్రగ్ డి. గు వెస్ట్ గోదావరి, పు. 229.

48. పైడి, పు. 286.

ఆంధ్ర దర్శిని (విశాలాంధ్ర సమరజాలయం, విజయవాడ, 1959) పు. 153.

49. గుడి-గుంపా, పు. 17.

54. నరసింహనామధేయలు ఏలూరు తాలూకాలో విస్తరించుకొని యుండిన పల్లారు జమిందారులలో నిరువురు కలరు.

50. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భాగోళము, పు. 192.

55. గుడి-గుంపా, పు. 13.

50-A ది ఈస్టరన్ చాక్లెట్స్ అఫ్ వేంగి, పు. 70, 76.

56. భాగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పు. 8.

51. భాగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పు. 281.

57. పైడి, పు. 2.

52. గుడి-గుంపా, పు. 17.

58. గుడి-గుంపా, పు. 14.

53. రెడ్డి సంచిక, పు. 47.

[గ్రామనామముల జాబితా వ్రాయుటలో సహాయపడిన కుమారి శ్రీరంగం రత్నకుమారికి రచయిత కృతజ్ఞుడు.]

ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక

(స్థాపితం : 1908)

గాంధీనగరం :: విజయవాడ - 3

జంట్లో ఆందరికీ ఆనందాన్ని ఇచ్చే శీర్షికలు! కథలు!! చిట్టలు!!!

★ సాహిత్య విలువలున్న సీరియల్ కథలు

★ వైవిధ్యం వున్న కథానికలు

★ అన్ని తరాలవారిని ఆలరించే "ప్రశ్నావళి" "ధర్మపథం" "కార్టూన్స్" లు,

మొదలైన వాటితో ఏ వారాని కా వారమే కొత్తదాన్ని పుటికొచ్చుకుని మీకు అందుతుంది.

విడి ప్రతి వెల రు. 1-50

ఆరుమాసాలకు (పోస్టుద్వారా) రు. 42-90 పై.

సంవత్సర చందా (పోస్టుద్వారా) రు. 85-80 పై

మీ స్థానిక ఏజెంటు ద్వారా తెప్పించుకుంటే ప్రతి వారం తెల్లారేసరికల్లా మీ ముందు వుంటుంది.

రచనలు పంపే చిరునామా :

ఇతర వివరాలు :

ఎడిటర్, ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక,

బిజినెస్ మేనేజర్, ఆంధ్ర సచిత్రపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

పు ప్పొ డి చి ను కు లు

“సాంధ్య శ్రీ”

[తారతి, ఆంధ్రప్రదేశ్ రుద్రాద్రి ప్రత్యేక సంచికలో ప్రచురితమైన పుప్పొడి చినుకుల మొదటి సర్గ ఈ రెండు పద్యంతో సమాప్తం. మొదటి సర్గ పూర్తిగా వృద్ధి సూక్తానికి సంబంధించినది. “యస్యాం సముద్ర ఉత సింధు రాపోః యస్యా మన్నం కృష్ణయః సంభ్రావః; యస్యామిదం జి న్యతి ప్రాణ దేజిత్; సా నో భూమిః పే యే దధాహః.”]

పద్యం : 9

నేల ధరించిన ఈ మొక్కలు
కాండాత్కాండ ప్రరోహ కృతజ్ఞతా స్వరూపాలు
అడవిదారుల్ని అంటి
తెరులు తెరులుగా పొరలే పుప్పొడిగాలి కల్నేతలో
కాలాన్ని
శిల్పంగా మలుస్తు
మానవజాతికి మహత్తర గీతికల్ని పత్రాలమీద చిత్రించి
మంగళాకాశనం చేసాయి....

క్షణాలు దేవతలు
నీలో నాలో కదిలే ప్రత్యక్షరానుభూతులు
ఆత్మ కళ్లు తెరుచుకుంటే
ప్రత్యక్షానుభూతులు ....

చెట్టుమీదికాయ
మొక్కమీది పూవు
స్వచ్ఛందంగా ఆనందం పంచుతోంది
ధరించు మిత్రమా....

మట్టి
విత్తులోనే వియత్తలమంటే
విషయాన్ని ఉంచుతోంది
గ్రహించు మిత్రమా....
క్షణాలు దేవతలు
ఆదృశ్యం కాకుండా కాపాడుకో ....!

పద్యం : 10

ఒడిలో
జల తరంగిణిని సంగతిస్తూ
అమృతశీతల స్పర్శానుభూతి పతాకాన్ని పవనాగ్రాని
కెత్తినప్పుడు
ఆ తప స్నానంతో
అక్షయ కాంతి కిరణ జాలాన్ని
అంతరంగవేదిపై వెల్లు వెల్లువ తోరణాలుగా మలచు
కున్నప్పుడు

చంద్రా తపస్నాతమై
నవజీవన వనమూలిక మొలిపించిన
విమృగ్యరి వనంత కుసుమాకర నికుంజ మైనప్పుడు
మట్టి....
నీ మాన యోగ పూర్ణ శబ్ద సంకాశంలో
మట్టి....
నీవు కన్నపూలగుండె సందేశంలో
ఆ పుప్పొడి చినుకుల్లో

విన్నానమ్మా ఓమ్!
విన్నానమ్మా హూమ్!
విన్నా అమిన్!
విన్నా ఆమెన్!
విన్నా విన్నా ఇంకావిన్నానమ్మా ఆడమ్!

1. వైదిక శబ్ద బ్రహ్మం
2. టెటెటె శబ్ద బ్రహ్మం
3. మహ్యడియ శబ్ద బ్రహ్మం
4. క్రైస్తవం, బుద్ధియన్, రోమ్, గ్రీక్, జ్యాన్ శబ్దబ్రహ్మం
5. పాశ్చాత్య శబ్ద బ్రహ్మం....

శ్రీ ఆర్. వి. ఎన్. సుబ్బారావు

హిందీ - తెలుగు కవుల భావ సమన్వయము

ప్రాచీనులు గాని, అర్వాచీనులు గాని, మహాత్ములైన వారి భావములు సార్వకాలికములు, సార్వదేశికములు. అవి సమస్త ప్రజలకు అనువర్తించునవై, భావసామరస్యము కలిగియుండును.

ఉత్తరభారతమున, తులసీదాసు, సూరదాసు, కబీరు, బిహారి, రహీమ్ మున్నగు భక్తి కవులెందరో ప్రసిద్ధి పొంది, సాహిత్య విను వీను వీడిలో ధృవతారలై వెలయుచున్నారు. ప్రజల క్షేమముకై ఎన్నియో ఉపదేశములు చేసిరి. అట్లే ఆంధ్ర దేశమందు కూడ పోతన, త్యాగయ్య, వేమన, నన్నయ, తిక్కన, శ్రీనాథుడు, రామదాసు మొదలగు ఉద్ధండ పండితులు, భక్త కవులెందరో జన్మించి, ఈ తెలుగు నాటను పునీత మొనరించినారు. వారు చెప్పదలచిన విషయములు, చెప్పిది విధానములో మార్పు న్నను, భావములు పన్నిహితములుగనే ఉండును. తమ రచనల ద్వారా ప్రజల హృదయాలలో చెరగని ముద్రవేసి, తమకొక ప్రత్యేక స్థానమును వెలయించుకొనిన భక్తరామదాసుగారి రచనలలో - తులసీదాసు మొదలగు వారి రచనలలోని భావములు కొన్ని సమన్వయము నొందుచున్నవి. అట్టి అణిముక్కము లెన్నియో వారి భావ జలదీలో - తరచి చూచిన కొలది కనుపించుచునే ఉండును. అవి అనంతములు - ఉదాహరణకై కొన్నిటిని పేర్కొందును.

రామదాసు - తులసీదాసు

ఉత్తర భారతమున - హిందీసాహిత్య వినువీడిలో 'తులసీదాసు' - పర్యవసాదివలె భావించుచుండగ, ఆంధ్రావలో సాహిత్య గగనమున 'రామదాసు' ధృవతారయై సుస్థిరమైన కీర్తి సముపార్జితుడైనాడు.

హిందీ సాహిత్యమున - తెలుగువారి యదృష్టమో యను నట్లు లభ్యమైన కవిత్రయము వారి భారతము పండిది. ఇంతవరకు

ప్రసిద్ధి నొందినట్లు గుపించదు. కానీ-భాగవతము విషయమున ఇరువురి పంటలు పండినవి. సూరదాసు - పోతనలు సమక్షజ్ఞులై - ప్రజల హృదయ సౌధములలో సుస్థిరవిధాన మేర్పరచుకొనినారు. ఇక రామాయణము విషయమున - తులసీదాసుగారి 'రామచరిత మానస' - వినయపత్రిక మొదలుగునవి అసమానములై విరాజిల్లుచున్నవి. కానీ రామదాసు - తెలుగువారికి ఇలవేల్పినాడు. 'శ్రీరామ' లేవిదే - కావ్యారంభమేలేదు. రామచరిత్ర తెలుగువారికి ఆదర్శము. భాస్కర రామాయణము మొదలగునవి ఉన్నను - రామచరిత మానసమునకున్న ప్రభావము జనబాహుళ్యమున కనుబడుదు. కాని, భక్త కవులగు-పోతన, త్యాగయ్య రామదాసులవంటివారు గావించిన రామగుణ గానము తెలుగునాట - ప్రతివోట విలచిపోయినవి. ప్రతి హృదయమందును - ప్రతిధ్వనించు చున్నవి. భక్త కవులు చెప్పిరి రీతులు వేరైనను, భావమొకటిగనే యుండును. 'నదీనామ్ సాగరో గతిః' అని కదా! దారులు వేరైనా, గమ్యస్థాన మొకటే. భక్త కవులగు రామదాసు - తులసీదాసుల భావము లనేకములు సామరస్యము నొందుచుండుట సహజమే.

భక్తి స్థిరపడుటకు-ముందుగా అత్మ పరిశోధన. అపసరము. తెలిసియో, తెలియకో - మానవుడెన్నియో సాపక్షములొనరించి యుండుట సహజము. వాటిని గుర్తించి, వశ్యాత్రాసము నొందిన, పరమాత్మ చేటుచ యగును. — తులసీదాసు

"అటకీ నసానీ, అట న ననైహౌ,

రామకృపా, భవనిసా సిరానీ, జాగే-ఫిర్ న దనైహౌ" //

ఇంతవరకు దుష్టమార్గమున నడచిన నా జీవితము, రామ చంద్రుని కృపా కటాక్షముచే-సంసారమనేది మత్తును పడలిదిన.

ఈ మాయ ఇటుపై తిరిగి నన్ను కాటు వేయదు - (అపరిచయ) - అని తులసీదాసును. ఇదే భావనలో రామదాసుగారు కూడ -

“చేసితి ఘోరకృత్యములు, చేసితి భాగవతాప చారముల్,
చేసితి నన్య దైవముల జేరి భజించిన వారి పొందు, నే-
జేసిన నేరముల్ దలచి చిక్కులు బెట్టకుమయ్య, యయ్య, సి-
దాసుడ నయ్య, భద్రగిరి దాశరథీ కరుణానయోధీ!” (49)

నే ననేకములైన పాపములుజేసి యున్నాను. కానీ ఓరామా!
విన్ను శరణుజొంది, నీ దాసుడనని నమస్కరించుచున్నాను. నన్ను
మన్నించి, ఈ పాంసారిక బాధలనుండి నన్ను విముక్తుని చేసి,
నీ దరికి చేర్చుకొనమని, రామదాసు వేడుకొనును.

మరి ఇన్ని పాపములు చేసిన విన్నెటల మన్నించవలె
నందువేమో! మేము నతితులము. నీవో - నతికపావనుడవు. మా
పంటి పాకకుల నెందరినో నీవు పూర్వముద్ధరించి యున్నావు. నీ
కీర్తిని, నీ భక్తులు, దేవతలు ఎల్లప్పుడు కొనియాడుచునేయుండు
రమచు, తులసీదాసు, రామదాసులు

“బిరద్ గరిబ నివాజ్ - రామకో,
గావత్ బేద్-పురాన్, నంబు, కుక, ప్రగట్ ప్రభావు నామ్కో-
ద్రువ, ప్రహ్లాద్, విభీషణ, కవిపతి, జిద్,
పతంగ్, పాండవ్, సుదామకో -
లోక్ సుజన్ పరలోక-సుగతి, ఇన్నియే,
కోహ్లారామ్ కామ్కో॥ (వివయ్-89)

నతికపావనుడనని, ఆధునికాలికి చెప్పిదినని, వేదములు,
పురాణములు, ఈశ్వరుడు, నీ ప్రభావము తెలిసికొని, నీచే ఉద్ధరింప
బడిన ద్రువుడు, ప్రహ్లాదుడు, విభీషణుడు, పాండవులు, కుచేలా
దులేకాక, పక్షి జంతు, జడములైన - జటాయువు, సుగ్రీవుడు,
రాతిరూపు మహించిన - అహల్యకూడ నీ ప్రభావమును వేనోళ్ళు
చాటివారు. కనుక నన్ను కప్పక కాపాడవలసినదని తులసీదాసును
చుండగ, రామదాసు -

“పాతకులైన మీకృపకు బాతులుకారె, తలంచిమాడ, జ -
ట్రాతికిగల్గె బావన, మరాతికి రాజ్యముఖంబుగల్గె, దు -
రాతికి బుజ్జుమబ్బె, గవిజాతి మహాత్మునునొందె గావునన్,
దాకవ యెట్టివారంకు, దాశరథీ కరుణానయోధీ” -

రాయి-రమణి అయినది. శత్రువైన విభీషణునకు లంకా
సామ్రాజ్యము లభించినది. ఇది మొదలగువారు తరించిరి. వానర
జాతికి-ఎనలేని మహాత్వమిచ్చినది. కనుక - ఎటువంటి చాటైనను
నీ దయకు ప్రాత్రులగుచుండగ, నన్ను మాత్రమేల కాపాడవని -
రామదాసు రాముని ప్రార్థించును.

సులభసాధ్యుడైన రాముడుండగా, ఇతర దేవతలను
ప్రార్థించుట-అతాళ గంగను వదలి, వడగండ్లనీళ్ళతో వరుగెత్తుట,

పంచదారను వదలి వేపాకుతినుటకు అశవధునట్లు గునని - తులసి-
దాసు, రామదాసు లందురు. రాముని మించిన దేవుడు లేడని - వారి
“అనన్య భక్తి”ని ప్రదర్శించుచు - వారిరువురు - ఈ విషయమును
పదిమందిముందు చాటి చెప్పెదమందురు.

ఎన్నడో - పెద్దైన పిదప భగవంతుని సేవించవచ్చునను
కొనుట పొరబాటని - ప్రాణా లిక్త్యములని - అంత్యసమయమున
వీలుకాక అప్పుడొ రాడవడుటకంటె, ఇప్పటినుండియే భగవంతుని
సేవించవలెనని-వీరిరువురు విభిన్న రీతులలో తెల్పెదరు.

“మన్ వచ్చితై హై అవసర వీతే,
దుర్ లభ్ దేహపాయ, హరిపత భజ,
కరమ్ బచన్ అరు హీతే,
సహనబాహు, దసబదన్, అదిన్యవ బచే నకాల్ బరీతే,
హమ్-హమ్ కరి, ధన, దామ్, సవాల్,
అంత్ చలే శిరి రీతే” - (వివయ్-198)

అవకాళము చేయజాలినపిదప బాధపడి - ప్రయోజనముండ
బోదు. మహాబలవంతులు, అమోఘ బలసంపన్నులైన సహస్ర
బాహుడగు కార్తవీర్యార్జునుడుగాని, దశకంతుడగు రావణుడుగాని,
చావునుండి తప్పించుకొనలేకపోయినారు. కాలపురుషుని బలము
ముందు వీరి బలమెంత : నాది-నాదని మాడబెట్టినదేదియు చివరకు
మనవెంటరాదు. అందుచే దుర్లభమైన మానవజన్మనొంది, శ్రీహరి
నాశ్రయించి, శాశ్వతమైన ముక్తిని బొందుటే మానవాళికి
శ్రేయస్కరమని - తులసీదాసును.

“మున్నున గాలింకరులు ముంగిలి వచ్చినవేళ, రోగముల్,
గొప్పరయైనవో గఫము కుత్తుక నిండినవేళ, బాంధవుల్,
గప్పినవేళ, మీ స్మరణ కల్గినా గల్గినో, నాటికిప్పుడే,
తప్పకచేతు మీ భజన, దాశరథీ కరుణానయోధీ”

అంత్యకాలమున రోగములు ముంచుకొచ్చి, చుట్టూ బందు
వులుచేరి గొడవపెట్టుచుండగ, గొంతుకకు కఫము చుట్టకొని
మాటరానివేళ, యమకింకరులు ఎదుట ప్రత్యక్షమై యుండగ -
ఓ రామా! నిన్ను స్మరించవలెనని తోచకపోవచ్చును-తో నా వీలు
గాకపోవచ్చును. అందుచే నీవనిత్ర నామస్మరణను ఇప్పటినుండియే
చేయుచుండెదనని-రామదాసును.

రాముని పవిత్ర నామ మహిమను వర్ణించుటలో తులసీదాసు -
రామదాసులిద్దరు - ఒంటిరుదురు -

“తులసీరాతె కహిత హీ నకసత్ పావ-పహా-
ఫిరి, భీతత్ నహి-జవతేదేత్-మకారో శివాదో”

'రామ' - లోని 'రా' అను అక్షరమువర్తించుట తోడనే, కొండలవంటి పాపములు బయటకు వెళ్ళుచున్నవి. అవి తిరిగి లోపలకు ప్రవేశించకుండుటకై - 'మ' తలుపువలె వారిందు చున్నదని - తులసిదాసను - రామదాసుకూడ -

“‘రా’ కలుషంబులెల్ల బయలం బడద్రోచిన, ‘మా’ కవాటమై దీకొని ప్రోచు, విక్రమని దీయతులెన్న, దదీయ వర్జముల్, గైకొని భక్తిచే నుడువ గానరుగాక, వివత్పరంపరల్ దాకొనునే, జగజ్జులరి, దాశరథీ కరుణానయోనిధి॥” 28

రామదాసుగారు కూడ తులసిదాసవలెనే, 'రామ' యను పదములో - 'రా' అను అక్షరమే - నమస్త పాపములను బయటకు వెట్టివేయుచుండగ, 'మా' అను అక్షరము కవాటమై, అవి తిరిగి లోపలకు రాకుండ అడ్డగించుననుచు, ఇట్టి మహత్తరమైన రామ నామ మహిమను గుర్తించి మానవులెల్ల జపించి, తరింపదు; అట్టి వారిని ఆనందలు దరిచేరలేవుకదా ! అని - రామ నామము జపింపనివారి బాగుకై రామదాసు వ్యధచెందును. మహాత్ములు, 'తమకుఁదార వరహితావరణమతులు' గదా !

రామదాసు - బిహారీ

పరమక ప్రభావము వలన హిందూదేశములో, ఆస్థికత కుంబువడి, ధర్మమునకు గ్లాని కలుగుచుండగా, దేశములో పినిధ ప్రాంతములలో భక్త కవులుద్భవించి, తమ రచనలవల్ల ప్రజలను, వతనోన్ముఖులైన వారిని, కాపాడిరి. ఆస్థికతను పెంపొందించిరి. విశిష్టర వాదమును బండించిరి. ప్రజల భావ ములను భిన్నత్వమునుండి, ఏకత్వమునకు మరల్చి, అనన్య భక్తిని, ప్రేమ భక్తిని నెలకొల్పిరి. అట్టివారిలో ఉత్తరభారతమున - బిహారీ - ఒకరుకాగా, ఆంధ్రప్రాంతమున రామదాసు గారిొకరై ప్రసిద్ధి వహించిరి. ఆశయములు ఒకటైన వారిలో - భావములు కూడా సన్నిహితములగుట సహజమే కదా !

జీవితములోని - లౌకిక సుఖములు నశ్యములైనవని తెలిసి కొని, శాశ్వత సుఖప్రదుడు - భగవంతుడొక్కడేయని గుర్తించి, అతనినే త్రికిరణకుద్దిగ శరణువేదిన - తప్పుక రక్షించి కాపాడు నని తెలియజేయుచు, దానికి అచంచలమైన విశ్వాసమవసరమని రామదాసు - బిహారీలు ఒకతీతన తెలియజేయుచున్నారు. - బిహారీ

“జీన్ దిన్ దేఖే వే కుసుమి, గయీ సూ బీత్ బహార్,
అద్ అలీ రహీ గులాబ్ మే, ఆవత్ కటిలీ దార్.”

వికసించిన గులాబీపువ్వుల మకరందము నాస్వాదించిన తుమ్మెదలు, అవి వాడిపోయినను, తిరిగి వికసించు సమయము (ఋతువు) వచ్చునన్న ఆశతో, అకులు కూడా రాలిపోయి, ముళ్ళు మాత్రమే మిగిలిన ఆ గులాబీ కొమ్మనే ఆశ్రయించుకొని యున్నవి. (అటులనే, ఎన్ని కష్టములు, సంప్రాప్తించినను, భగవంతునిపై అవిచ్ఛిన్న విశ్వాసముండవలెనని) బిహారీ అనుచుండగ - రామదాసు -

“జీవన మింక బంకమున జిక్కిన మీను చలింప కెంతయున్,
దావున నిల్చి జీవనమే దద్దయు గోరువిధంబు చొప్పుడం,
దావలయైనవాని గుటి దఃస్పనివాడు తరించు వాడయా,
భావక భక్తియోగమున దాశరథీ కరుణానయోనిధి॥ 94

నీశ్శెండిపోయి, బురదమాత్రము మిగిలియున్నను, చేప ఆ మడుగునందే, తిరిగి నీరువచ్చు నన్న ఆశతో ఎదురుచూచు నట్లుగ, కష్టము లెదురైనను, చలింపని భక్తితో ఓ రామా ! విన్నే నమ్మి యున్న వాడు తప్పక తరించగలడని రామదాసు గారు నొక్కి చెప్పును,

అ ఘటన, ఘటనా సమర్థుడగు భగవంతునకు సాధ్యము కానిదిలేదు. శరణు కోసినవారి పాపములను హరించి, వారిని పవిత్రుల నొనరించుట వాని నైజగుణము. ఇట్టి సంఘటనలనేక ములు జరిగియున్నవని - రామదాసు, బిహారీలు తెల్పెదరు -

“తు యహ్ బిరియా నహి ఖౌర్ కీ, తూ కిరియా వహ్ సోది,
పాహన్ - నావ్ చడాయ్ జిన్, కిన్దే సార్ పయోది॥”

రాళ్ళను నావలవలె నీటిపై తేలించి, నమద్రమును దాటించిన (ఓ రామా) నీకంటె నమ్మి తపస్సాగరము దాటించి రక్షింపగల్గి నమర్దు దెవ్వరని - బిహారీ భగవంతుని సూటిగా పొన్నించును. దీనినే భంగ్యంతరముగ - రామదాసు -

“చరణము సోకినట్టి శిల జవ్వనిరూపగు బొక్క-వింత, ను స్థిరముగ నీటిపై గిరులు దేలిన దొక్కటి పింతగాని, మీ స్వరణ దనర్చు మానవులు, సద్గతి తెందెన దెంతభింత, యీ ధరను, ధరాత్యజా రమణ! దాశరథీ కరుణానయోనిధి॥”

ఓ రామా! నీ కాలు అగిలి, రాయి - రఘుణిగా మారిపోక, వింత గావచ్చును. నీ పేరు రాసిసంత మాత్రమున - రాళ్ళు నీళ్ళపై తేలుట వేరొక వింతగావచ్చును. కానీ - నదా విన్నే స్మరించు మానవు లకు సద్గతులు కలుగునన్న దానిలో వింత ఏమాత్రము లేదు. తప్పక తరించెదరన్న భావమును - రామదాసు రూఢిగా తెల్పును.

భగవంతుని సేవలో నిరవచితమైన సుఖమున్నదని, అ అనందము వదిలించినవారికి సర్వము సమకూరునని, వేరొకటి కోరదగిన దుండదని వీరిరువురు ముక్తకంఠముతో తెల్పెదరు. బిహారీ.

“మన మోహనోనీః మోహకరి, తా మనశ్యామ్ విహరి, కుంజ బిహరీ, సోః బిహరి, గిరిధారి—ఉరధారి॥”

మనోహరుడైన అ కృష్ణునే ప్రేమించుము. ఆ నల్లనివాని రూపే సదా ధ్యానించుము. ఆ బృందావన సంచారితోనే—ఈహారలో విహరింపుము. ఆ గోవర్ధన ధారినే మనసున ధరించి యుండుము. ఇంతకన్న కావలసినదేమున్నదని బిహారీ చెప్పుచుండగా, రామదాసు.

“అందజవాహా! నిన్ను హృదయంబున నమ్మినవారి పాపముల్ కొండలంటితైన వెన గూలి నశింపకయ్యెనే! సంత కా ఖండం వైభవోన్నతులు గల్గక మానునా! మోక్షలక్ష్మి కై దండ యెసంగకున్నె తుద? దాశరథి కరుణాపయోనిధి॥”

ఓ గరుడగమనా! నిన్ను హృదయములో త్రికరణ శుద్ధిగ నమ్మినవారి పాపములు కొండలంత ఉన్ననూ, నశింపకుండునా! వానికి ఇంద్రభోగములు సమూహవా? చివరకు మోక్షలక్ష్మి సంప్రాప్తింపక పోవునా! అవి తన అచంచల విశ్వాసమును పరీక్షించును.

“అనన్య భక్తితో, మాం యే జనాః పర్యుపాసతే, తేషాం నిత్యభియుక్తానాం, యోగక్షేమమం వహన్మహమ్”

అనన్యభక్తితో, ఇతరులను ధ్యానింపక, నాయందే యను రక్తులైయుండువారి యోగక్షేమములను నేనే వహించు చుండెద నన్న గీతావాక్యములిట స్ఫురించు చున్నవి.

రామదాసు - రహీమ్

రహీమ్, అక్బర్ ఆస్థాన కవులగు - నవరత్నములలో నొకడు, బహుగ్రంథకర్త. సూక్తులు - లోకుక్తులు వీరి పద్యములందు చక్కగా ఉపయోగింపబడి, హృదయాకర్షకములై యుండును. మహమ్మదీయుడైనను, సరమత సహనము కలిగిన విశాల హృదయుడు, దానశీలి. జీవితమందలి వివిధ పరిస్థితులను అవగాహన మొనరించుకొని, వానిని సులభశైలిలో నీతిపద్యముల

రూపమున ప్రజల కందించి, వారి హృదయాలలో స్థావర మేర్ప రచుకొనెను.

తెలుగువారిలో రామదాసు భక్తకవి. సంగీత, సాహిత్యము లందునవ్యసాది. భద్రద్రావలము పైనున్న రామాలయ పునరుద్ధరణకై తహసీల్ దారుగా ప్రభుత్వ సొమ్ము వినియోగించి, జైలుపాలైన మహనీయుడు. వాని జాడలను తీర్చుటకై శ్రీరాముడే స్వయముగా వచ్చి, బాకీ చెల్లించి, రామదాసుకు బంధవిముక్తి కల్పించెను. రామదాసు సంతోషమునకు మేరలేదు. శ్రీరాముని అనేకరీతుల కీర్తించెను. భద్రద్రావల రామదాసు కీర్తనలు, దాశరథి శతకములు వీని ప్రసాదములే. గోవన్న రామదాసయ్యెను. తన రచనల ద్వారా పర్యటించి భక్తిభావమును పెంపొందించెను. నిర్గుణోపాసనను తోసిరాజిని, సగుణోపాసనకు ప్రాతినిధ్య మిచ్చెను. భిన్నభక్త్యము నుండి - పర్యజలభావములను ఏకోన్మథము గావించి, ‘అనన్యభక్తి’ని బలపరచెను. తెలుగువారిలో పోతన పద్యములవలె, రామదాసు పద్యములుకూడ పోతినోట పోలిధ్వనించినవి. త్యాగరాజు కీర్తనలకు, రామదాసు కీర్తనలు అనుయాయులైనవి. దృష్టాంత పూర్వకముగా వీరి రచనలు సాగినవి.

మహాను భావులైన రహీమ్, రామదాసుల భావములలో పమన్వయము గోచరించుట సహజము కదా!

గొప్పవాడు దీనుల అవస్థలను చూచి నహించలేదు. వారు స్వభావముగనే పరహితాచరణముతులై ఉండురు. వారి కరుణకు చుట్టరికములతో పనిలేదు. హెచ్చుతగ్గుల తారతమ్యములేదు. పిలవిన వెంటనే సహాయపడెదరు. అందుచేతనే వారు మహాత్ములైనారని రామదాసు-రహీములు తెల్పెదరు.

“బడే దీన్ కో దుఖ్ సున్, లేతే దయా ఉర్ అం, హరీ హాథీసో, కబ్ హుత్, కహా ‘రహీమ్’ పహాచాన్”

గొప్పవారికి దీనరక్షణ సహజము. హరికి, కరికి - ఏమి పరివరమున్నదీ! అది పిలువగనే హరివచ్చి కరిని రక్షించెనుకదా! అని రహీమును. రామదాసు.

“దాసిన చుట్టమా శరిరి: దాని దయామతి నేలినావు, నీ దాసుని దాసుడా గుహారు, తావక దాస్య మొనంగినావు, నే జేసిన పాపమో, వినుతి సేసిన గావపు, కాపుమయ్యో, నీ దాసులలో నేనొకడ, దాశరథి కరుణాపయోనిధి॥”

శబరి నీకు దూరపు చుట్టముకాదు, గుహకు కనీసము నీ సేవకులకు కూడ సేవకుడుకాడు. కడజాతివారన్న భేద భావన నీకు లేదు. వారి సేవలను స్వీకరించి, వారిని తరింప చేసినావు. కానీ నీ దాసుడని చెప్పుకొనినా, నన్నింకను ఎందులకు రక్షించి కాపాడవని రామదాసుగారు భగవంతుని ఎడ భక్తునికిగల చౌటవ, హక్కులను వ్యర్థింపచును. భక్తవరాదీనుడకదా భగవంతుడు.

గొప్పవారి యనుగ్రహముండిన చాలును. సామాన్యులు కూడ అసాధ్యములగు పనులుచేయగలరు. అందుచేతనే భక్తులు భగవదనుగ్రహమునకు పాటుపడెదరు. గొప్ప పనులు చేయుట వారి ఘనత చాటుకొనుటకాదు. భగవద్భక్తిలోని మహిమను, భగవంతునికి భక్తులయెడగల అనురాగమును చాటుటకే. ఈ విషయమును రామదాసు, రహీములు భిన్న రీతులలో విహిర్యత మొనరించెదరు. విహరి -

“అనుఁగె, ఉచిత ‘రహీమ్’ లము, కరహి బదనికే జోర్,
జోర్, సనికే సంయోగ్ కే, సవవత్ అగ్ చకోర్॥”

గొప్పవారి ఆశ్రయానుగ్రహములే, సామాన్యులకూడ అసంభవమనిపించు పనులు చేయగల్గుచున్నారు. చంద్రిని ఆశ్రయించుట వలన చకోరములు (విప్పుకోళ్ళు) విప్పునుకూడ తిని జీర్తింపుకొన గలుగుచున్నవని రహీమును. (ఇది ఉత్తరాదివారి సాంప్రదాయము.) మరి, రామదాసన్ననో -

“కోతికి శక్యమా : యసురకోటుల గెల్వను, గెల్పెఁబో, విజం
భాతని మేన శీతకరుఁడేట దవానలుఁ దెట్టి వింత : మా
సీత, పతివ్రతా మహిమ, సేవకు భాగ్యము, మీ కటాక్షమున్
భాతకు శక్యమా పొగడ : దాశరథీ కరుణావయోనిధీ॥” 62

ఒక వానరుడగు హనుమంతుడు సముద్రముదాటి, దేవతలను కూడ జయించిన - లంకలోని రాక్షసులను ఒక్కడే జయించగలుఁగేమి : ఒకవేళ గెల్పినను, అతని కోక కంటించిన అగ్ని, అతనిని కాల్రక చల్లగా ఉండుట మహాశృర్యముకదా : వీనికి శక్తి సామర్థ్యము లెక్కడనుండి వచ్చినవి : అవి సీతామతల్లి పాతివ్రత్య మహిమ వలనను, బ్రహ్మకుమార ధురవగాహమైన నీ యనుగ్రహము వలనను, నీ సేవకుని భాగ్యము వండినదని రామదాసుం భాగ్యమును రామదాసు పారవశ్యముతో వ్యక్తజేయును.

మనకు కలిగిన ఆపదను గుఱించి, దాని నివారించ సమర్థుడగు వానిని నాశ్రయించిననే పరితముండును. లేనిచో, చెవిటికి శంకూదినట్లు వ్యర్థమగును. ఈ భావమును రహీమ్ -

“దివ్యదీనతాకే రస హి కా జానే జగ్ - అనదు (అస్తు)
భరీ విచారి దీనతా, దీన బస్తుసె బస్తు॥”

దీనుల కేర్పడిన బాధలను, వాటిలోని గొప్పదనమును, ఈ గుడ్డిలోక మేమి తెలిసికొనగలదు : మానవులలోని మహిమను గుఱించి, అర్హులైన వారి కష్టములను తొలగించ గలిగినది ఆ భగవంతుడొక్కడే : అసమర్థులైన ఈ లోకులను నమ్ముకొని చెడుటకంటె, ఆ అపద్ధాంబునితోనే సంబంధము పెంచుకొనుట వివేకవంతుల లక్షణముకదా : అని రహీము అనును. రామదాసు వాని విధానములో ఇట్లును -

“సరసుని మానకంటె, సరసజ్ఞుఁ బెఱుంగును ముష్కరాధముం,
దెఱిగి గ్రహించువాఁడె, కొల నేకనివాసముగాఁగ దర్బురం
బరయఁగ నేర్చునెట్లు : వికచాట్ల మరందర నైక సౌరభో
త్కరము మిళింద మొందుకీయ, దాశరథీ కరుణావయోనిధీ॥” 96

సరసుని మనోగత భావములను సాటి సరసుడే గ్రహించగల్గునుగాని, విరసుని కవగతము కావుకదా : పూర్వ వికపితమై, తన మకరందమును, పిల్లవాయువులతో పద్మములు వ్యాపింపజేయుచుండగ, వాటి సువాసనను గాలిలో ఎక్కిదో ఎగురుచున్న తుమ్మెద గ్రహించి వాటిపై వ్రాలి తేనెను గోలగల్గుచున్నదికాని ఆ కొలను లోనే ఉన్న కప్ప ఆ విషయమునే గ్రహింఁ లేకున్నదిగదా : అని అనుచు రామదాసు -

“గురుతరమైన కావ్యరసగుంభన కజ్జుమందిముష్కరుల్,
సరసులమాడ్కి సంతసెలఁజాలుదురోటు : శాంకవంద్రికాం
కురముల కిందు కాంత మణికోటి స్రవించినభంగి, వింధ్య భూ
ధరమున జాటునే శిలలు, దాశరథీ కరుణావయోనిధీ” (8)

మహా కావ్యములోని రసమాదుర్యమును సరసులైనవారు గ్రహించి అనందించునట్లు - మూడులకది ఆశక్యమగు చున్నది కదా : పున్నమినాటి చంద్ర కిరణాలకు చంద్రకాంత మణులు కలిగినట్లు, వాటికంటెను ఆకారములో పెద్దవియే యైనను, వింధ్య వర్షతముమీది బండరాళ్లు కరుగలేవు. అందుచేతనే తన కావ్యమును సరసరము కాకుండ, నారాయణ పరము గావించుచున్నానని రామదాసు విన్నవించుకొనును.

చిలికినకొలది పెన్న, ఇటువంటి యె కలిచిన
కొలది లభించుచునే యుండును.

కొం డ లు

అవి కొండలు

అణువణువు నిండిన బండలు

స్పందన లేని గుండెలకు

ప్రతిఫలించే బింబాలు

కాని

వాటి గుండెల మాటున

ఎన్నెన్ని వనమూలికలు

వాటి కండల చాటున

ఎన్నెన్ని కళాఖండాలు

అయితే!

వాటి తనువులు జ్వలిస్తే

లావాలే స్రవిస్తాయి

వాటి మనసులు ద్రవిస్తే

జీవనదులే ప్రవహిస్తాయి

ఇంకా

మహావృక్షాలు సైతం

వాటి నెత్తిమీద మొలుస్తాయి

మహామునులు సైతం

వాటి ముసుగుల్లో వసిస్తారు

ఆ కొండలు ఎందరికో

కూడుగుడ్డ పెడతాయి

ఆ బండలు ఎందరికో

భవంతులై నిలుస్తాయి

అయినా వాటికేం తెలుసు

అవి కొండలు

ప్రపంచానికి కొండంత

అవే అండలు.

(అ) వి రి క వి లు

నా

మానన విరి తోటలో పూచిన

ఎన్నెన్నో భావాల పుష్పరాశులు

సమాజ కలగూర గంపలో లాగ

సర్వస్వం కలసిపోయి వున్నాయి

నేను

వాటి సౌరభాన్ని ఆఘ్రానించలేక పోతున్నాను

వాటి రూపాల్ని తిలకించలేక పోతున్నాను

వాటి అందాల్ని స్పృశించలేక పోతున్నాను

వాటి భావాల్ని అందుకోలేక పోతున్నాను

అందుకే

ఏ స్వభావంతో

ఏ స్వభావం కలుస్తుందో చూశాను

ఏ జాతికి

ఏ జాతి చెందుతుందో ఆలోచించాను

విడివిడి గా

విరి కవిత్వలు ఏర్పిక్కూర్చాను

అభ్యుదయ కవిత్వ ఒక వైపు

ఆలోచన చిందిస్తుంటే

విప్లవ కవిత్వ ఒక వైపు

ఆవిరులు చిందిస్తోంది.

శ్రీ తమ్మి శెట్టి రామారావు

కలగూరగంప

అహోబలము - వేదాద్రి - యాదగిరి

మా తల్లిగారు విద్యారణ్య పంచనన విద్యా వాచస్పతి కళానిధి శ్రీమాన్ (కీ. శే.) విశాల రామచంద్రాచార్యులవారు సుమారిష్టుటికి అరువదియేండ్ల నాడు మూడవసారి భూపరదక్షిణము వారి తల్లిగారు (మా నాయనమ్మగారు), మా తల్లిగారు, పండిత శ్రీమాన్ మాయన్నగారు, శ్రీమాన్ మా మేనమామగారు, నేను ఇందటితోడ సలిపిరి. కాని యీ యాత్ర అస్సఱు శ్రీమాన్ మా తండ్రిగారి కెక్కువ జ్ఞప్తుచేసి వారు చెప్పచున్నను మా యజ్ఞా నమువలన హరిద్వారమువరకేసాగి యటనుండి వెనుకకు మఱల వలసి వచ్చెను. అహోబలములో కొండలపైన ఏడుగురు నరసిం హులు కొండకింద యిద్దఱని నాకు జ్ఞాపకముండి యీ విషయము నెఱుంగఁ గోరి యెప్పుట నుండునా? యని గ్రంథములు తిరుగ వేయ (చదువ) నారంభించితిని. చివరకు మా తండ్రిగారే మొదట భూపరదక్షిణము సలుపుచు రచించిన “దివ్య దేశాలయవిశేషములు” అను గ్రంథమునుఁ జూచితిని. అందు కొంత విరివిగ నున్నది కాని అవట ఆ నవనారసింహు లేర్పడిన కారణ మేమి? వారివారి కథలేమి? యను నా సందేహము తీరలేదు. తెలుఁగు భాషయందు ఎఱ్ఱా పె్రిగ్గడ విరచించిన లక్ష్మీనృసింహావతార మనెను నామాంత రముకల నరసింహావరాణము (అహోబల మాహాత్మ్యము) నందు ఈ నవనారసింహుల విషయము కనుపించలేదు. దీనికి గొల్లపూడి శ్రీరామమూర్తి స్తుతిగారు సలిపిన నవనానువాదమునం దీవిష యము కానరాదు. ఇది యిట్లుండ శ్రీనివాస వేదాంత యతీంద్రు మహాదేశిక నిరూపక మెనఁ మంగళాశాసనమునందు

శ్లో॥ శ్రీ పరాంకుశయోగీంద్ర శతాం ప్రముఖాసురూన్
మజ్జకాశాసనపరా నృహితా నవిశం భజే ॥౧॥

జగజ్జన్మాది లీలాయ జగవానందహేతవే ।
జగచ్ఛక్తి నివాసాయ శ్రీ నృసింహాయ మః ॥౨॥

హిరణ్యస్తమ్బ సమ్మాతి ప్రఖ్యాతవరమాత్మనే ।
సృష్టదార్తముషే జ్వాలానారసింహాయ మః ॥౩॥

గరుడాద్రి గుహ గేహే గజకుణ్డ నరస్తపే ।
హిరణ్యస్థా ఇన్ధ్రహంకార హరిసింహాయ మః ॥౪॥

స్తంభోద్భవ నృసింహస్వామి కాఁబోలు? శ్రీమాన్ మా తండ్రిగారు ముందటి “దివ్యదేశాలయవిశేషముల”లో వ్రాసినవారు.

వారిజా వారితభయై ర్వాణిసతిముఖై స్సురైః ।
మహితాయ మహోదార మాలోలాయాఽస్తు మః ॥౫॥

అక్షీ నృసింహ స్వామి
వరాహకుణ్డ మేదిన్యై వరాహార్థ పరదాయినే ।
దస్తలగ్న హిరణ్యాక్ష దంష్ట్రసింహాయ మః ॥౬॥
ఈ వరాహనరసింహస్వామి యెవరో తెలియదు. సింహ చలము నందు వరాహనరసింహు డందుగ్గి. కాని వీరివృత్తివారే.

గో భూ హిరణ్య విస్విజ్ఞ గోభిజ్ఞానదాయినే ।
ప్రభజ్ఞాన కునాశీర కారజ్ఞాయాఽస్తు మః ॥౭॥

కరంజ శబ్దమునకు కర్ణకాయలు, కానుగుచెట్టు రెండర్థములు కనుక ఈ నరసింహ స్వామివారికి కర్ణకాయల న యిష్టమో? కానుగుచెట్టు క్రింద నున్నారో? తెలియదు.

భార్గవాత్య తపస్వీశభావనా భావితాత్మనే ।
అక్షయ్య తిః రథ భార్గవాయాఽస్తు మః ॥౮॥

వీరు వరకురామ నృసింహస్వామి.
చతురానన చేతోబ్ధ చిత్రభానుస్వరూపిణి ।
వేదాద్రి గహ్వరస్థాయ యోగానందాయ మః ॥౯॥
అహోబలపు కొండలలో నొకదానికి వేదాద్రి యని పేరు కలదేమో?

హాహాహాహ్యుఖ్య గన్ధర్వ నృతగీత హృతాత్మనే ।
భవహంకృ తటవృత్త్ర వటనింహాయ మః ॥౧౦॥

భారద్వాజ మహాయోగి మహాపాతికహంజీ ।
తాపనీయ రహస్యార్థ పావనాయాఽస్తు మః ॥౧౧॥

భారద్వాజ మునీందుగ్గిని పాపములనుఁ బోగొట్టిన ఈ నరసింహస్వామి యెవరో?

శ్రీ శతారియతీంద్రాది యోగిహృత్పద్మభావనే ।
సర్వత్ర పరిపూర్ణాయాహ్వానోవిలేఖాయ మజ్జకమ్ ॥౧౦౨॥

అహో బల సరసింహస్వామి

మజ్జకానన మిదమ్ మానివాసమనీరితమ్ ।

మహనీయం పఠన్ శ్రుణ్వ స్మజ్జకాయతనం భవేత్ ॥౧౦౩॥

జ్వాలాన్మసింహ మజ్జకం సంపూర్ణమ్ ॥

మొదట లక్ష్మీన్మసింహాది మంగళాననమని, ముగిసిన పిమ్మట జ్వాలాన్మసింహమజ్జక మనుట యేలకో? ౩78 వ పుటయే. విషయసూచికయందు జ్వాలాన్మసింహమంగళమ్ మనియు దాని పుట ౩78 అనియు వేసియున్నది. (చూ. 1897 సం॥ రము బెంగుళూరు బుక్ డిపో ముద్రాక్షరశాలా ముద్రితమై తూర్పుల్ పేంటాచార్య శోధితమైన స్తోత్రరత్నాకరము.) శ్రీ శోభనచల మాహాత్మ్యము వచనకావ్యము శ్రీ లక్ష్మీనారాయణాచార్య ప్రణీత ములోవలె అనుబంధము లేర్పఱచి యందు అసలు స్వామివారి పరిత్రమను వ్యాసీయనుబంధములలో 1 - 2 - 3 మొదలుగాఁ గల యంతెలువేసి యచ్చట తతిమ్మావారి కథలను వ్యాసిన జాగుండును. లక్ష్మీన్మసింహాది మంగళానన ప్రణీతగారు అందఱు సరసింహ మూర్తు లచ్చట యేర్పడిన కథలనుఁ దెలుపునట్టి ఒక్కశతకమును రచించివేసినను జాగుండెడిది. ముందు నుడివిన శ్రీ లక్ష్మీనరసిం హాది మంగళానన గృంథమునందు గజకుండమని, వరాహకుండ మని రెండు తీర్థకముల పేళ్ళున్నవి. శ్రీమాన్ మా త్రాంధ్రిగారు పూర్వోక్తమయిన “దివ్యదేశాలయనిశేషము”లను గృంథమునందు ఈ యన్ని నన్నిదుల ప్రకారం కొండనెలయేటలు పారుచుండు నని వ్రాసియున్నారు కాన అచ్చటచ్చట ఆయా నెలయేటలకాయా పేళ్లు ఉండుననుకొన్నను ఫరవాలేదని నాయుద్దేశము.

ఇట్లులే కృష్ణామండలాంతర్గతమైన వేదాద్రి పంచనారసింహ తేత్రము. (నల్లగొండజిల్లా భువనగిరితాలూకా అప్పటి యశ్వరు.) పంగవల్లి రైల్వేస్టేషనుకు పడమరదిశయందు మూడుమైళ్ళలో నుండు యాదగిరి పల్లెయు పంచనారసింహతేత్రము. (యాదగిరి పల్లెయందు పంచనారసింహ లొక్క నన్నిదియందే యుండురు.)

ఇది యిట్లుండ శ్రీమాన్ పండిత మాయన్నగారు ఒక పురాణ గాథను ఒక్కొక్క నుడివిరి. నవనారసింహసందర్శన మని. అది శ్రీఅంజనేయులకు శ్రీకృష్ణుడు దళావతారములను చూపించిన నవంబరు

కథ. దాని సంగ్రహము - పూర్వకాలమున శ్రీరామభద్రుడు హనుమత్సుగ్రీవాదివానరులయ జంబవదాది వెలుగుబంట్ల వీరు లయు సాయమున లంకలోని దుష్టులయిన రావణాదులను వధించి సీతను పొంది ఆమె సౌమిత్రి మిత్రబలగము మున్నగువారి తోడను అయోధ్య కేతెంచి పట్టాభిషిక్తుడై యున్నతటి హనుమ త్సుగ్రీవాది మిత్రబృందము రామవియోగమునకు ఓడి వీడక యుండునప్పుడు రాముడు “రాజు లేకుండిన పజ్జే లధర్మవర్జిత్రను లయ్యెదరు. వీరు నన్ను విడలేక యున్నారు. అనిఁచుచి నెఱింగి వారి వారికి కావలసిన వరముల నొసఁగి పంపి చివరన హనుమం తుని యెచ్చరించి ఆయన కోరిన వరము లిచ్చి హనుమ యొనరిం చిన మహోపకారమును మదిఁదలచి హనుమా : నీవు కోరకుండి నను నేనొక్క వరము నిచ్చుచుంటిని. కైకామ్మని రాజౌవు కల్ప మున నిన్ను బ్రహ్మ నొనర్చెద నని నుడివి ఆయన కోరిన వరము లలో రెండవది దళావతార సందర్శనము. దాని నీ రామావతార మున కాదు, కృష్ణావతారమున అని నుడివి ద్వాపరయుగమున కృష్ణుడుగ నవతరించి సేతువువద్ద అర్జునుఁడు కట్టిన శరసేతువు అంజనేయ పదా హతము కాగా ఆ కృష్ణుడు పాండవుల సేపురను కాపాడువాడు కావున తానెప్పుట నుండియో వచ్చినట్లు నటించి యసాక్షిగఁ జేసిన యే పనియు చెల్లదని చెప్పి తానే అ పనియందు సాక్షిగ నుండునని చెప్ప అర్జునుఁ డాతడవ తన శరసేతువు హనుమడి పదాహత మయ్యేనేని తాను నిఘ్నలో దుముకుడునని నిందువున శరసేతువు విఠించెను. హనుమ పాదాహతము అయ్యెను. అర్జునుఁడు తానొనర్చిన శపథము ప్రకార మగ్నిఁ జొచ్చి యత్నించ, బావా : అర్జునా : నాపీషఁ జూడమని అంజ నేయ పాదఘాతములను జూపి యిమ్ముహూనబావుని పాదముల ఘాతము నెవ రోర్వఁగలరు. ఇద్దటి ప్రతిజ్ఞలు నెరవేరవని నుడివి, అంజనేయుఁడన్న ప్రకారము యుద్ధకాలమున అర్జునుని రథముపై న వ్యజముగ నుండి యుద్ధానంతరము శ్రీకృష్ణునితో స్వామి : దేవరవారు రామావతారమునందు చెప్పిన దళావతార సందర్శనము నెప్పుడు దయచేసెద రన నేను మఱవలేదు. ఇది యందుకు స్థానము గాదు. అని హనుమమెడిఅపై యెక్కించుకుని కాశ్మీరదేశమునకుఁ దీసుకుని పోయి (తన) కృష్ణుని మాట ప్రకా రము కన్నులు మూసి తెఱచునప్పటికి మత్స్యావతారముఁ జూప హనుమ పూజించి యిట్లే నరసింహావతారము మిసహగా దళావతార ములనుఁ జూపఁ జూచినావా యని కృష్ణుడుగ స్వామి : నరసిం హావతారము జూపరైరి యన దానిని నీవు చూడఁజూపని నేనే చూపనైతిని మఱచి కా దన హనుమ బలాత్కారము చేత

కన్నులు మూసి తెలువ భూమి నాకాశమును క్రమ్మి యొక సింగము హంకారముతోడ జడలు విడలింప నాంజనేయులు పెడకేక చేసి యచ్చట నుండి మఱియొక తావుకు దుమికి చూడ నటను అట్టులే కనుపింప ఇట్లు సేతువు వరకు తొమ్మిది తావుల గూర్చుని యచ్చటను గన్నులు దెఱచి చూడ అట్టులే పెద్ద సింహము కను పింప హనుమ యిట్లు మది దలచెను. నేను స్వర్గస్థాది నమస్త లోకములను తిరిగి రాగలను. కాని యీ సింగ మిప్పగిది కనుపించుచునే యుండును. ఇప్పుడు శరణాగతి కంటెను రక్షణకు వేటాం డుచున్నాము లేదని యెంచి సుంచెను :

శ్లో॥ జ్వాలాఽహోబిల మాలోల కోగ్రద కారుణ్య భాగవా :
యోగానందో వటవృత్తిః పావని ర్నవమూర్తయః ॥౧॥
మహాశయో మహాదైర్యో మహాభయనివారకః
నారసింహః శరోదేవః పాతు మాం శ్రీ నృకేశరీ॥౨॥ అని.

కృష్ణుడు ప్రసన్నుడై నరసింహ స్వరూపమును జూచితివా నీవు ఆ రూపమును చూడ నేర వని యెఱిగి నేను విడువ నీవు బలవంతముఁ జేయఁ జూపితిని. హిరణ్యకశిపుఁడనిన నావైకుంఠ లోకమునం దొక ద్వారపాలకుఁడు. చివరకు పోరి నా చేతనే చచ్చె నని చెప్పెను. (ఇంకనుఁ గలదు.) ఇది శ్లోకము కాదు. మంత్రము. దీనియొక్క యర్థము జ్వాలా - జ్వాలానరసింహ మెచ్చటనో ? అహోబిల - అహోబిల నరసింహస్వామి, మాలోల - లక్ష్మీనర సింహస్వామి - మంగళగిరి యని మా యన్నగారు, మఱి కొందఱు మాలెకొండ యని, ఇంకఁ గొందఱు ఇంకొకటి యని యందురు. క్రోడ - వరాహనరసింహస్వామి, సింహచలమున, కారుణ్య - కరుణా నారసింహస్వామి ఎటనో ? భాగవా : - శరతు రామనరసింహస్వామి ఎటనో ? యోగానందః - యోగానందనర సింహస్వామి. సింగరాయకొండ యని పెద్దలు. వటవృత్తిః - మట్టిచెట్టు క్రింద నుండు నరసింహస్వామివారు ఎచ్చటనో ? పావనిః - హనుమన్నరసింహస్వామి, చోళంగివర మేమో ? తెనుగు జానయందు అహోబిలనరసింహస్వామివారికి చెందిన గరుడాచల మను పాట యొకటి కలదు.

అహోబిలమునందు తొమ్మిండుగురు, వేదాద్రి - యాదగిరుల యందు ఐదేసిమంది నరసింహమూర్తులు ఆయా తావులయందు అహోబిలము - వేదాద్రి - యాదగిరులపై వెలసిన గాథలు వారి వారినిఁ గురించినవి ఏయే గ్రంథములయందుఁ గలవో ? భారతి

మూలమున లోకమునకుఁ దెలిపి నాకుఁ బ్రత్యేకముగ జాబు వ్రాసి తెలుపఁగలందులకు విన్నవములు.

విక్రాల శేషాచార్యులు,

కలికిరాయ పోస్టు, వయా సింగరాయకొండ, ప్రకాశం జిల్లా.

‘తిరు’ - ‘శ్రీ’

భారతి, (ఆగస్టు 1988) లో శ్రీ కాకుమాను తారా నాథ్ గారి “భాష - సంస్కృతి: అప్పుడు - ఇప్పుడు” అను వ్యాసములో ఈ క్రింది వాక్యమును చర్చించెదను. ప్రాచీనత పేరుతో సంస్కృతం బదులు శుద్ధ తమిళాన్ని పెట్టడం, ఫలితంగా “శ్రీ” బదులు “తిరు” అనటం, “అకాశవాణి” బదులు ఇంకేదో....

పై వాక్యము బట్టి తిరు” శబ్దమును శుద్ధ తమిళముగా భావించుచున్నట్లు స్పష్టము

“తిరు” శబ్దము “శ్రీ” శబ్ద భవమే కాని వేరుకాదు.

సంస్కృతములోని స, శ లు ద్రావిడ భాషలలో ‘త’ గా మారును. ఉదాహరణములు

సంస్కృతము

ద్రావిడ భాషలు

శ్రీ

శ్రీ-తిరు

శ్రీమాన్

శ్రీ-మాన్

సేన

తానాయ్

స్వర్గ

తుర్కం

సూచి

తూచి

మలయాళ తుళు భాషలలోనూ పదాదిలో ‘త’ ల మార్పిడి కన్పిస్తును. ఉదాహరణలు

మలయాళము

తుళు

సంగం

తుంగం

నచ్చి

తంచి

నమరం

తమరం

నభ

తవ

మలయాళము

తుళు

సన్యం

తన్య

సేవ

తేవ

నోన

తోన

నోలు

తోలు

పైనుదాహరణములను ఆర్. స్వామినాథఅయ్యగారు "ద్రావిడ సిద్ధాంతములు" అను గ్రంథమునుండి తీసికొన్నాను.

గుజరాతులో 'శ్రీ' అను మిఠాయి చేయుదురు. తియ్యని కండ అని అర్థము. 'శ్రీ' యన విషము, తీయదనము అని నానార్థము లుండియుండును. కన్నడ భాషలో 'శ్రీకరణ్' అను తీయని వంటకము (చోష్యము) కలదు. 'శ్రీ' అను శబ్దము మధురము అను నర్థమున కన్నడ భాషలో 'సీ' యనియు, తెలుగులో 'తీ' (య) లేక 'తి' (య్య) అనియు మారినది.

దీనిని బట్టి 'శ్రీ' అను శబ్దము తిరి-తిరుగా మారి యున్నదనుట స్పష్టము. తమిళ భాషలో సంశ్లిష్టాక్షరములు సకృత్తుగా నుండును.

అందుకే సంస్కృతపరముగా 'శ్రీ' యెచ్చు తెచ్చుట వచ్చునో, ఆయా చోట్ల తమిళములో 'తిరు' గా మారుట సర్వేసర్వత్ర కన్పించుచున్నది. 'అకాశవాణి' బదులు తమిళులు వాడు 'వాణోలి' కూడ సంస్కృత తదృశమే. తెలుగులో ప్రకృతి - వికృతుల విలాసము చెప్పబనిలేదుకదా. అరవభాషా స్వభావము వలననే సంస్కృత శబ్దములు ఆ విధముగా మారినవి. దీనిని తమిళుల సంకుచిత తత్వముగా భావించుట సమంజసము కాదు.

తే

సోమలదేవి - దాక్షారామ శాసనము

1982 అక్టోబరు 'భారతి'లో సోమలదేవి-దాక్షారామశాసనము గురించి నేను వ్రాసినదానికి 1983 ఫిబ్రవరి, మే 'భారతి' పంచికలలో శ్రీ తురగా కృష్ణమూర్తిగారు ప్రకటించిన వ్యాసములు పదివిన తరువాత ఈ నాలుగు మాటలు వ్రాయదలచితిని.

కళింగ రాజరాజు దేవేంద్రవర్మ భార్య రాజసుందరి 'చోడ మహాభుజాత్మజ' అని, 'రాజేంద్ర చోలస్య తనయా' అని శాసనాలలో చెప్పబడినది. ఈమె చాళుక్య రాజరాజు నరేంద్రుని మరదలు అని శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు 1982 జులై 'భారతి'లో అభిప్రాయపడ్డారు. అమ్మంగదేవి - చాళుక్య రాజరాజుల వివాహము క్రీ॥ ౧॥ 1020 లోను, రాజసుందరి-కళింగ రాజరాజుల వివాహము 1063 లోను జరిగినది. అమ్మంగదేవి, రాజసుందరి అక్కచెల్లెళ్ళయిన వారికి వివాహమునగల 48 సం॥ ల అంతరము ఏవిధముగా సమర్థనీయమో శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు తెల్పలేదు. పై అభిప్రాయానికి భిన్నంగా వారే ఫిబ్రవరి 83 'భారతి'లో రాజసుందరి చాళుక్య రాజరాజు నరేంద్రుని కుమారుని మామయగు రెండవ రాజేంద్ర చోళునకు దాయాదీయైన వీరరాజేంద్ర చోళుని రెండవ కుమార్తెగా చెప్పారు. రాజసుందరి తండ్రి చోడరాజైన గంగై కొండచోళుడా? చాళుక్య రాజరాజు సుతుడు రాజేంద్ర చోళుడా? 'ఈ ఇరువురిలో నెవ్వరన్నదే పక్క' అని ప్రారంభించిన శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు ఈ ఇరువురినికాక మూడవ వ్యక్తిని - వీర రాజేంద్రచోళుని-రాజసుందరి తండ్రిగా చెప్పినదానిపై పరిశోధక శిఖామణులే వ్యాఖ్యానించ సమర్థులు.

రేవణారాధ్యులు వివాహమాడిన సోమలదేవి చాళుక్య వీర విజయాదిత్యుని కుమార్తె అనుటకు "సోమలదేవి రేవణారాధ్యుల సమకాలీనక, ఆవాసముల సన్నిహితత్వము"లను కృష్ణమూర్తిగారు ప్రధానముగా పేర్కొనిరి. ('భారతి' జనవరి 83) ఏ కాలపు రచనో తెలియని పంచబ్రహ్మదయ భాష్యమున పేర్కొనబడిన రాజ మందిరము ఎక్కడిదో తెలియదు. అది రాజమహేంద్రవరము కాదు. నన్నయభట్టు రాజమహేంద్రవరమును 'రాజమహేంద్ర పురము'గా పేర్కొనినాడు. (భార. 1-1-8) అది రాజరాజు నిర్మించినదే అయితే నన్నయ ఆవిషయమును చెప్పక విడువడు. అది రాజరాజు నిర్మితముకాదు. శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు దాహరించిన కావ్యాలంకార చూడామణిలోని పద్యములో రాజమహేంద్రవరమును గల్పించిన రాజు 'రాజమహేంద్రు'డని యున్నది కృష్ణమూర్తిగారు గమనించినట్లులేదు. "రాజమహేంద్రపురస్థాత రాజ నరేంద్రుడు" అని కావ్యాలంకార చూడామణిలోనే చెప్పబడినదానికి, 14 వ శతాబ్ది శాసనంలో చెప్పబడినదానికి జనశ్రుతియే ఆధారము కావచ్చును. ఎట్లయినను, క్రీ. శ. 1050 ప్రారంభమునకే రాజమహేంద్రవరము ఆపేరవ ప్రసిద్ధిమైయున్నప్పుడు క్రీ. శ. 1100 లోనో, ఆ తరువాతనో అది రాజమందిరముని పిలువబడినదనుట,

ఆ రాజమందిరమే కాలక్రమమున రాజమహేంద్ర, రాజమహేంద్ర పురముగా ప్రసిద్ధి చెందినదనకు ఈ స్వాస్థ్యపురము, సత్యధారము. కర్ణాటక వీర విజయాదిత్యుని కుమార్తె సోమలదేవి లేవణారాధ్యుల "అవాసముల నన్నిహితత్వము" ఉపాకు పైతము అందునది కాదు. ఏ ఇతర ఆధారము లేకుండ లేవలము సమకాలీనతపై ఆధారపడి వీరవిజయాదిత్యుని కుమార్తె సోమలదేవికి, కోటిపల్ల రాధ్యుల తండ్రి లేవణారాధ్యులకు వివాహ సంబంధ మంటగట్టుట ఫలితము. ఇంతకూ "ముఖలింగశాసనములో నుదహరింపబడిన సోమలదేవికి దాక్షరామశాసనములో నుదహరింపబడిన సోమలదేవికి యెట్టి సంబంధములేదు" అని చెప్పగలిగిన శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు 'సంపత్రిహారయభాష్యములో చెప్పబడిన 'సోమలదేవి'ని దాక్ష రామ శాసనములో చెప్పబడిన 'సోమలదేవి'గా ఎట్లాహించిరో అర్థమగుటలేదు.

'మంత్రి పురోహిత సేనాపతి యువరాజుదొవారికు'లు మహా రాజునకు సంపత్రిధానులు. రాజు సంపత్రిధానుల సమక్షమున దాన దర్శములిచ్చియు చెప్పుట ఒకనాటి ఆచారము. వీరవిజయాదిత్యుని ర్యాతి శాసనమున పేర్కొనబడిన 'సంతాన'ము యువరాజు అయిన ఆ యువరాజును స్పష్టముగా, ప్రశ్నేకముగా పేర్కొనక సంపత్రిధానులతో కలిపి ఏకాసనకర్తయైన పేర్కొనునా? స్పష్టార్థ మునకాక 'అంతర్ధాతము'న విషయవివరణ మొనరింప బూనునా? విజ్ఞులు వివరింపపార్చిన.

ముఖలింగ శాసనములో చెప్పబడిన సోమలదేవి పుట్టింటి వారెవరో తెలియదు దాక్షరామశాసనములో చెప్పబడిన సోమలదేవి "దేవేంద్రవర్మ భార్య కాదని, అనంతవర్మ చోడగంగుని భార్య అనలేకాదని" కృష్ణమూర్తిగారి నమ్మకము. అయినను సోమలదేవి, దేవేంద్రవర్మల మధ్య ఉండగల వయోభేదమునుగూర్చి చర్చించి శ్రీ. శ. 1083 నాటికి ఇరువురు సమవయస్కులని వూహించారు. నూతనాధారములు లేకుండా ఈ చర్చనిక పొడిగించుట అనుచితము. ఇక రాజసుందరి వివాహము దేవేంద్రవర్మతో కుదిరిన సందితో ముడిపడినది కనక వసుని వయోవృద్ధతవ్వము ఇటువంటి వివాహములలో ఆరోజులలో అంటగా గణంపదగినది కాదని నా అభిప్రాయము.

శ్రీ సూర్యదేవర రవికుమార్

కూరాకు - ఖురాక్

1983 ఏప్రిల్ భారతిలో శ్రీ "తి" గారు కూరాకు వద వివరణపై చర్చచేస్తు దానికి "అకుకూర" అనే అర్థం పొసగదు.... అది ఖురాక్ శబ్దకర్పనంగాని అకుకూర మాండలికం గాదని తాత్పర్యం అన్నారు.

తెలంగాణంలో నైజాంకాలంలో "ఖురాక్ - గిజా" అనే పదాలు బాగా వ్యాప్తిలో ఉండేవి. ఖురాక్ పాఠసేకశబ్దం. దానికి అహరం బొషధపుమోకాదు అనే రెండర్థాలున్నవి. గిజాలనేది అరబ్బీ పదం. దానికి అహరం అనే అర్థం మాత్రమే ఉంది. ఇక తెలుగులో కూరకు అహరం అనిగాక కాకం అనేదే రూఢి.

"నేయి లేని తిండి నీ యాన కనవది
కూర లేని తిండి కుక్క-తిండి."

అని కూరకు శాకాంధంలో ఇటువంటి ప్రయోగాలెన్నో ఉన్నకు కనిపిస్తవి.

కూరాకు అనే పదానికి డా. గంగప్పగారు తమ వ్యాసంలో "అకుకూర" అనే అర్థం వ్రాసినారుకాని శ్రీ తి. గారన్నట్లు దాని కక్కడ ఆ అర్థం పొసగదు. కూరాకు వృషి అయితే అకుకూర విశేషజుహార్యం అవుతుంది. "కూర" అన్నప్పుడు తెలుగువారికిది సాధారణంగా "హరితక" సంతేతమేగాని అన్యోన్యంగా. కాల క్రమేణా అది, వ్యంజనాంతంలో రూఢి అయి వంకాయకూర, వీర కాయకూర అని కాయలతో చేసిన వానికి, కోడికూర-చేపలకూర అని మాంస వ్యంజనాలకు చేర నారంభించింది.

"తి" గారు కూరకు రాయలసీమలో "మాంసం" అనే అర్థం ఉండన్నారు. అది దానికి లేకపోలేదుగాని మాంసాన్ని కూర అనే సామాన్యాలే "మాంసంకూర" అనిగూడ వాడుతారు కాబట్టి ఇది కాలికులు మద్యానికి "వస్తువు", వ్యభిచారులు పడుచుకు "పిట్ట" అని పేరు పెట్టుకున్నట్లు వ్యంజనోపయోగమైన మాంసానికి లోకం నిర్ణయించుకొన్న ఒక సంతేతం అనుకోవలె.

ఇక తాళ్లపాకవారి ప్రయోగంలో కూరాకు ఈ విధంగాఉంది:

చెలగి కూరాకుగఁ జేసేవు, నీ
తలమీద నుండే తరుణితో నేను.

XII-194.

ఇది ఒక నాయికా వాక్యం. నేను నీకు శిరోధార్యమైన దానిని. అట్టి నన్ను నీవు కించపరుస్తున్నావు అని దీని భావం. తెలంగాణంలో ఈ పదముబడి యింకా సజీవంగానేవుంది. వాడు

నన్ను కూరకు కొఱగాకుండా చేసినాడు, నేనంత కూరకు కొఱగాని వానిననుకున్నావా! అనేది జానపదుల్లో వినిపిస్తుంటుంది.

మామూలుగా కూరనే హీనార్థమైతే అందులో దొగ్గలికూర, పుంటికూర ముఖ్యము. దొగ్గలిని తోటకూర, పుంటిని గోంగూరలంటారు. దగ్గరుండేవారు దొగ్గలికి కొఱగారని, గోంగూర అంద్రులకెంత ప్రీతియమయిందయినా, పుంటికూర తిన్నా పుట్టినిల్లే అష్టభాగ్యాలమరినా అత్తవారిల్లే అని సామెతలు వినిపిస్తూనే ఉంటుంది. కాబట్టి ఈవిధంగా కూర అల్పార్థమైతే కూరాకుఅందులో మరికొంత విశేషంగా భావించవలె.

కూర అనే పదానికి తెలుంగాణా భాషయంలో అల్పార్థమే గాక ఈడిగిలబడు అనే అర్థంగూడవుంది. “కూరాకుసేయి” అనే పదానికి సూ. ని. వదించు అనే అర్థం యిచ్చిందిగాని వారిచ్చిన ప్రయోగానివి ఆ అర్థం సమంజసంగా కనిపించదు. చూడండి.

తే. పులుల చట్టలు చీర దుప్పలును లేళ్ళ
నేకలమ్ముల గ్రుమ్మి కూరాకు సేసి
యమరః జమరులః బట్టి పాలార్లు మిపుడు
సామి చూడుము నీ బంట నతువనుచు. సారంగ-1-1

ఇది సారంగధరుని భటులు వేటలో తమ పౌరుషాన్ని చాటుకునే సందర్భం. కర్తవ్యుడైన చేమకూర వెంకటకవి జాతి వార్తా చమత్కారమంటేకుడు కనుక పైని ప్రయోగించిన చట్టలు చీరు, గ్రుమ్మి కూరాకుసేయి, పట్టి పాలార్లు తాత్పర్యంలో ఒకటే యైనా వ్యుత్పత్తిలో గావు.

చట్ట అంటే కవచం అని శ. ర. చర్మం అని. అం.శ.ర. కాబట్టి చట్టలు చీరు అంటే చర్మం వాలుచు అని ఆంధ్ర శబ్దరత్నాకరం చెప్పింది సరిపోతుంది. గ్రుమ్ముట అంటే పొడుచుట కాబట్టి గ్రుమ్మి కూరాకుసేయి అనేదానికి సూ. ని. వదించు అనే అర్థంయిస్తే అం.శ.ర. సులువుగాజేసి చంపు అనే అర్థం ఇచ్చింది. ఇది కొంతవరకు సరిపోతుంది. అయినా సులువుగాజేసి అనే దాని కంటే పొడిచి ఈడిగిలబడజేసి చంపు అంటే ఇంకా సరిపోతుంది.

పట్టి పాలార్లు-పాలార్లు అనేదానికి శ. ర. ఉపేక్షించు అనే అర్థం యిచ్చింది. అది యిక్కడ పొసగదు కాబట్టి ఇది పాలార్లుకంటే “పల్లార్లు” అయివుండవలె. “పల్లార్లు” అనేదానికి శ. చం. చంపట్టు అని, సూ. ని. నశింపజేయు అనే అర్థాలిచ్చినవి కాని వీనికంటే “చలముడించు” అనేది ఇక్కడ సరిపోతుంది.

సారంగధరుని భటులు మేము పెద్దపులుల తోలువొలుస్తాము, “ఏకలం” అంటే ఒంటరిగాడనే అడవివంది. అది మహా పొగరు బోతు కనుక అట్టిదాన్నిగూడ పొడిచి పొడిచి ఈడిగలవడవేస్తాం, చమరి అంటే గురిమెకం వాటినిపట్టి మత్సరందించివేస్తాం, మా పరాక్రం చూడండి అని చెప్పుకుంటున్నారు కాబట్టి పైని ఉపయోగించిన చట్టలుచీరు, మున్నగువానికి చంపటం అనే అర్థం సామాన్యమే అయినా అది వారి పౌరుషాన్ని తెలుపదుకాబట్టి వానికి యోగికార్థాలు చెబితేనే తగినట్లు ఉంటుందని పాఠకులకు తెలియక పోదు. అందువల్ల కూరాకుసేయి అనే పదానికి ఈడిగిలబడజేయు, లేదా మెత్తబడజేయు అనటమే తగినట్లుగావుంటుంది. దానికియర్థం.

ఈరీతి గడుపునొప్పిం

గూరాకె యుడికి గోడుగుడుచుచు -

4-580.

అనే వెంకటకవిపంచతంత్ర ప్రయోగంచేతగూడ లభిస్తుంది.

కూరాకు మొక్కపై వున్నపుడు వెన్ను ఈనె బలంతో చక్కగా నిటారుగా వుంటుందికాని కోసనిపిమ్ముట కొరిచిసేపటికి వాడి వెన్ను బలంవచ్చి ఎటువడితే అటు వాలిపోతుంది. కనుక, గ్రుమ్మి కూరాకు సేయటమంటే దాన్ని అలాగా చేయటమని తాత్పర్యం. అప్పుడే వారి బలమెంతదో తెలుస్తుంది.

“కూరాకు” అనేదానికి వ్యవహారంలోగూడ “మాతండ్రి జ్వరంలో కూరాకై పోయినాడు, ఏరా! ఈడిగిలబడి కూరాకై నావు! అని శక్తిహీనతను తెలిపేవిధంగానే వున్నవి కాబట్టి “కూరాకు సేయి” అనేదానికి సూ. ని. యిచ్చిన అర్థం తాత్పర్యమూలమయిందనవలె.

ఇక దానికి డా. గంగప్పగారిచ్చిన అర్థంచూస్తే దాని ప్రయోగం వారిప్రాంతంలో ఏవిధంగావుందోగాని అది “ఖురాక్” ఉద్వేగమని లేదా ఆ అర్థంలోగాని వాడబడిందని అనుకోలేం. అది అల్పార్థంలోనే వాడబడింది అనటం సబబు.

శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి

పదాలు - పదార్థాలు

మెకాలే పగవేళపెట్టిన పాశ్చాత్య విద్యావిదానం మన దేశంలో వేళ్ళుగిన తరువాత ఎన్నో కొత్త పదాలు వాడుకలో వచ్చాయి.

ప్రస్తుతం వాడుకలో ఉన్న 'స్కూల్'. పదం గ్రీక్ భాషా జన్యమైన విద్యాలయం అన్న అర్థంలో ప్రయోగింపబడేది. విద్యార్థులను సద్విద్యార్థులుగా పరిచే సాధనం అధ్యయనం. అధ్యయనం సాగే ప్రాంతం అధ్యయన కేంద్రమైన 'స్కూల్' గా మారింది. 'స్కూల్' పదం లాటిన్, గ్రీక్, ఆ తరువాత రష్యన్ భాషలో చదువుకొనే స్థలంగా స్థిరమై శతాబ్దాలుగా ప్రయోగంలో వుంది.

మన 'పాఠశాల' లోని శాల పదం మూలతః పాఠాలు చెప్పే కేంద్రమన్న అర్థంలో ప్రయోగింపబడలేదు. అధ్యయనంలో 'శాల' పదం కార్యాలయం, 'గురాల కట్టే లాయం' అన్న అర్థాల్లో ప్రయోగింపబడింది. అక్షశాల, చిత్రశాల, నృత్యశాల మున్నగువాటి ననుసరించి పాఠశాల ఏర్పడింది. ప్రాచీన కోశాలలో 'శాల' విద్యా సంబంధమైన పదంగా కనిపించదు. క్రీ. శ. 10 వ శతాబ్దికి చెందిన రాష్ట్రకూట వంశీయుడైన మూడవ కృష్ణుని శాసన మొకదానిలో 'శాల' శబ్దం కానవస్తుంది. అమరకోశంలో 'శాల' విద్యార్థులు - సన్యాసుల నిలయంగా పేర్కొనబడింది.

'కాలేజ్' అంటే లాటిన్ భాషలో సమాహం అని అర్థం. ప్రత్యేక లక్ష్యంతో నెలకొల్పబడిన వ్యక్తుల సంఘం, ఆ తరువాత దార్శిక సంఘం అన్న అర్థాలతో ప్రచురితమైన 'కాలేజ్' 11 వ శతాబ్దం చివర్లో విశ్వవిద్యాలయం యొక్క అంగంగా మారింది. ఆ మూలార్థంలోనే అంగంలో 'ఎకాడర్' కాలేజ్ (ఓటర్ల సంఘం) మున్నగు రూపాలు కన్పిస్తున్నాయి.

నేటి 'కాలేజీ' లకు సమానమైన సంస్థ ప్రాచీనకాలం నాటి మన 'ఘటికాస్థానం'. ఈ ఘటికాస్థానాలు విభిన్న శాస్త్రాలను నేర్పే విద్యా సంస్థలుగా వుండినట్లు మన శాసనాలు తెలుపుతున్నాయి. ఒక ఘటికాస్థానంలో అధ్యయనం సాగిస్తున్న మయూరశర్మ తనకు జరిగిన అవమానానికి రెచ్చిపోయి జైత్రధర్మాన్ని స్వీకరించి కదంబరాజ్య స్థాపనకు కారకుడయ్యాడు.

'ఘటికా' శబ్దానికి గడియ (24 నిమిషాల కాలం) అని మరొక అర్థం. కాలమును కొలిచేవి బుద్ధి సూక్ష్మతకు సంబంధించినది. జ్యోతిష, గణిత శాస్త్రజ్ఞులే అందుకు సమర్థులు. అట్టి పండితులు ఉన్నత విద్యాకేంద్రాలలో వుంటూ బోధన జరిపే వారని భావించవచ్చు. ఉన్నత విద్యాకేంద్రాలంటే కాలగణన మొనర్చే కేంద్రాలుగా భావించి యుండవచ్చు. ఈ ఘటికాస్థానాలే కాలక్రమంలో చతురశ్ర విద్యాకేంద్రాలుగా రూపుదిద్దుకొని పూర్వ సత్యనాథయ్యర్ పేర్కొన్నారు.

ఈ విద్యాస్థానాలే ప్రాచీన విశ్వవిద్యాలయాలని చెప్పవచ్చు. నేటి విశ్వవిద్యాలయాలు అంగ పదమగు 'యునివర్సిటీ' అన్న పదానికి అనువాదం, ల్యాటిన్ పదమగు 'యునివర్సెటాస్' అంటే 'ఒకటి అన్ని మొత్తం' అని అర్థం.

13 వ శతాబ్ది తరువాత ఫ్రెంచి భాషలో ఈ పదం 'మహా విద్యాకేంద్రం' గా ప్రచురితమైంది. మన ప్రాచీన గురుకుల విశ్వవిద్యాలయానికి అనురూపం (కుల అనగా సమాహం). ఇటీవల మన దేశంలో 'అకాదమి' లు బాగా పెరిగాయి.

'అకాదమి' అన్న గ్రీక్ మూల పదానికి, విద్యకు సంబంధం లేదు. వివిధ కళల్లో శాస్త్రాలలో అరితేరిన వారిని ప్రోత్సహించే సంస్థ 'అకాదమి'.

'అకాదమి' గ్రీస్ రాజధానియైన ఏథెన్స్ నగర సమీపంలోని ఒక ఉద్యానవనం. బహుశా 'అకాదమోస్' అన్న వ్యక్తి పేరుతో ప్రసిద్ధమైనదనవచ్చు. సుప్రసిద్ధ గ్రీక్ తత్వవేత్త ప్లేటో - ఆ ఉద్యానవనంలో శిష్యులకు తత్వోపదేశం చేస్తూ వుండినందున, 'అకాదమి' కి తత్వశాస్త్రానికి లంకె ఏర్పడిందనవచ్చు. ఉద్యానవనాల్లో తత్వబోధ చేయటం భారతీయ సంప్రదాయంగా వుండేది. బుద్ధభగవానుడు బీహార్ లోని అమృతవనం, కాశీ సమీపంలోని సారంగ వనంలో తత్వోపదేశం చేశాడు.

జర్మన్ దేశీయులు తమ మార్కమిక పాఠశాలలను 'జిమ్నాసియం' అనేవారు. జిమ్నాసియం అన్న గ్రీక్ పదానికి గరిడీగుడి (సాముకూటు) అని పేరు. ఈ గరిడీ గుళ్ళలో అంగ సాధన చేస్తున్నట్లే పాఠశాలలో విద్యార్థ్యాసం చేస్తారు కదా! జర్మన్ పాఠశాలలు క్రైమతికజకు పెట్టిన పేరు కాని వాస్తవానికి 'జిమ్నాస్' అన్న గ్రీక్ శబ్దానికి అర్థం బిత్తలగా అంగసాధన చేయటం. శరీరాన్ని పవిత్ర సాధనంగా భావించిన గ్రీకులు బిత్తలగా శరీర సాధన, అటపాటలు కొనసాగించే వారు. కిండర్ గార్డన్ అన్న జర్మన్ పదం యొక్క అర్థం 'చాలి ఉద్యాన వనం'. ఇక్కడ విద్య ప్రకృతి ఒడిలో నేర్పబడుతుంది.

('కస్తూరి' పిల్లివరి '83 లోని శ్రీ పా. వెంగారి వ్యాసం ఈవ్యాసరచన కెంతో పునకరించింది. వారికి కృత్యతతో....)

జానమద్ది హనుమచాచ్చిత్రి

సంభాషణలో చిన్నచిన్న పొరపాట్లు

"నాపశబ్దాన్ ప్రయోజిత" అని సాధువులైన శబ్దాలనే వాదించి, అపశబ్దాలను వాడరాదని వైయాకరణుల నిర్ణయం.

వ్యాకరణ మహా భాష్యరచయిత వచనంబు సాదుశబ్దోద్భారణ వలన పుణ్యం, అనశబ్దోద్భారణ వలన పాపం వస్తుందని చెబు తున్నాడు. “ఏకశబ్దః సువర్యుతః సమ్యక్జ్ఞాతః స్వర్గేలోకే కామదుః కవతి” అనే న్యాయం సుశబ్దోద్భారణం వలన స్వర్గం లభిస్తుందని చెబుతుంది. ప్రాచీన వైయాకరణులు “గౌరవాకామ దుఃఖా” అని చెప్పారు. అంటే చక్కని వాక్కు కామదేవుడు వంటిదని భావం. ఏది ఏమైనా మనం మాట్లాడే భాష సంస్కరింప బడినది. లలితము, సద్భావయుతమై వీరుల విందొనరించాలి. మన సంభాషణవలన మన సంస్కారం తెలుస్తుంది. “శుభవర్షా షణం కుర్యాత్” అనే న్యాయం చిలుక పలుకులు లాగ ఆకర్షణీ యంగా మృదు మధురంగా ఉండాలని సూచిస్తుంది.

మన ఆంధ్రభాష సంస్కృతం మొదలైన ఇతరభాషా సంబంధంచేత సుసంపన్నమూ, సమృద్ధమై యలరారుతుంది. నిత్యవ్యవహారాలలో అనంతమైన భాష పరియోగింపబడుతుంది. మన సంభాషణలోనూ, ప్రతికలలోనూ తెలిసితెలియక కొన్ని అప శబ్దాలు దొర్లుతుంటాయి. వీటిని చాలామంది విద్యావేత్తలు గూడ ఎక్కువగా వట్టింతుకోరు. ఈ పదాలు, వాటి సాదుత్వం గూర్చి స్థానికపూర్వాభ్యాసంగా ముచ్చటించడం ఈ వ్యాసం యొక్క సుఖోద్దేశం. దోషైకదృష్టి విడచి నిష్పాక్షికంగా సాదుత్వా సాదుత్వ నిర్ణయం చేయాలి.

చాలామంది ‘ఈ ఉద్యోగాలకు వయోవేరిమితి’ అని అంటూ పుంటారు. ప్రతికలో గూడ ఇలాగే ఉంటుంది. ఇది సరైన భావంగాదు. సంస్కృత వ్యాకరణానుసారం ‘హాశివ’ అనే ఉత్పత్తి ఉన్నది. ‘కుప్యోఃకృపౌచి’ అని ఉపద్రావీయవచ్చి ‘పయోః రిమితి’ అనే అవుతుంది. ‘మన క్రీడాకారులు అధికృతితో గెలు గాండారు’ ‘నీ అధికృత ఏమిటి?’ అని అంటూంటారు. ప్రాధాన్యత, ప్రాముఖ్యత అనేవి గూడ ఈ పదానికి చెందినవే. అధికృత, పాదాన్యత, ప్రాముఖ్యత అనే పదాలు అసాధువులే. భావార్థంలో యితే చేతా మరల భావార్థంలోనే తల్ ఇతియ్యా చెయ్యడం నవసరం, ఇలా రెండుమార్లు భావార్థక ప్రత్యయాన్ని చెయ్యడం ప్రీయం గాదు. తనుక అధికృత, ప్రాధాన్యం, ప్రాముఖ్యం లేదా ధికత్వం, ప్రధానత్వం, ప్రముఖత్వం, లేదా అధికత, ప్రధానత, ప్రముఖత అనేవి వ్యక్త, త్వ, తల్ ఇతియ్యాంకానై సాధువులవు న్నాయి. ఇలాగే వివక్షత అనే పదం, వివక్ష అంటే చెప్పాలనే రీతి అని అర్థం. ఇదే భావాన్ని చూపించే పదంగనుక దీక్షితి తిగి వార్తకప్రత్యయం చేర్చడం ఉచితం గాదు. వివక్షే గాని వివక్షత దు. ధృవి చేసి దానికి భావప్రత్యయాన్ని చేర వచ్చు. ‘విపామతాంతి ముమైతి వారి జాన జాతు దుగ్ధాన్యదునోఽధికాదసి’ అని

నైషధపరియోగం. ఇలాగే దివ్యక్షత అంటున్నారు. దివ్యక్ష సరైన రూపం. చూడాలనే కోరిక అని అర్థం.

ఇంకా మనకి హోటల్ బోర్డులపై నా తదితర స్థలాలలోను శాఖాహారం అని కనిపిస్తుంది. శాఖాహారం అంటే కొమ్మలతో చేయ బడిన ఆహారం అని అర్థం. ఈ అర్థం అనమంజసం గనుక శాఖా హారం అనేది సరైన పదం. కూర మొదలైన ఆహారం అనే అర్థంలో వెజిటబుల్ ఫుడ్ అనే పదానికి శాఖాహారం సరైన పదం. వీడుల్లో పరిహారశాల అని గూడ కనిపిస్తూ ఉంటుంది. పరి హారశాల అనేది తప్పు. ఫలాహారం అనేది సరైన పదం. పండ్లు మొదలైన అల్పాహారాలుంటాయని అర్థం. ఆహారం గాని హారం గాదు. అలాగే ‘శీతకాలం వచ్చింది. శీతకాలంలో జాగ్రత్తలు’ అని అంటున్నారు. పై పదంలో సవర్ణ దీర్ఘానికి ప్రవృత్తి లేదు. శీతకాలం అనే అనాలి.

ప్రస్తుతం సౌదామిని అనే పదం గూర్చి చర్చిద్దాం. ఈ పదంలో సౌదామిని అని మతానికి ఇతరాన్నిచేర్చడం పొరపాటు. హరి ప్రబోధం అనే సంస్కృత కావ్యంలో ఈ శ్లోకాన్ని చూడండి :

“భేదభ్రం జగమ కాంచనసరసమ సౌదామనీలతా ధామాస్తమ్ కువలయ మివహి సరజనం సరసమ సౌదామనీలతా ధామాస్తమ్”

ఇక్కడ యమకం కుదరాలంటే సౌదామనీ అనే ఉండాలి. ఇదే సరైన రూపం.

ఇలాగే భానుజీ దీక్షిత వ్యాఖ్యలో గూడ కనుపిస్తుంది. ‘తేనైకదిక్’ అనే సూత్రంచేత సుదామనీ ప్రాతిపదిక కంటే అల్ప ప్రత్యయం. పిమ్మట జీవవచ్చి సౌదామనీ అని అవుతుంది. సౌదామని అంటే మెఱువుతీగ అని అర్థం. ఇత్యప్రవృత్తి దోష అష్టం.

ప్రస్తుత కాలంలో చాలామంది స్త్రీలు కిరణ్ణయి అనే పేరు పెట్టుకుంటున్నారు. సంస్కృతంలో హిరణ్ణయి అనే పదం ఉంది. హిరణ్ణయి అంటే బంగారుబొమ్మయని అర్థం. ఈ పదంతో సామ్యం ఉండటం వలన కిరణ్ణయి అంటున్నారు. హిరణ్ణయి శబ్దం “దాడించాయన....” అనే సూత్రంలో నివర్తించబడింగనుక కుదురు తుంది. తనుక కిరణమయి అని ఉండాలి. ఇలాగే ‘సృజనాత్మక శక్తిని పెంపొందించాలి.’ ‘సాహిత్యంలో సృజనాత్మక రచనలు రావాలి’ అనే ప్రయోగాలు కనుపిస్తున్నాయి. సృజనంగాదు సర్జనం, సర్జనాత్మక శక్తి అవడం ఉచితం. కానీ ఈ ప్రయోగం భాషలో బాగా నాటుకుపోయింది. ఇలా రూఢమైన పదం వ్యావహారిక భాషలో

దోషం గాదేమో. కాలం నిర్ణయించాలి. న్యూజన్ అనేది హిందీలో కుదురుతుంది. సర్జనమని గుణయుతరూపం సాదువు.

“అహ్వనితులైన రసజ్ఞుల సమక్షంలో” అని చెబుతూ ఉంటారు. అహ్వనితులు అనేదాన్ని ఇతజన్తంగా సమర్థించుకోవచ్చు. అహ్వనితులు అనేది తప్పుగాదుగాని అహూతులు అంటే ఇంకా బాగుంటుంది. ‘భక్తిరస ప్రధానమైన సి‘మా’ అని సాధారణంగా మనం అనే మాట. భక్తిని రసం అనడం కంటే బావం అనడం ఉచితం. ఐతే భక్తిని రసంగా పరిగణించిన ఆంధ్ర కారికులు చాలామంది ఉన్నారు. కాని ఎక్కువమంది భక్తిని బావంగా పరిగణించారు. కనుక భక్తిరసం అన్నా, భక్తిబావం అన్నా దోషంలేదు. ‘సుస్వాగతం’ అనే పదం పరిశీలనార్థం. మంచిరాక అనే అర్థంలో సు + ఆగతం అని సంబోధిస్తే సుస్వాగతం అవుతుందిగాని సుస్వాగతం కాదు. పోనీ ఐస్. విర్. దుస్ అన్నట్లు సుస్ అనేది ఉపసర్గేమో అనుకుంటే అట్టి ఉపసర్గ దృగ్గోచరం గావడం లేదు. సు, సు అని ఒకే ఉపసర్గను రెండుమార్లు పదానికి జేర్చడం తప్పు. కనుక స్వాగతం అనే అనాలి. ‘బిందు మిత్ర సరివారసమేతంగా అనే వాటిలో ఏదో ఒకటి చాలు. రెండూ అవసరం లేదు.

ఉద్యోగం అనే పదం వృత్తి అనే అర్థంలో బాగా లోకంలో నాటుకు పోయింది. న్యాయంగా ఉద్యోగమనే సంస్కృత పదానికి ప్రయత్నం అని అర్థం. పండి ప్రయత్నాలు సాగాయి కనుక భారతంలో పన్నానికి ఉద్యోగపర్యం అని పేరు. “ఉద్యోగః పురుష లక్షణం” అనే చోటా. ‘ఉద్యోగినిం పురుషసింహముపైతి లక్ష్మీః’ అనే చోటా ఉద్యోగ పదానికి ప్రయత్నమనే అర్థం. కానీ అసంత బాషా ప్రవాహంలో వృత్తి అనే అర్థం ఉద్యోగపదానికి రూఢమైంది. రూఢమైంది గనుక ఉద్యోగం అనేది వృత్తి అనే అర్థంలో తప్పు గాదేమో. కాని సంస్కృతంలో మాత్రం ఇప్పుటికి ఉద్యోగం అంటే ప్రయత్నమే.

కొందరికి ఉపన్యసి అనే పేరుంటుంది. మనస్విని అన్నట్లే ఉపన్యసి అనేది కూడ సాదువే అని కొందరి అభిప్రాయం. మనస్విని అంటే ప్రశస్తమైన మనస్సు కలిగినది అని అర్థం. ఉపన్యసి అంటే ప్రభాతకాలం కలిగినది అనే అర్థమా? అనే సందేహం కలుగుతుంది. అంటే రాత్రి అనుకుందాం అంటే రాత్రికి ఆ పేరు ఎక్కడా లేదు. అసలు మనస్విని అన్నచోట వచ్చిన విన్ ప్రత్యయం ఇక్కడ రాదు. ‘సమష్టిగా మనం కృషి చెయ్యాలి’ అని చాలామంది చెబుతూ వుంటారు. సమష్టి అంటే మంచి యజ్ఞం అనే

అర్థమే వస్తుంది. కాని కలసికట్టు అనే అర్థం రాదు. వి + అష్టి = వ్యష్టి ఐనట్లుగానే సమ్ + అష్టి = సమష్టి అవుతుంది. వ్యష్టి, సమష్టి అన్న రెండుచోట్లా అష్టి అనే పదమే గాని ఇష్టిగాదు. కనుక సమష్టి సరైన రూపం. ‘ఇది మన సాంప్రదాయం’ అంటారు. కాని సంప్రదాయం అనే అనాలిగాని సాంప్రదాయం అనగూడదు. సంప్రదాయం అంటే వర్తతి అని అర్థం. నిదానస్థులు అనేది సంస్కృత పదం. నిదానం అంటే మెల్లగా అని చాలామంది భావిస్తున్నారు. కాని ‘నిదానం త్యాదికాంఠం’ అనే అమరాన్నిబట్టి నిదానము అంటే మూలకారణం అని అర్థం. వాడుక భాషలో ఇలాగే ‘అయన చాలా కుబ్జస్థులు’ అని అంటున్నారు. ఇది తెలుగు సంస్కృతాలవలన ఏర్పడ్డ అవభాంశరూపం. ఇది పూర్తిగా తప్పే. ‘అంతరాష్ట్రీయ వర్తతి’ అనిగూడ వాడుక భాషలో ప్రయోగంవుంది. దేశంలో దాగియున్న పద్ధతులు అనే అర్థంలో అంతరాష్ట్రీయ అనడం వుచితంగాని రేపక్రింద రేపప్రయోగం ఉచితంగాదు. మనశక్తి అనేది తప్పు. మనశ్శక్తి అనేది సాధుప్రయోగం. ‘అయన దేవునిలో ఐక్యత చెందారు’ ‘మనలో ఐక్యత చాలా అవసరం’ అనే సందర్భంలో ఐక్యం అనడం యుక్తము. పత్రికల్లోగూడ ఐక్యత అని కనిపిస్తోంది. ‘అందుకు అనుగుణ్యంగా’ అనడం పొరపాటు. ‘అందుకు అనుగుణంగా’ అనిగానీ ‘అందుకు అనుగుణ్యంగా’ అని గానీ అనాలి. ‘అయన దేశంలో ఏకైకకవి’ అనడం తప్పు. ఏకైక అంటే ఒక్కొక్క అని అర్థం వస్తుందిగాని ఒకే ఒక్క అనే అర్థంరాదు. ‘ఏకైక కవి. ఏకైకపుత్తుడు’ అనేవి అవరూపాలు.

సఖ్యత అని మనం సాధారణంగా అనాలోచితంగా అంటూ ఉంటాము. సఖ్యం అనేది సరైన పదం. సఖ్యతగాదు. ‘ఈమె బ్రహ్మచారిణిగా ఉండిపోయింది’ అనే చోట వాడబడిన బ్రహ్మచారిణి అనేపదం సరైన అర్థాన్నివ్వదు. స్త్రీని బ్రహ్మచారిణి అనడంకంటే కన్య అనడమే సముచితం. స్త్రీలకు బ్రహ్మచర్యం లేదుగదా. ఐతే బ్రహ్మచర్యార్థ బావనతో సంపరించే స్త్రీ అనే అర్థంలోమాత్రం సమంజసమే. అవివాహిత అనే అర్థంలోగాదు.

కొందరు ‘ఈమె మాగుర్తిణి’ అని గురువు అనే అర్థంలో స్త్రీనుగుఱించి ప్రయోగించడంగూడ గలదు. గుర్తిణి అనేది సరైన రూపంగాదు. గుర్తిణి అంటే గర్భవతి అని ప్రసిద్ధమైన అర్థం. కనుక గుర్తి లేక గురువు అనాలి. ‘వోకో గుణవచనాత్’ అని జీవ్ వికల్పంగా వస్తుంది. ‘అయనకేం అయన కవి సామ్రాట్’, ‘నటసామ్రాట్’ అంటారు. సమ్రాట్ అనాలిగానీ

సామ్రాట్ అనరాదు. అందుకే విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారికి కవినసామ్రాట్ అనే పేరుంది.

“వారిరువురూ సమకాలీనులు” అనడం శాస్త్రవిరుద్ధం. ఇందుకు వ్యాకరణం అంగీకరింపదు. సమకాలికులు అనాలని వ్యాకరణం చెబుతుంది. భాషోదయం అనడం తప్పని మనందరికీ తెలిసినదే. సవర్ణదీప్తం చేస్తే భాషాదయ అనే అవుతుంది. ఇంకా ‘అరిష్టవర్ణము’ అనేది కొంచెం క్లిష్టమైన రూపం. షష్టాం వర్ణః షడ్వర్ణః, అరీణాం షడ్వర్ణః అరిష్టవర్ణః అని చెప్పాలి. శివభాగవతరూపం వలె ఇది అసమ్భవమానమే. ఇది కవులచే అద్భుతమైన యుక్తమైంది. “కృతారిష్టవర్ణయేన మానవీమ్” అని భారవి పర్యయోగం.

‘నా జన్మ పునీతం అవుతుంది’ అనడం పరిపాటి. పునీతం అనేది ప్రామాదికమే. పవిత్రమైంది అనే అర్థంలో పూతం అవుతుంది గాని పునీతం గాదు. పవిత్రం చేయబడింది అనే అర్థంలో పావితం అవుతుంది. పునీతః అని క్రియారూపం సంస్కృతిలో ఉంది. దాన్ని క్రాంతమని భ్రాంతిః అంటారు కొందరు. ఆ శబ్ద భ్రాంతి అనే పదమే పునీతం అనేది. కాని పునీతం అనేది పాదుకభాషలో బాగా వ్యాపించింది. ఇలాగే తెలివి అనే అర్థంలో మేధస్సు అనడం కూడా కొంచెం ఇబ్బందిని కలిగిస్తుంది. మంచి మేధ అనడం ఉచితం. మేధస్సు గాదు. సమాసంలో మేధా శబ్దం ‘నిత్యమసిద్ధ’ ప్రజామేధయోః అనే సూత్రం వలన సాంతం అవుతుంది గాని విడిగా మేధాశబ్దం ఆకారాంతమే. “ఉపాధ్యాయు నులు కావలెను” అనడం చాలా సందర్భాలలో కానవస్తుంది. ఇది పొరపాటు. ఉపాధ్యాయు లేక ఉపాధ్యాయ అనాలి గాని ఉపాధ్యాయుని గాదు. మల్లికార్జున పదంలో కకారమేగాని ఖకారం గాదు.

పై పదాలు శాస్త్రవిరుద్ధాలు. కాని అనంతమైన కాగపనం, పొంగే నవల దినదినాభివృద్ధి జెందే ఆంధ్రవాఙ్మయం పై పదాలకు సాదుత్వాన్ని కలిగిస్తాయేమో? కానీ సంస్కృత భాషలో పై పదాలు నాటికీ నేటికీ అవశ్యకలే. చక్కని భాష, లలితమైన భాషలు, వీరులవందొసరించే లలిత పదవిన్యాసం, స-భాషణాచాతురికి, ఆకర్షణకు, సభ్యతకు, సంస్కారానికి మూలకారణాలనడంలో సందేహం లేదు. ‘వాగేకానమలంకరోతి’ అన్నట్లు చక్కనివాక్యే ము షికి పెట్టని అలంకారం. సుశబ్దశోభితమైన భాషను పయోగించడానికి మనం అందరం ప్రయత్నిద్దాం.

నిత్య జీవితంలో అలంకారాలు

“వాక్యం రసాత్మకం కావ్యం” అని ముచ్చటని సర్వవనం.

“రమణీయార్థ ప్రతిపాదకశృంఖల కావ్యం” అని జగన్నాథ పండితరాయల ప్రతిపాదన.

ఎవరి ఉన్యాయమైనా ఉచ్చారణ స్పష్టంగావుండి, భాష దోషరహితంగావుంటే, దార అన్యకంగావున్నా, చమత్కారంగా, హృదయరంజకంగా లేకుంటే, సభాజనుల నాకట్టుకోలేదు. అలాగే కావ్యం సుందరమై భానిచాలంటే పదాడంబరం, నాలుగుపాదాలకు సుపదే సుదీర్ఘసంస్కృతీ సమాసాలూ, పది పుటల పదసమూవుంటేచాలదు. రసాత్మకంగా, రమణీయార్థ ప్రతిపాదకంగావుంటే, కావ్యాని కటువంటి శోభను గూర్చేవే అలంకారాలు. సహజ సుందరులైనా శోభను పెంచేవి అలంకారాలేకదా.

అలంకారాలు కావ్యాలకు పరిమితంకావు. నిత్య జీవితంలోని చమత్కార భాషగాల్లోనూ అలంకారాలు పాత్ర వహిస్తుంటాయి. మనం పుషయోగించే సామెతల్లో ఏ విధంగా యతి ప్రార్థనో ఒకటిగానీ, రెండుగానీ, ఒక్కోసారి ఓ విధమైన లయ గానీ వుంటాయో, అదేవిధంగా మనకు తెలియకుండానే ఎన్నో అలంకారాలు మన మాటల్లో దొర్లుతాయి.

కావ్యాల్లో పదే పదే చదువుతున్నా మన కందుబాటులోలేని పంతురుని, మన అనుభవంలోకిరాని శీతనగవు చల్లదనాన్ని పర్వించుకోడంకన్నా నిత్యజీవితంలో ఎదురయ్యే రకరకాల మనుష్యుల్ని, అనేక సంఘటనల్ని అర్థాలంకారాలకు చెదపారణలుగా చెప్పాలనే ప్రయత్నంలో కొన్నింటిని యీ క్రింద పొందుపరచాను.

1. ప్రతిపాలంకారము : ఉపమానాన్ని పుషమేయంగా చెబితే ప్రతిపాలంకారము.

ఉదా : అన్నడం నీ ముఖంలా వుంది.

ఇక్కడ ముఖం ఉపమానం; అన్నడం పుషమేయం; పర్వించవలసిన ముఖాన్ని ఉపమానంగా చెప్పినందువల్ల ప్రతిపాలంకారము.

2. ఉపమేయోపమ : ఉపమేయాన్ని పుషమానంగా, పుషమానాన్ని పుషమేయంగా మార్చి మార్చి చెబితే ఉపమేయోపమ.

ఉదా : వీధరికం, నిరక్షరాస్యకలాగా, నిరక్షరాస్యక వీధరికలాగా మనిషిని చిన్నబుచ్చుతాయి.

3. శుద్ధావహూతి : ఇతర ధర్మాన్ని వ్యవసాయ వస్తువులో నిలవడానికై వస్తువు స్వధర్మం దానియందు లేదని చెప్పడం శుద్ధావహూతి.

ఉదా : అతడు డాక్టరుకాదు బాబూ : రోగుల్ని చంపడానికి వచ్చిన సాక్షిత్వ యముడు.

డాక్టరునందు యమధర్మాన్ని నిలవడానికై అతడి స్వవృత్తి అయిన డాక్టరు కాదని చెప్పడం.

4. దీపకాలంకారము : వర్ణ్యానికి, అవర్ణ్యానికి (ప్రస్తుతానికి, అప్రస్తుతానికి) ఏకధర్మం చెప్పడం దీపకాలంకారము.

ఉదా : జమిందారుకు డబ్బువల్ల, ఆయన భార్యకు జబ్బువల్ల కళ్ళు కన్పించవు.

ఇక్కడ కళ్ళు కన్పించక పోవడమనేది సామాన్యధర్మం. కారణాలు వేరు.

5. వినోక్తి : అల్పవస్తువు లేకపోవడంవల్ల వర్ణ్యానికి హేన్యం కలిగితే వినోక్తి.

ఉదా : ఉప్పు లేని కూర ఎంత గొప్పదైనా తినలేం కదా.

ఉప్పు అనే అల్ప వస్తువు లేనందువల్ల గొప్ప వస్తువైన కూరకు దునిహీనతే ఏర్పడింది.

అల్పవస్తువు పోవడంవల్ల వర్ణ్యానికి గొప్పదనం కలిగినా అది వినోక్తిమే.

ఉదా : మీసాలు తీస్తేస్తే నువ్వు అచ్చం హిందీ సినిమా హీరోలా ఉంటావు. నే చెప్పాలా.

అల్పవస్తువైన మీసాలు పోవడంవల్ల ఆ యువకుడికి హిందీ సినిమా హీరో అనే రుచియత కలిగింది.

6. అధికాలంకారము : గొప్ప అధికాలానికిన్నా అదే యానికి అధిక్యంచెప్పే అధికాలంకారము.

ఉదా : ఏనుగులు స్నానంచేసే ఆ చెరువులో గజలక్ష్మమ్మ పట్టులేవయ్యా, కంగారుపడకు.

చెరువు పెద్దదే. ఏనుగులుగాడా స్నానం చెయ్యొచ్చు. కానీ గజలక్ష్మమ్మ అంతకన్నా పెద్దది కనుక పట్టుదు. అమె ఆ చెరువులో దూకుతుందని భయపడం అనవసరం అని భావం.

7. వ్యాఘాతాలంకారము : ఒక వనికి సాధనమైన వస్తువు తద్విరుద్ధమైన వనికి సాధనం చెయ్యబడతే వ్యాఘాతాలంకారం.

ఉదా : ఏ భోజనం పేదలను తృప్తి పరుస్తుందో, అదే ధనికులను బాధిస్తుంది.

భోజనం వల్ల పేదలు సంతోషిస్తారు. కానీ అక్షీర్ణాదిరోగాల వల్ల ధనికులకు ఆ భోజనమే బాధాకరమౌతుంది.

8. కారణమాలాలంకారము : ఒకదానికి మరొకటి దానికి మరొకటి కారణంగా చెబితే కారణమాల. ఒకదానికి మరొకటి, దానికి మరొకటి ఫలితంగా చెప్పినా కారణ మాలయే.

ఉదా : 1. అహంకారం తెలివితక్కువకనం వల్ల, తెలివితక్కువకనం చదువు లేమి వల్ల కలుగుతాయి కాబట్టి ముడిపికి చదువు ముఖ్యం.

2. డబ్బు వల్ల వ్యసనాలూ, వ్యసనాల వల్ల రోగాలూ, రోగాల వల్ల మరణం కలుగుతాయి.

9. సారాలంకారము : రాను రాను ఉత్కర్షణము వర్ణిస్తే సారాలంకారము.

ఉదా : ఇల్లు బాగుంటుంది. ఇంటికన్నా అపీను బాగుంటుంది. అపీనుకన్నా క్లబ్బా మరి బాగుంటుంది.

10. పరివృత్తి : కొద్దిదిచ్చి గొప్పది గానీ, గొప్పదిచ్చి కొద్దిది గానీ మార్చుకుంటే పరివృత్తి.

ఉదా : వందరూపాయలు లంచమిచ్చి వెయ్యి రూపాయల ఉద్యోగం సంపాదించాడు శివరాం.

ఇక్కడ తక్కువ ఖర్చుతో ఎక్కువ లాభం పొందడం వల్ల పరివృత్తి.

ఉదా : కామాక్షమ్మ పట్టుచీర యిచ్చి స్టీలు చెంచా కొన్నదట, నీకు తెలుసా.

ఇక్కడ పట్టుచీర విలువైంది. స్టీలు చెంచా తక్కువ వెలవి కాబట్టి పరివృత్తి.

11. సమాధి : వనికి కావలసిన కారణం వల్ల గాక మరొక కారణం వల్ల ఆ వని సులభంగా నెరవేరితే అది సమాధి.

ఉదా : పిల్లవాడు పరీక్షలు వద్దనుకున్నాడు. స్కూలు బిల్డింగు తగలబడింది.

పిల్లవాడు కోరింది పరీక్షల రద్దు, స్కూలు బిల్డింగు తగలబడ్డం కాదు. కానీ బిల్డింగు కాలిపోవడం వల్ల పిల్లవాడి కోరిక సులభంగా నెరవేరింది కనుక సమాధి.

12. కావ్యార్థవత్తి : కిముత (చెప్పవలసినదేమి) అనడంచేత అర్థ సంసిద్ధి కలిగితే అది కావ్యార్థవత్తి.

ఉదా : ఆ తాయారమ్మ నోటికి భూతాలే జడుస్తాయే, వాళ్ళాయనాక లెక్కా :

అందరినీ జడిపించే భూతాలు కూడా తాయారమ్మ నోటికి జడుస్తాయి. ఇక వాళ్ళాయన సంగతి చెప్పవలసినదేమి :

13. కావ్యలింగము : సమర్థింప వలసిన దానికి సాధనం చెప్పడం కావ్యలింగం.

ఉదా : నేను చదవకుండానే ప్యాసయినాను. మా నాన్న ఎమ్మెల్యే.

చదవకుండా ప్యాసవడం అసాధ్యంకదా అంటే దానికి సమర్థనము వాళ్ళ నాన్న ఎమ్మెల్యే కావడం.

14. మీలనము : సాదృశ్యము వున్న భేదమే కనబడక పోతే మీలనము.

ఉదా : ఆమె కందెన ముఖంలో కాటుక కూడా కన్పించడం లేదు.

15. అనుగుణము : ఒక వస్తువుకు మునుపుండిన గుణమే మరొక వస్తువు సన్నిధిలో మరింత పెరిగినట్లు చెబితే అది అనుగుణము.

ఉదా : ఈ కోతి వెదన ఆ రాజుగాడితో స్నేహించేసి మరీ చెడిపోయాడండీ.

అనలేకోతివెదన. రాజుగాడువాడి స్నేహంవల్ల ఆ గుణమే మరీ ఎక్కువైంది కాబట్టి అనుగుణము.

16. ఉన్మేలితము : భేదస్ఫూర్తి చెప్పబడితే ఉన్మేలితము.

ఉదా : అమావాస్య చీకట్లో ధూమేశ్వరరావు సిగరెట్ పొగ వల్ల ప్రత్యేకంగా తెలుస్తాడు.

అమావాస్య చీకట్లో ఏ వస్తువూ కనబడలేదు. కానీ ధూమేశ్వరరావునుమాత్రం సిగరెట్ పొగవల్ల ప్రత్యేకంగా గుర్తుపట్ట వచ్చు. అంటే అంత ఎక్కువగా సిగరెట్లు కాలుస్తాడన్నమాట.

17. ఉత్తరాలంకారము : ఒక ప్రశ్నకు అదే జవాబై నా, రెండు ప్రశ్నలకు ఒకే జవాబైనా ఉత్తరాలంకారము.

ఉదా : వాడు ఏ 'నెక్లస్'లో వనిచేస్తాడు? ఇది ప్రశ్న. జవాబూ అదే; వాడు 'ఏ' 'నెక్లస్'లో వనిచేస్తాడు.

గాలిని కదిలించేదేది :
సినీతారకు వుత్తరం రాసేదెవరు : | ప్యాసు.

రెండు ప్రశ్నలకూ ఒకే జవాబు.

18. ప్రతిషేధము : చెప్పకుండానే ప్రసిద్ధమైన విషేదాన్ని మళ్ళీ చెబితే ప్రతిషేధము.

ఉదా : అమ్మా ! యిది వంటిల్లు కాదు, అఫీసు.

నెమ్మదిగా పనిచేస్తున్న చైసిస్టును చూచి నెమ్మదిగా పని చేయడానికిది వంటిల్లు కాదు, అఫీసు. పని త్వరగా కావాలి అని చెప్తున్నాడు అఫీసుడు. అఫీసు వంటిల్లు కాదన్నది ఇదివరకే ప్రసిద్ధం. కానీ మళ్ళీ చెప్పడం వల్ల ప్రతిషేధము.

19. విషేధాభాసము : విషేధము వలె కనబడుతుంది కానీ విషేధము కాదన్నది విషేధాభాసము.

ఉదా : బాబూ ! యివి చేతులు కావు. నా బిడ్డను కాపాడండి. పట్టుకున్నది చేతులనే. చేతులనే చేతులు కావనడం నిజమైన విషేధం కాదు కాబట్టి విషేధాభాసము.

20. మిథ్యాధ్యవసీతి : ఒకదాని మిథ్యాత్వం ఏరూ పించడం కోసం మరొక మిథ్యను కల్పించడం మిథ్యాధ్యవసీతి.

ఉదా : లాటరీలో ఇరవై లక్షలు వస్తే సినిమా తీర్చువులే.

లాటరీలో ఇరవై లక్షలు రావడమంత విజయం, సినిమా తియ్యడమూ అంత విజయం. రెండూ మిథ్యలే అని అర్థం.

21. వికల్పము : సమాన బలములు గలవానికి ఏరోధము కలుగ జెబితే వికల్పము.

ఉదా : పరీక్ష రిజల్టు రానీ, సీకు పైకిలో, పైకిలు రిజల్ట్ కానిపెజతాను.

సైకిలు కొనడం ప్యాపైతే ప్రోత్సహకరంగా, సైకిలిరిక్ష్త కొనడం ఘోషిస్తే అంతట చదువు ఆపి పి రిక్ష్త తొక్కడం కోసం. ఒకదానికొకటి వ్యతిరేకం కనుక వికల్పాలంకారం.

22. విరోధాభాస : విరోధమున కాటానత్వము అంటే విరోధమున్నట్లు కన్పిస్తుంటే కానీ నిజంగా విరోధం లేకుంటే విరోధాభాస.

ఉదా : ఆ వర్తకుడి అంగడ్లో బోపీలు లేకున్నా కొనేవారి కతడు బోపీ వెయ్యగలడు.

బోపీలున్నప్పుడు కదా బోపీ వెయ్యగలగేది ! బోపీలు లేకున్నా బోపీ వేస్తాడనడం విరోధం. బోపీ వెయ్యడం అంటే మోసం చెయ్యడం అనే అర్థం వుంది గనుక నిజంగా విరోధం లేదు కాబట్టి విరోధాభాసం.

23. వికస్పరము : ఒక విశేషం చెప్పి, దాన్ని సామాన్యంతో సమర్థించి ఆ సమర్థనంతో తృప్తిపడక మరొక విశేషం చెప్పడం వికస్పరం.

ఉదా : ఏమీ కానేవు అ వాగుడు కట్టిపెట్టి వెళ్ళి లైబ్రరీలో టార్ప్స్, లైబ్రరీలో కూర్చుంటే చదువుకున్నదాని వసుకుంటారు. స్థానమహిమవల్ల కొందరికి గొప్పదనం వస్తుంది. లైబ్రరీకారి : వంగ రావు భార్య మెడలోవుంటే గిడ్డునక్కేసుకు బంగారని ఎవరూకోరు :

లైబ్రరీలో వుంటే చదువుకున్నదకుంటారేమి విశేషం. స్థాన మహిమ వల్ల కొందరికి గొప్పదనం వస్తుందనే సామాన్య విషయం. చీరపై విశేషం సమర్థించబడింది. దాంతో తృప్తిపడక “లైబ్రరీకారి.....ఎవరనుకోరు” అని మరొక విశేషం చెప్ప బడింది గనుక వికస్పరం.

24. వ్యాజవింద : నింద వల్ల నింద స్ఫురిస్తే వ్యాజ వింద.

ఉదా : రివర్స్ విధి న జగన్నాథం గార్లనాలి కానీ గుర్నా ధాన్యనడ మెందుకు ?

గుర్నాదం లంచగొండి. అతడికి రివర్స్ నిచ్చినా గుణం మారలేదు. రివర్స్ నివ్వకుండా వుద్యోగమే తీసేసేవుంటే ఆ లంచ గొండితనం వుండదు కదా. రివర్స్ నిచ్చాడని జగన్నాథం గార్ని నిందించడం వల్ల లంచగొండి గుర్నాదం నింద తెలుస్తున్నది కనుక వ్యాజవింద.

25. అతర్దుణము : తనకు దగ్గరగా వున్నా, తనతో కలిసినా అన్య పద్ధతి ము గుణాన్ని ప్రికరింపకుండటం అతర్దుణము.

ఉదా : బాగు గనుల్లో పనిచేస్తున్నా రామనాదం ముఖం ఎప్పుడూ నల్లబడలేదు.

బాగు గనుల్లో పనిచేసేవారి ముఖం నల్లబడాలి కదా. కానీ రామనాదం ముఖం నల్లబడలేదు. అంటే అతడెప్పుడూ యితర చేత మాటపడలేదని అర్థం.

నిరుదాన

తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనల రాగిరేకు ప్రారంభంలో ఈ వాక్యం కనిపిస్తుంది.

“స్వస్తి శ్రీ జయబృందయ శాలివాహన శక వరుషంబులు ౧౫౭౭ అగు నేటి కొద్ది సంవత్సరమందు తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు ఆవతరించిన పదారు యేండ్లకు తిరువేంగళ నాథుడు వ్యత్యక్తమైతేను అది మొదలుగాను శాలివాహన శక వరుషంబులు ౧౫౭౫ అగు నేటి దుందుభిసంవత్సర ఫాల్గుణ బి ౧౭ నిరుదానకు తిరువేంగళ నాథుని మీదను అంకితముగాను తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు విన్నపముచేసిన శృంగార । అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు.”

అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలను తొలిసారిగా శాస్త్రియమైన దృష్టితో పరిష్కరించిన కీ. శే. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు — “నిరుదానకు (నిరోధానకు : తిరోధానకు)” అని చిహ్నంలో సూచించారు. తర్వాత ఈ సంకీర్తన వాఙ్మయ పరిష్కరణాన్ని కొనసాగించిన నా గురువర్ణులు కీ. శే. రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మగారు — “ఈ శబ్దము అవసరితము. శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ‘నిరోధానకు : తిరోధానానకు’ అని సందేహముతో పాఠము సూచించిరి. ‘సరిగా’ అను నర్థమునః ప్రియోగించినట్లున్నది. ఇది యింకను అస్పష్టనీయము.”² శాస్త్రిగారి తర్వాత కొంతవరకు పరిష్కరణ భారాన్ని వహించిన అర్చకం ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులుగారు “ఈ శబ్దము అవసరితము. అన్న దురు దేవులు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ‘నిరోధానకు : తిరోధానానకు’ అని సందేహముతో పాఠము సూచించిరి. నిరుదానము అనగా చనిపోవు అను అర్థమునః ప్రియోగించినట్లున్నది.”³ కొన్ని తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తనలను పరిష్కరించిన శ్రీ పి. టి. జగన్నాథరావుగారు — “ఈశబ్దము నిరోధ శబ్దమునకు సంబంధపడినది. నిర్యాణమువరకు నను నర్థమునః ప్రియోగించబడినది. (నిరోధము = చింతము.)⁴ ఈ వాఙ్మయ పరిష్కరణాన్ని రాళ్ళపల్లి అనంత కృష్ణశర్మగారితో కలిసి, తర్వాత ఒంటరిగా సాగిస్తున్న శ్రీ గౌరపెద్ది రామసుబ్బ శర్మగారు “ఈ శబ్దము ‘నిరోధ’ ‘విరుద్ధ’ శబ్దములకు వ్యావహారిక రూపముగా గానపెచ్చుచున్నది. అడ్డగింపు, అవధి - అని యర్థము. అనాడు కడపటి దినముని తాత్పర్యము. కీ. శే. ప్రభాకరశాస్త్రి గారూహించిన ‘సరియగు’ అనునర్థము తాత్పర్యార్థము గావచ్చును. అవధి అను నర్థములో ‘ఈ నిరుద్ధమునకుఁ గుఱలంబు మాకు’ అను తరిగొండ వెంగమాంబగారి ప్రియోగము దీనికి సహాయపడుచున్నది. సాహిత్య అకాడమీవారి ‘విష్టు పారిజాతము’ (5వ పుట) నేనీ ప్రయోగమివ్వగా శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లి అనంత

కుమారి జె. వి. సుబ్బలక్ష్మి

కృష్ణశర్మగారు 'నిలుత్తం' అను అరవ వదముగూడ "నిలుపు" అను నర్థముతో దీనికి సహాయపడుననిరి.⁷⁵

ఈ తాళ్ళపాక వాఙ్మయం గురించి పరిశ్రమిస్తున్న నాకు 'విరుధాన' శబ్దం మీద ఒక వింత మమకారం ఏర్పడ్డది. తాళ్ళ పాక కవుల పాటలలో మరెక్కడైనా ఈ ప్రయోగం కన్పిస్తుందేమో అని వెదికాను. ఇంతవరకు అది అదృష్టమే. మరి యే యితర తెలుగు కవులలో కూడ ఈ ప్రయోగం నాకు కనిపించలేదు. కాని కొన్ని శాసనాలలో ఈ ప్రయోగం వుంది:

- (i) నిరుధానకు [హరిహర, II. 1382 క్రీ.శ.]
- (ii) [ని]రుధానకు [అచ్యుత, 1532 క్రీ.శ.]
- (iii) నిరు [ప్రా]నకు [అచ్యుత, 1532 క్రీ.శ.]
- (iv) నిరుధానకు [సదాశివరాయలు, 1547 క్రీ.శ.]

(i) నెం. 8. [అ. రి. నెం. 404, 1901]

చిలమకూరు, కమలాపురం తాలూకా, కడప జిల్లా, అగస్త్యేశ్వరస్వామి దేవాలయ ప్రాంగణంలో ఒక స్తంభం మీద మలచిన శాసనం.

ఉదయగిరి సీమను హరిహర దేవరాయలు కుమారుడు మహమండలేశ్వర వీరదేవరాయ ఒడయులు పాలించెవాడు.

హరిహర, 1382 క్రీ.శ.

40. .... మా [శీమం] జెల్లె నగం బాలి
41. కిని ఒడంబడను అథ[?] గొవి యా దినం
42. నిరుధానకు యీ స్తావానకుం జెల్లె అటువంటి
43. మా నగం
44. విత్తి మేరనై
45. తమెన అష్ట
46. తోగ తేజ
47. సాం మ్యతలు
48. ంన్న ఈ దినం
49. అరభ్యంగాను.

(ii) నెం. 97. [అ. రి. నెం. 512, 1919]

చిన్న కాంచీపురం, కాంచీపురం తాలూకా, చంగల్ పట్టణం, అరుణాక పెరుమాళ్ గుడి.

సవంబరు

అచ్యుతరాయలు, 1532 క్రీ.శ.

[విషయం— అచ్యుతరాయలు కిరీటధారణం చేసిన రోజు కొందరు పాశేగార్లకు అభయమివ్వడం. పాండ్యరాజు కూతురిని పరిణయం కావడం. వరదరాజస్వామిని దర్శించి కైంకర్యాలు చేయడం.]

పాఠము

2. .... విరోధి సంవత్సర కార్తిక మాసం మొదలు నందన సంవత్సరం ఆషాఢమాస [వి]రుధానకు కావితంగా నమ పించిన గ కంఠ నైవేద్యనకు నమపించిన గంఠ ఉభయం గ కంఠ పితాంబర గ కి తట్టు గ కిన్ని చెలుగులు కిన్ని తిరు [మ] హారాల కిచ్చిన. ....

(iii) నెం. 98 [అ. రి. నెం. 158, 1924]. కాళహస్తి, చంద్రగిరి తాలూకా, చిత్తూరు జిల్లా, కాళహస్తి స్వర్ణరాలయము మూడవ ప్రాకారం యొక్క ఉత్తరం, పడమర గోడలమీద.

అచ్యుతరాయలు, 1532 క్రీ.శ.

4. రం శ్రావణ బంధం నిరు[ప్రా]నకు కావితగాను నమ పించిన.

(iv) నెం. 181. [అ. రి. నెం. 409, 1928].

మిడుతూరు, నందికోట్లూరు తాలూకా, కర్నూలు జిల్లా, చెన్నకేశవస్వామి గుడి ప్రాకారంలో ఒక పంక్తి మీద.

సదాశివ, 1547 క్రీ.శ.

9. .... సదాశివదేవ మహారా

10. యులుంగారు మాకు అమరనాయకరానకు పాలించిన మిరుతూరి గౌరమా

11. నను స్వామికి పూర్వావ చెల్లినచే క్షేత్రం హసాక్షి సృమాణం కొలపాటి బి. ౧౨౫౨ కున

12. యి నిరుధానకు చెలివచే క్షేత్రమును.

రేకులోని వాక్యాన్ని పరిశీలిస్తే, అన్నమాచార్యులవారు నిర్వహించిన సంకీర్తన యజ్ఞం ప్రారంభం జరిగినమాటలను తెలిపే దేమే అని తోస్తుంది. '..... అది మొదలుగాను..... బి. ౧౨౫౨ నిరుధానకు.....' బహుళ ద్వాదశి ద్రాక్ష, వరకు అనే అర్థాలు పొసగుతాయి. గౌరీపెద్ది రామసుబ్బశర్మగారు ఈ శబ్దం గురించి

చేసినవర్స కొంత మేలైనది. శాసనసమయిన ప్రయోగాలను పరిశీలిస్తే దినం, మాసం, తిథుల తర్వాత ఈ శబ్దాన్ని వాడడం గమనించవచ్చు. ఒక నిలుపును, అవధిని అంటికింగ తెలవడం

కవితా రామణీయత అనే వ్యాసం చక్కని పరిశీలనకి తార్కాణ -

శాస్త్రిగారు రామకథ వివరిస్తూ “కూజంతం రామ రామేతి” అనే శ్లోకం విశ్వనాథ రచించినట్లు ప్రాశాదు. “ఆ రామాయణ మహిమంపై కవికోకిలలు కూర్చుని మధురంగా గానంచేస్తాయి ఆ నాడు ఆ కోకిల వాల్మీకి. ఈ నాడు ఆ కోకిల విశ్వనాథ.

కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరమ్।
ఆ రుహ్య కవితాశాఖామ్ వందే వాల్మీకి కోకిలమ్॥

పై పద్యంలో ఇంతటి భావమరందతుందిలము గావించి నాడు విశ్వనాథ.

“త్రవ్వినకొద్దీ తరగనిసంపద. త్రాగినకొద్దీ తరగనిరసధార.”
(జూలై భారతి 1983, 43వ పేజీ)

ఇలా ప్రాయడంవల్ల విశ్వనాథే “కూజంతం” అనే శ్లోకాన్ని ప్రాసినట్లు అనిపించదా? శ్రీమద్రామాయణం నిత్యానుసంధేయంగా పారాయణం చేసే వారంతా అనుచానంగా పై శ్లోకాన్ని ప్రార్థనా శ్లోకాల్లో పఠిస్తారు. ఆ శ్లోకకారు తెవరో తెలియదుగాని, విశ్వనాథ మాత్రం కాదు. ఈ తప్పు ఎలా దొర్లిందో!

ఎస్. టి. పి. వి. రామానుజాచార్యులు,
నూ జి వీ డు.

“అప్పిన్నది” - “నప్పిన్నయి”
పాతనిర్ణయము

“అముక్తమాల్యద” మహాకావ్యావతారికలో ఆంధ్ర రాయడగు విష్ణువు, కన్నడరాయడైన శ్రీకృష్ణదేవరాయ లకిటానతిచ్చెను:

“ఎన్నినుఁ గూర్తునన్న, విను, మేమునుదాల్చిన మాల్య మచ్చున
ప్పిన్నది రంగమందయిన పెండిలి సెప్పుము.....”

ఏ నిన్ను ఉద్దేశించి కథను వ్రాయుదునంటివా వినుము నేనును తాను ముందుగా ధరించిన దండను

ఈ ప్రయోగాలను, వర్సను శ్రీమాన్ రాళ్ళవల్లివారి దృష్టికి తేగా వారు 28-7-77 బెంగుళూరునుండి ఉత్తరం వ్రాశారు —
“‘నిరుధానకు’ శబ్దార్థం నీ పరిశీలనతో స్థిరమైనది. ‘నిలుత్తం’ అనే తమిళపదము నిలుకం - నిరుధంగా పరిణమించేది ఆ భాషలో సహజం. నిరోధ-నిరుద్ధ శబ్దాలకు ఆ యర్థంలో సంస్కృత వ్యవహారం కావరారు. తెలుగులోను క్వాచితక్రమగానే ఒకప్పుడుండి ఊడిపోయినదనిపిస్తుంది. ఎత్తైనా అర్థభేదం లేదు. ఇట్టి పదాలెన్ని కాలక్రమంలో ఊడిపోయినవో పొచ్చిన వాఙ్మయం పరిశీలిస్తే తెలుసుకోగలము. తమిళంలోను నాటి నేటి మాటలలో ఎక్కడైనా వాడుకలో నుంచునేమో పరిశీలించ దగును.”

బహుభాషా కోవిదులైన పండితుల పరిశీలనకు ఈ శబ్దాన్ని అందిస్తున్నాను. ఈ చర్చ ఊదక్షులమనే నా విశ్వాసం.

♦ శాసనాలకు ఆకరం :

ద. దే. శ. సం XVI, [అర్కె-లాజికల్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా వారి తెలుగు ఇన్ స్కిప్షన్ షన్ ఆఫ్ ది విజయనగర్ డయినస్టీ].

1. శృం. సం. సంపు. 4, పుట 1, తి. తి. దే. 1949.
2. శృం. సం. సంపు. 12, పుట 1, క్రీశీతలో, తి. తి. దే. 1958.
3. శృం. సం. సంపు. 15, పుట 1, క్రీశీతలో, తి. తి. దే. 1981.
4. శృం. సం. సంపు. 18, పుట 1, క్రీశీతలో, తి. తి. దే. 1964.
5. శృం. సం. సంపు. 22, పుట 1, క్రీశీతలో, తి. తి. దే. 1975.

♦ ‘పరియగు’ అనే అర్థాన్ని శాస్త్రిగారు హించినట్లు శర్మగారు వ్రాయుటకు ఆధారము కనిపించదు.

శ్రీ కామిశెట్టి శ్రీనివాసులు

ఖ లు

ప్రమాదో ధీమతా మపి

జూలై 1983 భారతిలో శ్రీ కాపూరి పాపయ్యశాస్త్రి వ్రాసిన శ్రీమద్రామాయణ కల్పవృక్షము - బాలకాండము -

నాకు పిమ్మట నమర్పించు చుండిన యాబాలికయు శ్రీరంగమందు చేసికొనిన వివాహము వర్ణింపుము అని అర్థమయి యున్నది. వేదమువారి సంజీవనీ వ్యాఖ్య ఇట్లే వివరణ వ్రాసినది.

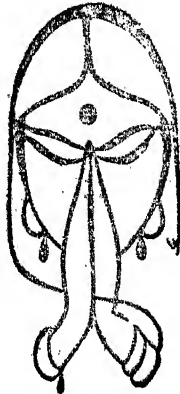
ఇందు “దాల్చిన మాల్యమిచ్చు నప్పిన్నది” అను వాక్యము తికమక పెట్టుచున్నది. ఇచ్చున్ + అప్పిన్నది = ఇచ్చునప్పిన్నది. ధరించిన దండను సమర్పించు అప్పిన్నది ఉన్నదే అది అని చప్పున అర్థమువచ్చును. కానీ యిది అంత సూటి వ్యవహారము కాదని నాయూహ. “అప్పిన్నది” అన్నచోట నున్నది కిటుకంతయును. ఇందు కవి గడుసుదనము చూపించినాడు అని నాకెప్పుడును అనిపించుచుండును. ఆ శబ్దము “అప్పిన్నది” కాదు “నప్పిన్నయి” అయి యుండునని నా అనుమానము. అప్పుడు వాక్యము “దాల్చిన మాల్యమిచ్చు నప్పిన్నయి” అగును. ఇందును గణ యతి ప్రాసములు కుదిరినవి. “నప్పిన్నయి” శబ్దార్థము శ్రీవైష్ణవులు రకరకాలుగా నిచ్చెదరు. కొందరు “నప్పిన్నయి” శ్రీకృష్ణమహిమ అనియు, ఈమెయే నీళాదేవి (విష్ణువుకు ముగ్గురుదేవేరులు శ్రీభూనీళలు) అని యందురు. మఱి కొందరు ఆనీళాదేవి

గోదాదేవిగా పుట్టినదనియు నందురు. పీఠి ప్రకారము “నప్పిన్నయి” గోదాదేవియే. “నప్పిన్నయి” అనిన అరవములో “నాపిన్నది” అని అర్థము చేయవచ్చును. విష్ణువుకు గోదాదేవి “నాపిన్నదే” మనకు తల్లి కావచ్చును

ఇప్పుడు కావ్యపద్యములో అప్పిన్నది-నప్పిన్నయి అను రెండుపాఠభేదములకు పోటీవచ్చును. “ఎన్నిను” అన్నదానికి “అప్పిన్నది” అనునది తూగునిచ్చు ప్రతి శబ్దముగా భాసించును. ఇది ఈ పాఠము సుగుణము.

“నప్పిన్నయి” అను పాఠములో ద్రావిడజేద సారము, అర్హపురాణ విషయము ప్రతిబింబించుచున్నవి. ఇవి ఈ పాఠ సుగుణములు. పాఠము “నప్పిన్నయి” యని యుండినదే ఔచిత్యమని నా అభిప్రాయము నేను పాఠాంతర పరిశోధన చేయలేదు. నాకు శ్రీవైష్ణవమత పరిజ్ఞానమునులేదు. కానీ సంగతినందర్భములు మోచించి యిది వ్రాసినాను. రసజ్ఞులు, శ్రీవైష్ణవ పుంగవులు ఇందలి సామంజస్యమును నిర్ణయింతురు గాక.

“౩”

గ్రంథ విమర్శలు

తమిళాంధ్ర భారతముల తులనాత్మక పరిశీలనము

[రచన: శ్రీ వి. ఎస్. రాఘవన్. 380 పేజీలు. వెల: 7-25 రూ. య. ప్రతులకు: ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, సైఫాబాద్, హైదరాబాద్ - 500 004.]

“ఏంటే భారతం వినాలి” అంటారు ఆంధ్రీలు. తెలుగు వారికి ఇష్టదైవం రాముడయినా, మిక్కిలి ఇష్టమయిన గ్రంథం భారతమే. మన పొరుగున ఉన్న తమిళులకు ఇష్టదైవం మురుగన్ అయినా, వారిలో అధిక సంఖ్యాకులు అభిమానించేది కంబ రామాయణం. తమిళంలో కూడా భారతం వ్యాయబడక పోలేదు. కాని పలు కారణాలవల్ల తమిళ భారతం అంతగా ప్రజాదరణకు నోచు కోలేదు. అందుకు కొన్ని కారణాలు వివరిస్తూ “తమిళాంధ్ర భారతముల తులనాత్మక పరిశీలనము” చేశారు శ్రీ వి. ఎస్. రాఘవన్ గారు.

తమిళనాడులో ప్రతి గ్రామంలోనూ ద్రౌపది అమ్మన్ కోయిల్ ఉంటుంది. ద్రౌపదికి మిక్కిలి కోలాహలంగా పూజలు జరుగుతాయి. ద్రౌపది అనే పేరుగల ప్ర్రీలు కూడా కనిపిస్తారు. భారత కథను పలువురు కవులు తమిళంలో వెలియించారు. దాదాపు 23-తమిళ భారతాలన్నాయని రాఘవన్ గారు వెల్లడించారు. వీటిలో ముఖ్యంగా విల్లికవి వ్రాసిన భారతంతో కవిత్రియం రచించిన ఆంధ్రభారతాన్ని పోల్చి చూడటం ఈ రచయిత ముఖ్య ఉద్దేశం.

తమిళంలో ఇన్ని భారతములు వెలసినప్పటికీ ప్రజానీకంలో భారత కథకు అంతగా ప్రాచుర్యం, ఆదరణ లేకపోవడానికి రచయిత కొన్ని హేతువులు పేర్కొన్నారు. 1) తమిళ కైవులు కృష్ణ ప్రాధాన్యత కలిగిన భారతాన్ని అభిమానించరు. 2) దౌత్యము, సారవ్యము నిర్వహించిన భారత కృ ని యెడ తమిళ వైష్ణవులకు వైముఖ్యంవుంది. 3) ఇక భారతం పాఠ్య గ్రంథమైతే కథకు సంబంధించిన కొంచె ప్రశ్నలతో విద్యార్థులు ఉపాధ్యాయుల్ని వేసిస్తారు. 4) తరగతులలో భారత పాఠము చెప్పనప్పుడు అన్నమతస్తులు హిందూ విద్యార్థులను పరిహసిస్తారు.

ఇలాంటి హేతువులు వివరిస్తూ రచయిత దృవిడకజగం వారి ప్రభావాన్ని గురించికూడా ప్రస్తావించారు. కజగంవారి ప్రభావం ఎంత ఉన్నా నేటికీ తమిళనాడులో దైవభక్తికి ఏలోటూ రాలేదు. పైగా పైన పేర్కొన్న కారణాలు ఒక్క-తమిళనాడుకు మాత్రమే పరిమితం కావడానికి ఆస్కారంలేదు. తమిళులు అనువాద గ్రంథాలను ఆదరించరన్న ఉపపత్తి కొంతవరకు హేతుబద్ధంగా ఉంది. ఒక్క కంబ రామాయణం తప్ప తక్కినవేవీ అంతగా ప్రాచుర్యం పొందినట్లు కనిపించదు. తమిళులకు శిలప్పదికారం మున్నగు స్థానిక కథా వస్తువులపైనే ఎక్కువ మక్కువ ఉన్నట్లు తోస్తుంది.

శ్రీ వి. ఎస్. రాఘవన్ గారి తులనాత్మక పరిశీలన ఆసక్తిదాయకంగా సాగింది. పెరుందేవనార్ రచించిన భారతవెట్టా, విల్లి విరచించిన భారతం ఈరెంటినుంచీ ఎన్నో ఉదాహరణలు గైకొని కృతకృత్యులైనారు. అందునా ముఖ్యంగా సంస్కృతాంధ్ర భారత మూలకంటె విభిన్నమైన కల్పనలు ఉటంకించడం ఎంతైనా ఉచితంగా ఉంది.

దుర్యోధనుడు యుద్ధ ప్రారంభానికి మంచి సుహృద్లం చెప్పమని భీష్ముని కోరాడు. నీ శత్రువైన సహదేవుణ్ణి అడగమన్నాడు భీష్ముడు. సంకోచంతోనే తన్ను సమీచిన దుర్యోధనుని కోరికను మన్నించి సహదేవుడు నిస్సంకోచంగా శుభముహూర్తం పెట్టాడట!

సహదేవుణ్ణి గురించే మరో కల్పన! శ్రీకృష్ణుడు రాయబారానికి వెళ్తూ యుద్ధం నివారించడానికి మార్గమేమిటని సహదేవుణ్ణి అడిగాడు. అతడు నిర్లక్ష్యంగా “కటి చెఱలో వేయించుట, ద్రౌపది శిరోముండనము, అర్జునుని సంహరించుట, కర్ణుని రాజు చేయుట” అని చెప్పాడు.

ఉబాపి కుమారుడు ఇరావంతుని గురించి అమూలకమైన ఓ ఉదంతం విల్లి భారతంలో ఉంది. ఇరావంతుడు కర్ణుని మించిన దాత. దుర్యోధను దత్తన్ని కళబలి (యుద్ధరంగానికి ఇచ్చే బలి) కమ్మని కోరగా అతడు అంగీకరించాడు. ఇది తెలుసుకుని కృష్ణుడు ఇరావంతుణ్ణి మాయమాటలతో మోసగించి పాండవుల తరపున కళబలి గావించాడు.

ద్రావడి మన సత్వం గూర్చిన మరో కథను విల్లి భారతం నుండి ఉదహరించారు రచయిత. పాండవులు అరణ్యవాసం చేస్తూ ఉన్న సమయంలో ఆ సమీపంలో ఒక ముని తపమాచరిస్తూ ఉండేవాడు. అతని ఆశ్రమంలోని ఉసిరిక చెట్టుకు గల వండును చూసి ద్రావడి ఆశ్రమం అర్జునుణ్ణి అడిగింది. అర్జునుడు బాణంతో దాన్ని నేలరాల్చాడు. తరువాత ఆ వండు మహిమాన్వితమైనదనీ, దాన్ని నేలరాల్చినందుకు ఓవన్ను చాలించాక ముని ఆగ్రహించ గలడనీ తెలిసి పాండవులు వీటులై కృష్ణుని ధ్యానించారు. కృష్ణుడు ప్రత్యక్షమై మీ మనస్సుల్లోని కోరికలను దాచక చెప్పితే వండు మిళ్ళీ వృక్షాన్ని అంటుకుంటుందని తెల్పాడు. పంచ పాండవులు తమ మనస్సులలోని విషయాలను చెప్పారు. కాని అవి అసత్యాలవడంచేత వండు యథాస్థానం చేరలేదు. తుదకు ద్రావడి “షష్ఠో మే రోచతే పతిః” అని చెప్పింది. ఆమెకు కర్ణునిపై కూడ ప్రేమ కలదన్న సత్యం వెల్లడి కావడంతో పండు చెట్టును చేరుకుంది. అందరూ సంతోషించారు. ఈ కథ విల్లి భారతంలోనే గాక ఒకానొక కన్నడ భారతంలో కూడ ఉంది.

విల్లి భారతంలో కర్ణుని గూర్చిన కల్పనలు కూడ కడు హృద్యములై ఉన్నాయి.

కర్ణుడు యుద్ధరంగంలో క్రుంగిన రథము నెత్తే ప్రయత్నంలో ఉన్నాడు. అప్పుడు కృష్ణుడు బ్రాహ్మణ వేషంతో అతన్ని సమీపించి “నీవు చేసిన పుణ్యము ను దానము చేయు”మని యాచించాడు. కర్ణుడు వెనువెంటనే తన శరీరమున గ్రుచ్చుకున్న బాణములను లాగివేసి వెడలివచ్చు రక్షధారతో ఆ బ్రాహ్మణునికి తాను చేసిన పుణ్యం ధారపోశాడు. అంతట బ్రాహ్మణుడు నారాయణ స్వరూపమున అతనికి ప్రత్యక్షమై అనుగ్రహించాడు.

కర్ణుడు నేలగురిన వార్తను ఆకాశవాణి కుంతికి తెలిపింది. వెంటనే పరుగున వచ్చి కర్ణుని శిరమును ఒడిలో పెట్టుకుని విలపిస్తూ పారిపోయింది. అతడు తన పుత్రుడే అన్న సత్యం సర్వలకూ వెల్లడించింది.

ఇలాంటి కల్పనలు ఇంకా అనేకములు. వీనిని రామచంద్ర గారు ఉచిత రీతిని ఉటంకించారు. తెలుగు భావతమనుండీ, విల్లి భారతమునుండీ తులనాత్మకంగా ఎన్నో ఉదాహరణ లిచ్చి గ్రంథ రచనకు వన్నె తెచ్చారు.

విల్లి తన వద్యంలో “చెవి, ఏగు, చెప్ప” మున్నగు తెలుగు పదాలు వాడి తన ఆంధ్రభాషాపాండిత్యం ప్రబోధించారనీ ప్రశంసలు రచయిత. ఈ పదాలే కాక ఇలాంటి ఎన్నో మూల ద్రావిడపదాలు

కంటె రామాయణం మున్నగు ప్రాచీన తమిళ గ్రంథాల్లో అక్కడక్కడ ప్రయుక్తములైనాయి. అంతమాత్రాన అవి తెలుగు పదాలు అనుకోనక్కరలేదు. ఉదాహరణకు “పులు (గడ్డి), తై (చేయి)” తెలుగు కావ్యాల్లో ప్రయుక్తములైనాయి. అవి కేవలం తమిళ పదాలుగా భావించరాదు. అవి మాండలికమైన తెలుగు లోను, తమిళంలోను మిగిలిపోయిన మూల ద్రావిడ అవశేషాలు మాత్రమే.

“శిశుస్పృహయరం” అన్న సమాసం కూడా “శిరస్పృహయరం”గా (అచ్చుతప్పు అనుకోవడానికి వీల్లేకుండా) మూడు చోట్ల ముద్రితమైంది. ఎందుకో? భారత కథ కల్పితమనీ, వాల్మీకి రామాయణానికి పోటీగా వ్రాయబడిందనీ చెబుతూ పెక్కు ఉపపత్తులు ప్రతిపాదించారు రచయిత.

మొత్తంమీద ఆంధ్ర తమిళ భారతముల తులనాత్మక పరి పరీశీలన ప్రయోజనకరంగా ఉంది. జాతీయ భావసమైక్యతను పెంపొందించడానికి ఇలాంటి గ్రంథాలు ఇంకా విరివిగా వెలువడ గలవని ఆశించవచ్చు.

శ్రీ పులిచెర్ల సుబ్బారావు

వజ్ర సంకల్పం (వచన కవితా సంకలనం)

[సంకలన కర్తలు : వెంపల వెంకట శివప్రసాద్, పెమ్మ రాజా గౌరంకృష్ణ. వెల : రు. 3-00 లు. ప్రతులకు 1) వెంపల వెంకట శివప్రసాద్, బోయినవారి అనకాపల్లి-531 001. 2) పి. వి. రమణమూర్తి, విల్లూరి జోగి నాయుడు వీధి, అనకాపల్లి-531 002.]

ఈ కవితా సంకలనం రేపటి సామ్యవాద వ్యవస్థ కోసం ఈనాటి పీఠిక సమాజంలోని అగ్రహదగులైన యువతరం రాసినది. ఈనాడు కవిత్వం రాస్తున్న చాలా ఎందికి వారి అక్షర శక్తిమీద, దాని ప్రభావమీద అచంచలమైన విశ్వాసం ఉండటం సాధారణమై పోయింది. శివారెడ్డిగారు ‘నా తపన’ అంటూ రాసిన కొన్ని వాక్యాలు యువకులందరూ గుర్తుంచుకో తగ్గవి. “ఈ నలభై మంది కవుల్లో అయిదేళ్ళ తరువాత ఎంతమంది మిగుల్చులో చూడాలి. వదేళ్ళ తరువాత మరెంతమంది కవిత్వం రాస్తూ ఉంటారో చూడాలి.” విగ్రహం పోరాటం, తిరుగుబాటు ఇత్యాదులైన మాటలు కవిత్వంలోనూ, జీవితంలోనూ స్ఫూషణ్ గా మార కూడదని చాలామంది ఆశిస్తున్నారు.

ఈ కవితా సంకలనంలో మంచి కవిత్వముందని చెప్పటానికి వెనకాడవలసిన అవసరం లేదు. కవిత్వం చెప్పే పద్ధతిలో ఒడుపు, నేర్పు ఈ కవులకు పుష్కలంగా ఉందని చాలా కవితలు ఋజువు చేస్తున్నాయి.

ఏ పాపమూ తెలియని కొండల్ని
కంకర కోసం పేల్చేయడం లేదూ :

ఏ మోసమూ ఎరుగని వృక్షల్ని
కట్టై కోసం నరికెయ్యడం లేదూ :

మరి

పాపాలే మోసాలే చేస్తూ

మన నెత్తురు పీల్చేస్తున్న జలగల్ని

మనందరి కోసం ఏదైనా చేస్తే తప్పా :

ఈ గేయంలో భావం వాచ్యం కాకపోయినా కవితా పాఠకులకు స్పష్టంగానే అర్థం అవుతుంది. కార్య కారణ సంబంధం కవితాత్మకంగా చెప్పినప్పుడే దాని ప్రభావం పరిపూర్ణమవుతుంది. అట్లాంటిదే మరొక గేయం

చెక్కుకి రాళ్ళ రాపిడికి శిరసెత్తుతుంది అగ్నికణం
అడవి వృక్షాల ఒరిపిడికి పుడుతుంది లావా లాంటి దావానలం
సెలయేటి కెరటాల ఉరవడికి

గురికరాయి గొంతు విప్పుతుంది.

క్షుభితాశ్రు జలపాతాల కాకిడికి

గుండెల జనరేటర్లు చలిచి జ్వలిచి

విప్లవ విద్యుత్తు జస్సుంది

వేన వేల బ్రతుకు బల్బుల్ని వెలిగించటానికి."

వచన కవిత్వంలో రాసే గాని వాని లేదనే వారు ఇట్లాంటి సంకలనాలను ఒకసారైనా చూడటం మంచిది.

దృష్టి (నవ్య కవిత్వం)

[తమిళ మూలం: కొ. న. అరామన్. తెనిగింపు కె. ఆర్. వేలాయుధరాజు. పోతుగూడ: దక్షిణాంధ్ర భాషాసమితి, గూడూరు, పి.ఓ. - 627789 వయా వాసుదేవనల్లూరు, తిరునెల్వేలి జిల్లా, తమిళనాడు.]

ఈ వచన కవితా సంకలనం తమిళంలో ఈనాడు వస్తున్న సినీ కవిత్వం యొక్క రూపానికి వస్తువుకీ నిదర్శనం. తమిళ మూలం నాకు తెలియదు. ఈ అనువాద కావ్యాన్ని బట్టి పై భావానికి రావలసి వచ్చింది. వేలాయుధరాజు గారు వచన

కవిత్వాన్ని రాయడానికి వ్యాకరణాన్ని ఎదిరించినట్లుగా చెప్పుతున్నారు. వ్యాకరణం శబ్దానికి సంబంధించినది; చందస్సు కవిత్వానికి సంబంధించినది. వచన కవిత్వం చందో నియమాలను విచ్ఛిన్నం చేసింది. వాడుక భాష వ్యాకరణ సంప్రదాయాన్ని మార్చింది.

ఈ కవిత్వంలో సంఘ దౌష్ట్యాన్ని అతి తీవ్రంగా ఖండించటం కంటే అతి బలంగా అపహాస్యం చేసి వెక్కిరించటం జరిగింది. కవిత్వం చెప్పటంలో ఈ సైరైర్ పద్ధతి కవికి అయుధంగా ఉపయోగపడింది. ఉదాహరణకు—

పుష్పలావిక పూర్ణమ్మ

పుష్పించుటకు ముందుగానే

బొట్టు చెడింది పొలుపు చెడింది

పూపూ చెడింది.

పై పాదాల సైరైర్ లో కూడా ఒక ధర్మ ధ్వనిని పాఠకుడు గమనిస్తాడు. 'ఏమిటి వ్యాస్తున్నావ్' అనే ఖండికలో ఆధునిక కవిత్వ లక్ష్యాన్ని వివరించటం జరిగింది. మూఢ విశ్వాసాన్ని అధిక్షేపిస్తూ 'జ్యోతిషం' అనే ఖండిక ఈ కవి రాశాడు.

"జ్యోతిషం చెబుతున్న ఆదిశేషుడు

తన కుమార్తె వివాహాన్ని

హడావిడిగా ఆడంబరంగా జరిపించాడు

మూడవ దినం అమె విధవ"

ఇట్లాగే ఈ కవితా సంకలనం రాజకీయ, సాంఘిక, మత మోఢాలపై పెద్ద సైరైర్ గా కనబడుతుంది.

సెబ పదచిత్రాలు

[వె. రు. గి. య. పోతులకు ఇంచూరు భారతి, తెలుగు రచయితల సమాఖ్య, విజామాబాద్.]

కవిత్వ భాషాకళకు, చి. జోడించి అందంగా ముద్రించిన పదచిత్రాలివ్వి. పోతి ఖండికలోనూ గాఢమైన కవితానుభూతి అవిష్కృతమైంది. కావ్యమంతా ఇక్కడి జీవితం తాలూకు అవ్యక్తమైన వేదన పరచుకుని ఉంటుంది. ఏ మాత్రం భాషావేషం లేకుండా, అంత్యప్రాసల, అద్విప్రాసల, సమాసాల అరగి లేకుండా అలలిత మాటలతో జీవితం యొక్క ఎత్తుపల్లాలను గురించి వర్ణించటం ఈ కావ్యం ప్రత్యేకత.

కరుడు కట్టిన రేయిలా నిలిచిపోయిన జీవితంలోని వేదనను కవితాగానం చేస్తూ ఎక్కడో, ఎప్పుడో, ఏ చూరు మూలో వెలిగే మిణుగురు వెలుగుకోసం కవి మనస్సు అన్వేషిస్తుంది. జీవితంలో సౌందర్యరాధన ఒక ఉన్నతమైన భాగం. కాని జీవితావసరాలు మనిషిని ఈ సౌందర్యం నుంచి వీలక్షంలోకి నెట్టుతున్నాయి. ధనం అన్ని విలువల్ని హత్య చేస్తోంది. జీవితాలు బ్రతుకుతున్న కంకాలాలుగా మారి పూటగడవటం కోసం ఎడారిలో మార్గాన్ని అన్వేషిస్తున్నాయి.

“అకలిని చంపుకోలేక
నగం చచ్చిన రాత్రిలో
శవాలు నడుస్తూనే ఉన్నాయి
వెన్నెల వెలుగులూ
మలయ మారుతాలూ
కోయిల కూజితాలూ
చిగురూకు విందులూ
ఇవేవీ పట్టించుకోకుండా
కదుల్తూనే ఉన్నాయి.”

తూరుపు ఆకాశంలో అకలి అంశాన్ని రెప్పల గోడల మీద చిత్రించటం గొప్పతనం కదా! వెలిగించడం కాదు; వెలగడం నేర్చుకోమంటున్నారు. ఉపదేశం కంటే అనుష్టానం ఎప్పుడూ గొప్పదే.

‘మేము ఊచిన ఆలోచనల్ని
కట్టేసి ఆకాశంలో
వారు బంతులాడేవేళ
నా తిరాన్ని - దేశాన్ని
రంగు నీళ్ళలో ముంచుతూ’

రక్తం సూర్యుడు ఉదయిస్తాడు. పై ఐదు పాదాల్లో వ్యక్తం అయిన భావాన్ని విశ్లేషిస్తే తాత్పర్యం రాసినట్లువుతుంది. “అవకాశం, అవకాశం లేక రచయిత గుండె లోతులో ఆణిగి నిద్రాణ స్థితిలో పడివున్న నృజనాత్మక శక్తిని, ప్రతిభనూ జాగృతం చేసి కొత్త ఊపిరులూది ఉత్తేజానికి ఆదర్శాలలో అడుగు లేస్తూ, సాహితీ చిత్రణలో ప్రశ్నల్లో మనోవిశాసాన్ని కలిగిస్తూ, స్పందిస్తూ, స్పందింపజేస్తున్న ఇందూరు భారతి” సాహితీ సమాఖ్య

మున్ముందు వారి తార్కమాలను జయప్రదం చేసుకొంటూ, మంచి కవితా సంకలనాలను అందించాలని ఆశిస్తున్నాను.

తెరటం నా ఆదర్శం

[ఆచార్య భావన్. వెల : రు. 4-00 లు. ప్రతులకు : ఆచార్య భావన్, దానన్నపేట, విజయనగరం - 531 202.]

లేచి పడినందుకు కాదు పడినా లేచినందుకే తెరటం తన ఆదర్శమని భావన్ గారు మొదటి ఖండికలో చెప్పారు. వెలగట మంటే కవితా నేత్రాన్ని తెరవటమని, ఎదగటమంటే మనోవిహ గాన్ని పైకి విసరటమని కవిగారు అభిప్రాయపడుతున్నారు. మార్పు: నహించలేని వాళ్లు, నవ్యతను అహ్వనించలేని వాళ్లు, నేటి పాటన పాడలేని వాళ్లు, రేపటి బాటను వేయలేని వాళ్లు, వెలుగులో పయనించటానికి ఇష్టపడలేని వాళ్లు, అభ్యుదయ గమనం చెయ్య లేని వాళ్లు, బూజు భావాల చాందసులు ఎప్పుడూ ఉంటారు. అట్లాంటి హృదయాలకు ‘అనంతాక్షర అగ్నిధార పడును పదాల కవితా కదన రంగ పరళ భార’ తన కవిత అని చాటిందారు. ‘కల విజమై నిలిచిపోయి, అల అంబుదమై విహరించాలని, కలం ప్రజాగళమై నిసిందించాలని’ కవిగారు విరీక్షిస్తున్నారు. శ్రమ విజంగా సత్ఫలితాలను అందిస్తే విప్లవా అవసరమేమిటని ప్రశ్ని స్తున్నారు.

“పక్షి పాడుతుంది
నిప్పు మందుతుంది
గాలి నడుస్తుంది
పక్షి పాటలో స్వేచ్ఛ
నిప్పుమంటలో విప్లవం
గాలి నడకలో ప్రగతి
అందుకే—
ప్రకృతి - ప్రపంచానికి
ఆదర్శం.”

అంటూ స్వేచ్ఛనూ, విప్లవాన్ని కాంక్షిస్తూ, మార్పుకోసం, మరో లోకం కోసం ఈయన కవిత్వం రాస్తున్నారు.

శ్రీ టి. ఎల్. కాంతారావు

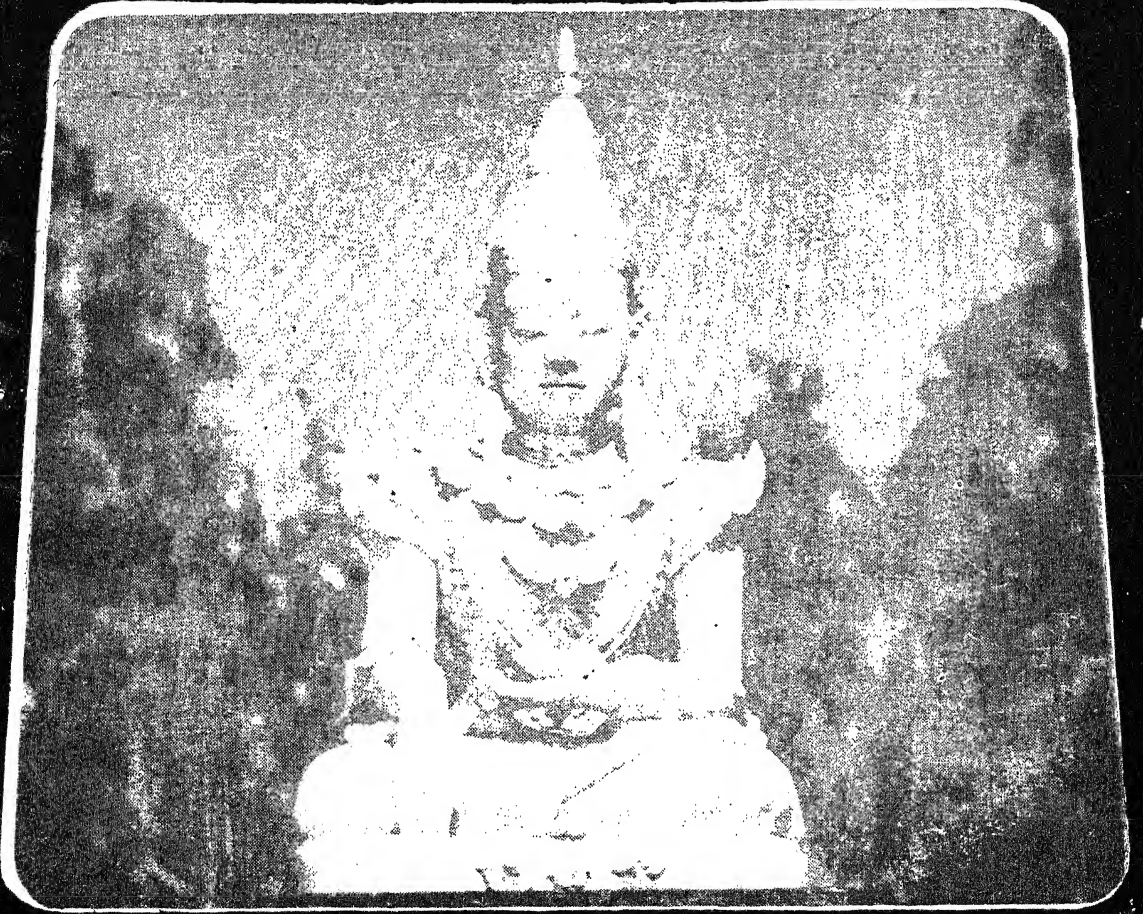

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

మార్చి 1984

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

భారతి

మా స ప త్రి క

✽

శివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

✽

మార్చి 1984

పంపుటము : 61

పంచిక : 3

విడిసత్రిక వెల నాలుగు రూపాయలు

విషయానుక్రమణిక

మార్చి 1984

నచ్చిదానందలహరి	శ్రీ ముళ్ళపూడి నచ్చిదానంద	3
సునిశిత మేధోపరిజ్ఞానం కేవలం పరిపాషక శక్తి ప్రభావమేనా?	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	4
పుణ్యభూమి	శ్రీ చల్లా రాధాకృష్ణశర్మ	8
'అ' శోకపద	శ్రీ ముక్కామల వెంకటేశ్వరరావు	8
కూలీలప్రీతి	శ్రీ రామా చంద్రమౌళి	9
తెలుగుమీద కన్నడ ప్రభావమెంత ?	"బి"	12
రెడ్డమ్మ గుండు	శ్రీమతి ఆర్. వసుంధరాదేవి	17
ఎక్కు పెట్టిన కవిత - ఎత్తండి కాగడా	శ్రీ బండి రాధాకృష్ణ	24
కాస్త్రీ - సాంకేతిక రంగంలో అనువాదకుల	డా॥ ఆర్. ఎల్. ఎస్. శాస్త్రి	25
కాటికేశ్వని శవం	శ్రీ వి. వి. బి. రామారావు	29
ప్రాచీన వస్తువులు, కట్టడములు, స్థలములు - పరిరక్షణచట్టాలు	డా॥ ఘంటా జవహర్ లాల్	35
నన్ను ననయించు నాన్నా !	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	39
గాయాలు - గేయాలు	శ్రీ దిలావర్	41
థాంక్యూ మిస్టర్ గ్లాడ్	మరాఠీ మాంఁ : అనిల్ బర్వే	42
ఉషస్సు	తెలుగు అనువాదం : కె. సుజనా దేవి	
ఓరీ పిచ్చివాడా !	శ్రీ ఎన్. ఎ. రవూఫ్	51
కృష్ణా జిల్లా గ్రామనామములు - ఒక పరిశీలన	శ్రీ ఆదిరెడ్డి మాపుక్కు	51
నిశ్శబ్ద సంగీతం	శ్రీ ఎ. విజయ దత్తాత్రేయ శర్మ	52
టూలేట్	శ్రీ కూచిభొట్ల విశ్వనాథ శాస్త్రి	59
కలగూరగంప	సింహప్రసాద్	60
గ్రంథ విమర్శలు		63
		73

ముఖచిత్రం :

1929లో కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు బర్మా వెళ్ళినప్పుడు అక్కడి ఆంధ్ర మహాసభవారు వారికి బహుకరించిన బుద్ధుడి దంతపు విగ్రహం.

సచ్చిదానందలహరి

శ్రీ ముళ్లపూడి సచ్చిదానందమూర్తి

మౌనము ధ్యానము మంచిమందు లింటికిని వంటికిని
కాని యట్లుండనీదు గృహకాటుష్య మందుకే నీవు
స్థాణువుగా చక్కని అవతారమెత్తితివి. యోచించి
శోణాంబక విచిత్రమూర్తి ! సోమేశ్వరా మహాలింగ !

రాత్రిళ్ళు నిద్ర రాదుగదర ! పగలు మెలకువ రాదు
ధాత్రిని నేనొనరెడిది దాదాపు శూన్యమ్ము. యింత
మాత్రానికే సూత్రపట్టి మనుగడ నా కిచ్చుచుంటి?
స్తోత్రప్రియా ! మహాదేవ ! సోమేశ్వరా మహాలింగ !

ఓపికలేక కొంత మనసుండబట్టుగలేక కొంత
ఏ పూవు లెట్లు వేసితినో ! ఈశ్వరార్పణమంచు
నీ పాదముల పంకజములు నిజముగ నావె. ముక్కంటి
చూపానడము లేదో? నీకు. సోమేశ్వరా మహాలింగ !

చీకటినుండి చీకటికి చేరెడి నందొల యట్లు
శోకమునుండి మరియుక శోకానబడి పోవుచుండదు
లోళ్ళు సుఖమును గోరి లోభ మింతకు కారణమ్ము
సోకుమూకలగొంగ ! స్వామి ! సోమేశ్వరా మహాలింగ !

కవులకు కాకిమూకలకు కరువులేదీ ప్రపంచాన
చివరికి పంది నందిగ రచింతురు నాల్గు మెతుకుల్
కెవ డెటుచచ్చిన నేమి? యీ జాతి యేమైననేమి ?
సువియన సువియంద్రు ! సోమేశ్వరా! మహాలింగ !

డాక్టర్ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

సునిశిత మేధోపరిజ్ఞానం కేవలం

పరిపోషకశక్తి ప్రభావమేనా?

మేధోపరిజ్ఞానం ఏవిధంగా ఏర్పడుతుందన్నది ఈనాటికి ఒక సవాలుగానే నిలిచిఉన్నది. మనిషి తెలివితేటలలో కాని, బుద్ధి వికాసంలో కాని ఇతర జంతువులకన్నా అత్యధిక స్థాయిలో ఉన్నాడు. ఇది ఎవరూ కాదనలేని సత్యము. అయితే మనిషి, మనిషికి ఈ పరిజ్ఞానంలో వ్యత్యాసముంటున్నది. పండితుడు చాల అవుతున్నాడు. చేపలు పట్టుకొనే గంగపుత్రుడు మహావిద్యాంసుడౌతున్నాడు. ఎందు కనిలా? అఖండ మేధావిగా గొప్పగొప్పవేత్తగా విశ్వవ్యాప్తంగా కొని యాడబడ్డ అయిన్ స్టీన్ మెదడును పరిశీలించి, పరిశోధించి సాధించి దొకచే! ఆ మహాపురుషుని మెదడుకూ, సామాన్యమైన తగుమాత్రం తెలివితేటలున్న మనిషిమెదడుకూ సాంకేతికంగా పెద్దభేదమేమీలేదని. మరెక్కడున్నది ఆ వ్యత్యాసం?

“చింపాంజీ”, “గోరిల్లా”ల వంటి జంతువుల నుంచి, అతిమ మాన వులనుంచి నేటిమానవుడు అత్యధికమైన పరిజ్ఞానాన్ని ప్రదర్శించేందుకు కారణభూతంగా శరీరపరిమాణానికి, మెదడు పరిమాణానికి మధ్యన నెలకొనే నిష్పత్తి ప్రభావంగా తేల్చిచెప్పినారు. మెదడుపరిమాణం

గణనీయంగా పెరిగేకొద్దీ తెలివితేటలు ఎక్కువకావడం సహజంగానే జరుగుతుందని భావించడం అసమంజసమేమీకాదు. మెదడు పరిమాణం పెరిగేకొద్దీ, దానికి అనులోమానుపాతంగా, జ్ఞాన నాడీకణాలు (ఆలోచించగలిగేవి!) కూడా అధికంగాఉండి, బుద్ధివికాసం పరిణిత స్థాయికి ఎదుగుతూఉంటుంది. 45 కిలోగ్రాముల బరువున్న “చింపాంజీ” మెదడు పరిమాణం, 60 కిలోగ్రాముల బరువున్న నేటిమనిషి మెదడు పరిమాణంకన్నా రెండురెట్లు తక్కువగా ఉండడంవల్ల, దాని తెలివి తేటలుకూడా మనిషికన్నా చాల తక్కువ స్థాయిలో ఉందని స్పష్టంగా తెలిసినారు. కాబట్టి మెదడు మృదుకణజాలంలో విస్తరించుకొని ఉన్న “థింకింగ్ న్యూరాన్” ల సంఖ్య అధికంగా ఉండే తెలివితేటలు కూడ ఎక్కువగా ఉంటుందని తెలుసుకోవచ్చు. “చింపాంజీ” లో 3.4 “బిలియన్”లు, మనిషిలో 8.5 “బిలియన్”లు-“థింకింగ్ న్యూరాన్”లు ఉండడం, మనిషికి ఉన్న అధికశక్తను (బుద్ధివికాసపరంగా) తేటతెల్లం చేస్తుంది. ఈ విషయానికి సంబంధించి మనిషికి, మనిషితో దగ్గరి సంబంధం ఉన్న మరొకొన్ని క్షీరదాలకు ఉన్న బాంధవ్యాన్ని పట్టిక రూపంలో ఇచ్చినాను.

శరీరానికి - మెదడుకూ ఉన్న సంబంధ బాంధవ్యాలు

క్షీ ర ద ం పే రు	శరీరం బరువు (కిలోగ్రాములలో)	మెదడు పరిమాణము (మన సెంటిమీటర్లలో)	శరీర నాడీ కణాలు (బిలియన్లలో)	జ్ఞాన నాడీ కణాలు (బిలియన్లలో)
“చింపాంజీ”	45	400	0.9	3.4
“గోరిల్లా”	250	600	1.9	3.6
“అస్ట్రలోపెథికస్ రోబస్టస్”	50	600	1.0	4.7
“హోమో ఎరెక్టస్”	50	1000	1.0	7.0
“హోమో సాపియెన్స్” (నేటి మనిషి)	80	1800	1.0	8.5

[ప్రొఫెసర్ జెఫ్రీసన్, యూనివర్సిటీ ఆఫ్ కాలిఫోర్నియా వారి అంచనా ఇది !]

జంతువులపై మనిషికున్న అధికృత సంగతి సరే! మనుష్యులందరిలోనూ ఒకే విధమైన తెలివితేటలుండటం లేదు. అయినప్పినీకూ - అంటేద్గర్కుకు భేదముంది. టాల్స్టాయ్ - గాథేకి తేడా ఉంది. మార్క్స్ - మహాత్మాగాంధీకి వ్యత్యాసముంది. పాశ్చర్యీ-పాపర్ కి తారతమ్యం ఉంది. ఈ తేడాలు ఎందుకని? వారి రంగాలు ఏవైనా, వారు ప్రదర్శించిన అసమాన ప్రజ్ఞావిశేషాలు ఒక్కటే. ఈ ప్రజ్ఞా విశిష్టతలోనూ ఒకరినుంచి ఒకరు ప్రత్యేకమైన బాణీతో, వ్యక్తిగతమైన ముద్రతో వేరుపడుతునే ఉన్నారు. శరీర పరిమాణము, మెదడు పరిమాణము ఒకే విధంగా ఉన్నాయి. దేహ నాడీకణాల సంఖ్యలో కాని, మెదడు నాడీకణాల సంఖ్యలో కాని ఏ విధమైన మార్పు లేదు. అయినా ఈ తేడా ఎందుకు? కారణాల కోసం ఆన్వేషణ మొదలు పెట్టినారు. మెదడు నాడీకణాలు ఒకదాన్నొకటి ఒక వలలాగా అంటి పెట్టుకొని ఉంటాయి. ఈ జాలకార నిర్మితం ఎంత జటిలంగా ఉంటే, ఆ జటిలత ఆధారంగా, బుద్ధివికాసం అంతగా పరిణతి చెంది ఉంటుందని ఒక భావన, అంటే నాడీకణానికి ఉండే నాడీపోచల సంఖ్య, ఆ పోచలు మరో నాడీకణం పోచలతో ముడిపడి ఉండే తీరు - ఇవి రెండూ బుద్ధి వికాసానికి దోహదం చేస్తాయన్నమాట. ఇది కొంతవరకు వాస్తవ మేనని పరిశోధనలు సెలవిస్తున్నాయి. ఈ జాలకార నిర్మాణపు అమరిక జన్మసంబంధమైనదని ఒక ప్రతిపాదన. అయితే ఇది ఆక్సిడెంటల్" గా ప్రకృతిపరంగా జన్మవుతో కలిగే మార్పులవల్ల కూడ ఏర్పడవచ్చునని మరొక సూచన. అంటే ఈ సంక్లిష్ట నిర్మాణం యదృచ్ఛికంగా స్వచ్ఛందంగా ప్రకృతి ప్రబావానికి రూపొందేదని, ఆ విధంగా బుద్ధివికాసం (నా దృష్టిలో వివేచనా శక్తి) ప్రకృతి వరప్రసాదమేనని స్పష్టంగా బోధపడుతుంది. "జెనెటిక్ ఇంజనీరింగ్" లేదా "టైలరింగ్" ద్వారా జన్మవుతో మార్పులు కలుగ జేసి "సూపర్ మ్యాన్" లను "దేర్ డెవిల్" లను తయారు చేసే పద్ధతి కూడ ఈ భావనను ఆధారంగా చేసుకొని రూపకల్పన గావింప బడ్డదే! ఈ ఆలోచనల పరంపరలోనే మనిషి తీసుకొనే ఆహారాన్ని బట్టి మెదడు క్రియాశీలత మారుతూ ఉంటుందనే భావన వెలువడ్డది. పౌష్టికాహారం మేధోశక్తిని పెంచుతుందని భావించడం జరిగింది. ఇది నిజమా? కాదా? తేల్చి చెప్పడానికి మెదడు క్రియాశీలత వేటిపై ఆధారపడి ఉంటుందనే విషయాన్ని అవగాహనకు తెచ్చుకోవాలి.

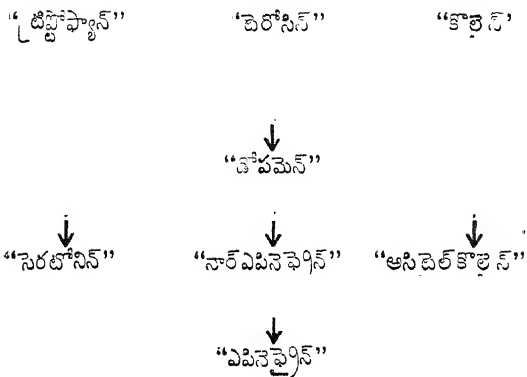
మెదడు క్రియాశీలత "ట్రీప్టోఫ్యాన్", "టైరోసిన్" అనబడే "అమైన్ ఆమ్లాల" మీద, "కొలైన్" అనబడే క్రొవ్వుపదార్థం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. మనం తీసుకొనే పరిపోషకాలలో ("న్యూట్రి యంట్స్") వీటి శాతం అధికంగా ఉంటే మెదడు క్రియాశీలత కూడ అధికంగానే ఉంటుంది. ఈ రెండు "అమైన్ ఆమ్లాలు", "కొలైన్" క్రొవ్వుపదార్థము ఏవిధంగా మెదడు క్రియాశీలతను పెంచగలుగు తుందన్నది చాల అసక్తికరమైన అంశము.

తీసుకొనే ఆహారపదార్థాలలో పిండిపదార్థాలు ఎక్కువగా ఉన్నట్లయితే "ట్రీప్టోఫ్యాన్" వనరులు అంతంతమాత్రంగానే లభ్య మౌతాయి. అదే మాంసకృత్తులు అధికంగా ఉన్నట్లయితే "ట్రీప్టోఫ్యాన్" వనరులు అధికంగా ఒనగూడుతాయి. "టైరోసిన్" కూడ తగు మోతాదులో రూపొందుతుంది. చిక్కుడు, గ్రుడ్డుసొస, గొడ్డె, మేక మాంసాలలో (ముఖ్యంగా కాలేయంలో) - "లెసిథిన్" అధికంగా ఉండి దానిద్వారా "కొలైన్" ఏర్పడుతుంది. ఒక విషయం మాత్రం స్పష్టం. "ట్రీప్టోఫ్యాన్", "టైరోసిన్", "కొలైన్" - వీటిపైనే మెదడు క్రియాశీలత ఆధారపడి ఉంటుంది. ఎందుకనలా? మెదడు నుంచి అనుబంధిత, సహసంబంధిత నాడీకణాలకు సంకేతాలను అందించ దానికి కావలసిన "ఎలక్ట్రిక్ పొటెన్షియల్", "న్యూరో ట్రాన్స్ మిటర్స్" ద్వారా కొనసాగింబడి సమాచారం "కమ్యూనికేట్" చేయబడుతుంది. ఈ "ట్రాన్స్ మిటర్" లు రూపొందడానికి ఈ రెండు "అమైన్ ఆమ్లాలు", ఒక క్రొవ్వుపదార్థమే మూలకారణాలు! ఏ పదార్థం ఏవిధమైన "ట్రాన్స్ మిటర్" ను ఏర్పరుస్తుందనేది విలయవాగ్గి. చర్చించుకోవలసిన అంశము.

'ట్రీప్టోఫ్యాన్', "సెరటోనిన్" అనే "ట్రాన్స్ మిటర్" ను ఏర్పరుస్తుంది. అలాగే "టైరోసిన్" అనేది దశలవాగ్గి "డోపమైన్", "నార్ ఎఫిన్ ట్రైన్", "ఎఫిన్ ట్రైన్" - అనబడే "కన్వేయింగ్ ఏజెంట్" ల తయారీకి ఉపకరిస్తుంది. ఇకపోతే "కొలైన్" అనేది "అసిటైల్ కొలైన్" గా రూపొంది సమాచారాన్ని చేరవేసే అవవాహి చాలకంగా వ్యవహరిస్తుంది. ఈ "న్యూరో ట్రాన్స్ మిటర్" ల నిర్మాకాన్ని స్థూలంగా నిర్దేశించుకోవచ్చు : (రేఖాచిత్రం 6వ పేజీలో)

“నూట్రోట్రాన్స్ మిటర్”లు సమాచార వినిమయాలు

అహారం

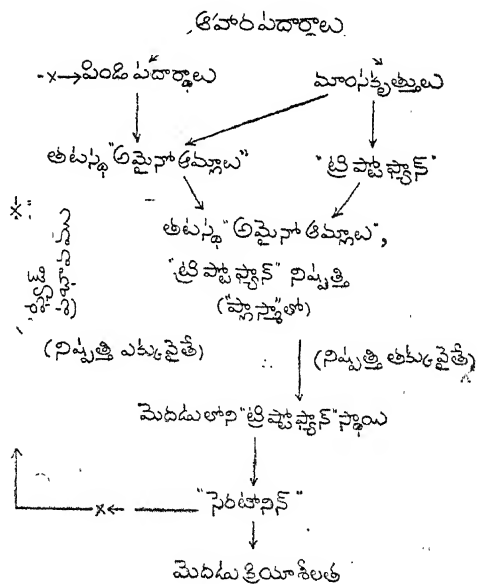

సమాచార వినిమయ విభాగము
(మెదడు నుంచి నాడీకణమండలానికి)

మెదడుక్రియాశీలత మెదడులో ఉన్న “ట్రీప్టోఫాన్” నిలువల మీద, “ప్లాస్మా”లో (రక్తంలో) ఉన్న “ట్రీప్టోఫాన్” నిలువలమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. “ప్లాస్మా”లో “ట్రీప్టోఫాన్” అధికంగాఉంటే మెదడులోకి “ట్రీప్టోఫాన్” ప్రవేశించి “సెరటోనిన్” రూపొందడానికి అవకాశమిచ్చి క్రియాశీలతను పెంచుతుంది. ఒకవేళ “ట్రీప్టోఫాన్” శాతం “ప్లాస్మా”లో పడిపోతే మెదడుక్రియాశీలత బాగాతక్కువౌతుంది. అంటేమెదడు చురుకుతనం తగ్గిపోతుందన్నమాట! పిండిపదార్థాలను ఎక్కువగా తీసుకొన్నట్లయితే “ట్రీప్టోఫాన్”తోపాటు, మరో ఐదు తటస్థ “అమైనో ఆమ్లాలు” కూడా ఏర్పడుతాయి. ఈ ఐదు తటస్థ “అమైనో ఆమ్లాలు”గా “టైరోసిన్”, “పెన్టర్ అలనీన్” “ల్యూసిన్” “ఐస్-ల్యూసిన్”, “వాలెన్” - లనుగుర్చించినారు. “సెరటోనిన్” ఏర్పడే అవకాశం “ట్రీప్టోఫాన్”కు, పిగిలిన ఈ ఐదు తటస్థ “అమైనో ఆమ్లాలు” కూ - మధ్యనున్న నిష్పత్తిపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ నిష్పత్తి ఎక్కువైతే (అంటే “ట్రీప్టోఫాన్” ఎక్కువగాఉంటే) “సెరటోనిన్” రూపొందుతుంది. ఒకవేళ “సెరటోనిన్” శాతం మరీఎక్కువైతే తటస్థమైన “అమ్లాలు”కు “ట్రీప్టోఫాన్”కు మధ్యఉన్న నిష్పత్తిని నియంత్రించేందుకు వీలుగా పిండిపదార్థాలను తీసుకోవడమనే చర్యను అరికట్టడం జరుగుతుంది. అంటే “సెరటోనిన్” ఎక్కువగాఉంటే,

పిండిపదార్థాలను తీసుకోవడం మనకు మనమే తగ్గించివేస్తామన్నమాట. పైపెచ్చు “ప్రోటీన్”లను ఎక్కువగాతీసుకొంటాము! “ఫెన్ ప్లూరమైన్” (ఇది “సెరటోనిన్” తయారీకి వినియోగపడుతుంది.) “ఇంజక్షన్” లిచ్చిన ఎలుకలు ఎక్కువ పిండిపదార్థాలన్న అహారాన్ని (ఇందులో ఐదుశాతం మాత్రమే “ప్రోటీన్”లు ఉన్నాయట!) తీసుకోవడం బాగా తగ్గించి నలభై ఆయిదుశాతం “ప్రోటీన్”లున్న పిండిపదార్థాలను తీసుకోవడం గమనించినారు. కాబట్టి “సెరటోనిన్”, పిండిపదార్థాలన్న పోషణపై “ఫీడ్ బ్యాక్ ఎఫెక్ట్”ను చూపెడుతుందని అర్థమౌతుంది. “ట్రీప్టోఫాన్” పిండి పదార్థాలవల్ల, మాంసకృత్తులవల్ల ఏవిధంగా రూపొందుతుంది. ఆ “ట్రీప్టోఫాన్” నుంచి “సెరటోనిన్” ఏ విధంగా ఏర్పడుతుందన్నది. ఈక్రింది రేఖాచిత్రంలో విశదపరచాను

1.మెదడు ఏకతరుపై పావుకపదార్థాలప్రభావం!

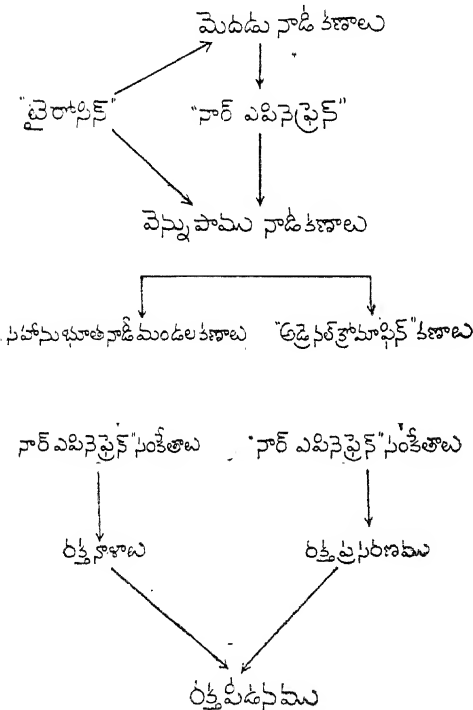

“టైరోసిన్” “అమైనో ఆమ్లం”, “ప్రోటీన్” ఎక్కువగా ఉన్న పదార్థాలలో ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఈ “అమైనో ఆమ్లం”, రక్తపీడ నాన్ని నియంత్రించే “క్యాటాల్జామ్” ట్రాన్స్మిటర్” లను ఏర్పరుస్తుంది. ఈ “టైరోసిన్” ద్వారా రూపొందే “నార్ ఎఫ్ టైన్” మెదడు క్రియాశీలతపై ప్రభావాన్ని చూపి, దానిద్వారా పెన్నుపామును

ను ని శి త మే ధో ప రి జ్ఞా నం కే వ లం ప రి పో ష క శ క్తి ప్ర భా వ మే నా ?

కడిలించి - రక్తనాళాల సంకోచ వ్యాకోచాలను, రక్తప్రసరణ తీవ్రతను నియంత్రిస్తుంది. ఫలితంగా రక్త పీడనస్థాయి అదుపులో ఉంటుంది. ఈ విధంగా “డైరోసిస్” ద్వారా రక్తపీడన స్థాయిని సదా సమాయత్త పరిచే మేధో క్రియాశీలత, మనం తీసుకొనే పరిపోషకాల ప్రభావమేనా అని అనిపించి ఆశ్చర్యంలో ముంచెత్తుతుంది. కాబట్టి ఒక విషయం నిర్దుష్టంగా తెలుస్తుంది. పరిపోషకాలవల్ల మెదడుకు చురుకుదనం కలుగుతుందేకప్ప తెలివితేటలు పెరుగుదు. బహుశా చురుకుదనం వల్ల తెలివితేటలు పెరిగే అవకాశం ఉండేమో! ఇంకా నిర్ధాకరించ బడలేదు. రక్తపీడనాన్ని నియంత్రించడంలో “డైరోసిస్” పాత్రను ఈక్రింది రేఖాచిత్రంలో చూపినాను. పరికించండి.

2. రక్తపీడనాన్ని నియంత్రించడంలో “డైరోసిస్” పాత్ర!

“కొలైన్” ద్వారా ఏర్పడిన “ట్రాన్స్మిటిర్” - “అసిటైల్” - కండరాల సంకోచ వ్యాకోచాలను నిర్దేశిస్తుంది. ఈ నిర్దేశించడమనే ప్రక్రియ మెదడు క్రియాశీలతపైనే ఆధారపడి ఉంటుంది. “అసిటైల్ కొలైన్” స్థాయిని బట్టి, కండరాలలో నెలకొని ఉన్న శక్తి

జనకాల స్థాయిని బట్టి, సంకోచ వ్యాకోచాల వ్యాపకం పెరుగుతూ తగ్గుతూ ఉంటుంది. క్రొవ్వు పదార్థాలు మనం తీసుకొనే ఆహార పదార్థాలలో ఎక్కువగా ఉన్నట్లయితే “కొలైన్” స్థాయి పెరిగే అవకాశముంది. తదనుగుణంగానే “అసిటైల్ కొలైన్” స్థాయి పెరిగి, మెదడుక్రియాశీలత అధికమై నిర్దుష్టమైన సంకేతాల సమీకరణ ఎక్కువై కండరాల వ్యాపారాలను నియంత్రిస్తుంది.

ఈ విధంగా కేవలం రెండు “అప్రెన్స్ ఆప్టాల” మీద, ఒకే ఒక క్రొవ్వుపదార్థం మీద మెదడు క్రియాశీలత ఆధారపడి ఉండడం ఆశ్చర్యంగానే ఉంటుంది. మెదడుకు తగిన మేత ఉండేనే చురుగ్గా ఉంటుందని మనమంటూ ఉంటాము. అంటే మెదడుకు పడును పెరుగుతూ ఉండాలని మన పరిభాష. కాని అది నిజమేనని, మెదడుకు సరియైన మేత అవసరమని తెలిసినప్పుడు, మనవారి దూరదృష్టికి, శాస్త్ర దృష్టికి జోహారు అనవలసి వచ్చింది. ఆరోగ్య ప్రమాణాలతో అలరారే పోషక పదార్థాలను పరిగ్రహిస్తూ ఉంటే మెదడు చురుకుగా పని చేయగలుగుతుంది. సమస్యలను పరిష్కరించే సంకేతాలను అందించగల పరిజ్ఞానాన్ని పొందగలుగుతుంది. అంతేకాని సృజనాత్మకమైన శక్తిని పొందలేదు. అంటే వివేచనా ప్రవృత్తి అనేది స్వతఃసిద్ధమే కాని పరిపోషకశక్తి ప్రభావం కాదని నా అభిమతం. ఇది నిజం కాకపోయినట్లయితే, ఎంతోమంది పేదవారు, మింగమెతుకు లేనివారు సృజనాత్మక శక్తిలో ఎంతో వెనుకబడి ఉండేవారు. పరిపోషకాలు దైహికపరమైన సమస్యలకు సంబంధించినంతవరకు మెదడుకు పరిజ్ఞానాన్ని అందిస్తాయి. అద్భుతమనిపించే సృజనాత్మకశక్తికి, సంస్కారబద్ధమైన వివేచనా శక్తికి, పరిపోషక ప్రభావంతో పనిలేదని తెలుస్తుంది. కాబట్టి సునిశిత మేధోపరిజ్ఞానం కేవలం పరిపోషకశక్తి ప్రభావమే అని భావించే శాస్త్ర భావనలో శాస్త్రీయత ఎంతమాత్రమూ లేని అవాస్తవిక ధోరణి ఉన్న దని విజ్ఞులు తెలుసుకోవలె !

వాస్తవ దృక్పథంలో విషయాన్ని తరచి చూడవలె !

పుణ్యభూమి

శ్రీ చల్లా రాధాకృష్ణశ

పావన గంగా సరిజ్జలాలు
ప్రవహిస్తున్నందుకే కాదు

అన్నపూర్ణా విశ్వేశ్వరులు
ఉన్నచోటనే కాదు

తులసిమానస మందిరం
వెలిసినందుకే కాదు—

చిక్కని పాలు కమ్మని పెరుగు
సమృద్ధిగా దొరుకుతున్నందుకు

నవనవలాడే కాయగూరలు
పుష్కలంగా లభిస్తున్నందుకు

రకరకాల పళ్లు ఫలాలు
కనులవిందు చేస్తున్నందుకు

విగ్రహపుష్టి సంతుషి కలిగి
మనుషులు మనులుతున్నందుకు

అన్నికాస్త్రాలకూ, భాషలకూ
ఆటపట్టుఅయినందుకు

పుట్టింటికి దూరంగా ఉన్నా
పెద్దపీట తెలుగుకి లభించినందుకు

తులసిదాస మాలవీయాది
అలఘు చరిత్రుల కార్యరంగమైనందుకు

కాశీనగరం పుణ్యభూమి
నిజంగానే పుణ్యభూమి !

‘అ’ శో క ప ది

శ్రీ ముక్కామల వెంకటేశ్వరరావు

అరని జ్వాలా
మాయని వెలుగు

ఆగని రాగం

ఆపని వూపూ

అందని చూపూ

చావని చేపా

అతనివి కావా ?

‘ఆ’ తనివి తీరాయా ?

తెలుగు సాహితీలో

చెరగని సిరా త్రిశ్రీ.

నేను ఆ తర్వాత వవర్ స్టేషన్ సూపండెండింగ్ ఇంజనీర్గా ... ఆ అరణ్యం నకుమ జీవితాన్ని గనుపబట్టి రెండు సంవత్సరాలైంది. మొదట్లో ప్రభుత్వం ఆ ప్రాజెక్ట్ కార్యభారాన్ని నాకు వప్పజెప్పి అక్కడికి పంపినపుడు దట్టమైన అడవి, దూరంగా సువిశాలమైన నదీపాయ తప్పిలే ఏదీ కనిపించేది కాదు. చుట్టూ కొండలే నేస్తాలు. ఆ ఏడాదంతా వేలమంది కూలీలు నా సహచరులు .... కొద్దిమంది ఇంజనీరింగ్ స్టాఫ్, మినిస్టీరియల్ సిబ్బంది పాలనా విభాగంలో నాతోపాటు ఉండేవారు. సరియైన ఇండ్లుగానీ, వసతిసౌకర్యాలు గానీ ఉండేవికావు. ఎక్కడున్నామన్న భ్యాస ఉండేదికాదనలు. ... ఎప్పుడు ప్లాంట్

తయారవుతుందా ... ఎప్పుడు కమీషనింగ్ విద్యుత్తు ఉత్పత్తి మొదలవుతుందా అన్నదే భ్యాస - ర్రాలింబవస్య తపస్సు.

దినంలో ఎక్కువభాగం వందల వేల సంఖ్యలో డీజిల్తో పని చేసే కూలీలమధ్య గడిపేవాడ్ని. హడావిడితో, ఎంతో చురుకుదనంతో, చకచకా జరిగే ఆ పని జరుగుతున్న చోట ఉంటే ఎంతో తృప్తిగా ఉండేది. ముఖ్యంగా బాయిలర్ ఎరక్షన్, చిమ్నీ ఇన్స్టలేషన్, కూలింగ్ టవర్ నిర్మాణం యిలాంటివి జరుగుతున్నప్పుడు ఎంతో సరదాగా ఆ

ఎత్తయిన కడ్డడాల్లో ఓ కుర్చీ వేసుకుని స్వయంగా పనిని గమనించే వాడిని.

ఆ వరంపరలో -

మొదటి కూలింగ్ టవర్ నిర్మాణం జరుగుతుండగా,

దాదాపు 50 మీటర్ల ఎత్తున ... ఫైనల్ కాంక్రీట్ స్లాబింగ్ చేస్తున్నారు. నేను ఓ చోట లిఫ్ట్లో నిలబడి చుట్టూ చూస్తున్నాను.

కాంక్రీట్ తట్టలను కూలీలు చకచకా అందిస్తున్నారు ఒకరి నుండి ఒకరికి. గ్యాప్ ఎక్కువగా ఉన్నచోట తట్టలను నెత్తిపై పెట్టుకుని అంత ఎత్తున నెమ్మదిగా వెదురు వంతెనలపై నడుస్తున్నారు.

- ఆపుడు చూశానామెను.

పాపం నిండు చూలాల్లా ఉంది. ఎంతో భారంగా నెత్తిపై తట్టను ... కడుపులో పాపను ... మోస్తూ, భారంగా అడుగులలో అడుగేసుకుంటూ,

ఆమె వెనుక ఓ పన్నెండేళ్ళకూడా నిండని ఓ బాలుడు.

వాడుకూడా నెత్తిపై తట్టతో రథాన్ని లాక్కెళ్ళుతున్న ఒంటరి గుర్రంలా -

మనసు చివుక్కుమంది.

ఆమెనేమో పూర్తిగా దంపనీయమైన స్థితిలో - వాడేమో బాల కార్మికుడు ... హృదయాన్ని ఎవరో పిడికిట్లో పిసికినట్టనిపించి -

కంట్రాక్టర్ను పిలిపించాను. ఆడిగితే,

ఆమెపేరు లక్ష్మి అని చెప్పాడు. భర్త ఓ పెద్ద కాగుబోతు. వీళ్ళు ఏంజేస్తారన్నది వాడికినవనరం. కావలసిందల్లా వాడికి ఈమె రోజూ పది రూపాయలీయడం. లేకుంటే గొడ్డుదెబ్బలు తినడం. ఆమె వెనుక ఉన్నది ఆమెకొడుకు బీక్యారాం. వాడిని కొండంత ఆశతో బళ్ళో చదివిస్తోందామె. ఎనిమిదోక్లాసు. ప్రస్తుతం వేసవి సెలవులు కాబట్టి వాడుకూడా అమ్మతో కూలికొచ్చాడు. సంక్షిప్తంగా అదీ కథ.

"ఐని ఆమె పాపం ఆ స్థితిలో ఇంత ఎత్తున పనిచేయడం బాగు లేదయ్యా ... మరీ పాశవికంగా ఉంది..." అని అంటున్నాన్నేను, ... ఇంతలో

"అ...మ్మామ్మామ్మా..." అని ప్రకృతి అదిరిపోయే కేక గాలినిండా ఆలుక్కుపోయి,

ఉలిక్కిపడ్డాను....

ఆమె...లక్ష్మి...వెదురువంతెన పైనుండి జారి నెత్తిపైనున్న తటతోనహా పడిపోయి...చూస్తూండగానే కట్టబడ్డ అనేక వెదురు స్ట్రాక్చర్

అడ్డంకులను తట్టుకుంటూ, చిందరవందరై చోతా - చటుక్కున నేలపై కూలిపోయింది.

ఆ దృశ్యం చూస్తూనే..."అమ్మా ..."అన్న ఆమె కొడుకు బీక్యారాం గుండెలదిరిపోయే పిలుపు.

ప్రకృతి స్తంభించి...ఎక్కడివాళ్ళక్కడే శిలరై....భయం... భయం...ఎటుచూసినా భయం.

హృదయం విదారకమైపోయింది..

కళ్ళనిండా నీళ్ళు...తప్తత...దోషిలా... ఆ ప్రాజెక్టుకు నేనే అధిపతినికాబట్టి - ఆమెను నేనే చంపించినట్టు భావన.

ఆ రాత్రి...నిద్రలేదు...చెవుల్లో ఆమెయొక్క మృత్యుకేకే ...పిల్లవాని పిలువే.

ఏంచేయాల్సి...

ఆ పిల్లవాడేకావాలి...వాడికిప్పుడెవరు దిక్కు - ఘర్షణ... ఆమె కుటుంబానికెలా న్యాయం చేయాలి... ఆమె ఓ కాంట్రాక్టర్ ట్రిండ్ కూలీ. ప్రభుత్వానికి సంబంధంలేనిది -

బనా ... ఏదో ఓ విధంగా రెండువేల రూపాయలు ఆమె తరపున బీక్యారాంకు అందేట్లు చేయగలిగేను.

శ్రీ

కాలం గడుస్తూండడం -

ఈరోజు ఫీఫ్ ఇంజనీర్గా ప్రమామన్ రావడం, హైద్రాబాద్ మారడం జరిగి, మామూలు తీవ్ర ప్రవాహంలో పడిపోయాను.

ఈరోజు - అదే థర్మల్ పవర్ స్టేషన్ను ఎవరో మంత్రి భారతజాతికి అంకిత మిస్తూంటే వెంట ఉంటూ నేనుకూడా వచ్చి - జ్ఞాపకాలు ...

రెండేళ్ళ సుదీర్ఘమైన జ్ఞాపకాలు.

మేం కూర్చున్న కారు అందంగా ఆలంకరించిన వేదిక వద్దకు చేరుకుంది. దిగగానే చుట్టూ ఎందరో ఆఫీషియల్స్. ఎస్. ఇ. లు, ఇ. ఇ. లు, డి. ఇ. లు, ఎ. ఇ. లు. - అన్నీ వెకిలి నవ్వులు. మస్కానమస్కారాలు.

ప్రభుత్వ రంగంలో పవర్ లో ఉన్న వాడికి చుట్టూ ఉన్న మనుషులు భరించలేని స్థాయిలో సుత్తి కొడుతుంటారు. దాన్ని తం వంది సహించక తప్పదు.

మంత్రులు త్వరత్వంగా స్టేషన్ కు కమిషన్ చేసేందుకు ఏర్పాటుచేసిన స్విచ్ ఆన్ చేసి వెళ్ళిపోయేందుకు మాడావుడి పడిపోతున్నారు.

కాని - కమిషనింగ్ కన్నా ముందు, ఆ పవర్ స్టేషన్ నిర్మాణంతో నాకున్న అవినాభావ సంబంధాన్ని పురస్కరించుకొని నాతో ఓ చిన్న కార్యక్రమం ఏర్పాటు చేశారు. అది ... స్టేషన్ మెషినరీ ఎరక్షన్ లో ఉండగా, డ్యూ గుండె ఆగి చనిపోయిన డివిజనల్ ఇంజనీర్ శ్రీ ఎ. రామశాస్త్రిని “కర్తవ్య నిర్వహణలో కన్నుమూసిన అమరజీవి” గా ఓ పాలరాతి ఫలకంపై స్తూపానికి నిర్మింపజేసిన స్మారక చిహ్నాన్ని నేను అవిష్కరించడం.

సరే... ముఠా అంతా ఆ స్తూపంవేపు కదిలింది.

కార్లు దిగి... కరకరలాడే బట్టలు ... ఆంగ్ల సంభాషణలు ... సకిలింతులు ...

స్టేషన్ ఇంజనీర్ స్వాగతవచనాలు -

వేదిక అలంకరణలు -

స్మారక చిహ్న విష్కరణ కాబట్టి ... కాస్త మౌన గంభీరవాతావరణం ఏర్పడింది.

నడుస్తున్నాను స్తూపం దిక్కు .... ముందు నా పి.ఎ. దారి తీసున్నాడు.

పాలరాతి ఫలకంపై ఏర్పాటుచేసిన సిల్కు పరదాను తొలగించేందుకు సిల్కుదారాల కుచ్చలను లాగబోతుండగా ...

“ధన్ ...” మని ఓ కాగితపు ఉండ ఫట్ మని తుపాకి గుండులా దూసుకొచ్చి - స్తూపాన్ని తాకి క్రిందపడి -

వందల, వేల తలలు చటుక్కున వెనక్కితిరిగి,

“పక్ డో .... పక్ డో” అరుస్తోందొక ఖాకీ డ్రెస్.

పోలీసుమంద పరుగులు తీస్తోంది.

అంతా నిశ్శబ్దం ... ప్రపంచం బ్రద్దలైపోయినట్టు బాధ.

పిల్లవాడు పరిగెత్తుతున్నాడు ... మెరుపులా ... వాణ్ణి...

వాణ్ణి ఎక్కడో చూచినట్టు గుర్తు... ఎక్కడ... ఎక్కడ !

వంగి కాగితపు ఉండను ముట్టుకోబోతుంటే - “ఆగండిసార్...

అది బాంబేమో ...” అంది మరో పోలీస్ కంఠం.

తలెత్తి అతనివంక చూచి ... నవ్వి ... విచ్చుకున్న కాగితం

ఉండను చేతుల్లోకి తీసుకుని - విప్పి.

“ఈ నిర్మాణంలో - ఈ దేశంకోసం అనువులు బాసిన మా

అమ్మ లక్షి .... కూలీ లక్షి అమరజీవికాదా .... ఎక్కడుంది ఆమె

స్మారకచిహ్నం - బీక్యారాం.”

సిగ్గు .... తలలో, మనసులో ... అణువణువునా సిగ్గు -

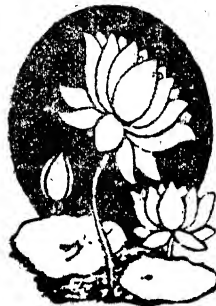
“తహ్రో ... ఆ పిల్లవాణ్ణి ఏమీ అనకండి. తీసుకురండిక్కడికి

అరిచాను.

కూలీ లక్షిపేరు రాయించాలి స్తూపంపై. లేకుంటే నేను

మనిషిని కాను -

గుండెల్లో ఏదో ఉద్వేగం .... !

తెలుగుమీద కన్నడ ప్రభావమెంత?

శ్రీ సెంటరు 1988 భారతీలో శ్రీ ఆదవాని హనుమంతప్పగారి “తెలుగుమీద కన్నడభాషా ప్రభావం” అనే వ్యాసం చదివితినని.

బళ్లారి సరిహద్దులో నున్న తెలుగు గ్రామం (జోహరాపురం-అలూరుతాలూకా, కర్నూలుజిల్లా) లోపుట్టి, కన్నడం మాతృభాషకలిగి తెలుగు అభిమానభాషగ కలిగి, ఇప్పుడు శ్రీ హనుమంతప్ప గారు తమ వ్యాసంలో ఉదాహరణాలిస్తున్న స్థలంలో నివసిస్తున్న నాకు ప్రకృత విషయం మీద కొన్ని తోచిన విషయాలు వ్రాస్తాను.

కన్నడతెలుగులు సోదరీమణులు. ఎవరు ఆక్క, ఎవరు చెల్లెలు అనే ప్రశ్న ఇప్పుడున్నది. కవలలు అంటే మరీభాగు.

రాష్ట్రోత్పాదనలసంఖ్య కోటిపరకుండ వచ్చును. అందులో మూడవంతు కర్ణాటక ప్రాంతములో నున్నారు. కాలక్రమేణ, కన్నడ భాష చాలామార్పులను చెందింది. గుర్తుపట్టలేనంతగ మారిపోయింది. ప్రాచీన కన్నడ కావ్యములిప్పుడు విద్యాధికులకే ప్రయత్నపూర్వకంగా మాత్రమే అర్థమవుతాయి. పంపకవిభారతము చదువుతుంటే తెలుగు - తమిళం మిశ్రమమా అన్నట్లుంటుంది. అందుకేకాబోలు రాజాజీ ఒకసారి తనసహజ వక్ర క్రితే ఇట్లన్నాడు: “తమిళాన్ని తెలుగు లిపిలో వ్రాస్తే అది కన్నడమవుతుంది.”

తెలుగు పరిస్థితి వేరు. నన్నయ వాడిన భాషారూపమునే మనము నేటికీ వాడుతున్నాము. ఆయన పద్యాలు ఎవరికైనా చప్పన అర్థమవుతాయి. అమాటకువస్తే నేటి “పచనపద్యాలు” కంటే నన్నయ పద్యాలే సులభముగ అర్థమవుతాయి. భాష జీవంతము. భాషప్రవాహాని కాబట్టి తెలుగు భాష అభివృద్ధిచెందలేదని కాదు. ఆధునిక శాస్త్రములు వ్రాయుటకు భారతీయభాషలలోకెల్లా తెలుగు అనుమయినదని 1988లో జె. బి. ఎస్. హార్టన్ అన్నాడు. దీనినిబట్టితెలుగు భాషాభివృద్ధి లేదే తెల్లమవుతున్నది.

కన్నడంలో నేడు పంపకవి మాదిరి పద్యాలు వ్రాసేవారిని, వ్రాసేవదిని అర్థంచేసుకొనేవారిని కర్ణాటకరాష్ట్రంలో అరుదుగాచూస్తాము. అదే ఆంగ్లంలో నేడు నన్నయమాదిరి పద్యాలు వ్రాసేవారూ వున్నారు, వాటిని ఆదరించేవారూ వున్నారు. కన్నడభాష “మాదర్నాయిజ్”

అయింది. ఇంగ్లీషు-పర తెలుగు అభివృద్ధి అయింది-ఇటాలియన్ పరె. అందుకే కన్నడ తెలుగులు రెండునూ అజంత భాషలైనా, తెలుగుకే “ఇటాలియన్ ఆఫ్ ది ఈస్ట్” అను ప్రశస్తివచ్చింది. ప్రాచీన కన్నడ కవులు ఛందో విషయంలో చాలా వైవిధ్యం చూపినారు. మనం తెలుగులో వాడే వృత్తములు వారువాడినవే. పంప, రన్న చంటి కవుల పద్యములు నన్నయ తిక్కన పద్యముల మాదిరుండగా, తర్వాతి కన్నడ కవులు “రగడ” అనీ “ఇట్టుమ” అనీ దే? ఛందస్సుల స్వీకరించి కన్నడ కవితా గాంభీర్యాన్ని నీరుగార్చివేసిరి. జనవేశ్వరాచి భక్తులవి “పచనములు” - మన చపన పద్యాల వలెనే తలాతోకా వుండవువాటికే.

వారి భాషమాత్రం ఇప్పటి కన్నడంవలె వుంటుంది. పంప వంటి కన్నడం పాతకన్నడం - “హళకన్నడం”. ఈ హళకన్నడంలో వ్రాయుట పెద్ద యజ్ఞం అనుకొంటారు ఇప్పటి కన్నడిగులు. “రామా శ్లోమేధ” అనే చిన్న కావ్యాన్ని గద్యలో హళగన్నడంలో నందకె లక్ష్మీనారాయణయ్య (“ముద్దణ”) ఈ శతాబ్ది ఆరంభంలో మారుపేరుతో ప్రచురించగా ఆ గ్రంథం ప్రాచీన మైనదని కన్నడిగులు పడిన సంబర మింతా, అంతా? తెలుగులో వున్నంత పద్యశిల్పం వేరే భారతీయ భాషలలోలేదు. తిక్కన శ్రీపర్యంలో నున్నంత ఛందశిల్పంనూహతో నభవిష్యతి. పెనిసన్ కవి “మాడ్” అనే కావ్యంలోనూ, రాబర్ట్ బ్రిడ్జిన్ “చెస్టమెంట్ ఆఫ్ బ్యూటీ” అనే కావ్యంలోనూ కొంత ఛందోవిన్యాసం గోచరిస్తుంది. ఇప్పుడుమనం వాడే గద్యవాక్య నిర్మాణం ప్రాచీన తెలుగుపద్యాలలోని వాక్యనిర్మాణంను పోలుతుంది. తిక్కన నుండి, అనంతామాత్యుని “భోజ రాజీయము” నుండి ఎన్నయినా వుదాహరణాలీయవచ్చును. కన్నడ తెలుగు లిపులు ఒకానొక కాలములో ఒకేవిధంగా వుండేవి. తర్వాత ఈ సోదరీమణులు వేర్వేరుబోయినారు. కన్నడ లిపి కొంత గజిబిబి. ఇట్లంటే కన్నడిగు లొప్పుకోరు. సహజమే కదా! అయినా నేడు “లంకేశ్ పత్రిక” లాంటి వార్తాపత్రికలు తెలుగు లిపికి సన్నిహితంగా ఉండే కన్నడ చైపులనే వాడుతున్నారు. తెలుగు కన్నడాల కేకలిపి కావలెనే వుద్యమంవుంది. 1988లో తెలుగు లిపి సంస్కరణ సంఘం ఏర్పడింది. ఆ సంఘంవారు సూచించిన సవరణలనే ఒప్పుకోము. ఇక రెండుభాషలకూ ఒకే లిపియన్న వారూ ఒప్పుకోరు. మనమూ డిబో. ఆ సంఘసభ్యులు దాదాపు అందరూ పరమపదించిరి.

మొత్తానికి కన్నడ, తెలుగులు పడుగుపేకలవలె కలిసిపోయినవి. కన్నడకావ్యాలనుగానీ, తెలుగుకావ్యాలనుగానీ పరిశీలిస్తే షరస్వర ప్రభావం అంతగా కనరాదు. “నాడుభాష నిజంబు కర్పాటభాష” అని గర్వంగా ప్రకటించుకొన్న శ్రీనాథునిలోనూ కన్నడప్రభావం కనిపించదు. ఆయన అసాధ్యుడాయ్. “కర్పాట” పదానికి డౌంట్ తిరుగుడు అర్థం ఇచ్చి తప్పించుకోగలడు. కన్నడదేశంవాడని శ్రీ చిలుకూరి నారాయణరావు గారంతగా వాదించిన పాల్కురికి సోమన రచనలో కన్నడభాషాప్రభావం అంతంతే. తనది “జానతెనుగు” అని చెప్పుకొన్నాడు. తెలుగురాయని (మహావిష్ణువు) చే “కన్నడరాయలు” అని బిరుదుపొందిన శ్రీకృష్ణ దేశరాయల “ఆముక్తిమాల్యద”లో విచిత్రపదాలున్నా కన్నడప్రభావం లేదు. ఒకభాష మాతృభాషగా గల్గినవారు ఇంకొకభాషలో రచన చేస్తే, నిజమాతృభాషా సంప్రదాయాన్ని అవలంబిస్తాడనుకోవడం సరికాదు. శ్రీ పురిపండా అప్పలస్వామి, శ్రీ ప్రకాశచంద్ర శతపథి రచనలలో ఓరియా ప్రభావం ఉందా? సుప్రసిద్ధకన్నడరచయిత “బిబి” (రాయసం భీమసేనరావు), “త. రా. సు.” (టి. ఆర్. సుబ్బారావు) ఆంధ్రులే అయినా వారికన్నడ రచనలలో తెలుగు ప్రభావంలేదు. కళులె వీరరాజు మైసూరు రాజ్యంలోని ఉన్నతోద్యోగి. ఆయన వ్రాసిన వచనతెలుగు భారతంలో కన్నడప్రభావంలేదు. రచయితలు తమరచనలలో అన్య భాషాపదాలనెందుకు వేస్తారనేది పెద్ద క్వెస్టను. తమ బహుభాషా పరిచయం చూపించడానికి కావచ్చు ఆ భాషాపదమే ఆ భావానికనువయిన దని వుండవచ్చు. ప్రాచీనపదం “నావ్యురివ్” (నడుసుంత్రపుసిరి) వలె. కావలిసి కొంచెతనంగా అన్యభాషాపదంవాడి, చదువరులను తికమక పెట్టేందుకయి వుండవచ్చు. తానువాడే ఫలానాపదం, నుడికారం అన్య భాషీయం అని తెలిసియుండకపోవచ్చు. పాతపదాన్ని, అన్యభాషాపదం అక్రమించడం అనే భాషాదౌర్భాగ్యమూవుంది. చక్కని తెలుగుదేశ్య మయిన “కీసర” అనేపదాన్ని, హిందూస్తానీపదం “జేబు” నెట్టివేసింది. ఈ “జేబు” విశ్వనాథవారిని కొట్టివేసింది (“జేబు దొంగలు”).

ఒకభాషాప్రభావం, ఇంకొకభాషమీద కవుల రచనలలో కాకుండా జనవ్యవహారంలో కనపడవచ్చు. ఇప్పుడు శ్రీ ఆదవాని హనుమంతపు గారి వ్యాసంలోని వివిధాంశాలపై నాయాలోచనలను వెల్లడిస్తాను అగత్యం, అసడ్డ, మెయి, సోలు...వంటి పదాలు కన్నడదే అనే భావంతో వ్రాసినారు. ఇట్టిపదాలు కన్నడంకు, తెలుగుకు భాగస్వామ్యం అనుకొంటేసరి. ఇవీతెలుగుపదాలే. ఏవంచ మాండలికాలనుకోవచ్చును. రెండుకాని, అంతకంటె ఎక్కువకాని భాషల్లోవుండే సమానశబ్దార్థక పదాలను “కోగ్నెట్” పదాలంటారు. వ-హ, వ-బి, న-ణ, క-చ అక్షరభేదాలతో కన్నడ - తెలుగులోనున్న “కోగ్నెట్” పదాలు కొన్ని వేల సంఖ్యలోవుంటాయి. ఈ సింపుల్ ట్రెక్కుతో రెండు భాష

లేర్పడినాయా అనే ఆశ్చర్యం కలుగకమానదు. ఒక తెలుగుపదం కన్నడ ప్రభావంవల్ల ఏర్పడ్డది అని ఎట్లుకనుగొనేడిఅంటే ఆ కన్నడపదం తెలుగుచ్చారణలో మార్పుపొంది, ఆ కన్నడపదంలేకుంటే, ఈ తెలుగు పదం ఉండియుండదని అనిపించినప్పుడు. ఉదాహరణకు: శ్రీ హను మంతపుగారే ఇచ్చిన కన్నడపదం “హోళి” గలె తీసికొందము. దీనికి తెలుగుకోగ్నెటు ‘పోళి’, కానీ రాయలసీమలోకర్పాటకాంచలములలో ఉండే వారు “ఓళిగలు” అంటారు. ఇదీకన్నడభాషాప్రభావంఅంటే. దిగువ, నేను తెలుగుపై కన్నడ భాషాప్రభావం ఉండేకొన్ని పదముల పట్టికనిస్తాను.

పట్టిక

కన్నడ భాషాప్రభావంగల కొన్ని తెలుగు పదములు (“కన్నడ తెలుగు”)

	కన్నడమూలం	ఆర్థం/ప్రయోగం
అండా	హండె	పెద్దకారు
అక్కులు	అక్కి	బియ్యం, “అక్కుళ్లు” ఇట్లు వచ్చిందే.
అవలక్కులు	అవలక్కి	అటుకలు
ఉడుగురులు	హడుగురు	పిల్లలు
ఉరక్కులు	హరక్కి	ఉప్పుడుబియ్యపు బొరుగులు
ఓళిగలు	హోళిగి	పోళిలు
కబ్బినము	కబ్బిణ	ఇనుము
కూసు	కూసు	శిశువు, అభ్యాసము కూసువిద్య
కుజీయు	కుజె	గంతులు వేయు, పిల్లోడు కుజుస్తా వుండాడు
కోసుంబరి	కోసుంబరి	నానవప్పు
గద్దలము	గద్దల	అల్లరి. ఇది సమాన పదమును కొంటాను.
గుంగాడులు	గుంగాడి	దోమలు
గొజ్జు	గొజ్జు	చింతపులుసు వంటకము
గొత్తు	గొత్తు	తెలియు, నాకు గొత్తులేదు (తెలియదు)
జోకుమారుడు	జోకుమార	వానవచ్చేందుకు కొలిచే షుద్ర దేవత
చౌళికాయలు	చవుళికాయి	గోరుచిక్కుడుకాయలు, వీనికి “మొటిక్కాయలు” రాయల సీమ మాండలికము.

జోబి	జోబి	జేబు
ధోత్రము	ధోత్ర	దోపతి
పలము	పల్ల	కూర, “పూరిపల్లం తెండి”.
		మనుట, “బిటికి బాళరా”
		ఎక్కువకాలం వచ్చు, “ఈ గుడ్డ చాలానాళ్లు బాళికి వస్తుంది”
బాళేపండు	బాళేపాణ్ణు	అరటిపండు
బీగము	బీగ	తాళము
బుత్తి	బుత్తి	చలిది; రెండూ ‘భుక్తి’ తదృష్టములు
బేకు	బేకు	కావలయును; “నాకుబేకులేదు” (నాకు కాబట్టదు)
బేడలు	బేళె	పప్పు
మొరము	మొర	చేటి
వగ్గురిణి	వగ్గురిణి	తిరుగుబోత; బొరుగుల వగ్గురిణి
సుమ్మనె	సుమ్మనె	ఊరక; “ఉడుగురులూ, సుమ్మనె వుండు” (పిల్లలూ, ఊర కుండండి)
సుడగాడు	సుడగాడు	వల్ల కాడు
హల్తాలు	హరటి	గవ్వలు, “హల్తాలు కొట్టేదేనా, పని ఏమయినా చేస్తారా?”

పై “తెలుగు” పదాలను కిర్లాట్ కరాష్ట్ర సరిహద్దుల్లో వుండే హిందూపురం, మడకళిర, ఉరవకొండ, రాయదుర్గం, కల్యాణదుర్గం (ఆనంతపురం జిల్లా), ఆలూరు, ఆదవాని, (కర్నూలు జిల్లా) ప్రాంతాల్లో అనులు వాడుతున్నారు. నిజానికి తెలుగుపదాలుకావు. కన్నడభాషారూపాలి స్వరూపం దాల్చినాయి. కన్నడంరాని తెలుగువాళ్లు తెలుగులోనూ, తెలుగురాని కన్నడిగుల తెలుగులోనూ ఇట్టిమాటలు దొర్లబంటాయి.

కొన్నిసమాన (కోగ్నిట్) పదాలు రెండుభాషల్లో అర్థచ్ఛాయల్లో భేదంకల్గిఉన్నాయి.

ఉదా: “కంపు” పదం

కన్నడం కస్తూరి అంటారు. కానీ కన్నడకస్తూరి “కంపు” కొట్టును, కంపు పదం కన్నడంలో సువాసన అనే అర్థంలోనూ, ఇప్పటి తెలుగులో దుర్వాసన అనే అర్థంలోనూ వాడబడుతూవున్నాయి.

2. “కుడి” పదం

కన్నడంలో నీటినిమాత్రమే లేదా ఏదైనా ద్రవాన్ని, గాలిని

“కుడి”యుట వుంది. తెలుగులో ఘనపదార్థాన్ని సైతం “కుడి”చెదము (భుజింతుము)

3. “సుళ్ల” పదం

కన్నడంలో “సుళ్ల” అంటే అబద్ధం. తెలుగులో “సుల్లక” పదం అదే అర్థంకలిగి వుంది. సుల్లన, సుల్లోడు అనే పేర్లుగలవారున్నారు. సుల్లక పదం తుల్లక (నీచ) పదంనుండి వచ్చివుండవచ్చు.

4. “కళ్ల” పదం

కన్నడంలో “కళ్ల” అంటే దొంగ అని అర్థంకాగా, తెలుగులో “కల్ల” అంటే అబద్ధం అని అర్థం.

శ్రీ హనుమంతప్పగారు తమ వ్యాసంలో ఎల్లెడలా రెండురకాలైన ప్రమాదాలుచేసినారు. ఒకటి తెలుగు నుడికారాన్నీ, వాక్యాల్నీ కన్నడం నుంచి వచ్చినాయని నిరూపించబూనడం, రెండు ఇతర అంధ్ర ప్రాంతాల్లోని (ముఖ్యంగా సర్కారుజిల్లాలు) మాండలికాల్ని ప్రమాణ భాషగా తీసికొంటూ, రాయలసీమలోని ప్రామాణికరూపాల్ని మాండలికాలుగానెట్టివేయడం. నాళవాక్యాలకి ఉపపత్తులు చూపినారు.

విలక్షణసంధి

నీయాకట్ల మేం షావుకార్లుకాదామో. “ఒకేఅర్థాన్నిచ్చే రెండు భాషల పదాల్నికలుపుట” అనే సూత్రంచేసినారు.

కన్నడపదం హాగె (ఆగ), తెలుగుపదం అట్ల కలిసి ఈక్రింది విధంగా సంధి అయినదట!

నీ ఆగ + అట్ల → నీ ఆగ అట్ల → నీ ఆగట్ల → నీయాగట్ల → నీయాకట్ల. లక్షణంనుంచి లక్ష్యాన్ని సాధించడమంటే ఇదేకాబోలు!

పైని ఉదాహరణం తెలుగువాక్యమే. కన్నడం ప్రమేయమేలేదు. చూడుడు. అది రెండు విధాలుగా నిష్పన్నంకాగలదు.

1. నీ ఆగ అట్ల → నీ యగ అట్ల → నీయగట్ల → నీయాకట్ల.

2. నీ అట్ల → నీ యట్ల → నీ యగట్ల → నీ యాకట్ల

తెలంగాణాపై పు అట్ల అనేందుకు గట్ల, ఇంత అనేందుకు గింత అనడం సర్వేసర్వత్ర చూస్తూన్నాము. పై వాక్యంలోని “కట్ల” అట్లు సిద్ధించిందే కాని వేరుకాదు.

కిలార్లం

కన్నడ ‘అంతె’ అనేది తెలుగు ‘అట’ అయినదట! ‘అట’ ప్రాచీనకాలంనుండి కావ్యాలలోకూడ వాడబడింది (ఉదా: ‘వనకన్యకనట’)

పదబంధాలు

సున్నపుకాయ దబ్బి.

కన్నడ “కాయ” అంటే దబ్బి అంటున్నారు.

గోదావరిజిల్లావారు సైతం “పొడుంకాయ” అంటే స్వయం వేసుకొనేదబ్బి అనే అర్థంలో వాడుతుండ, కాయ=దబ్బి అని కన్నడపదం అనడం సరికాదు.

పదక్రమం

అప్పా అమ్మా; క. తండెతాయి

తల్లిదండ్రులు; తె. అమ్మా నాన్న

అని ఇచ్చినారు. కన్నడంలో “తాయితండె” (అమ్మానాన్న) అనికూడా అంటాము. కావున ఈ సిద్ధాంతం చెల్లదు.

సంఖ్యావాచకం

నూరు (శతం) పదం కన్నడప్రభావంవల్ల వచ్చిందనీ, సరిహద్దు ప్రాంతాలలో ఇన్నూరు మొదలైన రూపాలున్నాయనీ కొంత్రాలో “పంద” అనివున్నదనీ ఇంకొకసూత్రం. ఇదీ సరికాదు.

‘పంద’ పదం మాండలికం. ‘నూరు’ పదం ప్రాచీనము, ప్రామాణికము, గ్రాంథికము అయినట్టిది. తెలుగుశాసనాలలోనూ, మహాకావ్యాలలోనూ ‘నూరు’ పదమే వాడబడింది.

వాక్యం

వాక్యాల్లో కన్నడ ప్రభావం వుంది అనడానికి ఈ క్రింది వాక్యాన్ని ఉదాహరణగా ఇచ్చినారు.

ఉదా:-

ఉరవకొండకు పోయెల్లెదా అనేదానికి కన్నడ వాక్యం ఉరవ కొండగె హోగోదిల్లా? మూలమంటున్నారు.

పైని తెలుగువాక్యం, కన్నడవాక్యంతో సమానం కావచ్చుగాక. అట్లని కన్నడవాక్యం ప్రభావితం చేసిందనడం సమంజసమా? “హి వెండ్” అనే ఆంగ్లవాక్యం, ‘వాడు పోయెను’ అన్న తెలుగువాక్యం నిర్మాణం ఒక్కటే. అట్లని ఇంగ్లీషుదే ప్రభావితమయిందని యనగలరా?

ఉరవకొండకు పోయెల్లెదా? అనే వాక్య నిర్మాణం ఉరవ కొండకు పోయేదిలేదా? అను వాక్యంతో సమానం. “పోయేది” అనే రూపం శిష్ట వ్యవహారికంలోనూ, కావ్యాలలోనూ ఉన్నట్టిదే.

ఉదా:-

“ఉండేది రాముడొకడే”, “కరినేలింది హాళక్కి” ఇత్యాది. మరియు “పోవుటలేదా?” అనే గ్రాంథిక రూపంకాబట్టి “పోయెల్లెదా?” అనేది అచ్చపు తెలుగు వాక్యమేకాని కన్నడరూపం కాదు, తర్జుమాయూ

కాదు. ఇతర ప్రాంతాల్లో అయితే ఈ విధంగా వుంటుంది : ఉరవ కొండకు పోవా? అని శ్రీ హనుమంతప్ప గారన్నారు. ‘ఉరవ కొండకు పోవా’ అనే వాక్యసరణి ‘ఉరవకొండగె హోగోదిల్లా’ (క) తో గానీ, ‘ఉరవకొండకు పోయెల్లెదా’ (తె) తో గాని సమానంకాదు. “పోవా?” లో మధ్యమపురుష ప్రమేయం అధ్యాహార్యంగా వుంది. ఇదే వాక్యం కన్నడంలో ఈలాగుంటుంది :

ఉరవకొండగె హోగెయా?

రాయలసీమలోనూ “పోవా?” రూపంతో వాక్యాల్ని వాడుతారు.

సర్వనామం

కన్నడంలోని ‘యారు’ (ఎవరు) అనే పదాన్ని యథాతథంగా వాడుతారని ఇంకొక సూత్రం. కన్నడంలో ‘యారు’ కు ప్రాచీన రూపం “ఆరు”. తెలుగులో ‘ఏరు’ అనే ప్రాచీన రూపం ఉంది.

పరిపూర్ణారకం

కన్నడంలో “బిడు” అనే సహాయక క్రియను చేర్చితే పరిపూర్ణరక మేర్పడుతుంది. దానికి సమాన పదమయిన “విడు” ఈ ప్రాంతంలో వాడబడుతుంది అంటూ శ్రీ హనుమంతప్ప గారు క్రింది యుదాహరణ మిచ్చినారు.

ఉదా:

చేసిడిసినాడు (చేసి విడిచినాడు “చేళేసినాడు”)

అంటే “చేసిడిసి” అనే రూపం కన్నడం నుంచి వచ్చిందనా వారి నిగఘనం?

ఈ క్రియారూపం కన్నడం నుంచి వచ్చిందీకాదు, రాయలసీమ సరిహద్దులోని వ్యావహారికమూ కాదు. ఇది ప్రాచీన ప్రామాణిక రూపం. గుంటూరువాడై, నెల్లూరులో వుంటూ, ఓరుగల్లు చక్రవర్తితో రాచకార్యములు నడిపిన కవి తిక్కనయే వాడినాడు.

ఉదా:-

తప్ప దనదెనలేదని చెప్పివిడిచె (మహా భా. ఉద్యోగప.,

ఆశ్వా. 4, ప. 7)

కన్నడం లోని “పేబిడు”, తెలుగులోని “చెప్పివిడిచు” కు సమానం. ఇతర భాషలలోనూ ఇట్టి క్రియారూపాలు హిందీని తీసుకొందాం. “మార్తాదా” అనేది “చంపివిడిచె” తో సమానం.

శ్రీ హనుమంతప్పగారిచ్చిన లక్ష్య లక్షణాలను పరిశీలిస్తే తెలుగుపై కన్నడభాషా ప్రభావం దాదాపు లేనట్టేలేక్క.

కన్నడ తెలుగు లొకే యింటి యాడవడుమల్లంటివి. సమాంతరముగ, సమాన భాగస్వామ్యముతో. పెరిగినట్టివి. సంస్కృతపదం

“జోనక” ను ఇవి ఎట్లు పంపుకొన్నాయో చూడండి: తెలుగు - జొన్న, కన్నడం - జోక. ఒకదానిపై నింకొకటి గల ప్రభావం అంత స్పష్టంగా ద్యోతకం కాదు. తమిళ, కన్నడ, తెలుగులు స్వతంత్రంగా తమ తమ విశిష్టతను నిల్పుకొంటూ వచ్చినాయి. తమిళం ఆతి ప్రాచీనం. తర్వాత కన్నడం, ఆ తర్వాత తెలుగు అనే సిద్ధాంతం సులభక. ఆ మాటకు వస్తే తెలుగే ప్రాచీనతమం. ఇది నేనుంటున్న మాట కాదు. ఇటీవల ఒక తమిళదేశ భాషా శాస్త్రవేత్త ప్రతిపాదించిన సిద్ధాంతమిది.

తెలుగుపై కన్నడ ప్రభావం, ఉర్దూ పారశీక భాషలకన్నా తక్కువైంది. తెలుగులో ఉర్దూపర్షియన్ భాషాపదాలు ఎక్కడవడితే అక్కడ దొరుకుతాయి. ఆ భాషాపదాలు మనవే అనేటట్లు చేరిపోయినాయి. “కొత్తిమీర”, “ఆపరంజి” వంటి మాటలే తార్కాణాలు. అట్లని కన్నడభాషా ప్రభావమే తెలుగుపై లేదా అంటారేమో? ఉన్నది. ఉచ్చారణలో, పసలో, కొన్ని కొన్ని మాటల ప్రయోగంలో సూక్ష్మ సూక్ష్మంగా వుంటుంది. ఉదాహరణలిస్తాను. “ధని” అనే పదం వుంది. ఇది సంస్కృతం. దీనిని కన్నడంవాళ్లు యజమాని (షావుకారు) కి ఉపయోగిస్తారు. ఆదవాని లాంటి పూర్ణలో తెలుగువారు కూడా యజమానిని “ధని” అని వ్యవహరిస్తారు. మావారి ఉచ్చారణలో ఇది “డణి” అనికూడా అయింది. ఇదీ భాషా ప్రభావమంటే. ఇంకొక విచిత్ర పదం ఉంది. అది “నానేపాటి”. ఇది మా పూరిలోని చాలా మంది, ముఖ్యంగా కమ్మ కులస్థులు పెట్టుకొనే పేరు. నానేపాటి, నానేపాటియ్య, నానేపాటిప్ప ఇట్లుంటాయాపేర్లు. ఈ పేర్లు కోర్టు పత్రాల్లోనూ, భూమి పట్టాల్లోనూ, పెండ్లి పత్రాల్లోనూ నమోదయ్య నవి. దీనికర్థమేమిటా అని ఆ పేర్లవారి నడిగితే, “మాకు తెలియదు స్వామీ, నీవే చెప్పల్ల” అంటారువారు. అలోచిస్తే ఈ పేరుపై కన్నడ ప్రభావముందని తేల్చినాను. కమ్మవారు భూస్వాములు. వీరికి “నానేపాటియ్య” అనే కులదైవమున్నాడు. ఈ దేవత ధాన్యాధిపతి. ఇతని విగ్రహం (ఒక రాతిగుండు) నల్లరేగడి పొలంలోబయల (గుడి గోపురాలు లేక) వుండును. మా పూరిలో కొర్రలు ముఖ్యపంట. దీని కోతలు, కల్లము అయితరవాత రైతులందరూ నానేపాటియ్య దేవరను కొల్లుటకు పోతారు. రాతిగుండుపై కొర్రలు రాగి పోస్తారు. విందు చేసుకొంటారు. అంటే ఆర్థమేమి? “నానేపాటియ్య” ప్రియంగు (కొర్రలు) ధాన్యాధిదేవత. కొర్రలకు కన్నడభాషలో “నవణె” అని పేరు. “నవణె” ధాన్యానికి పతి “నవణెపతి”. “నవణెపతి” యే మన వారి చిత్రోచ్చారణలో “నానేపాటి” అయినది. “నానేపాటి” పదం ‘కొర్రపాడు’ వంటిది కాదు. “నానేపాటి” దైవం. “కొర్రపాడు” గ్రామం. కన్నడ నామం “నవణెపతి”, మావారి తెలుగుచ్చారణలో “నానేపాటి” యగుట తెలుగుపై కన్నడంయొక్క సూక్ష్మ ప్రభావం. ఇంకొక భాషపై ప్రభావం కలియుండుటకు కన్నడభాషపై తెలుగు

ప్రభావానికి ఒక ప్రసిద్ధ ఉదాహరణ ఇస్తాను. కన్నడరాయలు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పరిపాలించిన కళిప్రాంతానికి మనం “రాయలసీమ” అని పేరుపెట్టుకొన్నాం. కన్నడిగులా దీన్ని “రాయలసీమ” అంటున్నారు. అచ్చపు కన్నడంలోనే అయితే “రాయలసీమె” కావలెను. “ల” తెలుగుకారకం అయిననూ “రాయలసీమ” అనే పేరు అతుక్కుపోయింది. అలింద్యారేడియోలో వివిధ భాషా వార్తా ప్రసారాల్లోనూ ‘రాయలసీమ’ అంటున్నారు. ఇదీ తెలుగు ప్రభావం!

రాయలసీమలో మాట్లాడే తెలుగుభాషను - అదొక వస్తు ప్రదర్శనశాలా నమూనాగ లేక బతికిన కాలేజిభాషలాగ, లేక ఒక అనాగరిక జనుల భాషలాగ పరిగణించడం మన నేటి విశ్వవిద్యాలయ భాషా శాస్త్రజ్ఞులకు పరిపాటి అయిపోయింది. గత నాలుగు శతాబ్దాల నుండి రాయలసీమ ప్రజలు అలనాపాలనా లేక, కరవులకు గురి అవుతూ, త్రాగడానికి నీళ్లులేక, విద్యాసౌకర్యాలు లేక, వాణిజ్యస్థిమిత లేక చిటికి చివికిపోయినారు. అట్లని వారిభాషను ఏదో హాస్యభాషనపు నరుకుగా చూడవద్దు. రాయలసీమలోని తెలుగుభాష తిక్కన, నాచన సోమన, పోతనాదికవుల ప్రయోగాలకు కాణాచి. మహాకవుల పలుకుబట్టి ఇచ్చట నజీవంగా వున్నాయి. రాయలసీమలో “యదారు” (విచారం) అనే పదం వాడుతూ వుంటాము. ఇదే తిక్కన వాడిన “ఎదరు”. భయ పడు అనే అర్థంలో “యదవడె” అంటాము. దీనిని చేమకూర వేంకటకవి “ఎదవడి” అని వుపయోగించినాడు. ఇంక వాక్యనిర్మాణం చూస్తాము.

మా పూరిలో మేము స్వాములము. మమ్మల్ని అదరూ “స్వామీ! నీవు భోంచేసివా?” అని అడుగుతారు. స్వామీ ఏమిటి, నీవు అనే ఆ ఏకవచన సంబోధన ఏమిటి అనే సందేహం వస్తుంది.. కానీ తీరాచూస్తే ఇది మహాకావ్య సంప్రదాయం. కవిత్వయ భారతంలో పాత్రలన్నీ ఏకవచనంలోనే పిలుచుకొంటాయి. బహువచనంలో సంబోధన వున్నచోట ఎగలాకై ప్రయోగించబడినట్లు స్పష్టం. అర్జునుడు ద్రుపద మహారాజును కట్టి తెచ్చి ద్రోణుని ముందర పడవేసినప్పుడు ద్రోణుడు ద్రుపదరాజును పోల్చిపోల్చినట్లు నడిస్తూ “వీరవ్యవస్థా ద్రుపద మహారాజులై యిట్లు కృపణులై పట్టువడన్ వీరికి వలసెనె యహహ” అని అంటాడు. తర్వాత నాగరికం పండినకొద్దీ బహు వచనాలూ, ద్విబహువచనాలూ వచ్చినాయిలెండి.

రాయలసీమలోని మహాకావ్యభాషా వారసత్వంను తేలికగా చూడవద్దు. ఈ మహనీయ సంప్రదాయాన్ని నిలబెట్టుకొనుట ఆంధ్రుల విధి. శ్రీ ఆదవాని హనుమంతప్పగారు తమ వ్యాసంలో చివరన చెప్పిన సమగ్ర భాషానిఘంటువు, వ్యాకరణం అవసరాన్ని నేనూ నమర్చిస్తాను. మూడుపువ్వుల వలె గుణాశించిన ఆంధ్రరాష్ట్రం ఆరు కాయలుగా పండి పండ్లెండుపండ్లుగా మాగవలెనని ఆకాంక్షిస్తున్నాను.

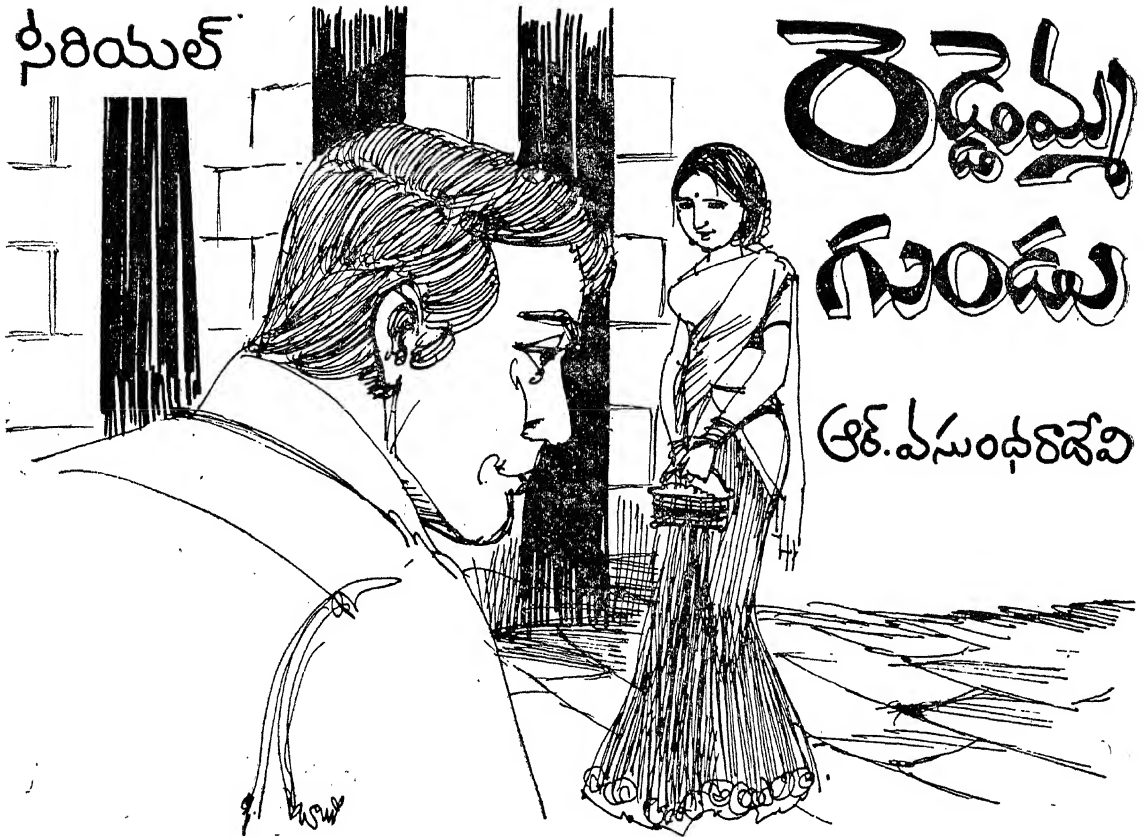

క్రియల్

రెడ్డిమ్మ

గుండు

ఆ.ఎ.సుంధరదేవి

(గత సంచిక తరువాయి)

7

చిన్నా చాల ఉత్సాహంగా ఉన్నాడు. “మామ గురించి మీ ఆభిప్రాయం ఏమిటి?” అన్నాడు.

శివరావు సమాధానం చెప్పకుండా నవ్వి ఊరుకున్నాడు.

“నన్ను కూడా రోజూ ధ్యానం చెయ్యమన్నాడు!” గూడు పురాణీ చేస్తున్న చిన్న పిల్లవాడిలా అంటూ నవ్వాడు చిన్నా. అతని నవ్వులో ఎగతాళి, విసుగూ, తాను అందులో చిక్కుకోనందుకు గర్వమా ఉన్నాయి. “చాల బోధ చేశాడంటే.... మామ మాటలు మహాబోరు. ఈచెవిలోంచి గ్రహించి ఆ చెవిలోంచి ఒదిలెయ్యడమే! ...కాసేపు కళ్లు మూసుకున్నప్పుడే అద్భుతాలు జరిగి పోతాయా? ప్రతిరోజూ తొమ్మిది గంటల సేపు కళ్లుమూసుకు నిద్రపోవటం లేదా? కావాలంటే యింకోగంట నిద్రపోవచ్చు... అయినా యిదంతా ఆశా శ్రీయం!” సర్వజ్ఞుడిలా సెలవిచ్చాడు చిన్నా.

చిన్నాని చూస్తుంటే శివరావుకు నవ్వొచ్చింది. “దానికేం సమాధానం చెప్పారు?” అన్నాడు ప్రోత్సాహపరుస్తూ.

“ఏమిటో చెప్తాడంటే!... కళ్లుమూసుకున్నప్పుడే బాహ్యం ద్రియాల తాకిడిని తగ్గించేస్తే ఆలోచన మరింత సూక్ష్మమూ, తీవ్రమూ అవుతుంది. మామూలుస్థితిలో గుర్తించని అనేక విషయాలు గ్రహింపుకొస్తవి. మనస్సు స్వరూపమూ, ఆలోచనల పరిధి, పరిమితులూ తెలుస్తవి. దాన్నుంచీ జీవితంలోనూ, ఆరోగ్యంలోనూ వచ్చే మార్పులుంటవి.... ముందు ప్రయోగం చేసుచూచి, తర్వాత విమర్శించడం శాస్త్రీయం అంటూ చాలా బోధచేస్తాడంటే! నేను విననుగనుక బ్రతికి పోతున్నాను!” అన్నాడు చిన్నా.

“మీ మామకు సీవంటే చాల యిష్టం!.... నిన్నుకూడా తనలాగా మార్చేయ్యాలని చూస్తున్నాడు!” అన్న శివరావుమాటల్లో యిద్దరూ హాయిగా నవ్వేశారు!

బస్సు ‘అంగళ్లు’ మీదుగా గుర్రంకొండ వేపు పరుగెడుతుంటే అక్కడి ప్రకృతి సౌందర్యంతో పాటుగా ఏవిధమైన మార్పునీ, ప్రగతిని ఎరుగని ఆ ప్రాంతపు స్థితి శివరావును కదిలించింది. కట్టూ, బొట్టూ, మాటూ, తీరూ, తిండికోసం, నీళ్లకోసం కేవలం ప్రకృతి దయా దాక్షిణ్యాల మీద ఆధారపడి బ్రతికే దీనస్థితి-ఏఒక్కటి బ్రటిషువారి కాలం తర్వాత ఏమీ మారలేదు ఈ తాలూకాల్లో!

“ఇరవయ్యో శతాబ్దపు నాగరికత అందీస్తున్న సందడ, అవ కాశాల్లో తమకు వాటా దక్కబోతుందని, ముప్పైఅయిదేళ్లస్వాతంత్ర్యం తమ కష్టాల్ని గుర్తించలేదని వెనుకబడిన ప్రాంతాల నాయకులు అప్పుడప్పుడూ దుమారం లేపటం విసిపిస్తుంది. సంవత్సర ప్రాంతాల వారు తమకింకా తీరవలసియున్న ఆవసరాలను గుర్తించి, సరిచేసు కుంటూనేవుంటారు. కాని ఈ ప్రాంతాల గురించి ఎప్పుడూవినలేదు!... మీకు సరియైన నాయకులు లేనట్లుంది! దేశంతో వస్తున్న ప్రగతి, పరిణామాలు గురించి యిక్కడ స్పృహ కూడా లేనట్లున్నది! ఎంత అల్ప సంతోషం!” అన్నాడు శివరావు.

చిన్నా కొంచెంసేపు మౌనంగా వుండిపోయాడు. “రాజకీయ వ్యవస్థ పుచ్చిపోయింది! మా పరిస్థితి మారదండీ! ఎవరికి చెప్పకున్నా జరిగేదేమీ వుండదు! భుజబలం లేదు” అన్నాడు నిర్వికారంగా ముఖంపెట్టి.

ఆ సమాధానంతో ఆ సమస్యను గురించిన తన బాధ్యత తీరి పోయినట్లుగా వెంటనే ఉత్సాహం వుంజుకున్నాడు. “మీరు చదివింది మన స్త్రీత్యశాస్త్రం కదా... భౌతిక శాస్త్రం గురించి ఎన్నో విషయాలు తెలుసుకున్నారు!” అన్నాడు.

శివరావు చిన్నాని పరికించి చూచాడు... ఈ చిన్నాలోనే కాదు; యిక్కడి మనుష్యులందరూ - యీ వాతావరణంలోనే ఒక భిచ్చితమైన స్తబ్ధత వున్నది! ఈ స్తబ్ధత జీవితానుభవంలో వాళ్లు పొందుతున్న తృప్తి నుంచీ అనుభవిస్తున్న నిండుదనం నుంచీ వస్తున్నదా లేక అది కేవలం ప్రయత్న రాహిత్యమా? అనుకున్నాడు. తిండి, నీళ్లు, నెత్తిమీద ఏదో ఒక కప్పువుంచే ఆపైన దేని కోసమూ ఆరాటపడరు పిళ్ల! అల్పసంతోషం! ఇది అభినందించవలసిన విషయమా లేక అభిశంసింపవలసిన విషయమా? అన్న విషయం అతడు తేల్చుకోలేదు. ‘కారణం ఏదైనా, ఇక్కడ మానవ ప్రయత్నంలో నమ్మకమూ, ముందుకెళ్లాలన్న ఊహా కొరవడ్డవి!’ అనుకున్నాడు.

చిన్నా అడిగిన ప్రశ్నకు చిరునవ్వు నవ్వుతూ “నా ఆభిమాన విషయం మనిషి-అతని సాఫల్యమూ, అనందమూను! ఇప్పుడు తత్వ శాస్త్రం, మనస్తత్వశాస్త్రం, జీవశాస్త్రాలేకాదు-భౌతిక శాస్త్రంకూడా వాటితో కలిసి ఒకే త్రాటిమీదకు వస్తున్నది. ఆ కొనసాగి మనిషి తత్వానికి అద్దంపట్టేవే అయిపోతున్నవి... విద్యావంతులైన యువకులు క్లాసులో చెప్పబడే పాఠాలు మాత్రమే కాకుండా తెలుసుకోవలసినవి చాలా విషయాలన్నవి— మీమామ చెప్పినట్లు!” అన్నాడు.

చిన్నా కొంచెంసేపు ఆలోచించాడు. “భౌతికవాదాన్ని గట్టిగా పట్టుకోవటమే శరణ్యం మనుషులకు. దాన్నిదాటి భావవాదాల్లోకి

అడుగుపెట్టామా, అంతేసంగతులు! ఎక్కడ తేల్చామా చెప్పలేము! మనకితెలియకుండానే బోడిగుండ్లు కొట్టించేసుకుని, కాషాయ గుడ్డలు కట్టుకొని, ‘హరేరామ, హరేకృష్ణ’ అంటూ ఎగరటం మొదలెడతాము! ఏ బాబాగుంపులోనో, భక్త సమాజంలోనో భజనలు చేస్తూ జీవిత శేషాన్ని గడిపేయ్యాలని ప్రయత్నిస్తాము!... ప్రమత్తతో వుండటం చాలా ముఖ్యం!” అన్నాడు గట్టిగా.

శివరావు నవ్వాడు. “ఆలోచించడానికే భయపడితే ఎట్లాగయ్యా! జీవితంలో తాను ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలకూ, చేస్తున్నపనులకూ, పొందుతున్న అనుభవాలకూ— ప్రపంచంలో మనిషి తాను చూస్తున్న విషయాలన్నిటికీ—అర్థం చెప్పగల ఒక సమగ్ర సిద్ధాంతం, ఒక దృక్పథం ఏర్పరచుకొంటేనే మనసుకు తృప్తి దొరుకుతుంది... నేనూ ఆలోచిస్తాను; కాని అందువలన నీవు భయపడుతున్న పనులేమీ చెయ్యటంలేదు! ... భావము, అతీంద్రియత అన్నవాటిని మాసి రుడుసు కుంటే మనిషికి ఎదుగుదల ఎలావస్తుంది? శామ్మూల్ అల్ట్రాడర్ అని ఇరవయ్యో శతాబ్దపు బ్రిటిష్ తత్వవేత్త...”

శివరావు మాటల్ని మధ్యలోనే తుంచేసాడు చిన్నా. “మీరు యిప్పుడున్నట్టే లౌకికవాదిగా యిహముందు కూడా వుంటారని గ్యారంటీ ఏమీలేదు!” అన్నాడు.

తాము దిగవలసిన ఊరు రావటంతో మాటలాపే బస్సు దిగాడు. శివరావు రామిరెడ్డి యింటివైపు బయల్దేరాడు. రెడ్డమ్మ యింట్లో యివ్వ వలసిన వస్తువులు పట్టుకుని తోడ్కోరిపల్లెకు వెళ్ళాడు చిన్నా.

అది నాలుగోరోజు. మధ్యాహ్నం చిన్నకుసుకు తీసి ఉత్సాహంగాలేచాడు శివరావు. టీత్రాగి రెడ్డమ్మ గుర్రడుకేసి నడిచాడు. రెడ్డమ్మ అతని మనసులో రేపిన అలజడికి, ఆ పిల్ల విచిత్ర ప్రవర్తనకూ కారణం కనుక్కోవాలనుకున్నాడు.

ఆ కోవెల దగ్గర ఆ అమ్మాయి కన్పిస్తుందని అతనికి నమ్మకం తోచింది. ఎట్టయినా ఈ సమస్య అంత తేల్చాలని నిశ్చయించుకున్నాడు.

అతను ఊహించినట్లుగానే దోవ మలుపుదగ్గర రెండడుగులు ముందుగా నడుస్తూ కన్పించింది రెడ్డమ్మ. క్రిందదీసారి కలుసుకున్న పుష్ప అమె వింత ప్రవర్తనకు కారణమేమిటని సూటిగా ప్రశ్నించాడు శివరావు.

రెడ్డమ్మ అతన్ని తీక్షణంగా చూచింది. “నవాబుకి రెడ్డమ్మ ఎవరో తెలుసుకోవాల్సిన అవసరం లేదు! కాని శివరావుకి ఆ అవసరం వచ్చింది. సమాధానం చెప్పమంటావా? నేనవర్నంటావా? ... నీవు రాక్షసుడివై నప్పుడు నీ చేత బాధింపబడిన కన్యకనునేను! నీవు

మనిషివైనప్పుడు నీవుకొలిచేదేవతను నేను! నీవు దేవుడివైనప్పుడు నేను నీ దేవేరిని! నీవు ఈశ్వరుడివైనప్పుడు నీతో లీనమైయుండే శక్తిని నేను!... ఇప్పుడుతెలిసిందా, నేనెవరినో?" త్రివంగా అన్నది రెడ్డమ్మ.

జుట్టువిరబోసుకుని, వేపమండలుపట్టుకుని ఊగటంలేదుగాని మాటల్లోని లయ, ముఖంలోని తీక్షణతా, స్వరంలోనిశీవ్రతా కొట్టొచ్చి నట్లుగావున్నది.

శివరావుకి మనసుచెదిరిపోయింది. ఆ అమ్మాయి మాటలు అబద్ధం గానూ, నిజంగానూ కూడాతోస్తున్నవి... ఆమెతో మాట్లాడిన ప్రతిసారీ అతను ఓడిపోతూనే వున్నాడు!

"అనంతకాలాల్లోనూ నువ్వు నాతోనే వుంటూ వున్నావన్నమాట!... ఇప్పుడూ నీవునాకోసమే పుట్టావా?" అన్నాడు సీరసంగా. అతను వెయ్యాలనుకున్నప్రశ్న అడికాదు...

రెడ్డమ్మచిరునవ్వుతో తలూపుతూ "అవును! నీకోసమే పుట్టాను! రావణాసురుని చేతచిక్కిన వేదవతి దగ్గమైపోయింది. కానీ సీతగామ శ్రీ వచ్చింది... ఒక్కసారి ఏర్పడ్డ కర్మబంధం కరిగి భగవంతునితో లీనమవ్వాలి, తప్పదు!" అన్నది.

ఆ మాటల్లోని భావం శివరావుని అప్రతిభుజ్ఞి చేసింది. తనకూ, ఆ కాలపు నవాబుకూ ఏమీ సంబంధం లేదని యీ రెడ్డమ్మకు ఎలా చెప్పాలో అతనికి అర్థం కాలేదు.

"నువ్వేం మాట్లాడుతున్నావో నీకు తెలియటంలేదు! సీత రావణాసురుణ్ణి నాశనం చెయ్యటానికి పుట్టింది... అయితే నన్ను నాశనం చెయ్యటం నీ లక్ష్యమా?" అన్నాడు.

అవికూడా అతననాలనుకున్న మాటలు కాదు! శివరావుకు తన మీద తనకే విసుగు కలుగుతున్నది!

రెడ్డమ్మ నవ్వుతూ అన్నది: "నిన్ను నాశనం చెయ్యటమా?... నీవెవరు? ... నీ మూర్ఖత్వాన్ని కడిలించి, ప్రేమగా కరిగించి, ఆత్మ సాక్షాత్కారం ప్రసాదిస్తానని ఒకానొక యుగంలో మాటయిచ్చావు నీకు!" ఆమె మాటల్లో కొంచెతనం తొంగిచూసింది.

వెంటనే తన మాటల్లోని మరో అర్థం తెలిసివచ్చింది. రెడ్డమ్మ ముఖం సిగ్గుతో ఎరుపెక్కిపోయింది.

మనోహరంగా ఆ వున్న ముఖాన్ని చూస్తూ వుండిపోయాడు శివరావు. కొంతసేపటికి నిమృశంగా అన్నాడు: "ఆత్మసాక్షాత్కారం

విషయం యింకా తెలియలేదు గాని నాలో ప్రేమ ఉదయిస్తున్నది గనుక యిదే మనకు ఆఖరు జన్మకావచ్చు!" అన్నాడు నవ్వుతూ, పరీక్షగా రెడ్డమ్మను చూస్తూ.

కంగారుగా దూరంగా జరిగింది రెడ్డమ్మ.

"ఇక నాటకం చాలిద్దామా?" అన్నాడు శివరావు.

"ఒక నాటకంలోనుంచి యింకో నాటకంలోకి వెళ్దామా?" అన్నది రెడ్డమ్మ తడుముకోకుండా.

"నిన్ను మాటల్లో ఓడించడం ఎవరికీ తరంకాదు!" అని శివరావు అంటూనే నవ్వుతూ యిద్దరూ ముందుకు నడిచారు.

ఠెంకాయలూ, పసుపూ, పూలూ పట్టుకుని నలుగురు యాత్రీ కులున్నారక్కడ. వాళ్ళతోపాటు రామిరెడ్డి కూడా వున్నాడు.

రామిరెడ్డి శివరావునీ, రెడ్డమ్మనీ చూశాడు. అతని ముఖంలో నవ్వులేదు, పలకరింపులేదు.

"చీకటి పడుతున్నది... ఎందుకిక్కడున్నావు?" అన్నాడు రెడ్డమ్మతో కటువుగా.

రెడ్డమ్మవెనుదిరిగి యింటివైపు వెళ్లిపోయింది.

శివరావు కోవెలదాటి, దూరంగానడిచివెళ్లి నిర్మానుష్యంగా వున్నచోట విశాలమైన ఆకాశంక్రింద కూర్చున్నాడు. మనసులో విడమరచి ఫలానాఅని చెప్పనలవిగాని ఉద్వేగం నిండిపోయింది.

ఇంక మూడురోజులతర్వాత తానిక్కడ వుండననీ; ఈ ప్రాంతంలోనూ, యిక్కడి చరిత్రతోనూ, రెడ్డమ్మతోనూ తనకేమీసంబంధం వుండదనీ అనుకోలేకపోతున్నాడు. ముప్పైఅయిదేళ్ల జీవితంలో అతనికి చదువుతోతప్పించి నిజమైన మనుష్యులతో మమకారబంధాలేవీ ఏర్పడ లేదు! ఇన్నేళ్లూ అతను యీ జీవితంతో, యీ ప్రపంచంతో సంబంధం లేనట్లూ, యీ లోకానికివచ్చిన అతిథిలాగానే వుండిపోయాడు... కాని యీ రెడ్డమ్మగుండుకు వచ్చినప్పటినుండి మనస్సు స్వస్థానానికి వచ్చి నట్లు, కాలప్రవాహంలో ఎప్పుడో ఎక్కడో తప్పిపోయిన తనజీవితం లోకి తిరిగి అడుగిడినట్లు, ఇదంతా చిరపరిచితమే అయినట్లు విచిత్ర బాంధవ్యపు జ్ఞాపకాలచాయలు మనసులోనిండి ఉక్కిరిబిక్కిరి చేశా యతన్ని. "నీ మూర్ఖత్వాన్ని ప్రేమగా కరిగించి..." అన్నమాటలూ, సిగ్గుతో ఎర్రబడినముఖమూ గుర్తుకొచ్చి నవ్వుకున్నాడు.

చీకటిపడ్డాకలేచి యింటికి బయల్దేరాడు.

యింటికిరాగానే రామిరెడ్డిఎదురుపడి ఏ ఉపొద్దాతం, లేకుండానే "మీరిక్కడింకా మూడురోజులుంటున్నారా?" అన్నాడు. అతని

ప్రశ్న, అది ఆడిగినతీరూ స్నేహపూర్వకంగాలేవు. కోవెలదగ్గరి అతనిముఖం గుర్తుకొచ్చింది. తాను రెడ్డెమ్మతో చనువుగా వుండటం అతనికి నచ్చలేదని అనుకున్నాడు.

“అవును. అదివారం వెళ్లాలనే నేను అనుకున్నాను ... కాని ...” అంటూ ఆగి, “నేనిక్కడ వుండటం మీకు అసౌకర్యంగా వుంటే చెప్పండి. మరేదైనా ఏర్పాటు చేసుకుంటాను” అన్నాడు.

రామిరెడ్డి ముఖావంగానే “అసౌకర్యం కాదు ... మూడురోజులే కదా.... సరే, యిక్కడే వుండొచ్చు” అన్నాడు.

ఇవాళ శివరావుకి మనస్సు కష్టపెట్టుకోవాలని లేదు. అతని మనస్సు అతని ఆధీనంలో లేదు...

అదివారం... ఆదివారం... మూడురోజులు!... ఆ తర్వాత? ... ఆలోచనలను బలవంతంగా మరలించుకున్నాడు.

ఇప్పుడు... ఈక్షణం.... తానిక్కడున్నాడు.... రెడ్డెమ్మవుండే యీ వూళ్ళో.... అదొక్కటే నిజం! మిగతా ఆలోచనలు అబ్బలేదు! అనుకున్నాడు.

అతనిమనస్సు ఆనందంతో నిండిపోయింది. కాలాని కఠితమైన ఆ పరమశాంతిలో తననుతాను యీ రెడ్డెమ్మగుండుకు అర్పించుకుని, అందులో లీనమైపోవాలన్న విచిత్రమైన ఆవేశం కలిగింది. ఈ ఆవేశంలో తన ఉనికి తనకు తెలియకుండా పోయింది. భోజనం చెయ్యకుండానే క్రమంగా సుషుప్తిలోనికి జారిపోయాడు.

9

‘అయిదోరోజు!’ అనుకున్నాడు శివరావు, వాకిట్లో నిల్చుని. అతని మనస్సు క్రిందటిరోజున కలిగిన అనుభూతి స్థాయినుంచీ తేరు కోలేదు. కాలాని కఠితమైన మరోలోకంలో విహరిస్తున్నది.

రాత్రి వానపడి నేల తడిసింది. ఎర్రని పూలతో ముద్దమందారం అనందభారంతో కదలలేనట్లు నిశ్చలంగా నిల్చుని వుంది. రోజూరంగు పూలతో దేవగన్నేరు చల్లదనంలో మెల్లగా ఊగుతున్నది. ఇన్నాళ్ళ ఎండతాలూకు తాపాన్నీ, అలసటనూ తుడిచివేసి, యీ చల్లదనం శివ రావు మనసులో తియ్యని మత్తును కలిగిస్తున్నది. ఆకారణమైన సంతోషం అతని మనసులోనూ, బయటకూడా నిండి వున్నది.

ఆరోజు బయటకు కదలకుండా తన వ్రాయాలనుకున్న నోట్సు వ్రాసుకుందామని డైప్ రైటర్ తీసిపెట్టాడు. కాని పని జరగటంలేదు.

కొంతసేపటికి రెడ్డెమ్మ ముందువాకిట్లోంచి లోనికి రావటం కనిపించింది. ఆ పిల్ల తనదగ్గరకు తప్పక వస్తుందని, పలుకరిస్తుందని

అనుకున్నాడు. ఆమె యిటువైపుకూడా చూడకుండా నేరుగా లోపలి వంటగదిలోనికి వెళ్లిపోయింది.

ఎంతోసేపు ఎదురుచూసాడు శివరావు. రెడ్డెమ్మ రానేలేదు. వెనుకవైపు వాకిలి నుంచీ వెళ్లిపోయి వుంటుందని గ్రహించాడు. అతని మనస్సు చివుక్కుమన్నది.

కొంతసేపు ‘ఆ పిల్లతో నాకేం సంబంధం?’ అనుకున్నాడు. ‘నేను గుర్తింపుపొందిన శాస్త్రజ్ఞుణ్ణి. ఈవూరికి కేవలం వారంరోజుల పనిమీద వచ్చాను’ అనుకున్నాడు.

‘కేవలం వారంరోజులు!’ అన్న ఆలోచన యిక్కడి అనుభవాన్నంతటిని పరిమితం చేసి, కుంచించజేసి ఊరట కల్గించింది.

కాని అది ఎంతోసేపు నిలువలేదు. ఏదో ఆరాటం మనసును పట్టి ఊపిస్తుంటే ‘నాకేమైంది?’ అనుకున్నాడు విసుగ్గా. ‘రేపే తిరిగి వెళ్లిపోతేనో?’ అనుకున్నాడు నీరసంగా.

ఆరోజు సాయంత్రం రెడ్డెమ్మగుండు వైపు వెళ్లాలనిపించినా వెళ్లలేదు. అక్కడికి వెళ్లి రెడ్డెమ్మ కోసం ఎదురుచూడటం, ఆ పిల్లతో మాట్లాడటం తన ఉద్దేశం కాదు! అని నిశ్చయించుకుని యింట్లోనే వుండిపోయాడు.

కాని రెడ్డెమ్మ తనలాగే ఆలోచించి కోవెలదగ్గరకు వెళ్లకుండా యిక్కడికే వస్తుందని శివరావు అనుకోలేదు.

రామిరెడ్డిభార్య చిన్నమ్మ వెనకదొడ్లో ఆవులకు పాలుతీస్తున్నది.. ఇంట్లో ఎవరూలేరు.

రెడ్డెమ్మ గజ్జెలు మల్లమనిపించుకుంటూ వచ్చింది.

శివరావు ఉద్వేగంతో తలెత్తి ఆ అమ్మాయినే చూస్తున్నాడు.

అతన్నిచూసి చూడనట్లు లోపలికి వెళ్తున్న రెడ్డెమ్మ ఆగి, మెల్లగా వెనక్కితిరిగి శివరావువద్దకు వచ్చింది.

తలవంచుకుని మెల్లగా అన్నది : “మీరు నన్ను ఒకందుకు ఊమించాలి. మీరు రెడ్డెమ్మగుండు దగ్గరకు అవసరమృతంతో వచ్చినట్లు మొదటిరోజున చిన్నవాళ్లతో చెప్తుంటేవిన్నాను. నాకు ఎందుకో మిమ్మల్ని ఏడిపించాలని బుద్ధిపుట్టింది. అందువలన పిచ్చిపిచ్చిగా మాట్లాడి మిమ్మల్ని విసిగించాను. అదంతా మరచిపొండి, దయచేసి !” అన్నది.

ఇదింతో నాటకమా? అన్నసందేహం కలిగింది శివరావుకు ఊకాలం. కాని తలవంచుకుని ఊమాపణ అడుగుతున్న రెడ్డెమ్మ ఎంతో ప్రయంగా, మనోహరంగా తోచింది.

“నేను తెలిసీ తెలియని మాటలన్నోవాగాను. ఏమీ అనుకోకండి. ....మిమ్మల్ని చిన్నబుచ్చాలనికాదు! ...చిన్నా మీగురించి ఎంతో గొప్పగాచెప్పాడు! ...నేను ఉత్త...నాకేం తెలుస్తుంది! ...”అన్నది కళ్ళు పైకెత్తకుండానే.

ఈ ముగ్ధనుందరి స్తంభించిపోయిన కాలనుంచీ వర్తమానం కోకి వస్తున్నది! తనదైన ఆలోచికజగత్తునుంచీ వాస్తవ ప్రపంచంలోకి అడుగుడుతున్నదనుకున్నాడు శివరావు.

సంతోషమూ, సంభ్రమమూ వెల్లువలా అతన్ని ముంచెత్తినై.

“రెడ్డెమ్మా, నిన్ను కలుసుకున్నప్పటినుండి నా మనసు పరిపరి విధాలై పోయింది. నా ఆలోచనలు తిన్నగా, స్పష్టంగావుండటంలేదు! ఈస్థితినికా అర్థంతావడంలేదు. ఏదోగాలిలో కొట్టుకుపోతున్నట్లున్నది” అంటూ ఎదురుగా లేచిపోతే ఆనించివున్న రెడ్డెమ్మచేతిని తనచేతిలోకి తీసుకున్నాడు. “ఇంతవరకూ నేను నా పరిశోధనల గురించే ఆలోచించాను. అదేలోకంలో వుండిపోయాను. ...నేననుకున్నది సాధించానంటే విజ్ఞానంలో నూతన రహదారి నిర్మించినవాడినొకాను. బాహ్య, అంతర్లోకాలను సమన్వయపరిచే యీ ప్రక్రియ నాకు కరతలామలకం

కావాలన్నదే నాకోరిక - నా తపన - నాప్రార్థన! కాని...” అంటూ ఆగాడు.

“ప్రార్థనా...” అంటూ చిన్నగా నవ్వింది రెడ్డెమ్మ. ఆ పిల్ల నవ్వులో మామూలు కొంచెతనం తొంగిచూచింది.

శివరావు అకస్మాత్తుగా లేచి రెడ్డెమ్మను సమీపించాడు. ఆ పిల్లను గాఢంగా కౌగిలించుకుని, నలిపెయ్యాలన్న ఆవేశం అతనిలో రేగింది.

రెడ్డెమ్మ గబుక్కున అక్కణ్ణుంచి కదిలి, వేగంగా వెనుకదొడ్డి వైపు వెళ్ళింది.

ఆమెవెనుకనే పరుగెట్టాడు శివరావు. అతని చేతలు అతని స్వాధీనంలో లేవు. వెర్రి ఆవేశంతో ముందుకెత్తున్నాడు.

ఇంతలో రామిరెడ్డి భార్య చిన్నమ్మ కనిపించింది. పాలచెంబుతో లోనికి వస్తున్నది ... ఒక్క షణుం ఏంచెయ్యాలో తెలియనట్లు నిలబడిపోయాడు. ఆవేశాన్ని అణచుకొని ముఖానికిపట్టిన చెమటను

ఆంధ్రపత్రిక

ఆంధ్రపత్రిక ఇప్పటికీ ఇంచుమించు ఏడు దశాబ్దాలుగా తెలుగువారికి సేవ చేస్తోంది.

విజయవాడ, హైదరాబాద్ ల నుండి వెలువడుచున్నది.

తాజా వార్తలు, పక్షపాతం లేని వ్యాఖ్యలకి ఆంధ్రపత్రిక పెట్టింది సేరు.

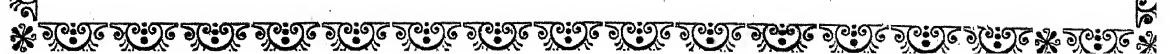
ఇవి కాక అన్ని రకాల అభిరుచులనీ సంతృప్తిపరచే ఇతర శీర్షికలు ఎన్నో మిరు ఆంధ్రపత్రికలో చదవగలరు!

★మన సినిమాలు ★డాక్టరు కబుర్లు ★కలైదో స్కోపు కార్టూన్
★దినవారఫలాలు ★బొమ్మల సీరియల్ ★శ్రీకృష్ణభాగవతం
★జ్యోతిషశాస్త్ర సలహాలు ★యుద్ధకాండ ★వింతయధార్థం

★ఇంకా — వ్యాసాలు, గేయాలు, కార్టూన్లు ....

ఎప్పటికప్పుడు ఆంధ్రపత్రికలో సరికొత్త ఆకర్షణలు ప్రవేశపెడుతూనే ఉంటాము!

వెంటనే ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుగా చేరండి!

తుడుచుకుంటూ వెనక్కి తిరిగాడు. అతని మనస్సు కల్లోలితమై. కోపంతో నిండిపోయింది.

అప్పుడే లోపలి కడుగుపెట్టిన వెంకటస్వామి పలుకరించాడు. “ఈ వేళప్పుడు యింట్లో వున్నారేమిటి? షికారు కెళ్ళివుంటారనుకున్నాం. ఇంతసేపూ మీగురించే మాట్లాడుకున్నాం” అన్నాడు.

శివరావు సమాధానం చెప్పలేదు. తన గురించి వాళ్ళు మాట్లాడుకున్నామన్న విషయంలో కుతూహలం కూడా లేదు. అతని మనసు నిండా రెడ్డమ్మమీదా, ప్రపంచమీదా విసుగూ, కోపం నిండివున్నాయి.

వెంకటస్వామి వెనుకనే చిన్నూ, రామిరెడ్డి యింట్లోకి వచ్చారు.

రామిరెడ్డికి వెనకదొడ్లో చిన్నమ్మా, రెడ్డమ్మా కనిపించారు. అతని ముఖంలో ప్రసన్నత మాయమైపోయింది.

కుర్చీలో కూర్చుని ఎదుటిజల్లమీద కూర్చున్న తమ్ముడివైపు సాధిప్రాయంగా చూచాడు.

“మీరేమిటోళ్ళు?” అన్నాడు వెంకటస్వామి శివరావునుద్దేశించి. తన ప్రశ్న అర్థంకాలేదని గమనించి “మనదేకులం?” అన్నాడు.

“నా కులం గురించిన అలోచన నాకులేదు. కాని మీరడుగు తున్నార గనుక చెప్పాలి...మేము బ్రాహ్మణం.”

తండ్రి ప్రశ్నకు చిన్నూ చిన్నగా గొణుక్కున్నాడు.

కొంతసేపాగి రామిరెడ్డి కట్టువుగా అన్నాడు : “మీరు అలోచించనంత మాత్రాన కులాలు లేకుండా పోవు! మా పల్లెటూళ్ళలో అని ఇలంగా, అట్టానే వున్నవి. సుగాలి, బోయ, మాల, మాదిగవాళ్ళ తాకినవి మా యిళ్ళల్లోకి పనికిరావు. పెళ్ళిళ్ళ విషయంలో ఇంకా గట్టి పట్టుబాట్లున్నవి” అని.

అతని ధోరణిని శివరావు పట్టించుకోదలచుకోలేదు. శివరావు మనస్సు జరిగిపోయిన విషయమేదీ కేంద్రీకరింపబడివున్నది. అతని కిప్పుడు కొంచెం పశ్చాత్తాపం కలిగింది. ‘ఆ పిల్లను అట్లా తరుముకుంటూ పోయానేమిటి?’ అనుకున్నాడు విసుగ్గా. తానింతకుమును పెప్పుడూ యిలా ప్రవర్తించలేదు! ఇది తన పద్ధతికాదు!...తన ఆధీనంలో లేని ఏజుతు ప్రవృత్తి తన నిట్లా ఆడించింది? ఈ సందర్భంలో తన ప్రవర్తన పేతుబద్ధంగా లేదు; తనకు సహజంగాలేదు; సమర్థనీయంగానూలేదు! అనుకున్నాడు.

శివరావు ఊరిపేరు, సంపాదనా వగైరా వివరాలడిగాక ‘పెద్ద వాళ్ళ బాధ్యతలున్నాయా? తల్లి దండ్రీ ఉన్నారా? వాళ్ళ నీ దగ్గరే వుంటారా?’ స్నేహపూర్వకంగా నవ్వుతూనే, అడిగాడు వెంకటస్వామి. శివరావుకు తల్లిలేదనీ, అతనొక్కడే సంతానమనీ, తండ్రి స్వగ్రామంలోనే వుంటాడనీ విని “అయ్యో, పెద్దతనంలో ఒక్కడే వుండిపోయాడా? నీ దగ్గరుంచే సరిపోయేదిగా!” అంటూ శివరావు తండ్రిమీద సానుభూతి చూపాడు.

శివరావుకు విసుగుచి్చింది. “అయినకు నా అవసరం లేదు. ఎప్పుడూ లేదు. ఊళ్ళో ఆయనకు ఇల్లా, మూడెకరాల పొలమూ ఉన్నది.” అన్నాడు.

“వుంటేమి? పెద్దతనం వచ్చాక డబ్బుంటే సరిపోతుందా? మీరు చిన్నవాళ్ళు. పెద్దతనపు బాధలు మీకు అర్థంకావు! మంచి, చెడ్డా ఎన్నో వుంటవి! అందులో ఒక్కగానొక్క కొడుకునంటున్నావు!...”వెంకటస్వామి ఒదిలేటట్లు కన్పించలేదు.

“ఇందులో నా బాధ్యతఏమి లేదు! నా సంపాదనతో నేను బ్రతుకుతూ ఊళ్ళో ఉన్న ఆస్తి జోలికి వెళ్ళనంతకాలం ఆయనకు చింత లేదు. నేనున్నా, లేకపోయినా ఆయనకు ఒకటే! తన ఓపికా, కాలమూ వారాప్రతిక చదివి దేశం గురించి మాట్లాడటంతోనే సరి పోతుంది...దేశంకోసం ఏంచేశాడని అడక్కండి!” అసంకల్పితంగానే తండ్రిని గురించి వ్యంగ్యపు విసుర్లు విసిరాడు శివరావు.

వెంకటస్వామి అతన్ని ఎగాదిగా చూశాడు. “ఏం మీ నాయన నరైన మనిషి కాదా? నిన్ను సరిగా చూడలేదా? పెంచలేదా?” అన్నాడు.

“పెంచాడు! ఎట్లాపెంచాడు! నాపెంపకానికి ఎప్పుడెప్పుడు ఎంత ఖర్చులయ్యాయో లెక్కలన్నీ వ్రాసిపెట్టి, నాచదువు సగంలో

హెచ్. యం. టి. ఆటోమాటిక్

రిస్ట్రావ్

ధర. 30/- మాత్రమే

21జూవల్స్ ఆటోమాటిక్ రిస్ట్రావ్ చైన్స్ స్టాంప్ తోనూ,

7సం. గ్యారంటీ తోనూ

రు. 30/- లకే లభించును.

పోస్టల్ మరియు ప్యాకింగ్ చార్జీలకు రు. 10/- లు అదనము.

M/s. Deepak Trading Co. (A. 3.)

P. O. Lalbigha (NAWADA)

వుండగా యిహతనతోనూ, తన ఆస్తితోనూ నాకేమీ సంబంధంలేదని తెల్పి చెప్పాడు!" అంటున్న శివరావు గొంతులో కోపం దాగలేదు.

వెంకటస్వామి సానుభూతితో తలాడిస్తూ అన్నాడు: "మన మ్యలు రకరకాలూ వుంటారు. మనచేతులూ, కాళ్లలోనే ఎంత భేదమో చూడు! ఎడంచెయ్యి రకంవేరు, కుడిచెయ్యిరకంవేరు. ఎడంచెయ్యి పనులువేరు! కుడిచెయ్యిపనులువేరు! గుణవంతుడుంటాడు, గుణలేని వాడుంటాడు. మంచివాడుంటాడు, చెడ్డవాడుంటాడు. ఎట్లాటివాడైనా మనవాడు మనవాడే! పోగొట్టుకోలేముగదా! మీ వదువుకున్నవాళ్లకు యివన్నీ తెలివు. జీవితంలో ధక్కాముక్కులు తినే మాలాటివాళ్లకైతే తెలుస్తవి!" అంటూ తృప్తిగా వేదాంతం చూట్టడి, నోట్లోపూరిన వక్కా-కుంపంగిలి ఉమ్మయ్యడానికి లేచి బయటికిక్కాడు.

ఉమ్మడితుంటుంబ వ్యవస్థ వ్యక్తివిరుగుదలకు పెద్ద గుడిబండ అని చిన్నూ దృఢవిశ్వాసం. శివరావు జీవితమూ, పరిస్థితులూవిన్నాక పెద్దవాళ్ల నైచ్యానికి యిదొక ఉదాహరణగా భావించాడు. శివరావు పట్ట చాలా సానుభూతి కల్గింది. ఆతనెంత వివరించిచెప్పినా తనవాళ్లకు ఏమీ అర్థంకాదని తెలుసు. అందుకే "కాస్త అట్లా బయటికివెళ్తాం, రండి ...చల్లగావుంటుంది" అన్నాడు.

'ఇప్పుడెందుకు...' అంటున్న వెంకటస్వామి అభ్యంతరాన్ని పట్టించుకోకుండా యిద్దరూ లేచారు, ఆ సంభాషణ అంతటితో ఆపివేస్తూ

ఇద్దరూ గుర్తొండవేపు కొంతదూరం నడిచారు.

"ఈ పెద్దవాళ్లన్నారే, వాళ్లబుద్ధులు అంతటా ఒకటిగానే వుంటవి! ఇందాక మీరుచెప్పారు... మీవాళ్లగురించి... మావాళ్లూఅంతే! ... అందరికీ డబ్బులెక్కిలే! ..." అన్నాడు.

"ఇక్కడమీరు యింకా అంతగా డబ్బుమనుషులు కాలేదు. ఇంకాసమిష్టి కుటుంబపద్ధతివున్నది. బూర్జువాతత్వం పూర్తి గారాలేదు! ...బూర్జువా మనస్తత్వంలో అనురాగాలూ, ఆప్యాయతలూ, మానవ సంబంధాలన్నీ డబ్బుకు లోబడి వుంటవి... బూర్జువా మనస్తత్వానికి డబ్బుచాలదేమోనన్న భయంకూడా తోడైతే ఇహవాళ్ల సంగతి చెప్ప నక్కర్లేదు! ఆలోచనలన్నీ డబ్బుతోనే ముడిపడిపోతవి. జీవితాన్ని పూర్తిగా నిరాకరించే దరిద్రులైపోతారు! జీవితంలో ఎదురయ్యే మమకార బంధాలన్నీ కాదు, సుఖ సంతోషాలనుకూడా ప్రక్కకునెట్టివేసే మనస్తత్వం ఏర్పడుతుంది. తమజీవితాలను నిస్సార్గం చేసుకుంటారు. చుట్టూవుండే ప్రపంచాన్ని బీడుభూమి చేసిస్తారు!..." అతని స్వరంలో బాధ, ద్వేషం గూడుకట్టుకొని వున్నవి.

"ఈ ఆత్మీయతలూ, అనురాగాలూ, ఉత్తగాలిమాటలూ, గాలి మూటలూ! వాటివల్ల వ్యవస్థలు మారవు. బతుకులు మారవు. గుణాలు మారవు!... నాకు ఉద్యోగం లేదు. అది నా తప్పు కాదు...మా వాళ్లు పైకి ఏమీ అనరు గాని నాకు ఉద్యోగం లేదని

లోపలబాధ...నేను డబ్బుల మూటలు ఇంటికి పట్టుకొస్తుంటే ఏ విధంగా చూసివుండేవాళ్లే నాకు తెలుసు!" కోపంగా అన్నాడు చిన్నూ.

శివరావు చిన్నూకి ఓదార్పు మాటలు చెప్పేస్థితిలో లేదు. అతని మనస్సు చిశాకునుంచీ సద్దకోలేదు.

రామిరెడ్డి ప్రవర్తనకీ, వెంకటస్వామి ప్రశ్నలకూ వెనుక నున్న అంతర్యం అతనికి అర్థమౌతూనే వున్నది.

కాని...

తన ఆధీనంలో లేని ఆవేశాలు ఒక్కోసారి తనకు భ్రమలు కల్పించినా, తన అంతరాంతరాల్ని ఆతలాకుతలం చేసినా తాను ఈ రెడ్డెమ్మను పెళ్లి చేసుకుని, కుటుంబ జీవితానికి కట్టుబడిపోవాలని అతను నిశ్చయించుకోలేదు! అతని మనస్సు యింకా విజ్ఞాన తృప్తితో కూరుకుపోయే వున్నది! రాగబంధాలూ, అవి కల్పించే మాయా జాలమూ అతనిలోని విరక్తిని, నిస్పృహనీ, కరిగిందలకే పోతున్నవి!

"మావాళ్ల దొరణి చూశారు గదా మీరు! కులం, మతం, ఆచారం అంటూ ఎంతమూర్ఖంగా వున్నారు! విజ్ఞానం ఎటువంటి పరు గులు తీసినా, కాలం ఎంతగా మారినా పట్ల మాత్రం తమ మూర్ఖతను గుర్తించే స్థితికి కూడా ఎదగలేదు! ఇహ మార్పు అనేది ఎప్పు డొస్తుంది?! ముందుగా దేవుడిపిచ్చి, మహాత్మాలపిచ్చి ఒదిలి పోవాలి!...ఆ తర్వాతనే బుర్రలు శుభ్రపడి మార్పు వస్తుంది. ఆ స్థికులంత మూర్ఖులెవరూ వుండరు!" చాల ఉత్సాహంగా చెప్తున్నాడు చిన్నూ.

"వాళ్లు దేవుడంటున్నారు. మీరు దేవుడు లేదంటున్నారు. ఇంతకీ మీరందరూ కూడా ఉపయోగిస్తున్న ఆ 'దేవుడు' అన్న పదా నికి అర్థం ఏమిటి? అది సర్వశక్తిమంతమైన ఒక గుణం. వాళ్ళు యీ గుణాన్ని ఒక ఆజ్ఞాత శక్తికి ఆపాదించి దాన్ని కీర్తిస్తున్నారు. మీరు భౌతిక శాస్త్రానికి ఆపాదించి దాన్ని కీర్తిస్తున్నారు. కాబట్టి ఒక రకంగా చెప్తే మీరందరూ కూడా ఆ స్థికులనవచ్చు!" మామూ లుగా తాను వివరించే, చర్చించే దొరణితో అన్నాడు శివరావు.

కాని ఆ మాటలకు చిన్నూకి చాల ఉడుకుమోతనం వచ్చేసింది.

"మీరు యిలాంటి ఊసుపోసి, తలక్రిందుల మాటలు చెప్తే కుదరదు! దేవుణ్ణి, భౌతికశాస్త్రాన్ని ఒక్కొక్కటి కట్టేస్తున్నారా? ఆధునిక విజ్ఞానంలో వస్తున్న పరిణామాలకు విలువ లేదంటారా? మనిషి దేన్నీ నమ్మకూడదని మీ ఉద్దేశమా? ...విజ్ఞాన శాస్త్రాలన్నీ పనికిమాలినవంటున్నారా? ...మీ మనస్తత్వశాస్త్రం, తత్వశాస్త్రం అంటే వాటి విషయం వేరు, వాటిని మీ యిష్టం వచ్చినట్లు తీసి పారెయ్యండి. కాని భౌతిక, రసాయనిక శాస్త్రాలు, సాంకేతిక పరిణామాలూ మానవజాతి ప్రగతికి ఎంతగా దోహదం చేశాయో, యీ

దేవుడు జాతిని మూర్ఖత్వంలో ముంచి ఎన్ని మోసాలకీ, దుర్మార్గాలకీ కారకుడుగా వున్నాడో మీకు తెలియదా? ఈ విషయాన్ని కాదంటున్నారా? ..."

చిన్న చాల ఆవేశంతో మాట్లాడటం చూసి శివరావు సామరస్యంగా అన్నాడు : "నాది దేవుడి పార్టీ కాదని ముందే చెప్పాను. నాకుండే సంబంధం - నిజమైన శాస్త్రజ్ఞులందరి సంబంధమూ కూడా - సత్యాన్వేషణతోనే! మానసిక చైతన్యం లోపించినప్పుడు శాస్త్ర విజ్ఞానం కూడా దేవుడిలాగా యింకో మూర్ఖత్వం అవుతుందంటున్నాను. దేవుడు అన్న పదాన్ని పట్టుకుని ప్రాకులాడాల్సిన పనిలేదు ... ఆ పాత దేవుణ్ణి పూర్తిగా ఒదిలేసి మన ఆభిప్రాయాలు చెప్పుకోవచ్చు! ... ఈ శతాబ్దంలోనే శామ్సూల్ అలెగ్జాండర్ అన్న బ్రిటిష్ తత్వవేత్త కొత్త దేవుణ్ణి నిర్వచించాడు. అతని దేవుడు నిరంతర పరిణామదశలో ఉంటాడు. పదార్థం పరిణామం చెంది దానిలో ప్రాణం పుట్టింది. ప్రాణుల క్రమ పరిణామంలో మేధ ఏర్పడి, మానసిక చైతన్యం వచ్చింది. ఈ క్రమంలో తరువాత ఏర్పడబోయేది అతీతమానసం. పదార్థదశకు ప్రాణం దేవుడు, ప్రాణికి మనస్సు దేవుడు. మనస్సుకు అతీత మానస చైతన్యం దేవుడు. అలాగ ఒకదశకు రాబోయేదశ దేవుడుగా

ఉంటుంది. ప్రతి దశలోనూ తనకు అందగల ఉన్నత దశకు చేరుకోవాలన్న ప్రేరణ నిబిడికృతమై వుంటుంది. ఈ ప్రేరణే దేవుడని ఆయన నిర్వచించాడు. పదార్థమూ - ప్రాణి - మానవుడూ - అతీత మానవుడూ అంటూ యిలా పరిణామ క్రమం సాగిపోతూనే వుంటుందన్నాడు. ఇలా చెప్పినప్పుడు దేవుడు అన్న పదానికి ఎవరూ అభ్యంతర పెట్టనట్లైతే, మన జీవపరిణామ వాదంలో భాగమే ఇదీను! భౌతిక వాదానికి అతీత మానస శక్తులు వ్యతిరేకం కానట్లైతేదు!"

శివరావుకు చిన్నా సమాధానం చెప్పలేదు.

అలా గుర్రంకొండ వేపుకు నడిచివెళ్తున్న శివరావుకు రెడ్డమ్మ కోవెల మనసులో మెదిలింది. ఆ రెడ్డమ్మను అతీత మానసం పొందిన ప్రాణి అనుకోవచ్చునేమో! అనిపించి తనలో నవ్వుకున్నాడు.

ఇద్దరూ కొంచెం దూరం మౌనంగా నడిచి వెనక్కు తిరిగారు.

"మీరికా రెండు రోజులుంటారా, మావూళ్లో?" అన్నాడు చిన్నా.

శివరావు పరధ్యానంగా 'ఊ' అన్నాడు.

(ఇంకా వుంది)

ఎక్కు పెట్టిన కవిత - ఎత్తండి కాగడా

శ్రీ బండ్రి రాధాకృష్ణ

విశ్వమానవ కోటి గొంతుల

విప్లవ విపంచి మీటుగా,

నింగికెగసిన సిప్పుకణమై

పొంగి పొరలిన సాగరమై,

గిట్టలేత్తి,

సంప్రదాయ మట్టినంతా

కుమ్మి వేసిన కోడెయై

బదిరాంధుల, బాధాతప్తుల

వ్యధా కీలల గుమ్మరించి,

ఎత్తిపెట్టిన కాగడాతో

ఎక్కు పెట్టిన కవితయై,

'ఇలా తలం నిండిన

జ్వాలాతోరణపు' రూపమై

వెళ్ళిపోయావా నేస్తం

ఇదే కదా జీవిత నిష్ఠుర సత్యం.

ఎన్నెన్ని సీరవ నిశీధులు

ఎన్నెన్ని వ్యధా భరిత క్షణాలు

నీ అనంత జీవయాత్రలో

నీ మెరిసే కళ్ళలో దాగిఉన్నాయో

ఎవరికి తెలుసు?

హరోం హార! అని,

మరోప్రపంచపు చాకిళ్ళని

తెరవండని నాంది గీతం

పాడిన విప్లవజ్యోతి

అందుకో నా 'లాల్ నలాం'.

శాస్త్ర, సాంకేతిక రంగంలో నువాదకుల శిక్షణ

మానవసమాజం బహుభాషా స్వభావం కలదికావడంవల్ల అనువాదం చెయ్యడంఅనేది అతిపురాతన వృత్తులలో ఒకటి. అయితే అనువదించటమనేది ఇరవయ్యో శతాబ్దం వరకు రాజకీయపరంగా, భాషాశాస్త్ర పరంగా, సాంకేతికపరంగా శక్తిమంతం కాలేదు. అందు వల్లనే ఇరవయ్యో శతాబ్దాన్ని అనువాద యుగమని కొందరు అన్నారు. భాషను ఉపయోగించి జరిపే అనేక కార్యకలాపాలలో అనువాదం ప్రాముఖ్యం వహిస్తోంది. భాషావోధన, నిఘంటునిర్రాణం, ప్రతికారదన, తులనాత్మక భాషాధ్యయనం- వీటిన్నింటిలో అనువాదానికి పాత్రవుంది. అంతేకాకుండా వృత్తిరీత్యా అనువదించడం, ఒకభాషలోని సంభాషణను ఇంకోభాషలోకి అప్పటికప్పుడు అనువదించి చెప్పడం (దీనినే ఇంటర్ప్రిటింగ్ లేదా రిపోర్టింగ్ అంటారు), సంగ్రహపరచడం (అబ్స్ట్రాక్టింగ్) మొదలైన రంగాలలో అనువాద శిక్షణకు ప్రాముఖ్యం వుంది. అనువాదకులు పనిచేసే రంగాలలో వైవిధ్యం ఎక్కువగా వుండడంవల్ల ఏదో ఒక్క విధానాన్ని అనుసరించి అనువాదకులందరికీ ఒకేరకంగా శిక్షణఇవ్వటం సాధ్యంకాదు. వారువారు నిర్వహించే పాత్రలకు అనుగుణంగా వివిధ అనువాదకులకు వేరువేరు అనువాద శిక్షణ కార్యక్రమాలను రూపొందించవలసి వుంటుంది.

అనువాదప్రక్రియను బోధించడం అంత్యతక్కిష్టమైన, కష్టతరమైన, అంశం. అందువల్లనే దీనికి పువయోగించవలసిన విధానాన్ని ఇంకా పూర్తిగా రూపొందించడం జరగలేదనే చెప్పాలి. కాని అనువాద సిద్ధాంతం, ఆచరణ- ఈ రెండింటితో సంబంధమున్నవారు ఈసమస్య చాలా జటిలమైనదని గుర్తించారు. అనువాదంచేయడం చాలామటుకు ప్రాయోగిక సమస్య. సాధారణంగా అనువాదం చేయడమేగాని దాన్ని గురించి పెద్దగా చర్చించడం జరగదు. దీనికికొంత సిద్ధాంతాత్మకమైన పరిధి కూడావుందని భాషాశాస్త్రజ్ఞులు ఇటీవలే గుర్తించారు. సిద్ధాంతం, ఆచరణ- ఈ రెండింటి సమన్వయంవల్ల మంచిఫలితాలు లభించగలవని భాషాశాస్త్రజ్ఞులు భావిస్తారు. అందువల్లనే అనువాదశాస్త్రం అనే భావన

కూడా ఇటీవల కనిపిస్తోంది. పూర్వం అనువాదం కేవలం ఒకకళ అని దానిలో వ్యక్తిగత ప్రతిభకే ఎక్కువ ప్రాముఖ్యం వుంటుందని అనుకునే వారు. సాహిత్య సంబంధమైన అనువాదాల విషయంలో ఈ అభిప్రాయం ఇప్పటికీ సబబుగానే కనిపించవచ్చు. నిజానికికొన్ని సాహిత్య అనువాదాలు స్వతంత్ర రచనలవలెనే భాసిస్తున్నాయి. ఎందరో మహా కవులు అనేకభాషలలో రచించిన రామాయణ మహాభారతాలు అనువాదాలనడంకన్న స్వతంత్ర రచనలుగానే భావించడం జరుగుతోంది. కాని శాస్త్ర, సాంకేతిక అనువాదాల విషయంలో అట్లాగాదు. వీటిలో అనువాదకుడు మూలానికి ఎక్కువగా కట్టుబడివుండాలి వుంటుంది.

కొన్ని పదాల అర్థాలు, వ్యాకరణ సూత్రాలు నేర్చుకున్నంత మాత్రాన మంచి రచయిత కాలేడు. అదేవిధంగా కేవలం అనువాద సిద్ధాంతం, భాషాశాస్త్రం తుజ్జంగా నేర్చుకున్నంత మాత్రాన మంచి అనువాదకుడు కాలేడు. శాస్త్ర, సాంకేతిక అనువాదాలలో కూడా సృజనాత్మక శక్తి వుండాలి. అందువల్ల అనువర్తనానికి సిద్ధాంతంజోడించి నప్పుడు మంచి ఫలితాలు వస్తాయని నిపుణులు భావిస్తున్నారు. ఇంకో విధంగా చెప్పాలంటే అనువాదం సాంకేతిక విజ్ఞానం లేదా టెక్నాలజీ వంటిది. అంతేగాని కేవలం శాస్త్రవిజ్ఞానం లేదా ఫ్యూరీసైన్స్ కాదు.

అనువాదకుల శిక్షణ కార్యక్రమాన్ని రూపొందించడంలో ముఖ్యంగా పాటించవలసినది మూలభాష, లక్ష్యభాషల లక్షణాలలో వుండే పోలికలను, వ్యత్యాసాలను అవగాహన చేసుకోవడం. అనువాదానికి సంబంధించిన ఏ సిద్ధాంతమయినా సజీవభాష ఆధారంగా రూపొందించవలసిందేగాని కేవలం భాషా శాస్త్రవేత్తలు సృష్టించినది గాదు. ఆచరణనుంచే సిద్ధాంతం మెరుగులు దిద్దుకుంటుంది. సిద్ధాంతంతో పరిచయముంటే ఆచరణలో నాణ్యత పెరుగుతుంది. మూలభాషలో వున్న భావాలను లక్ష్యభాషలోకి తర్జుమా చేయాలంటే మూలభాషలోని పాఠ్యాంశాన్ని ఇతివృత్తం దృష్ట్యానే కాకుండా కై లిద్దృష్ట్యా కూడా పూర్తిగా అవగాహన చేసుకోవాలి. ఇటువంటి అవగాహన లేకుండా

అనువాదం చేయడం సాధ్యం కాదు. ఇతివృత్తం అర్థంచేసుకోవాలంటే ఆ ప్రత్యేక శాస్త్ర, సాంకేతిక విభాగంలో పరిజ్ఞానం వుండాలి. అంటే దీన్నిబట్టి మంచి అనువాదమిచ్చే భాషా శాస్త్రవేత్త, విజ్ఞానశాస్త్రవేత్త - ఈ రెండూ అయివుండాలి అనుకోవడం పొరపాటు. ఆచరణలో ఇది సాధ్యం అయ్యేపని కాదు. కాని అనువాదానికి సంబంధించినంతవరకు భాషాశాస్త్ర పరిచయం కొంచెం వుంటే సరిపోతుంది.

మామూలుగా ఏ అనువాదానికైనా మూలభాషలోని పదాలకు లక్ష్యభాషలోని సమానార్థకాలను చూసుకోవడం తప్పనిసరి. ఇక శాస్త్ర, సాంకేతిక అనువాదాల విషయంలో సాంకేతిక పదాల బెడద ఒకటి వుంది. మూలభాషలోని సాంకేతిక పదాలకు లక్ష్యభాషలో సమానార్థాన్నిచ్చే సాంకేతిక పదాలను వెతుక్కుని వాడవలసి వుంటుంది. కాబట్టి అనువాదకునికి సాంకేతిక పదాల స్వరూప, స్వభావాలు తెలిసి వుండడం చాల అవసరం.

పదాలకు సమానార్థకాలను చూసుకోవడం నిఘంటు స్థాయిలో జరుగుతుంది. ఇది కాకుండా వాక్యనిర్మాణం కూడా చూసుకోవాలి. మూలభాషలోని వాక్య నిర్మాణాన్ని లక్ష్యభాషలోని వాక్య నిర్మాణానికి అనువుగా మార్చుకోవాలి. ఇందులో వ్యాకరణ వ్యత్యాసాలే కాకుండా శైలికి సంబంధించిన ప్రత్యేకత లుంటాయి. శాస్త్ర సాంకేతిక అనువాదాలలో కూడా శైలిని విస్మరించడానికి వీలేదు. శైలి అనేది స్థిరమైనది కాదు. సజీవమైన ఏ భాషలోనైనా శైలి మారుతూ ఉంటుంది. మళ్ళీ ఇందులో గ్రాంథికమని, వ్యావహారికమని వుంటాయి. ప్రాంతీయ వ్యత్యాసాలుంటాయి. అంతేకాకుండా పాఠ్యాంశాన్ని బట్టి కూడా అనువాదంలో తగిన శైలిని వాడవలసి వుంటుంది సాహిత్య సంబంధమైన పాఠ్యాంశాల శైలి ఒక విధంగా వుంటుంది. న్యాయ శాస్త్ర పాఠ్యాంశాల శైలి వేరు. సామాజిక - రాజకీయ పాఠ్యాంశాల శైలి, శాస్త్ర - సాంకేతిక విషయాల శైలి ప్రత్యేకంగా వుంటాయి. మళ్ళీ వివిధ శాస్త్ర రంగాలకు శైలిలో తేడాలుంటాయి. కనుక అనువాదమిచ్చే అనువాదానికి ఏ రకం శైలి వాడాలనేది శాస్త్రీయంగా, సహేతుకంగా నిర్ధారించుకోవాలి. ఇందుకు లక్ష్యభాషలో అతనికి రచనానుభవం వుంటే మంచిది.

సిద్ధాంత దృష్ట్యా చూసినట్లుంటే అనువాదంలో వున్న ముఖ్య సమస్య వివిధ భాషలమధ్య వ్యతీతం చేయడం విధానంలోనే కాకుండా భాషలో కూడా అనురూపతను సాధించడమే. అయితే ఇందులో ఒక చిక్కుంది. మక్కికి మక్కి అనువాదం చేస్తే అసలు పాఠ్యాంశంలో వున్న స్ఫూర్తికి న్యాయం చేకూర్చలేకపోవచ్చు. అదేవిధంగా స్ఫూర్తి కోసం తంటాలుపడడంలో విషయానికి ఏవిధంగాను అన్యాయం జరగకుండా జాగ్రత్తపడాలి. ఈ సందర్భంలో ముఖ్యంగా గమనించ

వలసిన విషయం ఇంకోటివుంది. ఒకే వాక్యాన్ని అనేక విధాలుగా అనువదించడానికి వీలుంటుంది. అంటే అనేక ప్రత్యామ్నాయ రూపాలలోకి అనువదించవచ్చు. అటువంటిప్పుడు ఈ వివిధ రూపాలను జాగ్రత్తగా పోల్చి చూసుకుని, ఆ సందర్భానికి వాటిలో ఏది ఎక్కువ సమంజసంగా వుంటుందో నిర్ణయించుకోవలసి ఉంటుంది. ఈ నిర్ణయం తీసుకునేటప్పుడు తాను చేసే అనువాదం ఏ ప్రయోజనానికి ఉద్దేశించబడింది అనే విషయాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి. పాఠ్యాంశం ఉన్నత స్థాయి గ్రంథమా, జనరంజక గ్రంథమా, పత్రిక వ్యాసమా మొదలైన లక్షణాలను ఆధారంగా చేసుకొని తగిన రూపాన్ని ఎన్నుకోవాలి. అయితే ప్రతి వాక్యానికి ఈ విధంగా చేయవలసిన అవసరం వుండక పోవచ్చు.

మంచి అనువాదం లక్షణాలు

ఇ. ఎ. నిడా అనే ప్రసిద్ధ భాషా శాస్త్రజ్ఞుడు, మంచి అనువాదానికి వుండవలసిన లక్షణాలను కింది విధంగా సంగ్రహపరిచాడు.

1. వ్యక్తికరణ సహజంగా, సులువుగా వుండాలి.
2. అర్థం స్పష్టంచాలి.
3. మూలం యొక్క శైలిని, దానిలోని ప్రత్యేకతను అనువాదంలోకి తీసుకురావాలి.
4. మూలం చదువుతున్నప్పుడు కలిగే భావాలే అనువాదం చదివేటప్పుడు కూడా రావాలి.

ఇంకో విధంగా చెప్పాలంటే మొదట్లో ఏ భాషలో రాసారో దాట్లో అది ఏ ప్రయోజనాన్ని సాధిస్తుందో అదే ప్రయోజనాన్ని అనువాదం కూడా సాధించాలి. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే అనువాదం చదవటానికి అనువాదమని అనిపించకూడదు. ఏ భాషలోకి అనువదించారో ఆ భాషలోనే మొదట్లో రాసినట్లు అనిపించాలి.

మంచి అనువాదకుని లక్షణాలు

పైన పేర్కొన్న లక్షణాలున్న మంచి అనువాదాలు చేయాలంటే అనువాదకునికి కింది లక్షణాలుండాలి.

1. మూల భాషలోని పాఠ్యాంశాన్ని ఇతివృత్తం దృష్ట్యా, శైలిదృష్ట్యా అవగాహన చేసుకొనే శక్తి.
2. రెండు భాషానిర్మాణాల మధ్య వుండే వ్యత్యాసాల వల్ల ఉద్భవించే సమస్యలను అర్థంచేసుకునే శక్తి.

అంటే కాకుండా అనువాదకునికి తను చేసిన అనువాదాన్ని మూల్యాంకన చేసుకొనే శక్తికూడా వుండాలి. ఒక్కొక్క సమయంలో అనువాదకుడు చేసిన అనువాదం పూర్తిగా న్యాయం చేకూర్చక పోవచ్చు. అంటే మూలంలో వున్న విషయం అంతా అనువాదంలోకి రాకపోవచ్చు. దీన్నే ఆండర్ ట్రాన్స్లేషన్ అంటారు. మరికొన్ని సందర్భాలలో మూలంలోని విషయాలకన్న, భావాలకన్న అనువాదంలో ఎక్కువ వుండవచ్చు. దీన్నే 'ఓవర్ ట్రాన్స్లేషన్' అంటారు సాధారణంగా అనువాదం చేసేటప్పుడు అర్థంలో వచ్చే మార్పులను మూడు రకాలుగా వర్గీకరిస్తారు: 1) మూలంలో లేనిది చేర్చడం; 2) మూలంలో వున్నది లోపించడం; 3) అర్థం మారి పోవడం. వీటిని అనువాదకుడు ఎప్పుడూ మర్చిపోకూడదు. అనువాదకుడు గమనించవలసింది ఇంకోటి కూడా వుంది. అదే అనువాదనీయత అనేది. అనువాదనీయతకు కొన్ని పరిమితులుంటాయి. ఏ విషయాన్నైనా ఒక భాషలో నుంచి ఇంకో భాషలోకి నూటికి నూరుశాతం అనువదించడం సాధ్యం కాదని చాలామంది నిపుణుల అభిప్రాయం. కాబట్టి పాఠ్యాంశానికన్న అనువాదనీయత పరిమితులలోనే ఉత్తమ అనువాదం తయారు చేయడం అనువాదకుని తక్షణంగా వుండాలి.

అనువాదకుల శిక్షణకోర్సులు

అనువాదకుల శిక్షణలో ఇమిడివున్న కొన్ని సాధారణ సమస్యలు, సాధించవలసిన లక్ష్యాలు కొంతవరకు చర్చించాము. ఇప్పుడు మనదేశంలో శాస్త్ర, సాంకేతిక రంగాలలో అనువాదకుల లోటుతీర్చడానికి కావలసిన శిక్షణకోర్సులను గురించి ప్రత్యేకించి చర్చించడం భావ్యంగా వుంటుంది. మనదేశంలో ముఖ్యంగా రెండురకాల అనువాదాలకు ఆవశ్యకత వుంది.

1. ఇంగ్లీష్ కాని విదేశీభాషలనుంచి ఇంగ్లీష్ లోకి, భారతీయ భాషలలోకి ప్రామాణిక గ్రంథాలను, పరిశోధక వ్యాసాలను అనువదించటం.

2. ఇంగ్లీష్ నుంచి భారతీయ భాషలలోకి, భారతీయ భాషలలో ఒకదానినుంచి ఇంకోదానిలోకి శాస్త్రరచనలను అనువదించడం.

ఇంగ్లీష్ కాని విదేశీభాషలనుంచి అనువదించడం

రష్యన్, జర్మన్, ఫ్రెంచ్ వంటి అంతర్జాతీయ భాషలనుంచి ఇంగ్లీష్ భాషలోకి అనువదించ గలిగినవారు మనదేశంలో కొంతమంది వున్నారు. అయితే చాలినంతమంది లేరు. మళ్ళీవీరిలో అనువాదమే వృత్తిగా చేసేవారు కొందరు. ప్రధానంగా వేదేపత్తులలో వుంటూ తిరికసమయంలో అనువాదాలు చేసేవారు కొందరు. రెండోరకంవారికి

వారి ప్రత్యేక శాస్త్రరంగంలో మంచి ప్రావీణ్యం వుంటుంది—వారు శాస్త్రజ్ఞులే. అయితే ఈరకం అనువాదకులలో శాస్త్రజ్ఞులు కానివారు కూడావుండవచ్చు. మూలభాషలో వీరిపరిచయం అందరివిషయంలో ఒకేరకంగా వుండదు. కొందరు విదేశాలలో విద్యాభ్యాసం చేసినవారు ఆయాదేశాలలో ఆ భాషలను బాగానేర్చుకొని వుండవచ్చు. కొందరికి విదేశీభాషలో పరిజ్ఞానం అంతంతమాత్రంగానే వుండవచ్చు. విదేశీ భాష నేర్చుకొనేటప్పుడు వచ్చేపరిమితమయిన శిక్షణతప్ప ఇటువంటి వారు ప్రత్యేకించి అనువాదంలో శిక్షణపొంది వుండకపోవచ్చు. కాబట్టి అనువాదంలో వీరికి కనీసం ఆరునెలలపాటు సిద్ధాంతపరంగాను, ఆచరణ పరంగాను శిక్షణ ఇవ్వటం వాంఛనీయం. ఈ కోర్సులు పార్ట్-టైమ్ గా కూడా జరిపించవచ్చు. వీరిలో శాస్త్రజ్ఞులు కాని వారికి శాస్త్ర సంబంధమైన విషయాలు, సాంకేతిక పదాల స్వరూప స్వభావాలు కూడా కొంతవరకు శిక్షణ కోర్సులో భాగంగా ప్రత్యేకించి వుండాలి.

ఇక అనువాదమే వృత్తిగా చేసేవారి సంగతి తీసుకుందాం. వీరిలో చాలామందికి విదేశీ భాషలో ప్రావీణ్యత భాగానే వుంటుంది. కాని శాస్త్ర, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అంతగా వుండకపోవచ్చు. అనువాద వృత్తి స్వీకరించగోరేవారికి ప్రత్యేకించి ప్రస్తుతం మన దేశంలో శిక్షణ కార్యక్రమాలేవి. విదేశాలలో వున్నాయి. విదేశీభాష అధ్యయనంలో భాగంగా అనువాదశిక్షణ కొంత వుంటుంది. కాని అది చాలదు. కాబట్టి ప్రత్యేకించి అనువాదకుల శిక్షణ కోర్సులు కొన్ని కేంద్రాలలో నెలకొల్పాలని భారతీయ వైజ్ఞానిక అనువాదకుల సంఘంవారు (ఇండియన్ సైంటిఫిక్ ట్రాన్స్లేటర్స్ అసోసియేషన్) చాలాసార్లు సూచించారు. విదేశాలలో నడుపుతున్న కోర్సుల ఆధారంగా, ఈ కోర్సులు ఎలా వుండాలనే విషయం గురించి కొందరు ప్రముఖులు సూచనలిచ్చారు. దీనిని గురించి సవివరంగా చర్చించడం ప్రస్తుత వ్యాసంలో సాధ్యంకాదు. కాని వారి సూచనల సారాంశం పేర్కొనడం సమంజసంగా వుంటుంది. పాఠశాల విద్యాభ్యాసం ముగించుకున్న విద్యార్థులను ఈ కోర్సులలో చేర్చుకోవాలి. వారికి ఇంగ్లీషులోను, మాతృభాషలోను పరిజ్ఞానం బాగా వుండాలి. అటువంటివారికి ఈ కోర్సు అయిదు సంవత్సరాలపాటు నడపవచ్చు. మొదటి సంవత్సరంలో ఇంగ్లీష్ లో గాని, మాతృభాషలో గాని ఇంకా కొంత శిక్షణ ఇవ్వడమే కాకుండా ఒక విదేశీభాష, దాని సంస్కృతి, నాగరికతకు సంబంధించిన శిక్షణ కూడా ఇవ్వాలి. వీటితోబాటు భాషాశాస్త్ర పరిచయం కూడా మొదటి సంవత్సరంలో ప్రవేశ పెట్టవచ్చు. రెండో సంవత్సరంలో రెండో విదేశీభాషను ప్రవేశ పెట్టవచ్చు. మూడో సంవత్సరం నుంచి అనువాద శిక్షణకు ప్రాముఖ్యం పెరుగుతుంది. అభ్యాసానికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యం ఇవ్వాలి. ఇటువంటి కోర్సు సాధారణ అనువాదకులకు వర్తిస్తుంది. కాని ప్రత్యేకించి శాస్త్ర-సాంకేతిక అనువాదకులకు

ఈ కోర్టును కొద్దిగా మార్పుచేయవచ్చు. శాస్త్ర సాంకేతిక రంగాలలో పట్టభద్రులయిన వారిని తీసుకుని వారికి మూడు సంవత్సరాల పాటు ఒక విదేశీభాషలోను, భాషాశాస్త్ర సిద్ధాంతంలోను, అనువాద ప్రక్రియలోను శిక్షణ ఇవ్వవచ్చు. ముఖ్యంగా జపనీస్, చైనీస్ భాషలలో మన దేశంలో అనువాదకుల కొరత తీవ్రంగా వుంది. ఈ భాషల ప్రాముఖ్యం ఇటీవల అన్ని రంగాలలో పెరుగుతోంది. కాబట్టి వీటిలో అనువాదకులను తర్ఫీదు చెయ్యడానికి కోర్సులు నిర్వహించాలి. అయితే విదేశీభాషల నుంచి సరాసరి భారతీయ భాషలలోకి శాస్త్ర, సాంకేతిక అనువాదాలు చాలా స్వల్పంగా జరుగుతున్నాయి. ఎప్పుడో అడపా దడపా తప్ప అసలు ఇటువంటి అనువాదాలు లేవనే చెప్పాలి. కాని భారతీయ భాషలలో ఉన్నత విద్యావకాశాలు ఎక్కువవుతున్న దృష్ట్యా ముందు ముందు ఇటువంటి అనువాదాల సంఖ్య ఎక్కువ చేయవలసి వుంటుంది. అనువాదకులకు శిక్షణావకాశాలు కల్పిస్తే ఇందుకు దోహదం కలుగుతుంది. శాస్త్రజ్ఞులు, భాషా శాస్త్రవేత్తలు, విదేశీభాషా నిపుణులు కలిసి అన్నిరకాల కోర్సులకు పాఠ్య ప్రణాళికలను తయారుచేయాలి.

ఇంగ్లీషునుంచి, భారతీయ భాషలనుంచి అనువాదాలు

ప్రస్తుతం మనదేశంలో ప్రతి సంవత్సరం సుమారు 70 శాస్త్ర గ్రంథాలు ఇంగ్లీషునుంచి వివిధభారతీయ భాషలలోకి అనువదించడం జరుగుతోంది. కాని ఒక భారతీయ భాషనుంచి ఇంకో భారతీయ భాషలోకి శాస్త్రగ్రంథ అనువాదాలు సంవత్సరానికి పదికన్నా ఎక్కువ జరగటంలేదు. భారతీయ భాషలనుంచి ఇంగ్లీషులోకి అనువాదాలు కూడా తక్కువగానే వున్నాయి. వీటినికూడా ఎక్కువచేయవలసిన అవసరం వుంది. ఇంగ్లీషునుంచి భారతీయభాషలలోకి అనువదించడానికి అనువాదకులకు శిక్షణకోర్సులు చాలా తక్కువగా వున్నాయి. ఢిల్లీ విశ్వవిద్యాలయం వారు ఇంగ్లీషునుంచి హిందీలోకి అనువదించేవారికి ఒక సంవత్సరంపాటు జరిపే సర్టిఫికేట్ కోర్సు నిర్వహిస్తున్నారు. ఆగ్రా యూనివర్సిటీలో ఎమ్. ఎ. పట్టభద్రులకు అనువాదంలో దీర్ఘమా కోర్సు నిర్వహిస్తున్నారు. ఇవి తప్ప ఇంగ్లీషునుంచి ఇతర భారతీయ భాషలలోకి అనువాద శిక్షణ కోర్సులు ఎక్కడా వున్నట్లు సమాచారం లేదు. కాకపోతే నేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్ వారు కొన్ని వర్క్ షాపులు ఇరిపారు కాని ఇవి కేవలం వారంరోజులపాటు మాత్రమే వుంటాయి. అంతే కాకుండా వీటిలో శాస్త్రగ్రంథ అనువాదానికి ప్రాధాన్యం తక్కువగా వుంటుంది. ఇటువంటి పరిస్థితిలో ఆయా శాస్త్రాలలో కాలేజీ ఆధ్యాపకులు, ఇతర నిపుణులు ఇంగ్లీషు నుంచి భారతీయ భాషలలోకి శాస్త్రగ్రంథ అనువాదాలు చేస్తున్నారు. సాధారణంగా వీరు తమ మాతృభాషలోకి అనువదిస్తారు. వీరికి ఇంగ్లీషులో పరిజ్ఞానం బాగానే వుంటుంది. కాని అనువాదప్రక్రియతో అనుభవం వున్నవారు చాలా

తక్కువ. స్వతంత్ర రచనానుభవం వున్నవారు కూడా తక్కువగానే వుంటారు. శాస్త్రగ్రంథ అనువాదంలో ఎటువంటి శిక్షణగాని పొందిన వారై వుండరు. అందువల్ల వీరు తయారు చేసిన అనువాదాలను తుజ్జంగా పరిష్కరిస్తేనే గాని ముద్రణ యోగ్యంగా వుండవని మా అనుభవంలో సాధారణంగా రుజువయిన విషయం. ఈ పరిస్థితిని మెరుగు పరచాలంటే ఇటువంటి అనువాదకులకు అనువైన పార్ట్ టైమ్ శిక్షణ కోర్సులను రూపొందించాలి. ఈ శిక్షణ కోర్సులలో ఉత్తీర్ణులైన వారికే శాస్త్రగ్రంథఅనువాదావకాశాలు ఇస్తే ఫలితాలు ఆశాజనకంగా వుంటాయి. అంతేకాకుండా ఇంకా ఎక్కువ గ్రంథాల అనువాదం చేపట్టడానికి ప్రోత్సాహకరంగా వుంటుంది.

లోగడ పేర్కొన్నట్లుగా ఒకభారతీయ భాషనుంచి ఇంకో భారతీయ భాషలోకి శాస్త్రగ్రంథం అనువాదాలు చాలాస్వల్పంగా వస్తున్నాయంటే అందుకు ఒక ముఖ్యకారణం ఇటువంటి అనువాదాలు చేయగల సామర్థ్యం వున్నవారికొరత కావచ్చు. ఇటువంటి అనువాదకులను తయారు చేయడానికి ప్రత్యేకించి కోర్సులు నిర్వహించవలసి వుంది. అయితే ఇదే వృత్తిగా చేపట్టదలచిన వారికి ఉద్యోగావకాశాలు ప్రస్తుతం లేవనే చెప్పాలి. కాబట్టి వీరికూడా పార్ట్-టైమ్ కోర్సులు రూపొందిస్తే బాగుంటుంది. ఏరండు భారతీయ భాషలలోనైనా పరిజ్ఞానంవుండి, శాస్త్ర, సాంకేతిక రంగాలలో పట్టభద్రులుగాని, ఇంకా ఉన్నతస్థాయిలో విద్యార్హతలున్న వారుగాని ఇటువంటి కోర్సులు తీసుకోవచ్చు.

ఉన్నతవిద్య మాధ్యమాలగా భారతీయ భాషల ప్రాముఖ్యం ఇతోధిక మవుతున్న దృష్ట్యా ఇంగ్లీషునుంచి, ఇతరవిదేశీ భాషలనుంచి భారతీయ భాషలలోకి, ఒకభారతీయ భాషనుంచి ఇంకోభారతీయ భాషలోకి శాస్త్రగ్రంథ అనువాదాలు చేయగల నిపుణులను తయారుచేయడానికి పథకాలను రూపొందించడంలో మనం ముందుచూపు ప్రదర్శించాలి. మనదేశీయ భాషలలో ఏవైనా ఉత్తమ ప్రామాణిక శాస్త్రసాంకేతిక గ్రంథాలు వస్తే వాటిని ఇంగ్లీషులోకి, ఇతర విదేశీ భాషల లోకి అనువదించజేసి, ప్రచురిస్తే మనకి విదేశీమార్కెడవ్వమే కాకుండా పేరుపతిష్ఠలు కూడ వస్తాయి.

అధార రచనలు (కొన్నిమాత్రమే పేర్కొన్నాము)

1. నిడా, ఇ.ఎ. : టువర్డ్స్ ఎ సైన్స్ ఆఫ్ ట్రాన్స్లేషన్, 1974.
2. కాట్ ఫర్డ్, జె. సి. : ఎ లిస్టింగ్ థియరీ ఆఫ్ ట్రాన్స్లేషన్, 1975.
3. పాండె, ఎమ్. పి. : ట్రెయినింగ్ కోర్సెస్ ఫర్ ట్రాన్స్లేషర్స్, జి. స్టా. 10 : 18-27, 1981.
4. సురేష్ కుమార్ : ఆన్ ఫండమెంటల్స్ ఆఫ్ ట్రెయినింగ్ కోర్సెస్ ఫర్ ట్రాన్స్లేషర్స్. జి. స్టా. 8 : 8-19, 1979.

కాటికెళ్ళ నీ-కవం

వి.వి.బి.రామారావు

“దొంగ నా కొడుకులు అమ్మామ్మా లుచ్చేసుకుని ఫోన్ చేసేసి
నారేబో- ఇంతమందొక్క సారి మూగేసినారేటి!”

“మూక మనలాంటి మడుసులే గురూ...ఆపు” క్షీనరు
పోలిగాడు ధైర్యం చెప్పాడు.

దయివోరప్సారావ్ అపక తప్పలేదు లారీ. కిటికీలోనుంచి బ్లూర
పైకిపెట్టి అడిగాడు ఓ ఆసామీని: “ఏటిగోల?”

“దాల్తడు గురో...పెద్ద నారీ. ముందు కెల్లెవంటే సిక్కు-లోడి
పోతావ్... శానా బళ్లాగి పోనాయి.

“యాక్సిడెంటయ్యిందా? పోలీస్టా గాని ఉన్నారేటి?”

“ఏదోతెలు... దోహసెవం. రోడ్డుమధిగిలా పడున్నాది.”

“నా బండి పక్కకి తీసెట్రా!” డ్రైవర్ దిగి ముందుకు నడిచాడు.

“అరె! ఆడమడిసి! ఒంటిమీద గుడ్డ పీలికై న్నెదు...గోరం...గోరాతి గోరం!”

డ్రైవర్ అప్సెర్వ్ తన గోష మరచేబోయాడు. ఎవరి గొడవలో వాళ్లున్నారు.

‘సందడి సందడి సందడియా!’ గంటస్తంభం దగ్గర అరటి పళ్లమ్మకొనే మనిషి, వాళ్లభాషలో సందడి చేసిస్తోంది. అప్పటికే అరటిపళ్ళూ, సపోటాపళ్ళూ- జంగిళ్లు అక్కడా అక్కడా కనపడుతున్నాయి.

“గురూ బొట్టి మొగ వేటలగుంది...బొట్టుచూశావా ఎలా సెదిరి పోనాదో!... కుంకఃవద్ది నట్టుంది మొహం... ఎవురీవిడ?”

“ఎవురంటా?”

“కాలేజీ పిల్ల కాదుకద !”

“ఒంటి మీద గుడ్డపీలిక నేకపోతే ఎవుదో ఎనాగ సెపుతాం!”

—ఒకడల్లో సిక్కుకున్న ముళ్లతుప్ప కంటిసిగట్టా గడ్డి గాదరా..

“ఒయసు ఇరవై రెండుండవ్వు ...”

“ఒళ్లు చూస్తే ... ఇద్దరి పిల్లలకి పాలిచ్చిన మనిషిలా ఉంది...”

— “పోలీసులకి ఫోన్ చెయ్యండి ...”

కాలేజీ కుర్ లెక్చరర్ కాబోలు - ఆ గొంతు వినపడడమేమిటి ముకుందం ముందుకొచ్చాడు. భాషాతత్వవేత్త. పూర్వాశ్రమంలో సంస్కృత విద్వాంసుడు.

“చూడు భద్రం!”

“అయ్యా! మీరా? మనం చెయ్యాల్సిన పని వెంటనే చేద్దాం. పోలీసువాళ్లకి ...”

“ఇది నీ క్లాసురూం కాదు కాని ...”

“అదెలా? ఉంటుందా మహానుభావా! క్లాసుల్లో పిల్లలు కనపడి రెండు నెల్లయింది ...”

“ఆవు! ఆపేయ్! ... నీ మాటల్లో నాదం కంటే వాడే ఎక్కువ వినబడుతోంది - అటుచూడు !”

— “కాశీపట్నం చూడర బాబూ !” అంటూ ఓ పరికరంమీద టమాకు వేస్తున్నాడో ఆసామీ. కోట గుమ్మం దగ్గర ఆడపిల్లల కోసం కాసుకునే కుర్రోళ్లు హైవేమీద కొచ్చేశారు. - బడిపిల్లలూ బడి మానేసి శవాన్ని చూడడానికి వచ్చేశారు.

“ఫోన్ ...” ఇంకా ఏదో చెప్పబోయాడు భద్రం.

“బొత్తిగా మేష్టరులా మాటాడావ్ ! నువ్ చెబితే ముందు నీ పేరూ, ఎడనూ కనుక్కుని, ఆ చనిపోయిన మనిషి ఎవరో, ఎప్పుడు ఎవరిచేత ఎలా చంపబడిందీ చెప్పేవరకూ నిన్ను లాకప్తో పడేస్తారు ... అందునా అమ్మాయి శవం ...” అంటూ ముకుందం ఓద్రాన్ని పక్కకు తీసుకొచ్చేశాడు.

ముక్కుపొడుం ఘాటుగా పీల్చి “ఇందులో ఓ నాదం ఉంది ఇది పీల్చేటప్పుడు మనిషి చేసే శబ్దం నాదమని నా ఉద్దేశ్యం ... అతని ఆలోచనలను ఆ నాదం తెలియ చేస్తుంది...”

“ఉండండి బాబూ! అవతల కొంపలంటుకు పోతుంటే...” భద్రం ముకుందం చెయ్యి విడిలించుకోడానికి ప్రయత్నం చేశాడు.

“ఎవడి కొంప? చచ్చినది వచ్చే చచ్చింది...శవం శవమే!... అందులో అందాన్ని చూసే రసికులూ ఉన్నారంటావ్ !...కుర్రాడివి చట్టం, ఆకలి, నిషా, క్రైమా వీటన్నింటికీ అతితం ఆ శాస్త్రీ... శరీర నిర్మాణాన్ని బట్టి- చర్మం మీద మెరుగును బట్టి- కండరాల బిగువును బట్టి శవం వయసూ, శవం గత జీవితంలో చేసే వృత్తిని, చెందిన తరగతిని గుర్తించడానికి ఎవరి పాట్లు వాళ్లు పడుతున్నారు. పోలీసులు వచ్చేస్తారు. ఇక చూడడానికేం ఉండదు పద !”

— పోలీసు వ్యాన్ వచ్చింది.

అంతా దోవ ఇచ్చేశారు.

జీవు ... బోపీలు - ఊలలు - మొరుగులు - మూయగులు - గుంపు చెల్లాచెదరయ్యారు .... అయినా ఎవరూ వెళ్లిపోలేదు. దూరంగా నుంచాని చూస్తున్నారు.

— “బోహిగాడి నూనెమిల్లలో మడిసి కదూ?”

“మేష్టరుమ్మ చెల్లెల్లా ఉంది !”

“రంగమ్మ కంపెనీలో మొన్నరే తిరి ....”

“చేసన్ నుంచి ఎప్పుడితోనో నా బండి ఎక్కింది ... ఇదే టెక్కుడా ...?”

కొన్ని ఎర్రబొప్పి గొంతులు ... కొన్ని మందలోని గొంతులు. తాళిలారు.జీవు వచ్చింది.

పోలీసులు ఎటెన్సన్ తోకి వచ్చేశారు.

“ముందు దీన్ని పక్కకి తీసి ట్రాఫిక్ క్లియర్ చెయ్యండి!”

యస్సై మూడంతల నంబర్లు నాలుగింటిని పిలిచాడు.

ఖయ్! ఖయ్! చిగుళ్లు చిగిరాయి.

తాసిల్దారు జీపు వెళ్లిపోయింది. శవం కదలేదు.

అసలు కథ మొదలయింది.

“దీని సంగతి తెలుసుకోవాని ఉందా? దీని చరిత్ర చూడాలని ఉందా?” ముకుందం ప్రశ్నించాడు.

“ఎలా?” భద్రం అత్రంగా అడిగాడు.

“కాశీపట్నం చూడర బాబూ! చూసావా?”

తెల్ల మొహం వేశాడు భద్రం.

“కోటిదగ్గర అమ్మాయిల ముందు - అబ్బాయిల ముందు - నా క్లాసు ఎటెన్సన్ రిజిస్టర్లలో ఉన్న పేర్లకు సంబంధించిన శాస్త్రీల ముందు కాశీపట్నం చూడడం నామోషీ అయితే నా కొంపకిరా .... నా దగ్గరా ఉంది ఆ పరికరం!”

“మరి కాలేజీ?”

“కాటికెళ్ళని శవం రోడ్డుమీద కదలనని మొరాయిస్తూ ఉంటే కాలేజీయా వల్లకాడా! ముందు పద!”

“ఎబ్బర్డ్ ... అసందర్భం ...”

“చరిత్ర చూస్తే అంత అసందర్భంగా కనపడదు. అసందర్భంతో నుంచి సందర్భం అవిర్భవిస్తుంది. ప్రమ్ కేయాస్ టు ఆర్డర్. ప్రమ్ ది ఎబ్బర్డ్ టు ది రియల్.”

భద్రం ముకుందం పట్టువిడిపించుకోలేకపోయాడు.

“ఈ శవం కాటికి వెళ్ళదా?”

“తెలివితక్కువ ప్రశ్న. కాటికెళ్ళలేదు. వెళ్ళదు. అందుకే నీకు సాక్షాత్కరించింది. కాలానికి వెనక్కి వెళ్లే గుణం లేదని శాస్త్రం చెప్పతోంది.

కాని మనోనేత్రం ముందు కాలానికి పురోగతి, తిరోగతి, రెండూ ఉన్నాయి. నవ చూశాననుకున్న శవం ఓ వ్యంజనం....ఓ గుఱుతు ఓ -కూర ఓ మీసం - ఓ హల్లు - నవ చూసిన శవం ఇవాల్దికాదు. కనిపిస్తుంది కాలంలో అర్జునకాలంలో, గుప్తులకాలంలో - గోల్కొండ నవాబు రాజ్యంలో - ఎక్కడిదయినా కావచ్చు ఈ శవం. నిజానికి ఈ శవం అన్ని కాలాల్లోనూ ఉంది - హరప్పాలో కూడా ఉండే

ఉంటుంది. మనం తప్పలేకపోయాం అంతే! ....మరాయానం లేకుండా నేనింతకు ముందు చేసిన ప్రవచనాన్ని అధ్యయనం చేసుకో....లోకంలో శబ్దమూ, నాదమూ రెండూ ఉన్నాయి. దీన్ని గురించి ఇదివరలో చెప్పాను. శబ్దం అంటే కేవలం శబ్దం - అర్థరహితం....కొంతవరకూ భావప్రసరణ చేసినా అది భాషకాదు. భావ ప్రసారం కోసం - మీ అంగభాషలో అర్చిక్యలేట్ చేసిన ధ్వని నాదం. ఇది నిన్ననే చెప్పాను. నాదంలో స్వరాలూ, వ్యంజనాలూ ఉన్నాయి. మగాళ్లు స్వరాలనీ, ఆడవాళ్లు వ్యంజనాలనీ అంటే స్త్రీ విముక్తి సాధకులకు కోపం వస్తుంది. అదీకాక అది నిజంకాదు. స్వరవ్యంజనాల తేడా ఆడామగా ఇద్దరి లోనూ ఉంది. వాళ్ళలోనూ, వీళ్ళలోనూ, స్వరాలూ ఉన్నాయి, వ్యంజనాలూ, ఉన్నాయి. స్వరానికి సుదుర వ్యాపక శక్తి ఉంటుంది. శ్రావ్యంగా ఉంటుంది. ఇక వ్యంజనం...ఇది లేనిమాట దుర్లభం-వాక్కూ, అర్థమూ విడదీయరాని పార్వతీపరమేశ్వరులయితే స్వరమూ, వ్యంజనమూ వెలుగుగా నీడలా విడదీయరానివి-”

“మీ ఉపోద్ఘాతం దేనికి? ఈ శవం వ్యంజనమా? స్వరమా?”

“కథ చూడాలని నీ సొద! నీతో మాటాడి లాభం లేదు. కామాతురుడికి కట్టుబట్ట బరువు...పద...” అప్పటికే ముకుందం ఇంటి ముందు కొచ్చేశారు.

“పద నా గదిలోకి రా!”

గదిలోకి వెళ్ళాక చుట్టూచూసి, “ఏదీ పరికరం?” అనడిగాడు భద్రం. “పరికరమా!? ఆ! పరికరం కదూ! అదిగో!” కిటికీ చూపించాడు.

“ఇదా పరికరం?”

“చూడబ్బాయ్! దేనికయినా శిక్షణ కావాలి, బొత్తిగా కాలేజీ అధ్యాపకులకి, శోధనం గదిలో దంపతులకి తప్ప. ఛెప్ మని లెంప కాయ కొట్టినట్టు ఇలా డిగ్రీ పుచ్చుకొని అలా ఉపన్యాస మందిరంలోకి దూసుకుపోయావ్!” అంటూ ముందుకొచ్చాడు ముకుందం.

“కిటికీలోంచి ఏం కనబడుతోంది?”

“చెత్తకుండి!” భద్రం తక్కువ చెప్పాడు.

ముకుందం అతని తల నిమిరాడు. మరేం మాటాడలేదు భద్రం.

నూనెమిల్లు అవరణలో తూకం ప్రకారం నింపిన డబ్బాలను ఒకటి ఒకటి తెచ్చి బయట పేరుస్తోంది ఓ అడవిడును.

కవులు చల్లించిన బాహుమూల రుచులు పాలిండ్లపై ప్రసరించడం చూస్తున్నాడు భద్రం.

కాల్చిన ఇనుప కడ్డితో ఒకతను డబ్బాలకు మూతలు తగరంతో ఆతుకుతున్నాడు.

ఒక చెయ్యి బ్యాల్‌బేన్ కోసం, మీదకెత్తి రెండోచేత్తో డబ్బా మోసుకొస్తోంది. ఎర్రటి వెలుగులో ఆడపిల్ల.

ఓ యువకుడు కిటికీలోనుంచి భద్రం చూసిన దృశ్యాన్నే చూస్తున్నాడు, ప్రబంధ కవుల సహాయంతో కాక సినిమానవలా ప్రభావంతో.

“ఏయ్ పిల్లా ! ఇలా రా !”

మిల్లుమోతలో పిల్లకి పిలుపు వినబడలేదు. గొంతు పాచ్చిం చాడు యువకుడు. అందులో ఆశ్రయం.

అమ్మాయి గదిలోకి వెళ్ళింది.

దాని రవిక చిరిగిపోయింది. కాదు చింపబడింది. చీర విడి పోయింది. కాదు విప్పబడింది. ఆమె కేకలు మిల్లుమోతలో ఎవరికీ వినపడలేదేమో !

చీకటయిపోయింది. కుర్రాడి కైపు దిగిపోయింది. ఉల్కా పాతం. నింగిలో చుక్క నేల రాలింది.

చీర చుట్టుకున్న పడతి బయట పడింది.

“ఇంకా ఏం చూస్తున్నావ్ ? ఇది నా ఇంటి కిటికీ !” ముకుందం పావర్చించాడు... “పెంటకుండి కనబడుతోందా ?”

“అంతా చీకటి !”

“సరే-ఈ కిటికీ చూడు ! కాళిపట్నం కనబడుతోందా ?”

“లేదు.”

“మరి ?”

“మంత్రాల మర్రి...చిక్కటి చీకటి....”

“అలా దారికి రా !”

“ఏ దారికి ?” వరాకుగా అడిగాడు భద్రం.

“చీకటి దారికి...పిల్ల కనబడుతోందా ?”

“తాగుబోతు మాటలు వినపడుతున్నాయి. చింతనిప్పుల్లాంటి కళ్ళతో తూలుతూ వస్తున్న లారీ ఆగింది. ద్రైవరు దిగాడు. సరుకు సొంత దారుకి, ద్రైవరుకి గొడవ...”

“నాకు చెప్పకు... నువ్వు చూసుకో !”

“పీ వచ్చింది. వెనక మరో అధికారిబోపి. బేరం కుదర దానికి ఏలుగా ఆడపిల్లని రెక్క పుచ్చుకుని అధికారికి అప్పచెప్పేసి ద్రయివర్‌నీ, సరుకు సొంతదారునీ తుప్పచాటుకి తీసుకుపోయారు మూడంతల మనిషి.

పిల్ల ఉలకలేదు - పలకలేదు. బిక్కచచ్చిపోయింది. ఎప్పుడు తాగిన టీయా!....తల నొప్పిగుంది... వందడబ్బాలు మొయ్యాల! సీకటాడిపోతంది...బిడ్డ తనువు కొస్తుంది. పెనల్ టీయ్య సింగల్ ! ఎప్పుడో ఎవరితోనో అన్నమాటలు బొట్టికి గురొస్తున్నాయ్.

స్కూటరెక్కి వెళ్ళిపోయాడు ఎన్నె. డయాబోరు బేరంకుదిర్చి సేసు. లారీనుంచి ఎర్రబోపి ఊరు మధ్య దిగి రైల్వ వెలుతుర్లోకి వెళ్ళిపోయాడు.

“పిల్లకనబడుతోందా ?”

“చీకటి !” భద్రం ఆమెను వెతుకుతున్నాడు.

“మా బావుంది. పిల్లకోసం నువ్వేకాదు - దాని ఆయ్యా వెదుక్కుంటున్నాడు.”

దీని సిగడరగ ! ఇయ్యలేటిలో సింగిలక్కినంజకాన ! ఇంకా ఒచ్చినాది కాదు ! ఒరేయ్ నీ కూతురెబో ఎల్లిపోనాది. ఇంక రేత్తిరి మిల్లుకాడ వనేటి ? నాక్కూడెట్టెహె !”

రెండు గంటల నుంచి రోడ్డుమెగకాడకాసి గుడిసెలో కొచ్చిండు నారాయడు.

“పిల్లేదీ ?” భద్రం వగిర్చాడు.

“పిల్లగొడవెందుకూ ! ఎన్నె గొడవపడిపోతున్నాడు. ఆదెలా రోడ్డుమీద కొచ్చిందో చూస్తావా ?”

“అదెందుకు నా కనవసరం ? ఎన్నె ఏదీ ?”

“ఏడీ అంటావా ? గవర్నమెంటు మనిషి. మక్కెలు విరిగి పోతాయి ఖబడ్డార్ !”

ఎన్నె రాత్రి నుంచీ ఇంటికి రాలేదు.

“ఇప్పడెక్కడ ఉన్నాడు ?”

“సర్కిల్ ఇన్‌స్పెక్టరు గారి వీధి అరుగుమీద - చూస్తావా ?”

“పిల్ల ?”

“అక్కడే ఉంది రోడ్డుమీద.”

“మరి శవాన్ని ఎవరూ తియ్యరా ?”

“తియ్యడానికే ప్రయత్నం.”

కిటికీ దగ్గర నుంచి భద్రం కదలలేదు.

పోలీసు ఎస్సీ సర్కిల్ ఇన్‌స్పెక్టర్‌కి, సి.ఐ., ఎన్నెకి ఫోన్ చేసారు.

- ఎన్నె అక్కడకు వెళ్ళి ఎందుకో వెనక్కి తిరిగి వచ్చి, మునిసిపల్ కమిషనరుకి ఫోన్ చేశాడు. కమిషనర్ జిల్లా ఆస్పత్రి.

సూపరెంటుకి ఫోన్ చేశాడు. పురపాలక సంఘం మనుషులకి శవం సాధ్యం కాలేదు. పోలీసువాళ్ళ సహకారాన్ని అడిగారు. వాళ్ళకే శవాన్ని కదపడం సాధ్యం కాలేదు.

— లారీ మనుషులొచ్చారు. వాళ్ళతోందర వాళ్ళది. నరుకు ముందు ౭వాణాకావాలి. వాళ్ళచేతా కాలేదు.

ఏ డిపార్టుమెంటు అధికారులు ఆయా ఉన్నతాధికారులకి ఫోన్లు చేసేశారు.

“నాన్నెస్స! ఇదేమిటి? శవం కదలకపోవడమేమిటి?” అంటూ బిగ్గరగా అరుస్తోంది ప్రాదరాబాదు.

బిక్కు బిక్కుమంటూ శవం కథ వివరంగా చెబుతున్నారు అధికారులు.

వన్నెండయింది - ఓంటిగంటయింది.

అటూ ఇటూ వాహనాల రాకపోకలు నిలిచిపోయాయి.

ఆ దోవ బస్సులన్నింటినీ రద్దచేశారు.

నిలబడిపోయిన బస్సుల్లోంచి మనుషులు దిగిపోయారు. వెనక్కి వెళ్లి మళ్ళీ న బస్సుల్లోకి వెళ్లారు. వాహనాలన్నింటినీ మళ్ళించడానికి ఓ పూట పట్టింది.

శవం - మామూలే. కదలలేదు.

“మరెలా?”

భద్రానికి అలసటవచ్చి కుర్చీలో కూలబడ్డాడు. ముఖమంతా చెమట పట్టేసింది. కాళ్ళ లాక్కొచ్చాయి.

ముకుందం అతని ముఖంమీద నీళ్ళ చిలకరించి నెత్తిమీద నున్న పంకా స్క్రీచ్ వేశాడు.

మగతలోకి జారుకున్న చాలాసేపు జాలిగాచూసి తట్టలేపాడు. ముకుందం. “నేనెక్కడ ఉన్నానూ...ఆ! శవం లేచిపోయిందా? అంటే తీసేశారా” అని నా ఉద్దేశ్యం.

“సీమోహం, దాన్ని కదిలించగలిగితే ఇంత కథేముంది?”

“నిజంగా! నేను శవాన్ని ఎప్పుడు చూశాను? ఇప్పటికీ అది అక్కడే ఉందా?”

“పందొమ్మిది వందల ఎనభై అయి ఉండవచ్చు, ఆరవై అయి ఉండవచ్చు - క్రీస్తుపూర్వం కావచ్చు, క్రీస్తు తరువాత కావచ్చు....”

— మళ్ళీ కిటికీ దగ్గరకు వెళ్లాడు భద్రం. ముకుందం మీద అతనికి రవంత చిరాకు పుడుతోంది. అంతేకాదు ....

శవం కాటికెళ్ళకుండా ఉండటానికి అతనే కారణం. అంత కోపం కూడా వచ్చేస్తోంది.

“నే చూసిన స్థలం కాదీ... నీ పరికరంలో కాశీపట్నం సరిగ్ కనపడడంలేదు. ఇందులో ఏదో మోసం ఉంది. నన్ను ఎందుకు మోసం చేస్తున్నావ్ నాదమునీ!” కోపంగా అడిగాడు.

“నాదముని నా పూర్వ నామం... ఆ తరువాత మూడు వందల నలభై ఎనిమిది జన్మలైనాను. ఆపేరు నీకు ఎలా తెలిసింది?”

“ఈ కుర్చీలో కూచుంటే....” అనలేదు భద్రం. అంటే ముకుందానికి అంతకోపం వస్తుంది. అతని ముఖంచూస్తే శవంలేచి నుంచున్నట్టుగా బెంబేలు పడి పోయాడు.

“కుర్చీలోంచి లే... కిటికీలోంచి చూడు!”

“ఇదేవిటిది? ఇక్కడ ఓగుడి ఉంది...గుడి రెండు రోడ్ల మధ్యఉంది. రెండూ సిమెంట్ రోడ్లు. అటూ ఇటూ వాహనాలు రయ్ మని వెళ్లిపోతున్నాయి. ఎంతో నిడివిగా నున్నగా ఉన్నాయి రోడ్లు

“వెరివాడా! ఈ సిమెంటు రోడ్లు చరిత్ర చూపిందనా! ఈ కిటికీ దగ్గరకురా!”

మంత్రముగ్ధుడై ముందుకు నడిచాడు భద్రం. “—బాబ్బాయి.... బుద్ధి గడ్డితింది .... ఒళ్ళు మదమెక్కింది.... కోవ్వ బలిసిపోయింది.... కళ్ళు మూసుకు పోయాయి....”

“అన్నీ అయ్యాయికాని కావరం విజృంభించింది కదూ!”

“నా భార్యతోడు! బుద్ధి వచ్చింది....”

ఆపిల్లవెనక పోలీసు అధికారి... అతని వెనకాల మరో అధికారి.

“బాబూ, విరాళం! బాలపేరంటాలు గుడి కడుతున్నాం. మామపామ గల తల్లి!” ... పట్టుపంద ఆసామీ చెపుతున్నాడు.

యమకుడికి ఆ పిల్ల కనపడుతోంది.

“ఇవిగో పెన్ను ... ఇదిగో నీ చెక్కు బుక్కు ... నీకున్న బాలెన్స్ కి చెక్కురాశా... ఇవిగో సీభార్యనగలు....ఇదినువ్ దాచిన నల్లధనం... ఆ కనబడే ఆయన ఆదాయం పన్నుఅధికారి.... ఈ జోలిలోవేస్తే ఆ అధికారి నిన్నేం చెయ్యలేడు... వెయ్! వెయ్యరా, వెయ్యి.”

—చటుక్కున ఆవన్నీ తీసి ఆమె జోలిలో పడేశాడు నూనె మిల్లు యువకుడు.

ఆమె ఒంటిమీద బట్టలేదు. చేతిలో జోలె ఉంది. యువకుడు రాసి యిచ్చిన చెక్కు పురోసారి సంతకం సరిచూసుకుని మడచి జేబులో పెట్టుకున్నాడు విరాళాల కొచ్చిన మనిషి.

అతని వెనకాల నగ్నంగా ఉన్న ఆడమనిషి తనకి చెల్లెల్లో, భార్యో, తల్లీ తెలియక, తిరుగుతున్న కళ్లు మూసుకుని నేలకూలబడి పోయాడు యువకుడు.

“సార్! పిల్లలవాణ్ణి సార్! అడిగో ఫోర్ నాట్ వన్. వాడి వల్లే ఈ ఖర్చు.”

టోపీ తీసేసిన మనిషి ఏదో చెబుతున్నాడు.

“డ్యూటీలో ఆలాంటి పనులు చెయ్యను సార్! అది నా ప్రిన్సిపుల్ కి విరుద్ధం. నేను మందు కొట్టలేదు సార్! సి. ఐ. గారి నడగండి...నా పర్సనల్ ఫైల్...”

“ఒరేయ్ లభంగాడా!...నీకు ఆడదెందుకురా...నీ విధి నిర్వహణ ఆమోమం. నిన్ను నువ్వే కాల్చి చంపుకోవడం వల్ల నీ భార్య సంతోషిస్తుంది.”

ఎన్నయి సర్వీసు రివాల్యూర్ తీసి ఆడపిల్ల వాడిని ఒక్కసారే

“అమ్మా! నువ్వు ముందు బట్టలు తొడుక్కో! ఆయనెవరో నగ్నంగా ఉన్న ఆడపిల్లని చూడలేక అరిచాడు.

“అదెందుకులండి! నన్ను భూమితో నహా పెకిలిచెయ్యను ఆదేశాలిచ్చారుగా...”

అంతకంటే తేలికయిన పని ఉంది సార్! నా కిరుపక్కలా రోడ్డు వేయించేసి ఓ గుడి కట్టించేశారంటే మీ మీద ప్రజల భక్తి పెరిగిపోతుంది. కంట్లాక్కర్లకి, గుమస్తాలకి, మీకూ సర్వశ్రేయమూ లభిస్తుంది. రెండు రోడ్లు తరుణోపాయం బాబూ!

—“పిల్ల కనపడుతోందా?” ముకుందం అడిగాడు.

“లేదు. మాయమయి పోయింది!”

“ఏం?”

“దేవతయిపోయిందిగా!”

“కుర్ర నాగన్నా... ఇప్పుడు చూడు!”

ఏవేళా పురుషులకు ప్రవేశం లేని బాల పేరంటాలు గుడిలో అర్చన జరుగుతోంది! ‘సర్వమంగళ మాంగళ్యే శివే సర్వార్థసాధకే.’

—నగ్నంగాఉన్న కన్యలు గర్భగుడిలో పేరంటాలు విగ్రహం చుట్టూ తిరుగుతున్నారు. అలా తిరిగితే బాలమ్మ కొచ్చిన కష్టం ఏ కన్యకీ రాదని కొన్ని తరాల నమ్మిక.

“భద్రం!”

ముకుందం పిలుపు వినే స్థితిలో లేడు భద్రం. కాటికెళ్లదీ శవం ముసలాయన నిట్టూర్పు విశివాడు.

ప్రాచీన వస్తువులు, కట్టడములు, స్థలములు - పరిరక్షణ చట్టాలు

భారత దేశము ప్రాచీన కళా ఖండములకు భాండాగారము. పురావస్తువులు-విగ్రహములు, ఆభరణములు, వర్ణచిత్రములు, శిలా, తామ్ర శాసనముల రూపములలో దేశంలములలా మనకు గోచరించు చున్నవి. మన పూర్వ చరిత్ర పరిశోధనకు, పునర్నిర్మాణము చేయుట కవి అత్యంత ప్రమాణములు. కాని, యిటీవల పురావస్తువులపహరింప బడినవని వార్తాపత్రికలలో తరచూ చూస్తున్నాం. కొంతమంది పాఠకులు పురావస్తువులు నిత్యమూ అసహరింపబడుట జూచి ప్రభుత్వం వాటి పరిరక్షణకు ఏమిచేయుచున్నదని ప్రశ్నించుట నేను గమనించితిని. ఆ విమర్శను దృష్టిలో పెట్టుకొని పురావస్తువుల పరిరక్షణకు ప్రభుత్వము ప్రవేశ పెట్టిన చట్టముల వివరణ వివరంగా నిచ్చట పొందుపరచుచున్నాను. ఏ ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన చట్టమూ ప్రజల సహకారం లేనిదే సరియైన ఫలితము నీయదని మనం ముందుగా గుర్తించాలి.

బ్రిటిషువారు పురావస్తు పరిశోధనకు నాందిపలికి మన చరిత్ర కారులకు మార్గదర్శకులైరి మన దేశమున గల ప్రాచీన వస్తువులను, కట్టడములను, స్థలములను జూచిన బ్రిటిషుపాలకులకు వాటిపై పరిశోధన జేయవలెనని కోరిక నుడుంచుచుండనోపు. 18వ శతాబ్దములో డా॥ శామ్యూల్ జాన్సన్ భారతదేశములో పురావస్తు పరిశోధన గావించ వలసిందిగా నాటి గవర్నర్ జనరల్ వారన్ హేస్టింగ్సును కోరి యున్నాడు. దాని పర్యవసానమే విలియమ్స్ జోన్సు నేతృత్వంలో నేర్పడిన “ఏసియాటిక్ సొసైటీ”. ఈసొసైటీ.యూరోపియన్లకి భారత దేశ చరిత్ర పరిశోధనపై అసక్తి కల్గించింది. దాని ఫలితంగా విలియం జోన్స్ గ్రీకు చరిత్రకారుల ‘శాంట్టోక్రోటస్’ని చంద్ర గుప్తమౌర్య గాను, ‘పాలిబొత్రా’ను పాటలీపుత్రము (నేటి పాట్నా) గా గుర్తించ గలిగెను. తదుపరి జోన్స్ సహాద్యోగి చార్లెస్ వికిన్సన్ గుప్తుల శాసనలిపిని, ‘కుతిరి’ లిపిని పరిశోధించెను. ఈ విధంగా బ్రిటిషువారు భారతదేశ ప్రాచీన శాసన లిపిని చదివి, ప్రాచీన లిపి పరిశోధనకు

అంతుదార్పణ చేశారు. జోన్స్ తదుపరి “కూల్ బ్రోన్” మరియు విల్సన్ “ఏసియాటిక్ సొసైటీ” అధ్యక్షులుగా భారతదేశ చరిత్ర పరిశోధనకు మనదేశ విద్వాంసుడైన రాధాకాంతశర్మగారి సహకారంతో ఎనలేని సేవచేసిరి. దక్షిణ, పశ్చిమ భారతంలో గూడా ప్రాచీన చరిత్ర పరిశోధన గావించబడెను. విలియం ఛాంబర్లన్ మొట్టమొదటి సారిగా 18వ శతాబ్దములోనే మహాబలిపురంలోని ప్రాచీన కట్టడములపై దృష్టి సారింపి వ్యాసాలు వ్రాశారు. ‘మెకంజో’ మన దేశమునకు ‘సర్వేయర్ జనరల్’గా వచ్చి ప్రాచీనలిపి పరిశోధన గావించి ప్రతి చారిత్రాత్మక ప్రదేశమును ప్రత్యక్షంగా సందర్శించి 8,078 శాసనములు, 6,218, నాణెములు, 106 విగ్రహములు జమ చేయగల్గెను. బ్రిటిషుపాలకులు మన దేశ సాంస్కృతిక సంపదను జూచి పరిశోధనకు నెట్టు నాంది పలికినారో తెలిసికొంటిమి. ఇక 19వ శతాబ్దములో బ్రిటిషువారు మన చారిత్రక సంపదనునెట్లు పరిరక్షింప నెంచిరో తెలుసుకొందము.

19వ శతాబ్దములో భారత పురావస్తు శాఖ స్థాపింపబడెను. దానికి డైరెక్టర్ జనరల్ గా ‘అలెగ్జాండర్ కన్నింగ్ హామ్’ ను లార్డ్ కానింగ్ నియమించెను. అలెగ్జాండర్ కన్నింగ్ హామ్ భారతదేశంలో ఎన్నో త్రవ్వకాలు జరిపి ప్రాక్ చరిత్ర పరిశోధనకు నాంది పలికారు. వారి సలహామేరకే 1868 లో ప్రవేశ పెట్టిన ‘చట్టం-20’ దీని మూలంగా ప్రాచీన కళాఖండముల పరిరక్షణ ప్రభుత్వముచే ప్రారంభింప బడెను. దానికి తదుపరి భారత ప్రభుత్వ ‘భూ నిక్షేప్త నిధి చట్టం-1878’వ సంవత్సరములో నాటి బ్రిటిషు గవర్నర్ జనరల్ ‘లార్డ్ విట్టన్’చే జారీ చేయబడింది.

భారత ప్రభుత్వ భూనిక్షేప్త చట్టం

భారతదేశ ప్రాక్, ప్రాచీన దేశచరిత్ర పరిశోధనకు, పరిరక్షణకు బ్రిటిషు వారేనాంది పలికి నేటి మన చరిత్రకారులకు మార్గదర్శకులైరి. ఈ చట్టం ప్రవేశ పెట్టిన నాటినుండి నేటివరకు ఏ మార్పులు చెంద

కుండ నిలిచివుంది. కాని ప్రస్తుతం యీ చట్టం రాష్ట్ర ప్రభుత్వముల పరిధిలోనికి తెబడింది. ఈ చట్టం మూలంగా ఏ నిక్షేపం (రైజర్) అయినా పదిరూపాయలపైన భూమిలో లభ్యమైతే దానిని వెంటనే కనుగొన్నవారు ఎప్పుడు, ఏ పరిస్థితులలో, ఎచ్చట ఎంతలోతులో లభ్యమైందో వివరిస్తూ, నిక్షేపం వివరం తెలుపుతూ కలెక్టరు గారికి తెలిపి దొరికిన నిక్షేపాన్ని ప్రభుత్వ ఖజానాలో భద్రపరచ వలెను. తదుపరి కలెక్టరుగారు పూర్తి సమాచారం సేకరించి ఆ నిక్షేపాన్ని 'ఓనర్లెస్'గా ప్రకటిస్తారు. నష్టపడిన కక్షిదారు కలెక్టరు గారి నిర్ణయంపై పైవారికి 'అపీలు' చేసుకోవచ్చును. ఇక కలెక్టరుగారు ఆ నిక్షేపాన్ని నిక్షేపం దొరికిన స్థల కామందుకు, కనుగొన్నవానికి 25,75 శాతంగా విభజించి పంచవచ్చును, లేనిచో బహిరంగ వేలం వేసి వచ్చిన సొమ్మును పై వారికి పై నిష్పత్తిలో పంచవచ్చును. ఇక చట్టంలోని 16 సెక్షన్ మూలంగా కలెక్టరుగారు ఆ నిక్షేపాన్ని పై వారికి పంచేబదులు ప్రభుత్వానికి ఇవ్వవచ్చును. అంటేబలవంతంగా గాదు. దొరికిన నిక్షేపం విలువకు $1/5$ వంతు విలువ కలిపి మొత్తం సొమ్మును స్థల కామందుకు, కనుగొన్నవానికి పై విధంగా పంచుతారు. అనగా నిక్షేపం దొరికిన వెంటనే ప్రభుత్వానికి తెలిపితే లాభం కలుగుతుందిగాని నష్టం రాదు. ఇక నిక్షేపం దొరికిన వెంటనే ఎవరికి తెలుపక వుండుట నేరం. ఈ చట్టం వివరణ తెలియక పోవుట వలన నిక్షేపాలు దొరికిన వెంటనే ప్రభుత్వానికి తెలిపితే ఆ నిధి యావత్తు 'ప్రభుత్వపరం' అవుతుందని ప్రజలు తలచి ప్రభుత్వానికి తెలుపుటకు ముందుకురాక అన్యాయంగా యీ చట్టంచే శిక్షించబడుచున్నారు. నిజంగా 'నిక్షేపం' దొరికిన వెంటనే రెవెన్యూ అధికారులకు లేదా పురావస్తుశాఖవారికి తెలిపిన వచ్చేది లాభంగాని నష్టంగాదు. ఇది గమనించి ప్రజలు ప్రభుత్వానికి సహకరించవలయును. ఈ చట్టం మూలంగా భూనిక్షేప్త నిధులపై పూర్తి అధికారాలు 'కలెక్టరు' గారికియ బడినవి. కాని పోలీసు శాఖవారు యీ నిబంధన నతిక్రమించి ప్రజలను భయభ్రాంతులను జేస్తున్నారు. ఇది చాలా విడ్డూరం. ఈ చట్టంలోని 20, 21 సెక్షనులు చట్టం నతిక్రమించిన వారికి గల్గే శిక్షలు గూర్చి తెలుపుతున్నవి. ఎవరైనా నిక్షేపం దొరికిన వెంటనే ప్రభుత్వానికి తెలుపనిచో నాతడు శిక్షార్హుడు. తనకు రావలసిన నిక్షేపంలోని భాగం పోగా, ఒక సంవత్సరం కారాగారశిక్ష అనుభవించి అపరాధ సుంకం గూడా చెల్లించాలి.

ఈ చట్టంమూలంగా మన దేశంలోని మ్యూజియములు ప్రాచీన కళా ఖండములను, శిల్పాలను, నాణెములను మొదలగు వాటిని సమ కూర్చుకోగల్గుచున్నవి. ఈ చట్టం పనితీరు చూచే బౌద్ధుల రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల కీయం జడింది. దీనిలోని లోపాలను గమనించుట గూడా జరిగింది. 'నిక్షేపం' విలువ తీసుకొనుటకు 'భౌతిక విలువ' ప్రధానంగా చట్టం సూచిస్తుంది.

'నిక్షేపం విలువ' తీసుకొనేటప్పుడు, 'భౌతిక విలువ' కంటే 'పురాతత్వ విలువ' కు ప్రాధాన్యతనియ్యాలి. అట్లే 'అరుదైనది, అపురూపమైనది' అయితే దాని విలువ మరింతగా పరిగణించాలి. ఈ విషయాలపై చట్టంలో వివరణ లేదు. ఇద్దరు పార్టీలనే ఈ చట్టం పేర్కొంది. ఒకరు భూకామందు, మరియొకరు నిక్షేపం కనుగొన్నవారు. కాని కొన్ని పరిస్థితులలో మూడవపార్టీ రావడం కద్దు. కొన్ని సమయాలలో 'నిక్షేపం' లభ్యమైనట్లు ప్రభుత్వానికి తెలిపేవారుండటం సంభవిస్తుంది. అటువంటి వారికి చట్టపరంగా 'కలెక్టరు' ఒనంగే పారితోషికం గురించి చట్టంలో వివరణ లేదు. ఒక్కో సమయములో యాదృచ్ఛికంగా నిక్షేపాలు బయటపడుతుంటవి. వాటి విషయంలో చట్టం మౌనం వహిస్తుంది. కొన్ని దేశాలలో సాంస్కృతిక, చారిత్రక సంపత్తి బయట పడినచో అది ప్రభుత్వ ఆస్తిగా పరిగణించే చట్టాలున్నవి. కాని, దొరికిన 'నిక్షేపం' 'ఓనర్లెస్'గా కలెక్టరు నిర్ణయిస్తే దానిని కనుగొన్న వానికి, స్థల యజమానికి పంచుట హాస్యాస్పదము. తగిన పారితోషికం యిచ్చి ప్రభుత్వానికి పరిగణించుట యుక్తము. ఈ చట్టములో లోపములున్ననూ, లభ్యమైన 'నిక్షేపాల' వునికి, వాటి సాంస్కృతిక ప్రాముఖ్యం ప్రభుత్వానికి తెలుస్తుంది. మ్యూజియములకు కావలసిన చారిత్రకాధారాలను, కళాఖండములను సేకరించుటకే చట్టం వుపయోగపడుతుంది.

ప్రాచీన స్మారక చిహ్నములు, పురావస్తుస్థలాలు మరియు అవశేషాల పరిరక్షణ చట్టం

ఆసలు 1904 లో ప్రాచీన స్మారక చిహ్నముల పరిరక్షణ చట్టం ప్రవేశపెట్టబడింది. దీని పరిధి పెంచుటకు 1958 లో సమగ్రమైన మరోచట్టం ప్రవేశపెట్టబడింది. ఇది పైచట్టాన్ని అధికాంతం చేసింది. ఈ సమగ్రచర్యే ప్రాచీన స్మారక చిహ్నములు, పురావస్తుస్థలాలు మరియు అవశేషాల చట్టం. 1904 వ సంవత్సరములో జారీ అయిన చట్టంలో కేవలం ప్రాచీన స్మారక చిహ్నముల పరిరక్షణ గురించి వుండే, 1958 లో వచ్చిన చట్టంలో పురావస్తుస్థలాలు మరియు అవశేషాలను గూడా పరిరక్షణ జాబితాలో జేర్చారు.

- జాతీయ ప్రాముఖ్యం గల ప్రాచీన మరియు చారిత్రాత్మక స్మారక చిహ్నములు, పురావస్తు స్థలాలు మరియు అవశేషాలన్నియు యీక్రొత్త చట్టం పరిధిలోనికి వస్తాయి. పై సుదూరించిన సాంస్కృతికసంపదనంతటిని ప్రకటనద్వారా ప్రభుత్వపరిరక్షణలోనికి తెబడినవి. అట్లాగే ప్రకటనద్వారా చట్టం పరిధి నుండి వైవాదీని తప్పించనూ వచ్చును.

2. ప్రాచీన స్థలాలు మరియు పురావస్తువుల యజమానులు ప్రభుత్వముతో ఒప్పందానికి రానిచో అటువంటి వారిపై చర్య గ్రేకోనుటకు చట్టములంగా ప్రభుత్వానికి అధికారాలు సంక్రమించినవి.

3. ఈ చట్టములంగా భారతప్రభుత్వ పురావస్తు శాఖవారు మాత్రమే పురావస్తు స్థలాలలో త్రవ్వకాలు చేయవచ్చును. తదితరాలు అనర్హులు.

4. ప్రభుత్వంచే రక్షణ పొందిన పురావస్తుస్థలాలలో, ఎటువంటి కట్టడాలు కట్టరాదు, గని త్రవ్వకాలు, రాజగనలు నచ్చట నెలకొల్పరాదు.

5. ప్రభుత్వంచే రక్షణలేని పురావస్తు స్థలాలలో గూడ భారత ప్రభుత్వం స్వయంగా త్రవ్వకాలు చేపట్టవచ్చును. లేదా ఆయా రాష్ట్ర ప్రభుత్వ పురావస్తు శాఖకు, ఆయా ప్రదేశాలలో త్రవ్వకాలు చేయుటకు అనుమతి భారత ప్రభుత్వం మంజూరు చేయవచ్చును.

6. అటువంటి త్రవ్వకాలు చేయబడిన స్థలాల యజమానికి ఏదైనా నష్టం వాటిల్లిన ప్రభుత్వం తగిన నష్టపరిహారం చెల్లిస్తుంది. పై లక్షణాలు పరిశీలిస్తే పురావస్తు స్థలాలను, వస్తువులను, స్మారక చిహ్నములను పరిరక్షించుటకు, పురావస్తు త్రవ్వకాలను క్రమబద్ధం చేయుటకు, శిలావస్తు సంపదను రక్షించుటే యీ చట్టం ముఖ్యోద్దేశ్యంగా కనిపిస్తుంది.

ఇక యీ చట్టములోని పదముల వివరణ పరిశీలిద్దాం. 'ప్రాచీన స్మారక చిహ్నము' అనగా ఏదైనా ప్రాచీన కట్టడము, గుహ, రాతిశిల్పం, శాసనం, చారిత్రాత్మకముగా గాని, పురావస్తు శాస్త్ర ప్రకారంగాగాని ప్రాముఖ్యం సంతరించుకొని నూరు సంవత్సరముల పైబడి పురాతత్వం గల్గినది. ఇక "పురావస్తు స్థలాలు-అవశేషాలు" పై నుదహరించిన కట్టడములు, శాసనములు, శిల్పాలు గల స్థలాలు మరియు చారిత్రాత్మకాధారాలు మరుగు పడినట్లు ఆధారాలు కల్గిన స్థలాలు. ముఖ్యంగా ఇవి పాటిమన్ను దిబ్బలు.

పై స్థలాలను ఏ విధంగా ప్రభుత్వం తమ స్వాధీనం చేసుకొంటుందో చూద్దాం. పై చట్టం 4 వ సెక్షన్ ప్రకారం ప్రభుత్వం ఏదైనా పై నుదహరించిన ప్రాచీన కట్టడాలను, ప్రదేశములను తన రక్షణలోనికి తీసుకోదలిస్తే ప్రభుత్వ ఉద్దేశ్యాన్ని 'అధికారిక గెజిట్'లో ప్రకటిస్తుంది. ప్రకటిస్తూ 2 నెలలు కాలవ్యవధి అభ్యంతరాలు స్వీకరించుటకు ప్రభుత్వం మనకు ఇస్తుంది. ఈ రెండు నెలల్లో ఎటువంటి

అభ్యంతరాలు ఎవరినుండి రాని పక్షమున దానిని ప్రభుత్వం రక్షణ పొందే చారిత్రక చిహ్నంగా పరిగణిస్తారు. తదుపరి అటువంటి చారిత్రక కట్టడములలో సభ్యులు, సమావేశాలు, విందులు, వినోదాలు, సినిమా చూడగల ప్రభుత్వానుమతి లేనిదే జరుగుట నిషేధిస్తారు. పై చారిత్రక స్థలాలను కట్టడముల రక్షణపై ప్రభుత్వం తగిన శ్రద్ధ చూపుతుంది. ఈ చట్టము గూడ చలనయోగ్యమైన పురావస్తువులకు పూర్తి రక్షణ కల్పించలేకపోయింది. కావున ప్రభుత్వం మరియొక చట్టాన్ని 1972 లో ప్రవేశపెట్టింది. అదే ప్రాచీన వస్తువులు మరియు కళాఖండముల చట్టం. ఇది మనదేశంలో 1974 నుండి ఆచరణలోనికి వచ్చింది.

ప్రాచీన వస్తువులు మరియు కళాఖండముల చట్టం

ఈ చట్టం ముఖ్యంగా చలనయోగ్య (మువ్వబుల్) మైన పురావస్తువుల నిమిత్తం జారీ చేయబడింది. సాంస్కృతిక, స్మారక చిహ్నములు మన పూర్వ చరిత్ర పునర్నిర్మాణమున కెంత ప్రమాణముతో, చలనయోగ్యమైన పురావస్తువులు, కళానిశ్చేపాలు (కళాఖండములు) గూడా అంతముఖ్యమైనవే. మన దేశంలో, ముఖ్యంగా మన రాష్ట్రములో ప్రాచీన అవశేషాలు గానరాని గ్రామాలు లేవు. ఇక భూగర్భమున మరుగుపడినవి. ప్రజల యొద్ద గుప్తముగ నున్నవి మరెన్నో !! విదేశీయుల ప్రలోభములకు లోబడి, మనవారు కొందరు మన పురావస్తు కళాఖండములను విదేశీయులకు తరలించుచున్నారు. మరికొందరు లోహముల మీద కాంతితో ప్రాచీనాభరణములను, తామ్ర శాసనములను కరగబెట్టుచున్నారు. ఇట్లు విద్యావంతులు, విద్యాపీనులు గూడా మన ప్రాచీన సంపదను నాశనముచేయుచున్నారు. ఈ మాతుకచర్య నాపుటకే భారతప్రభుత్వం ఈ చట్టం ప్రవేశపెట్టింది. ఇందు పురావస్తువులు, మరియు కళాఖండాల పరిరక్షణ ముఖ్యంగా గోచరిస్తుంది. ఈ చట్టం భారతప్రభుత్వముచే నొసగబడినా, దానిని అమలు పరుచుట రాష్ట్రముల విధిగా నిర్ణయించింది. పర్యవసానంగా మన ప్రభుత్వంవారు ప్రతిరెండు జిల్లాలకు నొక "పురావస్తు రిజిస్ట్రార్" ఆఫీసరు కార్యాలయము" 1974 సంవత్సరములో ప్రారంభించిరి. ఈ చట్టాన్ని పర్యవేక్షించేందుకు, అమలుకు రిజిస్ట్రార్ ఆఫీసరుగారికి చట్టపరంగా అధికారాలివ్వబడినవి.

సర్వసామాన్యంగా ప్రజలు తమ మోటారుకార్లు, తుపాకులు, రేడియోలు మొదలగు వానికి లైసెన్సు పొందుటకు తమ స్వంత

బాధ్యతగా ఎట్లు చేయుచున్నారో, అట్లే నూరు సంవత్సరముల ప్రాచీనత్యముగల పురావస్తువులు కల్గివున్నవారు తమ ప్రాంతమందున్న 'రిజిస్టరింగ్ ఆఫీసు' కార్యాలయంలో వాటిని 'రిజిస్టర్' చేయవలసిన బాధ్యత వారి (ప్రజల) పై నున్నది. ఇక చట్టరీత్యా 'రిజిస్టర్' చేయించవలసిన పురావస్తువులు.

1. విగ్రహములు

లోహము, శిల, కొయ్య, కొమ్ము, మట్టి, దంతము మొదలగు వాటితో చేయబడినవి.

2. వర్ణచిత్రములు

రేకులు, పలకలు, గుడ్డలు, అద్దములు, చెక్కపలకలు మొదలగు వాటిపై రంగులతో వేయబడిన చిత్రములు.

3. వ్రాత పుస్తకములు

పర్ణచిత్రాలు, కథానిక రూపచిత్రాలు గలవి మాత్రమే.

పూజలోనున్న దేవాలయ విగ్రహములు (మూలవిరాట్టులు) నాణెములు, ఆయుధములు, కవచములు, ఆభరణములు మొదలగునవి నూరు సంవత్సరముల వాటివైనా రిజిస్ట్రేషన్ నుండి మినహాయించబడినవి. దేవాదాయ, ధర్మాదాయ శాఖవారి దేవాలయములందున్నవి, తదితర ట్రస్టిల స్వాధీనములోనున్న దేవాలయాల ఉత్పన్నమూర్తులు తప్పనిసరిగా రిజిస్టర్ చేయుచుకొనవలెను. రిజిస్ట్రేషన్ రుసుము ఏమాత్రము లేదు. ఇందుక్రొవలసిన రిజిస్ట్రేషన్ ఫారములు, తక్కిన వివరములు అయా ప్రాంతముల రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసర్, పురావస్తుశాఖ కార్యాలయముల నుండి పొందవచ్చును.

పురాతన వస్తువుల రిజిస్ట్రేషన్ వాటి యజమానుల బాధ్యత అయినను, 'రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసు' గుప్తముగానున్న ప్రాచీన వస్తువుల వునికిని పసిగట్టుటకై నిర్విరామంగా కృషి చేస్తున్నారు. రిజిస్టర్ చేయించనిదే ప్రాచీన వస్తువులు ప్రజల వద్ద వుండుకొనుట చట్టరీత్యా నేరం. అట్టి వస్తువులను కనుగొనుటకని రిజిస్టరింగ్ ఆఫీసుగారికి ఇండ్లను సోదాచేయుటకు చట్టరీత్యా అధికారము లేయబడినవి.

పై చట్టములన్నియు ప్రాచీన కళాఖండములను, పురాతన స్థలాలను, స్మారక చిహ్నములను పరిరక్షించుటకుదేశించినవి. కాని ప్రజల పూర్తి సహకారం లేనిదే పై చట్టములను అమలు పరచుట దుర్లభం. ప్రజలు మన సాంస్కృతిక విలువలకు ప్రాధాన్యం చూపి, మన పురాతన శిలాసంపద పరిరక్షణకు ప్రభుత్వానికి చేయూత నివ్వాలి. నేడు ఏ వార్తా పత్రికలలో చూచినా 'మన ప్రాచీన శిలాసంపద' దయ నీయ స్థితే కన్పడుచున్నది. వాటి పరిస్థితికి ప్రజలే కారణం. పురావస్తు శాఖవారు వాటి సంరక్షణార్థమై ఆయా పల్లెలకు వెళ్లిన ప్రజలు లేనిపోనివిచెప్పి అడ్డంకులు చెబుతారు. ప్రతి జిల్లాకు ప్రదర్శన శాలలు ఏర్పాటు చేయాలని ప్రభుత్వ సంకల్పం. దయనీయంగా పడివున్న శిలాశిల్పాలను, కట్టడాలను జిల్లా కేంద్రానికి తరలించాలని ప్రభుత్వం సంకల్పిస్తే ప్రజలు అడ్డుతగులుతున్నారు. పోనీ ఆ ప్రజలే నా వాటిని పరిరక్షిస్తారా అంటే అదీ శూన్యమే. కావున పురావస్తువులు, స్మారక చిహ్నముల నేటిస్థితికి పూర్తిగా ప్రభుత్వం బాధ్యతగాదని, ప్రజలూ, దానికి బాధ్యులేనని గుర్తించాలి. ఏ జిల్లాలోనైనా పురాతన కట్టడాలు, తామ్రశాసనాలు, నాణెములు, ప్రాచీన స్థలాలు బయల్పడిన వెంటనే పురావస్తు శాఖవారికి లేదా రెవెన్యూ శాఖవారికి తెలుపవలయును. అట్లు తెలుపనిదో నేరం. ఇది గమనించి ప్రభుత్వానికి ప్రజలు చేయూతనిచ్చి పురావస్తు పరిరక్షణకు సహకరించవలయును.

న న్న ను న యి ం చు నా న్నా !

డాక్టర్ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

నినుగాంచి

చెమ్మగిల్లిన ఈ నయనమ్ముల నుంచి

రాలిపడిన ఈ ఆనందబాష్ప బిందువుల

మకరంద సింధువొనరించి

నీ దివ్య పాదమ్ముల ప్రక్షాళించి

గొంతుదాటి రాలేని ఈ మధురభావమ్మును

అంతరాత్మను చిలుకుతున్న రససాగర మథనమ్మును

మమతల మందార మాల చేసి

మనసారా నిను వరించి ఆవరించి

గుండెను కర్పూరం చేసి నీకు వెలిగించి

నా అణువణువునూ నై వేద్యం చేసి నీకు తినిపించి

నీ ముంగిట వాడిన మల్లియవోలే

నీ ఎదనంటిన పసుపుపచ్చని గంధమువోలే

నీ పదనమలోని అరుణకుంకుమ శోభవోలే

నీ కనుపాపల కనుల కందని మధుచంద్రకాంతి వోలే

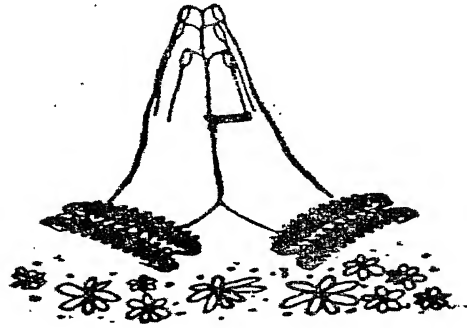
ఈ జన్మ ధన్యము కాగా

ఈ బ్రతుకు సార్థకము కాగా

నీకు పూజ చేయాలని

భారతి

నిన్ను సేవించుకోవాలని
వేవేగమే పరుగున రాగా
ఆశల కొండల నడచి రాగా
గొంతు పెగలదేమి స్వామి!
నోట మాట రాదేమి శుభం ?
ఈ నిట్టూర్పుల బరువు
ఈ ఎగళ్వాసల దుడుకు
భరించ లేకున్నాను !
నీవే నన్ను పలుకరించి
తనివి తీరా కుశల మడిగి
అనునయించు నాన్నా !

గా యా లు - గే యా లు

శ్రీ లా వ ర్

ఈ ఎదవెదురు ఒంటినిండా
ఎన్నెన్ని గాయాలు !

ఏ గాయాన్ని స్మతారంగా తాకినా
ఎన్నెన్ని గేయాలు !

శతాబ్దాల శిఖరాల మీంచి దూకుతున్న
యీ జలపాతపు పాటల్లో
ఎన్ని నిమిషాలు, రోజులు కొట్టుకు పోతున్నాయి గులక
రాళ్లలా !

నేత్రాకాశం కురిసే పన్నీటి జల్లుల్లో
ఎన్ని గుండెలు రేకులు విచ్చుకుంటున్నాయి గులాబీ
పువ్వుల్లా !

యీ మానవతా సంగీతం ముందు
ఎన్నెన్ని విషనాగుల పడగలు నర్తించాయి !

యీ పాటల కెరటాల హృదయం మీద
ఎన్నెన్ని సరస పుష్కలావరాలు సంవర్తించాయి !

ప్రతి గాయం మనిషి కోసం
ఎంత ఎరుపును సిలువపై ధారపోసింది !

ప్రతి గేయం మంచి కోసం
ఎంత మెరుపును నలుపుపై ఆరపోసింది !

శ్రుతిచేసిన గుండె లోతుల్లో
ఎంత సంగీతం అనురాగ గంగె పొంగింది !

ఎక్కు పెట్టిన గుండె దారుల్లో
ఎంత అమానుషం సిగ్గుతో కుంగింది !

చీకటి షాతరలు త్రవ్వితీసిన
వెలుతురు క్షణాలతో
ఉజ్వల ఉదయ సాగరానికి
వంతెనలు కడదాం రా !
విందాం రా !

గాయాలు వినిపిస్తున్నాయి క్రాంతి నాదాలుగా !
గేయాలు విరుతిస్తున్నాయి ఆశావాదాలుగా !

థాక్స్ టు టెన్

మూలం: అనిల్ బిశ్వాస్ తెలుగు అనువాదం: కె. సుజనదేవి

(గత సంచిక తరువాయి)

గ్లాడ్సాథ్ స్పెక్ట్రమ్ కలవాడు పద్ద సీనియర్ జైల్ డ్యూటీ పై కన్నా పదినిమిషాలు ముందుగానే ఆఫీసుకు చేరుకునేవాడు. అయినా ఆరోజు గ్లాడ్సాథ్ అంతకన్నా ముందుగానే ఆఫీసుకొచ్చాడు. అసహనంగా ఆఫీసురూంకో అతనికోసమే ఎదురు చూస్తున్నాడు. అతని అస్వస్థతకూ, అసహనానికి కారణం రెండరోజులైనా నక్సలైట్ మర్చిపిటిషన్ తన డేబిల్ మీదకు రాలేదు. రేపే మర్చిపిటిషన్ కు ఆఖరు తేదీ. “ప్రకాశుత్వజ్ఞానిని చస్తాడు” వాణ్ని ఎలాగైనా తప్పించాలి. ఇలా ఇదివరలో ఏదై దీ గురించీ ఆలోచించలేదన్న మాట మాత్రం సూటికి సూరుపాట్లా నిజం.

సీనియర్ జైల్ పదిగంటకు గ్లాడ్సాథ్ ముందు హాజరయ్యాడు. “ఆ నక్సలైట్ మర్చిపిటిషన్ సంగతేమయింది?” జైల్ సెల్యూటయినా, బేయక ముందు అడిగాడు గ్లాడ్సాథ్. సీనియర్ కొంచెం సిగ్గుగ్రస్తా, తత్తరపాటుతో నెమ్మదిగా చెప్పాడు. “నర్ బ్రైడ్ మై లెవల్ టెస్ట్. బిచ్ హీ ఈజ్ టూ మచ్ ఫ్యావరబిల్. హీ రెవ్యూజ్ టు సైర్ మర్చిపిటిషన్”.

గ్లాడ్సాథ్ కు అరికాలు మంట నెత్తికెక్కింది. కోపంతో మండి పడ్డా గట్టించాడు. “ఎందుకొచ్చిన నీ ఇరవై రెండేళ్ల సర్వీసు? వేస్ట్. అప్రెంటిస్ ఓ శైలి ఉంది సంతకం తీసుకోలేని నువ్వు, నీ సర్వీసు ఏట్లో చూకండి. ఇలా పడెయ్యి ఆ మర్చిపిటిషన్ వేసే తెస్తాను.”

సీనియర్ చేతికాగిరాలు లాక్కుంటూనే నడక ప్రారంభించాడు సాథ్. వెనకాల నలుగురు వార్తల్లు, నలుగురు బంగ్లాతోలు నడిచారు. శైదీని బుట్టలో వేసుకునేందుకు సాథ్ ఏం మౌనం ఉపయోగిస్తాడో తెలుసుకుందుకు సీనియర్ జైల్, ఫాసిగేట్ జైల్దార్లకూడా గ్లాడ్సాథ్ సనుసరించారు. ఇలా “సనవెంట్స్ సిరి” లాగా గ్లాడ్సాథ్ అండ్ కంపెనీ ఫాసిగేట్ చేరుతుంది

గ్లాడ్సాథ్ ను చూస్తూనే ఫాసిగేట్ ను చూచు పుట్టింది. అక్కడ పురి, రావి చెట్లు తలలొందుకుని అండపేసి ఫోజులో నుంచున్నా సాథ్ సెల్ ముందు అక్కడ ఉబం అగాడు. సర్వకాల సర్వాస్త్రాల్లోను కోపంగా ఉండే తన ముఖం మీదకు కొంచెం సత్పురెచ్చుచున్నాడు. కాని కొత్తనటి స్టేజీమీద తెలా తత్తరగ్రస్తా పచ్చిందో, నవ్వు సాథ్ ముఖం మీదకు అలాగే భయపడ్డా పచ్చింది. సాథ్ గొంతు సువరించు కొని తెచ్చిపెట్టుకున్న మార్దంతో “హలో యంగ్ బాచ్ హౌ ఆర్యా?” అన్నాడు.

సాథ్ ఎంతో ఆలోచించి ఆడిన ఈ మొదటి మాట అర్థం నక్సలైట్ కు తెలిసింది. వెంటనే సాథ్ కేసి నిర్లక్ష్యంగా చూసి “అయ్యా టై దీ నంబర్ 842, ఎప్రెంటిస్, నక్సలైట్ అండ్ నాచె యంగ్ బాచ్ మిస్టర్ గ్లాడ్” అంటూ దురిపాడు.

నక్సలైట్ మాటలు విన్న సీనియర్ జైల్, ఫాసిగేట్ జైల్దార్లు పణిగొన్నారు. గ్లాడ్సాథ్ డేబిల్ నక్సలైట్ నూ రీట్లా నిండా యనుకున్నారు. గ్లాడ్సాథ్ పిచ్చికోపంతో నిలువెల్లా ఊగిపోతాడనుచున్నారు. కాని... కాని గ్లాడ్సాథ్ మండిపడలేదు. వెర్రి జమేదార్ ను జలుపు తీయ మన్నాడు. వెర్రి జమేదార్ భయపడుతూ నాలుగుసార్లు గుర్తిలోని తాళం చెవులు తత్తరపాటుతో మార్చి మార్చి ఎలాగోలా తలుపు తెరిచాడు. సాథ్ సెల్ ముందున్న జమేదార్ స్టూల్ ను స్వయంగా లోనికి తీసుకెళ్లి నక్సలైట్ ముందు వేసుకుని దాని మీద బైతాయించాడు.

భయంకరమైన నిశ్శబ్దం. ఎవరికేం మాట్లాడాలో తోచడంలేదు. ఎప్పటిలాగే గ్లాడ్సాథ్ నిశ్శబ్దాన్ని భంగం చేశాడు. ఎడం కన్ను గిటుతూ, కుడి చేతిలోని స్టిక్ తో ఎడమ అరచేతిపై తడ్డా అన్నాడు “బచ్చా... నిజంగా ఉక్కు కుర్రాడివిరా నువ్వు” నక్సలైట్ జవాబు ఇచ్చేలోపలే అతని కళ్ళల్లో చూస్తూ అడిగాడు. “కొంచెం టై దీ నంబర్ 842: నా చయసంతో చెప్పు చూద్దాం”.

నక్సలైట్ సారి గ్లాడ్సాథ్ ను అపాదమస్తకం పరిచించి అతని తెల్లబడుతున్న మీసాలకేసి చూస్తూ చెప్పాడు “52, 53 ఏళ్లండా

యేమో". సాబ్ ఈ జవాబుతో మండ్రిడ్డాడు. "బేవకూఫ్. గాడిదవు నువ్వు. నాకు నీ తండ్రి పయసుంది తెలుసా?" అన్నాడు.

"ఓవకో అలాగా? అదెలాగంటి? నాకు తెలిదే" పెరుకారంగా అన్నాడు నక్కలైట్.

తన పయసు ఆనరా తీసుకుని పెత్తనం చెలాయెద్దామను కున్నాడేకాని నక్కలైట్ ముఖంలో మాత్రం మార్చేమీ కానరాలేదు. సాబే నెమ్మదిగా కొంచెం బ్రతిమాలతున్న ధోరణిలో అన్నాడు "చూడు బాబూ నేను పెద్దవాడిని చెబుతున్నాను. నామాట విను. మరీ పిటిషన్ పై గంకంయి." సాబ్ కాగి-లూ, "న్ను నక్కలైట్ ముందుంచాడు. కాని అతడు వాటికేసి చూస్తున్నాడేమి. అయినా విసుగుచెందని విక్రమార్కుడిలా గ్లాడ్ సాబ్ తన సట్టు వదల్లేదు.

"యూ సీ బాయ్... నాకు తెలుసు, సంశకం చేయాలంటే నీవు ఇన్నట్టుగా ఫిలవుతావని. అలా అనిపించడం కూడా సహజమే. కాని అది మూర్ఖత్వం. తప్ప."

సాబ్ అతని ఎత్తిపోడువును లక్ష్యపెట్టకుండా "యూ సీ. క్లాస్ వార్ మీద నీకు విశ్వాసం లేదా?" అన్నాడు.

"అఫ్ కోర్స్... ఉంది." అన్నాడు నక్కలైట్.

"యుద్ధం అంటే గెలుపూ, ఓటమి ఎలాగూ ఉండేవే. నిజమైన యోధుడు రైఫిల్లు బరిస్తూనే, ఆంత్రిను విజయంకోసం ఒక్కోసారి వెళ్ళిరుగుచుకూడా. యుద్ధంలో కేవలం శారీరకం మాత్రమే కాదు; మానసికం కూడా. అందుకే...అందుకే నువ్వు వెనక్కు తగ్గు. కేవలం కాసేపటికోసం; ప్రాణం రక్షించుకునేందుకు మాత్రమే వెనక్కు తగ్గు. నీ ప్రాణం చాలా విలువైనదన్న సంగతి మరచిపోకు నీలాంటివాళ్ళే త్రాంటి చేయగలరు.....

మధ్యలోనే అతని మాటను తీవ్రంగా ఖండిస్తూ నక్కలైవ్ “ఎవరు చెప్పారు మీకీమాట? క్రాంతి ప్రజలు చేస్తారు. ఒకరిద్దరు వ్యక్తులు కాదు. నాలాంటివాళ్లవస్తే క్రాంతి ఆగిపోదు.” అన్నా

“అవునునుకో. కాని నీ ఊరితో క్రాంతి అగస్తప్తీ పెరగను కూడా. అలాంటప్పుడు మొండిగా ప్రాణాలెండుకు తీసుకుంటావు. సంతకం పెడితే అసమానమని ఎందుకు భావిస్తావు?” అడిగాడు గ్లాడ్సామ్.

“నా మానావమానాన్ని పక్కకునెట్టి నేను ఇంటినుండి బయటపడ్డాను మిస్టర్ గ్లాడ్. మరీ పిటిషన్ నాకు అవమానమని నేను భావించడం లేదు. క్రాంతి ఉద్యమానికి అవమానకరమని తలుస్తాను. ఈ నిరంకుశ ప్రభుత్వంముందు నాప్రాణభిక్షకై కొంగు చాచడమంటే క్రాంతి ఉద్యమం పట్ల అవిశ్వాసం చూపడం. ఒక క్రాంతి కారకుడిగా ఉద్యమాన్ని అవమానించడం.” అన్నాడు.

గ్లాడ్సామ్ నిరు తరుడయ్యా. రాజకీయాలేవీ తన కర్తవ్యం కావన్న సంగతి అతనికి మళ్ళీ అర్థమైంది. ఇక లాభం లేదనుకుని అటునుంచి నరుక్కురావాలనుకున్నాడు. “నీ క్రాంతిని కాసేపు పక్కకు పెట్టు. నాకదేమీ అర్థం కాదు. కాని నీ భార్యా బిడ్డలు నిరాధారులౌతారే; వారిమూడేచేళావ్? నిన్ను కలుసుకోవాలని కుర్రాణ్ణి చంపేసుకుని చెప్పులై నాలేని కాళ్ళతో, ఎండనకా, వాననకా చంద్రమైళ్ళ నడిచివచ్చిందే, ఆ అమ్మాయి మూడేచేళావ్?” గ్లాడ్సామ్ గట్టింపాడు.

“నాకు తెలుసు మిస్టర్ గ్లాడ్. నన్ను ఏరి కోరి పెళ్ళిచేసుకున్నప్పటినుంచీ ఆమె నిస్సరిమీద నడుస్తోంది. ఈ వంద మైళ్ళ నడక ఆమెకో లెక్కలోనీది కాదు.”

నక్కలైవ్ లోని ప్రేమ భావనలను నిద్రలేపే ప్రయత్నంలో గ్లాడ్సామ్ అవే భావనలకు బలైపోతున్నాడు, తనకు తెలియదానే. నక్కలైవ్ తో అన్నాడు “శబ్దాలు అందంగా పేరుస్తే భావం స్పష్టమౌతుందేతప్ప వస్తుస్థితి మారదు. నీవు చస్తే నీ పెళ్లాం జీవితం ఎదారైపోతుంది. జీవితం ఎదారి అవడమంటే ఏమిటో అదెలా ఉంటుందో నీకు తెలుసా? ఎప్పుడన్నా ఆలోచించావా? నన్నడుగు, నాకు తెలుసు. జీవితం ఎదారిగా మారడమంటే ఏమిటో, పెనుతుపాన్లో నాశనమవడమంటే ఏమిటో, ఎలా ఉంటుందో...మూట్లాడుతూ మూట్లాడుతూనే గ్లాడ్సామ్ కదిలిపోయాడు. కంతం బొంగురు పోయింది. అన్నిటికన్నా ముఖ్యంగా తన మాటల ప్రభావం నక్కలైవ్ పై పడనందున అతనికి విసుగుపుట్టింది. తనపై తనకసహ్యం వేసింది. రెండు చేతుల్లో నక్కలైవ్ ని ఊపుతూ “మనిషివా

పడవ్విరా? వెధవ, అబద్ధాలకోరు, లుచ్చా, మూర్ఖుడా” నోటికొచ్చిన లిట్లన్నీ రిప్టసాగాడు గ్లాడ్సామ్. “రోడ్డుమీద అడుక్కుంటున్న కుర్రాణ్ణిమీసై నీకుజాలేస్తుంది. కాని నీసొంత భార్యాబిడ్డలంటేమాత్రం కనిపించం లేదు కదూ! నీ అహంకారానికి వాళ్ళను బలిపెడతావా?”

“ఏం నా భార్యాబిడ్డల మీద మీ కెందుక్కనికరం?” దినుగ్గా అడిగాడు నక్కలైవ్.

“కేవలం మానవత్వం పట్ల.” గ్లాడ్సామ్ ఈ జవాబు వింటూనే రెచ్చిపోయాడు నక్కలైవ్. “మానవత్వమా? మీరూ మానవత్వానికేం సంబంధం? మానవత్వపు విలువ తెలుసుకోవాలంటే మనిషిలో మనిషి గుండె ఉండాలి. అదేమీ లేని మీకు— మీలాంటి నరపశువుడు మానవత్వంతో ఏం సంబంధం?”

ఒక ఖైదీ గ్లాడ్సామ్ నిలా అవమానించడం వెల్లి జమేదారు కూడా సహించలేకపోయాడు. నక్కలైవ్ కేసి కర్రలేపుతూ ముందు కొచ్చాడు. కాని గ్లాడ్సామ్ అతన్ని చేత్తో వెనక్కు తోశాడు. నక్కలైవ్ మాత్రం ఇవేమీ పట్టించుకోకుండా ఆసెన్నున్నాడు. “ఐ నో, నాకు తెలుసు. మరీపిటిషన్ పై నేను సంతకం చేయకపోవడం మీ గవర్నమెంటుకు అపమానకరంగా తోచింది. నేను గవర్నమెంటును రేర్ చేయక పోవడం వాళ్ల భరింపలేక మీతో చెప్పారు, నాచే సంతకం చేయించమని. అందుకేగదూ మొన్నట్టింటి నన్ను బుట్టలో వేసుకుందామని నాకన్ని సౌకర్యాలూ కల్పించారు. నాతో తియ్యగా మాట్లాడుతున్నారు.” నక్కలైవ్ ఇలా ఆరోపించడంతో గ్లాడ్సామ్ భిన్నుడయ్యాడు. మూట్లాడలేక పోయాడు. కాసేపలాగే స్తబ్ధంగా కూర్చుని లేచాడు. ద్వారంవద్ద ఉణం సేపాగి నక్కలైవ్ తో అన్నాడు “ఇంలా కుర్రాడివి. ఒట్టి తప్పటడుగులువేసే కుర్రాడివి. నీకు రాజకీయాలు తెలీవు. మానవత్వమంటేకూడా అర్థంకాదు. నేను సిగరెట్టులో కెందుకొస్తున్నానో నీకు తెలీదు. కారణం నీజీవితమెప్పుడూ విధ్వంసం కాలేదు. కాకూడదు. మనిషిని మనిషి అర్థం చేసుకోవడం అంత తేలిక కాదు బాబూ. ఇక రాజకీయాలంటావా? అవి నీ కర్తవ్యమే ప్రభుత్వం నీ మరీ పిటిషన్ కై కాచుక్కుర్చుందని నీ వసుకోకనే పోద్దువు. ఓ. కే. నేను మళ్ళీ చస్తాను. ఆఖరు ఉణం వరకూ వస్తూనే ఉంటాను. “నిన్నుత్తి పుణ్యానికి చాపనివ్వను. బాయ్” అంటూ బయల్దేరాడు. ఆ బయల్దేరడం ఏకంగా తన బంగళాకే చేరాడు. సూర్యుడు అస్తమిస్తున్నాడు. నక్కలైవ్ కన్విన్స్ చేయడంలో ఘరోరోజు గడిచింది.

రాత్రయింది. రోజూలాగే తన విస్కీ బాటిల్, గ్లాసూ పెట్టుకుని కూర్చున్నాడు సామ్. మామూలుగా నాలుగైదు పెగ్గులు

పడ్డాక ఎడారిలాంటి తన జీవితంలో కూడా పచ్చికబయళ్లు కనబడతాయి. క్రమంగా తన్నుతాను మరచి కలలోకి జారుకుంటాడు. కాని ఇవాళ దేంపాపమో కాని పెగ్గమీద పెగ్గ పొట్టలో కుమ్మరించినా అతనికి మైకం రావడంలేదు, నిద్ర పట్టడం లేదు. నక్సలైట్ మాటలు మరువలేక పోతున్నాడు. తడబడుతూ లేచాడు. ఓకట్లో తూలుతూ తోటలో కొచ్చాడు. ఓ సారి గట్టిగా గాలిపీల్చి గుండెల నిండుగా నైట్ క్వీన్ పరిమళాన్ని నింపుకున్నాడు. దాంతో అతని శరీరం పులకించింది. 'తనకు మనిషి గుండె లేకపోవడమేమిటి?' ఉన్నదని రూఢిగా తోచాక గ్లాడ్సాబ్ నైట్ క్వీన్ ను గట్టిగా కౌగిలించుకున్నాడు.

నైట్ క్వీన్ అంటే గ్లాడ్సాబ్ కు చాలా ఇష్టం. ఘడ్వాహ్మపు వెలుగులో సొగసులూ వయ్యారాలూ పోయే పూల చెట్లంటే అతని కిష్టం ఉండదు. కేవలం సుఖంలో మూత్రమే వాటా కోరే ఖుద్ర మానవులాంటి వామెక్కలు. కాని నైట్ క్వీన్?... సూర్యుడే సమీప చాక నిశబ్ద నిశీథిలో అందర్నీ తన సుగంధంలో ముంచెత్తేందుకు, వారి వారి దుఃఖాలనుండి మరపించేందుకు నైట్ క్వీన్ నిటారుగా నిలబడుతుంది.

కాలం, ఆ కాళరాత్రిని ఆబగా మింగేస్తుంది. జైల్లో పన్నెండు గంటలు కొట్టారు. ఒక్కసారి కళ్ళు బాగా తెరిచి చుట్టూ పరికించాడు గ్లాడ్సాబ్. చుట్టూ పెద్ద పెద్ద వృక్షాలూ, జైలు గోడలూ మధ్యలో దయ్యంలా తన బంగళా. ఎందుకో ఒక్కసారి భయంతో అతని వొళ్ళు జలదరించింది. నైట్ క్వీన్ ని ఇంకా గట్టిగా కౌగిలించు కున్నాడు. నైట్ క్వీన్ మాత్రం గర్వంగా, రీపిగా, నిటారుగా నిలబడి ఆ భయంకర నిశ్శబ్ద నిశీథిలో స్రవన్నంగా నవ్వుతూంది; గెస్టాపోం చేత చిక్కిన మారాలాగా. 'మారా... జ్ఞాపకంతో రెక్కలు తెగిన పక్షి లాగా కొట్టుకున్నాడు గ్లాడ్సాబ్. 'మారా, మారా' మనసులో మారా జపంచేస్తూ నైట్ క్వీన్ ను గట్టిగా గుండెకడుముకున్నాడు. నైట్ క్వీన్ గ్లాడ్సాబ్ నూరడించింది. కాసేపటి కల్తడు కొంచెం స్థిమితపడ్డాడు. అతనికి మళ్ళీ నక్సలైట్ మాటలు గుర్తొచ్చాయి. కోపం, దుఃఖంపట్ట లేకపోయాడు. పళ్ళు కొరుకుతూ గొణిగాడు. "థాంచోత్, నాలుగు పుస్తకాల చదివాడో లేదో తన్ని తాను గొప్ప విద్వాంసుడనుకుంటు న్నాడు. నాకు గుండె లేదంటూ భదవ! సాలా."

గ్లాడ్సాబ్ కోపంతో నైట్ క్వీన్ దగ్గర్నించి లేచి హాల్లో కొచ్చాడు. నైట్ డ్రెస్ విసిరేసి యూనిఫారం వేసుకున్నాడు. నడుముకు లెదర్ బెల్ట్ బిగించి, మర్సీ పిటిషన్ కాగితాలు జేబులో దోపాడు. జైల్ కేసి నడవసాగాడు. నిర్మానుష్యమైన నల్లని తారు రోడ్డుమీద బూట్లు చప్పుడు. వినిపించడంతో ఇరుకక్కలా వినిపిస్తున్న కిచురాళ్ళ అరుపు ఆగిపోయింది.

గార్డ్ డ్యూటీ హావల్దార్ నలాం కొట్టాడు. మేన్ గేట్ కాపలా దారుడు తొట్టుపాటుతో మేన్ గేట్ తెరిచాడు. గ్లాడ్సాబ్ జైల్లో అడుగు పెట్టగానే గాఢ నిద్రలో ఉన్న ఖైదీలు భయంగాలేచి తమ తమ పక్కలమీద కూర్చున్నారు. అర్థరాత్రి చెప్పాపెట్టకుండా గ్లాడ్ సాబ్ జైలుకు రావడంతో నైట్ డ్యూటీ వాచ్ మన్లు, వార్డర్లు, బంట్లోతులు, జైలర్లూ అంతా ఒకదే ఉరుకులూ, పరుగులూ.

ఫాసీగేట్ లో ప్రవేశిస్తూనే గ్లాడ్సాబ్ గర్జించాడు. "ఒరే ఖైదీ నెంబర్ 842." సాబ్ గర్జనతో పాపం పిచ్చి ఖైదీ మేక్సాని లేచి కూర్చున్నాడు. బూట్లు టకటకలాడిస్తూ సాబ్ నక్సలైట్ సెల్ ముందాగాడు. అతన్ని చూస్తూనే ఇంకా నిద్రపోని నక్సలైట్ ఎప్పుటి లాగా చిరునవ్వుతో "హాల్లో మిస్టర్ గ్లాడ్ హా ఆర్యూ?" అన్నాడు.

కాని నక్సలైట్ చిరునవ్వుపభావం గ్లాడ్సాబ్ మీద ఏమాత్రం పడలేదు. వెర్రి జమేదారును చూస్తూ "కళ్ళు పోయాయా? తలుపు తెరవ్వేం?" అనా

పాపం వెర్రి జమేదారు తడబడ్డాడు. అసలే నిద్రమత్తు. ఒక్క షణం ఆతనికేమీ తోచలేదు, ఎలాగోలా శ్వాస విగబట్టి తాళం తెరిచి గట్టిగా ఊపిరి పీల్చుకున్నాడు.

వెర్రి జమేదార్ తాళం తీయగానే తలుపును గట్టిగా తన్నాడు గ్లాడ్సాబ్. ఇనస తలుపులు 'ధబ్బాల్లు'ని రాతి గోడలకు గుద్దు కున్నాయి. జైలంతా ఆ శబ్దం మార్మోగింది.

గ్లాడ్సాబ్ సెల్ లో ప్రవేశించి కాళ్ళతో అక్కడున్న పుస్తకాలన్నీ చిందర వందరగా తొక్కేశాడు. "కవితలు చదువుతావుకదా! వెదవ కవితలు చదువుతావు" అంటూ.

ఉన్నట్టుండి హఠాత్తుగా నక్సలైట్ మెడ పట్టుకుని ఊపేస్తూ "చెప్పు మర్సీ పిటిషన్ పై సైన్ చేస్తావా లేదా?" అన్నాడు.

లేదన్నట్టు నక్సలైట్ తల అడ్డంగా ఊపాడు. దాంతో రెచ్చి పోయిన గ్లాడ్సాబ్ అతని రెండు చేతులూ గట్టిగాపట్టి ఆగోడకూ ఈగోడకూ అతన్ని బలంగా విసిరికొట్టసాగాడు. గోడలకు గుద్దు కుంట్లున్న శబ్దంతో పక్క సెల్ లలోని ఖైదీలు ప్రాణాలు బిగబట్టు కుని ఏం చేయాలో తోచక వణికిపోతున్నారు. ఇంకొన్నాళ్ళలో రెవబోయే గాడ్సాబ్ ఆవేశం, సబలం చూచి భయంతో వణుకుతున్నాడు వెర్రి జమేదార్.

గోడకేసి కొట్టి కొట్టి అతని ఎముకలన్నీ సున్నిచేశాక అతన్ని నేలకేసి విసిరికొట్టాడు గ్లాడ్సాబ్. ఇన్ని తన్నులూ తినికూడా నేలమీద

నిందించి నిటారుగా తలెత్తి నుంచున్నాడు నక్కలైట్. తన మొరటు చేతుల్లో గ్లాడ్సాబ్ మళ్ళీ నక్కలైట్ ముఖమీద గట్టిగా తగిలించి “ప్రభు త్యాదేశంతో మళ్ళీ పిటిషన్ కోసం నీచుట్టూ తిరుగుతానంటావా? నాకు గుండె లేదంటావా? నేను కుక్కననుకున్నావుట్రా? నీకులేదు గుండె. నీకులేదు మనసు. నీచుడా, లుచ్చా, వెధవా, సాలా ఇటు కవితలు చదువుతాడు, అటా పిచ్చిపిల్ల జీవితాన్ని నాశనంచేసి, దాన్ని విధ్వంసం చేస్తాడు. ఆ అభం కుభం తెలిసి వెళుడు కుర్రాణ్ణి అనాధనుచేస్తాడు. ఇంకా కవితలు కావాలేం నీకు... కవితలు... ఇదిగో కవితలు తీసుకో” అంటూ తన మొరటు పశుబలంతో రెండు గుద్దులు బలంగా నక్కలైట్ గుండెలో గుద్దాడు. యువకుడూ, బలవంతుడూ అయిన నక్కలైట్ ఆ దెబ్బలతో గిజ్జన తిరిగి కింద పడ్డాడు. సాబ్ అతని గుండెమీద రెండు మోకాళ్ళూ బలంగా అదిమిపెట్టి అతని జుట్టుట్టి తల పైకెత్తాడు. “హరాంఫోర్, ఆ అమ్మాయి కాళ్ళకు చెప్పుల్లేక నీకోసం నడిస్తే కాళ్ళు పగిలాయి. ఇప్పుడు నువ్వు చచ్చి దాని గుండె బద్దలు కొట్టావా? నాలాగా దాని జీవితం ఎదారి చేస్తావా?” అంటూ మళ్ళీ నిలబెట్టడతన్ని. మిగులా, తగులూ చెంపదెబ్బ లంటిస్తూ “నీచుడా, నువ్వు క్రాంతిమీరుడివి కాదు. గెస్టోపోచి, హిట్లర్, నాజీ, ఫాసిస్ట్...”

దెబ్బలు భరించలేని నక్కలైట్ క్రింద పడిపోయాడు. గ్లాడ్ సాబ్ కూడా అలసిపోయాడు. చెమటతో అతని ఒళ్ళంతా తడిసి పోయింది. ఆ విస్కీ మైకం, కోపం, ఉద్రిక్తంలో కూడా అతనిని నక్కలైట్ భార్య కాలి పగుళ్ళు గుర్తొచ్చాయి. గ్యాస్ ఛేంబర్లో కాలుతున్న మారా గుర్తొచ్చింది. కళ్ళు గట్టిగా మూసుకుని మనసు లోనే మారా... మారా అంటూ అరిగాడు గ్లాడ్సాబ్.

జైల్లో ఓంటిగంట కొట్టారు. గ్లాడ్సాబ్ కు పరిసరాలు గుర్తొచ్చాయి. నక్కలైట్ క్రింద పడి ఉన్నాడు. అతని ముక్కులోంచి, నోట్లోంచి రక్తం కారుతోంది. ఇన్ని దెబ్బలు తింటున్నా ఒక్క మాటకూడా మాట్లాడలేదు; ఏమాత్రం ప్రతీకారం చేయలేదతడు. గ్లాడ్సాబ్ వంగాడు.

జేబులోంచి రుమాలుతీసి నక్కలైట్ ముఖం మళ్ళీ పిటిషన్ అతనిముందుంచాడు. నక్కలైట్ చేత్తో దాన్ని తోసేస్తూ “ఆర్ యూ సాటిస్ఫైడ్ మిస్టర్ గ్లాడ్? చాలా రోజుల్నుంచీ నన్ను కొట్టాలను కున్నారే. ఇవ్వాలి మీరు శాంతంగా నిద్ర పోండి” అంటూనే అతనికి స్పృహ తప్పింది. సాబ్ ఫాసిగేట్ జైల్ కు సంజ్ఞ చేయగానే జైల్ హాస్పిటల్ వార్డర్లు ఫైవర్ తీసుకుని పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చారు. సాబ్ సెల్ లోంచి బయటకు రాగానే సెల్ కు లాళం వేశాడు వెర్రి జమేదార్.

మార్చి

గ్లాడ్సాబ్ ఖాళీ సెల్ కేసి చూశాడు. నక్కలైట్ నుంచి తీశారని పించిందతనిది. ఆ ఊహతోనే అతని గుండెల్లో నొప్పి వచ్చింది. ఓ చేత్తో గుండెను గట్టిగా అదిమి పట్టుకుని కాళ్ళిడ్చుకుంటూ బంగళా కేసి నడసరాగాడు.

ఆరాత్రి నక్కలైట్ ను చక్కం చిరిగేరా బూట్లకాళ్ళతో తన్నినా కూడా గ్లాడ్సాబ్ కు నిద్ర పట్టలేదు.

ప్రక్క పెట్ మిది రోగి దగ్గుతుంటే నక్కలైట్ కు స్పృహ వచ్చింది. కాని గత రాత్రి తగిలిన దెబ్బలతో వచ్చిన జ్వరంవల్ల కళ్ళుతెరిచే శక్తి కూడా లేకపోయిందతనిది. కళ్ళు మూసుకునే ఒక్కసారి మూలిగాడు.

నైట్ డ్యూటీ వాచ్ మన్ నక్కలైట్ కి స్పృహవచ్చింది గమనించి ఆర్. ఎమ్. ఓ. కు చెప్పడానికి పరుగెత్తాడు. గ్లాడ్సాబ్ ఆర్డర్ ప్రకారం కేవలం నక్కలైట్ కోసమే నియమించబడ్డ వార్డ్ బాయ్ కోలన్ వాటర్ పట్టి మార్చాడు. జైలు హాస్పిటల్లో చావ సిద్ధంగా ఉన్న రోగులకూడా నోచుకోని సేవా కృతావలం నక్కలైట్ నోచు కున్నాడు. గ్లాడ్సాబ్ ఆర్డర్ మరి, తిరుగులేదు.

దురంనించి బూట్ల శద్ధం. హాస్పిటల్లో కలకలం ఒక్క సారిగా అగిపోయింది. రోగులచుట్టూ జయ్యిముంటూ ముసిరే ఈగలు కూడా దాక్కున్నాయి. గ్లాడ్సాబ్ వార్డులో అడుగు పెట్టగానే ఆర్. ఎమ్. ఓ. అతడి కెదురెళ్ళి అతన్ని నక్కలైట్ మంచం దగ్గరికి తీసు కొచ్చాడు.

“హల్లో యంగ్ వాచ్” గ్లాడ్సాబ్ పిలిచాడు. కాని జవాబిచ్చే శక్తి నక్కలైట్ లో లేకపోయింది.

“కొంచెం డెంపరేజర్ ఉంది” డాక్టరు తెలియజేశాడు. అది విని గ్లాడ్సాబ్ తనచేయి నక్కలైట్ నుదుటిమీదుంచాడు. ఆ మొరటు చేతి స్పర్శలోని ప్రేమార్ధ్రతలు నక్కలైట్ కు అర్థమై అతడు నెమ్మదిగా కళ్ళు తెరిచాడు. గ్లాడ్సాబ్ వంగి “దెబ్బలు బాగా తగిలాయా బాబూ?” అన్నాడు మెల్లిగా నక్కలైట్ చెవిలో.

నక్కలైట్ లేదన్నట్టు తలాడించి షీఐంగా అన్నాడు. ఐ వాజె లిటిల్ రాంగ్ మిస్టర్ గ్లాడ్. యూ ఆర్ నాట్ ఎ పెట్టి బ్యూరా క్రాకో... ..

నక్కలైట్ మాటలకు గ్లాడ్సాబ్ సంతృప్తిగా నవ్వి గిజ్జన అబొబ్ టర్నీ చేసి ఆఫీసుకేసి వెళ్లాడు.

ఆఫీసుకొచ్చి తన కుర్చీలో కూర్చోగానే సినియర్ జైల్ డ్ గ్లాడ్సాబ్ కో డెలిగ్రాం అందించాడు. కాని డెలిగ్రాం విప్పి చదవా

బలహీన వర్గాలకు బంగారు బాట

శ్రీ ఎన్. టి. రామారావు నాయకత్వాన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం బలహీన వర్గాల ఆర్థిక, సాంఘిక సముద్ధరణకు కంకణం కట్టుకొని దీక్షతో కృషి చేస్తున్నది.

పెద్దూలు కులాల సంక్షేమానికి, సాంఘిక భద్రతాచర్యలకు, బడ్జెట్ కేటాయింపు 1982-83 లో రూ. 78.57 కోట్లు కాగా 1983-84 లో రూ. 129.63 కోట్లు.

* 2 రూ. లకు కిలో బియ్యం

108 లక్షల పేద కుటుంబాలకు ప్రయోజనం - రూ. 108 కోట్లు సబ్సిడీ

* పేదలకు వసతి గృహాలు

శాశ్వతమైన పక్కాయిత నిర్మాణం గుడిసెల కార్యక్రమం రద్దు
సుమారు 70,000 పక్కా ఇళ్లు పూరి.

మొదటి దశలో రూ. 88 కోట్ల ఖర్చుతో 1.4 లక్షల ఇళ్ల నిర్మాణం

మొత్తం 2.2 లక్షల ఇళ్లు నిర్మించాలని సంకల్పం.

పేద కుటుంబాలకు 1 లక్ష ఇళ్ల స్థలాలు పంపిణీ.

* విద్య

37.45 లక్షల పేద విద్యార్థులకు మధ్యాహ్న భోజనం

13.52 లక్షల హరిజన గిరిజన వెనుకబడిన తరగతుల విద్యార్థులకు

మెట్రిక్ కు ముందు తర్వాత యిచ్చే ఉపకార వేతనాల కోసం

రూ. 23.74 కోట్లు కేటాయింపు

* ఆర్థిక సహాయ పథకాలు

3 లక్షల హరిజన గిరిజన కుటుంబాల సంక్షేమ పథకాల కోసం

రూ. 225 కోట్లు కేటాయింపు

2.88 లక్షల వెనుకబడిన తరగతుల కుటుంబాల కోసం మార్జిన్ మనీ

క్రింద రూ. 14.81 కోట్లు.

వృద్ధాప్య ఫిందనుల కోసం రూ. 7.99 కోట్లు.

* మహిళా సంక్షేమం

ఆస్తులలో స్త్రీలకు సమాన భాగం కోసం శాసనసభమైన చర్యప్రారంభం.

బడ్జెట్ కేటాయింపు 1982-83 లో రూ. 7.11 కోట్లు కాగా, 1983-84 లో

రూ. 13.52 కోట్లకు పెచ్చింపు

* వికలాంగులు

ప్రత్యేక డైరెక్టరేట్ ఏర్పాటు ; తిరుపతిలోనూ, విశాఖపట్టణంలోనూ,

శిక్షణతోపాటు ఉత్పత్తికేంద్రాల స్థాపన.

బలహీన వర్గాల సంక్షేమమే ప్రభుత్వ లక్ష్యం

సమాచార పౌరసంబంధ శాఖ : హైదరాబాదు

లన్న ఉత్సాహకరమైనది లేదనితో. చాలా ఖుషిగా ఒక్క విరుచుకుంటూ గొణుకున్నాడు.

“బచ్చా బేవకాఫ్తే. కాని ఆనెస్ట్. నా హీ రియల్ నేడ్ దట్ అయం నాదె పెట్టి బ్యూర్లాకాట్.” దాంతో అతనికి దైర్యం వచ్చినట్టయింది. బ్రాయర్లొచ్చి మరీ పిటిషన్ తీసి ఓ చిన్న స్టిప్ మీద వ్రాశాడు “బాబా... జీవితం చాలా దుర్లభం. సంతకం చెయ్యి.” కాలింగ్ బెల్ నొక్కి వార్డర్ రాగానే అతని చేతికాస్తిప్పు. మరీ పిటిషన్ ఇచ్చి పంపించాడు. విస్కి సీసా నోట్లో ఒంపుకుని వార్డర్ కోసం ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నాడు. వార్డర్ అనుకున్నదాని కంటే తొందరగానే తిరిగి వచ్చాడు. గ్లాడ్ సాట్ ఉత్కలంతో అతని చేతిలోని కాకితాలు లాక్కొని చూశాడు. సంతకం లేకుండానే తను వ్రాసిన స్టిప్ మీద ఇలా వ్రాసి ఉంది. “మిస్టర్ గ్లాడ్ జీవితం దుర్లభమే కాని హతాత్మకం దైవదుర్లభం.” గ్లాడ్ సాట్ భిన్నుడై నుదురు కొట్టుకున్నాడు. బయట ఎండ తగ్గిపోతోంది. మరీ పిటిషన్ ఆఖరు రోజు గడువు ముగిసిపోతుందని నిస్సహాయంగా చూస్తూ ఉండిపోయాడు గ్లాడ్ సాట్.

రజ్, రజ్ సాయంకాలం ఆరు గంటలైంది. బండిపై. మరీ పిటిషన్ గడువు ముగిసింది. రాతిబొమ్మలా కుప్పి కంటుకు పోయిన గ్లాడ్ సాట్ బరువెక్కిన గుండెతో లేచాడు. ఒక్కొక్కరీటి హాం చేయడమంటే సంబరపడే గ్లాడ్ సాట్ జీవితంలో మొదటిసారి— మొట్టమొదటి సారి ఇంకొకరి జీవితం కాపాడే ప్రయత్నం చేశాడు. కాని అపజయం పొందాడు. ఆవేశంతో పేబుల్ మీద కొద్దూ మనసులో అనుకున్నాడు. “ఉత్త కసాయిజన్మ నాది. ఎవరికీ పనికీరాని జన్మ, బుచర్.”

“సర్”... సీనియర్ జైలర్. పిలుపుతో సాట్ కు పరిసరాలు గుర్తొచ్చాయి. “సర్ ప్రొద్దుటి తెల్గ్రాం అలాగే ఉంది. మీరు చూస్తున్నా లేదు.” అతడు గుర్తుచేయడంతో యాంత్రికంగా తెల్గ్రాం విప్పి చూశాడు సాట్.

“అ యం కమింగ్ పప్పా. ఫరవర్ యువర్స్ జెసి”.

తెల్గ్రాం చదవడంతో తన్ను తానే మరిచిపోయాడు గ్లాడ్ సాట్. “జెసి ఓ మై లిటిల్ జీన్. స్వీట్ జీన్” పట్టరాని సంతోషంతో అరిచాడు.

సాట్ సంతోషంగా అరచినా తుపాకి గుళ్లచప్పుడలా తోచి పక్షులు మాత్రం చెట్టుకొట్టిగా ఎగురుతూ దాక్కున్నాయి.

మారి

సాట్ గారాల మాత్రం ఇండియాకు వస్తుంది. ఆమెను రిసీవ్ చేసుకుందుకు సాట్ దాంబే వెళ్ళాలి. అందుకే గజగజా లిప్ అప్లికేషన్ గీతేసి సీనియర్ జేతీరిచ్చాడు.

గ్లాడ్ సాట్ నాలుగు రోజుల సెలవు మీద ఊరెళ్లుతున్నాడని తెలిసి జైల్లోని రావి, మర్రి చెట్లపూడా ‘హాయ’ని పించింది. సంతోషంగా తలలూచాయి.

సాట్ ఖుషిగా తన బంగళా కేసి నడిచాడు.

8

పక్షుల రింకిలారాపం ఆగిపోయింది. రోడ్డు నిర్మాణవ్యయమైంది. నల్లని తారోడ్డు మీద బూట్లు చప్పుడు చేస్తున్నాయి. గార్డు డ్యూటీలో వున్న హావల్దార్ అరెంషన్ లో నిలబడ్డాడు. ఇంతలో చల్లని పిల్ల వాయువుపై తేలుతూ ఓ ఈలపాట వినిపించింది.

హూటీలోని జమేదార్, యిగతా వాళ్లంతా కొంచెం చిరాగ్గా చుట్టూ పరికించారు. ఎదుట దృష్టి నిలచగానే ఆశ్చర్యంతో ఎవరికీ నోట మాట రాలేదు. కళ్లు విప్పింది చూస్తూనే ఉండిపోయారు. ఎదురుగా గ్లాడ్ సాట్ చేతిలోని స్టిక్ విలాసంగా ఊపుతూ, లయ బద్ధంగా అడుగులు వేస్తూ వస్తున్నాడని ఇవాళ అతని చూపులో క్రోధం; కార్యం స్థానంలో ససన్నత దోబూచులాడుతుంది. అతనితో పాట గొణుకుంటున్నాడు.

“ప్రియతమా! నీకోసం చావునె నా చాలెంజి చేస్తాను.

ప్రియసి నీకోసమే నే దేవతలనే మరిచిపోతాను.”

జమేదార్ కళ్లు నలుముకుని మళ్ళీ మళ్ళీ గ్లాడ్ సాట్ కేసి వెర్రిగా చూశాడు. గ్లాడ్ సాట్ నిజంగానే విలాసంగా చేతి కర్ర ఊపుతూ ససన్న పదనంతో పాడుతూ లయబద్ధంగా అడుగులు వేస్తూ వస్తున్నాడు. “ప్రియతమా! నీకోసం.....”

గ్లాడ్ సాట్ దగ్గరి కొస్తుంటే స్పృహలో కొచ్చిన జమేదార్ సెల్యూట్ కొట్టాడు. మందహాసంతో అతని నలాం అందుకుని మేన్ గేట్లో నెమ్మదిగా, అతి నెమ్మదిగా రాళ్లు పరిచిన నేల కెక్కడ నొస్తుందో నన్నంత నెమ్మదిగా అడుగు పెట్టాడు. సాట్ కోర్టుహౌస్ గానే దడదడ లాడే గుండెతో, వణుకుతున్న కాళ్ళతో వచ్చిన ఖైదీల కేసి చూస్తూ “మదమెక్కిందట్రా, ఇంకోసారి మీ మీదిలాంటి ఫిర్యాదొస్తే చూడండి” అంటూ గర్జించాడే తప్ప శిక్ష ఏమీ విధించలేదు. అతని గర్జన ఎప్పటిలా ఆకలిగాన్న సంతాప గర్జనలా లేదు. సారంగి

వాద్యంలా ఉంది. అందర్నీ ఊరికే బెదిరించి వదిలేసి సాబ్ రౌండ్ కు బయల్ పోయాడు.

తన సర్వీసు మొత్తంలోనూ సాబ్ ఇలా ఎన్నడన్నా ప్రవర్తించాడా అని ఆలోచించాడు సీనియర్. అతడికి గ్లాడ్ సాబ్ ప్రవర్తన అంటు చిక్కకుండా ఉంది. జైల్లోని తోట్లోకెళ్ళి నాలుగు జాబ్ మొగ్గలు కోసి వాసన చూస్తూ, పాడుతూ నడుస్తున్నాడు గ్లాడ్ సాబ్. అనుకోకుండా వంటశాల కేసి నడిచాడు. భట్టి మీద జొన్న రొట్టెలు మాడు తున్నాయి. వాటిని చేతిలోకి తీసుకుని గదమూలుస్తూ “హూ ఈజ్ దేర్? మంచి తగ్గించండి. ఫైదీలకు మాడిన రొట్టెలు పెడతారా?” అంటూ రేషన్ సామానులిస్తు చూశాడు. రష్య, పంచదార మిగులు చూసి ఫైదీలకు ‘సీరా’ వండిపెట్టమని ఆదేశమివ్వడంతో వంటశాల జైలర్ సాబ్ కు నిజంగానే పిచ్చెక్కిందనుకున్నాడు. లేకపోతే నాలు గైదొందల రూపాయల సామాను ఇంటికి తీసుకెళ్ళక ఫైదీలకు వండి వడ్డించడమా? అతడు ఆశ్చర్యంనుంచి తేరుకునేసరికి గ్లాడ్ సాబ్ పడగింగి విభాగానికి చేరుకున్నాడు.

అనుకోకుండా సాబ్ రావడంతో అక్కడి ఫైదీలో తత్తర పాటు మొదలైంది. ఇద్దరు కుర్రాళ్ళు మాత్రం ఇవేమీ పట్టనట్టు ఓ మూలన కూర్చుని చదువుకుంటున్నారు. గ్లాడ్ సాబ్ వచ్చినట్టు గమనించలేదు. సాబ్ అకస్మాత్తుగావచ్చి వారి ముందు నుంచోగానే మాత్రం తడబడుతూ లేచారు. నోట మాట రాలేదు వారికి. గ్లాడ్ సాబ్ దృష్టి వారి చేతిలోని పుస్తకాలమీద పడడంతో సీనియర్ జైలర్ ముందుకొచ్చి చెప్పాడు. “సర్ ఈ పిల్లల్నిదూ మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్షకు కడుతున్నారు. రాలి సెల్ లో చిన్న లైట్ లో చదువలేమన్న నెపంతో ఇప్పుడు పనెగజేస్తుంటారు.”

“ఆ మాట నిజమేకదా మరి? అసలు ఇంకో పదిహేను రోజుల్లో పరీక్షయిందే వాళ్ళని. పనికి నియమించిన గాడిదెవరూ వాళ్ళకు పని మాఫీ చేయండి. సెనెట్ రూంలో ఉంచి ఆ రూంలో పెద్ద బయ్య ఉంచండి.” ఇలా ముట్టాడం గ్లాడ్ సాబ్ ఇంటా చంటా లేదు. దాంతో సీనియర్ జైలర్ స్థితి చాలా దయనీయమైంది. కాని సాబ్ జైలర్ కేసి చూడకుండానే ఆ ఇద్దరు కుర్రాళ్ళతో అన్నాడు. “పరీక్ష ప్యాస్ చే చూపించండి. ఇంకో పదిహేను రోజులు మాఫీ ఇస్తా” నంటూ ముందుకుసాగి ఫాసిగేట్ కొచ్చాడు.

గ్లాడ్ సాబ్ రావడంచూచి “నేను హత్య చేయలేదు” అంటూ అహర్నిశలా అరిచే పిచ్చిఫైదీ పాపం! పిల్లి పిల్లలా ముడుచుకుని ఓ మూల కూర్చున్నాడు. సాబ్ వాడి సెల్ ముందాగి వాడికేసి

మాస్తూ దయార్పొ కంతంతో అడిగాడు: “నువ్వు నిజంగా హత్య చేయలేదట్రా?”

పిచ్చి ఫైదీ లేదన్నట్టు తలాడించాడు.

“మరి ఆలా భయపడతా వెండుకు? రా. నా దగ్గరకు రా” అన్నాడు గ్లాడ్ సాబ్. పిచ్చి ఫైదీ భయం భయంగా దగ్గరికొచ్చాడు. సాబ్ కటకటాల్లోకి చేతులు పోనిచ్చి వాడి తల నిమిరాడు. “ఓరి పిచ్చివాడా జీసస్ కూడా ఉత్త పుజ్యానికి శిలువ ఎక్కాల్సివచ్చింది. నువ్వెందుకి ఉరితాటికి భయపడతావు? భయపడకు. దేవుడు నీకు న్యాయం చేశూరుస్తాడు” అన్నాడు. పిచ్చివాడి కళ్ళనిండా నీళ్ళు పేరుకున్నాయి. గ్లాడ్ సాబ్ భొంగురు గొంతుతో మళ్ళీ పాట అందుకుని నక్సలైట్ సెల్ కేసి నడవసాగాడు. నక్సలైట్ చిత్రంగా, ఆళ్ళ ర్యంగా గ్లాడ్ సాబ్ కొత్తరూపాన్ని చూస్తున్నాడు. ఇంతలో గ్లాడ్ సాబ్ అన్నాడు. హాల్లో యంగ్ బాయ్ నా పాటవల్ల కష్టం కలగలేదు కదా! నా కంతం సైగర్ కంతం అంత తియ్యనిది కాకపోవచ్చు కాని అంత గంభీరమైంది కాదా?

నక్సలైట్ నవ్వుతూలేచి కటకటాల దగ్గరికొస్తూ “కంతం సంగతి వదిలెయ్యండి మిస్టర్ గ్లాడ్. కాని ఆపాట సాహిత్యం చాలా బాగుంది. ఎవరిదా కవిత్వ?” అడిగాడు.

అజాగ్రత్తగా ఉన్న సాబ్ అనేకాడు నా పేరేయసిది.”

“మీ పేరేయసి?” కుతుహలంగా అన్నాడు నక్సలైట్. తను గోతిలో ఇరుకున్నట్టు గమనించిన గ్లాడ్ సాబ్ బొళ్ళను నవ్వే “యూ నాటి బాయ్. ఆరే బేటా ఈ ప్రపంచం చాలా క్రూర మైనది. ఇక్కడెవరూ ఎవర్నీ ప్రేమించకూడదు. నే నెప్పుడూ ఎవర్నీ ప్రేమించలేదు” అన్నాడు.

కాని ఎలా. ఆర్థమైందో ఏమోకాని ఫాసిగేట్ వెర్రిజమేదారు క్కూడా గాడ్ సాబ్ అబద్ధమాడుతున్నట్టర్థమైంది.

‘ఎక్కడుంటారావిడ? గ్లాడ్ సాబ్ మాటలను పట్టించుకోకుండా అడిగాడు నక్సలైట్.

గ్లాడ్ సాబ్ తడబడ్డాడు. తత్తరబాటుతో ఏం చెబుతున్నాడో తనకు తెలీకుండానే ఒక్క గుక్కలో “ఎక్కడుంటుంది? ఆమె జర్మన్ జ్యూ. హిట్లర్ అనుచరులు మారాను గ్యాస్ చేంబర్లో వేశారు. ఇప్పుడామె స్వర్గంలో...నేనక్కడ” అన్నాడు కళ్ళ గట్టిగా మూసుకుని. వెర్రి జమేదారు గ్లాడ్ సాబ్ కళ్ళలో నిట్ట బయటికి కనిపించనీయ లేదనీ, ఒక్క వెక్కుతో మింగేశాడనీ కనిపెట్టాడు.

గ్లాడ్సాబ్ ఈ సారి కొంచెం ధుఖ మ్మిశ్రితమైన స్వరంతో మళ్ళీ పాట అందుకున్నాడు. కాని ఇటుసేపు మాత్రమే. ఆ తరువాత తన ఆంగ్లేజియన్ బుగ్గంమీద గులాబీ రంగు పేరుకుంటుంటే, ఆరేళ్ళ పుర్రాడిలా ఉన్నచూ ఉరకలు వేస్తుంది నక్కలైట్ తో ఏవో గుర్తొచ్చినట్టు మాట్లాడసాగాడు.

“సివు మరియమ్ ఎలా ఉండేదో చూడాలనుకుంటున్నావా? నా కూతుర్ను చూడు. జెనీఫర్ అచ్చం మారాలాగా ఉంటుంది. చిన్నప్పటి నుంచీ దాన్ని వాళ్ళమ్మ స్కూల్లో బెల్లెన్ లోనే ఉంచాను. రెండేళ్ళ క్రితం నాకు చెప్పకుండానే ఆక్కడే పెళ్ళి చేసుకుంది. నా కోప్పం పచ్చింది. నేను సంబంధం తెనుకోవాలను కున్నాను. ఉత్తరాలు వ్రాయడం మానేశాను. కాని నెంబోజుల క్రితం తను ఫ్రెగ్నెంట్ అంటూ ఉత్తరం వ్రాసింది. బస్; నాలేని ఇండియన్ తండ్రి మేక్కొన్నాడు. ఓ విధంగా చూస్తే నేను పక్కా ఇండియన్ ని సుమా! కూతురి మొదటి డెలివరీ పుట్టింట్లోనే జరగాలి. అందుకే రమ్మని వ్రాశాను. పదేళ్ళ తరువాత నిన్ను ఇండియా కొచ్చింది. రాత్రంతా మేం కబుర్లతోనే గడిపాం. నీ వీలునామా సంగతి చెప్పే తనంది. “డాడీ ఇటీవ ఎ రివల్యూషనరీ పోయెం. నాకీ కవిని కలుసుకోవాలనుంది.” నిన్ను రవి అంది చూశావా? నక్కలైట్ అల్లేదు కలుస్తావా ఆమెను? మాట్లాడతావా ఆమెతో? చిన్న పుర్రాడిలా అడగసాగాడు గ్లాడ్సాబ్.

“ఎందుకు మాట్లాడను? తన కవితలను మెచ్చుకునే పాతకు లంపి కవికెన్నడూ అభిమానమే కదా” అన్నాడు నక్కలైట్.

“అరే ఆమెను కలుసుకున్నాక ఏం మాట్లాడాలోతోడదు నీవు. ఆమెకేసి చూస్తూనే ఉండిపోతావు. నా కూతు రెంత అందంగా ఉంటుందో నీ కేం తెలుసు? ఎదీ ఊహించుకో చూద్దాం. నువ్వెంత అందనా వేయగలవో నా కూతురి అందాన్ని గ్లాడ్సాబ్” అన్నాడు.

“మహా అయితే..... ఆమె నా మృత్యువంత అందంగా ఉంటుంది” అన్నాడు నక్కలైట్.

ఆ మాట వింటూనే కడకటాల్లోకి చేయి దూర్చి నక్కలైట్ జుట్టు పట్టుకుని కడకటాంకు మెల్లిగా కొద్దూ “యూ బ్రేవ్ యంగ్ మ్యాన్. రెండేళ్ళక్రిందే నాకు పువ్వుకలిస్తే నాకూతుర్ని నీకే ఇచ్చేవాణ్ణి. ఆరేళ్ళ పుర్రాడిలా అందంగా ఆమెను తీసుకొస్తాను. ఎదురు చూస్తాం.” అంటూ ప్రసన్నంగా పాడుతూ, విరాసంగా చేతికర ఊపుతూ, లయబద్ధంగా అడుగులు వేస్తూ వెనుదిరిగాడు గ్లాడ్సాబ్. అతడు దూరంగా వెళ్ళినా, అతని పాట అందరి చెవుల్లోనూ మార్మోగు తూనే ఉంది. “ప్రియతమా నీ కోసం ..” (నశీవం)

Statement about Ownership and other particulars about newspaper

BHARATI

Form IV (See Rule 8)

1. Place of Publication : Vijayawada
2. Periodicity of its Publication : Monthly
3. Printers Name : Sri S. Radhakrishna
Whether citizen of India : Yes.
Address : 14-14-21, Mallikarjuna Rao St.,
Vijayawada - 3
4. Publisher's Name : Sri S. Radhakrishna
Whether citizen of India : Yes
5. Editor's Name : Sri S. Radhakrishna
Whether citizen of India : Yes
Address : 14-14-21, Mallikarjuna Rao St.,
Vijayawada 3
- 6 Name - and address of individuals who own the newspaper and partners or share holders holding more than one percent of the total capital :
  - 1 Name : S. Kamakshamma
Address : 1, Luz Avenue,
Mylapore, Madras - 600 004.
  2. Name : S. Radhakrishna
Address : 14-14-21, Mallikarjuna Rao
Street, Vijayawada - 3.
  3. Name : S. Nageswara Rao,
Address : 1. Luz Avenue,
Mylapore, Madras - 600 004
  4. Name : S. Rajeswari,
Address : 14-14-21, Mallikarjuna Rao
Street, Vijayawada - 3.
  5. Name : S. Seshamma,
Address : 1, Luz Avenue, Mylapore,
Madras - 600 004
  6. Name : S. Sreeramamurthy, Trustee,
Kasinadhuni Nageswarao,
Sivalenka Sambhu Prasad,
Dharma Nichi
Address : 14/41, Luz Church Road,
Mylapore, Madras - 600 004.
  7. Name : S. Ramayamma
Address : 1, Luz Avenue, Mylapore,
Madras - 600 004.
  8. Name : P. Satyanarayana
Address : 183/184, Rashtrapathi Road,
Secunderabad.
  9. Name : D. Leela Bharama
Address : 1, Luz Avenue,
Mylapore, Madras - 600 004.

I, S. Radhakrishna, hereby declare, that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

S. Radhakrishna
Signature of Publisher

ఉషస్సు

శ్రీ ఎస్. ఎ. రఘుప్

త్రూపులో జివ్వన ఎగిసిన
ఒక కాషాయపు నవ్వుతాలు రేఖ
నన్నింకా అలానే కలచి వేస్తుంది.
ఎప్పుడో ఏ మూలో మిగిలిన బాధాగ్ని స్పర్శ
నరాల్ని మీటుతోంది.

బ్రతుకు ఒక పెను కెరటం.
అకాశానికి విరుచుకుపడే అల
బ్రతుక్కి అర్థం చెప్తుంది.
నమ్మకాల్ని ఆశయాల్ని వెనక్కి లాక్కొనే
మనలానే వెనక్కి మళ్ళి పోతోంది.

కాలం కడలి నుండి కిరణాల్తో పడగలెత్తి
గగనానికి ఎగబ్రాకిన సూర్యబింబం
కెరటాలో అవ్యక్తపు టంచులో
జీవన ప్రతిబింబాన్ని పరచేస్తూ;
ఎక్కడో కూజితం విసిపిస్తుంది
నా కంపనలో అనునయంగా
ఊగేచెట్ల కొమ్మల్లో.

ఇంకా సుషుప్తిలో గాఢంగా
నిశ్వాసించే పూలకీ,
ఒక క్షణం ముగ్ధంగా
అమాయకంగా నవ్వి
అరమోడ్పుగా సాగే బ్రతుక్కి
తేడా తెలిసి నేను
ప్రత్యూషపు లోగిలి లోంచి
అనంతంలోకి వీక్షిస్తున్నాను.
ముకుళించి గుప్పెడై
కనుచూపు మేరకే పరిమిత మయ్యే
చీకటి ప్రపంచం నించి
విస్తీర్ణ గగనాల్లోకి గమించే లే గువ్వల్లా
ఎన్నెన్ని నమ్మకాల కొమ్మల్నించో
విలువల గూళ్ళ నించో
రెక్క లల్లా రుస్తున్నాను
బాధాస్పద తిమిరాల్ని స్పృశిస్తూ,
భవిష్యాన్ని అనువదిస్తూ
ఉషస్సులా.

బి రీ! పి చ్చి వా డా!

శ్రీ ఆదిరెడ్డి మావుళ్లు

తెల్లవారే పని గట్టుకుని
పరుగు పరుగున భానుడు
వచ్చేది అచ్చోసిన
అబోతువి నీకోసమా?
అది చిచ్చుల బతుకుల
వెచ్చదనాల నింపుటకే! అని తెలుసునా?
గలగల గాలులు మెల మెలన
వీచేది ఏసీల ఏడ్చే ఏబ్రాసీ
నీ కోసమా?
ఏ సీమల చిరు చెమటల
పరిశ్రమించు శ్రామిక జీవుల
గుండె చల్లబరుచుటకే! అని తెలుసునా?

అకాశమున ఆ జాబిల్లి
చల్లని తెలతెల్లని వెలుగులు
విరజిమ్ముట
మలెనొగనుల
మత్తు పానీయాలతో
మగువలతో కులికే
మందబుద్ధివి నీ కోసమా?
కాదు. కానేకాదు.
అది చాలి చాలని
గూళ్ళలో అల్లుకున్న
చిరు చీకటను
పార ద్రోలేందుకే రా
పిచ్చివాడా!!

కృష్ణా జిల్లా గామనామలంకరణ

పరిశీలన

గత సంచిక తరువాయి)

మారివ పేర్లు - మారవి ఊర్లు

బాలసారెనాడు పెట్టిన పేరుతోనే సరిపెట్టుకునేవారు ఎందరో కాగా, ప్యాషన్ ప్రలోభం వలననో, స్వామిరాలజీపై నమ్మకం కుదిరో పేరు మార్పుకునేవారు కొందరైనా ఉంటారు. దత్తువెళ్ళే సందర్భాలలో పేరు మార్పు సంభవం. 'రికార్డ్'లలో పేరు మార్పు నమోదయినా జనవ్యవహారంలో వుట్టిననాడు పెట్టిన పేరి నిలిచిపోవడం వున్నది. వ్యక్తియొక్క గుణగణాంశుబట్టి లోకం కొందరికి వేరే పేరు పెడుతూ వుండటం వున్నది. రచయితలకు కలంపేర్లు ప్రత్యేకం. ఈ విధమైన బహు నామధేయాల వలననే 'ఉరఫ్'లూ, 'ఎలియాస్'లూ అవసరమవుతూ వుంటవి. గ్రామ నామముల విషయంలో కూడా ఈ విధమైన సందర్భాలు గమనించవచ్చును.

దాన సమయంలో గ్రామ నామమును మార్చుచేయడం ఒక సంప్రదాయంగా కానవస్తుంది. రాజరాజ నరేంద్రుని (క్రీ. శ. 1019-1060) కలిడింది శాసన ప్రకారం ఆతడు యవహరు, గలిడింది, గ్నందపట్టి అను మూడు గ్రామములను ఏకముచేసి యొక గ్రామముగామార్చి దానికి 'మధురాంతక వల్లూరు' అని క్రొత్తగా నామకరణం చేసిసట్లు తెలుస్తోంది. "ఈ సూతన నామమర్మగర్భితమైనది. మధురాంతకుడను పేరు రాజేంద్రచోళ చక్రవర్తికి గలదని ప్రస్తుత శాసనముందే చెప్పియున్నది. రాజరాజ నరేంద్రుడు ఈ సూతన గ్రామమునకు రాజేంద్రచోళ మధురాంతక దేవునిపేరు పెట్టిరాదనుట నిశ్చయము. సామాన్యముగా సామంతలు మున్నగువారు గ్రామ దానము సేయునపుడట్టి గ్రామములకు దమ్మొలిస ప్రభువుపేరుపెట్టు సాంప్రదాయము కలదు." 70

శ॥ సం॥ 1265 లో ప్రోలయదేముడు కృష్ణకు ఉత్తరమున గల అతువూరు (వి) గ్రామమునకు వేమవరమని పేరుంచి దానం చేసాడు. 71 శ॥ సం॥ 1293లో గుడివాడ తాలూకాలోని జుజ్జువరము (దృజ్జువరము)ను అనవేముడు అనవేమపురమని పేరుంచి దానం

చేసాడు. 72 శ॥ సం॥ 1280 లో అనవోతారెడ్డి (క్రీ. శ. 1353-1364) కోడూరు (గు) పురమునకు "అనవోతపురము" అని సూత్తు నామకరణముంచి దానమిచ్చాడు. 73 ఈ కోడూరుపురమునకు అనవోతపురమని నామాంతరముండుటయు, ఇప్పుడు అనవోతారెడ్డి దాన శాసన మొకటి దొరకటము చూడగా, రెడ్డి ప్రభువగు అనవోతారెడ్డి రాజ్య విస్తీర్ణము ఆతని ఆధిపత్య ప్రభావము మన చూపించుట కవకాశము గలదు. 74

పైన చెప్పబడిన వాటిలో మధురాంతక వల్లూరు, అనవేమపురము, అనవోతపురము అను సూత్తు నామములు చాలాగరిస నిలుచ లేకపోయినవి. యవహరు, కలిడింది, జుజ్జువరము, కోడూరుపంటి పాతపేర్లుపట్టి నిలిచినవి. కొన్ని తావులందు క్రొత్తపేరు పాతపేరుని క్రోసిరాజుంటుంది. రాజా వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రిగాయుడు తన తండ్రి పేరు పెట్టినంతదరకు జగ్గయ్యపేట, దేవవోలు అని పిలువబడిన. రెవిన్యూ రికార్డులలో 1935 సం॥ వరకు జగ్గయ్యపేట (దేవవోలు) అనే వుండేది. 75

గ్రామ నామములు సంస్కరించబడడముచేతనూ, అప్రభంశ మొందుటచేతనూ మార్పు చెందుతూ వుంటవి. మచ్చ-ముచ్చ-మొచ్చ; అవనిజపురము-అవనిపురము-అవనిగడ్డ; ఆకిరి-ల్లి-ఆగిరి-ల్లి వంటివి ఇందులకు ఉదాహరణలుగా పేర్కొనవచ్చును. గీర్వాణ భరతమైన యదుపురము నేడు గొల్లొల్లి (నూ) అని పిలువబడినది. 76 హనుమంతు-ల్లి, అనుమంతు-ల్లి (జ) అంటుంది. 77 బహుమావరళకు ప్రసిద్ధిరెక్కెన ఒక్కటి గడ్డిపాడు (డి) నేడు హనుమంతరాయపురముగా పేరు మార్చుకొన్నది. 78

విజయవాడకు జెజవాడ అనియు, మచిలీరట్టమునకు బందరు అనియు మారుపేర్లు ప్రసిద్ధములు. విజయవాడకు రాజేంద్రచోళా పురమనియు, ఘంటశాలకు చోడపాండ్యా పురమనియు ఒకప్పుడు వ్యవహారముండినటులే గుడివాడకు కుందేశ్వరపురమని పేరుగలదనియు శాసనసరిశోధకుల అభిప్రాయమైయున్నది. 9

రెండు పేర్లుకలిగిన ఊరు ఒక్కటి నేడు గ్రామనామ పుస్తకంలో కానవచ్చుచున్నది. మవాబంతల అను బొండపాడు (నం).

గ్రామ నామములు - గృహ నామములు

అవినాభావ సంబంధముగల పై వాటిలో పరస్పర ప్రభావమును నిర్ణయించుట సులభముకాదు. గరికపత్రివారి*(నూ), కుండావారి ఖండ్రిక (వి & గ), కురుగంటివారి ఖండ్రిక (సం), కొండావారి ఆగ్రహారం (జ), చెన్నూరువారిపాలెం (గ) వంటి గ్రామములు ఆయా నామారంభమునందుగల ఇంటిపేళ్ళను బట్టియే నేర్పడినవని సులభముగనే గ్రహించవచ్చును. గ్రామనామము గృహనామమైన వైనమును వివరించుటకు రెండు ఉదాహరణలీయబడు చున్నవి.

కలిదిండి (కె)

పశ్చిమ గోదావరి మండలములోని పురాతన సంస్థానములలో నొకటియైన మొగల్తుల్లు ప్రభువుల గృహనామము. ఆ వంశీకుడగు రామరాజు 'పరసాపిత్రి చరిత్ర'మనే ప్రబంధాన్ని రచించాడు. "వారి పూర్వీకుడగు కుమార నరసింహరాజు ఆర్థధర్మాభిమానియై కలిని దండించుటచే 'కలిదిండి' యను గృహనామ మేర్పడినదని పరసాపిత్రి చరిత్రమునందలి కృత్యవతరణిక (పీఠిక 32) నిరూపించుట చమత్కారచారవైనను శాస్త్ర పరీక్షకు నిలువలేని వ్యుత్పత్తి. మొగల్తురి కయిపీయతు ప్రకారము వీరి ఇంటిపేరు 'జల్లిగడల' వారనియు, ఆ పిమ్మట 'కలిదిండి' వారుగా (కృష్ణా మండలము నందలి 'కలిదిండి' గ్రామ సంబంధమువలన) మారినట్లు స్పష్టపడుచున్నది." 30

వత్సవాయి (జ)

కృష్ణామండలమునందుకూడ విస్తరించుకొనియుండిన పెద్దాపుర సంస్థానాధీశుల గృహనామమైన 'వత్సవాయి'కూడ గ్రామనామమే. "పదమూడవ శతాబ్ది పుత్తూర్ములోని రామరాజు వత్సవాయి నగరమునందు నివసించుటవలన సాగి వంశమునకు వత్సవాయి నామ వ్యవహారము కలిగినదని రామవిలాసమునందు కందు...రామరాజు వత్సవాయి నగరమునందు తన నివాసమును పాదుకొల్పటవలన సాగి వంశమునకు వత్సవాయ వంశమును వ్యవహారము వచ్చినట్లు స్పష్టము." 31

మల్లెల, మారేపల్లి, వావిలాల (లి); కురుమద్దాల, కూరాడ, మోటూరు, నిజానపూడి, విన్నకోట (గు); గురజాడ, లంకపల్లి, ముళ్ళపూడి, ఓగిరాల, పెనుమత్స, సూరంపల్లి (గ), మంగినపూడి, ముంజలూరు, ముచ్చెర్ల, నందమూరు (బం); అయ్యంకి, మల్లంపల్లి, నిమ్మగడ్డ, కాజ (డి); ముప్పాళ, పెండ్తాల, పొక్కునూరు (నం), చిలుకూరు, గొల్లపూడి, జూపూడి, కొటికలపూడి, పోరంకి (వి),

మండవిల్లి (కె), దిగవల్లి (నూ) వంటి శతాధిక గ్రామనామములు గృహనామములుగా మన్నవి.

వ్యక్తులపేర వెలసిన గ్రామ నామములు

సార్వభౌములూ, సామంత ప్రభువులూ కాని సామాన్య వ్యక్తుల నామములు గూడా గ్రామనామములైన సందర్భము లున్నవి. ఉదా॥ మచిలీపట్నమునకు బందరు అనే పేరు వచ్చుటకు గల కారణము ఇంతకు పూర్వమే పేర్కొన బడినది.

అనమనపూడి (గు)

అనుమల సీతయ్య అనే వ్యక్తి మొట్టమొదట అక్కడకు వచ్చి స్థిరపడటంతో ఈ వూరికి 'అనమలపూడి' అనే పేరు వచ్చింది. అదే క్రమంగా 'అనమనపూడి'గా మారినది. 82

కొండపల్లి (వి)

"బహమనీ సుల్తానులలో నొకడగు రెండవ మహమ్మద్ షా (1468-82) కాలమందు కొండపల్లి కోట యందు కొన్ని మార్పులు కలిగినవి. ఇతడు దుర్గము క్రింద నొక గ్రామమును గూడ నిర్మించెను. కాని నిర్మాణ ముప్పుడు ప్రాకారములు నిలువకుండినట్టి పునాదులు పడింబడిగ కూలిపోవు చుండెను. అప్పుడు 'కొండ'డను నొక గొల్లవానిని, 'పల్లె' యను అతని భార్యను బలియిచ్చి, పునాదులు వేసి గోడలు కట్టెరట! అప్పుడు గోడలు నింబడినపట! నాటితో క్రింద నున్న గ్రామమునకు 'కొండపల్లి' యను పేరు సార్థకమైనదట! 83

భౌగోళిక సంబంధములు

పై గాథ యందలి యథార్థ మెట్లున్ననూ దాని యొక్క భౌగోళిక స్థితినిబట్టి ఆపేరు అన్వర్తమైన దనుట నిశ్చయము. భౌగోళిక లక్షణములను బట్టి గ్రామనామము లేర్పడుట యున్నది. శ. సం. 1280లో అన పోతారెడ్డి తన పేరుంచి దానము చేసిన కొడూరు(గు) అటువంటిదే. "కోడు అనగా కాలువ. దాని తీరమునందున్న ఊరు కోడూరు." 84

ది వి

"కృష్ణానది ఈ జిల్లాలో ప్రముఖమైన నది. ఈ నది కర్నూలు, గుంటూరు జిల్లాలగుండా వాయివ్య దిక్కుగా కృష్ణాజిల్లాను తాకి, జిల్లా పడమటి సరిహద్దునుచుట్టి సుమారు వందమైళ్ళు ప్రయాణం చేసి హంసలదివి వద్ద బంగళాఖాతంలో కలుస్తోంది. సముద్రంలో కలియుటకు ముందు అవనిగడ్డకు ఎగువభాగంలో కృష్ణానది రెండు

పాయలుగావీలి ప్రవహించుటచే ఇట ఒక ద్వీపం ఏర్పడింది. అందుచే ఈ ప్రాంతానికీ దివిసీమ అని పేరువచ్చింది.”⁸⁵

తోయ(వి), కోన(ఐం), కొండురు (కై & నం), చెరువుపల్లి (గు), పెనుగొలను(వి) ఇకాది గ్రామనామములు కూడ భౌగోళిక ప్రత్యేకతలను బట్టి ఏర్పడినవిగా ఎంచవచ్చును.

చెట్లు - పంటలు మొ॥ సంబంధములు

మాచివీడు

“శ్రీ రాజా విజయబహద్దరు అప్పారావు (1670 ప్రాంతం) గారు ఒకనాడు తన ఆనుచరులతో గుర్రపుస్వారి చేయుచు ఒక సువ్వు చేను దగ్గరకు వచ్చిరి. అచ్చట ఒక మేక, తోడేలును చైర్య సాహసముతో ఎదుర్కొను చుండెను. ఆ దృశ్యము శుభసూచకము, జయోపహామ అని రాజా విజయ బహద్దరు అప్పారావు ఆ స్థలమున ఒక కోట నిర్మింపించిరి. సువ్వు చేనును బట్టియే ఆ కోట కట్టిన తావుకు నూజి వీడు అని పేరు వచ్చెనని ఒక ఐతిహ్యము కలదు. ఇట్టి కథలు ఇతర నగరములను గూర్చియు కలవు. ఓరుగల్లును గూర్చి సువర్ణలింగ వృత్తాంతము, విద్యానగరమును గూర్చి కుందేళ్ళు వేట కుక్కలను తరుముట వంటి వృత్తాంతములు నూజివీడు కథకు మూలము కావచ్చును.”⁸⁶

ఆకులమన్నాడు (ఐం)

తమలపాకుల తోటలు విస్తారముగా యుండి యుండుటచే నీ గ్రామమునకు ఆకులమన్నాడు అను పేరు వచ్చెనట.⁸⁷

తోటపల్లూరు (వి)

మామిడి తోటలు విస్తారముగా నుండిన ఈ గ్రామమునకు తోటపల్లూరు అను పేరు వచ్చినదట.⁸⁸

ఈ క్రింది గ్రామనామములను ఈ వర్గమునకు ఉదాహరణలుగా పేర్కొనవచ్చును. బూరుగుగూడెం, చింతలపాడు, మద్దులపర్వ, నారికంపాడు, తుమ్మగూడెం(త్రి), చిరిచింతల, దొండపాడు, గురివిందగుంట, మామిడికొల్ల, నిమ్మలూరు, పెనరమిల్లి, తుమ్మలపల్లి, వేముగుంట (గు); ఆముదాలపల్లి, గారపాడు, గురివిందపల్లి, కొయ్యగూరపాలెం, మామిళ్ళపల్లి, ముర్రపాడ, వెదురుపావులూరు(గ); మురిబందం, పల్లెర్లమూడి, రావిచెర్ల, తాడిపల్లి, తోటపల్లి, వడ్లమాను(నూ); బొబ్బర్లంక, నిమ్మగడ్డ, ఉల్లిపాలెం, వేములపల్లి(వి); చింతపాలెం, కాకరపాడ, ప్రత్తిపాడు(కై); గరికపల్లె, కందులపాడు, మద్దూరు, మారేడుమాక, వెదురుబీడెం, వెంగలూరు (వి); పెద మొదుగుపల్లి,

చినమొదుగు పల్లి, రావకంపాడు, గరికపాడు(జ); చింతలపాడు, గుమ్మడిదూరు, జొన్నలగడ్డ, కాకరవాయి; తాడిగుమ్మి, తోటచర్ల, వేములపల్లి(నం); ఆకుమర్రు, ఆముదాలపల్లి, చెరుకుమిల్లి, గురువిందగుంట; కాకర్లమూడి, నారికోళపాలెం, తాడివెన్ను, వడ్లమన్నాడు(ఐం).

జంతు మొ॥ సంబంధములు

మచిలీపట్టణము

“సముద్ర స్త్రీరమునకు ఆరక్రొసెడు దూరమున బండ్లడు అను అంధ వృద్ధుడొకడు జాలరి వృత్తిచే జీవించెడివాడు. ఈతనిచే అత్యంత కౌశల్యముతో పట్టుకొనబడిన ఒక గొప్ప మత్స్యమును వదింపగా బృహదాకృతిగల ఎముకలు అందు లభ్యమయ్యెను. ఈ ఎముకలతో నొక ద్వారమును నిర్మించి, ఆ ఓడరేవున కర్రలతో నేర్పరచబడిన ఖిల్లాయందది ఆమర్చబడినందున దానికి మత్స్యలియను పేరు కలిగెను. ‘మత్స్యలి’ అను శబ్దమే కొంత రాలము తరువాత ‘మచిలీ’గా మారి యుండవచ్చును. అంతేకాక అందుని జ్ఞాపకార్థమై ఆ ప్రదేశము ‘బందరు’ అని పిలిచినట్లు కూడ ఒక వాడుక కలదు.”⁸⁹

పామర్యి (గు) పూర్వనామము పాములమర్రి.⁹⁰ బల్లిర్యి (గు& ఐం& గ), చిలకమూడి, పాములపాడు, వానపాముల (గు), గుర్రాలలంక, కాకులపాడు, కలవపాముల (గ), చిలకలపూడి (ది& ఐం), ఎలికలకుదురు, కొక్కిరిగడ్డ, పిట్టలంక (ది), చీమలపాడు(వి), బొర్రపోతులపాలెం, కర్పులదొడ్డి (ఐం) మొ॥ గ్రామనామములను ఈ వర్గములో మరి కొన్ని పుదాహరణలుగా పేర్కొనవచ్చును.

జాతి, కుల, వృత్తి సంబంధములు

జగ్గయ్యపేట అను నూతన నామము తెచ్చుకొనక పూర్వము బేతవోలు దొంగల బేతవోలనియు, 1816 సం॥లో తాలూకాకేంద్రము కాక పూర్వము గన్నవరము దొంగం గన్నవరమనియు వ్యవహరింప బడిడివి.⁹¹ గొల్లపల్లి (నూ) యాదవులు (గొల్లలు) ఎక్కువగాగల గ్రామముకాబట్టి ఒకప్పుడు యదుపురమనియే వ్యవహరింపబడిడిది.⁹²

జంగాలపల్లి, గొల్లపూడి (వి); కుమ్మరికుంట్ల, రెడ్డిగూడెం (వి), ఏదులగూడెం (నూ) చినగొల్లపాలెం, సుల్తానగరం గొల్లపాలెం, కుమ్మరి గుంట (ఐం), గొల్లపాలెం (ది); రాచపట్నం (కై) గొల్లమూడి(నం); సవరగూడెం (గ); గవరవరం (జ); పెద ఎరుకపాలెం, రావుల పాలెం (గు) ఇకాది గ్రామ నామములు ఈ వర్గమునకు చెందినవి.

పెద్ద-చిన్న ; పాత-కొత్త వగైరా

ఒకే పేరుగల గ్రామాలను వేరువేరుగా గుర్తించడానికి ఆయాపేర్లముందు పెద్ద-చిన్న అని విశేషణం చేర్చటం ఒక ఆనవాయితీ. ఇది ఆయా గ్రామాల విస్తీర్ణత, జనాభా, ప్రాచీనత వంటి వాటిని సూచిస్తుంది. ఉదా॥ పెదలింగాల-చినలింగాల, పెద మద్దాలి-కురుమద్దాలి, పెదపాలపల్లి-చినపాలపల్లి, పెదపాడుపూడి-చినపాడుపూడి పెద ఎరకపూడి-చిన ఎరకపూడి (అన్నీ (గు); పెద అవుటుపల్లి-చిన అవుటుపల్లి, పెదఓగిరాల-చినఓగిరాల (గ); పెద కళ్ళేపల్లి, చినకళ్ళేపల్లి-పెదముత్రేవి-చినముత్రేవి (ది); పెద కామనపూడి-చినకామనపూడి, పెదగొన్నూరు-చినగొన్నూరు (కై); పెదమొదుగుపల్లి-చినమొదుగుపల్లి (జ).

పాత, కొత్త అను విశేషణములు పేరు ముందుగల గ్రామముల ప్రాచీనత చెప్పకనే తెలుస్తుంది. ఉదా॥ పాతపాడు (వి), పాతలిరువూరు (తి) కొత్తూరు (వి), కొత్తగూడెం (తి) కొత్తపల్లి (వి & నూ & తి) గలవుగాని కొత్తపాడు, పాతూరు, పాతపల్లివంటివి ఈ పరిశీలనకు ప్రమాణముగా స్వీకరించిన 'సెన్సెస్' జాబితాముందు కానరాలేదు.

దిక్కులనుబట్టి ఒకే పేరుగల గ్రామాలను వేర్వేరువి పేర్కొనడమున్నది. ఉదా॥ గంకల గూడెం ఈస్ట్ & వెస్ట్ (తి) మాధవరం ఈస్ట్ & వెస్ట్ (తి) వల్లూరు నార్త్ & సౌత్ (వి), మొఖానా, * ఖండ్రిక, జమీ, లంక, శేరి, హవేలి, ** అగ్రహారంవంటి విశేషణములు మొదలునో, అంత్యముందునో నుండుటవలన ఒకే పేరుగల గ్రామాలను వేరుగా గుర్తించడానికి వీలుకలుగుచున్నది. ఉదా॥ లంకపల్లి-లంకపల్లి అగ్రహారం-లంకపల్లిలంక (గ) నందిగామ (బం), నందిగామలంక (కై), తరిగొప్పల-తరిగొప్పల ఖండిక (గ); వీరపల్లి-వీరపల్లిమొఖానా (గ); వేదిపాడు-వేదిపాడు ఖండిక (గ); మోపిదేవి-మోపిదేవిలంక (ది); హవేలి ముత్యాలంపాడు-మొఖానా ముత్యాలంపాడు (వి); నావి పోతవరం గవర్నమెంట్ & జమీన్ (వి); మొఖానా నరసన్నపాలెం-నరసన్నపాలెంశౌరి (నూ) గుడిపెట్ట-గుడిపెట్టపాలెం (నం), మాధవరం (కై)-చెరువుమీదవరం-గూడెం మాధవరం (వి); రుద్రగిరం (బం)-నెల్లిమల్లి రుద్రగిరం (ది) అయ్యవారి రుద్రగిరం (కై), సానరుద్రగిరం (కై).

వేరుగా గుర్తించడానికి తమ పేర్లలో సౌకర్యము కల్పించని గ్రామములున్నవి. ఉదా॥ ఆముదాలపల్లి (గ & బం), గురివిందగుంట (గు & బం), వేములపల్లి (ది & నం), బల్లపర్రు (గు & గ & బం), చిలకలపూడి [ది & బం], కొండుూరు [కై & నం], కొత్తపల్లి

[వి & నూ & తి], సర్వతపురం [వి & తి] వెంకటాపురం [కై & ది & వి & నం], వేమురం [బం & వి & బ], అన్నవరం [ది & బ & నూ], బొమ్మలూరు [నూ & గు], మల్లేశ్వరం [నూ & బం], పోలవరం [లి & గు & బం], రామచంద్రపురం [గు & గ], చోడవరం [బం & ది & వి], రుద్రగిరం [బం & వి & నం], నందమూరు [బం & గ], వేయూరు [గ & వి], లక్ష్మీపురం [బం & వి & నం], మాచవరం [బం & ది], తాడేపల్లి [వి & ది], గన్నవరం [గ & కై], లింగాల [తి & కై], శోభనాద్రిపురం [కై & నూ], జగన్నాథపురం [నం & గ], తక్కెళ్ళపాడు [నం & బ & కై], సింగరాయపాలెం [కై & బం].

ఊరిపేరుపె మమకారం

పైన సూచించిన విధముగా ఒకే పేరుగల గ్రామములు పలు తావులందు ఉండుటకు మానవనై జమీ ఒక కారణమని చెప్పవచ్చును. "తూర్పు సముద్ర దీవులందు కాకులము, కాకొలను అను ఊళ్ళు పేర్లు వినవచ్చును. ఇవి కృష్ణా తీరమునందలి శ్రీకాకుళము పేర వెలసినవే. ఆంధ్ర యాత్రికులు విదేశములకు వెళ్ళి అక్కడ స్థిరనివాస మేర్పరుచు కొన్నప్పుడు తమకు పూర్వ పరిచితులైన నగర నామములను సూతన పరిసరము లందును పెట్టుకొనుట ప్రసిద్ధము." 93

ముగింపు

జీవనదీర్ఘవాహక ప్రాంతమగుటచే సుసంపన్నమై, అదే కారణమున అనేక రాజ వంశముల వృద్ధిక్షయములను వీక్షించిన ఈ జిల్లా యందలి గ్రామ నామములు గతించిన చరిత్రకు కొంతవరకు సోదాహరణ పూర్వకముగా నున్నవి. కాని, గ్రామనామములకూ, రాజ వంశముల/జమిందారీలకూ మధ్య సంబంధమును ప్రతిపాదించుటకు కేవలము నామసారూప్య మొకటియే గాక సూక్ష్మపరిశోధనము వలన ఇతర సాక్ష్యాధారములను కూడ గ్రహించి అట్టి అనుబంధమును ఉద్ఘాటించ వలసి యున్నది. గ్రామ నామములకు సంబంధించిన పౌరాణిక గాథలను ప్రత్యక్షర ప్రమాణములుగా స్వీకరించుట సర్వే సర్వతా సంభావ్యము కాకపోయిననూ అట్టి సందర్భములు జనసామాన్య విశ్వాసమును తెలియజేయునవిగా నున్నవని గుర్తించవలసి ఉన్నది. శృతి పేయమూ, అడంబర పూరితమూ యైన గ్రామనామములతో పాటు అత్యంత సాధారణ, సామాన్య నామములుకూడా లెక్కకు మిక్కిలిగ నుండుట వెనుకటి తరముల వారి యథార్థ జీవన విధానము సూచించు నదై యున్నది. కానన, సాహిత్యతులనాత్మక పరిశీలనతోపాటు, శ్రేత్రపరిశోధనము కూడా సాగించి ఈ జిల్లా గ్రామ నామముల విషయమై ఇ-కనూ విస్తృత శాస్త్రీయ పరిశోధన జరుగవలసిన అవసరమును ఈ ప్రాథమిక పరిశీలన తేటపరుచుచున్నది.

భోజ్ఞాపికలు

ఎమ్. వి. రాజగోపాల్ [సం.], ఆంధ్రప్రదేశ్ డిస్ట్రిక్ట్ గెజిటీర్స్: కృష్ణా, [ఆం. ప్ర. ప్రభుత్వము, హైదరాబాద్, 1977], పేజీ 1.

ఇకపై, కృష్ణా గెజిటీర్ అని సూచించ బడుతుంది.

వై. వి. కృష్ణారావు & ఏటుకూరి బలరామమూర్తి, ఆంధ్రప్రదేశ్ దర్శిని, [విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ, 1976, పు. 1033.

సౌంధ్యము కొరకు తాలూకాం పేర్లు కుండకీకరణముతో సంక్షిప్తముగా పేర్కొన బడును. ఆ సంజ్ఞా వివరణ: కై = కైకలూరు; గ = గన్నవరం; గు = గుడివాడ; జ = జగ్గయ్య పేట; తి = తిరువూరు; ది = దివి; నం = నందిగామ; నూ = నూజివీడు; బం = బందరు; వి = విజయవాడ.

ఆంధ్రదేశ చరిత్ర—భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము [హైదరాబాద్, 1976] పు. 35, 36.

ఇకపై, భూగోళ సర్వస్వము అని ప్రస్తావించ బడుతుంది.

'చింబులూరు గ్రాండ్ ఆఫ్ గుజకనల్ల విజయాదిత్య III [9వ శతాబ్ది]' —ఎపిగ్రాఫియా ఆంధ్రికా, వాల్యూం III [హైదరాబాద్, 1974], పుట 12.

భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటి [హైదరాబాద్, 1974], పు. 483.

భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పు. 17.

పైది, రెండవ సంపుటము, 484.

కుందూరి ఈశ్వరదత్తు, ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రిక భూగోళము, [ఆం. ప్ర. సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్, ద్వితీయ ముద్రణ, 1979] పు. 131.

పైది, ద్వితీయ ప్రకరణము, పు. 38.

పైది, పు. 186.

భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పు. 485.

ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రిక భూగోళము, పు. 184.

పైది, పు. 303.

14. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము [హైదరాబాద్, 1971] పు. 505.

15. పైది, మూడవ సంపుటము, పు. 239.

16. పైది, పు. 240.

17. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రిక భూగోళము, పు. 90, 91.

18. పైది, పు. 106-108.

19. పైదే, పుట 101-103

20. భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పుట 485.

21. పైది, మూడవ సంపుటము, పుట 64.

22. భావరాజు వెంకట కృష్ణారావు, ఎర్ల్లీ డై నాస్టీస్ ఆఫ్ ఆంధ్రదేశ, పుట 319.

23. నేంటూరి వేంకటరమణయ్య, విష్ణుకుండినులు, (హైదరాబాద్, 1973], పుట 22

24. మాయేండ రామారావు [సం.], సాతవాహన సందిక, [గుంటూరు, 1950], పుట 45.

25. సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞానకోశము, ఏడవ సంపుటము, [హైదరాబాద్, 1970], పుట 111.

26. కృష్ణాగెజిటీరు, పుట 239. కొలని భీముని చంపన వెలనాటి రాజేంద్రచోడుని ఛండివారును కంట [శ. 1093]

27. యన్. ఐ. ఐ. V, నెం. 115, శ. సం. 1066.

పైది, నెం. 140, శ. సం. 1079.

28. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రిక భూగోళము, పుట 150.

29. ఎపిగ్రాఫియా ఆంధ్రికా, వాల్యూం II [హైదరాబాద్, 1974] పుట 1.

30. పైది, వాల్యూం I, పుట 74

31. డా॥ పి. వి. పరబ్రహ్మశాస్త్రి, ది కాకతీయాస్, [హైదరాబాద్, 1978], పుట 199.

32. ప్రత్యక్ష ప్రబల సాక్ష్యములు లేని తావుల ఇట్టివి చారిత్రిక ఊహాపాటలు మాత్రమే. ఉదా॥ బుద్ధవరం, బుద్ధదేవుని బట్టి ఏర్పడినది కావచ్చును.

భూగోళ సర్వస్వము, ప్రథమ సంపుటము, పుట 249.

ఎమ్. సోమేశ్వర శర్మ, ఎ ఫర్గాటెన్ ఛాప్టర్ ఆఫ్ ఆంధ్రా హిస్టరీ, [మద్రాస్, 1945], పుట 118-114.

కాకతీయ ప్రోలరాజులు గాని, రృద్రమ సేనాని ప్రోలినాయకుని వంటివారు గాని వారికి ప్రాంతముపై ప్రత్యక్షాధికారము వెల్ల నందున బ్రదమ ప్రోలవర గ్రామనామ కారకులగుటకు అవ కాశము తక్కువ.

ఎమ్. సోమేశ్వర శర్మ, హిస్టరీ ఆఫ్ రెడ్డి కింగ్డమ్, పుట 89 పుటేనోద్.

రాళ్ళబండి సుబ్బారావు [సం.] కళింగదేశ చరిత్ర [రాజ మహేంద్రవరము, 1980], అనుబంధము, పుట 100.

ఆరుద్ర, సమగ్ర ఆంధ్ర సాహిత్యం, తొమ్మిదవ సంపుటము, పుట 241. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞానకోశము, మూడవ సంపుటము, [హైదరాబాదు, 1962], పుట 48.

కళింగదేశ చరిత్ర, అనుబంధము, 100-101.

సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞానకోశము, నాల్గవ సంపుటము [హైదరా బాదు, 1964] పుట 40. డా॥ తూమాటి దొణప్ప, ఆంధ్ర సంస్థానములు-సాహిత్యపోషణము, [వాల్తేరు, 1969] పుట 41.

కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 287.

సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, మూడవ సంపుటము, పుట 50.

పైది.

భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పుట 452

కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 288.

పైది, పుట 282.

ఈస్టిండియా కంపెనీ కాలములో బనగానపల్లి నవాబుల బంధు వైన హుస్సేన్‌ఖాన్ అనేవాడు కొండపల్లి, ఏలూరు, రాజ మహేంద్రవరములపై గవర్నర్‌గా నియమితుడైనాడు. అతడు బందరు నవాబుని విలువబడేవాడు. [సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఏడవ సంపుటము, పు. 188]. బహుశా బందరు తాలూకాలోని ఈ హుస్సేన్ పాఠం, జగ్గయ్యపేట తాలూకా లోని హుస్సేన్‌బాదా అతని పేరున వెలసినవైయుండును.

48. సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, ఏడవ సంపుటము, పుట 112, 118.

49. భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పుట 89.

50. సం. ఆం. వి. కోశము, ఏడవ సంపుటము, పుట 112.

51. పైది, పుట 111.

52. భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పుట 34.

53. భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పుట 35.

54. సం. ఆం. వి. కోశము, ఏడవ సంపుటము, పుట 110, 111.

55. కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 229.

56. పైది, పుట 234.

57. సం. ఆ. వి. కోశము, మూడవ సంపుటము, పు. 886. & పైది, పుట 232.

58. కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 236.

59. పైది, పుట 234.

60. డా॥ చింతా నామనాథం: 'కూచిపూడి పరిసర కళాక్షేత్రాలు', సప్తగిరి, మే, 1983, పుట 14.

61. కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 239.

62. సం. ఆం. వి. కోశము, ఎనిమిదవ సంపుటము, పుట 167.

63. పైది.

64. పైది.

65. పైది, పుట 350.

66. 58 లో వలె.

67. భూగోళ సర్వస్వము, రెండవ సంపుటము, పుట 587.

68. ఎపిగ్రాఫియా ఆంధ్రికా, వాల్యూం II, [హైదరాబాదు, 1974] పుట 112 & గొర్రెపాటి వెంకటసుబ్బయ్య, ఘంటసాల చరిత్ర.

69. ఎపిగ్రాఫియా ఆంధ్రికా. వాల్యూం I, పుట 60, 61.

నేలటూరి వెంకటరమణయ్య, పల్లవులు-చాళుక్యులు, [మద్రాసు, 1969], పుట 398.

ఎ. ఇం. V, పుట 15 & రెడ్డి సంచిక, అనుబంధము, 13.

రెడ్డి సంచిక, అనుబంధము, 20.

పైది, పుట 45, 46.

సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశము, మూడవ సంపుటము, పుట 105.

పైది, నాలుగవ సంపుటము, పుట 40.

కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 237.

పైది, పుట 233.

60 వలె, పుట 30.

ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము, పుట

* “పన్ను లేకుండ గుత్తజిచ్చిన భూఖండము” — కుందూరి ఈశ్వరదత్తు, శాసనశబ్దకోశము, [హైదరాబాద్, 1967] పుట 86.

డా॥ తూమాటి దోణప్ప, ఆంధ్ర సంస్థానములు — సాహిత్య పోషణము, [వాల్తేరు, 1969], పుట 586.

భారతి, సెప్టెంబర్, 1982, పుట 20.

భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పుట 331, 332.

ఆంధ్రభూమి [చారిత్రక, సికింద్రాబాదు, 15-9-1] పుట 44.

సం. ఆం. వి. కోశము, మూడవ సంపుటము, పుట 48.

పైది, పుట 105.

85. ఆంధ్రప్రదేశ్ దర్శిని, పుట 1035.

86. భూగోళ సర్వస్వము, మొదటి సంపుటము, పుట 338, 339.

87. కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 227.

తూర్పు చాళుక్య ఇమ్మడి భీముడు [10వ శతాబ్ది పూర్వార్థం] ‘ఆకుల మన్నండు’లో నొక బ్రాహ్మణునకు భూదానంచేసాడు [ఎ. ఇం. V, సి. పి. గ్రాంట్, పుట 134, 139].

“ఆ కాలమున నుండిన ఆకుల మన్నండు, క్రంకటప్ప అను గ్రామములు నేటికిని మార్పులేక కృష్ణాజిల్లా బందరుతాలూకాలో నున్నవి. అనగా వేయి సంవత్సరములకు పైగా కాలము ఆత్మిక మిచ్చినను శాసనమున పేర్కొనిన గ్రామములు మార్పు చెంద కుండుట గమనింపదగిన యంశము. నాడు ఆకులమన్నండును ఆకులమన్నెడు అనియు, క్రంకటప్పను కంకటాచ అనియు వ్యవహరించుచున్నారు” [భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పుట 14 - 16.

కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 238 & డా. తూమాటి దోణప్ప, ఆంధ్ర సంస్థానములు - సాహిత్యపోషణము, పుట 385.

సం. ఆం. వి. కోశము, ఏడవ సంపుటము, పుట 111 & కృష్ణా గెజిటీర్, 228.

90. కృష్ణా గెజిటీర్, పుట 233.

91. పైది, పుట 231.

76 వలె.

* ముకాసా గ్రా. వి. పన్నులేకుండ నియ్యబడిన గ్రామము.

** హవేలి : హిందూస్థాని విశేషణము = రాజునకు చెందినది.

92. భూగోళ సర్వస్వము, మూడవ సంపుటము, పుట 547.

(అయిపోయింది)

నిశ్శబ్ద సంగీతం

శ్రీ కూచిభొట్ల విశ్వనాథశాస్త్రి

ఎక్కడి నుంచీ సంగీతం ?
ఎంత అద్భుతంగా వుంది
ఆ శృతి లయాల సంగమం !
జీవితం కన్న అనుభవైకంగా
అనుభవాని కందనంత మధురంగా—
మౌనంలో గానం !
శబ్దంలో నిశ్శబ్దం !!
వింటుంటే హాయిగా వుంది
ఎన్నడు చూడని ఆనంద తీరం చేరుకున్నట్లుగా
అవధులు లేని సుఖం స్వంతమైనట్లుగా—

ఈ తృప్తి,
ఈ ప్రశాంతి,
అనుక్షణం ఆవృతమైతే బాగుండదూ ?
అయినా ఎటు నుంచీ గీతం ??
—నిరంతర మౌన తపో సమాధిలో
జ్వలించి అణువణువు ఆవరిస్తూ
నాలోని అచంచల చైతన్యం
విశ్వ చైతన్యానికి పాడుతున్న మేలుకొలుపు
తమస్సు చీల్చే రేపటి ఉషస్సుకి ఇస్తున్న పిలుపు!

—*—

ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక

(స్థాపితం : 1908)

గాంధీనగరం :: విజయవాడ - 3

ఇంట్లో అందరికీ ఆనందాన్ని ఇచ్చే శీర్షికలు! కథలు!! చొమ్మలు!!!

★ సాహిత్య విలువలున్న సీరియల్ కథలు

★ వైవిధ్యం వున్న కథానికలు

★ అన్ని తరాలవారిపీ అలరించే “ప్రశ్నావళి” “ధర్మపథం” “కార్టూన్”లు

మొదలైన వాటితో ఏ వారాని కా వారమే కొత్తదాన్ని పుణికిపుచ్చుకుని మీకు అందుతుంది.

విడి ప్రతి వెల. రు. 1-80

ఆరుమాసాలకు (ప్రోస్టద్వారా) రు. 50-70 పై.

మీ స్థానిక ఏజెంటు ద్వారా తెప్పించుకుంటే

ప్రతీవారం తెల్లారేసరికల్లా మీ ముందు వుంటుంది.

సంవత్సర చందా (ప్రోస్టద్వారా) రు. 101-40 పె.

రచనలు పంపే చిరునామా :

ఎడిటర్, ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

ఇతర వివరాలకు :

బిజినెస్ మేనేజర్, ఆంధ్రపత్రిక,

గాంధీనగర్, విజయవాడ-3.

టూలేట్

హిందూపురాణం

భద్రం చేతిలో చెల్లిగ్రామ్ పెట్టి సంతకం తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు పోస్టుమేన్ నిర్వికారంగా.

అతలాం చెల్లిగ్రామ్ విప్పి చూశాడు భద్రం.

“ఫాదర్ సీరియస్. స్టార్ట్ ఇమీడియట్—సత్యం.”

వజుకూ, దడా, దుఃఖం, నీరసం అన్నీ ఒక్కసారే వచ్చి అతణ్ణి వాచేసుకున్నాయి.

మార్చి

మందంమీద కూలబడి బావురుమన్నాడు.

ఇంటి నలుమూలల్లో దారిద్ర్యం తిష్టవేసుక్కుర్చున్నా తన నెంతో ప్రేమగాసాకి తల్లిలేనిలోటు కన్పించకుండా పెంచిన నాన్న... తమ చదువుకునెంతో వృద్ధిలోకే రావాలని రాత్రింబవళ్ళూ ఎండనక, వాననక పొలాల్లో పనిచేసి తననింతవాణ్ణి చేసిన నాన్న... మూడేళ్లు నిరుద్యోగ రక్కసితో పోరాడి పోరాడి అలసి సొలసి ఎట్టికేలకో పెద్ద ఫ్యాక్టరీలో చిరుద్యోగం సంపాదించుకున్న తనని తలచి ఆనంద బాష్పాలు గాకపోయినా కన్నీళ్లు తుడుచుకొంటోన్న నాన్న...

ఇప్పుడు గాలితోపెట్టిన దీపంలా వున్నాడు!

తమకోసం తమ వున్నతికోసం తన బ్రతుకుని హాతి కర్పారం చేసుకున్న నాన్నకి తామేమీ చెయ్యకుండానే చిన్నపాటి ఆనందానుభూతిని పంచివ్వకుండానే బ్రతుకుబాట చివరికి చేరు కున్నాడు!

నిజంగా తామెంత దురదృష్టవంతులు!

ఎవరో వీపు చరిచినట్టు వులిక్కిపడి కూర్చున్నాడు.

తనిలా విలపిస్తూ కూర్చుంటే కడచావుకూడా దక్కక పోవచ్చు. అప్పుడిహ తనకంటే దొర్నాగ్నూడి లోకంలోనే వుండడు!

కళ్ళు తుడుచుకోకుండానే లేచి గబగబా పర్చు, ప్యాంటూ, పెట్టె అన్నీ వెలికాడు భద్రం. మొత్తం అంతా కలిసి నాలుగు రూపాయల ఇరవై రెండు పైసలుంది. ముచ్చెమటలకి బట్టలు తడిసి ముద్దవుతోంటే బ్యాంకు పాస్‌బుక్కుతీసి చూశాడు. అందులోవున్న బేలన్స్ ఏడు రూపాయల ముప్పైఏడు పైసలు మాత్రమే. అదంతా తీసేసుకుంటే మొత్తం పదకొండు రూపాయల యాభై తొమ్మిది పైసలవుతుంది!

తన వూరికి బస్సుచార్జి ఇరవై రెండు రూపాయలు. రైలుకైతే పదమూడు రూపాయల యాభై పైసలు.

అంటే రైలుకి వెళ్ళాలనుకున్నా సుమారు రెండ్రూపాయలు తక్కువవుతుంది. ఎలావోలా ఎవరికాళ్లో చేతులో పట్టుకుని ఆ రెండ్రూపాయలూ సంపాదిస్తే, రాత్రి ట్రెయిన్‌కి వెళ్ళొచ్చు. అంటే రేపు ఉదయానిగ్గాని ఇంటికెళ్ళలేడు.

అప్పటికీ నాన్న పరిస్థితెలా వుంటుందో!

కడచావుకె నా నోచుకుంటాడా?

దబ్బుండి ఇప్పుడే బస్సులోవెళ్తే ఎలావోలా సాయంత్రాని తెళ్ళిపోవచ్చు. కానిప్పుడెలా? ఎవరిస్తారు అప్పు?

తనకివాళ్ళో బాగా తెలిసినవాళ్ళవరూ లేరనే చెప్పాలి, ఆఫీసు వాళ్ళతప్ప. వాళ్ళవరి ఇళ్ళూ తనకి తెలీవు. ఎలావోలా తెలుసుకున్నా ప్రయోజనం వుండకపోవచ్చు. వాళ్ళూ తనలా పైసా పైసా లెక్క చూసుకునే జీతగాళ్ళే!

ఆవాళ శనివారమనీ బ్యాంక సన్నెండు వుంటుందనీ గుర్తొచ్చింది భద్రానికి. గబగబా ప్రక్క రూంలోకెళ్ళి తెమడిగాడు.

పదకొండా పది.

అతి వేగంగా బట్టలు తొడుక్కుని పాస్ బుక్ తీసుకుని బ్యాంకుకి పరుగెత్తాడు.

ప్రతి శనివారంలానే అవాళా బ్యాంకు చాలా రష్షగావుంది. ప్రతి కొంటర్ దగ్గరా జనం గుంపులే. వుద్యోగులు చకచకా పని చేస్తున్నా జనం పలచబడటంలేదు. వెళ్ళేవాళ్ళు వెళ్తోంటే వచ్చేవాళ్ళు వస్తున్నారు.

తిన్నగా సేవింగ్స్ బ్యాంక్ కొంటర్ దగ్గరికెళ్ళి కాస్తఖాళీ అవ్వగానే అక్కడున్న క్లర్కుని విష్‌చేసి పాస్‌బుక్ అందిచ్చాడు.

“విత్‌ద్రా చేస్తాడా?”

జీతం రాగానే ఇంటి అద్దె వగైరాలుపోసు మిగిలిన చిన్న మొత్తాన్ని బ్యాంకులో వేసుకుని ఆముదూ పది చొప్పున తీసుకుంటూ ముప్పై రోజుల్నీ ఈడుస్తూంటాడు భద్రం. అందుకే అతన్ని చూడ గానే అలా అడిగేశాడతడు.

తలూపి కొంచెం ఇదిగా పీలవుతూ “ఇందులోవున్నదంతా కావాలండీ” అన్నా

“అంతా కావాలంటే ఎక్స్‌చేంజ్ క్లోజ్ చెయ్యాలి.”

“చేస్తానండీ.”

“ఏం? మీకేమైనా ట్రాన్స్‌ఫర్ వచ్చిందా?”

తలూపాడు.

అతడో తెల్లకాగితం ఇచ్చి “ఎక్స్‌చేంజ్ క్లోజ్ చేసేయ్యమని మేనేజర్‌కి ఎడ్రెస్‌చేస్తూ లెటర్‌రాసి ఎక్స్‌చేంజ్‌గారికి చూపించి రండి” అన్నాడు.

రెండు ముక్కలురాసి ఎక్స్‌చేంజ్ దగ్గరికెళ్ళి తనకి ట్రాన్స్‌ఫర్ ఆయినట్టో అబద్ధం అడేసి లెటర్ చూపించాడు. ఆయన ‘యస్’ అని రాసి సంతకం పెట్టగా అది తెచ్చి క్లర్కుకిచ్చాడు.

పే ఆర్డర్ స్లిప్ ఇచ్చి పూర్తి చెయ్యమన్నాడతడు.

దాన్ని పూర్తిచేసి అంతే వేసేప్పుడుమాత్రం ఏడుకి ముప్పై గీతగియ్యడం అనించి చిన్న చుక్క మాత్రంపెట్టి వదిలేశాడు. చూసినవాళ్ళు పైసలుకూడా తీసేసు కుంటున్నాడని అనిపించకుండా అలా చేశాడు భద్రం

టోకెన్ తీసుకువెళ్ళి సోపారో కూలబడ్డాడు - తండ్రి పరిస్థితి గురించి తను వేగంగా ఇంటికెళ్ళి మార్గం గురించి ఓ రెండుపాదాలు అర్జంటుగా చేబదులు సంపాదించడం గురించి ఆలోచిస్తూ....

"టోకెన్ నెంబర్ 32"

క్యాషియర్ పిలుపుకి వుత్కిపడిలేచి చేతిలోని టోకెన్ నెంబర్‌లో సారి చూసుకు వెళ్ళి టోకెన్ ఇచ్చాడు భద్రం.

"ఏం ఇవ్వండి ?" క్యాషియర్ అడిగాడు హడావిడిగా.

"మీ ఇష్టం."

అతడు ఏడు వందకాగితాలూ, మూడు పదులూ, ఒక అయిదూ, రెండు ఒకటూ ఇచ్చాడు.

అతడన్ని నోట్లు ఇచ్చేస్తోంటే అదిరిపడి అయకున్నాడు భద్రం వణుకుతోన్న చెతుల్తో.

క్యాషియర్ మరో నెంబరు పిలవడంతో నోట్లు లెక్క పెడుతూ రెండడుగు లేశాడు. క్యాషియర్ పొరబాటున ఏడురూపాయల ముప్పై ఏడుపైసలకి బదులు ఏడువందల ముప్పై ఏడురూపాయ లిచ్చాడనుకునే స్థితికి గాభరాగా అనిపించింది.

ఒక్క ముచ్చెనుటలు పోస్తోంటే మళ్ళీ మళ్ళీ లెక్క పెడుతూ పదడుగులేశాడు ద్వారం వైపు.

తనకిప్పుడు డబ్బు అత్యవసరం గనుక వెంటనే బస్సులో మీ వూరెళ్ళి సీకోసం కళ్ళల్తో ఒత్తులు వేసుకుని చూస్తోన్న నీ తండ్రి కడసారి కోరిక తీర్చమంటూ భగవంతుడి రూపంలో డబ్బిచ్చాడేమో అనిపించసాగింది భద్రానికి. మరో ప్రక్కన ఇదన్యాయమంటూ మనస్సు గోలచెయ్యసాగింది.

ఏం చెయ్యాలి ?

తిరిగివ్వటమా ? మౌనంగా వెళ్ళిపోవటమా ?

అవతల అవసరం !

ఇవతల నీతి !

రెండుక్షణాలు గుంజాటన పడ్డాడు.

ప్రాణాలమీదికొచ్చినాసరే అన్యాయపు సొమ్ము తనకి పద్దుగాక పద్దునుకుని షెనుదిరగాలను కున్నాడో లేదో ..

"ఏమండోయ్ భద్రంగారూ" అంటూ క్యాషియర్ గాపుకేక పెట్టాడు. అంతటితో వూరకోక "అదిగో ఆ తెల్లవర్ణతన్ని పట్టుకోండి. బాపురే... ఎక్సెస్ పేమెంట్ చేశావు" అన్నాడుగట్టిగా కంపరపడుతూ.

ఆ మాటలు వింటూనే బొమ్మలా అయిపోయిన భద్రం ఎవరో తనచెయ్యి పట్టుకోబోవడంతో మెల్లగాక్యాష్‌కౌంటర్ దగ్గరకి నడిచాడు, తర్రొంచుకుని.

డబ్బంతా ఇచ్చేశాడు మౌనంగా.

"ఏడు రూపాయల ముప్పైఏడు పైసలివ్వాలిని ఏడువందల ముప్పై ఏడు రూపాయలిచ్చేస్తే తిరిగివ్వటంపోయి జేబులో పెట్టుకు వెళ్ళిపోవడమే మీ సొమ్మై పోయినట్లు ? నా కెంటోలో అనుమానం వచ్చి వెంటనే చూసుకోబట్టిగాని లేకపోతే 780 రూపాయలు నా జేబులోంచి పెట్టుకోవాల్సివచ్చేది. చదువుకున్న వాడివి... ఇలా మోసం చేస్తే ఎలాగా ?..." క్యాషియర్ అరుస్తున్నాడు.

మిగతా జనంకూడా పైకి డాబుగా కన్పిస్తూ మోసాలు చేస్తున్నారంటూ హ్యాథ్యానాలు విసురుతున్నాడు భద్రాన్నే గురుగా చూస్తూ.

భద్రం తల మరింత వంగిపోయింది.

తనొక్కక్షణం ప్రలోభపడ్డా ఆఖరికి తిరిగిచెయ్యాలనే అనుకున్నానని చెప్పాలనుకున్నాడు గాని నోరు పెగల్లేదు. ఎలాగూ... చెప్పినా ఎవరూ నమ్మరని, పైపెచ్చు దొరికేసేడు గనుక ప్లేటు ఫిరాయిస్తున్నాడని నవ్వుతారని వూరుకుండి పోయాడు.

క్యాషియర్ తిట్లు జోడించి మరీ ఏదేవో అంటూ ఏడురూపాయల ముప్పై ఏడు పైసల్ని విసిరేశాడు. భద్రం మీదికి.

అవి తీసుకుని బ్యాంకులోని వారంతా తనవంక తినేసేలా చూస్తోంటే తల సిగ్గుతో, అవమానంతో, దుఃఖంతో కృంగి పోతోంటే అతి కష్టం మీద కదిలాడు.

తనో రెండుక్షణాలు... నిజంగా రెండు క్షణాలే... వెనకా ముందాడినా ఆఖరికి డబ్బు తిరిగిచెయ్యాలనే అనుకున్నాడుగాని, అప్పటికే అరక్షణం... అవును అక్షరాలా అరక్షణమే ఆలస్యమయ్యింది. ఒక్క అరక్షణం ముందే తను వెనుదిరిగి నచ్చితే అందరి దృష్టిలో మంచివాడుగా ముద్రపడేవాడు. కానీ ఆకాస్తలోనే నమయం మించిపోయేసరికి అందరిముందూ దొంగలా, ద్రోహిలా నిలబడాల్సివచ్చింది.

తనెంత దురదృష్టవంతుడు !

రెల్లిగామ్ చూసినప్పటికన్నా ఎక్కువ దుఃఖం వెల్లువలా రాగా తలవంచుకుని కళ్ళు తుడుముక్కోకుండానే ఇయిటికి నడిచాడు, తడబడ్డా భద్రం.

శ్రీ లక్ష్మీ గౌరవ గ్రంథం

ప్రథమ తెలుగు కంద పద్యాలు

“గంగాధరం శాసనం” (క్రీ. శ. 10 వ శతాబ్ది) లో మూడు ప్రథమ తెలుగు కంద పద్యాలు ఉన్నాయని చెప్పటానికి ఈ వ్యాస రచయిత మిక్కిలి సంతసిస్తున్నాడు. ఈ శాసనం కరీంనగరంజిల్లా ధర్మపురికి ఉత్తర భాగాన, గంగాధరం గ్రామానికి సమీపానగల పువ్వుపాడి శిఖరంమీద ‘సిద్ధశిం’ అనే ఒక పెద్ద బండపై చెక్కబడింది. గంగాధరం ఒక్కడు బౌద్ధన చాకుల్యం రాజధానిగా ఉండేది. పువ్వుపాడిని తప్పుడు బొమ్మలగుట్ట అని పిలుస్తారు. కన్నడ అధికవి పంపసోదరుడైన జినవల్లభుడు తన అన్న అయిన పంపని స్మారక చిహ్నంగా ఈ శాసనం చెక్కించినట్లు, శాసన పాఠాన్ని స్వయంగా జినవల్లభుడే సిద్ధపజచినట్లు తెలుస్తుంది.

పుషకాద్రి శిఖరంమీద, దానిక్రక్క అది, అంత్య జైనతీర్థం కరుల ప్రతిమలు, చక్రేశ్వర ప్రతిమ, ఇతర అనేక జైనప్రతిమలు, త్రిభువన తిలకం అనే వసది, మదన విలాసం అనే వనం, కవిరా గుణార్ద్రపం అనే తటాకం నిర్మించినట్లు ఈ శాసనంలో చెప్పబడింది. ఇప్పుడు వీటిలో వనం, వసది లేవు. తటాకాన్ని “పాతచెరువు” అని పిలుస్తారు. గుట్టకు దక్షిణాన ఉన్నట్లు చెప్పబడిన ధర్మపురి ఇప్పుడు నేలమట్టం అయింది.

ఈ శాసనం చెక్కించిన జినవల్లభుడు 'వాగ్దధూవల్లభు'డు అని ప్రసిద్ధిచెందినాడు. ఇతడు రచించిన కావ్యాలు అనుపలబ్ధం. ఈ శాసనం సంస్కృత, కన్నడ, తెలుగుభాషలలో లిఖింపబడింది. శాసనం చివరి భాగంలో తెలుగు కందపద్యాలు మూడు ఉన్నాయి. "కన్దం" అనటంతో ఆ పద్యాలు పారంభం అవుతాయి!

“జినభవనంబు లె త్తించుట

జినపూజల్నేయుచున్ని జిన మునులకు న

తిన యన్నదానం బీవుటం

జినవల్లభు బోలంగలరె జిన ధమన్ పరుల్॥

దినకరు సరి వెలుగుమని

జిసవల్లభునెట్లనెత్తు. జితకవిన ననుం

మనుజులారే ధాతిం

వినితిచ్చిదుననియ వృత్త విబుధ కపిం దుల్॥

ఒక్కొక్కగుణం [బు] కల్గుదు

కొక్క [కొ] జ్జిగా కొక్కలక్కలేవెవ్వరిం

తెక్కింప నొక్కొలక్కకు

మిక్కిలి గుణపక్షపాతి గుణమణిగణంబుల్ ||”

తర్వాత "ఎస్టు" [= అని] కన్నడంలో మూడు పాదాలు
లిఖింబడినాయి. దీనితో శాసనం ముగిసింది. మొదటి రెండు
పద్యాలలో యలి నియమం పాటించ బడింది.

“శాసనసంఘద” అనే శీర్షిక క్రింద కన్నడ అధ్యయన సంస్థ (కర్ణాటక విశ్వవిద్యాలయం, ధర్వాడ) వారు వెలువరించిన ప్రథమ ముద్రణ 1968, ద్వితీయ ముద్రణ 1974) గ్రంథం నుండి ఈ వివరాలు సేకరింపబడినాయి. దీనికి సంపాదకులు డా॥ ఆర్. సి. హిరేమఠ, డా॥ ఎం. ఎం. కలబురి.

గంగాధరం శాసనం సుమారు క్రీ. శ. 10 వ శతాబ్దిలో వెలిసినట్లు సంపాదకులు అభిప్రాయ పడినారు. పంపమహాకవి క్రీ. శ. 10 వ శతాబ్ది పూర్వార్థంలో జన్మించినాడు. అతడు తెలుగు ఆదరవి నన్నయకంటే సూక్ష్మం ముందు జీవించినాడు.

శ్రీ బండపల్లె ఓబుళరెడ్డి.

ఆనంతపురం జిల్లా గ్రామ, వ్యక్తి
నామాలు : కన్నడ నిర్మాణ ప్రభావం

అనంతపుర మండలానికి పడమటి భాగాన కర్నాటక సరిహద్దు తగులుతుంది. అంచేత ప్రజల వ్యవహారంలోనే గాకుండా గ్రామ, వ్యక్తి నామాలమీద కూడా కన్నడ ప్రభావంవుంది. అనంతపుర మండలం పూర్వంనుంచీ చారిత్రకంగా, సాంస్కృతికంగా కర్నాటక తో సంబంధాలు పెట్టుకుంది. రాయల వంశీయులు మొ॥ వారు కర్నాటక ప్రాంతాన్ని, తెలుగుప్రాంతమైన అనంతపురాన్ని కలిపి పాలించారు. తత్కారణంగా కూడా కొన్ని గ్రామాలపేర్లు మీద కన్నడ నిర్మాణ ప్రభావం (స్ట్రక్చర్ ప్రెజర్) కనిపిస్తుంది. డా॥ చిలుకూరి నారాయణరావుగారు విజయనగర చరిత్రయే అనంతపుర మండల చరిత్రమని కూడా చెప్పవచ్చున్నారు. రాజులపాలనలో తవ్వకడ చెరువుల పేర్లన్నీ విజయనగర రాజుల, రాణుల పరదారుల

పేర్లనుబట్టి వచ్చినవే. చెరువులకేగాక మరెన్నో గ్రామాలు రాజుల పేర్లతో వున్నాయి. కొన్ని గ్రామాలు కన్నడ పదజాలంతో యథా తథంగా వున్నాయి. మరెన్నో గ్రామాలు కేర్లు కొట్టిగా మార్పు చెందిన కన్నడ పదాలతో వున్నాయి. ఇంకా కొన్ని గ్రామాలు బసవ మత ప్రభావంతో వున్నాయి. అనంతపురం కర్నాటకకు సరిహద్దుగా వుండే కారణంగా ఆ మత ప్రభావం గ్రామ నామాలమీదే కాకుండా వ్యక్తి నామాల మీద కూడా చూపింది అనడానికి ఆ పేర్లు ఇప్పటికీ నామకరణం చేయబడుతూ వుండడమే ఆధారం.

ఆయా గ్రామాల పేర్లు, ఆయా వ్యక్తుల పేర్లు ఏ విధంగా నిలిచి వున్నాయో, ఏయే విధంగా మార్పుచెంది వున్నాయో ఈ వ్యాసంలో కన్నడ నిర్మాణం ఆధారంగా సమీక్షించడం జరుగుతుంది. ఈ ప్రాంతం అలాడి కాలం నుంచీ ఆంధ్రదేశమే అయినా మధ్య కొంతకాలం క్రీ. శ. 18-17 శతాబ్దాల మధ్య కర్నాటక ప్రభుత్వ పరిపాలనలో వుంది. అందువల్ల అప్పగిదేర్బట్టి గ్రామనామాలు కన్నడ వ్యాకరణ మర్యాదలకు తోబిడి తయారై ఉండవచ్చు అని సంశయించడానికి ఎక్కువ ఆధారాలున్నవి.

గ్రా మ నా మాలు

అనంతపురం : అమరాపురం, హిందూపురం, రామాపురం, బిజలాపురంలాగా కాకుండా అనంతపురం అన్న గ్రామనామంలో 'అనంత'లోని 'త' 'అనంతాపురం' అని దీర్ఘం కాలేదు. తిరువనంతపురం, పరిహారపుర మొ॥ తమిళ, కన్నడ రూపాల్ని పరిశీలిస్తే పూర్వ పదాంత స్వరాలన్ని ఇలాంటి సమాసాల్లో దీర్ఘం చెయ్యడం తెలుగు మర్యాద మాత్రమే కావచ్చు. అలాగూ 'అనంతపుర' అన్న నామం మాత్రమే వుండి తెలుగు వ్యాకరణం ప్రకారం ము (ం) చేరడం తర్వాత జరిగి వుండాలి.

వ : కన్నడంలో రామన, చోమన మొ॥ రూపాలు వున్నాయి. ఈ 'న'తోవున్న గ్రామ నామాలు కన్నడ ప్రభావంతో వచ్చాయని చెప్పడానికి అవకాశముంది. ఉదా : సింగనమల, బసవనపల్లి, కెంచన పల్లి కొడిగనహళ్ళి మొదలైనవి. వీటికి సమాంతరమైన ఉదాహరణ కర్నాటక రాష్ట్రంలో 'అర్పనహళ్ళి' అనే గ్రామముంది.

సింగనమల : 'మల అన్న గ్రామ నామానుబంధం చేరే పూర్వ పేర్లు రాయలసీమలోనే వున్నాయి. తమిళంలో 'మలై' అని, కన్నడంలో 'మలె' అని వుంది. కన్నడంలో 'మలె' అంటే కొండ, పర్వతం అనే అర్థముంది. సింగనమల అంటే కొండల నడుమ వుండే పూరు అని అర్థం.

మార్చి

కొడిగనహళ్ళి : దీన్ని రూపవిశ్లేషణచేస్తే కొడిగె - ఎ గిట్టె గ్రాండ్—ప్రీ ఆఫ్ రెంట్ అని కిట్టెత్ కన్నడ—ఇంగ్లీషు నిమింటువు చెప్తోంది. ఇక్కడ చేరిన 'న' కూడా సంబంధ బోధక ప్రత్యయమే అయి వుండాలి.

ర : కన్నడంలో ఈ 'ర' (<క. అచర) బహువచనరూపం. వీటికి ఉదాహరణలు బెస్తరపల్లి (<బెస్తరపల్లి <బెస్తరహళ్ళి <క. బెస్త్ర అచరహళ్ళి), కడదర బెంచి (<కడదచర బెంచి). అలాగే కడిదిదేవరపల్లి మొదలైనవి. వీటికి సమాంతరంగా కన్నడ ప్రభావం లేని ఊర్లు పేర్లు చిల్లవారిపల్లి, కోటగారిహళ్ళి, మొ. వున్నాయి. 'కోటగారిహళ్ళి'లో కన్నడపదం 'అచర'కు బదులుగా 'గారి' వుంది. మళ్ళీ హళ్ళి దగ్గరకు వచ్చేటప్పటికి కన్నడ ప్రభావమే.

బసవమత ప్రభావం : ఈ మత ప్రభావంవల్ల ఏర్పడ గ్రామాలపేర్లు కొన్ని వున్నాయి. బసినేపల్లి, బసాపురం, బసవన హళ్ళి, బసాపల్లి, బసంపురం మొ॥ ఉదాహరణలు చెప్పకోవచ్చు.

బసాపురం <బసవపురం <క. బసవపుర

బసినేపల్లి <బసవనపల్లి <క. బసవనహళ్ళి (కన్నడలో హళ్ళి అంటే పల్లి అని అర్థం).

'బసవనహళ్ళి' అనే ఇంకో గ్రామంపేరు ఏ మార్పు చెందకుండా వుండడాన్ని గమనిస్తే 'బసినేపల్లి' 'బసవనహళ్ళి' నుంచి వికారం పొందింది కావచ్చు. ఎంచేత అంటే అనంతపురం జిల్లాలో కొన్ని గ్రామాలపేర్లు రెండు మూడు ఊళ్ళకు ఒకే రకమైన పేరు వున్నాయి. ఉదా॥ తూర్పు నరసాపురం, పడమర నరసాపురం; అదే విధంగా రెండు 'గార్లదిన్నె'లు వున్నాయి.

శైవమత ప్రభావం : కొన్ని గ్రామాలపేర్లు శైవమత ప్రభావాన్ని తలపింపజేస్తున్నాయి. ఉదా:- బైరాపురం, బైరపునితిప్ప, బైరపముద్రం, విరుహపురం, శ్రీకంఠాపురం. గంగాదేవితోవచ్చిన పేరు గంగవరం.

బైరాపురం <బైరపపురం <బైరవపురము <క. బైరవపుర

హళ్ళి : (క. హళ్ళి = పల్లి) పల్లితో కూడిన పేర్లు రాష్ట్ర మంతటా కనిపిస్తున్నాయి. హళ్ళి అన్నది కన్నడపదమే కాబట్టి ఈ జిల్లాలో హళ్ళితో వున్న పేర్లన్నీ నిస్సందేహంగా కన్నడ ప్రభావంతో వచ్చినవే. ఉదా:- బేడినహళ్ళి, బసవనహళ్ళి, బొమ్మకొండ

హళ్ళి, దేవరహళ్ళి, ఉప్పరహళ్ళి, కొడిగెనహళ్ళి. ఉప్పరహళ్ళి సమాంతరమైనపేరు 'ఉప్పర' అనే గ్రామం ఇంకోటి ఈ జిల్లాలోనే వుంది. బందార్లహళ్ళి, సుర్రమ్మనహళ్ళి, క్రోటగారి హళ్ళి మొ॥ ఎన్నో హళ్ళితో కూడుకున్న పేర్లు వున్నాయి.

క. బంద అరప హళ్ళి > బందపర హళ్ళి > బందవారి హళ్ళి > బందవారల హళ్ళి > బందవార్ల > బంద + అర్లహళ్ళి > బందార్ల హళ్ళి. బందార్లహళ్ళి ప్రస్తుత గ్రామం పేరు.

కెర : (క. కెర = చెరువు) కన్నడ పదమైన 'కెర'తో కూడిన పేర్లు కొన్ని వున్నాయి. ఉదా॥ హళికెర, మడ్లకెర, కరికెర మొదలైనవి. కర్నాటకలో ఇలాంటి పేర్లకు సమాంతరమైన ఉదాహరణ 'చెళ్ళికెర' అన్న గ్రామాన్ని చెప్పకోవచ్చు.

గుప్ప, తిప్ప : కన్నడలో 'గుప్ప' అంటే టు బి ఫైర్ అప్, టు ఫార్మ్ ఎ హిప్ అనే అర్థాలిచ్చింది కిట్టే డిక్షనరీ. 'లి' అంటే ఎ మ్యాన్ అఫ్ ది దింగ్ హిల్ అని అర్థం. గుప్ప, తిప్ప అనుబంధంగావున్న ఉదాహరణలుగా బెకుగుప్ప, భైరవుని లిప్ప మొ॥ వాటిని పేర్కొనవచ్చు.

హళ్/పాడు : కన్నడలో 'హళ్' వుంటే తెలుగులో దాని జ్ఞాతి పదమైన 'పాడు' వుంటుంది. ఈ జిల్లాలో హళ్, పాడులతో పున్న పేర్లు చాలా వున్నాయి. కన్నడలో హళ్ తెలుగులో పాడు (హళ్ = హాళ్ > పాడ్)గా నిలిచివుంది. కొన్ని గ్రామాలు 'హళ్'గానే వున్నాయి. ఉదా॥ హిరహళ్, ఉద్దెహళ్, బొమ్మనహళ్, దండి హిరహళ్లు. మరికొన్ని గ్రామాలు 'పాడు'గా వున్నాయి. ఉదా॥ పందిపాడు, పెనకలపాడు, పెంచలపాడు.

1. పందిపాడు < క. హందిహళ్ (ఈ జిల్లాలోని పందిపాడుకు సమాంతరంగా కర్నాటకలో హందిహళ్ అనే గ్రామం వుంది.)

2. పెనకలపాడు < పె. కనపాడ్ < క. హనకనహళ్

3. పెంచలపాడు < పెంచలపాడు < పెనకలపాడ్ < పెనకన పాడ్ < క. హనకన హళ్

పై 2, 3 రూపాల్లో న > లగా మారింది. కన్న 'హ' వుంటే తెలుగులో 'ప' వుంది. మునగ; ములగ మదిరిగా న/ల ల వినిమయం మొదటి నుంచి తెలుగులో వుంది. 3వ రూపంలో క కారం తాలవ్యీకరణం జరిగి చకారంగా మారింది. అందువల్ల 'పెంచల పాడు' 'పెంచలపాడు' అయ్యింది. పెనకలపాడు అన్న మరో గ్రామం పేరు ఇంకా తాలవ్యీకరణం జరగక అలానే నిలిచివుంది.

'పాడు'లోని చివరి ఉకారం తెలుగులో సాధారణంగా ఉచ్చారణ సౌలభ్యం కోసం చేరుతుంటుందన్న సంగతి తెలిసిందే. హళ్ > హాళ్ > పాడ్ > పాడు.

హ : హకారంతో వుండే రూపాలు కొన్ని కన్నడ ప్రభావంతో వచ్చాయని చెప్పవచ్చు. హకారంతో వున్న రూపాల్లో పదాది హకారంకాని పద మధ్య హకారంకాని కొన్నింటిలో లోపిస్తుంది. హకారంతోవున్న గ్రామాలు హాన్నూరు, హాపళిగి, గడే హోతూరు మొదలైనవి. హకారం లోపించిన రూపాలకు ఉదాహరణగా ఉదిరిపి కొండ, ఆగలి మొదలగు వాటిని చెప్పవచ్చు.

ఉదిరిపి కొండ < హదిరిపి కొండ

ఆగలి < క. హగలి

కల్లు : కొన్ని గ్రామాలకు చివర 'కల్లు' చేరడముంది. కన్నడలో కల్లు అంటే రాయి అని అర్థముంది. తెలుగులో కూడా ఇదే అర్థమే వుండికాని కల్లు అనేది తెలుగులో గ్రాంథికం మాత్రమే. వ్యవహారంలోలేదు. కన్నడలో వ్యవహారంలో కూడా 'కల్లు' అనే వుంది. కాబట్టి ఈ కల్లుతో కూడుకున్న పేర్లన్నీ కన్నడ ప్రభావ మని చెప్పడానికి ఆస్కార మేర్పడింది. పైగా ఒక్క కర్నాటక సరిహద్దు ప్రాంతాల్లో మాత్రమే ఈ కల్లుతో కూడిన ఉర్ల పేర్లున్నాయి. మిగిలిన రాష్ట్రముంతటా లేవు కనుక ఇది కన్నడ ప్రభావమని శంకించ దానికి ఎక్కువ అవకాశమేర్పడింది. ఉదా॥ దొణకల్లు, గడేకల్లు, విడపనకల్లు, కణేకల్లు, గుంతకల్లు, తీటకల్లు, మోరుబగల్లు, దొరి గల్లు, నింబగల్లు. చివరి మూడింటిలో శ్వాసస్పర్శం నాదస్పర్శ (క > గ)గా మారింది.

ఇక 'ఇగి : కన్నడలో 'ఇకె' అంటే యాన్ అఫిక్స్ ఫర్ ది ఫార్మేషన్ ఆఫ్ న్యూటర్ నౌన్స్ అని కిట్టే నిఘంటువు. ఇక, ఇగితో వున్న రూపాలకు ఉదాహరణగా చీకలగుర్కి - (< చీకల గుర్కి), హాళిగి (< హాళిగి) మొ॥ చెప్పవచ్చు.

రాజుల పేర్లు : పూర్వం ఈ ప్రాంతాన్ని, కర్నాటక ప్రాంతాన్ని పాలించిన రాజుల పేర్లతో కొన్ని గ్రామాలు పేర్లు వున్నాయి. బుక్కపట్నం, బుక్కరాయ నమ్మద్రం అనే గ్రామాలు బుక్కరాయం పేరునుంచి వచ్చాయి. హారే నమ్మద్రం, హరికేరు ఈ రెండూ హరిహర రాయల పేరునుంచి వచ్చాయి. హారే నమ్మద్రాన్ని వ్యవహారంలో ఆరే నల్లదమని అనడం వుంది. రాతలో మాత్రం హారే నమ్మద్రం అనే వుంది.

ఆరేనల్లదం < హారేనమ్మద్రం < హారేనమ్మద్ర

దుర్గం/దుర్గము దుర్గం నామానుబంధంగా వున్నవి ఈ జిల్లాలో తప్ప యితర ఆంధ్రదేశంలో ఎక్కడా కనిపించవు.

రాయదుర్గం < క. రాయదుర్గ; కళ్యాణదుర్గం < క. కళ్యాణ దుర్గ/దుర్గం గ్రామ నామానుబంధ రూపంగావున్న గ్రామ నామాలు ఆంధ్రదేశంలో ఈ రెండే కనిపిస్తున్నాయి. వీటికి సమాంతరమైన ఉదాహరణ కర్నాటకలో రామదుర్గ అనే దిగుతుంది.

సేదు : కన్నడలో 'సేదు' అంటే సినింగ్, బెండింగ్, కాంట్రాక్షన్ అని కెప్టెన్ కన్నడ-ఇంగ్లీషు నిఘంటువు. కొన్ని గ్రామ నామ నామాలు కనుబంధంగా సేదు అన్నది ఈ ప్రాంతంలో ప్రత్యేకంగావుంది. మిగతా ఆంధ్రదేశంలో లేదు. ఉదా|| గరుడసేదు, రంగసేదు.

జంతువుల పేర్లు : జంతువుల పేర్లతో వున్నవాటికి ఉదా హరణగా కరిడిపల్లి (<క. కరిడిహళి), కోడిపల్లి, ఎనుముందోడి పల్లి (<క. ఎమ్మేదొడ్డిహళి), పరిమేకలపల్లి మొ|| చెప్పుకోవచ్చు. కరిడిపల్లి తప్పిస్తే కన్నడ ప్రభావం కాకపోవచ్చు. కనీసం కరిడి అంటే ఎలుగుబండి అనే అర్థంవుంది.

ఘట్ట : కన్నడలో ఘట్ట అంటే "ఎ రేంజ్ ఆఫ్ మౌంటెన్స్, సైప్స్ ఆర్ సైయర్స్ ఆఫ్ ది సెడ్ ఆఫ్ ఎ రివర్" అని కెప్టెన్ డిక్షనరీ చెప్తోంది. ఘట్ట కొన్ని ఊళ్ళకు నామానుబంధంగా చేరింది. ఉదా|| దొడఘట్ట, సోమఘట్ట మొ||

దొడఘట్ట < క. దొడ్డఘట్ట. కన్నడలో దొడ్డ అంటే పెద్ద అని అర్థం.

పై చెప్పిన గ్రామ నామాలే కాకుండా గొంచిరెడ్డిపల్లి అన్నది కూడా కన్నడ ప్రభావమే. కన్నడలో గొంచికాడు అంటే షావుకారి (ధనవంతుడు), యజమాని అని అర్థం.

వ్యక్తి నామాలు

గ్రామ నామాలమీదే కాకుండా ఈ జిల్లాలో పట్టణాల పేర్లమీద కూడా కన్నడ ప్రభావం కనిపిస్తోంది.

అప్ప : 'అప్ప' అన్నది కన్నడపదం. దీన్ని తెలుగులో 'అయ్య'కు సమానంగా భావించవచ్చు. కొందరి వ్యక్తుల పేర్లకు అనుబంధంగా 'అప్ప' చేర్చి నామకరణం చేయడం ఈ జిల్లాలోనూ లేదా కర్నాటక సరిహద్దు ప్రాంతమైన ఇతర ప్రాంతాల్లోనూ తప్ప మిగతా ఆంధ్రదేశంలో అంతగా కనిపించదు. (వ్యక్తుల పేర్లకు

నామానుబంధంగా 'అయ్య' చేర్చడం దేశమంతా వుంది). 'అప్ప' చేర్చడం ఈ ప్రాంతానికి మాత్రం ప్రత్యేకత కావడం కన్నడ ప్రభావమే. ఉదా:- దొడ్డప్ప, కొండప్ప, హనుమంతప్ప, రామప్ప.

అణ్ణ : దేశమంతా పేర్లకు చివర 'అన్న' నామానుబంధం వుంటే ఇక్కడ మాత్రం కొందరి పేర్లకు 'అణ్ణ' నామానుబంధం ఉండడం కన్నడ ప్రభావమే. 'అణ్ణ' కన్నడ పదం. 'అన్న' తెలుగు పదం. ఉదా :- హంపణ్ణ, సంగణ్ణ, హరిణ్ణ, అణ్ణ. కన్నడలో అణ్ణ అంటే తాత అనే అర్థంవుంది. కాబట్టి అణ్ణ అన్నది పూర్తిగా కన్నడ ప్రభావమే. ఇదే తెలుగులో అయితే తాతయ్య అని వుండాలి. తాతయ్య అనే పేర్లు కూడా ఇక్కడ లేకపోలేదు

తిప్ప : కన్నడలో 'తిప్ప' అంటే "ఎ మ్యాన్ ఆఫ్ ది దిస్ట్రిక్ట్" అని కెప్టెన్ డిక్షనరీ. తిప్పతోవున్న పేర్లు రిప్పన్న, రిప్పన్న తిప్పేస్వామి, తిప్పేరుద్ర, తిప్పయ్య నామము మొ|| వున్నాయి.

బనవ మత ప్రభావం : ఈ మత ప్రభావం కొన్ని పేర్లు వున్నాయి. బనప్ప, బనవేశ్వరప్ప, బనవనగౌడ, కరిబన, బనవరాజు. ఇప్పటికాలంలో ఈ ప్రాంతంలో వున్న ఈ పేర్లు ఒకనాటి బనవ మత ప్రభావంవల్ల వచ్చినవే. ఆ కాలంలో జగత్ శ్రీ బనవేశ్వరుని పర్యాయం ఈ ప్రాంతంపైన ఎక్కువగా వుండేది. తత్ప్రభావంతో పెద్దలు తమ బిడ్డలకు నామకరణంచేశారు. అలాగే కాలంనుంచి తాత, ముత్తాతల పేర్లు మనశ్శకు నామకరణంచేసే ఆచారం ఉన్నందువల్ల నేడు కూడా ఆ మత పర్యాయం వున్న పేర్లు చని పిస్తున్నాయి. అందువల్ల ఈ పేర్లన్నీ కన్నడ ప్రభావమని చెప్పడానికి ఆస్కారముంది.

శైవమత ప్రభావం : ఆంధ్రదేశంలో శివునికి సరిబంధించిన పేర్లన్నీ కన్నడ ప్రభావమని చెప్పలేంలాని ఆ ప్రభావంతో నామ కరణం చేసిన పేర్లు ఈ జిల్లాలో మాత్రం చాలా ఎక్కువగానే వున్నాయి. ఉదా:- నంజుండప్ప, మల్లిశ్వరి, రుద్రప్ప, ముప్ప, సరవేశ్వరయ్య, శివయ్య, విరుపాక్షయ్య, గౌరమ్మ, గంగమ్మ.

దుర్గ : కొందరి పట్టణాలకు దుర్గతోవున్న పేర్లు ఈ జిల్లాలోనూ, కర్నాటక సరిహద్దు ప్రాంతాల్లోనూ తప్ప ఆంధ్రదేశంలో మరెక్కడా కనిపించవు. ఉదా :- దుర్గన్న/దుర్గగన్న; దుర్గప్ప/దుర్గమ్మ. ఉరవకొండ తాలూకా నింబగల్లు గ్రామంలో ఒక ఇంటి పేరు (నో నేమ్) 'దుర్గం' అని వుంది. ఇది కన్నడ ప్రభావమే కావచ్చు. ఉదా :- దుర్గం బసప్ప, దుర్గం ఈరణ్ణ.

వాళ్ళు : చ్యుత్తుం పేర్ల చివర గౌరవ వాచకమైన 'గారు' మోహన్, జి. యస్.
చేరడం దేశమంతావుంటే ఇక్కడ 'వాళ్ళు' అనే పదాన్ని చేర్చాడు.
ఇది కన్నడలో అవరు (క. అవరు = వారు) అనే దానికి సమానం.

ఉదా॥ బసిరెడ్డిశింబి పోయిరా (<బసిరెడ్డి వాళ్ళ ఇంటికి పోయిరా) విశ్వనాథరెడ్డి, కేతు

క. బసిరెడ్డవర మనిగె హోగిబ్బరి (<బసిరెడ్డి అవర మనిగె హోగిబ్బరి)

వాళ్ళు అన్న పదానికి కన్నడజ్ఞాతి పదం 'అవర'.
ఇలాంటివి వ్యవహారంలో వుండడానికి కారణం కన్నడ ప్రభావమే.
వ్యస్తంగా బసిరెడ్డిళ్ళు (బసిరెడ్డివాళ్ళు) అని వ్యవహరించడం సాధారణంగా వుండదు. ఎక్కడైనా అరుదుగా వినిపిస్తే నినిపించవచ్చు.
వాక్యరూపంలో అయితే ఎక్కువగా వ్యవహరిస్తారు.

ఇంకా తోతుగా పరిశీలిస్తే గ్రామాల పేర్లమీద, వ్యక్తులపేర్ల మీద కన్నడ ప్రభావంతోవున్న విషయాలు చాలా తెలియడానికి అవకాశముందనిపిస్తోంది..

రె ఫ రె మ్మ లు

రిద్దెల్, యస్. : ఎ కన్నడ-ఇంగ్లీష్ డిక్షనరీ, ఏసి యన్ ఎడ్యుకేషనల్ సర్వీసెస్ ప్రె., న్యూఢిల్లీ (1982)

'ఎ గ్రామర్ ఆఫ్ ది కన్నడ లాంగ్వేజ్', ఏసియన్ ఎడ్యుకేషనల్ ప్రె., న్యూఢిల్లీ (1982)

నారాయణరావు, చియికూరి : 'గ్రామనామాల', ఆంధ్ర భాషా చరిత్రము (ప్రథమ సం.) ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు ప్రచురణ, వాడేరు (1987)

బ్రహ్మనంద, హెచ్. ఎస్. : 'తెలుగున్నడం', ప్రచురి, 28-12 (1977)
'రాయలసీమ తెలుగు', ప్రచురి, 80-3- (1981)

'అనంతపురం మండలంలో భాషా వైవిధ్యం', అనంతపురం మండల చరిత్ర, సాంస్కృతిక ప్రత్యేక సంచిక (1976)

'స్థలము పరిశీలన (అనంతపురం మండలం)', (తెలుగు తెలిమాసిక వైజ్ఞానిక మాసపత్రిక), 12-1 (1982)

'తెలుగు ఊర్లపేర్లయందలి అనుబంధ రూపములు : ఒక సమూహ పరిశీలన', యస్. వి. యు. ఓరియంటల్ టెక్నోలజీ, తిరుపతి (1981)

శివశంకర నారాయణ ఆంధ్రప్రదేశ్ స్ట్రక్చర్ అనంతపురం, హైదరాబాదు (1970)

శ్రీ అదవాని హనుమంతపు

ఉదంకుని కథ

3 సెప్టెంబరు భారతిలో "ఉదంకుని కథ— నన్నయ గారి ఋష్యాత్మ" అనే వ్యాసం శ్రీ కాళి లక్ష్మీ సరసింహారావుగారు రాశారు. వారికి విశేషాలని తోచినవి చెప్పారు. ఋష్యాత్మని గుర్తించే పద్ధతి కొంతవరకు నేర్పించారు వారు.

ఇక్కడ ఒక రహస్యం వుంది. భారతి శ్రుతిక మనలాంటి పామరులం చాలామంది చదువుతాం. (పండితులు తక్కువ మంది కదా! వారికి నమస్కారం) మనలాంటి పామరులకి తెలియటానికి పండితులైన వాళ్ళు కావ్యాలలోవున్న రహస్యాలూ, చమత్కారాలూ మర్చాలూ, మనకి తెలియచెబుతుంటారు. మనం చదువుకొని ఆశ్చర్య పోతూ వుంటాం. ఇట్లా సామాన్యులకి తెలియని చమత్కారాలూ గట్టా పేర్లు దుర్మార్గానికి యిడివం యెక్కువగా పాల్పడ్డవారు శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు. ఆ తరవాత యిది తెలుగులో ప్రబలిపోయింది. ఇక్కడ మరొక్క రహస్యం వుంది. ఒకటి పట్టుకొని నోటికివచ్చినట్టు యెంతెంతగా పొగడినా, యెంతగా నిలదీసి అడగడం. ఎవడైనా తిడితే, యెవడైనా నిలదీసి అడుగురాడేమో !

ఎందుకొచ్చిన పేరు ? పొగడ్త అసహ్యంగా వున్నవాళ్ళు కూడా 'మనకెందుకొచ్చిందంటే' అని వూరుకుంటారు. అందుకని యెవరినైనా తగ్గబోగడేస్తేనే తేమం. అందుకని అట్లా రాసేస్తున్నారు. ఇది రహస్యం.

నన్నయభట్టు పాపం మొద్దుమొదట తెలుగులో కావ్యం రాశాడు. ఆ మనత అయినది దక్కింది. అట్లాగని చెప్పి, ఆయన రాసిన ప్రతి పద్యంలోనూ, గద్యంలోనూ మాట మాటా పట్టుకు పీడితే, యేం ఒరుగుతుంది ? ఇదేమన్నా రామరాజుమాషణుడి పద్యమా ?

ఇంత ఉదంతుడి కథ. 'ఛంకజభవ నన్నిభుడు' యిద్వాడు లన్నీ పద్యంలో బిందు పూర్వక 'క' కారంతో ప్రాసపన్నాంది గణక చచ్చినవి. బ్రహ్మతో సమానులైన ముడులు నన్నయ భారతంలో చాలామంది వున్నారు. (ప్రమేష్ఠి కల్పవృక్షగు నృరాశరు). 'అమ పంక ఖాళన' 'అనాతంక మతి' యిచ్చి ప్రాసకోసం తయారైనవే. ఇంక 'ముని వరుడు'. ఈ - 'వరుడు' - 'ప్రవరుడు' నన్నయ, ఆ మూడు పర్వాలలో విశృంఖలంగా ప్రయోగించాడు. అంతగా ముఖ్యమైన అర్థంయేమీ లేకుండానే 'ప్రవర', 'ప్రవర' శబ్దాలు నన్నయ వాడాడు. "గురు కులమునందు గురులకుఁ బరిచర్యలోనర్చి తా నపరిమిత నిష్ఠావరుణై జ్ఞానము వడసెను." చెప్పవలసింది అయి పోయింది. పద్యం పూర్తవలేదు. తనకి తెలిసినవేవో రెండు ముక్కలు చేర్చాడు నన్నయ. "గురు దయ నణిమాది కాష్ట గుణముల తోడన్". ఏమీ చెప్పడం గురునాథా !

"అయ్యుదంతుడు గురుహిత కార్య దురంధరుడై గురుపత్ని నియోగంబున" అంటే గురుభక్తి వల్లనే, గురుపత్ని నియోగాన్ని తలదాల్చి వెళ్ళాడని అర్థం. "వనంబులో నొక్కరుండ వసువాడు" కావటానికి "అనాతంకమతి"కి సంబంధం యేమీలేదు. ఋషి కుమారునికి అడవికి వెళ్ళటం అలవాటే. "చనంబులోన్" అంటే అడవి దారిలో అని అర్థం. "సాహసవంతుడగు నుదంతుడొంటరిగా పోవు చుండగా ఎదుట 'ఒక్క దివ్యపురుషుడు' వృషభ గోమయమును పన్నెను." వృషభ గోమయం యేమిటి? పన్నుటం యేమిటి? నన్నయ "వాని పన్నిన వృషభగోమయ భక్షణంబు సేసి యమ్మాహాత్మ్య నస్తుగ్రహంబు వడసి" అన్నాడు. నన్నయకి 'గో' శబ్దం. పులింగం అని తెలుసును. మరీ 'యెద్దావు పేడ' అని నన్నయ రాశాడనం దారుణం. "వాని పన్నిన వృషభ గోమయం" అంటే ఆ దివ్య పురుషుడు యెక్కి పన్నున్న యెద్దుపేడ అని అర్థం. "వాని పన్నిన వృషభం" వాడు యెక్కటానికి తగిన యేర్పాట్లు చేసుకొని యెక్కి పన్నున్న వృషభం. (ఎద్దునెక్కటానికి, గుర్రపు జీసాలాగ యేదైనా యేర్పాట్లుండేవేమో!) దాని గోమయం భక్షించాడు ఉదంతుడు. ఈ సంగతి గురువుతో చెబుతూ ఉదంతుడు "ఒక్క దివ్య పురుషుంగని వాని పన్నిన వృషభ గోమయ భక్షణంబు సేసి" అన్నాడు. మధ్యలో పొమ్మంటూ అశుచిత్వ ప్రస్తావన చేసినప్పుడు "ఉదంతుండప్పుడు దలంచి యా వృషభ గోమయ భక్షణంబున నైన యశుచి భావంబున గాకేమి" అనుకున్నాడు. ఇక్కడ 'పన్నిన' లేదు. అయినా వృషభ గోమయం అన్నది నన్నయ ఋష్యాత్మ! పైలుడు మాత్రం "అప్పుడును దిండ్రుడయ్యున్న మైరావతంబు గోమయ మమృతంబు" అన్నాడు. ఇక్కడ నన్నయ వృషభ గోమయం అనిపించలేదు. మధ్యలో 'ఆ వృషభ గోమయం' యెట్లావచ్చింది? "వృషభ గోమయ

మన నది యొక చమత్కారమగు సమాసము" అనుకొని యెవడో రేఖకుడు యిరించి వుంటాడు. 'ఛన్ను' అనే ట్రియరీ 'సిద్ధపాదు', 'ఏర్పరచు' అనే అర్థాలు శబ్ద రత్నావళిలో వున్నాయి. "కడతం బన్నగ నానతిచ్చెఁ బరుంగంబుల్ రణద్రకున్ వెడలన్." ఉ-హరి. 4-ఆ. "ధనురాచార్యుడు తగఁబన్నిన పద్మవ్యాహుమెరులు నేరరు వొర" భార-ద్రో. 2ఆ. ఆని ప్రయోగాలు వున్నాయి. ఇవిగాక మరో ప్రయోగం "పన్నినవాడ వింకఁ జెడి పాజకుమి యని మూదంచు" ఉ-హరి. 3ఆ. అని యిచ్చి దాని అర్థం 'యద్దమునకు సిద్ధపడు' అని రాశారు. ఇన్నిచోట్లా 'పన్ను' అంటే సన్నాహం చెయ్యటం అని అర్థం వుంది. రథం పన్నుటం అనే ప్రయోగం భారతంలో చాలా చోట్ల వుంది. వలపన్నుట, మాయలు పన్నుట అన్నప్పుడు కూడా యేర్పాటు చెయ్యటం, సన్నాహం చెయ్యటం అని అర్థం. పాపం! ఆ దివ్య పురుషుడు గోమయం పన్నులేదు. "గోమయము తినుమని దివ్య పురుషుడుదంతుని కోరలేదు. ఉదంతుడే సాహసము చేసెను. ఇది పన్నయ గారి కథనము." దాల్తో పోతూ వుంటే, ఒకచెప్పడో యెద్దుమీదయెక్కి యెదురైతే, ఆ యెద్దు పేడ తినేశాడు ఉదంతుడు. ఎంత చక్కగా వుంది 'నన్నయ గారి కథనం' !

"ఇంతవరకు నడచిన విమర్శలో 'లోనారసి' చెప్పిన 'ప్రసన్న కథాకవితార్థయక్తి'గాని ఋష్యాత్మ యొక్క యావిచ్ఛిక రణముగాని యేమియు లేదు. ఇప్పుడుండి చూడవలయును." చూద్దాం.

"ఏను గుర్వర్థ మర్తినై మానవేశ!
కడగి చచ్చిరి నిడు సీకడకు పేడగ్గ
దండి తారారి! నీదేవి కుండలమ్మ
లిమ్ము నాపూనిగ్గ యిది సఫలమ్ముకాగ."

నన్నయ పద్యాలలో సందర్భంవున్నా లేకపోయినా సంతోధనలు వుంటూ వుంటాయి. పై పద్యంలో సంతోధనలు పొమ్మంటే వుద్దేశించి చేసినవి. ఇవి ఉదంతుడికి అన్వయించుకోటం యెందుకూ? ఈ పద్యంలో 'కడగి', 'పేడగ్గ', 'యిది' అనే మూడు మాటలూ దండగమాటలు. (శ్రీ అక్కిరాజు ఉమాకాంతంగార్ని తెలుగువాళ్ళ యింకా మరిచిపోలేదు.)

"అయ్యా మదీయ ధర్మశిల్పి యగ్గుండలంబులు దొడుగ నవసరంబై యున్నయది మద్వదనంబున వాని నిప్పించుకొమ్మనిన" పొమ్మండెక్కడా తక్షకుడి సంగతి యెత్తలేదు. అట్లాంటప్పుడు "ఈ తక్షకుడా కుండలముల నవహరింపఁ దలంచి నాడని రాజెఱుగును" అని యెట్లా అనుకుంటాం? 'తొడుగు' అంటే ధరించటం. అయితే, ధరించటం అనవలసినచోట ప్రతిచోటా తొడుగుట అనటానికి వీలు

పడదు. శరీరానికి, శరీర భాగాలకీ చుట్టుకొనివుండే వాటిని ధరించటాన్ని తొడగటం అంటారు. కవచం తొడుగుతారు. గాజులు తొడుగుతారు. చెప్పులు తొడుగుతారు. కుండలాలు తొడగటం వాడుకలో లేదు. కుండలాలు పెట్టుకుంటారు. నన్నయ: తెలుగు యీ మాత్రం ఉజ్జాయింపుగానే వుంటుంది. 'అవనరం' అనే మాటకీ నన్నయ వాడుకలో 'నమయం (వేళ)' అనే అర్థం. 'అత్యంత ముఖ్యం' అనే అర్థం లేదు. "గురుత్వయు శుచిస్సాతయై సూతన" పరిధాన శోభితయై యక్కుండంబులు బొడువ "నవనరంబై నగ" అన్నప్పుడు కూడా నమయం అనే అర్థం. "స్వప్తి యొనర్చుగ నవనర మాప్తికున కయ్యె నిప్పుడంబుజనేత్రా" అన్నప్పుడూ నమయం అనే అర్థం. నన్నయ భారతంలో 'కుండలి' ఊని తల్లెడు. కుండలానికి కుండలికి సంబంధం ప్రస్తావనలేదు.

"భూవినుత నిన్ను ద్రిభువన పావనున్" అనే పద్యంలోనూ రెండు సంబోధనలు. "అశుచివని యెట్లు పలుక నగు" అన్నాడు పోష్యుడు. అశుచిత్వం మహాపాపమేమీకాదు. త్రిభువన పావనడైన వాడు కూడా రోజూ అశుచి అవుతూ వుంటాడు. శుద్ధి చేసుకుంటూ వుంటాడు. అయితే, ఉదంతుడు నిష్పాపరుడు కాబట్టి అశుచి అయిన వెంటనే శుద్ధి చేసుకుంటాడని రాజు నమ్మకం. అందుచేత "నిన్ను యిప్పుడు అశుచివటం యెట్లు మేమైనా యేమరుపాటు పడ్డావా" అనే అర్థంలో అన్నాడు. వెంటనే ఉదంతుడు తెలుసుకొని "పూర్వార్థి ముఖండు శుద్ధోదకంబులం బ్రాహ్మణత పాణిపాద పదనులదయి యాదమింటి" నుచి అయ్యాడు. అశుచిత్వం అనుమూకాదు. దాని వ్యాజ నానికి మహా తపస్సలిలాటూ ఆకర్షకంలేదు. శుద్ధోదకంబులు చాలు.

"అధియును నమ్మహామునికి నమస్కరించి కుండలమ్ములిచ్చి" యిట్లనియె. నన్నయ రాణినైనా, దాసినైనా 'అది' అంటాడు. (నన్నయ తెలుగువాడు కాదేమో!) "అమ్మహామునికి రాణి నమస్కరించెనని చెప్పుచేత నాయన మాట్లాడలేదని తెలియుచున్నది" అంటారు శ్రీ రావుగారు. నన్నయ 'ముని' అనే మాట ప్రయోగించిన సందర్భాలున్నాస్తే ఆయన మాట్లాడాడో లేదో తెలుస్తుంది.

"అని వినిశ్చిత్తయై నిజపరి బ్రబోధించె మునియు నిద్ర దేటి యలిగి యేల విద జెటిచితివుడు వావుడు జరత్కారు విట్టులనియె గరము వెజిచి" (ఆ-2-159)

"కృష్ణ ద్వైపాయనుండు వైశంపాయన మునిజూచి శ్రీ పుహాబారత కథాత్కానం బాద్యంతం చితనికి సవిస్తరంబుగా జెప్పుమని పంచి చనిన" (ఆ-3-6)

"వైశంపాయన ముని బూజించె వినతుడై విసువేడ్కన్" (ఆ-3-7)

"ఆ వైశంపాయనుండును నఖిల భువన పండ్కుండయిన కృష్ణ ద్వైపాయన మునిండ్రునకు నమస్కారంబు సేసి" (ఆ-3-8)

"ఇట్లు విగత లజ్జా పరపశుండయి మునివరుండు దన యభిప్రాయం బక్కనక్క కెఱింగించిన నదియును" (ఆ-3-39)

"ససాదబుద్ధి యొనర్చు నమ్మని గణోత్తమ నాకు దోష విముక్తి యెట్లగు నట్లుగాన్" (ఆ-3-40)

"అనిన నమ్మనివరుండు గరంబు సంతోషించి నాకు నిష్ఠంబు సేసిన దాన నీకన్యాత్వంబు దూషితంబు గా దోడకు మని" (ఆ-3-41)

"ఎట్లు సంగమ మగువని యంతియన్న నమ్మనిండ్రుండు గావించె నప్పు డఖిల..." (ఆ-3-42)

మునులందరూ మాట్లాడుతూనే వున్నారే! మాట్లాడకూడని మాటలుకూడా మాట్లాడు తున్నారు.

"నిండు మనంబు వన్యవనపనిత సమానము" అనే పద్యంలో "విప్రులయందు" అనీ "విప్రుడోపున్" అనీ రెండుసార్లు విప్రశబ్దం ప్రయోగించాడు నన్నయ. "బుద్ధి యయిన యుదంతుని మహిమ విప్రశబ్దం ప్రయోగించినది ఉదంతుణ్ణి ఉద్దేశించి కాదే, బ్రాహ్మణులందరినీ గురించి! నన్నయ యితర ప్రయోగాలు పరిశీలిస్తే "నిండు మనంబు" పద్యంలో విప్రశబ్దానికి యేమని అర్థం చెప్పుకోవాలో తెలుసుంది.

"వసువులు రుద్రులు పసుహిన విప్రుల ద్రియ దక్షిణాశ్రితులయిరి భీతి" (ఆ-2-100)

"ఈ తపంబే దొడగెద ననవుడును నయ్యదోముఖ విప్రుల్" (ఆ-2-142)

"తక్షకుండు వృద్ధ విప్రుండయి వనంబులోన్" (ఆ-2-188)

"మంచి తనేక యాగముల మానుగ దక్షిణలిచ్చి విప్రులన్" (ఆ-2-203)

అని యాస్తీకుండు వాసుకి ప్రముఖులనెల్ల నాశ్వాసింపి నకలవేద వేదాంగులయిన విప్రవరులతోడం జని (ఆ-2-223)

“ఇట్టి విశిష్ట విప్రముఖులను మహా శ్రాద్ధసమయమున దగు
పాత్రుల రెడ్డి యిచ్చినన్” (అ-2-282)

నతులు సంతానకాంక్ష వెలయంగ ఋతు
కాలముల మహావిప్రుల దయజేసి ధర్మపు ద్రుకుండ
బడసిరి పలువుర గొడుగుల గూతులన్” అ-3-51)

బ్రాహ్మణ శబ్దానికి పర్యాయపదంగానేవుంది విశ్రవజ్ఞం కూడాను.

“ఉదంతుడును వాని పిఱుందన పాతి పట్టి కొనుడు
విడిచి దిగంబరవేషము,
విడువక మణికుండలములు విషభర పతియే
ర్పద నిజరూపముతోన,
ప్పుడ యహి లోకమున కరిగె భూవిపరమునన్.”

ఈ పద్యంలో ‘విడిచి’ అనే క్రియని రెండు విధాలుగా
అన్వయించటానికి కుదరదు. తక్షకుడు దిగంబరవేషం విడిచి
పెట్టాడని ఒకటి అర్థం. ఉదంతుడు తక్షకుణ్ణి పట్టుకుంటే, తక్షకుడు
విడిచిపెట్టటం యేమిటి? తక్షకుడు విడిపించుకుంటాడు. “ఇట్టిక్రియా
న్వయ గత చమత్కారము వలన రచనకొక సొగసు వచ్చినది.”
క్రియకి అన్వయమే కుదరనప్పుడు చమత్కారం యెక్కుట్టింది
వస్తుంది?

“ఉదంతుడును వాని తోడన తగిలి యవ్వవరంబున
సురగ లోకంబున కరిగి”

“‘తగిలి’ అను క్రియ బహు విలక్షణమయిన అర్థమున వాడ
బడినది” అనటానికి వీలు లేకుండావుంది. “వెంబడించి” అనే అర్థం
లోనే వాడాడు నన్నయ. తక్షకుడు ఉదంతుడి పట్టుతప్పించుకొని
యెప్పుడో పారిపోయాడు. ఉదంతుడి అణిమలూ, మహిమలూ మేమీ
పనిచెయ్యలేదు. “అవ్వవరంబున నాగలోకంబునకరిగి” తక్షకుడు
కనిపించకపోతే “నాగపతులనెల్ల నిట్లని స్తుతించె” అన్నాడు నన్నయ.
ఉదంతుడు పట్టుకోవటం, తక్షకుడు విడిపించుకొని పారిపోవటం
స్పష్టంగా చెప్పలేదు నన్నయ్య. అప్రసన్న కథా కలితార్థము క్రి !

ఉదంతుడు తక్షకుణ్ణి ప్రార్థించిన పద్యంలో “ఈక్షణశ్రోత
విభుండు” అంటే తిట్టుకాదు. ప్రాసస్థానంలో ‘త్ర’ వుంది గనక
అట్లా సరిపెట్టాడు. ఉదంతుడు యెన్ని స్త్రీతాలు స్త్రీలైనా యెవడూ
బయటికి రాలేదు. అప్పుడు ఉదంతుడు పాతాళలోకంలో “అతి
ప్రమాణ తురంగంబు నెక్కిన వాని మహాతేజస్వి నొక్క దివ్య
పురుషుంగని” వాణ్ణి స్తుతించాడు. అతి ప్రమాణ తురంగాన్ని
యెక్కినవాడు యింద్రుడు కాదు. “పూర్వము తనచేత వ్యవభ

గోమయమును భక్షింపఁ జేసినవాడు” కాదు “యీ దివ్యపురుషుడు”.
ఉదంతు డడిగితే పైలుడు యెవరు యెవరె నదీ చెప్పాడు. మొదట
ఽనంలో కనిపించిన “అప్పురుషుడింద్రుడయ్యుక్ష మైరావలంబు”
అనీ, తరువాత పాతాళ లోకంలో కనిపించిన “అత్తురంగ మగ్ని
యప్పురుషుండు బర్హద్యుడింద్రుఁడను” అనీ గుర్తచెప్పాడు పైలుడు.

“అత్యాయత విమల తపోమహిమా యిన్ని దినయులేల
మనలితి చెపుమా” అన్నాడు పైలుడు. మనంబం అంటే ఆలస్యం
చెయ్యటం అనే అర్థంలోనే వాడాడు నన్నయ. మనంబం అంటే
‘సంసల కాగటం’ అనే అర్థం నన్నయనాటికిరదు. అర్హుడి లీల
యాత్ర సందర్భం

ఏలా వన రమ్యములగు
వేలా వనములగు ఐసు విషయ ద్వివి
లాలిత సముద్ర విద్రుమ
మాలా పులిన స్థలముల మనయకు లీలన్”

అని స్రయోగించాడు నన్నయ. తక్కిన స్రయోగాలు కూడా యీ
అర్థంతోనే వున్నాయి.

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు “ఋషివంటి నన్నయ్య”
అన్నారు. (ఎందుకన్నారో ఆయనకే తెలియాలి!) అందుకని
నన్నయ పద్యాల్ని, గద్యాల్ని పట్టుకు సాగదీసి, అందులోలేని అర్థాలు
చెప్పి, అసలు విషయం వాడిలేని సోద చెప్పటం మొదలుపెట్టి
(సత్యనారాయణగారి అలవాటే) అన్నాన్ని యేడిపించుకు లింబు
న్నాడు. ఉన్నమాటలకి అర్థం చెప్పగలిగి చెప్పవచ్చును. కావాల్సిన
చోట వివరణం యివ్వవచ్చును. అంతేగాని యిదంతా యేమిటి?
ఇంతకీ, ఉదంతుడు భక్షించిన గోమయం అమృతమైతే, ఉదంతుడు
‘అహచి’ యెట్లా అవుతాడు? ఆ సంగతి యేమీ చెప్పలేదు శ్రీ లక్ష్మీ
నరసింహారావుగారు.

నన్నయకి పద్యాలు బాగా రాయటం చేతకాకనే గద్యాలు
యెక్కువగా రాశాడు. పద్యం ధారాళంగా రాకపోవడంవల్లనే
దండగ మాటలూ, అప్రస్తుతమైన రెండు మూడు సంబోధనలూ
నన్నయ పద్యంలో వుంటాయి. ఇంక, నన్నయ భారత భాగంలో
ధారాళంగావున్న పద్యాలన్నీ నారాయణభట్టు రాసినవి కావచ్చును.
శ్రీ నారీ నరసింహశాస్త్రిగారు తమ నారాయణభట్టు నవలలో
“నన్నయ యరణ్య వర్ణముతో శరదృతువు వర్షన వ్రాయుచుండగా
నారాయణభట్టు లోకాంతరగతుడయ్యెను” అన్నది యథార్థమే నని
పిస్తుంది. “శారద, ధృతులు” అనే పద్యం నారాయణభట్టు వివరి
పద్యం. నన్నయ భారతాన్ని గురించి యంతమంది యిన్ని రాస్తు
న్నారగాని, నారాయణభట్టు నన్నయకి యేదిదంగా తోడయి నిర్వ
హించాడో వివరించటానికి యెవరూ పూనుకున్నట్లులేదు.

శ్రీ శ్రీ న. చ. రామానుజాచార్యులు

లేఖ

సుమతి - వేమన

1988 సం॥ము ఫిబ్రవరి భారతిలో డా॥ కొర్లపాటి శ్రీరామ మూర్తిగారు సుమతి శతకంపై వ్రాసిన వ్యాసము సవిస్తారముగా ఉన్నది. ప్రాథమిక విద్యార్థులు పఠించే పద్య శతకముపై పరిశోధన జరిపి 10 పేజీల వ్యాసము వ్యాసేరందే అది మెచ్చుకోదగ్గ విషయము.

ఆంధ్రప్రాచీన శతకాలలో నేటికిని సజీవమైయున్న సుమతి శతకము జైన రచననీ, 1980లో తెలుగు ఆకాడెమీ సంకలనము

చేసిన శాస్త్ర నిఘంటువు -8- ప్రాచీన సాహిత్యములో బద్దెన 18వ శతాబ్దివాడనీ, అతని రచనలు : నీలిశాస్త్రము, సుమతి శతకము (కర్తృత్వము వివాదాస్పదము), బిరుదు కావ్య చతుర్ముఖుడు, భద్ర భూపాలుడు, బద్ది భూపతి, బద్దినృపాలుడు, బద్దినరేంద్రుడు మొ॥గు 19 బిరుదు నామములతో తననుతాను చెప్పకొన్నాడని యున్నది. మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారి నిర్ణయము 1050 అని పై వ్యాసములో ఉన్నది. నన్నయ భారతావరణ కాలముకూడా ఇదియే.

పై వ్యాసము ప్రకారము సుమతీ శతకకాలము 14వ శతాబ్ది ఉత్తరార్ధము. ఈ దిగువ వ్రాయబడిన పద్యములు సుమతీ, వేమన శతకములలో కొన్ని యథాతథముగాను, కొన్ని కొలది మార్పులతోను, మఱికొన్ని ఎక్కువ మార్పులతోను ఉన్నవి :

సుమతి

1. కమలములు నీట బాసిన
కమలాపుని రశ్మి సోకి కమలిన భంగిన్
తమతమ నెలలపులు దప్పిన
తమ మిత్రుల శత్రులౌట తథ్యము సుమతీ — 28
(బాలసరస్వతీ బుక్ డిపో, కర్నూలు, 1954)

2. ఉడు ముండదె నూరేండ్లును
బడి యుండదె పేర్నిబాము పది నూరేండ్లున్
మడుగున గొక్కెఱ యుండదె;
కడునిలఁ బురుషార్థపరుడుఁ కావరె సుమతీ — పెడే — 18

3. తన కోపమె తన శత్రువు;
తన శాంతమె తనకు రక్ష; దయ; చుట్టంబొ
తన సంతోషమె స్వర్గము
తన దుఃఖమె నరకమౌడు తథ్యము సుమతీ — పెడే —

4. కనకపు సింహాసనమున
కునకముఁ గూర్చుండ బెట్టి కుభలగ్నమునం
దొనరంగఁ బట్టముఁ గట్టిన
వెనుకటి గుణమేల మాను, వినురాసుమతీ — పెడే — 26

5. ధనఃతి సుఖుడై యుండియు
నెనయంగా శివుడు బిక్ష-మెత్తగవలసెన్
తన వారి కెంత గలిగిన
తన భాగ్యమె తనకుఁ గాక తథ్యము సుమతీ — 59

వేమన

1. యథా తథముగా
— 584, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య ఎకాడమీ
ప్రచురణ - బ్రౌన్ - 1967

2. ఉడుముండును నూరేండ్లును
పడి యుండును పాము యొక్క పది నూరేండ్లున్
మడుగున గొక్కెఱ యుండును
పుడమిని పురుషార్థపరుడు పుణ్యుడు వేమా — పెడే — 692

- తన నీడ తనకు శత్రువు
తన నీడే తనకు సాక్షి తన దేహములో
తన వారే తన శత్రులు
తన మనసే తనకు తోడు తథ్యము వేమా — 180

4. కుక్క నందలమున కూర్చుండ బెట్టిన
నొక్క మనసుతోటి నుండలేదు
ఆత్మ నిల్పలేదు అజ్ఞాన చిత్తుండు — 762

5. ధనపతి చెలికాడయ్యును
యెనయంగా శివుడు బిక్ష మెత్తగ వలసెన్
తన వారు ఎందరున్నను
తన భాగ్యమె కాని లేదు తథ్యము వేమా — 921

సుమతి

వేమన

ఒల్లనిసతి, నొల్లని పతి
నొల్లని చెలికాని విడువ నొల్లని వాడే
గొల్లండు కాక ధరలో
గొల్లండుడు గొల్లడొనె నుజుమున సుమతీ

—288

6. 1) ఒల్లని సతి యొల్లనిపతి
యొల్లని చెలికాని విడువ నొల్లనివాడే
గొల్లండు గాడా ధరలో
గొల్లనికిం గలవె వేరె కొమ్ములు వేమా —1120
- 2) చెల్లని సతి నొల్లని పతి —557

అకొన్న కూడె యమ్మతము
తా కొంచక నిచ్చువాడె దాత ధరితిన్
సోకోర్పు వాడె మనుజుడు
తేకువ కలవాడె వంశ తిలకుడు సుమతీ

7. అకొన్న యతిథి శివుడని
కాకించుక లేక మదిని కరుణాన్నితుడై
పోకంత యన్న మిడినను
యాకొని యా యముని గొట్టయునుమరి వేమా —1174

కరణము సాధై యున్నను
కరి మదముడిగినను, బాముగఱవక యున్నన్
ధర తేలు మీటకున్నను
కర మరుదుగ లెక్కగొనరు గదరా సుమతీ

—81

కరణ మధముడైన కాపు లందరు గూడి
వంగు మండ్లు మనసు వచ్చినపుడు
బిరుసు కరణమైన బిడ్డల మందురు —1069

వినదగు నెవ్వరు నెప్పిన
విని నంతనె వేగపడక వివరింపదగున్
గని,

—97

9. మని యుండెడి జన మెల్లను
చనిపోయిన వారి పుణ్య స్మృత లెలమిన్
వినవలె, గనవలె, మనవలె,
ననిమిషులకు నైన దెలియదంత్యము వేమా

వేమన శతకము 15వ శతాబ్దములో గాని తదుపరి గాని
వ్రాయబడిన దగుటచే సుమతీ శతకము ననుసరించియే వ్రాయబడిన
దన వచ్చును.

మన మాతృ భాష నుండి సుమతీ శతకము దేవ భాషకు,
వేమన శతకము ఉర్దూ, హిందీ భాషలకు భాషాంతరీకరణ
మొనర్చ బడెను.

కె. విశ్వేశ్వరరావు

హైదరాబాదు.

గం విమర్శలు

శ్రీశైల మహాక్షేత్ర చరిత్ర జీర్ణోద్ధారకంలు - మహాభక్తులు

[రచయిత : శ్రీ ఓదగంటి వేంకట రమణయ్య (ప్రతికాశకం) ద్రుప్తి, శ్రీశైల భ్రమరాంబా మల్లికార్జున దేవస్థానము. డెమ్మి. 96 + 72 పుటలు. వెల 5 రూ. లు. ప్రకాశకులు-శ్రీశైల దేవస్థానం, శ్రీశైలం, కర్నూలుజిల్లా.]

ఆంధ్రదేశంలోని ప్రసిద్ధ శైవక్షేత్రాలలో శ్రీశైలం ప్రధానమైనది. ఆ క్షేత్ర మహాత్మాన్ని, ఆక్కడి ప్రకృతి దృశ్యాలనూ వివరిస్తూ యిదివరకే కొన్ని గ్రంథాలు ప్రకటించబడినవి. అట్టి గ్రంథాలలో ఇది ఒకటి.

దీనిని రచించిన ఓదగంటి వేంకట రమణయ్యగారు శ్రీశైలం దగ్గరి మార్కాపుర నివాసులు, ఆ స్థల విశేషాలను బాగా ఎరిగిన వారు. శ్రీశైల దేవస్థానం కార్యనిర్వాహక సంఘంలో సభ్యులుగా కూడా ఉన్నారు. జర్నలిస్టుకావడంవల్ల విషయాలను సేకరించుటలో ఆసక్తి ఉన్నవారు. అందువల్ల శ్రీశైల మహాక్షేత్రాన్ని

చూచావానీ సంగ్రహించి ఈ పుస్తకాన్ని రచించారు. ఈయన శిథిలావస్థలో ఉండిన క్షేత్రాన్ని పరణ చేసినవారే, దానికి రారకులైన వారే. మహాభక్తులూ కూడా ప్రాధాన్యం గాని, గురించిన విశేషాలను చేర్చడం యీ పుస్తకంలోని విశేషం. క్షేత్ర నిల సంబంధించిన కథలనూ, క్షేత్రం యొక్క నాలుగు ద్వారాలనూ, స్థల విశేషాలను రచయిత సులభమైన భాషలో తెలియజేశారు. వివిధ దృశ్యాలను సంబంధించిన ఛాయాచిత్రాలు, జీర్ణోద్ధారకుల ఛాయాచిత్రాలు ఇందులో చేర్చబడినవి. దీనిని చదివితే — ఇతరులను అడిగి తెలుసుకోనక్కరలేకుండా శ్రీశైలాన్ని గురించిన విశేషాలను అన్నిటిని యెరుకోవచ్చును. భక్తులకు ఉపయోగపడేద్వారితో జ్యోతిర్లింగ స్తోత్రం; అష్టాదశ మహాక్షేత్ర పీఠస్తోత్రం, లింగాష్టకం, బిల్వాష్టకం, బ్రహ్మచారిష్టకం, అంబాష్టకం గ్రంథాదిని ఈయబడినవి.

కళాప్రపూర్ణ, కవివర్ణన చంద్రదేవయ్య పైడి లక్ష్మయ్యగారు, బి. ఎ., బి. యల్. (మాజీ దేవాదాయ కమిషనరు), డాక్టర్ దివాకర్ల వేంకటాచార్యగారు, లా. ప్రభాకర శంకరాచార్యులు - పులిపాక చంపతి

రావుగారు, మార్కాపురం కళాశాల ఆంధ్రోపన్యాసకులు వెలమకన్నె దాసరయ్యగారు, సాహిత్య విద్యార్థి పవీణ: ఉభయభాషాప్రవీణ అచ్యుతన్న సుబ్బరామయ్యగారు, మార్కాపురం ఎడ్యుకేట్ అన్నం రాజు వేంకటసుబ్బారావుగారు రచయిత కృషిని ప్రశంసించారు.

ముద్రణ చక్కగానే ఉన్నది. కాని అచ్చుతప్పులు ఉన్నాయి. స్తోత్రాలలో అయినా అవి లేకుండా ఉంటే బాగుండేది.

భాగవత ప్రభ

[భాగవత పురాణ మాహాత్మ్యం. కృష్ణోపనిషత్తులతో సహా. రచయిత, ప్రకాశకులు : శ్రీ పురాణసంధ రాధాకృష్ణమూర్తి. డెమ్మి సైజు 92 పేజీలు. వెల : శ్రీధర్ధాక్షి వైరాగాల్లు. లభించుచోటు : శ్రీ పురాణసంధ రాధాకృష్ణమూర్తి, జయశ్రీ టాకీస్ రోడ్. రాజమండ్రి-4.]

పెక్కు ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను రచించి ప్రకటిస్తున్న రాధాకృష్ణమూర్తిగారు “పురాణలితకమై, భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యప్రబోధాలతో సనాతన హిందూధర్మ ప్రచారానికి సంపూర్ణంగా సహకరించే భాగవత మాహాపురాణాన్ని” ఆరు సంపుటలుగా పై పేరుతో ముద్రించి ప్రకటింపడానికి పూనుకుని, దానికి అనుబంధంగా తొలుత దీనిని ప్రకటించి ఆంధ్రలోకానికి ఉచితంగా అందిస్తున్నారు. ‘ఇందులో మొదటి ‘భాగవతప్రభ’ వైశిష్ట్యం ఆరు పేజీలలోను, భాగవత మాహాత్మ్యం రెండు పేజీలలోనూ ఇవ్వబడినవి. తర్వాత గోరభిపూర్

పెగ్గెవారు ప్రకటించిన శ్రీకృష్ణోపనిషత్తులకు రాధాకృష్ణమూర్తిగారి మదనానువాదం ఉన్నది.

వేద భాగాలుగా పరిగణింపబడే ఉపనిషత్తులే కాక, తర్వాత ఎన్నో ఉపనిషత్తులు వచ్చాయి. అత్యంతత్వాన్ని బోధించడంవల్ల వీటికి ఈ పేరు పెట్టబడి ఉంటుంది. అలాటి వాటిలో శ్రీకృష్ణోపనిషత్తు ఒకటి.

దీని తర్వాత ఆత్మవిశ్వాసాన్ని గురించిన చక్కని కథ ఉన్నది. దుష్ట స్వభావులకు కూడా అది భక్తిభావాన్ని కలిగించే విధంగా చక్కని కైలితో ఉన్నది. చివర “కృష్ణం వందే జగద్గురమ్” అనే మకుటంగల కృష్ణార్పణము, అచ్యుతకథాశ్రవణ ఫలం, జగన్నాథాష్టకం చేర్చబడినవి.

ఉచితంగా లభించే యీ చిన్న పుస్తకాన్ని చదివేవారికి బాగా వాటిని చదవడానికి ఆసక్తి కలుగుతుంది. అట్టి ఆసక్తి కలగడానికి రచయిత దీన్ని ప్రకటించి, భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యాలను దీనికి మూల్యంగా నిర్ణయించి ఉంటారు.

అంగీకరణ

కల్ప

[అంగ్ల మూలము : గురుబ్రహ్మస్వామి జగదీశ్వరానంద. అనువాదము : హరి మృత్యుంజయ శర్మ. మూల్యము : రు. 5-00; ప్రతులు లభింప స్థలము : హరి మృత్యుంజయ శర్మ, కేరాఫ్ లలితా ప్రింటింగ్ అండ్ బైండింగ్ వర్క్స్, 1-1-1167/6/1, లింక్ నగర్, హైదరాబాద్-500 044.]

హిందూమతం ప్రకారం దశావతారాలలో పరమేశ్వరుని చిట్టి చివర అవతారము కల్కి అవతారం. కలియుగం, కలిపురుషుడను పూహలతో కల్కి అవతారమును ముడిపెట్టాడు. విశ్వానం లేకుండా జీవించడం దుర్బలం. "తర్కం ప్రకారం అవిశ్వాసం కూడా ఒక స్థాయిలో విశ్వాసమే." ఇంతకూ యీ పుస్తకం చదవబోయేముందు మనసులో ఒక అభిప్రాయం పెట్టుకొనడం వివేకమనిపించుకొనడం వివరించడానికే ఇంత చెప్పులని వచ్చింది. ఈ పుస్తకం (6 వ పుటల్లో)లో చెప్పినట్లు క్రీ. శ. 2002 నుండి 2022 వరకు సుఖ శాంతులు వినిపిస్తే కాలం. దీనికి సూచనలు చూడగలవారికి కనిపించు తున్నాయి. ఇంతకూ కల్కి ఎప్పుడు వస్తున్నాడు? ఇది ఊహకు సంబంధించిన అంశము. ఒక పూహ ప్రకారం క్రీ. శ. 1985 పూర్వార్థంలో ఉత్తరప్రదేశ్ నందలి మథురలో ఒక బ్రాహ్మణ కుటుంబమున జన్మించుతాడు. అయితే ఏమిటి? పాపం నశించుతుంది. ధర్మం జయిస్తుంది. భారతదేశం మళ్ళీ ఇక్యంతేసి, భారతదేశ బెన్నత్యాన్ని మహాన్నతమొనర్చుతాడు. మహాభారతము, దేవీ భాగవతము కల్కి పురాణంవంటి గ్రంథాలలో కల్కి తండ్రిపేరు విష్ణు యశుదని ఉన్నది. ఇలా కల్కిదేవుడు చేయబోయే పెక్కు పనులను ఈ 50 పుటల పుస్తకంలో యీ రచయిత సులభతైలిలో పొందుపరచారు. తొలుతనే విన్నవించినట్లు ఇదంతా విశ్వాసంగలవారి సందేహించి పోననిది. భువిని దివిగా తీర్చిదిద్దటయే అనగా విశ్వ వ్యాప్తంగా పవిత్రదర్శాన్ని మరియు వైదిక మతమును పునరుద్ధరించడం, సుస్థిరమొనర్చుటయే పరమలక్ష్యము మరియు ప్రధాన కర్తవ్యము. "ఉన్నది" "లేదు" అనే మిహాంసము కొంతవరకు విస్మరించి జిజ్ఞాసచేయగలవారందరూ చదువతగిన మంచిపుస్తకమిది.

శ్రీ వి. యస్. అవధాని

మాదన్న మహా మంత్ర

[రచన : శ్రీ కె. వి.

తిమ్మరుసు తరువాత తెలుగు మంత్రంలో పేర్కొనదగిన మహనీయుడు మాదన్న పంతులే. విజయనగర సామ్రాజ్య పతనానంతరం తెలుగుగడ్డలో విరిసిన మంత్రపుష్పం మాదన్న. హిందూ ప్రభువుల ఏలుబడిలో తిమ్మరుసు నెరపిన యంత్రాంగమహిమకంటే, ముస్లిం పర్యాయములో మాదన్న వెలిగించిన దివాసీగిరియే దివ్యమైనది. ఈ సందర్భంలో ఆ అమాత్య శేఖరుని బుద్ధిచటమలో బాటు గోల్కొండ సుల్తానుల పరమత సహనాన్ని వేసేళ్ళ కొని యాడక తీరదు.

దురదృష్టవశాత్తూ ఇంతటి మహామంత్ర జీవితగాథ ఇంత కాలమూ సరిగ్గా వెలుగులోనికి రాలేదు. శ్రీ వేదం వెంకటరాయశాస్త్రి గారు వెలియించిన 'అక్కన్న మాదన్నలు' అన్న గ్రంథం లేక పోలేదు. కాని అది సమగ్రం కాదు. ఇద్దరి స్థితిలో శ్రీ కె. వి. భూపాలాపుగాడు అనేక వ్యయ ప్రయాసలతోకొని 'మాదన్న మహా మంత్ర' అన్న ఉద్గ్రంథాన్ని వెలువరించడం ఎంతైనా ముదావహం.

ఈ గ్రంథం మొదటి అధ్యాయంలో గోల్కొండ సుల్తానులైన ఖుతుబ్షాహీల చరిత్ర సంగ్రహంగా పేర్కొనడం జరిగింది. చివరి సుల్తాను అబుల్ హసన్ తానాషా తమ్ము నెక్కదానిని చారిత్రిక పరిస్థితులు వివరంగా అభివర్ణించబడ్డాయి. రెండవ అధ్యాయం నుండి అక్కన్న మాదన్నం చరిత్ర సోపానంగా ఆసక్తికరంగా కంఠానికి సాగింది.

హనుమకొండ పరగణాలో ఆమిల్ గా పనిచేసిన భానయ్య పంతులుగారి కుమారులు అక్కన్న మాదన్నలు. భానయ్య దొహతులు కంచర్ల గోపన్న; పొడిలి లింగన్న; పుల్లె ఎంగన్న. వీరిలో కంచర్ల గోపన్నయే రామదాసుగా ఆంధ్రావనిలో అనశ్వర స్థానం ఆక్రమించాడు. లింగన్న, ఎంగన్నలు రాజ్ కీయరంగంలోనే వెలుగొంది మేనమామలకు చేదోడు వాదోడుగా నిలిచారు.

బాల్యంలోనే సంస్కృతాంధర్, పార్సీ భాషలలో నిష్ణాతులైన అక్కన్న మాదన్నలు తమ బుద్ధి విశేషంచేతనూ, అదృష్టవశాత్తూ గోల్కొండ సుల్తానుల కొలువులో ప్రవేశించి కర్నూలులోని వచ్చారు. తుదకు అక్కన్న పేష్కారుగా నియమితుడు కాగా, మాదన్న 'సూర్యప్రకాశరావు' అనే బిరుదం పొంది, 1674 లో అత్యున్నతమైన మీర్ జుమ్లా పదవినిపొందాడు.

అప్పటినుండి 1686 వరకూ మాదన్న పంతులు గోల్కొండ రాజ్యభద్రతకూ, తద్వారా ఆంధ్రప్రజల సంక్షేమానికీ అహర్నిశమూ శ్రమించాడు. అసూయాపరులూ, విద్వేషపూరితులూ ఆయన ముస్లిం సర్దారుల కుట్రలను సమర్థంగా ఎదుర్కొన్నాడు. ఉమ్మెత్తుగ విరుచుకు పడే మొగల్ కడలిని తన మంత్రాంగ మహిమ వలన నిరోధించాడు. బీటలువారే బీజపూర్ రాజ్యానికి చేయూత ఇచ్చాడు. ఫత్రహి శివాజీని సముచితంగా గౌరవించి హైదరాబాద్ లో రాజోచితమైన సత్కారాలు జరిపాడు. వర్తకానికి వచ్చిన పాశ్చాత్యులను హద్దుల్లో ఉంచాడు. గోల్కొండ సిరిసంపదం వ్యాధి విశ్వమంతటా మారుమ్రోగించాడు. ఆనాడు, సువిశాలమైన గోల్కొండరాజ్యం తెలుగు, కన్నడ, తమిళ ప్రాంతాలతో కూడి 58 సర్దార్లతోనూ, 564 పరగణాలతోనూ విలసిల్లింది. ఖుతుబ్ షాహి ప్రభుత్వపు సాలీనా ఆదాయం అయిదున్నర కోట్లరూపాయలు. ఖచ్చలన్నీబోగా ఏడాదికి కనీసం కోటి రూపాయలై నా మిగులుతూ ఉండేది.

మాదన్న మంత్రిత్వంలో దుర్బేధ్యంగా రూపొందిన గోల్కొండ ఔరంగజేబు దృష్టికి కంటకంగా తోచింది. 'కాఫిర్ల' పాలనపై అతడు దుమ్మెత్తిపోశాడు. అతని ప్రచారం గోల్కొండ ముస్లిం సర్దార్లపై బాగా ప్రతిబింబించింది. ఫలితంగా ఆక్కన్న మాదన్నలు బంధుబంధులతో సహా గోల్కొండ వీధుల్లో హత్యచెయ్యబడినారు.

గోల్కొన్న శాస్త్రీయంగా వివరించడంలో రచయిత ప్రయత్నించారు. ఆక్కన్న వెళ్ళగొక్కిన విదేశీ సైన్యం ఖండిస్తూ, చారిత్రకాధారాలను జాగరూకతతో స్వీకరించి నిగ్గుచేల్చడంలో వారు ప్రయత్నించిన ప్రయత్నం ప్రతిపాత్యం. ముఖ్యంగా గ్రామోద్ధరణకు మాదన్న గైకొన్న చర్యలూ, అంగల పర్యటనలతో లింగన్న వ్యవహరించినతీరు సాదాసాదానంగా వివరించి రచనకు చిన్న తెచ్చారు. మాదన్న హత్య తరువాత గోల్కొండ సతనం ప్రారంభం సముచితంగా ఉంది. ఆక్కన్న మాదన్నలను ఏకనాథపంత్, మదనాపంత్ అనే పెద్దలతో వ్యవహరిస్తూ నిని మహారాష్ట్రలుగా నిరూపించే బాదాంసు మిక్కిలి యుక్తి యుక్తంగా ఖండించడంలో రచయిత మంచి సేర్వీ ప్రదర్శించారు.

ఈ గ్రంథ రచన ఓ ఎత్తు; ముద్రణ మరో ఎత్తు. సుందరమైన ముఖచిత్రంతో అత్యంతకర్షణీయంగా రూపొందిన ఈ గ్రంథం అంతా మంచిచాగితలపై ముద్రించబడింది. ఆక్కన్న మాదన్నలు వారి సమకాలీనులైన ఖుతుబ్ షాహి సుల్తానులు, అమీర్లు, ఈస్టిండియా కంపెనీ అధికారులు, శివాజీ ముప్పుగువారి చిత్రప్రతీకలు చక్కగా పొందుపరచబడ్డాయి. కాకపోతే ఈ పానకంలోని పుడకలు ఏరగా సుందరాలు ఏడు పేజీలు తేలడం ఒక్కటే బాగులేదుమరి! 'ఇక్కేరి'

కర్తృత్వంలోని ఓ చిన్నరాజ్యం. ఇక్కేరి నాయకులను 'అక్కేరిలు' అనడం పొరపాటు.

రచయితయే వ్యాసుకున్నట్లు మహామంత్రి మాదన్నను గురించి వారుచేసిన పరిశోధనకూడా సమగ్రం కాదనే చెప్పవలసి వుంది. వారు ఉటంకించిన ఆంగ్ల, ఆంధ్ర, పార్శ్వగ్రంథాలను మరింత సూక్ష్మంగా పరిశోధించి ఇంకా అనేకాంశాలను వెలుగులోనికి తేవలసి వుంది. థావి పరిశోధకులకు ఈ గ్రంథం స్ఫూర్తిదాయకం కాగలదనడంలో విస్మయపరిచి ఏమాత్రం లేదు.

శ్రీ. పులిచెర్ల సుబ్బారావు

విద్యుద్విజులూ - వెన్నెల తీగలూ

[డా॥ మిరియాల రామకృష్ణ కవిత్వం. వెల: రు. 21-00లు. ప్రతులకు: నవోదయ పబ్లికేషన్స్, ఏలూర్ రోడ్, విజయవాడ; బుక్ సెంటర్, విశాఖపట్నం-1; విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ మరియు ఇతర శాఖలు.]

కవిత్వం అనుకొని రాసినవారు మిరియాల రామకృష్ణగారు. వారి కవిత్వం చాటున ఆధునిక కవిత్వా వర్ణ చేసినవారు సర్వశ్రీ ఆవంశ్య సోమసుందర్, పరచూరి రాజారాం, చేకూరి రామారావు గారలు. ఆధునికత మీద చివరలో. మి. రా. గారు వారికున్న అభిప్రాయాన్ని విస్తారంగానే ప్రస్తారం చేశారు. 'ఈనాడు తెలుగు దేశంలో విమర్శకులూ, వ్యాఖ్యాతలూ - పాఠకులకూ, కవులకూ మధ్య సరైన మధ్యవర్తులు కాలేకపోతున్నారని' అని మి. రా. గారు ప్రవేశ ప్రత్యేకతలో చెప్పడం సమంజసంగానే ఉంది, ప్రథమదాహరణ ఆయనే గనుక. 'విమర్శకుడు పాఠకుణ్ణి తప్పుడు అవగాహనకు ఈడ్చుకుంటా కవేమానుకోవాల్సి వస్తోంది' అన్నారు ఆయనే. అంత చివర మి. రా. గారి చేతిలో శ్రీశ్రీకి జరిగింది. శ్రీశ్రీ ఏం చూసుకోకుండానే పోయాడు. 'గతి తార్కిక భౌతికవాద మూలసూత్రాలకు భిన్నంగా నా కవిత్వం లేవు' అంటున్నారీయన. నిజమైన కవిత్వం జీవితంలోంచి వస్తుంది. సూత్రాల్లోంచి వచ్చేది కవిత్వం మాత్రం కాదు; మరొకటి ఏదైనా కావచ్చు. 'నేనేం రాశానో' నాకు తెలుసు! నా కవిత్వం పరిశీలనతో చదివినవారికి తెలుస్తుంది! మార్క్సిస్టు 'దృక్పథంతో చూడగలిగితే బాగా తెలుస్తుంది' అని నంకలనాన్ని ముగించారు. మీరు కవిత్వం రాయండి. దాంట్లో ఏముందో పాఠకులు తేల్చుకుంటారు. కవిత్వం కవిత్వమైతే ప్రశంసా పత్రాలూ, లక్షణ చర్యలూ అవసరంలేదు. ఈనాటి పాఠకుడు చాలా మంది కంటే తెలివైనవాడు. ఈ మాట గ్రహించడంలేదు ముందుగా కవులూ, తదుపరి పీఠాధిపతులూనూ. మనం ఎంత అరచి గిపెట్టినా

కవిత్యం కాని దాన్ని పాఠకుడు కవిత్యంగా స్వీకరించడు. అంచేత కవులైనా, మహా కవులైన, యుగ కవులైనా మరవరైనా ముందు కవిత్యం రాస్తే తరువాత కీర్తి వస్తుంది. కీర్తి - ప్రచారమల్లా డబ్బు వల్లా రాదు.

రెండు వందల పద్నాలుగు కవితలున్న ఈ సంకలనంలో మినీ కవితలు, మాక్సీ కవితలు చాలా ఉన్నాయి. పాఠకుడు తీరిగ్గా చదవతగిన సంకలనం ఇది. 'శ్రామిక పద్ధతి అధునికత' లోంచి కవిత్యం రాశానని మి. రా. గారు చెప్పారు. ఔనని సోమసుందర్ గారు కితాబిచ్చరు. సత్యా సత్యాని నిరూపణకైనా పాఠకుడు ఈ సంకలనాన్ని చదువుతాడని ఆశిస్తాను.

తెలంగాణ శ్రామిక గేయాలు

[గోపు లింగారెడ్డి. వెం :- రు. 25-00 య. ప్రతులకు :-

- 1) డా॥ గోపు లింగారెడ్డి, అల్లులూర్, కరీంనగర్-505 538;
- 2) డిజీ బుక్ హౌస్, నారాయణగూడా, హైదరాబాద్-500 020.]

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం నుంచి పి. హెచ్. డి. పట్టం పొందిన సిద్ధాంత వ్యాస గ్రంథం ఈ తెలంగాణ శ్రామిక గేయాలు. డాక్టరేటు కోసం సిద్ధాంత వ్యాసాలు రాసేవారు వారు ఎందుకొన్న అంశంమీద ఎంతో కొంత విషయ సేకరణ, దాంకోపాటు శారీరకమైన, మేధాగతమైన శ్రమ కొంత పడక తప్పదు. శ్రామిక గేయాలకు సంబంధించిన ఈ సిద్ధాంత వ్యాసంలో అట్లాంటి శ్రమ కనబడుతుంది. సిద్ధాంత వ్యాసరచనలో ఎకడమిక్ గా కొన్ని అంశాలు అచసరమవు తాయి. గేయం ఎక్కణ్ణించి సేకరించింది, అది లిఖితమా? మౌఖికమా? మొదలైన అంశాలు యీ రచయిత వివరంగా యిచ్చారు. "జానపదుల దగ్గరకు వెళ్ళి వారి నుంచి పాటలు సేకరించి వారిని మరచిపోవడం భావ్యం కాదని ప్రతిపాటి చిర్రవనే వారి పేర్లతో సహా గ్రామం, జిల్లా, "వయస్సు లిచ్చాను" అని రచయిత జెప్పకొన్నాడు.

సిద్ధాంత వ్యాసంలో చాలా గేయాలు సేకరించి యిచ్చి వాటి అర్థాలు, తాత్పర్యాలు వివరంగా రాశారు. ఈ గేయాల నన్నింటినీ వృత్తులవారీగా విభజించడమే కాక రసాన్నిబట్టి కూడా వేరుపరచటం జరిగింది. "యజమానులు, బానిసలు, స్త్రీలు, పురుషులు, పిన్నలు, పెద్దలు అనే భేదం లేకుండా పనిచేసే శ్రమివారూ ఈ పాటల్ని

మార్చి

పాడుకుంటారు. మానవ నిర్మితాలైన యంత్రాలు ప్రకృతి సిద్ధమైన శ్రామికులకు సర్వామ్నాయంగా వచ్చేవరకూ ఈ శ్రామిక గేయాలుంటాయి." ఇది శ్రామిక గేయాలను గురించి సిద్ధాంత వ్యాస కర్తకున్న అవగాహన.

తాను సేకరించిన గేయాలన్నింటినీ ఈ విధంగా ఒక చోట చేర్చి వాటికి భాష్యం రాసిన రచయిత అభినందనీయుడు.

మనం, వసు చరిత్రల తులనాత్మక పరిశీలనము

(ముదిగంటి సుజాతార్జున్. వెం : రు. 50-00 య; ప్రతులకు 2-2-1105/21, రోహిణిమ్, రింక్ నగర్, హైదరాబాద్-44)

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం వారిచే వాక్టరేటు డిగ్రీ ఇచ్చుటకు అర్హమైనదిగా నిర్ణయించబడిన పిమ్మట ఆంధ్రప్రదేశ్ గౌరవ ప్రభుత్వం వారు ఐదు వేల రూపాయలొచ్చుగా అచ్చుమేసిన సిద్ధాంత వ్యాసగ్రంథం ఈ "మన, వసుచరిత్రల తులనాత్మక పరిశీలనము."

మన, వసుచరిత్రలు వాటి విశిష్టత, గుణాలు, మొదలైన అంశాలపైన ఈ సరికే చుంసినంత చర్చ జరిగింది. ముఖంగా మనుచరిత్రలో పశ్చిమభారత, మతస్థ లాల నిర్ణయం, నాయరా నాయకుల చర్చ ఇవన్నీ గత కాలపు సాహిత్య విమర్శకుల మొదళ్ళకు మేర పెట్టాయి. పెద్దన, రామరాజుభూషణుల చరిత్రలలో విమర్శ కవిత్యం గొప్పది? అనే పక్కపై ఇప్పటికీ కొట్టుకునే వారు చాలా ముందున్నారు. మనుచరిత్రలో కథా ప్రారంభం నుంచి మూడవ ఆశ్వాసం అంతంతో చదవటం ఆపేసే చదువరులు ఎక్కువమంది.

ఈ రచయిత్రి ఈ ఇద్దరు కవులను ఒకచోట చేర్చి వారి చర్చ నిర్మాణ శిల్పం, కథాగమన పద్ధతి, చర్చనలు, అలంకారాలు, భావం మొదలైన అనేకాంశాలను అత్యంత సహనంతో చర్చించారు. "సంస్కృత సాహిత్యమున మామునకు భారవి యెడం ఎట్టి కవిరా విజిగీష కలదో అట్టి కవితా విజిగీష తోడనే రామరాజుభూషణుడు రచనా స్పర్థ వహించ పెద్దనను మించవలయునను ప్రయత్నముతో వసుచరిత్రను రచించినాడు" అను అభిప్రాయంతో ఈ రచయిత్రి ఈ సిద్ధాంత వ్యాసరచనకు పూనుకొనినట్టులా చెబుతున్నారు. పోగా ఇంతవరకు వచ్చిన విమర్శలు (పై రెండు ప్రబంధములపైనా) పాక్షికములని ఈమెచెబుతున్నారు. తాను నిష్పాక్షికముగరాస్తున్నట్లు

కూడా చెప్పారు, “తెలుగున ప్రస్తుత మాధుర్య గుణ భరితమైన మనుచరిత్రతోడ ప్రబంధారంభము జరిగి రామరాజ భూషణుని చను చరిత్ర స్రవంధ కావ్యకళ మేరు శిఖరాగ్రముల నందుకొనినది.” రామ రాజ భూషణుడు కథా కల్పనా ప్రవర్తనను విశేషముగా ప్రదర్శించి, మూలకథను విశేషముగా అనుసరించుచూ మనుచరిత్రను మించిన కావ్యమును రచించినాడని చెప్పాలియును.” పాక్షికతకు దూరంగా ఉన్న రచయిత్రి ఇట్లాంటి మాటలు అనకూడదు గదా!

ధ్వని, శ్లేషం విషయంలో, వాచి నిరూపణలో సుజాతారెడ్డి గారు నిజాయితీతో, చిత్తవృద్ధితో శ్రమపడినట్లు ఈ గ్రంథం ఋజువు చేస్తుంది. వీళ్ళిద్దరూ సమకాలీన కవులు కాదు గానక రచయిత్రికి ఎట్టి స్రవలోభాలు ఉండవు. అటులే ఒకానొక కవిమీద ఆధిమానం ఎక్కువ ఉండవచ్చు. సుజాతారెడ్డి గారు వసుచరిత్ర వైపే మొగ్గు చూపారు, ఆమె అభిప్రాయం అదిగనుక.

పెద్దనకూ, రామరాజ భూషణునకు, హృదయానికి, మేధకూ ఎంత దూరం ఉంటుందో అంత దూరం వీళ్ళిద్దరకూ ఉంది. కవిత్వం హృదయానికి చెందుతుంది, శాస్త్రం మేధకు చెందుతుంది. ఈ దృష్ట్యా చూసినపుడు పెద్దన కవిత్వపరంగా హృదయ వాది అవుతాడు. రామరాజ భూషణుడు మేధావాది అవుతాడు. ఇది ఈ సమీక్షకుని అభిప్రాయం.

సుజాతారెడ్డిగారు ఆమె చెప్పినవన్నీ అంశాలను సోదాహరణంగా, తగిన ఉపపత్తులతో ఈ గ్రంథంలో చెప్పారు. ఒకడు అంగీకరించడానికి మరొకడు రానుడు. ఎవడు ఏది అంగీకరిస్తాడో అదే రాస్తాడు. రచయితను సంస్కారం ఉండాలని ఆశించేవారందరూ పాఠకులకు కూడా సంస్కారం ఉండాలని కోరుకోవాలి.

కథా సంవిధానము, చర్చనలు, స్పృశేక సామ్యములు, వద్య శిల్ప, భావ సామ్యములు, శబ్ద సామ్యములు, అలంకారములు, రస పోషణము, పాత్ర చిత్రణము, నాటకరీతులు, పాండిత్యము, జీవితము, వ్యక్తిత్వము అను ప్రకరణాలుగా తన సిద్ధాంత వ్యాసమును విభజించు కొని సరిత ప్రకరణంలోనూ తనదైన భావనను స్పష్టంగా, నిర్బంధంగా ఈ రచయిత్రి చెప్పారు. సాహిత్యంలో అభిప్రాయ

దేవునికి అతీతంగా (ప్రాక్షికత దేవుడ కాదు) సిద్ధాంత వ్యాస రచనకు నిజమైన కృషిచేశారు. వారు అభినందనీయులు.

సారస్వత వ్యాసములు

(నోరి నరసింహశాస్త్రి. వెం:రు. 22-00లు; ప్రతులు : ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ, సైఫావాడ్, హైదరాబాద్-4)

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ రాసు ప్రచురిస్తున్న సారస్వత వ్యాసాల్లో నోరి నరసింహశాస్త్రి గారి వ్యాస సంతలనాన్ని ఐదవ సంపుటంగా ప్రచురించటం సాహిత్యాభిమానులకు మోదమాన మైన విషయం. బృహత్తరమైన వ్యాస సంతలనం ఇది. ఈ వ్యాసాల్లో నోరివారి బహుముఖీనమైన శ్రుతిగాంధీతో పాటు, వారికి సమకాలీన సాహిత్యంపట్ల గల రాగ ద్వేషాలు కూడా వ్యక్తమయ్యాయి.

ఈ వ్యాసాలను సంతలించడంలో అకాడమీ వారు వస్తువద్దటిని అరచించి విషయసూచిక నిచ్చారు. ఇందు స్రవమ విభాగంలో సాహితీ విమర్శ, గీర్వాణ సాహితీ, కవిశ్రయ సాహితీ, స్రవంశ సాహితీ, నవ్యసాహితీ, నాటక సాహితీ, హాస్య సాహితీ, చరిత్ర-సంస్కృతి, సాహితీ మూర్తులు, పీఠికలు-సమీక్షలు, భక్తి సాహితీ అనే ప్రకరణాలు, డ్యూటీయ విభాగంలో సాహితీ విమర్శ, గీర్వాణ సాహితీ, కవిశ్రయ సాహితీ, సాహిత్యవ్యవస్థ, నవ్య, నాటక, నవలా, కథా, హాస్యసాహిత్యలు, చరిత్ర-సంస్కృతి, సాహితీ మూర్తులు, పీఠికలు-సమీక్షలు, పాత సాహితీ, భక్తి సాహితీ ప్రకరణాలున్నాయి.

బహుభాషాకోవిదులైన నోరివారు అనేక తత్వాంశమీద, కవి వ్యాంశమీద, కొంతమంది చూపుచున్నమీద వారికిగల అభిప్రాయాలను వెల్లడించారు. అముక్తమాల్యదను పెద్దనే రచించాడనే వాదంతో వీరు ఏకీభవించినట్లుగా కాకుండా, ఏకీభవించనట్లుగా కాకుండా లేట్ చేశారు. అముక్తమాల్యద రాసినంత మాత్రంతో రాయల గొప్పనము ఇసుమడిందనీ, రాయనంత మాత్రంతో ఆయనకు స్వానందరాదని, మరికొన్ని సాక్ష్యాధారాలు దొరికేవరకూ కర్తవ్యము సందేహమేనని పేర్కొన్నారు. వెనకటిచెరో కన్యాశుల్కం గురజాడ అప్పారావుగారు రాయలేదన్నట్టి కాని ఆవాదం పరాస్తమైంది.

నాగేశ్వరరావు పంతులుగారిమీద వీరు రాసిన వ్యాసం స్రవేత్తంగా ఒక పుస్తకంగా వెల్లడవచ్చు. రెరుతికవులు, శివరామ శాస్త్రిగార్లపై వ్యాసాలు ఆనాడే సాహిత్యపోరాటాన్ని, బెన్నెత్యాన్ని అల్పవాన్వికూడా చెబుతాయి. ‘అరవై ఏళ్ళ ఆంధ్ర సాహిత్యంలో

నిల్చే’ లో వారు నిలుసాయని చెప్పిన కావాలో చాలాభాగం మరణించాయి. శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని గురించి చెబుతూ మహాప్రస్థానగీతం ఏదో సినిమాలో హనుమంతుడిపైన రాసినపాటా నిలుస్తాయని రాశారు.

పైగా శ్రీశ్రీ కవిత్వం చిత్రకవిత్వంగానే దాటలేదని చెప్పారు. పదన కవిత్వంపైన నోరివారు విజృంభించి పీఠవిహారం చేశారు.

పూర్వం ఇష్టాంశాలతో కవిత్వం, కవిత్వా ప్రక్రియలూ నిలవటం, నిలవకపోవటం జరగదు. కవిత్వమైనదే మరణించదు. బలమైన రచనకు చావులేదు. నరసింహశాస్త్రిగారి సాంస్కృతిక దాయం ఒక రెజిడ్ ఇన్ స్టిట్యూషన్. అలా అనుకోవడానికి వారి కాలం, వారి విశాసాలు అడ్డంబివి.

ఈ పుస్తకాన్ని చదివితే 1913 నుంచీ తెలుగునేలమీద వచ్చిన సాహిత్య ఉద్యమాల చరిత్ర, వివిధ కవుల, రచయితల, సంస్కరణవాదం, సాంస్కృతికతల పక్షాత్త్యం తెలుస్తాయి. వారికి నచ్చిన కావ్యం సాహిత్యసంబంధం నిలుస్తుందని, నచ్చని కావ్యం సాహిత్యేతర కారణాలవల్ల నిలిస్తే నిలవచ్చని నోరివారు భావించి నటుగా తెలుసుంది.

రచన నిలవటం (అంటే బలకరణం, బలకర్తవ్యం) రచన మీదే ఆధారపడి ఉంటుంది. సారస్వత వ్యాసాలు బలమవుతాయా? పోతాయా? అంటే ఎవడు చెప్పగలడు? వారి ఆక్షేపణలే చెబుతాయి.

పుష్పమి

శ్రీ అరవింద మకరంద తరంగి

[‘సావిత్రి’ సూక్తులకు ఆంధ్రవాదము; అనువాదకర్త : శ్రీ అరిపిరాల వేంకట సోమాచార్యులు. ప్రతులు : శ్రీ ఎ. వి. సోమాచారి, రిటైర్డ్ ఇంజనీరు, బాపూజీ నగర్, కొవ్వూరు. పుటలు : 379. వెల : రు. 24/-]

శ్రీ అరవిందయోగి ఇంగ్లీషున వ్రాసిన ‘సావిత్రి’, వారి యోగసాధన, అనుభూతి, గమ్యము, కవితలో నిక్షిప్తం చేసిన విశిష్టరచన. ప్రసిద్ధమైన సావిత్రి సత్యపంతుల కథ ఒక చట్రము మాత్రమే. వస్తువు అరవిందుల వారి తత్వాన్వేషణ; వారి స్వీయానుభూతికి రూపకల్పన. అరవిందులవారి దర్శనంలో వెదిక సంప్రదాయము ఒక్కటే కాదు, గ్రీకు, క్రైస్తవ దార్శనిక ప్రభావాలు ఆయన భావధారతో సమ్మిశ్రితమై కనిపిస్తాయి. శ్రీ ఎ. వి. సోమాచార్యులు తమకు నచ్చిన సూక్తులను ‘సావిత్రి’ కావ్యంనుండి సంగ్రహించి, తెలుగు పద్యానువాదాన్ని, వచన వ్యాఖ్యానాన్ని సమకూర్చుతూ యీ గ్రంథం తయారు చేశారు. ఈ సూక్తులనుంచి ‘సావిత్రి’ కావ్యస్వరూపం తెలిసే అవకాశంలేదు! డాక్టర్ జాన్సన్ అనే ప్రసిద్ధ ఆంగ్ల విమర్శకుని ధోరణిలో చెప్పాలంటే, నాలుగు

చలువరాలి ముక్కలు అగ్రాసుంటే తీసుకువచ్చి ప్రదర్శించడంవ్వారా తాజమహలు సౌందర్య స్వరూపాలేమిటో తెలియజేయాలనుకోవడం ఎలాంటి ప్రయత్నమో, సాహిత్యరంగా ‘సావిత్రి’ని ఈ సూక్తుల్లో దర్శించాలను కోవడమూ అలాంటిదే అవుతుంది! పోలే, శ్రీ సోమాచార్యులవారు సాధన చేస్తున్నవారని తెలుస్తోంది. వారి దీక్షానామం శ్రీ మరానందనాథుడు. ఈ రచనా ప్రక్రియ వారి సాధనలో భాగంగా వారికి ప్రయోజనాన్ని చేకూర్చి ఉండవచ్చును. ఇతరుల కెంతవరకు ప్రయోజనకారి? అని ప్రశ్నిస్తే అది ఎవరికి వారు నిర్ణయించుకోవలసిన విషయమే! అయితే అనువాదం అన్నప్పుడు మాతృకలోని భావం ఎంతవరకు తర్జుమాలో అందుతున్నది స్థూలంగా గ్రహీతంవడానికి అభ్యంతరం ఉండరాదనుకుంటాను.

Each action left the foot prints of a God
Each moment was a beat of puissant wings”
(I-15)

అనువాదం : “ప్రతికృతి భగవంతు యొక్క అనుభూతి, ప్రతిగతి భగవంతు పటుకరస్పర్శ.” “Moment” అంటే చక్షుః దాన్ని ‘గతి’ అని అనువదించడమేకాక, వ్యాఖ్యానంబోతూడా ‘గతి కదలికయు’ అన్నారు. ఎగిరే ప్రయత్నము, తెచ్చుట ప్రయత్నమనవచ్చు. ఈ కోదసు చెందినవే చాలానే ఉన్నాయి. ‘Common Rule’ అంటే ‘శాసనకర్త’ (I. 14); “its divine founts” అంటే అమరనది సమానముగాగ (I-II) imperialact” అంటే ‘జీవిత గది’ (VIII-5; “life’s closed room” అంటే “మూసిన జీవిత నగరు” (VI-26); ఇ. స్వేచ్ఛానవాదం చేస్తూ వెళ్ళారు. అన్నీ ఆసంపూర్ణంగా, అసంతృప్తికరంగా ఉన్నాయి అలాంటిది.

అనువాదం అలా ఉంది, వ్యాఖ్యానం విషయమై కొన్ని ఉదాహరణలు చూద్దాం.

“Only a little the God-light can stay;
Spiritual beauty illumining human sight
Lines with its passion and mystery
Matter’s mask
And squanders efernty on a beat of Time”
(I 2)

వివరణము : “ఒక్కొక్కప్పుడు మనుషిని తలంపులు భగవంతునిపైకి పోవుచుండును. అట్టి సమయములో నొక వెలుగు, ఇట్టిదని చెప్పరాని యొక యనందము కలుగును. ఈ యనుభూతి

ఎంతోకాలము నిలువదు. ఆ యొక్క ఉజ్జముందును. అంతలో మనస్సు సాంసారిక ప్రాపంచిక విషయాలపైకి పోయి వాటి నంబంధమైన కోరికలు, ఆనుబంధాలు, అనురాగాలచే గప్పబడి పరమాత్మ నంబంధమైన సుఖానుభూతిని మరపించును. ఈ విధముగా గడియారం టీకు టక్కు శబ్దంతో ఆనంతకాలం గడిచిపోతుంది.” మూలంలో, మనుష్యుని దృష్టిని ఒక్క ఉజ్జకాలం దైవం నుంచి వచ్చే తెలుగు ఎలా సౌందర్యంతో ప్రకాశవంతం చేసి, పాంచ భౌతికమైన శరీరాన్ని దివ్యమైన అవేశంతో నిగూఢమైన భావనతో రంజితం చేస్తుందో చెబుతూ, ఉజ్జం మీద ఆనంతాన్ని వెచ్చిస్తున్నాడు భగవంతుడు అని భగవంతుని కృపను గూర్చి, దివ్యానుభూతి స్ఫులిచిన ఉజ్జాన్ని గూర్చి వర్ణించగా—అనువాదంలో మనుష్యుని తంపులు భగవంతుని పైకి పోవుట, అప్పుడు కలిగే ఆనందం ఉజ్జితమై, మనస్సు మళ్ళీ లౌకిక బంధాలలోకి దిగజారుట ప్రస్తావించబడింది. గడియారం టీక్కు టక్కులతో ఆనంతకాలం గడిచిపోతుందన్న నిస్సృహ వ్యక్తమైంది. ఈ రెండిటికి తేడా ఎలాంటిదంటే — ఆశావాది ఒక పాత్ర సగం నిండింది అనగా, నిరాశావాది సగం ఖాళీగా ఉన్నది అనేటబంటిది! ఈ గ్రంథంలోని వాఖ్యానాలలో యిటువంటి తేడా సర్వత్ర కనిపిస్తున్నది. “Hid deep in man celestial powers can dwell” అన్న మూలానికి వివరణలో “మంచివాడుగా గనబడు వానిలో చెడయు, చెడవానిగా కనబడు వానిలో మంచియు దాగి యుండును” అన్న అధిక స్రసంగాన్ని ఉటంకించారు. మంచి-చెడ్డనే ద్వంద్వాలను అధిగమించినవాడే యోగి; అతనికి అల్పముగా కనిపించే మనిషిలో అన్యుమైన శక్తులు గోచరిస్తున్నవి; అల్పశ్రవం శరీరం యొక్క ఆధాన మాత్రమే అని చెబుతున్నారు అరవిందులు. (I 17) దాన్ని అనువాదకులు వ్యాఖ్యానంలో లౌకిక విజ్ఞానంగా దగజార్చారు!

“This world is a beginning and a base
Where life and Mind erect their structured
dreams
An unborn power must build reality” (I-25)

వివరణము : “జీవమును మనస్సు నిర్మించుకొనే స్వప్న సౌధములకు నీ భూమి తొలిపట్టము పునాది. జనన మొందని యొక శాశ్వతమైన దానిని నిర్మించుము. Structured dreams అర్థంలో ప్రారబ్ధం నిర్వయించిన స్వప్నాల పంటివి మనిషి జీవితమూ మనస్సు కల్పించే అనుభూతులు అంటూ జన్మనెరుగని అనగా అద్యంత రహితమైన పరాశక్తి ఒక్కటే సత్యాన్ని గోచరింప జెయ్య గలదన్న భావాన్ని, స్వప్నానికి - సత్యానికి గల తేడాని గూర్చి మూలంలో చెప్పగా, ‘శాశ్వతమైన దానిని’ అని realityని గూర్చి వాఖ్యానించారు అనువాదకులు. చెప్పవచ్చిందేమిటంటే ఇలాంటి

వాఖ్యానాల్లో ఎవరి ఆవగాహన, అనుభూతి వారికి మార్గదర్శి. తెలుగును చూస్తూ కూడా అంధకారాన్ని భావించేవారికి పుస్తకాలూ, అధ్యయనమూ ఉపకరించవు.

—ఆర్. ఎస్.

ఖుర్ఆన్ ఆవగాహనకు మూలసూత్రాలు

(రచయిత : మాలానా సయ్యద్ అబుల్ ఆలా మౌదూదీ, తెలుగు అనువాదం : ఎస్. ఎమ్. మలిక్. క్రొనుసైజు, 44 పేజీలు, వెల : రు. 1-75, ప్రకాశకులు : తెలుగు ఇస్లామిక్ పబ్లికేషన్స్, లక్నో-కోడ్, భత్తా బజార్, హైదరాబాద్-500 002)

ఖుర్ఆన్ మొదటిసారిగ అధ్యయనం చేసే సమయంలో సరిగ అన్వయం లభించక పాఠకుడు కొంత కంగారు పడటానికి అవకాశముంది. గ్రంథ సదవగాహనకు కావలసిన అత్యవసర ప్రాథమిక విషయాలు పాఠకునికి సరిగ తెలియక పోవుటయే అందుకు కారణము.

ఈ చిన్న పుస్తకములో భగద్విశ్వ వ్యాకృత్యము, దైవ దూతల ప్రాతినిధ్యం, శాంతిమార్గము, మానవుని కర్తవ్యము మున్నగు విషయాలు వివరింప బడ్డాయి. ఖుర్ఆన్ అవతరించిన సందర్భాలు, వివిధ దశలలో సాగిన ఇస్లామీయ ఉద్యమము చర్చించబడినయి. ‘ఖుర్ఆన్’ అన్న అరబీ పదానికి ‘మాటిమాటికి అధికంగా పఠించ బడేది’ అని అర్థం చెప్పబడింది.

ఖుర్ఆన్ ఉచ్చారణాక్రమం, అధ్యయన విధానం చర్చించ బడినది.

ఖుర్ఆన్ అధ్యయనానికి ముందు ఈ చిరు గ్రంథం చదివితే, ఖుర్ఆన్ అన్వయం సరళంగా పడుతుంది. ప్రతి ముస్లిము సౌదరుడు పఠించతగిన పుస్తకము. ప్రతి ముస్లిదులో ఈ పుస్తకములు ఉంచటం ఎంతైనా అవసరం.

కెప్టెన్ షేక్ షకౌలా

ఈ తరం కథలు

[రచన : రేగుంపాటి కిషన్ రావు, ప్రచురణ : విజయలక్ష్మి పబ్లికేషన్స్, చింతల్ తాణం - 505302, వెల : ఒక రూపాయి; పేజీలు : 16.]

ఇందులో పున్నవే రెండే రెండు కథలు. ఒకదానిపేరు ఈతరం కథ. రెండవది అతి తెలివి.

మొదటి కథ చదివిన తర్వాత రచయితమీద కొంత చురుకైన అభిప్రాయం, రెండో కథకి వుండదు. ఏమైనా రెండు చిన్న కథలతో పుస్తకం తీసుకురావటం వింతపెడిదేమే.

కలం విందులు (కథలు, గల్పకలు, వాస్తవకాలు)

[రచయిత : అగ్నిరాజు వెంకట జనార్దనరావు, ప్రచురణ : జనపద ప్రచురణలు, 1-1-326/20, 'వివేక' నగర్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-500 020; పేజీలు : 120, వెల : పది రూపాయలు.]

ఇందులో మూడు రకాల రచనలు వున్నాయి. అవి-కథలు, మినీ కథలు, కొన్ని విషయాలమీద తమాషా వ్యాసాలు. కథల్లో, 'కాశీ'కి కథ రాశాడు, ట్యూక్సానం, అనునగా ఒక ప్రశంసాశ్రవణం కథలు హాయి నవ్వొస్తాయి.

మిగిలిన గల్పకలు, వాస్తవకాలు ఈ కోవకు చెందినవే. పుస్తకం చదివాక చేయిదిరిగిన రచయిత అనిపిస్తుంది.

నీటి దీపాలు (కథల సంకలనం)

రచన : శ్రీ కె. సభా, ప్రచురణ : చిత్తూరుజిల్లా రచయితల సహకార ప్రచురణ సంఘం, చిత్తూరు; వెల : పది రూపాయలు; పేజీలు : 186.]

ఈ సంకలనంలో పదిహేను కథలున్నాయి. అన్నీ ఎక్కువగా రాయలసీమ గురించే. రచయిత అక్కడి వారసుడనే రచన వస్తువులోని వాతావరణం అంతా అక్కడిదే. అందుకే కథల్లో కథలో కదలిక వుంది, పాతకల్పి కదలిం చే కత్తి వుండనిస్తుంది.

'అంకరంగం' అకలి గురించి, 'ఒకనాడు' బేడు నిజం గురించి రాసిన కథలు.

'మిథున రంగు' హాయినిపించే ప్రేమ కథ.

బాబిలో నీరు పడటం బేట్స్ లక్ష్యం. అందుకు అన్నీ పోగొట్టుకున్నా విచారపడడు. కానీ చివరికి పాపాళగంగను సాధించిన సంతోషం అనుభవించడం పోతాడు—ఇది 'పాపాళ గంగ' కథ.

'సజాసేవకుడు కాశాత్రి', 'బూరగపండు', 'ఎండమావుల్లో తిమింగళాలమేవ', 'జలప్రళయంలో వింత జంతువు', 'నీటి దీపాలు'—రాజకీయ నాయకుల గురించి వెటకారంగా రాసిన మంచి కథలు.

పెళ్ళి కానుకగా కని పారేసిన కొడుకు, పెద్దయ్యాక తల్లిని కలుసుకుంటాడు—'అపూర్వం' కథలో. నవలకు సరిపడిన కథా వస్తువును ఈ చిన్న కథలో చెప్పారు. కథాగమనం అపూర్వమనిపిస్తుంది. అదే కోవలో రాసిన కథలు 'పుట్టగొడుగు' 'నెత్తురు సంబంధం' కథలు.

సామాన్య దంపతుల భయభక్తికాథ అద్భుతాల్లో పిల్లల కోసం ఒక కథిస్తారు. ఆ దంపతుల కాలగం ఎవరూ గుర్తించలేక అనిపిస్తుంది 'పచ్చిగురువులు' కథ చదవాక.

కథల్లో కదలికలను వుండు. కాబట్టి జీవం వుండు సభాగారి గురించి చెప్పనట్లు—అయిన కథలు చిన్నటి దీపాలు.

కథల గురించి విషయ సూచిక, కథలు ఏమే ప్రకల్పన సత్తాయో వివరించుంటే వాస్తవదనిపిస్తుంది. - బాబు

గ్రంథ స్వీకారాలు

* **నక్షత్రమాల :** శ్రీ వాసవీ కన్యకా పరమేశ్వరీ దేవిపై వ్రాసిన స్తవము. రచయిత : పినోన్నటి విశాఖ మిత్ర న డూర వెంకటస్వామిరాజు. ప్రతులు : రచయితపేర ఏదే టు ఆధిపత్యక. తాడికొండ - 22 256 (పోస్టు), గుంటూరు జిల్లాకు వ్రాయవచ్చు.

* **ప్రసారిక :** సంపాదకులు : నమిలకొండ బాల కిషన్ రావు. సాలు చందా పదిరూపాయలు, ప్రతులు : ఎన్. బాలకృష్ణారావు, 6-7-42/A, రంగన్న చర్వాజు, హనుమకొండ-506 001.

* **జానపద సరస్వతి :** సంపాదకురాలు : డా॥ నాయని కృష్ణకుమారి. (ఆంధ్రప్రదేశ్ జానపద సాహిత్య పరిషత్ తెలుగు సాహిత్య పత్రిక) ఇది జానపద విజ్ఞానంపై ఆంధ్రప్రదేశ్ నుండి వెలువడతూన్న వీక్షక పత్రిక. విడిప్రతి రు. 2/- లు. సంవత్సర చందా రు. 8/- లు. జీవిత చందా రు. 200/- లు. ప్రతులు కా: లిసినవారు డా॥ గోపు లింగారెడ్డి, ఇం. నెం. 7-1-125. మంకమ్మ తోట, కరీంనగర్-505 002 కు వ్రాయవచ్చు.

* **తెలుగు వన్నెలు :** రచన : డి. యస్. రామారావు. ఇది విజయ సాహిత్య, విజయపురి వారి సమర్పణ; వెల : పదిరూపాయలు.

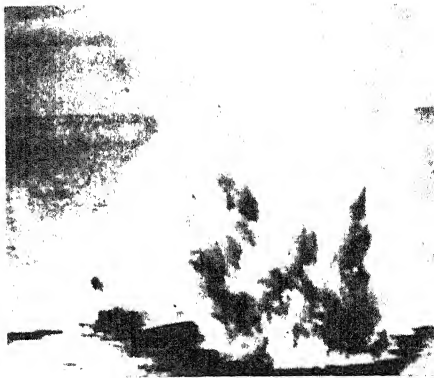
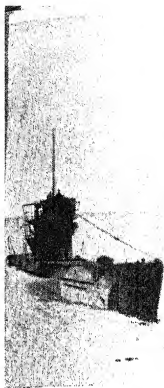
* **ప్రజారాజ్యం :** రచన : టి. వి. యస్. దాసు, ఎం. ఎల్., అడ్వకేటు. ప్రకాశకులు : వేద సామ్రాజ్య పరిషత్ (రిజిస్టర్డ్) 1-8-725 సి, నల్లకుంట, హైదరాబాద్-500 044. మూల్యం 3 రూపాయలు.

* **దర్శన :** జమ్మికుంట గవర్నమెంటు డిగ్రీ కాలేజీ వారి 1982-83 వ సంవత్సరపు వార్షిక సంచిక. ఛీఫ్ ఎడిటర్ : సి. వీరారెడ్డి. (ప్రిన్సిపాల్)

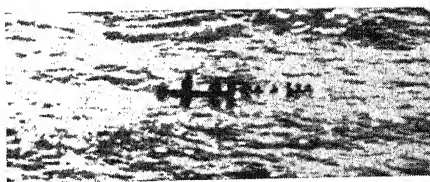

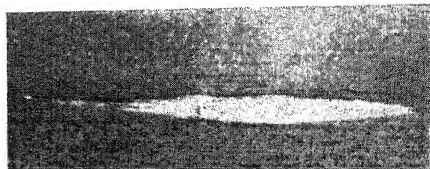
U-boats (above)
were the scourge
of the Atlantic

Top right: Depth
charges from a Sunder-
land aircraft find
their mark, and
bring a U-boat to
the surface (right)

Their U-boat sunk,
survivors wait to
be picked up

Oil and bubbles
mark the spot of
another victory
in the Battle of
the Atlantic

THE SILENT, INVISIBLE WAR UNDER THE SEA

world under the waters is a busy and noisy one, and equipment too sensitive, while very fine in a laboratory, at sea would pick up so many disturbances that no ear could unscramble them.

A more valuable gadget was the expendable sonic buoy. An aircraft would drop it into an area where it suspected the presence of a submarine. The sound gear on the buoy would pick up the submarine and an automatic radio sender on the buoy would broadcast the sound to the aircraft. So that the plane, no longer an effective U-boat killer, took over work radar used to do.

During ten weeks after D-Day, U-boats with the *Schnorchel* and the acoustical torpedo sank twelve merchant vessels. But twenty-nine U-boats were known to have been destroyed, many others were probably destroyed, and even more were damaged.

The last great U-boat offensive of the war then died. We were just too good for them.

This is beautifully illustrated by the story of the sinking of the U-546—a classic struggle in which almost every device and tactic known to both sides was used.

THE U-546 WAS one of six submarines which put out into the North Sea on 19th March 1945. Information available led to the deduction that as a last desperate Hitler gesture these submarines were planning to buzz-bomb America's shores. The whole Atlantic fleet girded itself against them.

At first the only work that could be done was on charts spread out on drawing-boards in the tiny, crowded office of Atlantic Command. There men who knew all about U-boats and Nazi skippers imagined what *they* would do if *they* had command of these six submarines. The problem was not new to them. Once these same men had tracked a Nazi U-boat blockade runner all the way from Japan through the Pacific and into the South Atlantic by hypothesis alone and, still working by hypothesis, had ordered a ship to the point where they believed the submarine to be. The ship came back with the Nazi's scalp.

THE SILENT, INVISIBLE WAR UNDER THE SEA

This time nobody was taking such a chance. Four escort-carrier groups and four supporting-killer groups were ordered to throw up a barrier against the six submarines along the line that appeared in purple—purple for estimated, green for known—on the chart.

Nazi submarines throughout the war gave themselves away by reporting to Berlin almost daily. Admiral Doenitz knew very well that our radio direction finders thus located U-boats, but insisted on the radio reports nevertheless—perhaps because the Nazis never trusted anybody, not even their own. These six submarines, however, used their radios charily. Once they asked a German submarine farther west for a weather report. Direction finders were on them immediately and it was noted with satisfaction that the green X lay within a mile of the purple X. But mostly the tracking had to be done for more than three long, wearing weeks by hypothesis.

Then on 11th April a plane from the *Croatan* saw a low, thin trail of smoke apparently from a *Schnorchel* and on 15th April two submarines ran head-on into the barrier placed across their path. Both were sunk. On 22nd April a third submarine was sunk and at 1.22 that afternoon another submarine was sighted by an aircraft seventy miles from the destroyer escort *Pillsbury*. Its killer group was ordered to proceed to the scene at twenty knots. A search continued all night and into the morning of 24th April, when at 0829 hours the destroyer escort *F. C. Davis* radioed: "We are going to investigate possible contact astern of us." The ships on the line slowed to five knots while the *F. C. Davis* investigated.

Exactly eleven minutes later, a torpedo broke the *F. C. Davis* in two and the battle was on.

A torpedo is a venomous weapon. Of the 179 men and thirteen officers aboard the *F. C. Davis*, 105 men and ten officers died. The *Hayter* turned to the rescue. She fished out sixty-five men unconscious, half-conscious or shaking helplessly from their dip in the frigid water. Lieutenant Edward Keyes alone rescued twelve men and retrieved three bodies, jumping into the water and towing the helpless to the side of the ship. Eight men on the ship gave

artificial respiration for hours. Richard Bumgarner revived three men who were believed dead, working unflaggingly despite the heavy rolling of the *Hayter*. He laboured over one for three consecutive hours, refusing relief because he knew the importance of maintaining a rhythm.

MEANWHILE all the other ships of the force were sticking long, quick, sensitive ears into the wild world under the sea where the submarine lay. And from the loudspeakers above the consoles poured sounds like those of a city.

"The production of sound," says a naval instruction book, "is apparently nearly as common among the fish and crustacea of the sea as among insects and other animals on land." Singing fish and drum fish are notably gossipy. Certain prawns snap and crackle like bacon frying, loudly and continuously. The rush of porpoises and whales through the water produces a "hydrophone effect." A croaker chorus is like the roar of a machine shop.

But what the sound gear sought was the *ping* and other sounds that would identify the echo as having bounced from a submarine's hull.

Thirty-seven minutes after the *F. C. Davis* had been hit, the USS *Flaherty* picked up the submarine, and the line of searchers held still while a few of their number gathered for the kill. The *Flaherty* was ordered to make an ahead-thrown attack, the *Pillsbury* to manoeuvre to pretend it was the real attacker.

Ahead-thrown attacks were made by contraptions which spread under-water missiles in one of two patterns, the hedgehog or the mousetrap. Unlike depth charges which detonated at a set depth, the missiles exploded only on contact, and so they made no noise under water unless they meant it. The sonar crew usually lost contact in the roar of a depth charge, but could keep contact throughout an ahead-thrown attack.

At 0950, wham! the *Flaherty* fired. There was a crack, a hurtling, gasping sound, a splash, the suck and sigh of missiles plunging down below the surface—and silence. Men held stop watches

accurate to a tenth of a second to time the explosion and so get the depth of the submarine, but there was no explosion.

The attack had failed because this was no ordinary submarine; its skipper knew every trick of his trade and he used them all. He knew how the bubbles of a wake distorted and weakened sound waves. So he circled round and round in the water in which he lay to make a whole area of wakes. He ejected air slugs from his torpedo tubes. And when a *ping* banged his hull, he jammed the ship's sound gear by *pinging* back. He was expert at throwing out a "knuckle." A knuckle was an area of disturbance in the water caused when a submarine made a sudden burst of speed and a sharp turn, and it returned an echo when *pinged*. He would run right under the enemy ship so that the *ping* could not follow him. Nor was he fooled as to which ship was making the attack. He could hear the K guns fired and could hear the depth charges slapping the water.

Finally, he had a thorough mastery of the temperature gradients of these waters. All German submarines carried charts showing the sound conditions to be expected in different areas. A temperature difference of as little as nine degrees Fahrenheit deteriorates the echo. A submarine skipper can dive into or beneath a temperature gradient as a soldier dives into a trench. He pulls the layer of cold or warm water over him like a blanket and lets the enemy whistle.

This submarine skipper even used the temperature gradients to stalk his attackers. But our ships were respectful of him. They, too, had men on board who were masters. The ships walked across the water like cats on wet grass, finically, and when the German did fire his acoustical torpedoes, they were set for him with their noisemakers. However, the musical saw-like sound of the noisemakers drowned out the *ping*, and contact was lost.

Contact was lost more than a dozen times, but always regained.

The fight lasted all day and into early evening. There were more ahead-thrown attacks, depth-charge attacks and creeping attacks during which formation was kept so tight that there was a real danger that the side-thrown charges would land on our own ships.

The first consequential damage to the submarine was done two hours after the attack began. The terrific concussion of the explosives loosened her up until water began to leak in at numerous points, but the damage-control crew managed to block them off. Conditions gradually worsened during the day. Then time began to run out for the Germans. Violent manoeuvres had nearly exhausted the ship's batteries. She had shipped so much water that it was necessary to use the main bilge pumps. The noises from the pumps made the hydrophone ineffective and the skipper could not tell what was going on above. It was while the hydrophone was ineffective that the U-546 came to its end. A direct hit caused a major leak and cracked the battery cells. Chlorine gas killed all the personnel in the forward part of the U-boat in a few minutes.

This was past eight o'clock in the evening. The *Flaherty* had fired a hedgehog. The *Pillsbury* had noted an underwater explosion. Four minutes later a small oil slick had come seeping up like a gout of blood. Ten minutes later a big bubble blew into a balloon and burst and there was a seethe of small bubbles. The *Flaherty* fired another hedgehog.

2036 hours—from *Varian*: "He's surfacing. Stand by guns!"

At 2040 hours the sub broke water and the *Pillsbury* opened fire with its main battery and 40-mm. guns while other ships fired as they could. The Nazi survivors found the conning tower so badly damaged they had to escape through the diesel-room hatch. The *Schnorchel* had enabled the submarine to remain submerged continuously from 21st March to 9th April. But it had not saved it from its fate nor did it save the last two of the six U-boats. They were dispatched in succeeding days.

IN THE CLOSING days of the war the German fleet had a submarine that could dive to 700 feet and make the hitherto incredible speed of fifteen knots while submerged. It came too late to have any effect and was not invulnerable. It was comparatively blind when great depths and it still had only limited underwater endurance.

I was Monty's Double

A condensation of the book

By M. E. Clifton James

The wiry little man who won the Battle of Alamein was an inimitable general. But a lieutenant in the Royal Army Pay Corps *looked* very like him. . . . The incredible story of one of the most successful hoaxes of the war is related here by the actor who played the part

London: 1944

I Was Monty's Double

ONE LATE spring morning in 1944 the phone rang at my desk in the Royal Army Pay Corps office in Leicester. "Lieutenant James?" a pleasant voice said. "This is Colonel Niven of the Army Kinematograph section." I recognized the voice of David Niven, the film star. "Would you be interested in making some army films?"

"Yes, sir," I answered, "I most certainly should."

"Good. "See if you can come up to London for a film test."

Slowly I replaced the receiver. Had the army had a lapse into sanity? I had been an actor for twenty-five years, so when the war broke out in 1939 I volunteered my services as an entertainer. Instead I was given a commission in the Pay Corps where I was a complete misfit. Now perhaps the mistake was to be corrected.

A letter followed, and I went up to London in high spirits. At the Curzon Street address he had given me, David Niven greeted me cordially, then left me with a man in civvies who introduced himself as Colonel Lester.

"James," he said, "I am a member of MI5, and I'm afraid I've got rather a shock for you. You are not going to make any films. You have been chosen to act as a double for General Montgomery."

I knew that I looked like Monty. My friends had frequently commented on the striking resemblance. And my photograph had once appeared in a national newspaper, posed in a beret and

captioned: "YOU'RE WRONG—HIS NAME IS LT. CLIFTON JAMES." But this assignment was a poser.

Colonel Lester studied me silently for some moments. Then he explained the plan.

D-Day was now imminent, he said. We had built up a mighty invasion force which would soon land in France and battle its way to Berlin. It was impossible to conceal this build-up from the Germans, and they could probably guess where we intended to strike. But they did not know the date of the expected attack, nor could they rule out the possibility of a surprise blow on some other front. Hence a plan of deception had been formulated and approved by General Eisenhower. The idea was to pile up evidence that Monty—probable commander of the British Invasion force—had left his post in England for a different part of the world. To do this I, after some hasty training for the part, was to *become General Montgomery*.

"You must not breathe a word of this to anyone," Colonel Lester warned me. "Any questions?"

I shook my head. Either I would have to ask several dozen or none at all.

After the interview I had a nightmarish feeling of stage fright. I had been a private in the last war and still had a schoolboy fear of senior officers—the idea of my impersonating the greatest of them all was grimly comic! From then on, however, I was allowed no time in which to brood.

DURING THE NEXT few days I studied newspaper photographs and watched newsreels of Monty. Colonel Lester and two of his junior officers drilled me in hundreds of details of the impersonation. And the need for secrecy was drummed into me so persistently that at first I was afraid of talking to anyone at all. "I want you to look on this as a play we are producing for the benefit of the enemy," Colonel Lester said. "Our audience is not simple. We have to hoodwink the German High Command."

As further preparation for my role, it was arranged for me to

MAYfair 9400/319

O. (D.N.) DN/RS

The War Office, A.K. 1(b),
Curzon Street House,
Curzon Street,
LONDON. W. 1

21 April, 1944

ear Clifton-Jones,

Colonel Lister arrived back today and brought all the photographs and particulars which you were kind enough to give him.

I have a part in a forthcoming production which I think would suit you admirably. However, I must ask you to make a few tests before we actually decide that you and it fit each other! It would therefore be necessary for you to come down to London for at least one week as soon as possible.

In order to speed up this arrangement do you think you could arrange with your Commanding Officer on the strength of this letter to allow you a week's unofficial attachment here while we are making the tests? If we ask for you officially for only one week through the usual channels it inevitably takes about a month to arrange, by which time the picture would be finished!

If your C.O. would like this done through the usual channels then I will, of course, set the creaking wheels in motion. However, the production is of the greatest importance and urgency, and has been ordered by the Chiefs of Staff. If the tests are successful we should require your services for a few weeks longer, and would, of course, make official application for the additional time.

Would you let me know as soon as possible if and for which dates you have been able to arrange this week's absence from your unit with your Commanding Officer.

I am writing on behalf of the Director of Army Kinematography.

Lieut. Clifton-Jones,
Army Pay Corps,
Newark Street,
LEICESTER.

Yours sincerely

David Nicolson
Lieut. Col.
A.D.A.K.

spend several days on Monty's immediate staff where I could study him at close quarters. To avoid inviting suspicion or awkward questions, I was posted there in the guise of an Intelligence Corps sergeant. Only two members of the staff were in on the plot.

The first morning after I reported with my strange IC sergeant's uniform and credentials, I found myself in a jeep directly behind the general's Rolls-Royce. At dawn our line of vehicles, each exactly five yards apart, drew up before a country mansion near Portsmouth. There followed a five-minute wait of unmistakable tension, whereupon, at exactly timed intervals, Monty's immediate subordinates began to appear; and after they had each inspected us with ritualistic precision, Monty himself came out.

The general looked exactly as I had imagined him. He was wearing his famous black beret and a leather flying jacket, and I noted that he had his own special salute—a slight double movement of the hand that made it more of a greeting than anything else.

When the line of cars took off, my driver kept the regulation five yards behind the Rolls. I kept my eyes glued on Monty. As we sped along the country roads, the few people who were about at this early hour stopped and stared. Then suddenly recognizing the general, they would grin delightedly and wave wildly, receiving in return that friendly salute.

Monty missed no one. Once when we passed a farm labourer, the old chap looked a bit taken aback by Monty's smile and salute. Here was the man who would lead us to victory: Monty, the man in whom every man, woman and child in Britain was placing his trust for the coming invasion. Taking off his battered hat the old man slowly waved it.

When we came within sight of the sea a marvellous spectacle met my eyes. I was attending a full-dress rehearsal of D-Day. Off-shore, as far as the eye could reach, were battleships, cruisers, destroyers and other ships. Huge landing craft were disgorging tanks, armoured cars and guns by the hundred. Overhead the air was thick with planes, while infantry poured ashore from invasion barges.

I WAS MONTY'S DOUBLE

After conferring briefly with the other chiefs of Allied Command who were watching the operation from an hotel roof, Monty re-appeared, and at once a small procession formed behind him. I slipped into place behind them, and as I watched him I forgot everything else. He strode along dominating the scene, but never interfering unnecessarily. Every now and then he stopped and fired questions at officers, NCO's and privates—checking up, offering advice or crisply issuing orders.

What personality he had! The moment he appeared, before he even spoke, it hit people bang between the eyes. He would have made a fortune on the stage, I thought.

Some of the infantrymen plodding up the beaches from the landing craft were still seasick, although they tried valiantly not to show it. Monty's dislike of illness either in himself or in others was well known. One very young soldier, whose rifle and equipment must have been like ton weights, came struggling along gamely trying to keep up with his comrades. Just when he got level with us he tripped and fell flat on his face. Half sobbing he heaved himself up and began to march off dazedly in the wrong direction.

Monty went straight up to him and with a quick friendly smile turned him round. "This way, sonny. You're doing well—very well. But don't lose touch with the chap in front of you."

He put his hand on the boy's shoulder and carefully adjusted his pack, which had slipped.

When the youngster realized who it was that had given him this friendly help, his expression of dumb adoration showed the magical degree of confidence Monty inspired in his troops.

I LEARNED a great deal about the general during the next few days. He was strictly a non-smoker, a teetotaller, and a fanatic on physical fitness. When Colonel Lester once telephoned him to ask if there were any peculiarities about his diet that I should know, he snapped, "Certainly not. I take no milk or sugar with my porridge. That's all." At meals he chatted gaily about birds, beasts and flowers

I WAS MONTY'S DOUBLE

and quietly pulled his officers' legs if he found them ignorant of natural history. I never once heard him refer to the war.

As I followed Monty round from day to day, I watched him like a hawk, trying to catch his fleeting expressions. I observed his characteristic walk with hands clasped behind his back, the way he pinched his cheek when thinking, his sudden movements, his manner of eating and his habit of throwing out one hand as he hammered home a point. Finally I was confident I could take him off, as far as voice, gestures and mannerisms went. But, with my natural timidity, would I ever be able to imitate his unique personality, to radiate the feeling he gave of strength and quiet confidence? I very much doubted it.

As a final step in my study of him, I was given a private interview with the general. He was sitting at his desk, writing, but he stood up with a smile when I came in. He was an older man than I, but the likeness was uncanny: it was like looking at myself in a mirror. There was no need for false eyebrows, padded cheeks or any other kind of artifice.

He quickly found common ground between us to put me at ease—I had been brought up in Australia, he in near-by Tasmania. As he talked, I listened carefully, trying to record the incisive, rather high-pitched voice and the way he chose his words. He never used high-flown phrases; some people have even described his speech as dry and arid.

"You have a great responsibility, you know," he said before I left. "Do you feel confident?"

When I hesitated, he added quickly, "Everything will be all right; don't worry about it." And at that moment, such was his ability to inspire confidence, my qualms vanished.

AT THE War Office a few days later, I felt an air of tension.

"Now, James," said Colonel Lester, "it's time for the curtain to go up. Tomorrow evening at 6.30 you become General Montgomery. You will be driven to the airport and, in full view of scores

of people, will take off in the Prime Minister's plane. At 7.45 next morning you land at Gibraltar.

"We have spread rumours all along the African coast that Monty may be coming to form an Anglo-American army for an invasion of southern France. You are going to travel all through the Middle East to give weight to these rumours. Every move of yours will be watched intently by Hitler's agents.

"We can tell you more or less what to do, but things never work out exactly as planned. You must paddle your own canoe. Always take command of the situation. Remember: from now on senior officers are mere subordinates. If crowds cheer, it is only your due."

Next day the heavy feeling of Zero Hour hung over me as I donned my full general's battledress, and the famous black beret with its Armoured Corps badge. But Colonel Lester seemed satisfied with the effect when I reported to him for inspection.

"There's just one last thing," he said, and handed me some khaki handkerchiefs marked with the general's initials, B. L. M. "Drop these about as if by accident wherever you think fit. In this game it's the little details that count."

He gripped my hand hard, wished me luck, and went away. Quickly I set my beret at the correct angle and, followed by Brigadier Heywood and Captain Moore, my two personal ADC's, I led the way downstairs.

Outside were three army cars. A crowd had gathered round the one which flew Monty's pennant. A cheer went up when I got in, and as the car moved off and I gave them a brilliant Monty smile and the famous Monty salute, I heard shouts of "Good old Monty!" I smiled and saluted until the muscles of my face were stiff and my arm began to ache.

At Northolt Airport there were more crowds, and near my plane stood a formidable array of high-ranking officers, some of whom knew Monty intimately. My heart was pounding like a piston, but with a violent effort, I stepped briskly out of the car, smiling a little. Followed by Brigadier Heywood, I slowly walked along the ranks

I WAS MONTY'S DOUBLE

of the senior officers, inspecting them, while they stood stiffly to attention. Then I went over to the crew of the aircraft.

"How are you, Slee?" I asked the pilot. "D'you think we shall have a good trip?"

We exchanged a few words about the weather reports. Then, after inspecting the air crew, I went up the gangway, turned to give everyone a final salute, and at last entered the plane, greatly relieved to have got through the first scene successfully. (I later heard that none of the brass hats who saw me off had any suspicions about my identity; one of them who knew Monty well remarked that the old man looked very fit but a bit tired.)

NEXT MORNING the plane landed at Gibraltar and the curtain went up on another scene. In the background rose the famous Rock. Before me stood two groups of officers and a line of cars. Among the usual airport crowd were some Spanish workmen—several of them known enemy agents. I heard Brigadier Heywood saying, "Let as many people see you as possible," and then the doors of the plane slid open. I stood there for a moment; in the dead silence I gave the Monty salute, then walked briskly down the gangway.

After the welcoming ceremonies I was driven through the streets of Gibraltar while crowds of Spanish civilians watched. There were more crowds at Government House when we drew up there. A guard of honour presented arms, and General Sir Ralph Eastwood—Governor of Gibraltar, and an old friend of Montgomery's—smiled and held out his hand. "Hullo, Monty, it's good to see you again."

I had been thoroughly briefed for this meeting, and knew that Monty always called Sir Ralph by his nickname.

"How are you, Rusty?" I said in Monty's breezy tones. "You're looking very fit." I took him familiarly by the arm as we walked in.

Sir Ralph led me into his study, looked down the corridor, then shut the door carefully and in dead silence just stared at me. Then a smile spread over his face and he shook me warmly by the hand.

"I can't get over it," he exclaimed. "Why, you *are* Monty! For a

few moments I thought he must have changed the plan and decided to come himself."

I was ushered to my room and ate breakfast there alone. Afterwards I stepped idly to the window. Happening to glance upward, a slight movement on the roof of the adjoining building caught my attention. A workman was perched there and was pointing something which looked very much like a rifle straight at me.

I had a very bad moment, but when I looked more closely I realized that my fears were exaggerated. The man was not aiming a rifle; he was trying to examine me through a thin telescope!

An officer now conducted me again to the study where Sir Ralph explained the next moves. "Twelve minutes from now, you and I will take a walk in the gardens behind the house. Two prominent Spanish financiers, acquaintances of ours"—his eyes twinkled, "I would hardly describe them as friends—are calling to look at some ancient Moroccan carpets we have here. By pure chance, they will meet you as they pass through the gardens on their way in."

Presently he glanced at his watch and led me towards the gardens, remarking, "I haven't enjoyed myself so much since I was a boy."

THE SUN blazed down from a clear sky as we strolled slowly between the flower beds, stopping at intervals to discuss some point of horticulture. Turning down a side path we faced the left wing of the house and I saw that a party of workmen, on scaffolding, was repairing the walls. One of them was staring at me intently, but when I caught his eye he at once looked away and went on with his job. I recognized him as the man who had earlier peered at me through the telescope.

We continued our stroll until suddenly the heavy iron gates of the garden clanged. Two men were coming towards us down the centre path—clean-shaven Spaniards both in their late thirties and dressed in dark suits.

"Don't be nervous, James," Sir Ralph whispered hoarsely as they drew near. "Just keep your head."

Pretending not to notice the two strangers, I began to talk about the War Cabinet and "Plan 303." The governor touched me on the arm as if to caution me and I broke off abruptly, registering surprise at their approach.

Sir Ralph greeted them cordially and they bowed in the Spanish manner. I was introduced, and both of them stood looking at me with evident awe and respect. I was polite but aloof, and as I spoke I kept my hands clasped behind me in Monty's characteristic manner.

One of the Spaniards, who looked as sinister as any spy in thriller fiction, kept his snake's eyes fastened on me, while the other pretended to be interested in what Sir Ralph was saying; but I noticed that at odd moments his eyes travelled over every inch of my figure. Both listened with ludicrous intentness to my babble of talk about the weather, the flowers and the history of Government House.

When I judged they had seen enough of me I said briskly: "Well, I only hope the weather holds, I have a lot more flying in front of me." And I half turned away.

At once they took their leave of me, and Sir Ralph ushered them into the house. It was all over very quickly, and yet in that brief space of time the fate of those two spies and perhaps of many thousands of our soldiers was profoundly changed.

As I heard later, these Spaniards were two of Hitler's cleverest agents, Gestapo-trained. As a result of MI5's carefully circulated rumours, they had been given faked papers and false names in Berlin, and had then hastily entered Spanish society as bankers, and had taken up residence in Gibraltar—all for the express purpose of spying on me. They had also planted two underlings; one, posing as a workman, had been employed on the buildings of Government House; the other, a Norwegian, got a job at the airport. All four spies were to file separate reports giving every detail that they had observed. I was to meet the Norwegian again later.

The Spaniards must have worked extremely fast. Two hours after they left Government House, Hitler's representatives in Madrid had the news that General Montgomery had arrived in Gibraltar

and was proceeding to Africa by air. Soon Berlin received the frantic appeal: "At all costs discover nature of Plan 303. Have you any information? Very urgent." And at once the German counter-espionage department ordered its men to concentrate on this problem.

MY DEPARTURE from Gibraltar was very much like my arrival. Bayonets flashed in the sun and a flight of Spitfires came over the airport, dipping their wings in salute. When the usual formalities were over I took Sir Ralph by the arm and we strolled up and down by the airport canteen: for it was here that the Norwegian Gestapo agent was employed. Near the open canteen window I began faking an intensely preoccupied and urgent military discussion.

"Now about these harbour defences, Rusty," I said. "I've told the PM that C4 is perfectly safe. But I want the naval end tied up so that the armour can be shipped without any time lag." Then, pointing across the bay, "If we take about three o'clock right of the cape, the engineers can alter it to fit Plan 303."

I continued in this vein, all of it arrant twaddle, and at one point I could almost swear the governor gave me a suspicion of a wink.

My next stop was Algiers, where carefully planted rumours were circulating that Monty was arriving on an important mission—perhaps to form an Anglo-American army for invading the south of France. At the airport I was greeted by members of General Wilson's staff, after which I made the usual inspections. Near by, a big polyglot crowd of civilians, lured by the calculated leaks about my "top-secret visit," were waiting to catch a glimpse of Monty.

Among them were two Italians, ostensibly pro-Ally, but known to be employed by the Gestapo, and a mysterious French major who was their immediate boss. The major had turned up in Algiers the week before, posing as a member of the French Intelligence; but, as our people knew, he was really an ace enemy agent. Almost immediately he had expressed a desire to meet Monty if he should come to Algiers, and a meeting was now arranged.

Before we left the airfield, the French major was introduced to me by a colonel on General Wilson's staff. I have seldom met a more sinister-looking man. With his glittering dark eyes, his pale face across which ran a livid scar, and his cruel mouth, he looked capable of anything. I couldn't help watching his movements suspiciously, lest he be planning to shoot me. But we merely shook hands and exchanged polite greetings without incident.

An American colonel accompanied me into Algiers from the airport. When we entered our car, the beautiful blonde driver, who wore a marvellously cut US Women's Army Corps uniform, saluted and at once asked for my autograph.

Having foreseen just such an emergency in my contacts with autograph hunters, Colonel Lester had provided me with photographs of the general signed in Monty's own hand. Without a smile—for Monty's aversion to women in the theatre of war was well known—I handed one of the photos to the WAC, remarking coldly, "I hope this one will do."

As long as I live, I shall never forget that drive from the airport to Algiers. My American escort had been warned that an attempt might be made on Monty's life, and as no troops could be spared to guard the twelve-mile route, it was decided to drive hell-for-leather and hope for the best. So we shot out of the airport like a stick of rockets and, with sirens screaming, maintained a headlong pace all the way to Algiers.

All through this hectic drive I kept up a Monty conversation with the colonel—who, of course, was in the know—for the benefit of our lovely driver. I was relieved when we finally turned through large gates and pulled up before a white stone mansion, General Wilson's headquarters. As its doors closed behind me, the curtain came down on another completed scene.

THE NEXT few days passed in a sort of recurring dream—landings, official receptions, guards of honour, bogus talks on high strategy; crowds of civilian spectators, no doubt with enemy

agents among them and endless streets lined with cheering troops.

I had dreaded most of all the prospect of meeting high-ranking officers, since I could not hope to keep up a conversation on highly technical military affairs. But MI5 had planned my tour so cleverly that I always took my meals in private and was carefully prevented from meeting officers (except the few who were in on the plot) who were likely to know the general personally. I was, however, continually thrown in the path of enemy agents.

I remember Brigadier Heywood bringing up one of them, an elderly civilian whose goatee, shabby black suit and big sombrero made him look like a broken-down tragedian.

"Excuse me, sir," Heywood said, "Professor Salvadore X—would take it as a great favour if you would allow him to pay his respects. As an archaeologist he is, of course, famous. And he's a loyal Italian," he added, seeing my dubious expression.

For a moment I wondered why I should waste my time talking to an archaeologist. But I knew that Heywood had been with MI5 for many years, that he had been specially chosen for this ticklish job, and that he never did anything without good reason. So I exchanged a few words with the Professor, and when he had bowed himself out of my presence and withdrawn a few yards I turned to Heywood and began a rather loud discussion of cryptic military plans.

But neither I nor the MI5-trained Heywood could meet every exigency with aplomb—as I discovered in another North African town where my main task was to talk with a certain Frenchwoman. Her husband, Heywood told me, had worked with the Resistance Movement in Paris, but had fallen into the hands of the Gestapo. They had then arrested his wife and given her the choice of working for them or of knowing that her husband would die slowly in prison. The unhappy woman had with extreme reluctance accepted the first alternative and was now operating from Algiers.

When she was introduced to me I saw a tall, dark, well-dressed woman of about fifty with a face the colour of wood-ash. In keeping with Monty's attitude to women, I greeted her politely but curtly.

We exchanged a few formal words and I could see that her nerves seemed strained to the breaking point. Suddenly her self-control snapped. Hysterical sobs shook her whole body and she began to denounce the war as the work of the Devil and me as one of war's high priests. It was most embarrassing, and not knowing how to answer her I turned abruptly aside while Heywood gently led her away. Apparently the terrible conflict between her patriotism and her desire to save her husband had unhinged the poor woman's mind.

This was the only time that I saw Heywood disconcerted. Neither of us ever spoke of the incident again.

As the days went by I slipped into my role so completely that to all intents and purposes I *was* General Montgomery. Even when alone I found myself playing the part.

Once just as we were about to land at an airport, Heywood asked, "How are the nerves?" In the precise Monty tone I snapped: "Nerves, Heywood? Don't talk rot!"

"Sorry, sir," he replied with a perfectly straight face.

At the end of a week, I returned to Algiers knowing that I had carried out my task without any serious mishap. So far as we knew, nobody had doubted that I was General Montgomery.

D-Day was now only a few days away and my job was done. I drove up to General Wilson's headquarters in a final blaze of glory, changed back into my lieutenant's uniform and was quietly smuggled out of the back door. My likeness to the general had now become an embarrassment, for until the invasion was actually launched there was always the danger that my secret might leak out. So the following afternoon I was stealthily put on a plane to Cairo—the only city near by which was big enough to swallow me without a trace—and kept there under cover until after D-Day.

For a long time I wondered how useful my efforts had been. Not until after the war was I told how the deception had helped to mislead the enemy, drawing away Rommel's armoured divisions, and so contributing to the success of the invasion.

I also learned later how potentially dangerous the mission had

I WAS MONTY'S DOUBLE

been. When the news of Monty's intended journey to the Middle East first reached Berlin, the German High Command had ordered my plane to be shot down *en route*; or, if this plan miscarried, for Monty to be assassinated somewhere in Spain or Africa.

But at the last moment the Germans decided to make sure that I really *was* Monty; and when they had satisfied themselves on this point, the Fuehrer intervened to save my life. Hitler ordered that Monty was on no account to be killed until they discovered just where he was intending to launch his invasion. And this (apart from the cross-Channel invasion) the Germans never did discover.

On my own drab and inconspicuous return to England after D-Day, the plane I travelled in stopped at Gibraltar. While we were waiting for transport to our overnight billets there, our motley collection of Service passengers converged on the airport canteen.

As I leaned against the counter I heard a voice with a foreign accent: "Please? What can I get you, sir?" I looked up and saw a middle-aged man with white hair, very bushy eyebrows and piercing grey eyes.

Noticing the foreign accent, a naval rating remarked, "You're a long way from 'ome."

"Many miles," was the reply. "I am from Norway."

Something connected up in my tired mind and I turned quickly away. I had recognized the Norwegian enemy agent I had been at such pains to delude. I wondered what he would have said if I had asked him how Plan 303 was going.

Condensed from "I Was Monty's Double," published by Rider and Company, London